STAPLETON

1593

PARS AESTIV

Quem semel horrendis maculis infamia nigrat
Ad bene tergendum, multa laborat aqua

Quem semel horrendis maculis infamia nigrat
Ad bene tergendū multā laborat aqua.
NB aqua multa non ablativus
sed nominativus est casus
q. malus esset versus.

PROMPTVARIVM MORALE SVPER EVANGELIA DOMINICALIA TOTIVS ANNI:

AD { Instructionem Concionatorum. Reformationem Peccatorum. Consolationem Piorum. }

Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & optimis quibusq; Authoribus studiosè collectum:

Authore THOMA STAPLETONO, ANGLO, S. Theol. Doctore, & Regio Professore Louanij.

Editio altera, ab ipso Authore aucta & recognita.

PARS ÆSTIVALIS.

Rom. 1.

Euangelium virtus Dei est, in salutem omni credenti.

ANTVERPIÆ,
IN OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.
M. D. XCIII.
Cum Gratia & Priuilegio.

P.P. Camaldulen. Eremi. Insulae Wy-
gres. emptus a Conventu Cracovien.
P.P. Reformatorum et Cathalogo inscriptus
huius Eremi Ao 1688.

LECTORI BENEVOLO S. P.

[E]MENSI, fauente & propitio Christo, priorem anni totius semicirculum, & vnius semestris Euangeliis Dominicalibus labore semestri, quoad mores, explicatis (Dei enim voluntas fuit, vt in hac cōquirenda materia morali citò occurreret, quod quærebā) eodem fauente ac propitio Numnie, ob cuius amorem & obsequium hoc quicquid est operæ ac laboris in me suscepi, alterū nunc semestrem iuxta moris & cōputus Ecclesiastici sectionem aggredimur, tentaturi, an, eadem felicitate ac facilitate negotio succedente, sub altero quoque labore semestri æstiualem hunc Euangeliorum Dominicalium semestrem expedire poterimus. Exhausta quidem magna ex parte sunt, quæ olim mihi collegeram Promptuariola moralia, vt eisdem locis moralibus denuo recurrentibus (id enim non rarò accidet) non tam amplam fortasse vbique rerum copiam & supellectilem in his sequentibus Dominicis depromere valeam, nec ea vbertate deinceps vti, qua hactenus vsus sum. Spem nihilominus optimam animo concepi meo, non minorem in singulis locis moralibus, etiam iis, quæ iam tractata sunt, copiam nobis, & varietatem adfore, quàm in præcedentibus. Certè, vt id fiat, ego studio ac labori non parcam meo. Huius enim generis documenta tam latè patent, & virtutis studium ita apud

omnes, etiam qui vera fidei luce caruerunt, eo semper in pretio fuit, suaque veluti insita laude ita nunquam carere potuit, vt huius doctrinæ præcones & assertores præclarissimos, Gentiũ Philosophos, & scriptores Ethnicos, habeamus. Ex quibus sanè, sicuti hactenus frequenter fecimus, ita in sequentib. subinde, & identidem, illustria virtutis documenta, exempla, similia, apophthegmata depromemus. Non sanè eo consilio, vt his, quasi emblematibus profanæ literaturæ, suas Conciones Ecclesiastes Christianus exornandas putet, quum boni Concionatoris pulcherrima emblemata esse debeant diuinarum Scripturarũ oracula: sed vt, quemadmodum Paulus Gentium conuersionem Iudæis proposuit, & multum inculcauit, *vt ad æmulationem prouocaret carnem suam, & saluos faceret aliquos ex illis*; sic Gentilium de virtutis laude præconia, & exempla Concionator in medium adferat, vt ad æmulationem suos auditores prouocet. Quemadmodum enim puer ad patrem vocatus, & venire recusans, vbi videt alium fratrem vocatum venire, patrisque præcepto morem gerere, ex æmulatione quadam accurrit & ipse: sic nos Christiani, quum ad DEVM colendum tot præceptis datis, tot beneficiis acceptis, tot exemplis, tot & tantis propositis præmiis vocati & incitati, adhuc in eius cultu torpescimus, conspecta Ethnicorum hominum virtute, religione, temperantia, patientia, diuitiarum contemptu, fortitudine, amore erga proximos, ad æmulationem profectò prouocari debemus, vt, quem illi diis falsis cul-

Rom. 11.

ſis cultum & honorem exhibuerunt, quo illi ſtudio & labore, humanis tantum allecti præmiis, virtutem coluerunt, eodem ſaltem nos, multoq; maiori, verum Deum cultu proſequamur, idem, aut maius potius, virtuti & pietati ſtudium, non iam humanis, ſed cœleſtibus & æternis donandi præmiis, impendamus. Quæ tamen noſtra in prophanis illis accumulandis ſententijs & exemplis diligentia ſiue iam in priori Hyemali parte præſtita, ſiue in hac ſequenti præſtanda, ſi cuiquam fortè diſpliceat, nec in diuini verbi è ſuperiori loco tractatione huiuſmodi locum eſſe debere exiſtimet, is intelligat, nec exemplis grauiſſimis, nec authoritate, nec ſumma ratione hoc ſtudium carere. Notum eſt, Apoſtolum tum ad Corinthios ex Menandro illa verba, *Corrumpunt bonos mores colloquia praua*; tum ad Titum de Epimenide illud, *Cretenſes malæ beſtiæ, ventres pigri*; tum etiam in concione apud Athenienſ. illud Arati Poetæ in ſuis *φαινομένοις*, *in quo viuimus, mouemur, & ſumus*; deſumpſiſſe. Hoc nempe eſt, vt docet S. Auguſtinus, ab Ægyptiis vaſa aurea, multamq; ſuppellectilem auferre, quib. tabernaculum Domini ditetur & exornetur. In Deuteronomio præcepit Dominus, vt captiuam ancillam in vxorem ducere qui vellet, raderet ei vngues, & cæſariem tonderet, & veſtem exueret, qua capta fuit. Prophana ſapiētia, ſublatis ſuperfluis, vanis, & inutilibus, ſacræ doctrinæ copulari poterit. Deus in Leuitico omne fermentatum à ſacrificiis abiecit. Iubet tamen poſtea, vt ponerent ſacrificia ſuper panes fermentatos. Vide quòd,

1. Cor. 15. *Tit. 1.* *Actor. 17.* *De doctrina Christ. lib. 2. cap. 4.* *Deut. 21.* *Leuit. 9.*

Leuit.23. de quòd, etsi non ad sacrificium ipsum, tamen ad ministerium sacrificii fermentatus panis assumitur. Fermentum est doctrina humana,
Luc.12. quo sensu *à fermento Pharisæorum suos cauere* Christus iussit. Hæc non est Deo offerenda, sed tantùm seruire debet sacrificio & cultui diuino; sicut omnes aliæ artes, sacræ scientiæ ancillantur. Quare non solum veteres scriptores in suis disputationibus contra Ethnicos, vt Origenes contra Celsum, Cyprianus contra Donatum, Cyrillus contra Iulianum, Methodius, Eusebius, & Apollinaris contra Porphyrium, Augustinus in libris de Ciuitate Dei, Clemens in Stromatibus, Tertullianus in variis opusculis contra Ethnicos, tam multa proferunt ex eorum libris, vt omnes veterum Latinorum & Græcorũ historias euoluisse videantur; verùm
In Orat. de legend. lib. Gentilium. ét ad mores formandos, diuus Basilius, Doctor egregiè moralis, & maximè spiritualis, libros Gentium legendos, & optima quæq; ex illis, vt apes ex floribus mel solent, colligenda, accurata oratione suadet. Quidni verò ab Ethnicorũ factis exempla proferre debeat Concionator,
Prou.6. cùm ad formicam eos, qui pigri sunt Salomon,
Esa.1. ad bouem & asinum ingratos Iudæos Esaias,
Ierem.2. ad insulas Cethin, & in Cedar (populum idololatricum) Ieremias remittat? Christus verò, Samaritani hominis Gentilis charitate, erga
Luc.10. proximum in medium producta, quia nec Sacerdos, nec Leuita officium faciebat, conclusit: *Vade, & tu fac similiter.* Nihil ergo à boni Concionatoris officio alienum faciet, qui ad auditorum suorum tarditatem excitandam, aut etiam

iam cæcitatem redarguẽdam, ab Ethnicorum dictis ac factis documenta petet: qui id videre, & præstare potuerunt, quod nos Christiani & videre nolumus, & præstare recusamus. Vnum illud in hac parte monendus est Concionator, quum ab hac Æstiuali Parte tantum 24 Dominic. earumq; Euangelia ponantur, accidat autem sequentibus annis, vt plures à Pentecoste ante Aduentum Dominicæ celebrentur, vt, quod in ipso Breuiario, ad eas, quæ inserendæ sunt Dominicæ, faciendum sibi obseruauit, idem quoq; in earum Dominicarum Euangeliis huic Parti Æstiuali inserendis intelligat. In Parte quippe Hyemali Euangelia sex Dominicarũ post Epiphaniã à nobis explicata inueniet, adeò vt illa pars 28. Euangelia tractet, ista verò non nisi 24. Ex illis ergo sex Euãgeliis accipiet, quæ inter 23. & 24. Dominicã post Pentecostẽ, iuxta Breuiarii Rom. vsum & institutum, inserenda sunt. Hæc pauca præfatus, in opere nunc ipso (diuino suffragante Numine) progrediamur. Euangelium autem pro prima Dominica post Pentecosten, non illud tractamus, quod pro festo S. Trinitatis in eadem Dominica legitur (illud, fauẽte Deo, tractaturi in altera huius Prõptuarii parte, quæ erit de festis Christi, & Sanctorũ) sed Euangeliũ, quod iuxta vsum Romanum in eadem Dominica per modum commemorationis eidẽ festo adiicitur. Quod si Concionator huius Euãgelii explicationem huic diei parum vel conuenire, vel necessariam esse existimet, cũ tota diei celebritas sacratissimæ Trinitatis mysterio tribuatur; pulcherrima

tamen huius Euangelii loca, &ad Christianam pietatem in primis necessaria, siue hoc die, siue alia quauis Dominica, aut festo, vbi eorundem locorum materia subiecta occurret, tractare poterit. Vtcunq; est, si non ipsi Concionatori, certè cuilibet Lectori Pio, & purè Christiano, huius Euangelii loca, insigniter moralia, plurimum ad pietatem conferre poterunt. Sed hoc huic vni Dominicæ peculiare ac proprium est; de qua re propterea plura verba facienda non sunt. Nunc sacratissima Euangelii verba, Christiq; Redemptoris nostri cœlestem (quoad mores) doctrinam expendamus.

INDEX

INDEX TEXTVVM

EVANGELICORVM, EX QVIbus loca moralia in Promptuario Dominicali eruuntur, cum nota cuiusq; Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordinem quatuor Euangeliorum, & Capitum cuiusque.

Dominica 5. post Pentecosten.

1. *NISI abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis regnum cœlorum.* *Matth.5.*

2. *Ego autem dico vobis: qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.*

3. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ.*

4. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offeres munus tuum.*

Dominica 14. post Pentecosten.

1. *Nemo potest duobus dominis seruire.* *Matth.6.*

2. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.*

3. *Non potestis Deo seruire & mammonæ.*

4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neq; corpori vestro, quid induamini.*

5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis.*

6. *Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.*

Dominica 7. post Pentecosten.

1. *Attendite vobis à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos.* *Matth.7.*

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.*

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, & non potest*

arbor bona malos fructus facere.

4. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

5. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est.

Dominica 18. post Pentecosten.

Matth. 9. *1. Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*

2. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.

3. Confide fili.

4. Remittuntur tibi peccata tua.

5. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?

6. Glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

Dominica 23. post Pentecosten.

7. Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.

8. Filia mea modò defuncta est.

9. Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius.

10. Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero.

11. Et deridebant illum.

12. Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.

Dominica 21. post Pentecosten.

Matth. 18. *1. Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.*

2. Iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi.

3. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

4. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

5. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios; & tenens suffocabat

bat eum, dicens: Redde, quod debes. Et procidens conseruus eius, &c.

6. Videntes autem conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerũt domino suo, quæ facta sunt.

7. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet vniuersum debitum.

8. Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.

Dominica 17. post Pentecosten.

1. Interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum. *Matth. 22.*

2. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.

3. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.

4. In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ.

Dominica 19. post Pentecosten.

5. Qui fecit nuptias filio suo.

6. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire.

7. Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.

8. Illi autem neglexerunt, & abierunt.

9. Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.

10. Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.

11. Rex autem, cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.

12. Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?

13. Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras

6. Et

6. Et suspiciens in cœlum, ingemuit.
7. Et præcepit illis, ne cui dicerent.
8. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur.

Dominica 6. post Pentecosten.

1. Cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent, ait: Misereor super turbam. Marc. 8.
2. Quia ecce iam triduo sustinent me.
3. Si dimisero eos ieiunos in domũ suam, deficient in via.
4. Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?
5. Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis septem sportas.

Dominica 4. post Pentecosten.

1. Cùm turbæ irruerent in Iesum, vt audirent verbũ Dei. Luc. 5.
2. Rogauit eum à terra reducere pusillum.
3. Præceptor, per totã noctem laborantes, nihil cepimus.
4. Sed in verbo tuo laxabo rete.
5. Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.

Dominica 1. post Pentecosten.

1. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Luc. 6.
2. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.
3. Dimittite, & dimittemini.
4. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.
5. Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc prospicies, vt educas festucam de oculo fratris tui.

Dominica 1. post Pentecosten.

1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Luc. 8.

2. Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ.
3. Et hæc vidua erat.
4. Et turba multa ciuitatis cum illa.
5. Quam cùm vidisset Dominus misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.
6. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem, qui portabant, steterunt.
7. Adolescens, tibi dico, surge.

Dominica 12. post Pentecosten.

Luc. 10. 1. Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.
2. Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum, & dicens.
3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.
4. Et proximum tuum sicut teipsum.
5. Ille autem volens seipsum iustificare, dixit.
6. Videns eum misericordia motus est, &c.
7. Vade, & tu fac similiter.

Dominica 2. post Pentecosten.

Luc. 14. 1. Homo quidam fecit cœnā magnā, & vocauit multos.
2. Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.
3. Et cœperunt omnes simul excusare.
4. Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.
5. Iuga boum emi quinq;, & eo probare illa.
6. Vxorem duxi: & ideo non possum venire.
7. Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

Dominica 16. post Pentecosten.

8. Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.
9. Et ipsi (Pharisæi) obseruabant eum.

10. *Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos.*
11. *Si licet sabbatho curare?*
12. *Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit.*
13. *Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.*
14. *Cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.*

Dominica 3. post Pentecosten.

1. *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.* Luc. 15.
2. *Murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*
3. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*
4. *Vadit ad ouem, quæ perierat, donec inueniat illam, & cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudẽs.*
5. *Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.*

Dominica 8. post Pentecosten.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.* Luc. 16.
2. *Filij huius sæculi prudentiores sunt in generatione sua, quàm filii lucis.*
3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Dominica 13. post Pentecosten.

1. *Occurrerunt ei decẽ viri leprosi, qui steterunt à longè.* Luc. 17.
2. *Et leuauerunt vocem suam.*
3. *Iesu præceptor, miserere nostri.*
4. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*
5. *Regressus est, cum magna voce magnificans Deum: & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.*
6. *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?*

7. *Nisi hic alienigena. Et hic erat Samaritanus.*

Dominica 10. post Pentecosten.

Luc. 18. 1. *Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti.* Et illud: *Non sum sicut cæteri hominum.*

2. *Et aspernabantur cæteros.* Et illud: *Velut etiam hic Publicanus.*

3. *Ieiuno bis in sabbatho: Decimas do omnium, quæ possideo.*

4 *Publicanus à longè stans.*

5. *Nolebat oculos ad cœlum leuare.*

6. *Percutiebat pectus suum.*

7. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

8. *Et omnis, qui se humiliat, exaltabitur.*

Dominica 9. post Pentecosten.

Luc. 19. 1. *Videns ciuitatem* (Ierusalem) *fleuit super illam.*

3. *Quia si cognouisses & tu, & quidē in hac die tua, quæ ad pacē tibi. Nunc aūt abscondita sunt ab oculis tuis.*

3. *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndiq;.*

4. *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.*

5. *Ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes in illo, & ementes.*

6. *Domus mea, domus Orationis vocabitur.*

Dominica 20. post Pentecosten.

Ioan. 4. 1. *Cuius filius infirmabatur.*

2. *Cū audisset, quia Iesus venit in Galilæā, abiit ad eum.*

3. *Rogabat eum, vt descenderet, & sanaret filium eius.*

4. *Incipiebat enim mori.*

5. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.*

6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.*

7. *Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & abijt.*

8. *Et credidit ipse & domus eius tota.*

PROM-

PROMPTVARII MORALIS SVPER EVANGELIA DOMINICALIA.

Pars AEstiualis.

EVANGELIVM DOMINICÆ I. POST PENTECOSTEN.

STOTE misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis. Dicebat autem illis & similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo, frater, sine eiiciam festucam de oculo tuo, & ipse trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, vt educas festucam de oculo fratris tui. Luc. 6.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* De operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deũ erga nos misericordem esse optamus.

2. *Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condẽnabimini.* Contra omne proximi iudi-

omnemque condemnationem, quæ contra charitatem fit absque misericordia.

3. *Dimittite, & dimittemini.* De condonandis iniuriis.

4. *Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* De Eleemosynæ amplissima à Deo retributione.

5. *Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, vt educas festucam de oculo fratris tui.* Contra iudices & reprehensores proximorum hypocriticos.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.*

LOCVS moralis de operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordem esse optamus. Vult Christus, vt sicut in nos misericors Deus est, sic & nos in proximos simus. Quot ergo modis & rationibus Deus erga nos misericordē se & benignum præbet, tot omnino modis ac rationibus, vt erga proximos benigni ac misericordes simus, Christus iubet. Deus autem erga nos misericors est, exspectando emendationem, recipiendo in gratiam, condonando peccata, largiendo beneficia, puniendo citra meritum, & remunerando vltra meritum. De eo enim dicitur: *Dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* In figura Dei dicitur: *Cum adhuc longè esset* (filius prodigus) *vidit eum pater eius & accurrens cecidit super collum eius.* In parabola Dei dicitur: *Non habentibus illis, vnde redderent, donauit vtrisq;.* Denique de Deo dicitur. *Escam dedit timentibus se misericors & miserator Dominus.* Idē & à nobis erga proximum faciendum. Exspectanda proximi conuersio, de qua infra dicitur: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Iguoscendum & parcendum proximo, de quo infra dicitur: *Dimittite & dimittemini.* Denique & liberalitas erga proximū exercenda, de qua infra dicitur: *Date, & dabitur vobis.* Hæc tria misericordiæ genera in hoc Euangelio proponuntur & præcipiuntur, vt in illis Dei erga nos misericordiam imitemur, & imitando consequamur. Ac de illis tribus sigillatim postea dicetur. Nunc de ipsa imitationis necessitate, conuenientia, & vtilitate, aliquid in genere dicen-

Sap. 11. Luc. 11. Luc. 7. Psal. 110.

Loci partitio.

dicendum. Quod ad primum attinet. Naturæ principium est; *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.* Ex hoc principio fluxit, quod Christus in hoc Euangelio dicit: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* Patere legem, quam ipse tuleris. Nihil hac iustitia iustius. Malum consilium consultori pessimum. *Incidit in foueam, quam fecit. Iudicium sine misericordia ei, qui nō facit misericordiam. Noluit benedictionem, & elongabitur ab ea.* Sic Samuel pingui Agag Amalecitarum Regi: *Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis inter mulieres erit mater tua. Per qua quis peccat, per eadem punitur.* Pugnantibus contra Chananæos filijs Israel, fugit Adonibesech Rex eorum: quem persequuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum eius ac pedum, dixitque Adonibesech, Septuaginta Reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias, *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Innumera sunt huius mensuræ & iustitiæ diuinæ exempla obseruatione dignissima, vt erga proximos misericordes esse, & crudelitatem fugere discamus. Herodiades illa saltatrix, quæ ab impio Herode caput Ioannis Baptistæ amputari petiit, & amputatum accepit, postea fluuium quendam glacie constrictum pedes transiens, glacie rupta, demergitur capite tenus, quod glacie statim à reliquo corpore resectum, talem ei vitæ finem dedit, qualem crudelis in alio expertus erat. Dauid moriens, Salomoni filio hoc mandatum dedit: *Nosti, quid fecit Ioab, qui effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem prælij in baltheo suo. Non deduces canitiem eius pacificè ad inferos.* Quare postea occiditur apprehendens cornu altaris, ad quod fugerat, *& reddidit Dominus sanguinem eius super caput eius,* id est, crudelitatem crudelitate compensauit. Huius mensuræ & iustitiæ diuinæ duo exempla, admiratione plena, in Prato spirituali leguntur. Latro quidam puerulo occiso, & pœnitentia ductus, monasticam vitam assumpsit, & nouem annis in ea maximam pœnitentiam agens perstitit. Quùm autem & in somnis, & in Ecclesia, & ad Synaxin se conferens, & in refectorio, puerulus ille semper ei appareret, dicens, *Quare me occidisti?* nec vel vna hora sinens eum quiescere, sumptis vestibus sæcula-

Iacob. 2.
Psal. 108.
Exempla.
1.
1. Reg. 15.
Sap. 11.
2.
Iudic. 1.
3.
Niceph. libr. 1. c. 20. hist. Eccles.
4.
3. Reg. 2.
5.
Cap. 166.

sæcularibus, cùm Abbatis venia exijt, dicens se ire vt pro puerulo, quem ex sola crudelitate occiderat, morte plectatur. Cùm ergo sic indurus pergeret Diospolim, tentus est, & sequenti die decollatus. Pemenes senex solitarius; post multorum annorum pœnitentiam, prædixit se à bestijs deuorandum, eo quod in sæculo quum esset, & oues pasceret, transeuntem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen liberare eum potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot annos à bestijs, vt dixerat, & ipse discerptus est. Alter ergo quia crudelis, alter quia non misericors, qua mensura mensus fuerat, eandem à Deo mensuram accepit, etsi interueniente pœnitentia: vt temporali iustitiæ satisfieret, & exemplum misericordiæ exercendæ daretur. Sed in hoc genere illustre admodum est, quod & plurimis exemplis obseruari potest, crudelitatis & immisericordiæ authores, eiusdem pœnas primos tulisse. Eutropius, Arcadij Imperatoris cubicularius author legis fuit, ne quis ad Ecclesiam confugeret alicuius criminis conuictus, sed vt vel inde etiam extraheretur. Breui post, cùm Imperatorem ipsemet offendisset, ad Ecclesiam supplex confugit, sed inde extractus, capitale tulit supplicium, iniquæ legis æquam ferens pœnam. Ludouico vndecimo Francorum Regi Episcopus quidam Verodunensis author & inuentor fuit, carceres quosdam cancellos ferreos, adspectu terribiles, horrore & tenebris plenos, clausuris autem munutissimos construendi; sed ipse primus in eos coniectus fuit, & quatuordecim illic annis iacuit. Thrasylus, qui Busyridi tyranno persuasit ad pluuiam de cœlo impetrandam, hospite immolato placandos esse deos, immolatur statim & sacrificatur ipse, quia hospes erat. Perilius, qui taurum æneum fabricauit, in quo, subiecto igne qui poneretur, vocem bouinam ederet, vt Phalaridi Siculo tyranno crudelissimo gratificaretur, eodem iubente & cogente tyranno, primus ipse omnium (vt canit Claudianus:)

Sensit opus docuitq; suum mugire iuuencum.

11. Pericles Dux Atheniensium legem scripsit, vt nemo ad gubernandum Rempubl. accedere permitteretur, nisi qui

Marginal notes: 6. *Cap.* 167. — 7. *Niceph. libr.* 13. *Cap.* 4. — 8. *Philippus Comines histor. suæ. Cap.* 136. — 9. *Claudianus, & Ouidius de trist. lib.* 5. *& in Ibid.* — 10.

qui vtroque parente ciue natus esset. Tetigit autem ipsum legis vltio. Nam duo filij quos habuit, Patroclus & Xantippus, mortem obierunt, Superstites autem Pericli fuere nothi; quibus potestas administrandi Rempubl. per legem patris erat erepta. Nostra memoria Thomas Cromvvellus Henrico octauo Angliæ Regi, cui à Consilijs erat, author fuit vt legem ferret, qua caueretur ne quisquã læsæ Maiestatis suspectus aut delatus, ad colloquium Regis admitteretur, nisi caussa prius in Senatu Regis cognita. At ipse paulò post omnium primus huius legis rigorem sensit, & omni illi ad Regem; cui charissimus erat, aditu interdicto, capitalem sententiam accepit & subijt. Sic solet Dei altissima prouidentia hanc inclementiam punire, & in ea puniendâ hanc mensuram seruare, vt, qua mensi fuerint, eadem remetiatur & illis. Quæ omnia nos docent quàm sit necessarium vt simus erga nos mutuò misericordes, sicut Pater noster Deus erga nos misericors est. *Ælianus de Var. hist. l. 9.* 12.

Sed nunc vide quàm sit hoc etiam congruens atque conueniens. Decet filios patri assimulari. Aliter instituitur filius Regis; aliter filius pastoris. Ille formatur vt mores paternæ dignitati conuenientes induat: hic non instituitur nisi ad pecora pascenda. Si Deum patrem vocamus, & filij eius esse volumus, mores diuinæ Maiestati conuenientes, vt filij nobiliter instituti, induere oportet. At nihil diuinæ Maiestati conuenientius quam bonitas, clementia, misericordia, mansuetudo. *Deus cui proprium est misereri semper & parcere*, orat Ecclesia. *Misericordia Domini plena est terra*, ait Dauid: quia, vt in hoc sermone Christi habetur, benignus est super ingratos & malos, *& pluit super iustos & iniustos, & facit solem suum oriri super bonos & malos.* Imò vt Dauid alio in loco cecinit. *Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes.* Sanè vt conuenit creaturæ, egenam esse & pauperem; ideoque accipere, non dare; sic conuenit Creatori diuitem & benignum esse, ideoque dare, non accipere, sicut etiam *bonorum vestrorum non indiget.* Nihil ergo magis proprium DEO quàm benefacere & misereri. In visione illa magnifica, qua Moyses vidit gloriam Domini transire, potissimum quod in illa gloria *Simile. Psal. 52. Luc. 6. Psal. 36. Psal. 12.*

Exod. 34. ria vidit, erat misericordia Dei: vnde exclamauit videns illam gloriam, *Dominator Domine Deus, misericors & patiens & multa miserationis.* In hac ergo misericordia Deum Patrem referre debemus, quia in hoc potissimum paternos mores, eiusque Maiestati conuenientes, vt filij benè instituti, referimus. *Simile.* Præterea vt filius patrem referat, vel patri similis dicatur, nec manibus nec pedibus, sed facie, quæ certior pars hominis est, similis patri esse debet: hoc enim respectu alter alteri similis esse dicitur. Quod autem in Deo magis altum magisque conspicuum est, & vnde magis innotescat, sicut facies in homine, sola misericordia est. *Iacobi 2.* *Misericordia enim eius super omnia opera eius:* & *Misericordia eius superexaltat iudicium.* In hoc ergo Deo similis esse debemus, si similitudinem eius affectamus. Quare non iubet nos Christus esse potentes, esse sapientes, esse miraculorum operatores, sicut Deus Pater noster est: sed tantum. *Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Diabolus voluit in potentia Deo assimilari, cum dixit: *Ascendam in cœlum, & similis ero Altissimo.* Diabolus hominem decipit affectata sapientia Dei. Eritis, inquit, *sicut dij scientes bonum & malum.* Simon magus voluit in operatione miraculorum similis esse Apostolis. Obtulit illis pecuniam, dicens: *Date mihi hanc potestatem, vt cuicunque manus imposuero, accipiat Spiritum Sanctum.* Videlicet in signo visibili, quod miraculum erat. At Christus in sola misericordia, bonitate, clementia, vult nos Patri nostro similis esse. Sic & seipsum nobis imitandum proponit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Non dicit* (vt hæc verba exponens ait Augustinus) *discite à me mundum fabricare, non cuncta visibilia & inuisibilia creare, nō in ipso Mundo mirabilia facere, sed quoniam mitis sum, &c.* Non ergo in magnis istis & mirabilibus super nos, sed in misericordia, mansuetudine, humilitate, Deo Patri similes nos esse conuenit, vt eum in facie repræsentemus, non in brachio potentiæ, non in cerebro sapientiæ, non in digito Dei, aut dextera excelsi. Magna ergo huius præcepti necessitas, magna conuenientia.

In sola bonitate Deo similes esse debemus.

Esaia 14. *Genesis 3.* *Actor. 20.*

Matth. 11. *de Verbo Domini Ser. 10.*

Vtilitas præcepti de imitatione. *Matth. 5.*

Vide nunc quanta sit eius vtilitas: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Qui ergo, erga proximum misericordes sunt, ad Dei in se misericordiam

ius

ius habent. *Esto misericors pupillis vt pater, & pro viro matri illorum, & eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quàm mater.* Rursum alia Scriptura: *Anima quæ benefacit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.* Age vis vt Dominus ratione vitæ tuæ exigat in iustitia, an in misericordia? Nosti vocem Sancti Prophetæ: *Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuens.* Si sic sanctus, quantò magis tu, peccatorum sarcina oppressus, iudicij rigorẽ formidabis? Sis ergo misericors, vt misericordiam inuenias. Nobilissima animalia hunc affectum habent. Leo parcit semper subiectis. Elephas si errantem in desertis locis viatorem inuenit, quasi compatiens ei, in viam publicam reducit. Hæc de misericordia erga proximos in genere: nunc ad ipsas species in hoc Euangelio positas.

Eccl. 4. Prou. 1. Psalm. 142. Simile. Plinius nat. hist. lib. 8.

2. ***Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.***

LOCVS moralis contra omne proximi iudicium, omnemque condemnationem, quæ contra charitatem fit, & absque misericordia. Huiusmodi autem iudicium est triplex; temerarium, vsurpatum, & hypocriticum. De hypocritico iudicio infra Christus multa dicit. Quare de illo seorsim dicendi locus erit. Nunc de temerario, & vsurpato. Neque enim excludit hoc loco Christus vel iudicium discretionis, quod in manifesto proximo malo, & vbi signa peccati sunt euidentia, exercetur: vt iudicare esse hominem blasphemum, quem audio blasphemare, actu dico blasphemum non habitu & consuetudine: (illa enim temerarij iudicij pars magna est, quum ex vno actu peccati, hominem simpliciter talem esse iudicamus, vt ex vno actu ebrietatis, ebriosum) vel iudicium legitimæ authoritatis, quod secundum formam iuris vel diuini, vel humani instituitur. Neutrum horum iudicium excludit Christus, quantum ex seipsis est. Nam hæc ipsa si cum odio proximi, cum libidine reprehendendi, cum fastu exercentur (vt ille Diogenes, qui culcitram Platonis, in qua sedens docebat, pedibus calcando dixit, *Calco fastum Platonis, sed*, vt Plato mox ei respondit, *cum alio fastu*) ad hanc

Apophthegma.

ad hanc Christi prohibitionem pertinent, & misericordiæ charitatique erga proximos maximè contraria sunt. Sed extra legitimam authoritatem, & manifestam veritatem delicti, omne nostrum de proximis nostris iudicium, omnis proximi condemnatio, est actus & temerarius & vsurpatus, ideoque contra charitatem & misericordiam.

Iudicium temerariũ. Temerarium iudicium est, quod ex leui coniectura, leuibusue signis colligitur. Hoc appellat Scriptura, iudicare secundum faciem. *Nolite* (ait Christus) *secundum faciem iudicare, sed rectum iudicium iudicate.* Secundum faciem iudicat, qui factum solum externum per se considerat, absque suis circumstantiis, quę facti speciem mutare possunt; absque intentione facientis, quæ honestissima esse potest, quãdo in facto erratur; absque fine, propter quem factum fuit, qui in facto malo si bonus sit, saltem attenuat peccatum; denique absque facti ipsius causa & origine, vt vel praua societate, vel vehementi tentatione, vel fortè vi illata; postremò non habita temporis, loci, personæ consideratione, quæ omnia factum apparenter improbum vel excusare, vel certè plurimum alleuiare poterunt. Secundum faciem quoque iudicat, qui quod in vno probat, in altero improbat, vt Pharisæi, qui circumcisionem Mosaicam in sabbatho factam probabant. Christum in sabbatho sanantem totum hominem improbabant. Erat enim circumcisio quædam hominis sanatio. Totum hoc iudicium temerarium est, & à pessima malitiæ radice profectum. Præcipiebat Deus in Leuitico, vt septem diebus leprosus clauderetur. Non permisit sacerdotem facilè de lepra iudicare, sed suspendi voluit iudicium septem diebus. Multò minus vult nos, qui authoritate probandi lepras, id est, iudicandi peccata aliorum, caremus, de aliorum interna malitia, quæ non ita videri potest sicut corporis lepra, statim & temerè ad iudicandum prosilire. Dici solet: Mala mens, malus animus. Et Apostolus ait: *Omnia munda mundis* (quod aliis verbis alibi dixerat: *Charitas nihil mali cogitat*) *coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia.* Ideo mali cum sint, omnes sibi similes esse iudicant. Nero impurissimus neminem à libidine

Ioan. 7.

Iudicare secundum faciem quid.

Ioan. 7.

Leuit. 13.

Typus.

Tit. 1.

1. *Cor. 13.*

libidine purum iudicabat. Vnde Scriptura: *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, cæteros putat insanire.* Vagao cubicularius Holophernis, cùm ipse carnalis esset, putabat Holophernem cum Iudith in longum manè libidinari. Quemadmodum cucurbitulæ, quod in carne deterrimum est, ad se trahunt; sic improborum animi deterrima quæque cogitando & suspicando ad se trahunt. Animus quippe omni malorum genere scatens, horrens, ac metuens quæ sunt intus, exsilijt foras, vagatúrque circa aliena, vt lamia quædam domi cæca (oculis in vasculo repositis) foris oculata. Sicut porci non nisi in luto & fimo fodiunt, sic malus animus & sordidus non nisi mala & sordida cogitat. Qui impetigine laborat, perpetuum affrictum desiderat. Sic quouis prauo desiderio affectus idem alteri affricare cupit; vt vel aliorum malis, quasi sibi similibus, se oblectet, vel sua mala ex aliorum aut comparatione iustificet, aut communione & societate alleuiet. Sicut algent viscera, cùm naturalis calor ad externa corporis diffunditur; sic circa alienos defectus notandos ideo solliciti & feruidi sumus, quia nostra negligimus. Sicut quib. domi nullum est negotium, in foro obambulant: ita qui in exploranda vita sua negligentes sunt, in aliena iudicanda curiosi sunt. Interrogatus senex quidam monachus à fratre quodam, quid causæ esset, cur assiduè iudicaret fratres, respondit: *Quia necdum teipsum cognouisti. Nam qui seipsum nouit, fratrum vitia non adspicit.* Appositè S. Augustinus: *Non iudicat personaliter, qui diligit æqualiter.*

Eccl. 10. *Iudith. 13.* *Similia.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. *Plutarch. in Polit.* *In Prato spirit. c. 134.* *Apophthegmata.* *Tract. 30. in Ioan.*

Ideo enim secundum personas, non secundum rem iudicamus, quia personarum acceptores sumus, quia persona, quam iudicamus, nobis displicet. Vt autem scias, ex iudicio ne, an certa ratione, an ex affectu & corrupta passione fratrem iudices, transfer in alterum, quem diligis, vel in te ipsum factum id, quod iudicas atque condemnas. Si enim adhuc tibi displicet factum, ratio iudicauit; si amplius non displicet, prauus affectus te decepit. Vbi charitas & misericordia habitant, ibi frater non iudicatur. Lex fidelium mercatorum est, vt socii sint non minus in damno quàm in lucro. Hoc fit in tota fidelium societate. Sicut enim charitas aliena bona facit sua, *Simile.*

Psal. 118. iuxta illud, *Particeps ego sum omnium timentium te*; atque ita multum lucratur: sic misericordia aliena mala facit

Rom. 12. sua, fratribus compatiendo, iuxta illud: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.* De hac lege & societate

2. Cor. 1. Apostolus: *Sicut socij estis passionum, ita & consolationum.* At totam hanc societatem dissoluit temerarium proximi iudicium ex maleuolentia ortum. Nam & rectè facta condemnat, & leuia peccata exaggerat, & ad primam peccati suspicionem iudicat. Sic aliena, tam bona quam mala, à seipso longissimè remouet, & fœdus societatis abrumpit. Nihil huiusmodi hominibus in Christiana

Simile. societate molestius. Nam vt venti illi omnium sunt molestissimi, qui pallia nobis reuellunt; & vt ciuitates, portas quasdam habent nefastas, per quas non nisi purgamenta eijciunt; sic qui temerè fratres iudicant, secretissima violenter expandunt, optima quæque famæ ornamenta abripiunt, & omnes quas inueniunt sordes

Exempla. efferunt. B. Franciscus cum pauperculo quodam sibi

M. Marulus lib. 5. obuiam facto, nuditatem eius dolens identidem ingemisceret (iuxta societatis Christianæ legem, quam modò diximus, de qua etiam Apostolus ait: *Alter alterius onera portate*) compassionis affectu (*& sic adimplebitis legem Christi*) & frater quo cum vna iter agebat, dixisset: Pater etsi rebus ille pauper est, fortasse rerum concupiscentia diues est: continuò ipsum tunicam suam exue-

S. Bonauen. in Vita eius cap. 8. re, & pauperem operire iussit: vt quem lingua læserat, ei beneficio satisfaceret. Idem sanctissimus Pater audiēs semel fratrem quendam denigrare famam alterius, conuersus ad vicarium suum; Surge, surge, inquit, dis-

Iudicij temerarij remedia. cute diligenter: & si accusatum fratrem innocentem repereris, accusantem dura correctione cunctis redde notabilem. Subijciam hic paucis quædam remedia

1. contra hunc temerarij iudicij morbum peruersum.

Stella de cōtemptu mūdi par. 3 cap. 24. Vt in aliorum delictis æquiorem te præbeas, considera pios ac sanctos esse posse, qui à te viro etiam bono & iusto diuersi sunt, ac diuersam vitæ rationem instituunt, diuersos mores habent, iuxta diuersa vnius &

Rom. 12. & 1. Cor. 12. eiusdem Sancti Spiritus charismata, vt latè Apostolus describit. Sanè si idem semper omnes velle, idem facere, eadem negotia tractare deberent, in vnum forum vel

vel omnes eodem momento concurrere, vel neminem eò ire oportebat: quod & in alijs vitæ negotijs accideret. Deinde si defectum in fratre vides, cogita sub illo defectu multas latere virtutes, aliaque opera bona, iuxta illud Ciceronis in Senatu Rom. responsum. Declamanti enim Memmio cuidam contra Marcum Catonem, quòd tota nocte se ingurgitaret, respondit Cicero: *Cur non addis, quod tota die aleas ludit?* Cato enim quum totos dies Reipubl. negotijs impendisset, de nocte se paulo liberalius recreauit. Memineris quoque defectus proprios, & quod grauioribus forte peccatis ipse obnoxius es. Vide manticæ quod in tergo est; de quo mox ex Christi verbis in hoc Euangelio plura dicemus. Hoc est enim trabem ex oculo tuo tollere, vt festucam in fratris oculo melius videas. Rursum & id cogita, quod qui nunc grauiter tibi lapsus videtur, subito per Dei gratiam in alium virum immutatus est, aut breui immutabitur, iuxta illud: *Facile est in oculis Domini subitò honestare pauperem.* Ruben, qui paulò ante libidine carnali cæteris fratribus fuit peior, videns tamen fratrum suorum in Ioseph conspirationem vnanimem, solus eum *ex fratrum manibus eripere nitebatur*; ideoque eum in cisterna non reperiens, clamabat: *puer non comparet & ego quò ibo*: Quod si actionem ipsam excusare non potes, sequere consilium D. Bern. *Excusa intentionem si opus non potes.* Aut si hoc non placet ex ignorantia eum offendisse existima, ideoq; misericordia dignum, iuxta illud Pauli: *Misericordiam inueni, quia ignorans feci.* Si nec hoc modo excusare fratrem potes, tibi persuade à grauissima aliqua tentatione victum illum fuisse, quæ si te aggressa fuisset, nō secus oppressisset, & victus manus dare coegisset. Hāc considerationem te docet Apost. dicens: *Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne & tu tenteris.* Huius rei præclarum exēplum vide in alia Dominica ex Cassiano. Postremò vide ne *in quo aliū iudicas teipsum cōdēnes.* Iudicas aliū grauiter peccasse absq; legitima authoritate, absq; manifesta veritate, & sic ipsemet grauiter peccasti. *Charitas enim nō æmulatur nō agit perperā, nō cogitat malū, nō gaudet super iniquitate, congau-*

Marginal notes: 2. — *Plutarchus in Catone.* — Apophthegma. — 3. — 4. — *Eccl. 11.* — Exemplū. — *Gen. 7.* — 5. — *Serm. 40. super Cant.* — 6. — *1. Tim. 1.* — 7. — *Galat. 6.* — 8. — *Rom. 2.* — *1. Cor. 13.*

congaudet autem Veritati. Qui ergo contraria charitati facis, qui non compateris peccato fratris, sed æmularis & ad reprehendendum ac iudicandum citò prorumpis; qui agis perperam, qui cogitas malum, qui gaudes super iniquitate fratris, iudicando, condemnando, propalando, ventilando illud, alium iudicas, teipsum condemnas.

Dominic. 3. Quadrages. tex. 2. Atque hæc de iudicio temerario, de quo vide plura in alia Dominica: nunc de vsurpato dicendum. Qui iudicat fratrem absque legitima authoritate & manifesta veritate, vsurpat temerè & arroganter, quod ad eum non pertinet.

Iudicium vsurpatum.

Rom. 14. Sic Apostolus: *Tu quid iudicas alienum seruum: Domino suo stat aut cadit.* Et paulò post: *Tu quid iudicas fratrem tuum, aut quare spernis fratrem tuum?* nempe non iudex eius es, sed frater; ad Deum, non ad te pertinet eius iudiciũ. Ideò sequitur: *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Vnusquisque nostrum pro se reddet rationem Deo:* (non pro proximo, nisi proximi curam ex authoritate data acceperimus.) *Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum*, id est: tua potius vestigia considera, ne offendas ipse, alteriq; scandalum præbeas. Hoc enim qui facit, & diuinum iudicium expectat, in quo suorum operum omnium atque verborum rationem reddet; profectò satis habebit domi quod agat suæ. Satis eum hæc cura detinebit, vt in aliorum vitia non inquirat. Maxima est hodie copia Medicorum. Omnes volunt aliorum infirmitates curare, nemo suas. Omnes volunt in corpore Ecclesiæ oculi esse, nemo manus. Oculi in corpore naturali quum cætera omnia videant, seipsos non vident. Tales oculi esse volunt, qui ad eum locum non vocati, hoc sibi officium vsurpant. Sed, manus esse, manum bono operi admouere pauci volunt. Sic alienos labores celeriter carpunt; qui nihil ipsi laborant. Sed ad iudicium vsurpatum redeamus. De hoc iterum Paulus: *Qui iudicat me, Dominus est. Itaq; nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Duas causas ponit Apostolus vsurpati iudicii. Vna est, quia præuenitur tẽpus, quod est generale & extremum iudi-

Simile.

1. Cor. 4.

iudicium. Et hæc ratio valet etiam contra iudicium de externis actibus fratrum nostrorum, quos vel non iudicare, vel non nisi in optimam partem interpretari oportebat. Altera ratio est, quia solius Dei est illuminare abscondita tenebrarum. Solus Deus scrutatur corda & renes. Qui ergo circa interna, circa intentionem, circa finē actus iudicat, Dei sibi partes & iudicium vsurpat, quod est scelus horrendum. At ex fine & intentione operis, virtutis aut vitij ratio maximè accipitur. *In disciplina Christiana* (ait August.) *non tam quæritur vtrum quis irascatur, quàm quare irascatur: nec vtrū sit tristis, sed vnde sit tristis; nec vtrum timeat, sed cur timeat.* Hos ergo affectus, iræ, tristitiæ, timoris, qui in fratre iudicat vitiosos semper & improbos esse, (quod & de alijs affectibus intelligendū) de internis iudicat, Deique sibi partes vsurpat. Hoc sensu D. Iacobus scribit: *Qui iudicat fratē, iudicat legem.* Legis enim sibi partes vsurpat, cuius est iudicare & secundum quam iudicia exerceri debent ab ijs, qui legum administratores sunt. *Si autem iudicas legem, non tam legis factor es, sed iudex.* At lex Dei nobis data est vt eam faceremus, non vt quoslibet iuxta eam iudicaremus. Vnde S. August. *Noluit Deus hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiā extraordinario vsurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundùm ordinem Ecclesiæ, siue vltro cōfessum, siue accusatum atque conuictum.* Hoc totum Christus dicere voluit, in illis verbis, *Nolite iudicare, nolite condemnare.*

De Ciuit. Dei, li. 9. c. 5.

Iacob. 4.

Hom. 50. in Io.

Præmium non iudicādi, & non condemnandi.

Sed nunc vide quid vel mercedis vel gratiæ adiungat. Ait: *Et non iudicabimini & non condemnabimini*, id est, Si nihil in fratres temerè iudicando statueritis, si misericordiæ & charitatis leges erga fratres seruaueritis; vos quoque à Deo misericordiam inuenietis, mitius iudicium, minorem condemnationem accipietis. Quod apud Matthæum clarius apparet, vbi Christus dicit: *Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mēsura mēsi fueritis, remetietur & vobis.* Si mensura qua alios iudicatis, est charitas, benignitas, misericordia; mensura quoq; qua Deus vos iudicabit, erit etiam charitas, benignitas, misericordia. Si autem mensura vestra rigor est, asperitas, & summum ius; talis erit Dei mensura cum vos iudicat. Hoc est quod

Matth. 7.

Psal. 17. est quod Dauid Deo dicit: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Qui erga fratres mites fuerunt, illos saluabit Dominus, coronans eos in misericordia & miseratione. Hanc mensuram multis verbis alibi Dauid exprimit: *In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini, & peccatũ matris eius non deleatur? fiant contra Dominũ semper* (id est, coram Domino) *& dispereat de terra memoria eorum.* Quorsum .n. hæc omnia, & multa, quæ in Psal. præcedunt, Propheta imprecatur? Subiungit: *Pro eo, quod non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominẽ inopem & mendicum, & compunctũ corde mortificare.* In alios rigidus & immisericors fuit, tales quippe Dominus non in multitudine miserationũ suarum iudicabit, sed *in furore suo arguet, & in ira corripiet.* Vide plura loco proximè præcedenti.

Psal. 108.

Psal. 37.

3. *Dimittite, & dimittemini.*

De condonandis iniuriis.

LOcvs moralis de condonandis iniuriis. Hanc legẽ posuit Christus, non tam æquitate plenam quã misericordia, vt si fratribus nostris dimittimus, ille nobis dimittat.
1. Æquum sanè est, vt nobis inuicem condonemus, quia fratres sumus. Sed misericordia magna DEI est, nobis propterea ignoscere, quia quod æquitas postulat, id fratribus præstamus. *Tu quidem eum habes inimicum* (ait Aug.) *qui tecum creatus est. Deus verò eum, qui creauit.*
2. Multo igitur æquius est, vt homo homini, quàm vt Deus homini parcat. Rursum tu remittis, cùm ipse remissione indigeas.
3. Quis .n. est, qui non peccet? At Deus nullius rei indigens est, & peccare non potest.
4. Deinde tu quantacunq; tandem aliis remittis, maiora habes, quæ tibi Deus ignoscat. Postremò tu conseruo, Deus seruo ignoscit. Quare hoc argumento vtitur Paulus: *Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Et tamen huic tam necessariæ æquitati hoc maximum præmium Deus retribuit, vt si fratribus ignoscimus, ille nobis ignoscat. Nempe vt nostra inclementia luculentius appareat, & si perimus, per nos ipsos pereamus: si peccatorum veniam non consequimur, id nostra culpa fiat, non Dei inclementia. Hoc docet illa Christi parabola de decem millibus talentis, quæ roganti veniam seruo Dominus remisit: seruus autem idem conser-

Enarrat. in Psal 54.

Ephes. 4.

Matth. 16.

conseruo roganti, centum denarios remittere noluit. Cui propterea Dominus dixit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui?* Hoc est ergo, vt Chrys. loquitur) *terribile mysterium.* Hoc pactum inter Deum & nos: quo ille quidem incredibili misericordia nos ad certam veniam vocat, nos verò medium accepimus remissionis peccatorum, & facilimum & celeberrimum & iucundissimum. Quid enim facilius quam decem dare, vt mille accipias? quid salubrius quàm omnem animo malitiam depellere? quid iucundius quam in perpetua pace & animorum consensu viuere? Hoc totum SS. Patres obseruarunt. Chrysost. sic scribit: *Ad impetrandam nostris sceleribus veniam, non opus est pecunia, non opus est in longinqua peregrinari; non pericula, non labores tolerare. Sola sufficit bona voluntatis integritas.* Et paulò post: *Quis vnquam inter homines remittens conseruo modicum, propterea à Domino suo totius debiti remissionē obtinuit? At hic quotidie tibi hoc datur. Deus enim noster diues est in misericordia & miserationibus. Deinde si nihil à Deo huic indulgentiæ præmii proponeretur, at quia omnes beneuolo & benefico fauent, omnes illum admirantur & laudant, etiam nōn iubente Deo remittere debeamus debitoribus nostris.* Hæc ille, ex quibus huius pacti & conditionis magna facilitas elucescit, de salubritate eius sic D. Gregorius: *Nonnunquam quia nos culpas rarius committimus, aliena pigrius delicta relaxamus, & quo peccare noster animus sollicitus metuit, eo districtius in id, quod ab alio in se delinquitur, animaduertimus. Vnde fit, vt in eo inueniatur vnusquisq; tardior, ad veniā, quo proficiendo factus est cautior ad culpam. Sed quid hac doloris macula reperiri deterius potest, quæ in cōspectu iudicis charitatē non inquinat, sed necat? Vitā quippe animæ qualibet culpa polluit, seruatus verò contra proximū dolor occidit. Menti namq; vt gladius figitur; & mucrone illius ipsa viscerū occulta perforantur. Qui scilic. à transfixo corde nisi prius educatur, nihil in precibus diuinæ opis obtinetur. Nam & vulneratis mentibus imponi medicamina salutis nequeunt, nisi ferrum à vulnere ante subtrahatur. Hinc ergo Saluator dicit: Nisi remiseritis hominib. peccata eorū, nec pater vester, qui in cœlis est, remittet vobis. Hinc contra institutionē postulationis, conditionem posuit pietatis, dicens:*

Serm. de Encantis.

1.
2.
3.

Hom. 1. in epist. ad Philem.

Condonādi iniurias vtilitates.

Moral. in Iob. lib. 10. c. 18.

Condonādi necessitas.

Simile.

dicens: Dimittite, & dimittetur vobis: vt profectò bonum quod à Deo cōpuncti petimus, hoc primùm cū proximo conuersi faciamus. Hæc huius conditionis salubritas est, de eius iucunditate sic Chrysostomus: *Potuit sanè Deus absque hac mutua & reciproca proximi tui cōdonatione tibi omnia peccata dimittere; vult tamē beneficium etiā per ista media cōferre. Quare? mille tibi videlicet occasiones prabēs māsuetudinis ac pietatis, & hoc quod in te belluinū est depellens, & irā qua flagras, extinguēs, & vndiq; quasi tibi teipsū recōciliās, & coniūgēs.* Hæc ille. Sed & hoc præcepto, hoc pacto instituto, ad maximam nos fiduciam excitauit. *Nam quanta spes veniæ est* (ait Cyprianus) *quū ipse iudex non tam expectat qua ratione à supplicio liberemur, quā ipse nos viā ac modū docet, vnde id efficiamus. Quasi diceret sic facite, & ego parcam: Dimittite, & dimittemini* In humanis iudicijs non licet iudici partem alteram informare, ne acceptor personarum sit, aut parum æquus videatur. At Deus pro sua infinita bonitate homines informat, quomodo contra accusatorem diabolum se defendant. De hac fiducia dixit D. Ioannes: *Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus ad Deum, & quacunque petierimus ab eo accipiemus.* His enim verbis *admones nos* (ait Augustinus) *ne cor nostrum in ipsa nos oratione & petitione reprehendat, & ne fortè quum cœperimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, compungamur nos facere quod dicimus, aut etiā non audeamus dicere quod non facimus, & fiduciam petendi amittamus.* Hæc ille. Qui enim orationē quotidianam dicit, & non dimittit, ad hunc locum quū venerit, quid faciet: Si verba recitat, mentitur, & *os quod mentitur, occidit animam,* Si non recitat, non orat, quia non sic orat vt Christus orare iussit.

Homil. 20. in Matth.
Condonādi iucunditas.
In expositione orat. Dominic.
Dißimile.
1. Ioan. 3.
In. li. de perfect. iustitia.
Sap. 1.

Sed & illud quoq; in hac conditione tenendum, vt ex animo fiat remissio & proximi condonatio. Sic Christus, post parabolam serui, qui suo conseruo non pepercit, concludit. *Sic & pater meus cælestis, faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Quam rem sic Chrysostom. appositè explicat, *Si tantummodo non lædis eum, qui te læsit, auertas te tamen ab eo, nec libenter eum videas, manet sine dubio vulnus in pectore, & dolor augescit in corde. Quod si ita est, nōdum vtiq; quod Christus manda-*

Cōdonare ex animo.
Matt. 18.
De compūct. cordis libr. 1.

mandauit impletur. Nunquid tu ita vis propitium tibi fieri Deum, vt non quidem te lædat, auertat se tamen abs te, & peccatorum tuorum memoriam gerat, & te videre nolit? Quod si hoc non vis, memineris quid Scriptura dicat: *Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem similem non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur?* Huius rei illustre exẽplum proferam, vt quãta sit huius præcepti necessitas, melius intelligatur. Sapricius presbyter & Nicephor. laicus Antiochiæ maxime erant familiares & amici. Orta autem inter eos simultate, iam Nicephorus ad se rediens primum per amicos ter quaterve reconciliari petit: cumque hoc non succederet, supplex ipse veniam rogat, sed frustra. Orta mox persecutione sub Valeriano Imperatore, Sapricius vt presbyter delatus (nam in solos presbyteros sæuiit tunc persecutio) fidem fortiter confitetur, tormẽta varia sustinet, sententiam capitalem accipit. Hoc audito, Nicephorus ei ad supplicij locũ ducto in via occurrit: prostratus ad pedes eius, veniam & charitatis osculum petiit. Facit hoc bis terve, adeo vt lictores pagani eum quasi stultum deriderent, qui tam anxie veniam ab homine statim morituro peteret. At Sapricius ne verbum quidem ei respondet, ne quidem in ipso supplicij loco & puncto. Cum ergo à carnifice iuberetur Sapricius genua flectere, vt caput ei amputaret, dicit lictoribus: Nolite me ferire, & diis sacrifico. Hoc audito, Nicephorus multis verbis & lachrymis eum rogat ne sic se in æternum perdat. Sed eo persistente, exclamat Nicephorus: Ego sum Christianus: me pro ipso ferite. Lictores ergo re tota confestim ad Præsidem delata, & ab eo potestate accepta, miserum Sapricium dimiserunt, qui fratrem non respiciens, Christum negauerat: Nicephorum vero martyrij gloria, amputato eius capite, coronarunt. Tanti momenti hoc est, *Dimittite, & dimittemini.* Quis enim dubitat, omnia Sapricij peccata semel dimissa, nunc iterum rediisse; & debitum totum semel remissum, nunc iterum exactum fuisse, quia conseruo suo dimittere noluit? Sic qui dimisit fratri, martyr fit: qui dimittere noluit, apostata fit. Charitatis defectus hoc totum erat. Sicut enim vehementior est ignis qui longè

Eccl. 28.

Exemplũ illustre.

In vita sancti Nicephori Martyris apud Suriũ 9. Febr. to. 1.

Simile.

distantia calefacit, quam qui vicina, sic maior est charitas quæ inimicos, quam quæ amicos diligit. Vt autem ignis vehementer incensus, omnia iniecta in ignem vertit, sic magna charitas tam ex iniuriis quam ex benefactis accenditur. Cuius egregiæ charitatis exemplum proferam, sicut odij & maleuolentiæ iam prolatum est.

Charitatis exempla.

I. *Cap. 2. 1.* Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt. In Prato spirituali sic legimus: Frater quidam vicinus cellæ cuiusdam senis, absente aliquando sene cellam eius ingressus, libros eius & vasa diripuit. Rediens senex, & quod factum erat videns, pergit ad fratris cellam, ei, quod acciderat, narraturus. Inueniens autem vasa in medio posita (nondum enim alter ea reposuerat) nolens eum senior confundere, alia quadam necessitate simulata, expectauit foris, donec omnia abscondisset, Moxque veniens de alia re ei locutus est. Sed & postea eum in carcerem coniectum esse audiens, petiit à quodam alio sene esculenta quædam, & ad fratrem illum captiuum defert, non sciens quod ob furtum prædictũ, in carcerem fuisset coniectus. Mox illi frater vbi omnia sua adhuc in tuto esse renunciat, culpamque confite-
1. tur, & veniam deprecatur. Senex vero, sanctè affirmans
2. se non ea caussa venisse, sed tantum vt charitatem illi
3. faceret, etiam eius liberationem apud iudicem procurauit. Magna & varia fuit huius senis charitas, qui fra-
4. trem, quem antea dilexit, facta illi iniuria diligere non cessauit: qui delinquenti in eum fratri facilè dimisit, eo
2. quod plus fratrem quam vasa direpta dilexit: qui opera
In Prat. spirit. cap. 34. misericordiæ visitando & liberando nocentem fratrem exercuit: qui deinde his modis ad peccati voluntariam
3. confessionem fratrem produxit, & *lucratus est animam*
Cap. 211. *fratris sui*. Sic Alexander Patriarcha Hierosolymitanus fugientem à se ac multa furatum notarium suum, posteaque vinctum ac captiuum, 85. numismatibus redemit. Vnde in ea tunc ciuitate dici solebat: Nihil vtilius quam Alexandro malefacere. Sic cum ad alium senem Eremitam latrones ingressi essent, dicentes. Omnia quæ sunt in cellula tua, venimus tollere: dicit illis. Quęcunque vobis videntur filij tollite: quod cum fecissent, abierunt. Et cum solum marsupium, quod pendebat, reli-

reliquissent, senex illo accepto, post eos sequebatur clamans ac dicens : Accipite filij à me quod tollere obliti estis de cella nostra. Illi ergo admirantes senis tolerantiam, omnia in suis locis, in cellulã reuersi restituerunt, dicẽtes ad inuicem: Verè hic homo Dei est. Huius ignoscentiæ & misericordiæ alia exempla in alia quadã Dominica protulimus. Hoc charitatis genus est, *oleum misericordiæ*, ad peccatorum nostrorũ remedia efficacissimum. Quemadmodum enim athletæ in palæstra luctaturi, nuda corpora oleo vngere solebãt, vt antagonistis suis omnem corripiẽdi ansam in lubricis carnibus præriperent; sic hoc misericordiæ oleum, qua proximis nostris dimittimus, ita nostram nuditatem vngit, vt iustitia diuina eam ad pœnam reposcere, atq; corripere nequeat. Pactum enim iam Iudex ipse viuorum & mortuorum hoc instituit, vt si dimittimus aliis in nos peccãtibus delicta ipsorum, de cordibus nostris; Pater quoque noster cœlestis nobis nostra dimittet. Vnde & in alia Scriptura: *Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi soluentur peccata tua.* Sic in manibus tuis suam misericordiam Deus posuit. Simile. Eccl. 28

4. *Date & dabitur Vobis. Mensuram bonam, & confertam & coagitatam & supereffluentem, dabunt in sinum vestrum.*

LOCVS moralis de eleemosynæ amplissima à Deo retributione. Vix illa virtus maiorem in tota Scriptura mercedem repromissam habet, quam eleemosyna. Et hoc in loco Christus verbis exquisitissimis huius mercedis amplitudinem exprimere voluit. Mensuram enim huius retributionis vocat *bonam*, id est, plenam. Bona enim mensura vocatur cui nihil deest, & quæ ad summum vasis impletur. Vocat *confertam*, quia in quibusdam mercimoniis, vt lineis, ac laneis, vt plenior fiat mensura, compressa & conferta datur. Vocat *coagitatam*; quia in omni genere granorum non plena tantum, sed plenissima datur mensura, quando in vase grana coagitantur; sic enim magis cohærentia grana multo plura vas capiet. Vocat *supereffluentem*, Eleemosynæ retributio.

quia in liquidis omnibus, vino, oleo, melle, plenissima est mensura, quando ita vas repletur, vt etiam superef-
Ephes.3. fluat. Docet ergo in omni genere eleemosynæ plenissimam fore retributionem, quæ etiam in suo genere su-
Rom.8. perabūdabit, quia & in hac vita *omnia potest Deus facere superabundanter quā petimus*, & in altera vita supra condignū remunerat, *Non enim sunt cōdigna passiones huius sæculi*, (multo minus actiones eleemosynariæ) *ad futurā gloriam.* Nec supra condignum tantum, sed supra in quod desiderari vel optari vel cogitari potest. Neque e-
1. Cor.2. nim *Vel oculus Vidit, Vel auris audiuit, quæ præparauit Deus diligētibus se.* Rursum. *Mēsura bona*, fortunæ bona denotare potest, quæ Deus eleemosynariis largissime in hac vita retribuit. *Mensura conferta*, naturæ bona, vt ingenij vires, valetudinem, & vitam longam, quæ etiam Deus eleemosynariis retribuit. *Mensura coagitata*, gratiæ bona, vt peccatorum remissionem, & dona spiritualia, quę similiter eleemosynæ retribuuntur. *Mensura supereffluens* est gloriæ æternæ merces, qua etiam eleemosyna compensatur. Singula mox ex Scripturis ostendentur. & exemplis. Accedit ad mercedis amplitudinem, quod dicitur: *Dabunt in sinū Vestrum.* Angeli videlicet, diuinæ liberalitatis ministri, vel pauperes ipsi quibus benefit: illi per modum mysterij, isti per modum meriti & intercessionis, dabunt, hanc totā mercedem *in sinum Vestrū*, id est, sic certissime conferent, vt amitti nequeant; sic intime dabunt, non in tunicam, sed in animam, vt maxime foueat, reficiat, atque oblectet. Sic enim quæ in sinum reconduntur, & certissime seruantur, & proprie habentur, & corpus fouent, & grata atque iucunda esse
Eccl.29. solent. Quo sensu dicitur; *Conclude eleemosynam in sinu pauperis*, videlicet vt pauper eam certo possideat, eaque foueatur. Tam significantibus verbis voluit Christus e-

Eleemosynæ retributio temporalis.

leemosynæ retributionem tum amplissimam tum certissimam exprimere. Porro variæ Scripturæ variam hanc eleemosynæ mercedem passim docent. Temporalem & præsentem in fortunæ bonis retributionem
Prou.3. docet Sapiēs: *De primitiis frugū tuarum da pauperibus, & replebuntur horrea tua saturitate.* Vidua Sareptana dū de sua paupertate facit Eliæ Prophetæ subcinericium panem

nem paruulum, prius quam sibi & filio, hanc mercedem accipit, *Vt hydria farinæ nō deficeret, nec lecythus olei minueretur.* Huius retributionis temporalis circa fortunæ bona, in alia Dominica illustria quædam exempla protulimus, quæ hic, loco magis proprio, à concionatore produci possunt. Quædam hic alia subiiciam. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens CHRISTVM reliquit filio suo curatorem: & filius conditionem libens acceptauit. Non longe post diues quidam in eadem ciuitate vnicam habens filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, vt post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est fortè primus adolescens iste, alterius magni eleemosynarij filius, & magno cum parentum gaudio filiam illam in vxorem accepit. In hoc exemplo quod pater dedit pauperibus, Deus retribuit filio; vt discant patres sic filiis suis thesaurizare, vt maiorem in cœlo thesaurum per eleemosynas thesaurizent, vtque propter curam filiorum eleemosynas in pauperes non negligant, sed Dei prouidentiam, Christiq; promissa meliorem & certiorem filiis thesaurum putent, quam quem in arca relinquunt, vel auare collectum, vel auare retentum, ideoq; cum peccato relictum. Aliud adhuc exemplum accipe, S. Theodosius cœnobiarcha celeberrimus, cum quotannis soleret die festo Palmarum omnibus pauperibus ad monasterium confluentibus, prandium dare; vno certo anno, cum magna esset frumenti caritas, qui eius nomine rem dispensabant, nec omnibus aduenientibus, nec mensam integram, sed quibusdam certam portionem distribuere clausis monasterij ianuis conabantur. Quod cum ille animaduertisset rem indigne ferens, aperiri ianuas, & more solito cibos ac panem apponi iussit: quod cum fieret, & vniuersæ multitudini satisfactum est, & ea abeunte, arcæ panariæ plenæ panibus sicut prius ostendebantur. Hoc tum miraculo, eius tunc piam liberalitatem, & magnam in Deum fiduciam cohonestare Deus voluit. Atqui in eodem monasterio cum post eius mortem similis liberalitas atque

3. Reg. 17.
Dominic. 4. Quad. tex. 5.
Exempla.
In Prato spirit. cap. 201.
In Vita eius apud Suriū to. I. pa. 243.

fiducia deficeret, monachorum auaritia singulari etiam miraculo à Deo punita est. Sic enim in Prato spirituali legimus: Consuetudo fuit in monasterio Sancti Theodosij, vt in Cœna Domini pauperes omnes, & populi regionis illius eo confluentes, acciperent singuli medium tritici sextariũ, benedictiones tredecim, & sextarium vini, mediumque sextarium mellis. Cum autem magna tritici sterilitas esset, dicunt Abbati quidam ex patribus, ne tritici portio pauperibus daretur; qui illis respondit: Non infringamus filij benedictionem patris nostri Theodosij. Fratribus autem in sua sententia persistentibus, permisit Abbas vt facerent quod vellent. Qui benedictionem consuetam eo anno non dederunt Præfectus postea qui præerat horreis, aperiens ostia, reperit totum triticum germinasse, coactique sunt totum in mare proijcere. Quo viso, his verbis Monachos suos Abbas redarguit: Qui patris nostri Theodosij monita irrita fecistis, labores nunc inobedientiæ metite. Quingẽtos modios daturi eramus, fratresque nostros pauperes consolati fuissemus: nunc vere quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Hæc ibi, docent hæc exempla, quam sint socij inseparabilis hæc duo, *Date, & dabitur vobis*. Siue in monasteriis, siue in quibuscunque familiis, vbi eiectus est, *date*, noluit remanere, *dabitur vobis*. Consideret seipsum quisque, cui dandi eleemosynas facultatem Deus dedit, & post negatas pauperi eleemosynas, vel parcius concessas, animaduertat quid ei accidat: & frequẽter inueniet parcitatem suam a Deo puniri, vel aliqua rei familiaris iactura, vel cessante aliquo lucro & commodo; idque, vel quia non suo tempore ea distraxit, ex quibus lucrari potest (Dei prouidentia illum excæcante, vt illud tempus non aperiret, aut non obseruaret) vel quia nouæ sumptuum inanium occasiones ei subministrantur, quas per Dei prouidentiam euitasset, si erga pauperes liberalior fuisset. Cum enim *sine Dei voluntate nec passer cadat in terram*, hominum auarorum repẽtina detrimenta, damna non expectata, lucra imminuta, ex eadem prouidentia nasci dubitandum non est. Eadem prouidentia liberalibus & eleemosynariis abun-

Cap. 85.

Matth. 10.

abundanter retribuit Liberius secundus Imperator toto ferè thesauro in eleemosynas distribuo, & ob hoc reprehensus, *Deus (*inquit*) non deerit fisco nostro.* Paulo post ambulans in palatio, aduertit marmoreum lapidem, humi stratum, cui signum Crucis insculptum esset: iubet auferri, ne redemptionis nostræ signum pedibus conculcetur. Eo sublato, adhuc secundus ac tertius similiter signatus apparet. Quibus ordine sublatis, subtus inuenit ingentem thesaurum, & plus quam mille centenarios aureorum, ex quibus largiores, quam prius eleemosynas fecit. Quare iterum eidem Imperatori maximus thesaurus Narsetis Eunuchi, & in Italia ducis malitiæ sub Iustiniano Imperatore, à sene quodam, qui solus eius conscius superstes erat patefactus fuit, Deo sic disponente, propter maximas & perpetuas eius eleemosynas. Fuit autem tanta auri & argenti vis, vt vix multis diebus euacuari thesaurus potuerit. Ita verum inuenit pius ille Imperator, quod CHRISTVS dixit: *Date, & dabitur vobis.* Est adhuc & aliud pulchrum huius rei exemplum in Prato spirituali, quod hic subiiciam. Eligat ex omnibus quod volet, vel quæ volet prudens concionator, prout conuenire iudicabit. In ciuitate Nisibe, mulier quædam Christiana virum habuit gentilem. Erant autem fortunæ tenuioris, & tantum habebant quinquaginta numismata. Dixit igitur vir vxori: Demus hæc numismata fœneratori, vt aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Vxor autem respondet viro: Si placet ea fœnerari, veni, demus illa sub fœnore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: & vbi est Deus Christianorum, vt demus ei: Ait illa: Veni mecum in sanctam Ecclesiam, & ostendam tibi illum. Habet autem Ecclesia illa quinque magnas ianuas. Cum ergo induxisset illum in Ecclesiæ porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Istis si prębueris, Deus Christianorum illa accepit; isti enim omnes sui sunt, ille vero & vsuras tibi persoluet; & capitale duplum reddet. Vir ergo mox cum gaudio numismata cœpit erogare pauperibus. Reuersique sunt in domum suam. Cum vero post menses tres necessitate sumptuum angu-

Exempl.

Paulus Diaconus, hist. Long. lib. 3. cap. 6.

Cap. 185.

angustiarentur, ait vir vxori suæ: Soror, nihil, vt video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc inopia laboramus. Respondens mulier, ait illi: profectò dabit. Vade vbi illa dedisti, & exhibebit tibi ea cum omni alacritate. Quo audito currit in Ecclesiam, & locum in quo numismata dederat diu circumspectans, neminemque videns à quo exigeret, nisi pauperes ibi stantes, cogitans in se ipso quid faceret, aspexit ante pedes suos in marmore iacere vnum numisma ex illis quæ ipse erogauerat; inclinansque se & accipiens, domum redit, vxori narrans se præter illud numisma nihil inuenisse, nec Deum Christianorum vidisse. Cui illa: At hoc tibi numisma Deus Christianorum inuisibiliter dedit. Eme igitur aliquid vt comedamus hodie, rursusque ipse prouidebit nobis. Emens igitur vir panem, vinum, & piscem, domum veniens, dat vxori: quæ piscem exenterans, inuenit in eius ventre lapidem valde mirabilem, cuius tamen pretium nec ipsa, nec vir cognosceret. Finito prandio, vadit ad trapezitam vir, tentaturus ecquid pro eo pretij accipere posset. Rogat igitur trapezitam, an lapidem illum velit emere. Qui considerans lapidem, offert illi quinque numismata. Putans autem venditor quod illuderet sibi, dicit ei: Et vis tantum pro illo persoluere? Existimans trapezita quod hoc ille per ironiam loqueretur, ait illi: Accipe decem numismata. Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Cum vero trapezita ad viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta ascenderet (tacente semper venditore) & iuramento affirmaret se ea daturum, cœpit ille amplius lapidem æstimare. Paulatim vero emptor ascendens, vsque ad trecenta numismata peruenit, deditque illa vendenti. Ipse igitur dato lapide, acceptaque pecunia, venit ad vxorem suam gaudens; quæ, re intellecta, viro dixit: Ecce Deus Christianorum qualis est; quam bonus, quam gratus, quam diues! Ecce tibi sexduplicata paucis diebus restituit. Vir igitur miraculo admonitus, verbisque vxoris accensus, Christianus effectus est. Hæc ibi. Tanta fuit huius mulieris fides: sic illa Christi verbis credidit: sic Christus fidem illi suam persoluit. Optime didicerat quod Scriptura dicit: *Fæneratur*

ratur Domino qui miseretur pauperi, & vicissitudinem suam reddet ei. Alia huius rei exempla vide in Marco Marulo. Nos quæ apud eum non sunt, annotauimus. Atq; hæc quidem de temporali retributione. Nunc de retributione ac mercede eleemosynę spirituali, etiam in hac vita, aliquid dicendum. Hanc enim multis in locis S. Scriptura attestatur. *Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te oxorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillū conseruabit.* Daniel impio Regi Nabuchodonosor dicit: *Cōsilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Dicit, *forsitan*, non propter incertum eleemosynæ valorem, sed propter incertam Dei sententiam, quæ vtrum definitiua esset, an comminatoria, nesciebat. CHRISTVS quoque in Euangelio, post variam Pharisæorum hypocrisim taxatam, addit: *Verumtamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia mūda sunt vobis.* De quo genere dixit sapiens: *Est qui multa redimat modico precio.* Et D. Petrus cum dixisset, *Ante omnia mutuam inter vos ipsos charitatem continuam habentes*, & vbi caussam adiecisset, *quia charitas operit multitudinē peccatorum*, subiungit de operibus charitatis, quæ intelligi voluit: *Hospitales inuicem sine murmuratione, vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.* Sic & Paulus. *Charitas fraternitatis maneat in vobis. Per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hospitio acceptis.* Sunt autem & huius admirabilis gratię, quam Deus eleemosynis concessit, præclara exempla. Mulier quædam, cuius filiam violauerat Zeno Imperator, clamabat sæpe ad B. Virginem, orans cum lachrymis. Vindica me de Zenone Imperatore. Cum ergo multis dieb⁹ hoc faceret, apparuit ei B. Virgo, dicens: Crede mihi mulier, vltionem tuā sæpe facere volui: sed manus eius prohibuit me. Erat enim valde misericors, & eleemosynas faciens. Moschus mercator Tyrius, incidens in mulierem, quæ se fornicationi exposuerat, & ad hospitium suum eam ducens, cum illa suspirante cognouisset, se necessitate compulsam, vt virum in carcere positum propter ęs alienum contractum liberaret, sese ita exposuisse, rogans

Prou. 19.
Lib. 1. *ca.* 2.
Eleemosynæ retributio spiritualis.
Eccl. 29.
Daniel. 4.
Luca 11.
Eccl. 20.
1. *Pet.* 4.
Heb. 13.
Exempla.
In Prat. spirit. ca. 175.
Ibid. ca. 186.

gans quantum deberet maritus, statim intactam illam dimittens, aurum illi dedit quo virum redimeret. Idem mercator non ita multò post calumniam perpessus, ab Imperatore in vincula coniicitur, bonis omnibus confiscatis. Sed mulier prędicta precibus à Deo impetrauit, vt cor Imperatoris ad misericordiam flecteretur; & mercatori in somno apparens, liberationem promisit, quæ & crastino die secuta est. Temporalis retributionis hoc exemplum potius esse videtur. Sed quod nunc subijciam, admirabile & memorabile est, cum insignis

Ibid.ca.207.

eleemosynæ, tum spiritualis retributionis exemplum. Alexandriæ sub Paulo Patriarcha, puella quædam adhuc catechumena & locuples, pomarium suum tempore pomeridiano forte ingressa, vidit quendam in arbore parantem sibi laqueum, vt se præfocaret. Accurrens, & caussam cognoscens esse, eo quod graui ære alieno obęratus; creditorum importunitatem, suamque ignominiam amplius ferre non posset; quæso (inquit ei) accipe omnia quæ habeo, & reddas: tantum ne perdas teipsum. Sumens ergo ille, reddidit omnia. Puella postea rebus omnib. destituta, fornicari cœpit, vt inde victum quæreret. Sed in se tandem reuersa & compuncta, & Christiana fieri cupiens, adiens Pontificem, orat vt baptizetur. Cum autem eam, vt meretricem scilicet, de fonte suscipere, aut pro ea spondere nemo vellet, distulit Pontifex. Tandem apparens puellæ Angelus in specie hominis cui misericordiam fecerat, promittit se aliquos adducturum, qui pro ea pollicerentur. Venientes igitur duo Angeli in specie duorum illustrium virorum & notorum, ex ordine Augustalium, vocant clericos ad Baptismum constitutos, & pro ea ad fontem sacrum pollicentur. Quo facto, baptizata est. Mirantibus vicinis puellæ quomodo baptizata esset, illaq; respondente tales pro ea respondisse, illi non credentes, Episcopo rem totam denũtiant. Episcopus clericis auditis qui baptizatam affirmarunt, & euocatis illustribus illis viris qui se baptismo affuisse negabant, examinata muliere, & audita misericordia quam fecerat, agnouit fuisse Angelos. Ipsa vero, re tota narrata, ad pedes, Episcopi obdor-

obdormiuit in Domino. Hæc ibi. Magna & singularis fuit huius puellæ misericordia & eleemosyna. Sed maior fuit Christi erga eã retributio, vereq; dedit in sinum eius mensuram bonam, cõfertam, coagitatam, & superefluentem. Huic exemplo nõ absimile est, quod in vita Sancti Francisci refert S. Bonauentura, cap. 11. Miles quidam magna cum instantia S. Franciscum & socios eius ad prandiũ inuitauerat. Veniens S. Franciscus, & orationem de more præmittens, videt in spiritu subitaneã hospitis sui mortem. Eum igitur seorsim vocatum serio hortatur, vt statim confiteatur omnia peccata sua, facit ille quod iubetur. Moxque incipientibus alijs mãducare hospes spiritum subito exhalauit. Merito Imperator Martianus dicere solebat, *Veras & certas diuitias esse, non aliena rapere, sed sua indigentibus largiri.* Sapiẽter dixit S. Franciscus, *amorem Dei per eleemosynas mercari, & hunc pro illo censum offerre, nobilẽ prodigalitatem esse, & eos qui minus Dei amorem quam denarios reportabant, omnium esse stultissimos.* Quare idem vir sanctissimus de omnibus quæ sibi dabantur ad necessitatem corporis releuandam, solebat à dantibus licentiam petere, vt licite posset, si magis egenus occurreret, omnia erogare. Quod & perpetuo fecit, nulli rei parcẽs nec libris ipsis, nec altarium ornamentis. Certe eleemosynarius homini taurum ferocem fugienti similis est, qui cum iã cornibus eius pene hæreat, penula supra illius oculos coniecta, iam iam impetentem deludit, atque ita amissa toga vitam seruat incolumem. Sic enim iustas peccatorum pœnas, & diaboli insultus varios, largitate eleemosynarum interiecta, sæpe euadimus. Sic Tobias filiũ suũm docuit: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus faciẽtibus eam.* Hoc singulare peccatis expiandis remedium Dei misericordia fidelibus reliquit, vt his verbis S. Cyprianus docet: *Nõ haberet quod fragilitatis humanæ infirmitas faceret, nisi iterum* (post primam in baptismo ablutionem) *pietas diuina subueniẽs, iustitiæ & misericordiæ operibus ostensis, viam quandã tuendæ salutis aperiret, vt sordes postmodũ quascũq; cõtrahimus eleemosynis abluamus.* Quod ex varijs scripturis cõfirmat: *Sicut aqua extinguit ignẽ, sic eleemosyna extinguit peccatũ.*

Apophthegma. *Zonaras in Martiano.* *In vita eius per S. Bonauent. cap. 9.* *Simile.* *Tobiæ 4.* *In serm. de eleemos.* *Eccl. 3.*

Rursum

Prou.15. Rursum: *Per misericordiam & fidem purgantur peccata.* Esaias Propheta, postquam populi iniquitatem multis
Esaia 58. verbis explicasset, remediũ Dei nomine proponit: *Frange esurienti panẽ tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam. Si videris nudum, operi eum; & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas*
Psalm. 40. *tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te.* Nec aliter Dauid: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem; in die mala liberabit eũ*
Tobia 12. *Dominus.* Sic ad Tobiam Angelus Raphael: *bona est oratio cũ ieiunio & eleemosyna: quia eleemosyna à morte libe-*
Actor. 9. *rat, & ipsa purgat peccata.* Petrus vt Tabitham à mortuis
Vbi supra. suscitaret, intellectis ei⁹ eleemosynis, fidẽtior est factus: &, vt ait D. Cyprianus, *Nõ defuturum Christi sensit auxilium viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipse vesti-*
Luc. 19. *tus.* Quo die Zachæus *dimidiũ bonorum suorum dat pauperibus*, eo die, imo eo momento, *salus domui eius, facta est;* eo *quod & ipse esset filius Abrahæ*, id est, Dei verbis credidisset, sicut Abraham credidit. Atque hæc de eleemosynarum spirituali mercede etiam in hac vita.

Eleemosynæ retributio æterna. Accedit ad hæc omnia, quod etiã in futura vita eleemosynis merces à Deo reponitur; quod Christus his ver-
Matth. 6. bis apertissime demõstrat: *Nolite thesaurizare vobis thesauros super terrã, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autẽ vobis thesauros in cælo, vbi neq; ærugo, neq; tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur.* hoc est, nõ terrenis possessionibus incubare, sed eleemosynis dandis insistere; quod adhuc apertius alio loco saluator docet: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt cum defeceritis, reci-*
Luca 16. *piant vos in æterna tabernacula.* Quæ verba in altero
Domin. 7. Promptuario explicuimus. Sed omnium apertissime in
post Pentec. forma extremi iudicij hoc docetur. Tũc enim dicet Rex
Matth. 25. ijs qui à dextris sunt. *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum quod paratum est vobis à constitutione mundi. Esu-*
Simile. *riui .n. & dedistis mihi manducare,* & cętera quę sequũtur de varijs eleemosynæ generibus. Qui Theologiæ, aut aliarum facultatum candidati sunt, & per examen rigidum ad gradus admittẽdi, nihil sibi felicius aut facilius iudicarẽt, si in qua quęstione, quoue quęstionis articu-

lo, aut

lo, aut quo dogmate examinandi forent, antea certo præscirent: quippe qui vtcunque mediocriter in eo studio versati, ad illam quæstionem, & illud dogma diligẽter se præpararent, omnesq; eius nodos & difficultates ediscerent. Nunc vero in supremo iudicio, vbi non de gradu, aut titulo momentanei honoris, sed de æternæ vitæ corona agetur, prędixit & pręmonuit CHRISTVS Iudex noster, in quo demum operum genere examẽ fiet, & non nisi de misericordiæ operibus, de eleemosynis erga pauperes illud instituendum affirmat. Hoc vnum opus ergo si prætermittimus, nobis ipsis & socordię nostræ imputemus, si in iudicij examine repulsã patimur. Eleemosynarius similis ei est, qui cũ pomarij alicuius Domino hoc pactum inierit, vt is vescatur pomis intra pomarium, quantum voluerit, ea tamẽ lege, vt nihil foras efferat. Quam sibi legem duriorem videns, comedit quidem in pomario vsque ad satietatem, nec vlla secum foras effert, comedens tamen, multa subinde extra pomarij sepem aut maceriam proijcit, quæ postea exiẽs ibi inueniet. Sic enim diuites prudentes, hac à Deo conditione accepta, vt hic quidem bonis à Deo cõcessis, ad necessitatem vtantur, nihil autem extra hunc mundum secum deferant, hac pia prudentia vtuntur, vt pauperibus ea erogãtes, quasi extra pomarium eijciant, vt in altera vita ea ad mercedem inueniãt. Sicut qui certo sciens fore vt breui in exteram regionem compellatur, vbi natali solo relicto, toto reliquo vitę tempore egere debeat, ægre tamẽ ferret bona sua in illam regionem exportari, & eis tantisper domi carere, vsurus postmodum semper, merito insanire iudicaretur: sic plane insaniũt, qui stulta cupiditate habẽdi, & bona sua quam diutissime possunt penes se retinendi illecti, aut vano timore futuræ indigentiæ percussi, negligũt ea per eleemosynas, aliosque bonos vsus in cœlum præmittere, vbi certissime sciũt perpetuo se cum omni affluentia & geminata mercede victuros. Sane qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum: aut ardentem fornacem ingredienti, & aquæ refrigerium postea adhibendum expectanti.

Simile.

In Vita Tho. Mori ca. 12.

Sed

Esaia 58. *Luc.* 19. Sed qui viuens eleemosynam facit, *anteibat eum* (vt Esaias loquitur) *iustitia eius*, vt recipiat eũ in æterna tabernacula; & iudicij fornacem iam refrigeratam inueniet: *Eccl.* 3. quia *eleemosyna extinguit peccata, vt ignem aqua*. His er- *2. Cor.* 9. go omnib. modis, verum est quod Christus dixit: *Date, & dabitur vobis*. dabitur merces tum temporalis, tum spiritualis in hac vita, & merces æterna in altera vita.

Similia.

1 Eleemosyna semen. His de caussis sementi merito eleemosyna cõparatur, iuxta illud Apostoli: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*. Quem locum in alia Dominica tractauimus.
2 Sicut .n. semen abscondi debet in terra, sic eleemosyna in occulto dari, *vt nesciat sinistra, quid faciat dextra*, nesciat vanitas, quid faciat pietas.
3 Sicut semen cum in terram proijcitur, perdi videtur, sed opti-
4 me tunc seruatur: sic eleemosyna cum fit, perire pecuniam stultis videtur, sed tunc primum thesaurizari à sapientibus intelligitur. Sicut semen surgit cum multo fœ-
5 nore, sic eleemosyna cum multa mercede. Sicut bonum semen tritici seminatur in vno anno, & metitur in alio; viliora autem semina hordei, milij, auenæ, eodem anno seminantur & metuntur: sic eleemosyna iusti in hac vita seminatur, & in altera metitur; hypocrita vero statim accipit mercedem suam. Denique sicut semen quo diutius in terra manet gelu diuturno compressum, eo vberius fructificat: sic eleemosyna quo serius siue in hac, siue in altera vita à Deo compensatur, eo ampliorem mercedem accipit. Sane qui eleemosynis parcunt vt liberis thesaurizent, similes ijs sunt, qui vel in carcere se detineri, vel mendicam vitam agere patiuntur, ne vel propter redemptionis pretia, vel propter vitę suæ necessaria, filiorum opulentiæ aliquid detrahatur. Isti enim vel in inferno pereũt, vel in purgatorio diu torquentur, vt filij in mundo triumphent. Diuites difficilius intrant in regnum cœlorum, quam camelus transit per foramẽ acus: quia gibbum diuitiarum prius non deponunt per multas & bonas eleemosynas, dispergendo eas pauperibus, vt sic iustitia eorum maneat in seculum sæculi.

5. Hypo-

5. *Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, vt educas festucam de oculo fratris tui.*

LOCVS moralis contra iudices & reprehensores proximorum hypocriticos. De temerario & vsurpato iudicio proximorum, in alio loco iam dictũ est. Nunc Christus iudicium hypocriticum multis verbis taxat, arguit; condemnat. Huc enim pertinent omnia huius Euangelij verba, post eleemosynæ commẽdationem à Christo prolatam. *Cæcus cæcum nõ potest ducere:* quia cuius oculus, id est, intentio & affectio trabe, id est, odio aut quauis passione mala impeditus est, ille cæcũ, id est, aberrantem in aliquo atq; peccantẽ ducere & corrigere non potest, sed *ambo in foueam cadunt,* ambo in peccato suo manent: ille quia odio laborat, & non nisi fictam virtutis speciem gerit; hic quia per vocẽ hypocritæ non emendatur, sed magis vel irritatur, vel in malo suo confirmatur. Inimici & maleuoli hominis reprehensio ad iracundiam eum prouocat, qui reprehenditur, non ad emendationem inuitat. Cum autem qui reprehendit, eodem vitio vel etiam maiori laborat; is qui reprehenditur, magis ad alium arguendum, quam ad se ipsum emendandum prouocatur, vt dicat: *Medice cura teipsum.* Et rursum: *In quo alium iudicas, te ipsum condemnas:* Sic CHRISTVS Pharisæos vocat cæcos duces, quia discipulos eius in paruis reprehendebant, quum ipsi maiora peccassent. *Duces cæci, excolantes culicem, & camelum glutientes.* Rursum ad hoc hypocriticum iudiciũ pertinet, quod Christus hic dicit: *Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius.* Qui alium reprehendit & iudicat, magistri sibi officiũ vsurpat. Quod si ergo cæcus magister est, cæcus quoque discipulis fuerit. Si tu iudicas ac reprehendis alios, seu tibi subditos, seu non subditos; sed vel ex odio, vel eisdem, aut etiam grauioribus vitijs laborans, noli expectare vt quicquam reprehendendo proficias, noli mirari si peccantes & errantes alios videas: *Non enim est discipulus super magistrum.* Deinde, *quid vides festucam,* id est, leue peccatum *in oculo,* in actio-

Iudiciũ hypocriticũ.

Matth. 12.

Luca. 4.

Rom. 2.

Matth. 12.

Luc. 6.

in actione vel intentione potius, *fratris tui* (nam hypocritæ sæpe actionem per se bonam, ex mala tamen intentione volunt arguere & condemnare) *trabem autẽ quæ in oculo tuo est*, animi tui odium & maleuolentiã, peccata tua grauiora aut similia *non consideras?* Sic pręcedentia omnia huc pertinent. Concludit autem Christus, vt *trabem de oculo suo hypocrita prius eijciat*, vt odium deponat, sua peccata prius corrigat, ac sic demum *festucas fratrum suorum*, & leuia delicta *videat*; quæ quum viderit, & non nisi festucas aduerterit, facile à iudicando & reprehendendo abstinebit. Charitas oculatissima est in virtutibus, in peccatis cæca. Oculi Adam innocentis solum nouerant bonum, delinquentis vero sciunt bonum & malum, & potius malum, quia id statim apprehendit. Dauid non est ausus mittere manum in Saulem Christum Domini: Philistæi, hanc vnctionem nihil morati, eum interficiunt. Serui Saulis pij, & vnius Dei cultores, noluerunt manus suas extendere in sacerdotes Domini, vt eos interficerẽt iubente Saule: Vnus Doeg Idumæus, idololatra impius, irruit in eos, & trucidauit vno die 85. viros vestitos ephod lineo. Boni serui Dauidis pendentem in quercu Absolon percutere noluerunt, propter patris & Regis præceptum: Vnus Ioab, rebellis & superbus, tribus lanceis eum confodit. Sic homines impij, odio & peccatis pleni, iudicium de fratribus sibi arrogant. Aliorum delicta per radios directos vident, ideoque iudicium de illis qualę volunt, ferunt: sua vero delicta non nisi per radium reflexum, non nisi per ambages & circumstantias, quibus ea vel tegere, vel extenuare conantur, considerant. Sic alienas festucas vident, suas trabes non vident. Contra boni & pij in suis delictis, & alienis virtutibus oculatissimi sunt, sed in alienis delictis, suisque virtutibus cæci sunt. Aliorum virtutes ex charitate, suos defectus ex humilitate, clare & perspicue vident, quasi per radios directos. Aliena vitia, suasque virtutes non nisi per radios reflexos cernunt, quia in illis iudicandis in seipsos primum, in his considerandis in Deum reflectuntur: quo fit vt nec alios temere aut arroganter iudicent, nec sibi ipsis vane complaceant. Hypocritæ sunt quasi aurum

Exempla. 1. *Genes.* 3. 2 3. *Reg.* 24. 1. *Reg.* 22. 3 4 2. *Reg.* 18.

Hypocritæ & viri boni iudiciũ discrepans.

aurum alchymisticum, quod apparet, & non est: & laborant morbo qui vocatur, Noli me tangere. Quum enim alios omnes celerrime reprehendant, ipsi reprehédi non ferunt. Deus primo format cor in homine, pictor primo faciem delineat. Sic iustus, Dei imitator, interna considerat; & quum actionem non potest, bonam saltem intentionem excusat. Hypocrita, pictoris & simulatoris instar (*speciem enim pietatis habet, virtutem abnegat*) secundum faciem iudicat, à facie incipit, ab externis & apparentibus iudicium capit. Vnde alibi Christus Pharisæis: *Hypocritæ, faciem cæli & terræ nostis probare, hoc autem tempus* aduentus filij hominis *quomodo non probatis? Quid autem & à vobis ipsis nō iudicatis quod iustum est.* Errabant in Christi aduentu cognoscendo, sicuti errabant circa mores, & in recto iudicio sui ipsorum & proximorum. Præcepit Deus per Moysen filijs Israel: *Agrum tuum non seres diuerso semine. Veste quæ ex duobus texta est, non indueris.* Quibus verbis hypocrisin prohibuit. Seminat enim diuerso semine, qui bona loquitur, & mala perpetrat: qui triticum in ore, zizania in corde habet: qui Curios simulant, & bacchanalia viuunt, qui, in quo alium iudicat, seipsum condemnat. Hypocrita veste virtutis induitur coram hominibus, & veste impietatis coram DEO. Sicut ligna quædam putrida, & squamæ piscium de nocte lucent; & lucem nō veram, sed apparentem & vanam emittunt; sic hypocritæ habent apparentem virtutis lucem, sed non vigorem: magis in alijs reprehendendis, quam in seipsis formandis lucent; & virtutis opinionem affectant. Sicut vulpes in medio auium mortuam se fingit, donec accedentes auiculas, gallinas, anseres, & pullos morsu repentino capiat: sic hypocrita, quasi mundo mortuus, totusque mortificatus, & ouis occisionis, tamdiu cum innocentibus conuersatur in specie iusti, donec aliquā mordendi reprehendendi, & calumniandi occasionem inueniat. Hos Ioannes Baptista *genimina viperarum* vocauit; quia intus venenum alunt; cum foris varietatem virtutis, & zeli sibilum præ se ferant. Culpa vacare debet, qui in alium paratus est dicere. Acute & sapienter Socrates Platonem hoc docuit. Quum enim Socrates

Similia. Luc. 12. Allegoria. Leuit. 19. Similia. Matth. 3. Exemplū.

Plutarc. in lib. de discri. adulat. & amic. cum familiari quodam in conuiuio discrepans, acriter eum obiurgaret, dixit ei Plato: Nonne satius fuerat hæc illi seorsum dixisse? Cui statim Socrates: Et tu, nonne satius fecisses, si ista mihi seorsim dixisses? Errorem Socratis, & importunam reprehensionem videre potuit Plato, suam videre non potuit.

Similia. Sicut hydropicus corripit eum cui digitus tumet, sui ventris immemor: sic isti faciunt censores hypocritæ. Sordes tergere non valent manus quæ lutum tenent. *Ab immundo quid mundabitur?* *Eccl. 34.* *Vir pauper calumnians pauperes, est similis imbri vehementi in quo paratur fames.* *Prouerb. 28.* Quem enim consolari debebat eodem morbo laborans; eundem vexat calumniando & iudicando, sicut imber qui terram fœcundare solet nimium inundans, & intempestiue cadens, eam sterilem reddit. Sicut agrestia semina, quæ forma ac magnitudine similia frumentis sunt, frumentis admixta difficile repurgantur & cribrantur, (aut enim vna nō excidunt per angusta foramina, aut simul excidunt per ampliora) sic iusta & iniusta, vera & hypocrita reprehēsio proximi difficile discernitur & cognoscitur. Ideo Christus in seipsum vnumquemque descendere iubet, & oculum mentis purgare, vt sic alienas videat seu festucas seu trabes: Quam autem graue hoc peccatum sit, ostendit Christus, à contumelia incipiens. *Matth. 18.* *Luc. 24. 19.* *Hypocrita* (inquit) *eÿce trabem*, &c. Sic alibi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi*, &c. Sic rursum: *O stulti & tardi corde ad credēdum*. Et iterum: *Serue male & piger, sciebas quia homo austerus eram*, &c. Et alibi: *Generatio infidelis & peruersa signum quærit, & non dabitur ei*, &c. In his enim omnibus vbi cum contumelia & acerba reprehensione Christus sermonem suum orditur, maximum quoddam esse peccatum quod reprehendit, docere voluit.

EVANGELIVM DOMINICÆ II. POST PENTECOSTEN.

DIXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam fecit cœnam magnam & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei. Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus pater familias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc. Et ait seruus: Domine factum est vt imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus seruo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meã. Luc. 14.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.* De gaudio cœlesti ad quod Deus inuitat.

2. *Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.* De summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus deest, quod ad nostram salutem faciat.

3. *Et cœperũt omnes simul excusare.* De neglectu & fastidio vitæ cœlestis, morbo mortalium generali, & de varia excusatione huius morbi.

4. *Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illã.* De vana ambitione & cupiditate dominãdi, quæ innumeros impedit, ne ad magnam cœnam vocati veniant.

5. *Iuga boũ emi quinq; & eo probare illa.* Cõtra auaritiam,

tiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinẽ.

6. *Et alius dixit Vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Contra omnem effrenem carnis libidinem, violẽtum salutis impedimentum.

7. *Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* De vocatione nostra ad salutem sollicite conseruanda.

1. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.*

Gaudium cœleste.

LOCVS moralis de gaudio cœlesti, ad quod Deus homines inuitat. Quum enim Christo ad mensam accumbente, quidam de simul discumbentibus dixisset, *Beatus qui manducabit panem in regnô Dei*, Christus statim ex huius verbi occasione hanc parabolam introduxit. Vocat autem gaudium cœleste ad quod multi vocati sunt, sed pauci electi, pauci probati, pauci qui veniunt vocati, multis de caussis. Magna certe cœna est, quia finẽ non habet, quia æterna est. (Lucæ 22.) *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Regni autem eius non est finis.* (Lucæ 2.) Mundus habet sua prandia; non cœnas; breues, caducas, & fluxas voluptates, quę in luctu terminãtur, iuxta illud: *Extrema gaudij luctus occupat, & risus dolore miscebitur.* (Prou. 14.) Et alius Propheta: *Nutriui eos cum iucũditate, dimisi autem illos cum fletu & luctu.* (Baruch. 3.) Et rursum: *Cõuertẽtur ad vesperam, & famem patientur vt canes.* (Psalm. 58.) Et S. Iob: *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* (Iob. 21.) Et paulo post: *Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superueniet eis inundatio, & dolores diuidet furoris sui. Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit.* Hæc sunt prandia huius mũdi. In triumphis Romanorũ, peracto triumpho, Dux & Imperator qui triumphabat, tanquam priuatus & pene solus domum suam redibat, vix ab vno & altero familiari comitatus. Talia sunt mundi gaudia, talis eorũ repentina catastrophe est, de qua in alio Euangelio plura diximus. (Dom. 3. post Pasc. tex. 2.) Certe sicut medicus ægrotos, qui in prandio cibum copiosum sumũt, cœna priuari iubet; sic Deus arcet à

aetà sua cœna in prandio huius mundi ingurgitatos. Homo quidem sanus & in statu innocentiæ positus, tū huius vitæ prandium iucundum atque opiparum, tum æternæ vitæ cœnam gustasset, è paradiso voluptatis ad cœlestia gaudia, nulla morte aut morbo interueniente, transferendus. At homo per peccatum corruptus & ægrotus, ideoque *in sudore vultus sui panem suum comedere* iussus, si hic largiter prādere, suum hic paradisum habere, voluptates huius vitæ consectari vult, carebit necessario cœna magna gaudij cœlestis. Vnde Esaias de huius mūdi voluptatibus: *Erit flos decidens gloria exultationis eius quasi temporaneum ante matutinum autumni.* Fructus temporanei antequam ad maturitatem perueniant, manducanti talem dentium stuporem generāt, vt quamuis nō sit saturatus, tamē optimos cibos, & delicatissimas epulas edere nequeat. Sic huius mundi deliciæ quum illis fruētem non satient (manet enim sēper appetitus famelicus) saporem ac desiderium gaudiorū & consolationum cœlestium auferunt. Sunt ergo mūdi gaudia non cœnæ perpetuæ, sed prādia breuia: nec magna & solida, sed exigua & inania. Rursum gaudiū cœleste est *cœna magna*, quia Dei est; Deus inuitat, Deus cœnam parat, Deus conuiua est. Si magnorum Principum cœnæ solennes & publicæ, ad quas multos vocant, exquisitæ sunt, omnibusq; delicijs affluentissimæ, splendidæ, opiparæ; quanto magis Dei *Magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates eius.* Et huius cœnæ aliquē gustum dare volens Propheta regius, ait: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! Inebriabuntur in vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: quia apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Et iterum: *Quam dilecta tabernacula tua Domine. Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meū & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Si tam suaue fuit desideriū, quam iucunda erit fruitio? Si sic gaudes *in speculo & ænigmate,* quomodo gaudebit videns eū *facie ad faciē.* Si vestigia sic delectant, quale erit cū *videbimus eū sicuti est?* Si omnes mortales vno animo & consensu, omnibus suis coniunctis copijs & facultatibus, omni adhibita arte, industria, & studio humano, vel cœnam instituerent,

Simile. *Genes. 3.* *Esaia 28.* *Simile.* *Psalm. 110.* *Psalm. 30.* *Psalm. 83.*

tuerent, vel palatium exædificarent; quā magna esset illa cœna; quam magnificum palatium! At si vnus Angelus hoc facere conaretur, omnem humanam industriam & facultatē superaret. Tota enim gloria humanæ creaturæ est, vt fiat tandem æqualis Angelis Dei. Sed si omnes beati spiritus, omnes hierarchiæ cælestes omnem ingenij sui vim ac voluntatē in id conferrent, aliquid adhuc his omnibus excellentius absque dubio conficerēt. Atqui hæc cœna, hoc gaudium ad quod inuitamur, Deus ipse Angelorū Dominus & Creator instituit, vnde alibi dicit, *Intra in gaudium Domini tui*: id est, quod Dominus Deus tuus tibi præparauit, & quidem à *constitutione mūdi*. Hic igitur cogita, quā omnib. numeris absolutissima hæc cœna erit, imo omnem numerum & mēsuram nostræ capacitatis excedet. *Misericordiæ enim Dei nō est numerus*. In hac autem cœna *coronat suos Deus in misericordia & miserationibus*. Plura de hoc gaudio vide in Dom. Septuagesimæ, & Dom. 3. post Pascha.

Tex. 7. par. 2. Text. 3.

2. *Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.*

Dei benignitas.

LOcvs moralis de summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus deest, quod ad nostram salutē faciat. Omnia ad magnā illam cœnā parata sunt. Via ad gaudium cœleste capessēdum patefacta est, facta redemptione per Christum, *& prolata via Sanctorum: quia per proprium sanguinem Pontifex noster introiuit in Sancta, æterna redemptione inuēta.* Nihil nunc restat *nisi dissolui, & esse cū Christo*. Ipse enim iam *iuit in cœlum parare nobis locum*. Nunc *reportamus finem fidei nostræ salutem animarum. De qua salute exquisierunt atq; scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in nobis gratia prophetauerūt scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus sanctus prænunciās eas quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias, quibus reuelatum est, quia non sibi ipsis, nobis autem ministrabant ea quæ nūc nunciata sunt nobis, per eos qui euangelizauerūt nobis.* Salus enim, vita, & gloria æterna à Spiritu sācto, in Scripturis totis repromissa veteribus iustis adhuc data nō erat, quia nondum omnia parata erant, nondum per Christi introitum propalata

Hebr. 9.

Ioan. 14.

1. Petr. 1.

lata erat via Sanctorum. *Hi enim omnes* (Ait Paulus de veteribus iustis) *testimonio fidei probati nondum acceperũt repromissionem, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, vt non sine nobis cõsummarentur.* Sed nunc tota cœna parata, *tauris & altilibus occisis, vitulo saginato in conuiuium mactato*, nuptiæ Agni paratæ sunt, & vocantur cõuiuæ, quia hora cœnæ est. Vnde & in cœlo ipso lætãtur beati, vt describit B. Ioannes. *Audiui* (inquit) *quasi vocem tubæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocẽ tonitruorum magnorum, dicẽtium, Alleluia: quoniam regnauit Dominus Deus noster omnipotens gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit se. Et datum est illi vt cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim iustificationes sunt Sanctorum.* Hęc est Dei nostri erga nos inexplicabilis benignitas. Nihil est quod debuit facere vineæ suæ quod non fecerit. Misit seruos, misit & filium suum. Seminauit bonum semen in agro suo. Omnia parata sunt. Vide de hac re plura in Dominica 5. post Epiphaniam. Hic ergo nostra maxima ingratitudo inuenitur, & cõdemnatio maior ostenditur, si, quum ex parte Dei omnia parata sint, nos tantam salutem negligimus, nec venire vocati dignamur. Si quis filium suum apud Turcas captiuum haberet, quem illi grauissimis deuinctum catenis, teterrimoque carcere inclusum detineret; sed filii misertus omnibus suis diuenditis ad eum relicta patria proficisceretur, redemptionis precium secum ferens, qui etiam vix Turcarum regnum ingressus, & male à Barbaris acceptus, magnis afficeretur iniurijs, amore tamen vincente omnia, ad eum vsque in carcerem veniret, atque in hæc verba prorumperet Fili, quot & quanta passus sum vt huc ad te venirem! quæ domi dispendia, quot in via pericula, quas iniurias, quæ verbera pertuli; omnia tamen læto, & libenti animo toleraui, vt te his vinculis exemptum in patriam reducerem. Iam ergo redemptionis tuæ precium solutum est: iam domi ad tuum reditum conuiuium paratum est: iam te mater plorans exspectat, iam lætos tibi parat amplexus: iam fratres tui, iam cæteri cognati & amici de tuo reditu gaudebunt. Veni fili mi

Hebr. 11.

Matth. 22.

Luc. 15.

Apoc. 19.

Tex. 1. & 4.

Ingratitudo nostra.

Philip. Diez. Con. 3. de inuẽt. S. Crucis

Parabola.

mea lux, mea vita, bonorum meorum omnium hæres. Veni, quid hæres, quid dubitas, quid moraris? His tamẽ amantissimi patris auditis verbis, hac tanta charitate perspecta, hac libertate, hoc gaudio proposito, ita filius responderet: Domum reuertere pater. Nihili ea omnia, quæ dicis, æstimo. Quid mea, si dispendia rei familiaris, si labores, si iniurias pro me pertulisti? Quid ad me matris lacrymæ, fratrum desideria, amicorum exspectatio? Conuiuium ego tuum, & epulas domesticas non curo; nec libertatem quæro. Mihi mea placet captiuitas, arridet hæc seruitus, gratæ & iucundæ sunt hæ sordes. Quanta obsecro hęc filij ingratitudo videretur! Quis non has voces inhumanitate plenas detestaretur? Quomodo non mille mortibus tam ingratus & nequam filius, paterno amori, tali ac tanto tam impie respondens, dignus fuerit? Cæterum ne miremur hoc quod nunquam contigisse verisimile est, hoc quod quotidie accidit, demiremur. Vnusquisque enim nostrum, qui ad magnam hanc cœnam, in qua omnia parata sunt, venire recusat & detrectat, hic nequam & ingratus, & impius filius est. Nos *venundatos sub peccato, & captiuos diabolo*, Deus Pater per Filium suum vnigenitum in hunc mundum venientem, multaque dira & indigna passum, precio sanguinis eius persoluto liberauit, & per eundem in hac parabola, ad cœlestia gaudia nobis parata inuitauit, vbi tot beati spiritus, tot sanctorum animæ nos exspectant: nos tamen sordibus peccatorum delectati, huius sæculi vanitate deliniti, omnia negligimus, totum beneficium recusamus; nec Dei Patris dilectionem, nec Filij Dei redemptionem tanto precio factam, nec ipsa cœli gaudia, nec matris Ecclesiæ vota; nec Sanctorum desideria, vel hili æstimantes; sed his omnibus breues & vanas & sordidas voluntatem anteponentes. De hac horrenda ingratitudine Salomon: *Vocaui & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* Sed quid sequitur? *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo quum vobis id quod timebatis, aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit.*

Rom. 7. *2. Tim. 2.* *Prou. 1.*

Si for-

Si horrendum est incidere manus Dei viuentis, id est, iuste punientis; quanto magis horrẽdum est incidere in manus Dei irridentis & subsannãtis, id est, in furore arguẽtis, & in ira corripientis! Quis poterit stare ante faciem iræ eius? *Dicent enim tunc montibus & petris, Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni: quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, & quis poterit stare.* Hanc quoq; dementiam nostram Ieremias his verbis exprobrat: *Et nũc quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Scio & vide quia malum & amarũ est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorẽ mei apud te, dicit Dominus exercituum.* Omnes huius sæculi voluptates aut aqua turbida sunt, mixta peccatis, curis & sordibus; aut aqua fluminis, id est, partiales, breues, fluxæ. Sed *apud te est fons vitæ*, dicat fidelis anima Deo. Proteruus & improbus, & flagris dignus puer esset, qui ad paternã mensam vocatus, ea recusata cũ suis congerronibus aut nugaciter, aut etiã improbè tẽpus terit. Si in puero hoc dãnamus, quẽ ætas & ignorantia officij aliquatenus excusant; nostram inexplicabilem ingratitudinem quare non damnamus? Qui nũc suauissimam CHRISTI vocem audire non vult, dicentis, *Hora cœnæ est, omnia parata sunt, venite inuitati*: aliam eius vocem postea audiet, *Discedite maledicti in ignem æternum.* Audiamus ergo Spiritum Sanctum sic loquentem: *Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eũ dum prope est, Nunc dies salutis, nũc tempus acceptabile. Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.* Nolite expectare donec clausa sit ianua: quia fronte capillata, post est occasio calua.

Hebr.12. *Apoc.6.* *Ierem.2.* **Simile.** *Matth.25.* *Rom.13.*

3. *Et cœperunt omnes simul excusare.*

LOCVS moralis de neglectu & fastidio vitæ cœlestis, morbo mortalium generali, & de varia excusatione huius morbi. Vocati & inuitati ad cœlestis gaudij sempiternam fruitionem, fastidimus illam, negligimus, & neglectus nostri aliquam semper èxcusationem prætexímus. De hoc mortalium morbo frequentes sunt in Scriptura querelæ. *Dominus de cœlo prospexit*

Cœlestium bonorum fastidium.

Psal.13. *spexit super filios hominum, & videat si est intelligẽs aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum* Sic apud Ieremiam: *Attendi & auscultaui. Nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suũ, quasi equus impetu vadens ad prælium.* Sic & Esaias: *Omnes caput languidum, & omnes cor mœrens. A planta pedis vsq; ad verticem nõ est in eo sanitas.* Sic & S. Paulus de suo tempore: *Omnes quæ sua sunt quærũt, nemo quæ Iesu Christi.* Sic deniq; Christus ipse de omni ætate ac tempore: *Lata & spatiosa est via, quæ ducit ad interitum, & multi ambulant per eam.* Vnde tanta & tam generalis demẽtia? vocat mundus ad labores, & omnes sequuntur illũ: vocat diabolus ad barathrum, & omnes auscultant illi: vocat caro ad immũditiam & sordes, & omnes acquiescũt illi. Nam *à minimo vsque ad maximum omnes auaritiam sequuntur; & draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, seducit vniuersum orbem, & vnusquisq; ad vxorem proximi sui hinniebat*, ait Ieremias. At contra, vocat Deus ad cœnam æternæ gloriæ, vocat ad iugum suaue, & onus leue, vocat ad sanctificationem & munditiã, sed nemo auscultat illi: incipiũt omnes simul excusare.

Ierem.8. Esaiæ 13. Philip.2. Matth.7. Ierem.8. Apoc 12. Ierem.5.

Exempla. 2. Reg.15. & 20. Exod.36.

Vniuersus Israel toto corde sequitur rebellem Absolon, & omnis populus secutus est Sebam filium Bochri, & separatus est omnis Israel à Dauid: cui pauci adhæserunt. Quum Moyses apud Deum in monte caussam & salutem totius populi ageret, Deusque tabulas Legis conscriberet, quam qui faceret, viueret in ea: totus interea populus, etiam ipso consentiente Aarone, vitulum sibi aureũ fabricat, & pro Deo suo colit atq; adorat. Quum Christus in cœna suæ passionis, nostræq; salutis memoriale instituit, Iudas eum vendit, totaque Hierosolyma in eius necem cõspirat. Hæc est peruersitas nostra. Quo Deus erga nos benignior est, eo nos erga illum proteruiores sumus. Quo ille nos magis inuitat, eo nos detrectamus magis. Pauper ad diuitis mensam inuitatus, exultat præ gaudio, & beatum se putat. Ad Regis vero mensam inuitati etiam principes viri, magnæ

Hester 5. id felicitatis loco ducunt. Aman primus post Regem ad men-

ad mensam Reginæ Hester cum Rege Assuero inuitatus, tantæ sibi gloriæ id duxit, eaque animi lætitia perfusus est, vt gloriam ac lætitiam suam vxori & amicis multis verbis aperuerit. Nos ad Dei mensam vocati immo conducti denario vitæ æternæ, atque adeo empti pretio magno, sanguine Filij Dei, adhuc excusamus. Magna mortalium cæcitas, nec videre quid & quantum recusant, nec aduertere propter quid se excusant. *Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Deum relinquimus, diabolo adhæremus. Vitæ æternæ cœnam fastidimus, mortis æternæ prandiola appetimus. *Nunquid seruus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?* ait Ieremias, nũquid hospites sumus aut aduenæ? Nunquid serui aut captiui? nunquid filij iræ & perditionis? Natura quidem sic eramus; sed nũc per adoptionem & gratiam facti sumus *ciues sanctorum, & domestici Dei. Liberati sumus à lege peccati, & eruti à potestate tenebrarum, filij Dei sumus, & acquisitionis & sanctificationis.* Quare ergo facti sumus in prædam: Quid adhuc mensam cœlestem fastidimus, & sęcularia desideria libenter amplectimur; Quare nauseat anima nostra super mãna cœlesti, quasi cibo leuissimo, & ad ollas Ægyptiacas anhelamus? Nõne quia vt morbus cibi salutaris, sic peccatum salutis æternæ gustum abstulit: Adhuc vetus Adam viuit in nobis. Adhuc peccata non agnoscimus, sed excusamus. Ille rogatus cur pomum vetitum comedisset, & paradiso voluptatis sese spoliasset, respondit: *Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Mulier rogata cur id fecerit, respondit: *Serpens decepit me.* Vterque se excusat, quod potius pomum vetitum, quam totam paradisi voluptatem elegisset. Omnes nunc se excusant, quod potius præsentes voluptates, quam cœnam magnam, ad quam vocati sunt, appetunt & amplectuntur. Caro quam dedisti mihi, appetit carnalia, & consensi. Diabolus decepit me astutia sua. Mundi consuetudo in errorem me abripuit. Sed vt illis sua non profuit, sic nec nobis nostra proderit excusatio. Accidit nobis quod fatuæ mulierculæ accidisse memorat Seneca.

Cæcitas mundanorum.

Ierem. 2.

Ibidem.

Ephes. 2.
Rom. 8.
Heb. 11.

Gen. 3.
Exemplũ.

Hau-

Epist. 15. *Haupastes* (inquit) *Vxoris meæ fatua iam vetula subito desiit videre. Incredibilem tibi narro rem, sed veram. Nescit se esse cæcam, Subinde ducem suum rogat, vt foras exeat. Ait domum tenebrosam esse.* Sic nemo se auarum esse intelligit, nemo ambitiosum. Nõ ego ambitiosus sum, sed nemo potest aliter Romę viuere. Non ego sumptuosus, sed vrbs ipsa magnas impẽsas exigit. Non ego auarus sum, sed familiæ & liberorum necessitati prospiciẽdum. Non est meum vitium quod iracundus sum, sed senectus id facit. Non mihi imputandum, si in carnis crimen incidam, adolescentiæ culpa est. Non ego ebrietate delector, sed oportuit hospitibus morem gerere. Sic in quolibet peccato nulla nostra cæcitas, nullus noster error est, sed eorum quæ circa nos sunt. Tales fatui plerique omnes sumus, nisi quod personæ grauitatem retinemus. Nihil hoc vitio periculosius. Orat & clamat Propheta regius:

Simile.

Psal. 140. *Ne declines cor meũ in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.* Verba malitiæ, omnis excusatio, vt verba virtutis, omnis cõfessio.

1. Ioan. 1. *Si dixerimus, quia peccata nõ habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus* (Deus) *vt remittat nobis peccata nostra.* De diabolo

Iob 41. dixit Iob: *corpus illius quasi scuta fusilia cõpactũ squamis.* Peccata quæ sunt opera diaboli, ad defensionem suam parata sunt, sicut scuta ad ictus recipiẽdos, squamę sunt excusationes quibus se defendit peccator. Hæ squamæ ceciderunt ab oculis Pauli, iam post longam orationem & ieiunium plene ad CHRISTVM conuersi. Adam statim post peccatum foliis ficuum, suam nuditatem cooperuit. Ficus est fructus bonus & apprimè honestus, folia ficuum sunt honesti prætextus, & verba foris honestate plena, sed intus verba malitię, quibus peccata excusamus. Non est extrinsecum malum nostrum. A nobis ipsis originem capit, & à nostro proprio consensu, cui nulla vis inferri extrinsecus potest. Mensa & cœna magna Dei ideo non placet, quia peccatum placet: & *quia diligunt homines magis tenebras quam lucem.* Idcirco orat Propheta, vt boni dilectionem eius menti Deus inserat. *Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, quia mãdatis tuis credidi,* bonitatẽ, ait, id est, bonum gustum

Allegoria.

Ioan. 3.

Psal. 118.

gustum, vt ex Hebręo verti potest. Quare in eodem Psal. prius dixerat: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas.* Ipsum boni desideriū, bonum gustū concupiscit. Multum ille in Aristotele profecit, cui potuit Aristoteles placere. Multum ille ad vitam æternā profecit, cui potuit vita æterna placere, cui potuit cœna magna arridere, qui potuit cum Propheta dicere: *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* *Psal. 122.*

4. *Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.*

LOCVS moralis de vana ambitione, & cupiditate dominandi, quæ innumeros impedit, quo minus ad cœnam magnam vocati veniant. *In villa enim empta dominatio notatur, & superbia castigatur,* ait S. August. Nam & ideo non dicit se exire vt colat illam, vel vtatur illa, sed vt videat illam. Emerat quippe non necessitatis, sed voluptatis & honoris causa: quæ etiam inter Christianos maxima hodie insania est. Præter habitationem in vrbe honestam & commodissimam, in agris quoq; villas habere debent, ad splendorem & voluptatē comparatas, ad quas vendendas interdum exeant. Quibus Propheta dicit: *Væ vobis qui domum ad domum coniungitis, & agrum ad agrum vsq; ad terminū loci. Nūquid vos soli habitabitis in medio terræ?* In hac insania excelluit Nero, qui sic in vrbe domum ad domum coniunxit, vt de eo caneretur:

Ambitio. *Serm. 33. de verb. Dom.* *Esa. 5.*

Roma domus fiet. Veios migrate Quirites.
Si non & Veios occupet ista domus.

Tota huius mali radix superbia est, quam vanitas fouet. Sapienter Augustinus: *Priuata res ipsa in qua homo requiescit, superbos facit.* Quam videlicet nō ad vsum, sed ad libidinem tenet, vt Dominus rerum multarum habeatur. Hāc insaniam falsè taxauit Diogenes: *Inter seruos ac dominos malos* (quales omnes superbi & dominādi cupidi sunt) *præter vocabula nihil aliud interest, nisi quod mancipia seruiant dominis, domini seruiant cupiditatibus.* Sicuti ab illis cibis & potibus maximè cauēdum, qui etiam saturos & non sitientes ad edendum ac bibendum prouo-

Enarrat. in Psal. 131. Apophthegma. *Laer. lib 6.* Similia.

prouocant, quia naturæ officium, & dum voluptati, non necessitati seruiunt, naturam incautè obruũt atq; extinguunt: sic illa possessio animo maximè periculosa est, quæ nulli necessitati, sed soli voluptati subseruit. Sicut arbores per præcipitia nascentes non hominum, sed coruorum vsibus fructus adferunt; sic rerum possessio ad voluptatem non necessitatem comparata, animi actiones non Deo, sed diabolo seruientes profert. Ad Dei cœnam venire nõ potuit, cuius animum tam vana cupiditas occupauerat. Dicit Propheta: *Si introiero in tabernaculum domus meæ, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Abstinendum docet si nõ à possessione, saltem ab amore rei priuatæ, vt locũ faciamus Domino. Qui ideo solũ possidet, vt amet id quod possidet, vt in eo se oblectet, locum Domino non facit, quia suę cupiditati, quam odit Dominus, totum locum reseruauit. Hæc dominandi libido, & multa possidendi cupido, vel hominibus cęteris dominemur, cum peccato, & per peccatũ intrauit in mundũ, his verbis sapiẽter docet Augustinus: *In domo iusti viuentis ex fide, & adhuc ab illa cœlesti ciuitate peregrinantis, qui imperant, seruiunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi; nec principandi superbia, sed prouidendi misericordia. Hoc naturalis ordo præscribit, ita Deus hominem condidit. Dominetur, inquit, piscibus maris, & volatilibus cœli, & omnibus reptilibus. Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationalibus dominari, non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores pecorum magis quã Reges hominum constituti sunt: vt etiam sic insinuaret Deus, quid postularet ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippe seruitutis, iure intelligitur imposita peccatori. Proinde nusquam Scripturarum legimus seruum, antequam hoc vocabulo Noe iustus peccatum filij vẽdicaret, dicens: Maledictus Canaan Seruus seruorum erit fratribus suis. Nonne itaque istud culpa meruit, non natura:* Hæc ille. Sicuti ergo nemo natura seruus est, sed culpa sua, & nemo natura aliorum dominus cupiditate dominandi, sed vitio suo, qui ad imperium vertit, quod officij tantum est: sic ita transuersum hæc vitiosa domi-

nandi

Psal. 131. *Augu. enarrat. ibid.*

De Ciu. Dei, lib. 19. *c.* 14.

Cap. 25.

Genes. 9.

Simile.

nandi cupiditas hominem agit, vt quia suis conseruis dominari vult. Deo Domino deorum seruire detrectet, & ad eius mensam vocatus venire recuset. Ait enim: *Necesse habeo exire.* Nec mihi vacat, nec mea dignitas & status amplitudo fert, vt quotidiè Deo seruiam, vt ad Ecclesiam, ad Conciones, ad Sacramentorum perceptionem me conferam vulgi more; vt victus sobrietatem, vestitus mediocritatem, familiæ simplicitatem retineã. Deinde, est mihi honorifica conditio comparanda, est in sæculo splendidè viuendum, vtcunque malis artibus eo perueniatur. Malo in terris dominari & honoratus esse, quam ad cœnam magnam vocatus venire. Hæc est vox huius primæ excusationis: quæ & adeo honesta videbatur, vt diceret: *Rogo te, habe me excusatum.* Nihil facio præter morem & consuetudinem mortalium. Sic oportet fieri. Necesse est me temporibus ac locis ac personis accommodare. Deus tuus hoc facile mihi donabit. Sed concludit CHRISTVS: *Dico vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Istæ excusationes vanæ & friuolæ, in sola cupiditate & vanitate fundatæ, nullum apud me habebunt locum. Contra ambitionem, & de fuga honorem, vide in aliis Dominicis, Dominica 3. Aduen. text. 6. Dom. 1. Quadr. text. 8. & Domin. 2. Quadr. text. 3. & Domin. 4. Quadr. text. 6. & Dominica Palmarum text. 6. hic tamen pauca adiiciemus. Quantum ambitio, & honorum cupiditas à Deo retrahat, & ne ad cœnam magnam vocatus veniat, infeliciter impediat, multa docent. Primũ animi semper inquieti ambitiosus est, semper ascendere cupiens, & præsenti honore non contentus. Nabuchodonosor, victor Arphaxad Rege, omnem sibi terram subiugare vult. Antiochus Rex Asiæ subiugauit sibi Ægyptum. Ægypto superato, inuadit Iudæam. Illa spoliata, ciuitatem Elymaidem in Perside nobilissimam deprædari, & in ea dominari affectat. Absalom paternum regnum affectans dicit: *Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes?* Aman non cõtentus tota gloria in regno Assueri, quia ab vno Mardochæo Iudæo non honoratur, omnia pro nihil habuit, & totam Iudæorum gentem internecioni dare contendit. Ambi-

Ambitiosi excusatio.

Ambitio inquieta.

Exempl.

Iudith 1.

1. Mach. 1.

2. Mach. 6.

2. Reg. 15.

Hester 6.

Epist. 95. Ambitiosus (ait Seneca) instar turbinis est, qui raptã
Similia. conuoluit, sed ipse antea voluitur, & ab hoc maiore impetu incurrit, quia nullum illi sui regimen est. Sicut lapis deorsum cadens non sistit, donec ad fundum veniat; & qui potuit non cecidisse, loco suo manens, locum egrediens, modum tenere non potest: sic ambitio moderationis fines egressa, nullum ambiendi modum faciet.
Exemplũ. Sapienter Cyneas philosophus hanc insaniam Pyrrho Epirotarum Regi demonstrauit. Pyrrhus cum Romanis bellum gerens, rogatus à Cynea quid illis subactis faceret, Italiam (inquit) totam occupabimus: quid Italia subacta, Siciliam (inquit) vicinam capiemus: quid capta Sicilia superest (inquit) Lybia & Carthago, quibus captis, facile Græciæ dominabor. Sed deletis omnibus, quid tandem facturus sit, rogatus, respondit: Tũc otio & amicis fruemur, nosque inuicem oblectabimus. Tum Cyneas: At quid vetat, ô Rex, quo minus nunc eodem otio perfruaris; nisi quod cæca ambitio te
Simile. quietum esse non sinit? Sanè quemadmodum hi qui non sitientes bibunt, & non esurientes edunt etiam ea quæ esurientes ac sitientes sumpserant reuomunt; & dum superfluos ingurgitant cibos, necessariis priuantur: sic omnino ambitiosi nouos semper honores appe-
Exempl. Plutarch. li. de tranquil. animi. tentes, nec illis quos habent, potiuntur. Quid Alexandro profuit totius Asiæ dominium, qui non secus ac si mendicus esset, lachrymabatur, quod totum mundum suo imperio non subiunxisset. Cum enim audiret Anaxarchum infinitos esse mundos disserentem, illachrymasse dicitur: percontantibusq; amicis, ecquid lachrymis ei dignum contigisset, An non (inquit) æquum est me flere, si, cum infiniti mundi esse dicantur, haud dum
Similia. vnius domini facti simus? Sanè sicut calceus ad pedis
1. figuram accommodari solet, nõ pes ad calcei modum; sic honores vel magni vel parui videntur, prout quisque
2. affectus est. Sicut ergo morbo famelico liberari debet, qui de iusta cibi mensura conqueritur: sic ambitio-
3. nis vitium animo eiiciat oportet, qui suo statu & loco contentus non est. Sicut enim canis famelicus ad mensam domini stans, offas illi obiectas vno momento deuorat, & vnam post aliam incessanter accipit, quumque

que multas acceperit, perinde adhuc expectat & adblanditur, & sublatrat, ac si nihil accepisset: sic ambitiosus, honoris, & dominationis appetens, nouis semper honoribus inhiat, assentatur, ambit, non secus ac si omnium indignissimus esset, vtcunque plura adeptus quam meruit. Hoc ipso enim quod ambit, nec eo quem tenet, honore dignus est. In alijs vitæ negotijs nemo tam demens, qui illud in se opus suscipiat, cui se perficiendo idoneum non videt. Sartori si panni segmentum porrigas, iubens vt inde tunicam conficiat, rotundè respondebit, se id non posse facere. Idem faciet sutor, si ex frusto corij calceos tibi fieri petas. Ad honores & dignitates omnes idonei sumus, nec segmenta nostra & frusta, & tenuitatem propriam consideramus. Hic nemo se excusat, nisi qui maximè idoneus est. Quum Abimelech, Gedeonis fortissimi ex concubina filius, regnum ambiens, opera & auxilio Sichimitarum regnum adeptus esset; occisis septuaginta filijs Gedeonis super vno lapide, Iothan minimus, qui solus euaserat, ambitionis huius nefariæ turpitudinem hac parabola eleganter expressit: *Iuerunt ligna vt vngerent super se Regem, dixeruntq; oliuæ, Impera nobis: quæ respondit, Nūquid possum deserere pinguedinem meam, qua & dij & homines vtuntur, & venire vt inter ligna promouear:* Dixeruntque ligna ad ficum & ad vitem tantundem: quæ etiam responderunt, se nolle relinquere dulcedinem & fructus suauissimos suos, vt inter ligna imperarent. *Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnum. Veni & impera super nos: quæ respondit eis. Si verè me Regem super vos constituitis, venite & sub vmbra mea requiescite: si autem nō vultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros libani.* Docet hæc parabola, viros virtutum pinguedine ac dulcedine plenos, honores non appetere, & ab illis abhorrere, metuentes, ne pinguedinem ac dulcedinem suam honores illi ipsis auferant: (vt in alia Dominica ostensum est) aridos autem & infructuosos homines, qui ad nihil nisi ad contentionem valent, talia ambire. Rhamnus enim (vt apud Iosephum videre est) species quædam rubi est nodosa, spinis plena, cuius lignum ad ignaria valet. Non mirum si ambitio à cœna magna

Exemplū. *Iudic. 9.*

Parabola.

Ambitio virtutem enecat.

Antiquit. li. 5. cap. 9.

gna remoratur, quæ tota virtutis pinguedine hominem euacuat. Sed & inde eius turpitudo manifesta fit, quod omnibus modis occultare se & latere cupiat, vt qui maximè ambitiosus est, nihil minus videri velit. Vnde Diuus

Epist.126. Bernardus: *Ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit, & cum improbus affectus se aperit, perit effectus. Ambitio mater hypocrisis, latebras amat & tenebras, lucis impatiens est. Ambitio spurcum vitium in imo iacet. Videt tamen omne sublime, sed videri ipsa refugit.* Atqui quam grande peccatum sit, quam superba verecundia, qua terram & cinerem pudet, non quidem subiici, sed non dominari, ideoque suam gloriam studiosè quærere, Redemptoris nostri verba nos doceant. *Si ego* (inquit)

Ioan. 8. *gloriam meam quæro, gloria mea nihil est*, non decuit Christum suam gloriam quærere, & nos decebit? Illi hoc non licuit, & nobis licebit? Ille quærendo suam gloriam, eam perdidisset; & nos quærendo nostram gloriam, non per-

Philip. 3. demus eam? Sanè fiet, quod Apostolus scribit: *Gloria in*

Exempl. *confusione eorum, qui terrena sapiunt.* Quod multa nos

*Leu.*10. Scripturarum exempla docent. Nadab & Abiu igne perierunt, quando alieno igne offerre Domino incensum, vt magis honorarentur, voluerunt. Ieroboam vitulos aureos

*3. Reg.*12. fecit, vt regnum suum sibi confirmaret, ne populus Hierosolymam ad orationem ascenderet. Sed propter illam

*3. Reg.*2. idololatriam tota stirps eius regno excidit. Adonias Abisag Sunamitidem in vxorem petens, vt apud populum

*2. Reg.*16. honoratior esset, vita priuatur. Architophel consilium Absaloni dans de persequendo mox Dauide, quia non id

*2. Reg.*18. acceptauit Absalon, nec eum honorauit, abiens domum suspendit se. Absalon ipse, qui sollicitabat corda filio-

2. Mach. 7. rum Israel, vt pulso patre regnaret ipse, in quercu sus-

2. Mach. 9. pensus interiit. Antiochus post amplissimas victorias

& 5. adhuc in Perside regnare cupiens, & repulsam passus, præ animi mœrore interiit. Iason impius dominandi libidine totius Iudææ pacem perturbans, in summa egestate exul & contemptus ab omnibus periit. Omnibus istis *gloria ipsorum in confusionem erat.* Sicut pueri post

Simile. papiliones tota die currunt, sæpiùs cadentes, & post omnem laborem nihil aliud apprehendunt, quàm ver-

mi-

miculum & puluisculum deargentatum: sic ambitiosi post innumeros conatus, sumptus, fraudes, adulationes, & similia, etsi quod ambiunt assequantur, ad finem vitæ cernunt se nihil nisi conscientiæ vermem, & inanem puluerem adeptos fuisse. Ea tamen propter fumum inanem excusari volunt, ne ad cœnam magnam vocati veniant.

5. *Iuga boum emi quinque: & eo probare illa.*

Auaritia.

LOcvs moralis contra auaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinem alterum impedimentum, & excusationem friuolam, sed vulgarem, ne ad cœnam magnam veniatur. Nemo inuentis frugibus glandes comedit. Nos tamen ad cœlestia vocati, terrenis oblectamur. Apposite Chrysostomus. *Si Ethnicus esses, & nihil post hanc vitam sperares, difficile forsan esset, rerum terrenarum affectionem deponere. Nunc autem cœlum expectans, & ea quæ in cœlis sunt, hoc tibi difficile videtur? Si contrarium dicerem, Expete diuitias; potius mihi succenseres, dicens: Quomodo hoc faciam cœlum expectans, à quo ista me retardant: Iniuriam tibi facerem, si proposito auro, & preciosis lapidibus, plumbum tibi appetendum dicerem.* Inciuilis esset & ingratissimus hospes, qui ad splendidissimas epulas inuitatus, antequam eo accederet, cepis se & alliis repleret, vnde optimorum ciborum & cibi fastidium, & aliis nauseam ex odore tetro conciliaret. Nos ad cœnam cœlestem vocati, luto huius mundi sic animum pascimus, vt & nobis cœlestia fastidium generent, nosque cœlestibus pessimus odor simus. Sapienter Augustinus: *Amor rerum terrenarum, viscus est spiritualium pennarum.* Sicut enim nulla aquila, si ingentes campanæ pedibus alligarentur, vel vnum pedem à terra se subleuare posset: sic cura, amor, & sollicitudo rerum terrenarum animam deprimit, ne sursum feratur. Hac de re iam in aliis Dominicis multa diximus. Viscus vtramque auiculæ alam constringit, vt sursum ferri nequeat. Cupiditas rerum terrenarum & intellectum & voluntatem sic implicatas tenet, vt ad cœlestia se erigere non valeant. Clamat igitur

In Act. Apo. Hom. 7.

Simile.

Simile.

Serm. 33. de verb. Dom.

Simile.

Dom. 1. Aduentus, text. 3. & Dom. Sexag. text. 6. loco 2.

igitur sæpe Scriptura, ne hoc nos visco implicemus; *Nolite diligere mūdum, neque ea quæ in mundo sunt.* Non dixit, Nolite habere, sed, nolite diligere. Rursum: *Reliquum est vt qui emunt, sint tanquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo; tanquam non vtentes.* Mundo vtitur (ait S. Gregorius) tanquam non vtatur, qui & necessaria cuncta ad vitæ ministerium congregat, & tamen hæc eadem non sinit menti suæ dominari: *Nihil enim est iniquius quàm amare pecuniam,* & consequenter, pecunia æstimabile: *Hinc enim & animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua.* Hoc est, in pecunijs conquirendis cura & cogitatione se totum euiscerauit. Clamat Sapientia: *Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiæ.* Infantiam appellat, quę sunt puerilia. Diligentes enim temporalia sunt similes pueris, qui magis afficiuntur ad vnum pomum quàm ad vnū regnum: sicut iste sua iuga boum prætulit cœnæ magnę beatitudinis æternæ.

1. Ioan. 2. *1. Cor. 7.* *Hom. 39. in Euang.* *Eccl. 40.* *Prou. 9.* **Simile.**

Moyses vt videret rubum ardentem, sed non comburentem; propiusque accederet, iubetur prius *soluere calceamenta de pedibus suis*: quia terrenarum amor prius exuendus, vt cælestium amor in animum admittatur: de quo supra in alia Dominica, Mulier Samaritana, audito CHRISTI sermone, reliquit hydriam, & abijt, in ciuitatem, vt Messiam se inuenisse nunciaret. Talis debet esse affectus noster erga cœlestia, vt præ illorum desiderio & amore relinquamus hydrias nostras aqua plenas, & bona huius mundi tota fluxa & caduca. Sicut anguilla quo magis stringitur, eo minus tenetur; sic terrenis opibus quo arctius adhæremus, eo minus sunt nostræ, & in nostra potestate; quia nobis magis dominantur quàm seruiunt, & nocent amare quæ poterant prodesse vsu. *Qui tenet aratrum (ait Scriptura) & qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum, & narratio eius in filijs taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vaccarum.* Docet vnumquemque in eo totum esse quod diligit, sicut hic inuitatus ad cœnam magnā sic totus erat in suis bobus, vt cœnam contempserit, vt sapienter scribit sanctus Gregorius: *Si cuncta mundi relinquere*

Exod. 3. **Allegoria.** *Dom. 4. post Pasc. tex. 2.* *Ioan. 4.* **Simile.** *Eccl. 38.* **Allegoria.**

non

non potes, sic tene quæ huius mundi sunt, vt per ea non tenearis: vt terrena res possideatur, non possideat. Si res temporalis in vsu, æterna in desiderio: hæc vt in itinere, illa vt in termino. Quasi ex latere respiciatur, quicquid in hoc mundo agitur. Ante nos autem tota mentis intentio, ne illa spectemus ad quæ tendimus. Nam vt omnia retinendo relinquimus, si sic temporalia gerimus, vt tamen tota mente ad æterna tendamus. Hæc ille Homilia 36. in Euangel. Giezi pecuniam auarè nactus qua vineta & oliueta emerat, & in hoc sæculo ditesceret, ab Elizeo eijcitur, & lepra Naaman Syri percutitur, & lepra illa sicut nix alba erat. Qui bonis conquirendis auarè incumbit, à nuptijs Agni excluditur, & à cœna magna; lepra peccatorum hominum infidelium ei adhæret; vt, sicut nix oculos perstringit ne viam videas, sic cupiditas & amor terrenorum caliginem menti offundit, ne videantur cælestia. Hæc ast auaritiæ siue natura siue pœna. *Homini bono* (ait Salomon) *in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam, vt addat & congreget, & tradat ei qui placuit Deo.* Hæc afflictio & cura superflua auari duplex ei pœna est; quia & in præsenti animum molestat, & futuræ beatitudinis delectationem, ideoque & fruitionem tollit. Ad cœnam enim magnam nemo venit, nisi qui eam vehementer desiderat. *Qui sitit, veniat ad me*, ait huius cœnæ Dominus. Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sitire cælestia non potest, qui sitit & appetit terrena. *Qui vult esse amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur.* Amat hoc sæculum, qui diuitias amat. *Anima saturata calcabit fauum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.* Diuitijs saturatus negliget cælestia; sed esuriens iustitiam, nullũ pro cælestibus laborem subterfugiet. Auarus ad modum talpę niger est per nequitiam, cęcus per ignorantiam; quot habet possessiones, tot facit cumulos, in quibus se sepelit per continuã sollicitudinem. Quicquid fodit, ponit supra se, quia de omnibus facit Deum suum. Sicut porcus dum viuit, nihil valet, & est sordidum animal, ab omni conuersatione alienum, & ad quemlibet contactum horribiliter grunnit & vociferatur, ad mortem

[Margin: 4. Reg. 5. — Eccl. 2. — Ioan. 8. — Matth. 5. — Iacob. 2. — Prou. 27. — S. Bonauen. Diata salutis cap. 6. — Similia. 1. 2.]

tem sepeti putans, quia nec lanam, nec lac, nec vsum vllum habet; sed quando moritur, tunc primum valere incipit, & in cibum esse: sic auarus dum viuit, nec Deo gratus, nec hominibus vtilis est; in quolibet morbo, mortem horribiliter timet, quia omni se virtute nudatum videt, & non nisi ad pœnam vocari nouit; sed quum moritur, quæ inuitus reliquit, in vsum veniunt. Sicut canis sequens duos homines, in capite viarum ostendit quis sit dominus eius, eum sequens, & extraneum dimittens: sic auarus extra tentationem sequens Deum & mundum, in capite viarum, exorta tentatione, in qua aut diuitias aut Deum relinquere oportet, vocatus ad cœnam magnam, ad officium hominis Christiani ibi ostendit quis sit dominus eius, adhærens bobus suis, & dimittens cœnam magnam. Sic sanè hanc vitam auari ducunt, quasi alteram ex pecunia acturi essent, non hanc præsentem. Neque verò mirum, si ad cœnam magnam vocatus auarus & mundi amator se excusat, & quasi ex iusta caussa venire detrectat. Sibi quippe persuadet, aliquid sibi semper deesse, ideoque augendo cumulo semper debere intendere. Est enim ferarum immanium instar, quæ plus quam fames exigit, mordet. Si quis multum ederit, multumque biberit, nec vnquam expleatur, adit medicos: percontatur quid sit morbi. At si quis plura quàm sat est possidens, plura nihilominus concupiscat; hic non se ægrum, sed sapientem putat, & summa ratione id agere quod agit. Cæterùm sicuti morbo illo antedicto laborantem, & nõ expletione, sed purgatione opus habere iudicamus, & vomere iubemus, quia non inopia, sed acore & calore præter naturam laborat, sic auarus cupiditatis morbum deponat oportet vt satietur. Plato ad quendam accumulandæ pecuniæ semper incumbentem: *O improbe*, inquit, *ne possessioni augendæ studeas, sed minuendæ cupiditati*. Apposite Chrysostomus: *Si hoc tibi aliquando in mentem veniret, vt more volucrum volares, quomodo hanc absurditatem reprimeres, vtrum fingendo pennas aliaq; ad volatum instrumenta faciendo, an potius suadendo tibi ipsi vesanam esse hanc & rei impossibilis cupiditatẽ? Sic & hic facito. Planè enim facilius est hominem volare, quàm acquisitione*

Simile.

Plutarchus li. de cupidi. diuitiarum.

Simile.

Stob. Ser. 8. de iniustit.

Apophthegma.

Homil. 64. in Matth.

Simile.

tione & accessione pecuniæ cupiditatem habendi terminare. Nam, vt alibi idem eleganter scripsit, *Veluti ebriis occasio sitiendi est vini copia & augmentum, sic plura possidens plura concupiscit; & dum perpetuo cumulum auget, morbum perpetuò nutrit. Studiũ enim habendi, non eos ob iam parta exhilarat, sed ob ea, quæ deesse videntur cupiditati, potius angit.* Quam absurditatem alio in loco accommodatè explicat: *Vnumquodq; inquit, crescentium quum ad iustam sibiq; conuenientem staturæ mensuram peruenit, deserit augeri; argentum verò auari nunquam augescere desinit.* Monstrum est igitur. Sanè monstrum horrendum, informe, ingens, animæ, cui lumen ademptũ est, & quibusuis harpyis rapacius, quouis igne violentius, quauis aquarum vi exundantius. *Igne vehementior est*, ait Chrysostomus, *quia omnia continuando finibus suis occupat; ea, quæ sunt vicini, sibi aufert. Mox vbi alium sortitur vicinum, & quæ illius sunt, ad se rapit. Quemadmodum enim flumina* (ait Sanctus Basilius) *ex paruis initiis exeuntia, deinde paulatim incrementum intolerabile in progressu accipientia, impetu demum violenta, quicquid obiicitur, secum trahunt: sic auari potentes, quo magis crescunt, eo magis opprimunt, & per oppressorum ruinas ad alios opprimendos feruntur.* Huiusmodi ergo studiis occupati totique immersi, ad cœnam magnam, quæ horum contemptum docet, & alio vocat, animum intendere nequeunt. Sed *quid prodest homini, si vniuersum hunc mundũ lucrifecerit, animæ verò suæ detrimentum faciat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Filii Israel, cogente Pharaone, dispersi sunt in omnem terram Ægypti ad colligendas paleas: & post omnem laborem flagellis cæduntur. Amatores huius mundi in quisquiliis & paleis pecuniariis conquirendis, tota vita occupantur, cupiditate eos sua ad hoc instigante: & in fine pro omni mercede à dæmonibus Dei exactoribus flagellantur. Auaritiæ causa Achan lapidatus, Giezi lepra percussus, Ananias & Sapphira subita morte exstincti, Iudas laqueo vitam finiuit. De hac cupiditate dixit Apostolus: *Radix omnium malorum cupiditas, quam quidã appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Auarus auarum exspoliat, spoliandus tandem & ille, quod his verbis eleganter Diuus Basilius exponit:

Hom. in diuites auaros.
Simile.
Super Ps. 14.
Simile.
Hom. in aliquot. Script. loca.
Simile.
Hom. 7. in auaros.
Matth. 10.
Exod. 5.
Chrysost. homil. 40. in Matth.
Allegoria.
Exempl.
Ioan. 7.
4. Reg. 5.
Actor. 5.
Matth. 27.
1. Tim. 6.

Examerон Hom. 7. Simile.

In mari piscis minor, esca maioris est, vt is, qui minorem superauerat, alterius præda fiat, & ambo tum simul degluti-untur, & vnum vltimi piscis immersi ventrem ingrediuntur. Quid interest inter eum & vltimum piscem, qui sua intemperanti diuitiarum cupiditate tenuiores se deglutit. Ille pauperes patrimonium raptum habuit; tu illum oppressum partem tuarum facultatum dedisti, vide ne qui piscibus accidere solet, idem tibi finis eueniat; hamus forsitan, aut nassa, aut etiam rete. Exempla esse possunt illustria, Mauritius Imperator, qui alioqui bonus, sed auaritia incredibili laborans, nec militibus in Thracia stipendium soluens, nec Longobardos per Italiam grassantes, vt pecuniis parceret, impediens; exosus omnibus, à Phoca, infimæ sortis homine, vxore prius & liberis ante oculos eius interfectis, crudelissimè occiditur: & Stylico Tyrannus, qui à militibus etiam simili ex causa occisus fuit; caputq; eius lapide ori infixo, vnà cum dextera manu hastæ superpositum, publicè per castra gestatum fuit, clamante præcone: *Date eleemosynam homini auaritia insatiabilis.* Hoc igitur malum vt ad exitum in hac vita miserabilem sæpè perducit, ita æternæ vitæ beneficio sæpissimè priuat.

Exempl. Zonaras in Mauritio. Socrat. lib. 6. c. 1. Paul. Diac.

6. *Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Carnis libido.

LOCVS moralis contra omnem effrænam carnis libidinem, quæ violentum est adeundæ beatitudinis obstaculum, & acerrimum impedimentum, planeq; tyrannicum. Ideò hic solus dixit: *Non possum venire.* Non quia vinci hoc peccatum, aut resisti huic tyranno non possit, quia nisi difficilimè non potest. *Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam*, ait Apostolus. *Inter omnia certamina Christianorum* (ait August.) *sola dura sunt prælia castitatis, vbi quotidiana est pugna & rara victoria. Grauem namque sortita est castitas inimicum, cui quotidie resistitur, & semper timetur.* Sic D. Ambrosius: *Fornicationem fugimus sequentem, quæ non post nos, sed in nobis sequitur. Nosmetipsos ergo diligenter videamus, ne, dum illam fugimus, nobiscum eam portemus.* Ideo Apostolus hoc vitii genus toto impetu fugiendum esse docet.

1. Pet. 2. Libr. de honest. mul. c. 2. De pœniten. lib. 2. c. 14.

docet. *Fugite*, inquit, *fornicationem*. Cætera enim vitia vincuntur resistendo, etiam diabolus ipse, quia quanto magis homo in aliis particularia tractat, tanto minùs in eis inueniet; vnde delectetur, sed magis anxietur. At in hoc vitio quanto homo magis cogitat particulare, tanto magis incenditur. Vincit autem fugiendo, omnesque eius cogitationes celerrimè abiiciendo. Quare monet Apostolus, *Vt omnis immunditia, fornicatio, scurrilitas, turpiloquium, nec nominetur in nobis*. Huius mali pertinaciam his verbis docet sanctus Hieronymus: *Auaritia calcatur à plerisque, & cum marsupio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat silentium. Cultus corporis, & habitus vestium, vnius horæ spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt: & quod foris est, facilè abiicitur. Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem, fines suos egreditur, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in scelus erumpit. Grandis virtutis est, & sollicitæ diligentiæ superare, quod natus sis, in carne non carnaliter viuere, tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi centum oculis obseruare.* Hæc est huius impedimenti difficultas: sic carnis libido impedit, ne ad beatitudinem perueniatur. De ipso recto & honesto carnis vsu coniugali proponit exemplum Christus, vt quum in ipso honorabili coniugio, & thoro immaculato difficultas inueniretur, multo magis in omni illicita carnis libidine eam inuenire non dubitemus. Hortatur Apostolus ad cœlibatum, quia ipsum matrimonium, etsi licitum, impedimentum tamen est orationis, cultus, & amoris Dei. *Volo* (inquit) *vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* Propter hanc diuisionem, dixit iste in Euangelio: *Non possum venire.* Debeo cogitare ea, quæ sunt mundi, quomodo placeam vxori; familiæ, liberis, rei domesticæ prouidere debeo: non vacat de Deo cogitare. Quare Apostolus mox ad virginitatem exhortans, ait: *Hoc ad vtilitatem vestram dico; non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.* Quòd si verò honestissimum matrimonium impedi-

1. Cor. 6.
S. Thom. in Commen. ib.
In Epist. ad Furiam.
1. Cor. 7.
Ibidem.

pedimentum est obsequii & cultus diuini, & amorem erga Deum diminuit, quia animum ad sæcularium rerum curam abstrahit; quid erit in illis coniugiis, vbi vxor vel improba ad frequentem iracundiam, rixas, & iurgia; vel superba ad multum vestimentorum luxum; vel inuida ad simulatores foris; vel lasciua ad zelotypiam, & suspiciones domi; vel denique luxuriosa ad variam libidinum fœditatem, virum sobrium, mansuetum, pacificum, & castum prouocabit? aut vbi vir improbus vxorem bonam ad huiusmodi incitabit? in tali matrimonio, quàm verè vtraq; pars dicet: *Vxorem duxi, viro nupsi, & ideo non possum venire.* Si prima parentis nostri vxor, quam ipse Deus Adamo sociam dedit, cum ad peccatum induxit, & paradyso eiecit; quantum timendum est, ne, quam tu ipse tibi elegeris, tantundem tibi faciat? Socrates se consulentibus de ratione matrimonii contrahendi dixit: *Quemadmodum pisces, o Adolescentuli, qui nondum intra nassas sunt, volunt intrare; qui autem iam intus sunt, volunt exire: sic & vos, ne idem vobis accidat, videte.* Paulus Æmilius, quum diuortium eius cum vxore nobilissima factum amici mirarentur, causamque inquirerent; ostenso quem gestabat calceo nouo, dixit: *Nemo vestrum, qua me parte calceus premat, nouit; ego id tantum persentio.* Charondas in his legibus, quas Thuriis tulit, scriptum reliquit illud Philemonis Comici: *Se non mirari, qui semel esset mare ingressus, sed qui iterum; ita eum non admirari, qui vnam vxorem duxisset, sed qui alteram.* Quare Cicero rogatus ab Hircio, vt post Terentiæ repudium sororem eius duceret, negauit, dicens, *non posse se vxori & philosophiæ operam dare.* Thales Philosophus vrgenti matri, vt vxorem duceret, *Non est adhuc*, inquit, *tempestiuum. Emensa ferè ætate acrius illi instanti, iam*, inquit, *intempestiuum est.* Idem à Solone Atheniensi ad nuptias incitatus, tacuit primùm, sed paulò post, quum nuncium quasi Athenis venientem subornasset, qui Solonis filium mortuum, & publico funere eductum nunciaret, remq; illam ægerrimè Solon ferret, tum Thales ridens, *Hæc me*, inquit, *Solon, à nuptiis & procreandis liberis dehortantur, quæ te hominem fortissimum & constantissimũ frangunt.* Dixit alius Philosophus: *Si pulchram duco; zelotypia laborabo: si fœdã, amare non potero: si diuitem*

super-

Coniugii impedimenta.

Antonius in Melissa, par. 2. Serm. 34.

Apophthegmata.

Plutarch. in P. Æmil.

1.

2.

Domit. Brusson. facet. lib. 7.

3.

4.

5.

6.

superbam & immorigeram habebo: si pauperem, onerosam. Carere igitur optimum est. Sanè quæ nuptiarum incommoda Socrates de vxore ducenda rogatus commemorat, *perpetua sollicitudo, querelarum contextus, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus lingua, subsessio alieni matrimonii, incertus liberorum euentus*, facilè docet, quàm verè dictum sit, *Vxorem duxi: & ideo non possum venire*, id est, nisi difficilime possum venire. Quanquam præcipuum incommodum diuisionem & distractionem à Deo rebusque diuinis, quam Paulus assignat, sapientissimus ille Philosophus videre non potuit. De incommodis nuptiarum plura vide apud D. Hieronymum. *In lib. contra Iouinianum.*

Cæterùm si legitimum ipsum matrimonium tantum salutis impedimentum est; quale erit vaga & illicita quæuis carnis libido? Sanè nihil hominem magis à Deo auellit, & tenacius auulsum retrahit. Sicut enim *qui adhæret Deo* per amorem castum, *vnus cum eo spiritus est*, ideoque Spiritu Dei perpetuò agitur: sic è contra carnis libido hominem totum carni immergit. *Qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur.* Idcirco Apostolus (vt annotauit D. Chrysostomus) non dixit: *Accipiẽs membra Christi*, coniungam ea membris meretricis (quod solum indignissimum foret) sed dixit: *Accipiens membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.* Hoc igitur peccatum habet maximam ad creaturam conuersionem, & à Deo auersionem: quia cum creatura, quam fœdè amat, vnum fit. Sic ergo creaturæ turpi amore vnitus, verissimè dicere potest, *Non possum venire.* Nullus hic excusationi locus. Alligatus & vnitus alteri sum, separari nequeo. Nõ sic visco auiculæ frondibus irretiuntur, vt auolare nequeant; non sic cæmento lapides in ædificio continentur, vt dissolui structura non possit; non sic glutine & bitumine ligna coniunguntur, vt firmiter cohæreant, sicut libidinis vsus hominem carni immergit, ne cum Dei Spiritu quicquam commercii habeat. Quemadmodum enim aqua quam diu suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit; sed si in ardentem focum iniecta in ignem vertatur, ipsum ignem vehementius accendit: sic in homine voluptuario ipse spiritus in carnem versus, non nisi carnis desideria perficit. *Libido* (ait Augustinus)

Vagæ libidinis turpitudo.

1. Cor. 6.

In Commen. ibidem.

Similia.

non solum totum corpus, nec solum extrinsecus, verum etiam intrinsecus vendicat, totumq; commouet hominem, animi simul affectu cum carnis appetitu coniuncto atq; permixto, ita vt momento ipso temporis, quo ad fœdissimæ eius voluptatis peruenitur extremum, penè omnis acies & quasi vigilia cogitationis obruatur. Explicat hoc ipsum D. Ambrosius, exponens illud Apostoli, *Qui fornicatur, in corpus suum peccat: Cætera*, inquit, *peccata etsi per corpus fiant, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam & obnoxiam, quemadmodum commisceri facit animam cum corpore, quasiq; et immergi vsu libidinis agens in opere fornicationis. Tunc enim ita agglutinatur anima corpori, vt in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat aut intendere: quia ipsam mentem captiuam subdit ipsa submersio & absorbitio libidinis & concupiscentiæ carnalis.*

De Ciu. Dei, lib. 14. c. 16.

In Com. in 1. Cor. 6.

Violentia libidinis carnalis.

Nec verò in actu tantùm huius peccati ista fit mentis submersio, sed & post actum. Huius enim fœdæ libidinis vsu magis ipsa accenditur & irritatur: vt de hoc propriè peccato dixerit sanctus Ambrosius: *Facilius inueni, qui seruauerint innocentiam, quam qui congruè egerint pœnitentiam*, ideoque, vt alio in loco demonstrat, certamina viduarum acriora sunt, quàm virginum. Et cùm in omnibus peccatis consuetudo peccandi maximam afferat emergendi difficultatem, vt in alia Dominica explicuimus, cum potissimum in peccato carnis. De hoc enim Scriptura dicit; *Fornicatio & ebrietas* (quæ sunt quasi pedissequa & domina, *nam in vino luxuria*) *auferunt cor.* De hoc dicitur; *Infixus sum in limo profundi, & tempestas aquæ demersit me.* De hoc propriè dixit Salomon: *Ignorat, quòd ad vincula stultus trahitur.* De hoc dixit Ieremias: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis mala.* Illa enim mala erant, sicuti subiungit, *Adulteria tua, & hinnitus tuus, & scelus fornicationis tuæ.* De hoc carnis peccato disputauit Augustinus, quando de difficultate prauæ consuetudinis ea scripsit, quæ superius ex eo citauimus Dominica citata. Nec in sua conuersione aliam maiorem inuenit difficultatem Augustinus, quàm vt vxore careret, vt ipsemet copiosè describit; adeò sanè vt Alpium Amicum suum continen-

De pœn. libr. cap.

In lib. de viduis.

Dom. Sexag. tex. 4.

Osea 4.

Ephes. 5.

Psal. 68.

Prou. 7.

Ierem. 13.

Exempla.

Confess. lib. 6. c. 2. & seq. c. 3.

nentem, propemodum ad coniugii vincula traxerit; in Diuo autem Ambrosio quum cætera miraretur, vnum eius cœlibatum laboriosum sibi visum fuisse scripserit. In vtraque hodie India tam Orientali quàm Occidentali, & in Insulis Iapanicis, multi Reges & Principes hanc vnam ob causam ne plures vxores habere desisterent; ad Christi leges amplectendas vel non accesserunt, vel serius accesserunt. In postremis literis ex Goa scriptis, anno salutis 1587. Decembris 19. sic legimus: Faxiba Quabacundonus Rex Meacensis, & omnium in Iapania potentissimus Princeps, accedens ad Ecclesiam Patrum Societatis Iesu, vt suam erga eos beneuolentiam ostenderet, his inter cætera verbis vsus est: *Scire vos volo, legem vestram mihi per omnia placere, nec vllam in ea difficultatem me inuenire, excepto quod plures vxores habere vetat. Quod vnum si non iuberet, statim fierem Christianus.* Sic iste miser Princeps vnus ex illis est, qui dicit. *Vxorem duxi: & ideo non possum venire.*

Exempla.

Sed & quàm multi inter fideles propter vxores pereunt, qui absque vxoribus salui essent. Sampson per suam Dalilam perijt. Salomonis cor deprauarunt mulieres, vt idola coleret, Achab instigante Iezabel persequitur Prophetas Dei. Herodias Herodem perdidit. Mulieres Moabitæ filios Israel deceperumt. Theodora hæretica Iustinianum Imperatorem virum suum induxit, vt duos Pontifices Romanos in exilium cogeret. Attamen ne res vxoria à cultu & obsequio Dei quemquam retardaret, his verbis docuit Christus: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, non potest meus esse discipulus.* Non sic amari vxor debet, vt Dei amor propterea minuatur. Eleganter D. Gregorius *Sicut flamma admotis rebus incendium porrigit; sed idem incendium ignis ipse vbi nascitur prius excitat, sic fidelis animus vxorem & liberos propinquiore sibi fœdere coniunctos amare certè debet, & illis plus cæteris prodesse; Deum tamen vnde ille amor nascitur, sic intus amare debet, vt cursum mentis ad Deum non impediat nec retardet.* Nempe amorem erga vxores, & naturæ instinctus (cuius author est Deus) & ipsum Dei præceptum (*Viri diligite vxores vestras*)

Iudic. 14. 16.
3. Reg. 11. 12.
Marc. 6.
Num. 22. 23.
Lucæ. 14.
Simile.
Moral. lib. 7. cap. 8.
Ephes. 5.

vestras) fidelium animis instillauit atque inseruit. Non debet contra Deum militare, quod ad tuam consolationem, & in *Adiutorium tibi simile* Deus concessit. Rursum quod in remedium peccati datum est, occasio peccati esse nisi apud ingratissimos non potest. *Propter fornicationem* (ait Apostolus, id est, ne quis fornicetur) *vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquaque suum virum habeat.* Duæ vaccæ, quæ portabant arcam Dei (vitulis earum domi reclusis) ibant in directum, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinantes, neque ad dexteram, neque ad sinistram. *Sic necesse est* (ait D. Gregorius) *vt incedere debeant, qui sacræ Christi legis iugo suppositi, iam per fidei professionem Dei arcam portant, quatenus propinquorum necessitatibus condolentes a rectitudinis itinere non deflectant.* Hæc ille.

Genes.2. *1. Cor.6.* *1. Reg.6.* ***Allegoria.*** *Vbi supra.*

Iam verò quia Christus in hac parabola non solùm status matrimonialis difficultates, sed totam effrænis libidinis impuritatem taxare voluit, & eius ad salutem impedimentum docere, sicut in duobus aliis, ambitionis & auaritiæ peccata taxauerat: poterit hic Concionator loco satis proprio de luxuriæ peccato copiosius agere, eiusque & causas & remedia, & fugam docere. Causas luxuriæ his verbis Propheta tradit: *Hac fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ: Superbia, & saturitas panis, & abundantia, & otiū ipsius & filiarum eius.* Tria notauit, superbiam, gulam, & otium. Superbia non tam incitat ad libidinem, quam secum pertrahit vt pœnalem comitem. Primus parens ex superbia lapsus, carnis rebellionem pro pœna statim accepit. *In illius peccati pœna* (ait Augustin) *quid aliud inobedientiæ quàm inobedientia retributa est? Namque est hominis alia miseria, quàm aduersus eum ipsum inobedientia eius ipsius?* De hac Apostolus: *Inuenio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Superbia gentium immunditia carnis punita est: *Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis. Tradidit eos Deus in desideria cordis sui, in immunditiam. Ecce* (ait Gregorius) *caro mersit, quia superbia subleuauit. Intus prius extollitur, quod foris postmodum luxuriæ corruptione feriatur. Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondit.* Sic Oseas

De causis luxuriæ. *Ierem.16.* Superbia luxuriæ causa. *Rom.7.* *Rom.1.* *Moral. lib. 26. c.12.* *Osea 5.*

Oseas Propheta, quum dixisset, *Spiritus fornicationis in medio eorum*; causam subdit: *Et respondebit arrogantia Israel in faciem eius.* Est autem pœna conueniens, quia nullum peccatum fœdius, nec quod hominem magis humiliat, brutoque similem reddit. Fiunt enim luxuriosi *sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus.* Hoc adeo verum est, vt ipsi iusti, ne in superbiam efferantur, hoc stimulo carnis comprimantur. Sic de se Paulus: *Ne magnitudo reuelationum me extolleret, datus est mihi stimulus carnis.* Denique superbia elatos in carnis peccatum prolabi Deus permittit, vt humilientur: propter quod exclamat Augustinus: *O venenum superbiæ, quod non curatur nisi veneno luxuriæ!* Aliam luxuriæ causam gulam & saturitatem Propheta assignauit. *Nolite*, inquit Apostolus, *inebriari vino, in quo est luxuria.* Et rursus: *Ego castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Et iterum: *Vidua in delicijs viuens mortua est.* Sic post Apostolum Patres: *Pascitur libido conuiuijs,* (ait Ambrosius) *nutritur delicijs, vino accenditur, ebrietate flammatur.* Sic Hieronymus: *Frustra castitatem quæris sine suis comitibus & appendicib. continentia & parcitate.* Et alibi: *Lasciuiens iumentum franis inedia subiugare debet, vt non libidinem, sed cibos quærat, & sessorem Spiritum sanctum moderato & composito portet incessu. Qui carnem pascit, armat aduersarium contra se.* Sicut nauis nimium onerata demergitur in profundum: sic corpus cibis onustum in turpitudinem deprimitur. Subtrahe ligna, si vis vt non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt cibi & potus. Arma, quibus hostis te inuadit, membra carnis tuæ sunt. Illa igitur mortificare, non roborare debes. Daniel primum destruxit idolum Bel, & postea draconem in eo latentem expulit. Caro prius mortificanda, vt incertus luxuriæ hostis penitus eiiciatur. Periculosum est pullo indomito sine chamo & fræno insidere. Abstinentia carnis frænum est. Sicut vbi magna ciborum in domo copia est, ibi multi mures & feles versari solent: sic ea corpora, quæ multum cibi capiunt, multas libidines generant. Sanè eum, qui saturo corpore castitatem se putat seruaturum, ei similem dixit Climacus, qui proiecto pane canē à se abigere conatur. Quare futuram virginem docet S. Basilius ante omnia gustum vincere.

[Margin notes: *Psalm. 31.* — *2. Cor. 12.* — *De verb. Apost. Ser. 3.* — Gula luxuriæ causa. — *Ephes. 5.* — *1. Cor. 9.* — *1. Tim. 5.* — *De pœnit. li. 2. c. 14.* — *In epist. ad Furiam & Saluinam.* — **Similium congeries.** 1. 2. 3. — *Allegoria.* 4. 5. 6. — *In lib. de vera virgin.*]

Aliud

Eccl. 33. Aliud libidinis incendium, otium est. *Ociositas multam* Prou. 21. *malitiam docuit*; sed hanc potissimum, quam alia Scri- Otiũ luxuriæ caussa. ptura explicat: *Desideria occidunt pigrum. Tota die concupiscit & desiderat.* Caro lasciuiens ac natura rebellis ad a- Iud. 2. & 3. gonem & certamen virtutis nobis relicta est, sicuti quos- Allegoria. dam Chananæorũ populus noluit deserere Dominus, *vt erudiret in eis Israelẽ.* Si ergo non certamus, si otio diffluimus, erit nobis caro in ruinam, sicut filijs Istael impin- In 1. Reg. lib. 6. cap. 1. guatis & incrassatis dij gentium vicinarum erant. Vnde D. Gregorius: *Inter opera & labores spirituales contra stimulos carnis fortes sumus: sed quasi fessi à solida conuersationis rigore torpescimus vel remittimus, dum paulatim* Ibid. cap. 2. *negligimus, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israelem vincunt.* Et huius caussam paulò post reddit: *Quùm duas simul res cogitare non possumus, fit vt aliquid aliud cogitando non cogitemus immunda. Celer ergo* 1. Cor. 9. *& facilis victoria libidinis est, circumspectio cogitationis, si* In Reg. bre. ad q. 30. *quoties carnalia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non sit incitamentum.* Hoc sanè est, vt Scriptura Apophthegma. suadet, *fugere fornicationem*; eius cogitationem statim excurrere, & animum alio conuertere. Sic Diuus Basilius De pœnit. li. 2. cap. 14. tentationis carnalis remedium rogatus, respondit. *Desiderium rerum meliorum.* Sic frater Ægidius: Quum accedunt huiusmodi cogitationes, abige illas à te, dicendo: *Iam alius hospes meum domicilium occupauit.* Sic & D. Ambrosius: *Si non penitus libidinem nostro excutimus animo, tollimus eam magis nobiscum, quàm p. .? nos relinquimus.* Excutienda igitur vt vipera, fugienda vt pestis, om- Turpiloquium luxuriæ caussa. nis cogitatio carnalis; ne torpentem opprimat, & desidiosum interimat. Accedit ad has luxuriæ caussas, turpiloquium, quod Apostolus pariter cum fornicatione inter- Ephes. 5. dicit: *Omnis* (inquit) *fornicatio & immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet.* Et alibi: *Corrũpunt bonos mores colloquia praua.* Vnde diuus Ambrosius, 1. Cor. 5. postquam dixisset, *Pascitur libido conuiuijs. &c.* adiecit: De pœnit. li. 2. cap. 12. *Grauiora sunt his fomenta verborum.* Nã *veluti lapis* (ait S. Basilius) *in aquam cisternæ coniectus, non solum adiacentem* In li. de vera virginitate. *aquæ partem in quam cecidit, agitat, verum orbes alios perpetuis vicibus excitans, eos interdum ad vltimos lacunæ margines*

nes agitando perducit: ita sermo lasciuus in animam castam velut in vndam purissimam vehementer coniectus, alias post alias quasi in profundo amatorias cogitationes excitat, totamque animam voluptatis fluctibus agitat. Rursum sicut nauis ad omnem venti impetũ fertur, sic mens humana verbis honestis quasi vento secundo nauigans, ad portũ felicitatis pertinget: at prauis & improbis, quasi vento illi aduerso impulsa, naufragium facit. Verba loquentiũ aures audientis feriunt, sicut ventus vela, pariterq; impellunt. Hæc ergo quatuor vitanda: vt luxuria fugetur, castitas conseruetur.

Alia adhuc duo sunt, vehementissima libidinum incitamenta nisi caueantur, præsentia remedia si caueantur; Aspectus videlicet & tactus inhonestus. De aspectu primum, postea de tactu pauca, sed idonea, proferemus. Oculorum custodiam contra luxuriam S. Scriptura frequenter inculcat: *Ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domos vestras.* Et rursum: *Oculus meus deprædatus est animam meã.* Dauid orat: *Auerte oculos meos ne videant vanitatem.* Ipsum videre meruit, Sapiens monet: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa.* S. Iob dicit: *Pepigi fœdus cum oculis meis; vt ne cogitarem quidem de virgine.* Fœderis autem hæc ratio erat, vt illi quidem voluptatem amitterent videndi quæ vellent; vnde hoc lucrum & beneficium reportarent, ne postea lachrymis & luctu perceptam ex voluptate maculam eluerent: quod Dauid facere coactus est visa Bersabee, vnde dixit: *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Sanè sicut naturaliter ægros aliorum oculos inspiciendo; nostros lædimus; ea autem contuendo quæ aspectum iuuant, noster quoque proficit obtutus: ita sanè cum voluptatis indiciis iniicimus oculos, animus voluptatis morbo fit saucius; veris autem bonis cum intendimus, ab oculis ad animum illa quoque deriuantur. Vt quid ergo per curiosos aspectus periculis nos obiicimus? Difficilius est animum, vbi aliquid pulchrum visu susceperit, purum & integrum conseruare, quam illum à videndo cohibere. Si ergo modo prius quam illud videam, continere me non possum ne videam quomodo vbi iam videro, & pulchritudine illa me illaquea-

Oculorũ custodia.
Ierem. 21.
Thren. 5.
Psal. 118.
Prou. 23.
Iob 31.

Exemplũ.
Psal. 6.
Basil. lib. de vera virgin.

Simile.

Eccl. 33. queauero, hærentem animo voluptatem excutere potero. *Qui amat periculum, peribit in illo.* S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, sic ab omni fœminarum aspectu abstinebat, siue in audiendis confessionibus, siue in colloquiis familiaribus, vt diceret, se nullius mulieris (vna excepta) ita faciem aspexisse in toto Episcopatu suo (quem valde amplum per annos 50. tenuerat) vt ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset, posset cognoscere. Sed & aliquando cum fœmina quædam diu cum conuenisset, quæ cultu fere meretricio lasciuissime compta esset, qui astabant Clerici seueritatem eius cognoscentes, abeunte illa, eum rogarunt, quomodo sine iusta aliqua reprehensione tantam mulierculę luxuriam & petulantiam dimisisset. Sed ille respondit, se nihil tale in ea animaduertisse. Porro & à virorum quoque vultibus religiosæ mẽtis auertendum dicebat intuitum, asserens per communionem humanæ mutabilitatis atque compassionis fieri, vt affectiones conspecti ad memoriam conspicientis frequenter recurrant, & de conspectu irato iratus, de tristi tristis, de lasciuiente lasciuus fiat: quas passiones satis est habere vnumquemque proprias, non in se transscribere opus est alienas. Hæc ille.

In Vita eius, apud Suriũ, 1. Aprilis.

Exempla. Custodiæ oculorum.

1.

In Vita eius, apud Suriũ. 2. Sanctus Arsenius Eremita, cum matrona quædam Romana longis itineribus ad eum videndum venisset, illeque post multas preces, & Episcopi intercessionem, ei se conspiciendum præbuisset; à muliere rogatus vt eius in suis precibus meminisse vellet; *Imo vero*, inquit, *dabo operam, idq; Deum serio rogabo, ne tui vnquam amplius meminisse queam.* Quum virginem quandam, quæ se ab omnium virorum oculis remouerat, transiens per locum S. Martinus Episcopus loci inuisere vellet; illa per alteram mulierem se excusans, nec ab eo ipso videri voluit: quod ille vir tantus, ac talis, & æquo animo tulit, & vehementer laudauit.

Seuerus Sul. Dial. 2. c. 13. 3.

Apud Suriũ to. 6. p. 778. 4. Cum aliquando apud Iordanem iter faceret magnus ille Sabas, multorum monasteriorum Pater, cum discipulo iuuene, & sæcularibus in via occurreret, inter quos puella erat specie venusta, vagis & lasciuis oculis, postquam illi præteriissent, Sabas veluti tentans discipulum: Tibi (inquit) qualis visa est puella? Mihi enim visa est vnum tantum habere ocu-

oculum. Nequaquam (inquit) o pater, sed duos habebat oculos. Ille vero: Falsus es ô fili: erat enim reuera orbata vno oculo. Discipulus autem ignorans hanc interrogationem fuisse tentationem, nequaquam, inquit, o Pater, sed valde lucidos habebat oculos, & visu iucundissimos. Sabas autem: Quî factum est vt scires hoc tam accurate, & tam constanter hoc audeas asseuerare? Ego (inquit) eam pulchre attendi, & aperte noui eam habere duos oculos. Tum diuinus ille Pater implicatum discipulum tenens. An non, inquit, legisti, *Nec capiaris nutibus illius*? De cætero ergo non amplius mecum versaberis, donec assuefeceris oculum non sic vagari, sed in loco manere. Quo dicto, eum ad multum tempus inclusit in altero monasterio. Sed & hanc oculorum custodiam ipsos Ethnicos ratio & natura docuit. Anthiochus Asiæ Rex ad Pantheam egregia forma virginem videndam, vt regiis oculis dignam, inuitatus recusauit, dicens; *Si modo illam conuenero, quum per otium vacat, fortasse illa mihi persuasura est, vt neglectis regni negotiis illam conueniam, quum etiam non vacet.* Alexander Magnus cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idque raro, sibi metuens ab illarum forma insigni. Idem dicere solebat: Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ; verum ego eas tanquam statuas prætereo. Hæc de oculorum custodia. Nunc de tactu fugiendo.

Prou. 6.
Exempla ethnica.
Plut. in reg. Apoph.
Plutarch. in Alexandro. Curtius.

De tactu fugiendo.

Apostoli dictum est: *Bonum est mulierem non tãgere.* De quo verbo dixit senior quidam. *Filioli, sal ex aqua est: & si appropinquauerit aquæ continuo soluitur & deficit. Similiter vir ex muliere est; itaque si appropinquat mulieri, soluitur & ipse.* Alius Pater sic suos discipulos docuit: Pluuia bona est & terra bona; tamen ex eorum commixtione fit lutum, quo cæteræ res fœdantur. Sic & manus viri licet bona fuerit, ac similiter mulieris, ex mixtione tamen illarum nonnunquam cogitatio vel affectio mala consurgit. Nẽpe, *qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & quomodo potest homo ignem in sinu suo gestare, & non comburi? Sicuti impossibile est* (ait S. Basilius) *eum qui ignem tetigerit manu; illæsam manum seruare, sed aut bullæ repente, tactũ consecuta turgescũt, & futura minantur, aut iã facta cernũtur vlcera; ita possibile nõ est qui amoris impetu tactũ fecerit, illũ tactum inno-*

1. Cor. 7.
Pratũ spirit. cap. 217.
Simile.
in vita P. Iordanis apud Su to. 7.
Simile.
Eccl. 13.
Prou. 6.
In lib. de vera virginit.
Simile.

innocuum perferre, sed aut bullæ perturbationum cordi subrepunt, aut peccati vlcera statim erumpunt. Si dum caudam quis tantum serpentis attingit, caput licet magna corporis prolixitate disiunctum, ad caudæ tactum repente conuertitur & si digito pedis nostri impingēte, capilli capitis mox in sublime feruntur, profectò vitiosus contractus, etiamsi manu tantum fiat, à capite tamē vsq; ad extremos vngues, ad sensum voluptatis totum pertrahit corpus. Hęc ille. Rectè monet Sapiens: *Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum.* Ab his ergo omnibus cauere debet, *qui vas suum possidere vult in sanctificatione, vt sit sanctus corpore & spiritu, & glorificet Deum in corpore suo, nec tēplum Dei, quod ipse est, violet.* Sicut arces quæ in hostium confinibus sitæ sunt, vallis & fossis, cæterisq; propugnaculis propter hostium incursiones & insidias muniri solent: ita castitas omni cura & solicitudine tanquā magnis exposita periculis, sepienda atque vallanda est, à cibis, ab otio, à verbis, ab oculis, à tactu periculum illi est. vbique & semper periclitatur.

Eccl. 9. *1. Cor. 7.* *Simile.*

Castitatis seruatæ exempla.

Ad eam ergo integerrime conseruandam, & ad luxuriæ tyrannidem penitus excutiendam, miris & violentis mediis vsi sunt viri sancti.
1. *In vita eius per S. Bonauent. cap. 5.* Sanctus Franciscus circa conuersionis suæ primodia tempore hyemali in foueam glacie plenam seipsum plerunque mergebat, vt domesticum suum hostem perfectè subigeret.
2. *In vitis singulorum apud Suriū.* Sanctus Thomas Aquinas adhuc iuuenis, in domo materna, immissa in cubiculum eius meretricula, arrepto è foco titione ardenti eam fugauit.
3. Sanctus Benedictus à carne se grauiter titillari aduertens, in vepres se nudum coniecit, corpusque totum lacerauit, vt tentationem fugaret.
4. Nobilis quædam & pulcherrima fœmina sanctum Wolstanum Episcopum in Anglia Vigorniensem ad turpitudinem prouocauit. Ille, audita fœminæ voce, ingentem alapam mulierculæ impegit, tanto nisu, vt crepitus illisæ palmæ tota domo audiretur, verbisque seuerissimis & Episcopo dignis abegit.
5. Sanctus Bernardinus Senensis quum panes ostiatim mendicās, ex instituto Sancti Francisci, à fœmina quadam sub specie eleemosynæ accipiendæ introductus, ad libidinem tentaretur, vbi eum expoliare se nudam iusserat, (neque

(neque enim alia euadendi via occurrit) eam flagello ex 6.
funiculis, quod fortè secum circumtulerat, egregiè flagellando, tum illam à libidine, tum seipsum à tẽtatione liberauit. Simile de sancto Edmundo Cantuariensi Ar- 7.
chiepiscopo, quum adhuc iuuenis Lutetiæ literis operam daret, legitur. Sanctus Bernardus ingrediente ad 8.
eius lectum hospita sua (dum forte in itinere esset) vociferando, latrones, latrones, illam abegit, & seipsum seruauit. Sed exemplum seruatæ castitatis maximè memorabile est: Sanctus Martinianus Eremita. Ad eum venit sub noctem meretrix, mendici specie, pannosa, & imbribus compluta, flens & eiulans, & hospitium flagitãs, ne in illa solitudine deuoretur à bestiis de nocte grassãtibus. Ille misericordia victus in cellam exteriorem eam inducit, appositisq; ei pane & dactylis, igneque accenso, in interiorem cellam se recepit; iubens eam seipsam curare. Post noctis medium tentari se intelligẽs, egreditur vt illam expellat: & ecce videt eam pulcherrimis vestibus ornatam, quas secum in pera meretrix adduxerat. Obstupefactus, & meretricem esse videns, turbatur & tẽtatur, maxime prouocante illa, & matrimonium pollicente, omniumq; rerum necessariarum suppeditationem. Assentitur ille, sed prius foras egrediendum: & circumspiciẽdum esse ait, ne quis fortè in via sit eo veniẽs, quia à multis & sæpe visitari solebat. Montem ergo vicinum petit, vbi seipsum colligens, & à Deo motus redit cum sarmentis lignorum, ex quibus luculentum ignem facit, seq; mox in illum nudum coniicit, vt ignè illo corporali internas flammas comprimat. Quo viso meretrix & ipsa vehementer compuncta, facti pœnitentia ducitur. Veniam petit, & accepto ab eo consilio, Hierosolymam vadit, & monasticum institutum complexa totum vitæ reliquum in eo statu consummauit. Ac sanctus ille eremita volens sibi in posterum prouidere, cellam reliquit; & loco solitario diu quæsito, tandem à nauclero quodam edoctus, ad rupem quandam angustam in mari positam, procul à terra distantem, excelsam & terribilem perducitur, in eaque se includit: pacto hoc cum nauclero inito; vt ille bis aut ter in anno

In Vita eius lib. 1. cap. 3.

Apud Surium 13. Febru.

panem & aquam recentem adferret vnde se aleret, ipse vero ex ramis palmarum, quos nauclerus suppeditaret, sportulas conficeret, quę nauclero cederent pro alimento allato & ramis. Quum ergo in illa rupe sub dio sex annis egisset, solo nauclero conscio, ecce puella quædam formosissima naufragium passa, ad illam rupem iactatur; quam illa apprehendens, & virum sanctum videns, exclamauit, vt se leuare & à fluctibus liberare vellet. Ad hanc nouam tentationem subridens vir sanctus, puellam quidem in rupem accipit, sed dato illi pane, & aqua quam habebat, bonisque verbis consolatus significans ei, fore vt post duos menses nauclerus eo veniat, facto signo Crucis, & Dei nomine multis precibus inuocato, in mare se proiicit. Statim autem duo delphines eum acceperunt, & in terram detulerunt. In quam dum venisset, reliquum vitæ suæ tempus peragrando, de loco in locum & nusquam diu consistens, consummauit. Docent hæc exempla, quanto studio fugienda statim omnis carnalis libido est, nec vllus ei aditus concedendus Sancti isti viri optime intellexerunt, quantum ad beatitudinem consequendam impedimentum vel semel gustata nefaria libido attulisset. Nouerant luxuriæ peccatum gehennæ esse simillimum. Nam sicut in gehenna est ignis ardens, vermis rodens, & sulphur fœtens; sic in peccato luxuriæ, est ignis concupiscentiæ, vermis conscientiæ, & sulphur infamiæ. Meminerant luxuriæ peccatum grauissimæ semper à Deo in Scripturis punitam. Propter luxuriæ peccatum diluuium toti orbi inductum est, Sodomæ igni de cœlo consumptæ, Hemor subito occisus, Sichem euersa, tota tribus Beniamin ad internecionem deleta. Amon à fratre Absolom occisus, Salomon idololatra factus, Dauid ipse deceptus, Saræ septem mariti occisi, senes Susannæ accusatores, lapidati, populi Israelitici hominum 24000. interfecti, & Samson excæcatus est. Sancta Christina virgo mirabilis incredibili eiulatu sæpius deplorabat, totum fere genus humanum corporis pollutione corrumpi, eaque de causa iram Dei vniuerso orbi imminere. In huius loci explicatione paulo prolixior fui, tum propter huius peccati passim regnantis singularem turpitudinem,

Luxuria gehennæ similis.

Luxuriæ punitæ exempla.

Genes. 6.19. 34.
Iudic. 20.
2. Reg. 17.13.
3. Reg. 11.
Tob. 3.
Daniel. 13.
Num. 25.
Iudic. 16.
In Vita eius 2. cap. 9.

tum, quia vix in aliis Euangeliis iste locus recurrit.

7. *Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, ac cæcos & claudos introduc huc.*

LOCVS moralis de vocatione nostra ad salutem sollicite conseruanda. Docet enim saluator nec Iudæos nec Christianos, nec horum aliquos, ad quemcunque gratiæ statum vocatos, securos propterea esse debere, quod semel inuitati, semel Dei gratia donati fuerint, quasi postea excidere non debeant, aut quasi absque eis Ecclesiam suam Christus non haberet. Exemplo nobis esse potest summi sacerdotij in veteri Lege status. Aaroni summo sacerdoti quatuor erant liberi, ad quos summi sacerdotij dignitas descendere debuit; quorum duo Nadab & Abiu pariter interfecti sunt, igne de cœlo percussi, quia igne alieno, & non ex altari sumpto, thurificare præsumpserant. Supererant Eleazarus maior natu, & Vhamar. Phinees Eleazari filius, quia zelo zelatus percussit adulterum publice peccantem, promissionem accipit summi sacerdotij in eius stirpe mansuri: sed eius posteris peccantibus, ad stirpem Ithamar facta est promissio, iuxta illa Dei verba ad Heli summum sacerdotem in Silo: *Loquens loquutus sum vt domus tua, & Domus patris tui* (Is fuit Ithamar) *ministraret ei conspectu meo vsque in sempiternum*, sed quum eius duo filij Ophni, & Phinees abuterentur sacerdotio, nec ab Heli corrigerentur, vide quid Deus statuerit: *Nunc autem dicit Dominus; Absit hoc à me. Sed quicunque homo glorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Vnde factum est, vt vno eodemque die Ophni, & Phinees in bello caderent, & ipse Heli retrorsum cadens, fractis ceruicibus interiret; vno quoque & eodem die Abimelech cum aliis 85. sacerdotibus de stirpe Heli, iubente Saule, occiderentur; ac demum Abiathar de stirpe illa postremũ sacerdotem *Salomon deposuerit, ne esset summus Sacerdos*, ea dignitate ad Sadoc de stirpe Eleazari translata, in quo & postea mansit. Magna fuit Orientalis & Africanæ Ecclesiæ gloria: ex qua doctissima Ecclesiæ Christianæ lumina prodierunt; in qua pleraque de rebus fidei antiquissima.

Vocatio virtute tuenda.

Exempla.

Num. 3.

Num. 25.

1. *Reg. 2.*

3. *Reg. 2.*

In Orat. quod horum temp. libet hæreses esse Antichristo proximas.

Concilia celebrata sunt: sed eorum posteris venire dedignantibus, & post suas cupiditates, ambitiones, auaritiam carnis ita obeuntibus, vt primum variis atque innumeris hæresibus (vt alio in loco ostendimus) ac postea Mahometo manus dantibus; itum est in plateas & vicos ciuitatis, id est, in alias partes orbis cogniti, in partes istas Septentrionales. Eodem enim tempore quo sub Heraclio Imperatore (quo regnante Monothelitæ vehementer grassabantur, & Concilium Chalcedonense passim contemni cœpit) Mahometes præualuit, & in eius legem Persia, Syria, totusq; fere Oriens breui tempore iurauit; per Anglos recenter ad fidem conuersos, sanctum Bonifacium, Willebrordum, Sibertũ, Marcellinum, Winocum, & alios, magna Germanię pars, Frisia, Hollandia, Westphalia ad fidem Christi conuersæ fuerunt. *Si Deus naturalibus ramis non pepercit* (ait Apostolus) si Iudæos propter incredulitatem & impietatem reprobauit: *ne forte nec tibi parcat*, vide, qui insertus es in oleastrum: *Vide* potius *in te bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin & tu excideris*. Videndum iterum atque iterum ne à nostra quoq; Europa, dum ambitionis, auaritiæ, carnis desideria sequimur, recedat Deus per seruos suos verbi prædicatores, & nobis quoque relictis mittat eos *in vias & sepes*, id est, in remotissimas, & hactenus incognitas gentes: quod nostro tempore vberrime factum esse ad magnam Dei gloriam, maximamque consolationem nostram intelligimus: dicente iterum Spiritu Sancto: *Quia vos repellitis verbum Dei, & indignos vos iudicatis vita æterna* (excusantes vos de honorum studio, de diuitiis congerendis, de carnis voluptatibus, quibus carere non potestis, vt hodie hæretici suos docuerunt) *ecce conuertimur ad gentes*: ad pauperes ac debiles, cæcos & claudos. Ad Christianum salutis suæ & vocationis negligentẽ dicit Spiritus Sanctus: *Dicis quod diues sum, & locupletatus, & nullius egẽs: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Quod si agnosceremus, spes salutis esset. Diceret debilis: *Sana animam meã, quia peccaui tibi.* Diceret claudus: *Dirige gressus meos in semitis tuis.* Diceret cæcus: *Illumina domine oculos meos, ne vnquã obdormiam in morte.* Nunc autem

Rom. 11.

In vtraque India Oriẽt. & Occidẽt. vel America.

Actor. 13.

Apoc. 3.

Psal. 146.

Psal. 16.

Psal. 12.

autē excusamus nos, vel impossibilitatē abstinēdi à peccato (vt faciunt hæretici) allegamus. Vox illa, *Habe me excusatum, & non possum venire*, plus Deum offendit, quam peccatum ipsum.

EVANGELIVM DOMINICÆ III. POST PENTECOSTEN.

RANT *appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illū. Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes. Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis: nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cum inuenerit eā, imponit in humeros suos gaudens; & veniēs domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Dico vobis, quod ita gaudiū erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter donec inueniat eam? Et cum inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis: Gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.* Luc. 15.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Erant appropinquantes ad Iesum publicani, & peccatores, vt audirent illum.* De officio boni sacerdotis, vt vitæ sit ædificatiuæ & attractiuæ.

2. *Murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & mãducat cum illis.* Contra boni operis detractores, & linguam maledicam.

3. *Hic peccatores recipit, & manducat cũ illis.* De incredibili Christi charitate erga saluandos peccatores, siue de zelo animarum.

4. *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam; & cum inuenerit eã, imponit in humeros suos gaudens.* De diuini amoris circa salutem hominum magnitudine.

5. *Gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiã agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigẽt pœnitentia.* De pœnitentia peccatoris, Deo semper acceptissima.

1. ***Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.***

Sacerdotavita ædificatiua. LOcvs moralis de officio boni sacerdotis & ministri Christi: vt quemadmodũ loco Christi bona fama, conuersatio suauis, doctrina cœlestis ipsos publicanos, & deploratæ vitæ homines (tales.n. erant qui hic vocãtur *peccatores*, vt alio in loco Magdalena tacito nomine vocatur, *mulier peccatrix,*) ad se traxit, vt eũ libenter audirent; sic cuiusuis pastoris atq; etiam sacerdotis tota vita sic ad proximi ædificationẽ, tota conuersatio sit attractiua, doctrina quoq; & eruditio probata. Debet (2. *Cor.* 2.) esse *bonus odor vita in vitam.* vt in alia quadã Dominica (*Dominica 6. post Epipha. textu* 3.) latius diximus. Hic tamen pauca addenda sunt, loco ꝓprio. Inter alia veterum sacerdotũ officia, vnũ erat thymiama accendere mane & vespere, ꝙ fiebat ex aromatibus (*Exod.*30.) preciosissimis, & in purum Dei honorem, non pro peccato aut expiatione aliqua. (*Allegoria.*) Pastor & sacerdos quotidie tale thymiama bonorum operum suorum fragantia accendere debet. *Exhibeamus* (ait Paulus) *nosmetipsos in omnibus sicut Dei ministros, nemini dantes vllã offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum.* (2. *Cor.* 6.) (*Exemplũ.*) Talis erat Samuel. *Cognouerũt omnes à Dan vsq; Bersabee, quod fidelis Samuel Propheta esset Domini.* (2. *Reg.* 3.) (*Simile.*) Quemadmodũ suauia aromatum odoramenta propriũ quiddam per aerẽ continentẽ spirant, quo præsentes recreãtur: ita vir bonus toti cõmorantiũ contubernio salutaris & iucũdus est. Non (*Basil. in Gordianũ martyrem.*)

est. Non absq; caussa Themistocles prędium vendens *clamari per praconem iussit, quod bonum vicinum haberet.* Si enim aliquod bonum propter vicinum bonum, certè maximum bonum propter pastorem bonū, aut sacerdotem bonum; vt cuius authoritas populo est necessaria eiusdē conuersatio sit iucunda & grata. *Qui se in hac vita* (ait D Bernardus) *ita beneuolos, & beneficos prabuerūt, ita inter homines humane viuere studuerūt, vt gratiam Dei, quā visi sunt habere, nō sibi tenerent, sed in cōmune deducerēt, astimantes se debitores sapientibus, & insipiētibus, isti fragrarūt vnguētis optimis, & eorū fragrantia in benedictione.* Tales debere esse sacerdotes omnes, quos *sal terra* vocat Christus his verbis docet S. Greg *Quasi inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populo; vt quisquis sacerdoti iūgitur, quasi è salis tactu, vita aterna sapore cōdiatur.* Hæc ille. Talis erat D. Ambros. ad quē Augustinus, adhuc Manichęus, libenter accessit, & per eum mirabiliter profecit, quia & morib. suauis, & vita sanctus, & eruditione cōspicuus erat; quod his verbis Augustinus ipse confitetur: *Veni Mediolanū ad Ambrosiū Episcopum in optimis notū orbi terra piū cultorem tuum. cuius tunc eloquia strenue ministrabant adipē frumenti tui, & latitiā olei, & sobriam vini ebrietatem populo tuo, suscepit me paterne ille homo Dei, & peregrinationem meā satis episcopaliter dilexit. Et eum amare cœpi, primo quidē non tanquam doctorē veri, quod in Ecclesia tua prorsus desperabā; sed tanquam hominem benignum in me. Et studiose audiebam disputantem in populo, non intentione qua debui, sed explorans eius facundiam, vtrum conueniret fama sua.* Ecce quid Augustinum adhuc peccatorem attraxit, vt appropinquaret ad Ambrosium, & audiret illum: Pietatis opinio eruditionis fama, benignitas priuata. Sic erat vere *sal terra, & lux mūdi* Ambrosius. Anima humana instar terræ multas habet corruptiones. Hāc bonis sermonibus salire & condire sacerdotes debent, vermes peccatorum interimendo, & grauem odorē delendo. Sed vt alios saliant, sal esse debent ipsi. In veteri lege nulla fiebat victima absque sale, vnde CHRISTVS suis: *Habete pacem in vobis, & habete salem.* Apostolus quoque, *Omnis* inquit, *sermo vester sit sale cōditus.* Sal discretionis virtus est, quæ

Plutarch. in Politic. Apophthegma.

Super Cāt. Serm. 12.

Hom. 17. in Euang.

Exemplū.

Confess. li. 5. cap. 15.

Simile.

Leuit. 2. Marci 9. Coloss. 4.

Allegoria.

est, quæ mansuetudinem & disciplinam misericordiam, & iustitiam sic temperat, vt nec illa hanc dissoluat, & hæc absque illa ingrata, intolerabilis, ideoque inutilis fiat Socrates dicere solebat, *neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi*. Qui perdices aut coturnices venari intendunt, illicem earum simulant, qui feras venantur, viridem colorem induunt: sic Paulus *omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceret, non mentientis astu, sed compatientis affectu*, ait D. Augustinus. Sic Christus, vt ad eum peccatores appropinquarēt, venit in *similitudinem carnis peccati: & habitu inuentus vt homo, venit comedens & bibens.*

Stob. Ser. 2. de imprud.
Apophthegma.
Simile.
1. Cor. 9.
Epist. 19.
Rom. 8.
Simile.

Quando aliquis Princeps venatum procedit, vt aprum aut ceruum, aut feram aliquam siluestrem capiat, cum suis vniuersum montem circumsidet & vnusquisq; suam accipit stationem, suumque tramitē, quo fera transitura videtur. At Princeps ipse locum accipit, quo frequentius transire, aut per quem verisimilius exitura fera putatur. Sic in venatione animarū, quę per beluinas cupiditates vere siluescunt, alij quidem sancti alas quasi stationes ceperunt, & diuersos diuersis virtutibus ad pietatem homines adduxerunt. Qui per opera misericordiæ salui esse poterant, ad Abraham capiendos, eiusq; exemplo trahendos Deus constituit. Quos solitudo, ieiunia, vitæ asperitas aptius capere poterant, illis capiendis stationem suam accepit Ioannes Baptista. Quibus vita cœnobitica & hospitalis magis placeret, illis capiendis robustum venatorem sanctum Benedictum Deus posuit. Sic paupertatis amantes per sanctum Franciscum, & sanctum Dominicum; silentij & solitudinis appetentes per sanctum Brunonem Carthusiæ patrem; salutis animarum zelatores per patrem Ignatium Societatis Iesu fundatorem, quasi per venatores, diuersis locis dispositos ad peccatores capiendos, Deus in sua Ecclesia excitauit, & pro diuersis hominum studijs, ingenijs, ac viribus diuersis, famulos & ministros suos circa huius mundi siluam collocauit, qui feras hominum mentes in pietatis atq; virtutis casses pertraherent. Sed Christus ipse Princeps pastorum, & Magister ac Dux venationis huius in loco communissimo stationem accipiens, vi-

cam

tam communem ac popularem, statumq; mediocritatis (quoad externa omnia sibi elegit, vt cuiusuis generis peccatores, publicani, meretrices ad eum libere accederent: quam etiam mediocritatis & cõmunis vitæ rationem, quoad externa, Apostoli eius sequuti sunt. Nẽpe quia in Christo omnia salutis remedia erant, omnes ad eum accedere debent. Qui ægrotus est, festinet ad Christum, quia *Medicus, est animarum*. Qui æstu premitur, currat ad Christum, quia *fons est aquæ salientis in vitam æternam*. Qui ignorãtiæ tenebris laborat, quærat Christum, quia *lux mundi est*. Qui famelicus est, adeat Christum, quia *panis viuus est, qui de cælo descẽdit*. Si grauaris iniquitate, *iustitia est*. Si auxilio indiges, *virtus est ad salutem omni credenti*. Si mortem times, *vita est*. Si cœlum desideras, *via est*. Si errorem metuis, *veritas est*. Nec tamẽ hæc omnia sic Christus est, vt etiam per modum participationis pastores, quos dedit ea nõ sint. Nam & illi *dispensando mysteria Dei*, medici sunt: eructando verbum vitæ fons aquæ sunt: exemplo virtutum, lux mundi sunt: proferendo de thesauro suo noua & vetera, alimentum & cibus sunt. Docent iustitiam, aperiunt vitæ ianuam, verbũ veritatis administrant, vias mandatorum Dei demonstrant. Habẽt ergo & illi similem stationẽ, vt quosuis peccatores ad se attrahant, attractos conuertant, conuersos ad salutis portum perducant. Sicut ignis accendit ei propinqua; sic qui viris sapientia & sanctitate præstantibus familiariter vtitur, Dei exardescit amore. Et quemadmodũ prunæ lucem proxime emittunt, lampades vero splendorem longius fundunt; sic qui virtute & sapientia sunt prędıti, & charitate inflammati, nõ solum propinquos, sed etiam longe distantes illustrant doctrina & vitæ sanctimonia, ne errorum caligine obscurentur.

In Christo omnia salutis remedia.
Matth. 9.
Ioan. 4.
Ioan. 5.
Ioan. 6.
1. Cor. 1.
Rom. 1.
Ioan. 16.
Simile.

2. *Murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

LOCVS moralis contra boni operis detractores, & linguam maledicã. Quod enim in Christo laudare & imitari debebant Pharisæi isti & Scribæ, hoc

Detractio & lingua maledica.

Exod.34. *Num.5.* *Leuit.15.* hoc illi vitio vertunt, murmurantes. Manducare cum peccatoribus non erat in lege vetitum, sicut manducare & conuersari cum gentilibus, & leprosis, alijsque quibusdam immundis. Quæ tamen tota prohibitio partim erat significatiua puritatis spiritualis, in filijs noui Testamenti, quod occultabatur sub veteri; partim cautela erat propter infirmitatem Iudæorum, qui ad gentilitiam idololatriam procliues erant. Cæterum superbi & hypocritæ isti, externæ tantum sanctitatis affectatores, vera charitate vacui, dedignabantur peccatorū consortia, nec vllam illis charitatem exhibebant. Vnde alibi

Matth.9. CHRISTVS ad illos: *Euntes discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium. Non veni vocare iustos, sed*

Matth.23. *peccatores.* Et rursum: *Væ vobis Pharisæi, quia decimatis mentham & anethum, & reliquistis quæ grauiora sunt Legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Tales ergo cum essent, cum ad peccatorum conuersionem cooperari nollent, indignantur Christo, qui id faciebat. Quia ipsi superciliosi erant, volebant Christo quoque supercilium adducere, & Rabbinicam grauitatem induere. Displicet nobis quod ipsi non facimus, & nostro pede omnes metiri volumus. Hinc nascitur inuidia, detractio, murmura, lingua maledica; quæ maxima mala in mūdo sunt, & vt iustis magna crux, sic innumeris impijs atque hypocritis certa pernicies. Vna plaga Ægyptiaca erant ranæ palustres. Nam vt ranæ de die & palam tacent in paludib. suis lutosis quiescentes, de nocte autem vociferantur & coaxant; sic murmuratores & detractores proximorum suorum virtutes & opera lucis tacent, cooperiunt, silent, eorum autem defectus deblaterant: publice quoque ea vituperare non audent, satis habentes si alijs laudantibus taceant, clam vero & apud suos suique similes rauco murmure coaxant, & omnibus modis denigrant, sed quemadmodum qui candelam ardentem digitis proprijs mungit, candelæ quidem lumen clarius efficit, suos autem digitos adurit & contaminat; sic qui iusto detrahit, aut contra laudabiliter facta obmurmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & linguam contaminat, & reatu peccati adurit, iusto autem meriti materiam præbet, eiusque famam

Margin notes: **Detractionis & inuidiæ origo.** — ***Allegoria.*** — ***Simile.***

mam celebriorem facit, DEVS Moysen nunquam magis laudauit, quam quum Aaron frater, & Maria soror eius contra eum murmurarent. Vide locum. Dauid pro maledictione Semei expectauit à DEO benedictionem, quã & accepit, hostibus breui superatis. *Exempl.* *Num. 12.* *2. Reg. 18.*

Quemadmodum gallina in ædibus frequenter quum cibus est appositus bonus sufficiens, subit tamen angulos, ibique sculpens terram, pabulum quærit; sic murmuratur & detractor honesta & laudabilia, omnibusque ad imitationem & commendationem exposita, nec interrogant, nec libenter audiunt, sed occulta & secreta mala totius domus familiæ, collegij, ordinis, aut cuiusuis communitatis, curiose percunctando efferunt, euentilant, illisque se sordibus pascunt; scarabæo similes, qui nullum bonum odorem sustinet, sed in stercore semper versatur, eoque se oblectat & pascit. Contra quod vitium apposite Chrysostomus: *Dic proximo detrahenti & murmuranti: habes quem laudes? aures aperio vt vnguenta suscipiam. Si vero malum velis dicere, obturo aures. Non enim stercus & cœnam accipere sustineo.* *Simile.* *Simile.* *Hom. 3. ad pop. Antio.*

Sunt quippe detractores porcis & suibus similes, quæ amœnissimum hortum pulchris & odoriferis floribus consitum ingressæ, flores non attingunt, sed fimũ, si quis forte in angulo est, aut lutulentam lacunam inuenientes, in ea se volutant, illam euẽtilant. Vnde de maledico conuiciatore eleganter dixit S. Bonauentura, quod *in modum porci, vbi ponit pedem, ibi & os; & sicut canis macelli semper habet os sanguinolentum.* Sapienter Socrates nũcianti quendam esse qui maledictis eum perpetuo incesseret, respondit: *Bene loqui nescit.* Huiusmodi enim hominum *ex abundantia cordis os loquitur*; quia cor malitia & odio deprauatum habent: quod illa Zoili respõsio egregie ostendit. Rogatus enim cur sic omnibus malediceret, respondit: *Quia male facere nequeo.* Quia non potuit facto lædere, voluit verbo, nam si non aliqua nocuisset mortuus esset. Sic huius mali non nisi odium & inuidia radix est. *Venenũ aspidum sub labijs eorum. Sicut mordet serpens in silentio, sic qui fratri suo occulte detrahit.* Nam *virus pectoris sui* (vt exponit S. Hieronym.) *Similia.* *In Diata salutis cap. 16.* *Laert. li. 2.* *Apophthegma.* *Exemplũ.* *Bruson. li. 1. cap. 26. & Ælianus lib. 11.* *Ps. 13.* *Eccl. 10.* *In Cõment.*

diffun-

Ibid. *diffundit in fratrem.* Qua certe de caussa dicit Scriptura:
Prou. 24. *Abominatio hominum detractor*, quia quale semẽtum fecerit, idem & metet. Vnde Dauid: *Dilexit maledictionem,*
Psal. 108. *& veniet ei. Induit maledictionem sicut vestimentum; & intrauit sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentũ quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.* Sunt verba significatissima, quibus docet Spiritus Sãctus, detractores, murmuratores, susurrones, maledicos, idem à Deo passuros, quod contra proximum fecerunt. Dei videlicet maledictionem ab eis non recessuram. Hoc &
Prou. 7. Salomon docuit: *Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.* Et certe quum diabolo proprium sit calumniari, vnde & nomẽ illud apud Græcos accepit; calũniator, omnis & detractor quem spiritum sequatur, quem patrem habeat, cuius mercedem expectare debeat, facile videt. Apte D. Chrysostomus:
Hom. 19. in Act. Apost. *Ferre eum qui cõtumelia afficit; Dei est: contumelia afficere immeritum, diaboli est.* Hoc sensu *Diabolus homicida fuit*
Ioan. 8. *ab initio. Qui enim odit fratrẽ homicida est*, & ille ab initio odit homines. Sic igitur modo quodam proprio omnis detractor & susurro, membrum diaboli est. Est itaq; maledictum aut detractio ipsi maledicenti & detrahenti
Vide supra. maxima cõfusio. *Quemadmodum. n.* (ait Chrysostomus)
Simile. *si quis vasa immunda è domo alicuius furetur, & ea corã omnibus educat, nõ ita confundunt dominũ furto sublata, quantum ipse seipsum, ita & cõuiciatoribus accidit. Eiectis enim coram omnibus immundis verbis, non alios confundit, sed seipsũ, per verba productis talibus, & coinquinata ipsius tum lingua tum mente.* Nam vt in domo & vsu corporis quædam honeste haberi & fieri possunt, quæ tamẽ honeste dici non possunt; sic & in vita atque actione hu-
Hom. 3. ad pop. Antio. mana nonnunquam accidit *Si quis* (ait Chrysostomus) *te prætereunte fimũ commouerat, hoc facientẽ, nonne statim redarguis? Sic & detractorẽ reprime. Non enim si fætor ille nares percellit, vt aliena excussa peccata bonos & astãtes cõtristant.* Sed *ideo hoc malũ celebre est* (ait Sãctus Hieronymus) *quia pene ab omnibus libenter auditur.* Quare iusti
Psal. 100. vox est. *Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar.*
Eccl. 7. Hoc docet Sapiens esse detractionis remediũ. *Qui mittit in altum lapidẽ, recidet in caput eius: ita detractor quũ*

tristem

tristem viderit faciem audiētis, nec audit iudicium sanguinis, illico conticescit. De hoc argumento vide quæ in alijs Dominicis diximus.

3. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

LOCVS moralis de incredibili CHRISTI redemptoris charitate erga saluandos paccatores; quam omnes imitari debemus; siue de zelo animarū. Magnum piaculum putabant Pharisæi, peccatores in consortium admittere, & cum illis manducare. Sed hoc perindè erat, ac si Medici omnes ægrotos fugerent, nec ad eos vnquam accedere vellent. Elegāter Aristippus indignanti cuidam ac dicenti, quod Philosophos cerneret semper obsidere diuitū fores, & *Medici* (inquit) *lāguentium ianuas frequentant; Non tamen quispiam ægrotare mallet quam mederi, nec ego diues potius esse quam Philosophus.* Malorum consortia infimis cauēda, à firmis appetenda sunt. Vinū aqua mixtum si fortius est, aquā calore suo imbuit: si tenuius est ab aqua vincitur. Extincti carbones ardentibus admixti statim ardescunt. Accede ad titionem, hominem iustum; virtutis ignem cito cōcipies. Saul inter Prophetas prophetauit, inter improbos improbe egit. Laban ꝓpter Iacob, & Putiphar propter Ioseph ditati sunt. Propter bonū Iosaphat, duobus Regib. impijs, Regi Israel, & Regi Edom, cū eo exercitum ducentibus, pluuiam è cœlo Heliseus impetrauit: Dixit enim ad Ioram Regem Israel: *Si non vultum Iosaphat Regis Iudæ erubescerem, non attēdissem quidem ad te.* Charitas fraterna peccatores recipit, & manducat cum illis, à conuersatione & consortio, ab aditu & familiaritate illorum, quatenus medium eos Deo lucrandi esse poterit, non abhorret. Imo summam charitatis perfectionem in peccatoribus lucrādis cōsistere; viri sanctissimi iudicarunt. Sanctus FRANCISCVS dixit aliquādo fratribus suis: Quid magis consulitis, an quod orationi vacem, an quod prædicando discurram? Videtur in oratione lucrum & cumulatio gratiarum: in prædicatione distributio quædam donorum acceptorū. In oratione est purificatio interiorum affectuum, & vnitio ad Deū, in præ-

Christi erga peccatores amor.

Laer. li. 2. *Apophthegma.*

Similia.

Exempla. 1. *Reg.* 19 *Gen.* 30. & 39. 4. *Reg.* 3.

Zelus animarum.

In vita eius cap. 12. per S. Bonauen. *Exempla.* 1

in prædicatione puluerizatio spiritualium pedum, id est, contaminatio affectuum, distractio circa multa, & relaxatio disciplinæ. In oratione Deum alloquimur & audimus, quasique inter Angelos conuersamur. In prædicatione multum oportet ad homines condescendere, & humane inter eos viuendo, multa videre, dicere, audire, & cogitare humana. Sed vnum est in contrariū; quod videtur his omnibus præponderare, quod Christus ipse potissimum prædicationi vacauit, cum peccatoribus manducauit & conuersatus est. Cuius exemplum quia nos maxime sequi oportet, videtur magis Deo placitum intermissa quiete foras egredi ad laborem. Quod & fecit, re tamen prius suorum precibus commendata, qui & post preces factas idem censuerunt. Sic monachi eremos suas deseruerunt, & in vrbes ac frequentia populis loca venerunt, vt proximos suos iuuarent. Isaacius monachus casam suam exiens

2 *Theodoret. lib. 4. c. 34.*

Constantinopolim venit, vt Valentem Imperatorem Arianum, Ecclesiæ Catholicæ hostem acerrimum, redargueret. Eū enim accedens, frenum equi eius arripuit dicens: Quo Imperator proficisceris, qui aduersus Deū bellum geris, neque eum propterea adiutorem habebis: Quod & rei euentus ostendit. Quum Antiochenis grauiter offensus Arcadius propter Placillæ vxoris statuam deiectam, acerbe in eos animaduertere vellet, eremitæ ad vrbem aduolantes, officiarios eius prætores ac tribunos, frena equorum accipientes, in media ciuitate sistebant, & vindictam à populi capitibus depulerunt. Magnus ille Antonius vt oppressis opitularetur, vt Catholicorum causam contra Arianos apud Imperatorem ageret, frequentes vrbes adibat, & sæpe Constantinopoli visus est, & Alexandriæ. Imo de eo scribit Sanctus Athanasius. *Etsi in solicitudine ac montibus versatus, atq; omnē ibi exigens vitā, non tame agrestis ac rudis erat, sed iucūdus atque affabilis, sermonē, secundū Apostoli præceptum, diuino conditu sale proferebat, ita vt inuidia careret, & amore omniū potiretur.* Aphraates eremita celeber relicta eremo Antiochiā venit, quum omnia Valens Arianus Imperator perturbaret: & ab Imperatore visus, atque hoc nomine reprehensus, quod eremo relicta in vrbe ageret, respon-

3 *Chrys. hom. 20. ad pop. Antioch.*

4 *Niceph. li. 8. cap. 40.*

S. Athanas. In vita eius.

5 *Niceph. li. 11. cap. 25.*

respondit: Id ego, Imperator, libenter fecissem, si pax Christi ouib. esset. Sed si puella essem domi in conclaui conclusa soli lanificio vacans, domus autem paterna subito conflagraret, me otiosam sedere velles, nec ad incendium exstinguendum accurrere? Id ego nunc facio, qui incendium in Ecclesia à te excitatum extinguere, & fratres meos in eo periclitantes eripere contendo. Sed huius charitatis erga peccātes fratres illustre exemplum & hoc est: Duo eremitæ iurauerant sibi inuicem, ne alter ab altero vnquam separaretur. Vnus postea tentatus in sæculum redire voluit, & libidini indulgere. Sequitur alter, vt saltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret, & è lupanari prodeuntem complectitur, obsecrans vt secum in eremum redeat. Illo nihilominus in peccato persistente, manet etiam in eadem ciuitate alter, quotidie manibus laborans, & luxurianti socio laboris sui fructum quotidie largiens, ipsemet ieiunans, & pro salute fratris seipsum affligens. Hac tanta charitate compunctus tandem alter, flagitiosam vitam deserit, & ad eremum cum fratre reuertitur. Aliud huic simile exemplum, nisi forte hoc idem sic commemorat D. Chrys. ad Theodorum lapsum, Epist. 5. Hoc est ad exemplum Christi peccatores recipere, & cum illis manducare. De hac Redēptoris nostri benignitate prædixit Propheta: *Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non extinguet. In veritate educet iudiciū.* Et iterum: *Quod confractum fuerit, alligabo; & quod infirmum fuerit, consolidabo.* Calamus quassatus, & linum fumigans est mens hominis vanis cupiditatibus dedita, nec dum illis penitus obruta: sed vt calamus non adhuc cōfractus, vehemēter tamen depressus, & linum non quidem adhuc flamma correptum, fumum tamē, qui flammæ proximus est, emittens; sic cupiditatibus suis ad malum inclinatur, & iam iam in turpitudinis fornacem procliuis fertur. Hæc est infinita, & quæ nunquam satis vel explicari, vel laudari, vel recognosci à nobis potest, Redemptoris nostri misericordia, hic etiam aduentus sui in hunc mundum primarius finis ac scopus fuit, vt peccatores reciperet: *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Et Paulus ait: *Fidelis sermo, & omne*

[Margin notes: 6 *Pratū spirituale, c. 79.* — *Esa. 42.* — *Ezech. 34.* — Christi misericordia ineffabilis. — *Matth. 9.*]

acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faciat. Et rursum: *Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriã.* In hac sua misericordia cognosci, glorificari, & prędicari vult. Deniq; dicit ipse Redẽptor in Euãgelio, hãc dulcissimam prophetiam in seipso fuisse completam: *Spiritus Domini super me eo quod vnxit me, ad annunciãdũ pauperib. misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarẽ captiuis indulgentiã, & claudis redẽptionem, vt prædicarem fortitudinem lugentibus Sion, & annunciarem annum placabilem Domino.* Et paulo post: *Et darem coronã pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris.* Singula hæc verba, quæ varias peccatorũ consolationes, & singula quasi peccatis remedia ponunt, amplificari debent. Eleganter Phocion, quũ mã suis reprehenderetur, quod hominẽ improbũ in iudicio defẽdisset, *At nemo bonus* (inquit) *huiusmodi patrocinio indiget.* Certe ex hac misericordiæ erga peccatores nota cognosci & manifestari voluit, quãdo ad eũ duos ex discipulis suis Ioannes Baptista in vinculis misisset, dicẽs: *Tu quis es?* &c. *Renũciate,* inquit, *Ioanni quæ audistis & vidistis: Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiũt, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur.* Postremo non recipit tantũ ad se venientes peccatores, sed vt ad eũ confidenter veniant, inuitat, & clara voce compellit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos.* Rursũ: *Stabat Iesus in magno die solẽnitatis, & clamabat, dicẽs: Si quis sitit, veniat ad me.* Hę Christi benignitas erga peccatores vnica est nostra & maxima consolatio, sine qua, quicquid præterea de Christo credimus, frigeret. Moyses liberator fuit populi veteris, sed non sic vt peccatores reciperet, verũ vt eos seuere puniret. Sic enim extendens manum suam in mare rubrum Pharaonem cum toto exercitu submersit. Sic populo in vitulo aureo peccante, tabulas Legis confregit, & populũ ipsũ maximo numero interfecit. Sic illũ qui collegit tria ligna in sabbato, fecit lapidari. Iosue saluator & liberator eiusdem populi fuit, sed occidit peccatores qui erant in terra Chanaan. Acham quoq; præuaricantẽ circa spolia hostium, cum toto suo tabernaculo totaque cognatione

Marginalia: *1. Tim. 1.* — *Rom. 9.* — *Esa. 61.* — *Matth. 11.* — *Matth. 11.* — *Ioan. 7.* — Collatio veterum cum Christo.

tione incēdio absumpsit. Samuel erat sanctus Propheta Domini: sed occidit manu sua pinguissimū Agag Regē Amalec, & cōcidit eū in frusta. Atqui noster Saluator, & liberator, & Propheta magnus, *Nō venit vt iudicet mundū, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Hic est noster Dauid, de quo Scriptura dicit: *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* De hoc Dauid scribit: *Conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustijs constituti & oppressi are alieno, & amaro animo, & factus eorum princeps.* Hic peccatores recipit. Ad hunc accurrunt omnes in angustijs, & difficultate abstinēdi à peccato laborātes, omnes veterum peccatorum debitis onerati, omnes, de quacunque necessitate tristes & solliciti. Ait enim clemētissimus Dominus: *Omne quod venit ad me, nō eiciam foras.* Hic est de quo Propheta prędixit: *Adiutor meus & susceptor meus es tu, & in verbū tuū supersperaui.* Non solū adiutor, sed & susceptor: quod explicans D. Ambrosius, *Adiutor* (inquit) *per legem, susceptor per Euangeliū; Quos lege adiuuit, in carne suscepit. Hic peccata nostra portat, & ideo in verbum eius supersperamus: non in Prophetas, non in legem, sed in verbum tuum, hoc est, in aduentum tuum, vt venias, & suscipias peccatores, delicta cōdones, ouem lassam tuis in cruce humeris bonus pastor impo-nas.* Hæc ille. Sic iterum Dauid: *Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?* Quæ spes, quę vita mortaliū, si sola apud Deū iustitia vigeret? Ideo subiungit. *Quia apud te propitiatio est, & propter legē tuā sustinui te Domine.* Hæc est lex euangelica, lex gratiæ, verbum promissionis, vox misericordiæ, quia *hic peccatores recipit.* Veteres Prophetæ nihil de vēturo Messia clarius aut frequentius dixerunt, quam hoc vnum, quod peccata condonaret. Sic Esaias: *Sicut pastor gregem suū pascet in brachio suo congregabit agnos, in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit.* Pascit in fortitudine, cōgregat in sollicitudine, portat in mansuetudine, & misericordia. Sic Ezechiel: *Effundet super populum suum aquam mundam, & mundabit eos ab omnibus inquinamentis suis, & ab vniuersis idolis suis* (id est peccatis) *mūdabit eos.* Per Ieremiam similiter dicit Deus: *Propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.* Michęas vero verbis am-

Ioan. 5.
Psal. 131.
1. Reg. 22.
Typus.
Ioan. 6.
Psalm. 118.
Serm. 15. super. Psal. 118.
Psalm. 129.
Esa. 40.
Ezech. 36.
Ierem. 31.

Mich. 7. plissimis hanc Messiæ propriam virtutem describit: *Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, & transis peccatũ reliquarum hæreditatis tuæ? Non immittet vltra furorem suum, quia volẽs misericordiã est. Reuertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proijciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Nec hoc tacuit Zacharias dicens: *In die illa erit fons patẽs domui Dauid, & habitatoribus Ierusalẽ in ablutionẽ peccatoris & menstruatæ.* Deniq; Dauid de Christo dixit: *Tu populũ humilem saluũ facies.* Hæc ergo summa Christi gloria, hæc maxima consolatio nostra: *quia si peccauerimus, aduocatum habemus ad Patrẽ Iesum Christũ iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autẽ tantũ, sed etiã pro totius mũdi.* Amplificari & augeri hęc merito possũt & debẽt: primum vt Redemptoris nostri infinita erga nos peccatores misericordia elucescat magis: deinde vt ad eũ redamandum efficacius inflammemur: postremo vt in nullis peccatis spem veniæ deponamus, sed ad Redemptorẽ nostrum alacriter recurramus. Pastor Rusticanus, vt eum oues libentius sequantur, ouinam pellem induit: Sic Christus hominem induit, eumque benignissimum, vt ad eum per pœnitentiam redire nullus peccator formidaret. Solebant Pagani (ait S. Augustinus) hoc nomine Christianis insultare, quod pœnitentię portus semper in Ecclesia apertus esset, dicentes: Vos facitis vt peccent homines, quum illis veniam promittitis. Quibus ille respondet: *Ne desperando augeamus peccata, propositus est pœnitẽtiæ portus. Ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus:* Israelitæ quum descenderent in Ægyptum vocante Ioseph, existimabant se nisi per annos quinque, durante fame, permansuros. At ibi manserunt per 200. & amplius annos; Sic peccatores aliquando sub spe veniæ, & cito resurgendi è peccato, temere peccant, sed sæpenumero sic illis placet Ægyptus & status peccati, vt nunquam postea de exeundo cogitent, sitque necesse in manu forti & brachio extento illos educi. Sed tota Christi misericordia erga pœnitentes, non erga perseuerantes in peccato intelligitur.

Zach. 13.

Psal. 17.

1. Ioan. 1.

Simile.

Hom. 27. ex Hom. 50.

Allegoria.

Præsũptio cauenda.

4. Vadis

4. *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illā, & cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.*

LOCVS moralis de diuini amoris erga peccatores seruandos incredibili magnitudine. Ipse vadit ad ouem quæ perierat. Nempe sicut ouis aberrans à grege, nisi quæratur, redire non potest, sed ad vlteriora semper progrediens per saltus & siluas se perdit, quū cætera animalia, canis, felis, equus, domino amisso, domum facile per seipsa redeant; sic miser peccator, nisi à Deo quæsitus, in salutis viam per se & naturæ suæ ductu aut viribus redire non potest. Sicut terra propter nimiam frigiditatem nullum fructum profert, nisi à solo calefiat (vnde in Septentrione omnia inculta iacent) sic homo per peccatum non nisi terra & terrestris manens, sine diuinæ gratiæ calore nihil salutare operatur. Vt vestis corpori calorem adferat vel augeat, corpus ipsum viuum esse debet, & aliquo calore prius imbui, ideoque cadauer nullis vestibus calefit; sic nullum opus vel charitatis vel pœnitentiæ, animam in peccato mortuam viuificare poterit, nisi prius Dei gratia viuificetur. Sicut in tenebris, etiam si omnes fenestras aperias, nihil vides; sic in statu peccati mortalis, quod est opus tenebrarum, etsi omnes animæ tuæ vires adhibeas, absque luce gratiæ nihil promoues ad salutem, nec reditum inuenies. Hac de causa dicitur: *Venit Filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat.* Prius quærit quam saluū faciat. Sic clamat peccator in Scripturis: *Erraui sicut ouis quæ perijt. Quære seruum tuum Domine.* Si margaritam pretiosam perdidisti, in eo loco inuenitur vbi amittitur. At ouis perdita non sic: quia semper magis ac magis in saltuosa nemora, & in asperos montes se immittit, quiescit nunquam, sed errans progreditur. Sic peccator ab vno peccato in aliud transit, nec peccandi finem facit, nisi à bono pastore suo, Christo Iesu, speciali gratia & misericordia quæratur. Ouis amissa, rapaci lupo, aut cuiuis feræ obnoxia statim est; nec dentes; nec vngues, nec cornua habet, quibus se defendat; nec pedum velocitatem, qua se seruet.

Amor Dei erga peccatores saluādos.

Similium congeries. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Luc. 10. *Psal. 118.*

Sic peccator, amiſſa Chriſti gratia, diabolo, carni, mũ-
do ad prædam expoſitus eſt, nec vlla, quibus ſe tueatur,
arma relicta habet. Hinc elucet immenſa Dei miſericor-
dia erga peccatores. Prius miſeretur quam iraſcitur;
prius miſericordiæ media quam iuſtitiæ adhibet; prius
7 quærit quam percutiat. Sicut matres & nutrices ad pue-
ros in lutum lapſos non accurrunt cum conuitijs, ſed
prius erigunt, abluunt, componunt, ac deinde, prout
opus eſt, obiurgant: ſic Deus ouem perditam primum
8 tentat ad emendationem varijs blanditijs & medijs al-
licere, poſtea corripit in miſericordia. Nauclerus, cu-
ius nauigium multam vndique laxatis compagibus a-
quam trahit, nautis ipſique nauigio non iraſcitur. Oc-
currit potius, & aliam excludit vndam: deinde aliam
egerit, manifeſta foramina præcludit: latentibus con-
tinuo labore reſiſtit: denique modis omnibus malum
imminens auertit: poſtea, prout ratio exigit, nautas
9 increpat, obiurgat, punit. Paſtor quoque bonus deper-
dita oue non ſtatim carnem percutit, aut apud ſe indi-
gnationem excitat, ſed quærit diligenter donec inue-
niat. Hæc eſt Dei erga nos miſericordia, multum quæ-
rit, multum expectat, multa tentat, vt ouem perditam
10 ad caulas reducat. Quomodo CHRISTVS venator
animarum eſſe voluerit, ſupra diximus. At inter o-
mnia officia, nullum maiorem patientiam poſtulat,
quam venatio. Multum diuque expectandum, ma-
gnum tædium deuorandum eſt, vt fera quantumcun-
que ceſſans, ſua tandem ſponte exeat. Qui feſtinat, & i-
doneum capiendi tempus non expectat, nihil vnquam
venando capiet. At diu expectando ſubito erumpet fe-
ra, & in caſſes incidet, vel ictum à te deſtinatum acci-
Apoc. 3. piet. Nullis verbis explicari poteſt Dei patientia, qua
Rom. 2. peccatorẽ expectat; *Stat ad oſtium, foris pulſat:* expectat
Eſa. 5. donec aperiatur ei. *An diuitias bonitatis eius & patiẽtia,*
Luc. 13. *& lõganimitatis contemnis? Ignoras quoniã benignitas Dei*
In li. de Pa- *ad pœnitentiã te adducit? Expectaui vt faceret vuas.* Expe-
tientia. c. 2. ctat adhuc vnum annũ, *vt ſterilis ficus fructũ proferat.* De-
nique ſic expectat, vt eius expectatio infidelibus ſcan-
dalum ſit. *Plures. n. in Dominũ* (ait Tertullianus) *idcirco
non credũt, quia ſæculo iratũ tam diu neſciunt.* Sed exẽplo
ex Scri-

ex Scripturis petito ostendemus, quot modis, quanto studio, qua patientia ouem perditam Deus quærat. Apud Esaiam volens Deus peccantem Israel ad pœnitentiam reuocare, vide in quot formas sermonē vertit, satagens & sollicitans ne pereat. Primum protestatur se nihil contra eos ex iracundia aut odio agere, *indignatio non est mihi.* Deinde cunctatur sicut pater, qui peccantem filium percutere deberet, cupit tamen parcere: & ait: *An gradiar super eam succendam eam pariter? an potius tenebit fortitudinem meam? faciet pacem mihi, pacem faciet mihi.* Sic enim peccantem & idololatriam in deserto cōmittentem populum quasi percussurus, patitur se per Moysen, quasi teneri ne id faciat: *Dimitte me, vt irascatur furor meus.* Sic amantes solent Henricus septimus Angliæ Rex, quum consobrinum suum ex aliqua causa morte affecerat, posteaque pro alio quodam nobili morti obnoxio apud eum certi Proceres intercederent, dolens dicebat. At nemo vestrum pro meo consobrino intercessit. Tertio comminatur: *Non est populus sapiens, propterea non miserebitur eius qui fecit eum, & non parcet ei qui formauit eum.* Grauis comminatio, sed vt parcat, non vt feriat, sicut per Ionam Niniuitis: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur:* quæ tamen ad Ionæ prædicationem non euersa, sed emendata est. Circa quod Dei factum Chrysost. *Quare quæ facturus es mala Domine prædicas? Vt non faciam quæ prædico. Propterea & gehennam minatus est, ne gehennam inferat.* Rursum expostulat & obiurgat, ne ad verbera veniat: *Quis cæcus nisi seruus meus, & quis surdus nisi ad quē misi nuncios meos? Quis cæcus nisi seruus Domini? Qui vides multa, nonne custodies? Qui apertas aures habes, nonne audies?* Grauis obiurgatio, iusta reprehensio. *Qui enim cognouit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit plagis multis.* Sed ne eum terat quem diligit aut contristet, statim blanditur amantissime: *Ex quo honorabilis factus es in oculis meis gloriosus, ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum sum.* Ecce quo modo obiurgatione deiectum, suauissimis vocibus statim releuat. Moxq; amantium more conqueritur de ingratitudine dilecti populi: *Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem iniquitatibus tuis.*

Ouem perditā quomodo Deus quærat.

1. *Esaia 27. 4.*

2. *Ibidem 5.*

Exemplū.

Exod. 32.

Anna Angl.

3 *Exod. 13.*

Iona 1.

Exempl.

Homil 1. de Pœnitent.

4. *Esaia 42.*

Luca 12.

5. *Esaia 43.*

6. *Ibidem 24.*

tuis. Conqueritur Deus quam duram & acerbam patientiam habuerit quam diu & multum peccantes sustinuerit; quasi dicens: *Quid faciam tibi nescio: Parcam tibi? Sed fides tua desidior redditur. Persequar te? Sed mea non sustinet clementia.* Quare post hanc querelam amoris plenam, rursum consolatur; ne ingratitudinis & impietatis suæ conscia anima penitus deiiciatur, & spe veniæ excidat: & ait: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.* Qua maxima data consolatione, rursum disceptat cum peccatore populo, vt suam iniquitatẽ, Deiq; parcentis misericordiam magis ac magis agnoscat: *Reduc me in memoriam, & iudicemur simul. Narra si quid habes, vt iustificeris. Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui* (id est, principes populi) *prævaricati in me sunt.* Hoc est quod Paulus dixit: *Omnia conclusit sub peccato, vt omnium misereretur.* Nunc igitur his sermonibus confusum, conuictum, & pœnitẽtem, sic dulcissimi amoris brachiis complectitur: *Noli timere seruus meus Iacob, & Israel quem elegi. Effundam aquas super sitientem, & fluenta super aridam. Effundam Spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.* Hæc est amantissimi Dei conclusio cũ anima peccatrice compuncta. Sic ouem perditam quærit. Sic, quos ad se vocauit, conseruat, *ne pereat ex eis quisquam.* Quis autẽ homo amoris iaculo percussus, adeoq; insaniẽs, vel procari ardentius, vel negotiari diligentius, vel dilectam suam sollicitare artificiosius, vel flebilius querelam instituere, vel amantius expostulare, vel disceptare familiarius, vel parcere liberalius, vel denique benefacere abundantius posset, quam hic Deus animam sibi semel charitate coniunctam, & fide desponsatam, vt ad caulas perdita reuertatur, omnibus viis ac modis sollicitat, blãditur, expostulat, cõqueritur, consolatur, ac deniq; cum ea disceptat, & complectitur. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timẽtibus te! perfecisti autẽ eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Facit autem hoc Deus in quocunque & cuiuscũq; generis peccatore, qui quæsitus per gratiam, redire vult per pœnitentiam. Pulchre Chrysostomus: *Si impius es, cogita publicanum. Si immundus es, attende meretricem. Si homicida es, perspi-*

[Margin notes: Chrys Hom. 3. de pœnit. 7. — Ibidem 25. 8. — Ibidem 26. Rom. 9. 9. — Ioan. 17. — Psal. 30. — Homil. 2. in Psal. 50.]

perspice latronem. Si blasphemus es, cogita Paulum prius persequutorem postea Apostolum, prius lupum, postea pastorem: antea plumbum, postea aurum: ante piratam, postea gubernatorem. Nolo mihi dicas: Vnde scire potero me veniam esse consecutum? Vbi misericordia Dei imploratur, quaestio non expetitior. Quomodo ille curat nolo diffidas. Stat medicus varias curationes adhibens, & interrogas quomodo curaris, sed concedis arti. Seruo concedis, & Dei misericordiae non concedis? Haec ille. Sic bonus pastor Christus quaerit ouem perditam, donec inueniat eam. De inuenta autem gaudet humeris suis eam portans, quia inuentae ouis, reconciliati peccatoris peccata *suo liuore sanauit*, & ne denuo peccet, sua semper gratia portat: *sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis.* Inuentam autem ouem dicit, quae reuera non inuenta, sed empta fuit, idque pretio magno. Quemadmodum enim cum quis rem quam magnopere exoptabat, etiã maximo pretio emit, dicit amico suo, Ecce quod tam diu optabam, iam inueni: sic Christus, prae desiderio salutis nostrae, inuenisse se dicit, quos sui sanguinis pretio emit. Eandem etiam ob causam de oue perdita & inuenta loquitur, nõ de ouibus. Sic enim vnumquemque electum diligit Christus, vt si ille solus saluandus esset, pro illo solo facturus & passurus illa omnia fuisset quae fecit & passus est pro omnibus. Quod D. Paulus optime intelligens, dixit: *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Ecce agnoscit pro se in particulari Christum esse passum. Christus in Euangelio gallinae se comparat, dicens: *Quoties volui vos congregare, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis?* Atqui gallina non secus sollicita & tenera mater est, vnum solum pullum ducens, quam si decem duceret. Vidit hoc & S. Augustinus, quum scripsit: *O Deus qui sic vnumquemq; curas tanquam solum cures, & sic omnes tanquam singulos!* Sane sicut sol splendens, nõ secus vnumquodque corpus illuminat, quam totum hemisphęrium: Sic Christus patiens diligens, quaerens, non secus pro vnoquoque est passus, quam pro omnibus; non secus quemlibet diligit & quaerit, quam omnes. Cuius ineffabilis dilectionis illustre docu-

Esaia 53
Deut. 32.
Simile.
Christi amor erga singulos.
Galat. 2.
Confess. li. 3. cap. 11.
Simile.
Exemplũ.

In epist. ad Demoph.

documentum esse potest, quod sanctus Dionysius Areopagita suo tẽpore accidisse scribit. *Carpus vir sanctus infideli cuidam, qui alium à fide abduxerat, dira precatus fuerat; celeremq; à Deo vindictam petierat. Hac precatus, subito vidit cœlum quidam supra se apertum, Iesumq; in sua gloria stantem; subtus vero ingentem terra hiatum, & duos illos seductum atq; seductorem, quibus mala imprecatus fuerat, ad os illius profunda voraginis stare trementes & miserabiles, qui & tam iam casuri videbantur, pariterq; serpentes qui deorsum illos pracipitare molirentur. Hac autem videns, indigne ferebat quod necdum cecidissent; & cum sapius eos ipse impellere niteretur, semperq; frustra hoc moliretur, molestissime id tulit, & contra eos rursum imprecatus est.*

Cum ecce vix tandem reuocatis ad superna oculis, vidit cœlum sicuti & prius aspexerat, Iesumq; miseratus quod fiebat, de cœlesti illa sede consurgentem ad eos vsq; descendere, & porrigere clementissimam manum, Angelosq; vna opem ferentes, aliunde alium tenuisse viros, ac dixisse Carpo Iesum stanti porrecta adhuc manu, vt eos impelleret: Iam percute aduersum me; paratus enim sum etiam iterum pro saluandis hominibus pati: gratum mihi istud est, dum non alij homines peccent. Tu autem vide an tibi expediat per tuam inclementiam istius profunda voraginis mansionem, Dei ac bonorum clementiumq; consortio praferre. Hac sunt qua ego audita vera esse credo. Hæc Dionysius author grauissimus.

Exemplũ. *In eius vita lib. 2. cap. 25. apud Suriũ tom. 6.*

Sanctus Anno, Archiepiscopus Coloniensis, vidit in visione quosdam alios Archiepiscopos in candida & gloriosa veste vestitos, sedes gloriosas in cœlo occupare, seque inter eos candida admodum veste amictum: cuius tamen pars aliqua, qua pectus tegebatur sordida quædam macula fœdabat, quam obiecta manu tegere volebat, nec poterat, ideoque à sede cum aliis capienda prohibitum fuisse, donec illam maculam elueret. Hanc visionem cum familiari amico aperuisset, ille sapienter rem coniiciens, *Macula*, inquit, *hac vestis tua, est memoria iniuria ciuium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus nec adhuc veniam dedisti.* Archiepiscopus testimonio conscientiæ suæ conuictus, statim eos omnes reuocauit, & bona fisco addicta illis restituit. Adeo Christo displicet amarus zelus, placet vero pietas & beni-

benignitas: quam suo exemplo docet: *quærens ouem perditam, donec inueniat eam.*

5. *Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.*

LOCVS moralis de pœnitentia peccatoris Deo semper acceptissima. Cuius causa duplex est: vna amor Dei in nos ineffabilis, qui *non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat.* Altera ipsius pœnitentiæ virtus, quæ sæpe maiorem adfert emẽdationem. Quod ad prius attinet, sicut amantium iræ amoris redintegratio esse solet; sic Deus amator hominum, peccatorem recõciliatum, vt amicum redintegratum diligit. Alphonsus Arragonum Rex interrogatus, cur erga omnes etiam male meritos tam humanus ac mansuetus esset, respondit: *se iustitia bonis gratum esse: malis autem clementia.* Sane sicut Dei bonitas magis elucet in misericordia quam in iustitia (alio in loco dictum est) sic magis gaudent Angeli in operibus misericordiæ, qua parcit Deus pœnitenti, quam in operibus iustitiæ, qua remunerat bonos. Rem à simili explicat D. Gregorius: *Maius de peccatore conuerso, quam de stante iusto gaudium est in cœlo, quia & Dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter petit, quam illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas vberes fruges profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit.* Hæc ille. In veteri Lege, quo in loco iugulabatur holocaustum, eodem in loco feriebatur hostia pro peccato. Docet hoc magnam esse peccatoris pœnitentis cum Deo amicitiam, quum in suo sacrificio, & quod ei soli debetur, sacrificium pro peccatore coniunctum esse voluit. In altera parabola de filio prodigo in gratiam à patre recepto, mediante pœnitentia, describitur in domo paterna magnum conuiuium, symphonia, chorus, vt ostendat Christus magnum gaudium quasique tripudium fieri in cœlo ex conuersione peccatoris. Totum hoc ex amore Dei in nos proficiscitur, quod facile

Pœnitẽtia peccatoris.

Apophthegmata.

Panor. lib. 2. de reb. gest. Alphonsi.

Homil. 34. in Euang.

Similia.

Leuit. 7.

Allegoria.

Luc. 15.

Recuperata magis delectant quã seruata. cile ex amore quo nos ipsos prosequimur, colligitur. Si enim & nos de recuperatis bonis magis gaudemus, quam de seruatis. De hac re tota sic S. Augustinus: *Deus bone, quid agitur in homine, vt plus gaudeat de salute desperatæ animæ, & de maiore periculo liberatæ, quam si spes ei semper* Confess. li. 8. cap. 3. *affuisset, aut periculum minus fuisset? etenim tu quoque misericors Pater plus gaudes de vno pœnitente quam de nonaginta nouem iustis, quibus nō est opus pœnitentia. Gaudes quippe in nobis, & in Angelis tuis sancta charitate sanctis. Contestantur & cætera, & plena sunt omnia testimonijs clamantibus, Ita est. Triumphat victor Imperator, & non vicisset nisi pugnauisset: & quanto maius periculum fuit in prælio, tanto maius gaudium est in Triumpho. Iactat tempestas nauigātes, minaturq; naufragium, omnes futura morte pallescūt. Tranquillatur cœlum & mare, & exultant nimis, quoniam timuerunt nimis. Æger est charus, & vena eius malum renunciat: omnes qui eum saluū cupiūt, ægrotant simul animo. Fit ei recte, & nondū ambulat pristinis viribus, & fit tā tale gaudium, quale non fuit cum antea saluus & fortis ambularet. Quid quod ipsas voluptates humanæ vitæ non inopinatis & præter voluntatem irruentibus, sed institutis & volūtarijs molestiis homines acquirūt? Edendi & bibendi voluptas nulla est, nisi præcedat esuriendi & sitiendi molestia. Ebriosi quædam salsiuscula comedunt, quo fiat molestus ardor, quem dū extinguit potatio, fit delectatio. Institutū est vt iam pactæ spōsæ non tradantur statim, ne vilē habeat maritus datā quam non suspirauerit sponsus dilatam. Hoc in turpi & execranda lætitia, hoc in ea quæ concessa & licita est, hoc in ipsa sincerissima honestate amicitiæ, hoc in eo qui mortuus erat, & reuixit; perierat & inuētus est, vbiq; maius gaudium maior molestia præcedit.* Hæc Augustinus. Satis explicat ex solo Dei erga hominem ardentissimo amore hoc fieri, vt maius sit gaudium super vno peccatore pœnitēte, quam super nonaginta nouem iustis. Sed & ait paulo post, quod D. Paulus propter Paulum Proconsulem ad fidem Christi conuersum, *& ob tam magnæ insigne victoriæ ex priore Saulo*

Similia.
1.
2.
3.
4.
5.
6.

Ibid. cap. 5. *Paulum vocari voluerit. Plus enim hostis vincitur in eo quē plus tenet, & de quo plus tenet.*

Pœnitentis conuersio illustrior. Sed nunc quomodo ex parte pœnitentiæ ipsius maius gaudium in cœlo fiat, tribus verbis dicetur. Vere pœnitens

nitens maiori cum affectu ad Deum redit, quia maius se à Deo beneficium accepisse cognoscit iuxta illud: *Cui plus dimittitur, plus diligit.* Plus ergo diligens plus operatur, & multo emendatior atque ad Deo seruiendum alacrior resurgit. Sic apud Esaiam: *Loquimini ad cor Ierusalem. & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis*, id est, abundantem & copiosam gratiam virtutum: In cuius rei signum & documentum, *addidit Dominus omnia quæcunq; fuerant Iob duplicia, quũ conuersus esset Dominus ad pœnitétiam.* Exemplum in Dauide ponit S. Gregorius: *Dauid, qui quondam alienã coniugem concupiscere non timuit, postea etiam, quia aquam concupiscit, expauit.* Aquam enim ex cisterna Bethlehẽ ei grauiter sitienti cum magno periculo militum allatam noluit bibere, sed libauit Domino. Rationem adfert eodem loco: *Qui nullo se grauiori scelere constrictos sentiunt, pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi securi sunt, quod nulla commiserunt grauiora. At contra ex aliquo graui crimine conuersi, ex ipso suo dolore cõpuncti, inardescunt in amorem Dei, seseq; in magnis virtutibus exercent.* Hæc Gregorius. Sic & D. Chryſ. *Qui per resipiscentiã iterum exurgunt, magna claritate resplendent, & non raro maiore, quam alij qui nunquam ceciderunt. Sic publicani & meretrices præcedunt in regno Dei, & multi nouissimi fiunt primi.* Moxq; adfert duo exempla sui temporis, vnius iuuenis, alterius senis, qui per pœnitétiam in viros clarissimos euaserunt. Maria Magdalena, cui *dimissa sunt peccata multa sic dilexit multum*, vt postea, *vngendo perfuderit caput Christi*, vt ad crucem eum sequuta fuerit prima ad monumenta cucurrerit, sola ad monumentum plorauerit, posteaq;, Christo in cœlos assumpto, in Gallia Narbonensi triginta annorum pœnitentiam acerbam in solitudine transegerit. Sancta Maria Ægyptiaca, ex meretrice conuersa, in desertum fugit, quinque panibus acceptis; quibus cõsumptis, ex solis herbis annis quadraginta quinq;, nullo mortalium conspecto, victitauit. Moyses, Æthiops ex latrone publico monachus factus, in eremitam euasit sui temporis celeberrimum. Theodora Alexandrina propter vnum adulterij actum, mutato habitu

Lucæ 7.
Esaia 40.
Iob vlt.
Exemplũ.
Homil. 54. in Euang.
Ad Theodorum lapsum epist. 5.
Exempla.
Luc. 7.
In vita eius apud Suriũ, to. 29. April.
Sozom. li. 6. cap. 29.
In vita apud Sur. 11. Sept.

habitu, monasterium ingressa, totam in eo vitam transegit admirabili sanctitate. Pelagia meretrix Antiochena, à sancto Nonno Episcopo Heliopolitano conuersa, in cellula iuxta montem Oliueti extructa vitam finiuit. Sanctus Bonifacius Martyr propter vnum fornicationis actum, Romam relinquens, peregrinatur, Martyrum curam gerit, feruente tunc persecutione, ac postremo ipse Martyr fit; Romamque corpore reducto, Aglais matrona cum qua peccauerat, quæque pœnitentiam egerat, templum in Martyris honorem construxit. Certe bruta animalia quæ laqueum semel euaserunt, cautiora fiunt postea, nec eo facile redeunt. Communiter quidem melior est innocentia quam pœnitentia, sicut melior est vestis integra quam dissuta, etsi diligenter resarcita. Sed sicut scissuræ vestium, si aureis funiculis & pretiosis gemmis copulentur, pulchriorem reddunt vestem ipsam, quam si tota sana fuisset & integra; sic per egregiam pœnitentiam tanta gratia & charitate resurgit peccator, vt pulchrior reddatur, quam si in crimen non incidisset.

In Vita 8. Octob.

In Vita 14. Maij.

Simile.

EVANGELIVM DOMINICÆ IV. POST PENTECOSTEN.

Luc. 5.

VM turbæ irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naues stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderant, & lauabant retia. Ascendens autem in vnam nauem quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Vt autem cessauit loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon, dixit illi. Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt

piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur. Quod cùm vidisset Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circundederat eum, & omnes, qui cum illo erant in captura piscium, quam cœperant. Similiter autem & Iacobum, & Ioannem filium Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere. Ex hoc iam eris homines capiens. Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

PERICOPE Moralis huius Euangelii.

1. *Cùm turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei.* De feruore audiendi verbi Dei.

2. *Rogauit eum à terra vt reduceret pusillum.* De obsequio & seruitio Dei voluntario.

3. *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cœpimus.* De vano & infructuoso omnium impiorum in hac vita labore.

4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.* De fiducia in Deum circa difficilia.

5. *Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.* De sui humiliatione in conspectu Dei.

1. *Cùm turbæ irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei.*

LOCVS moralis de feruore audiendi verbi DEI, exemplo populi huius, qui non solum in templo & Synagogis, sed per agros & montes, nec paruo numero, sed turmatim, nec quomodolibet accedentes, sed magno impetu irruentes, & prementes Iesum, audiebant verbum Dei. Hunc locum iam bis terue tractauimus. Pauca tamen hoc loco addemus, prout DEVS dabit. Hic egregius feruor populi Iudaici in audiendo verbo

Verbi Dei audiendi feruor.

Dominica Sexag. tex. 5. Dom. 3. Quadrag. tex. 7.

Domin. Paff. tex. 2. verbo Dei, qui nostram ignauiam in die iudicii condemnabit, non hac solum vice, sed alias frequenter in Euangelio apparet. Quùm per aliquot dies Christum vsque in

Marc. 8. desertum sequuti essent, dixit discipulis suis: *Misereor super turbam: ecce iam triduo sustinent me.* Alibi sic eum fre-

Marc. 3. quentes sequebantur, vt diceret discipulis suis, *Vt nauicula sibi deseruirent propter turbam, ne comprimerent eum.* Quùm mulier hemorrhoissa fimbriam eius tangeret, isque

Marc. 5. rogaret, quis esset, dicunt ei Apostoli: *Vides turbam comprimentem te, & dicis, quis me tetigit?* Alia vice sic vndique

Luc. 5. à turbis eum audientibus circumcingitur, vt qui paralyticum à Christo sanandum adferrent, *non inuenientes, qua parte illum inferrent præ turba, ascenderint super tectum, & per tegulas summiserint eum cum lecto in medium ante Iesum.* Postremò tanta hominum multitudo, & tanto studio ad Christum audiendum confluxerat, vt dixerint Pha-

Ioan. 12. risæi, qui omnibus modis id impedire conabantur: *Videtis, quia nihil proficimus? Ecce totus mundus post eum abijt.* Totam hoc nostram socordiam condemnabit, qui iuxta

Simile. Ecclesias habitantes, & rarius ad conciones vocati, fastidimus eò exire. Si iustus & bonus es, considera, quòd sal non solum mortuas carnes conseruat, sed etiam viuas &

Matth. 5. qui Christi & Apostolorum locum tenent, sunt *sal terræ,* non solum ad sanandas putridas carnes, sed etiam ad cõseruandas integras & sanas. Si peccator es, vide diligenter, ne abhorreas à concione, existimans, quòd nihil illa te iuuabit. Memineris eos, qui à Pharisæis missi erant, vt Christum comprehenderent, concionantem, Christum audientes ita compunctos fuisse, vt ad Pharisæos reuer-

Ioan. 7. si, & cur eum non adduxissent interrogati responderint:

Heb. 12. *Nunquam sic loquutus est homo.* Ne dubites, quin idem tibi accidere queat: *Viuus enim est sermo Dei, & omni gladio penetrabilior, &c.* Si doctus es, ne existimes propterea auditum verbi Dei tibi esse vel non necessarium, vel non conducibilem. Nam viua vox magis afficit, & nescio quid latentis energiæ habet, maximè viua vox prædicationis sacræ, quæ medium est ordinarium fidei & salutis,

Do 3. Quad. tex 7. par. 2. vt in alio loco ostendimus. Dauid etsi sapientissimus, tamen in peccato suo mansit, donec voce Nathan Pro-

Exempla. phetæ admonitus excitaretur. Quam vbi primùm audiuit,

diuit, compunctus exclamat: *Peccaui.* Nabuchodonosor contemplabatur illam arborem, quæ statum suum designabat: sed nihil ea mouebatur; donec Danielis viuam vocem audiret, qua ad pœnitentiam adducitur. Paulus doctus erat, in Lege enutritus ad pedes Gamalielis, sed Christum non agnouit nisi voce de cœlo missa. Certè ad sapientiam Salomonis audiendam venit Regina Sabæ, aliique sapientes multi de finibus terræ. Atqui plus quam Salomon hic. Euangelii prædicatio omnem Salomonis sapientiam superat. Vtcunque sis doctus, tamen nec sic vides ipse defectus tuos legendo, sicut prædicatorem, qui Christi cathedram tenet, audiendo; nec multa, quæ legis, sic aduertis & obseruas, sicut in prędicatione verbi ea audis obseruari: quod vsus ipse & experientia quotidiana demonstrat. Cæterùm non scientiæ copia, non virtutis possessio, sed sola ignauia & socordia, rerumque diuinarum fastidium; ad audiendas conciones tardos ac pigros nos facit. Optimum cibi condimentum fames. Maximus audiendi verbi Dei stimulus, verbi desiderium. Appositè Origenes: *Omnia animalia cognoscunt proprios cibos, & appetunt illos. Sed & inter homines, ætas, valetudo, & habitudo corporis diuersa, alimenta appetit diuersa & conuenientia; Solus Christianus animi cibos fastidit & nauseat, nisi Spiritu Dei, & igne amoris diuini cor incensum gerat*: quo si flagrat, verbo Dei audiendo nunquam satiabitur; sed cum Propheta dicit: *Quam dulcia faucibus meis eloquentia tua! Super mel ori meo. Quemadmodum esurire, corporis bonam valetudinem declarat;* (ait Chrysostomus) *sic sermones appetere spirituales, animæ sanitatem arguit.* Alioqui *sicut qui in magno vase aceti* (ait idem sanctus Doctor) *modicam guttam mellis immiscet, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur: sic, quos multa cupiditates possident, salutis verbum non admittunt.* Desiderium sciendi est optimus modus proficiendi iuxta illud: Admiratio pepetit philosophiam. Diogenes quum ab Antisthene repelleretur, etiam baculum intentante, sub tecto capite: *Cade*, inquit, *non enim ita durum baculum reperies, qui me abs te; quam diu aliquid dixeris, quod discam, arcere possit.* Si tantum in nobis esset rerum diuinarum

2. Reg. 12.
Daniel. 4.
Act. 22.
Ibid. 9.
3. Reg. 10.
Hom. 27. in Num.
Psal. 118.
Similia.
Hom. 2. in Esaiam.
Hom. 31. oper. imperf. in Matth.
Laert. lib. 6.
Apophthegma.

quantum in hoc homine ſapientiæ humanæ erat deſiderium; nullus labor, negotium nullum ab audiendo verbo Dei nos retardaret. Sed ideò audire negligimus, quia ſcire non appetimus. Ideo non appetimus, quia quanti valeant, non cognoſcimus. Quæ à longè videmus, minora quàm ſunt, nobis repræſentari certiſſimum eſt: quæ verò prope nos ſunt, & præ manibus, magna videntur. Sic peccatori, & rerum terrenarum amatori, omnia quæ Dei ſunt, tota rerum diuinarum cognitio, minima & contemptibilia apparent; ſola huius mundi gaudia & commoda, pulchra & expetenda videntur. Ex hac cæcitate & præpoſtero iudicio illud diſcrimen oritur inter cibos corporales, qui in menſa; & cibos ſpirituales, qui pro concione diſtribuuntur. Ad menſam vocati nunquam ita recuſamus, quaſi cibo non indigentes: ad audiendum DEI verbum inuitati, ſemper ita recuſamus, quaſi concionatoris voce non egeamus. Rurſum in menſa optimum quemque cibum nobis miniſtrari gaudeamus, deteriorem aliis accumbentibus: in verbo Dei audiendo optimum quidque (vt alicuius vitii reprehenſionem, quæ ad animæ ſanitatem maximè conducit) à nobis ſemper remouemus, & in alios transferimus, dicentes: Hoc verbum illum & illum perſtringit, non me. Deinde in menſa volumus ſemper eſſe primi: in concione poſtremi. Denique omnis concio prolixa: nulla menſa prolixa videtur. Poſtremò in menſa eoſdem frequenter & penè quotidie cibos ſine nauſea comedimus: in concione eundem ſermonem bis audire non ſuſtinemus. Horum omnium cauſa eſt, quia appetitus omnis rerum cœleſtium in nobis deiectus eſt.

[Margin: *Simile.* — Concionis & menſæ diſcrimen. 1. — 2. — 3. — 4. — 5.]

2. *Rogauit eum à terra reducere puſillum.*

LOCVS moralis de obſequio & ſeruitio DEI voluntario. Potuerat Chriſtus imperare Simoni, ſicut *imperauit ventis & mari, vt obediant ei,* vt nauem à terra reduceret, ſed rogat, & non imperat. Vult, vt omne obſequium, quod ei deferimus, voluntarium ſit: *Hilarem datorem diligit Deus*, & omne opus bonum ex dilectione penſatur. In Leuitico præcipiebat Dominus,

[Margin: Voluntariũ Dei obſequium. *Matth.* 8. 2. *Cor.* 9.]

Omnis

Omnis æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Omne opus bonum, quod Deo offertur, siclo diuini amoris ponderandum est. Si ieiunas, si oras, si eleemosynam facis, ex hoc pondere opus æstimabitur. *Pondus meum* (ait Augustinus) *amor meus.* Amore quippe sicut pondere in ea ferimur, quæ amamus, maiori amplius, minori minus. Charitatis feruor inter operandum facit opus per se exile & tenue, valde præstans & fructuosum. Exemplum vnum aut alterum proferemus. Ciuis quidam Eboracensis in Anglia, videns Malachiam Episcopum Romam pergentem, multos habere socios itineris, & equos non nisi tres, obtulit ei suum, quo ipse vehebatur, hoc solum dolere se inquiens; quòd esset runcinus, durè portans: & addit, Libentius dedissem, si melior fuisset: Sed si dignamini, ducite vobiscum. Et ego, ait Episcopus, eo libentius accipio, quo tu prædicas viliorem: quia non potest mihi vile esse, quicquid tam preciosa voluntas obtulerit. Illum ergo conscendens Episcopus, primò quidem durum sentiebat, postmodum autem mira mutatione valde commodum & suauiter ambulantem inuenit: denique factus est ei optimus & pretiosissimus: quin etiam & de subnigro cepit albescere, & non multo post vix inueniebatur albior illo. Quare & Episcopus eo nouem post annis vsque ad diem mortis suæ perpetuo vtebatur. Hæc diuus Bernardus. S. Catharina Senensis quum ex putida farina & exigua, ideoque ab alia quadam statim proiicienda, plurimos panes, eosque optimi saporis in vsus pauperum suis manibus confecisset, causam hujus miraculi Patri Raimundo confessario suo roganti hanc dedit: Ne Dei donum despiceretur, & ne pauperes negligerentur, magno cum feruore accessi ad illam farinam: atque ita, Angelis mihi cooperantibus, multiplicata, & in meliorem mutata farina fuit. In vita sancti Eligii Episcopi Nouiodunēsis simile exemplum legitur. Hoc quoque sensu *duo minuta viduæ* laudauit Christus; & Paulus ad Corinthios: *Scio promptum animum vestrum erga ministerium in sanctos, pro quo de vobis glorior apud Macedones.* Sicut terra pinguis ex modico semine vberem fructum adfert, sic paruum opus ex magna charitate profectum, vberem mercedem à Deo reportat: quod Dauid expressit, dicens: *Sicut adipe & pinguedine*

[Margin notes: *Leuit. 27.* / *Allegoria.* / *De Ciu. Dei lib. 11. ca. 28.* / *S. Bernar. in vita Malachiæ.* / *Exempla.* 1. / 2. *In vita eius apud Suriũ, tom. 2. pa. 947.* / 3. *Lib. 2. c. 18. tom. 6. Sur.* / *2. Cor. 9.* / *Simile.* / *Psal. 62.*]

Tex. 1. Tex. 4. *repleatur anima mea*, pinguedine charitatis, *& labiis exultationis*, id est, labiis exultantibus & præ gaudio iubilantibus, *laudabit os meum*. Vide plura huc pertinentia Dom. 1. post Epiph. & in Dom. Palmarum.

3. *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.*

Impiorum labor vanus. LOCVS moralis de vano & infructuoso omnium impiorum in hac vita labore. Infidelitas, hæresis, peccatum mortale, nox huius vitæ sunt, & opera tenebrarum, sine Deo, sine Christo, sine luce virtutum, sine die gratiæ, sine sole iustitiæ. Vnde omnium impiorum illa vox est: Sap. 5. *Iustitia lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis*. Propterea sequitur: *Lassati sumus in via perditionis & iniquitatis*. Qui post multum laborem bonam mercedem accipit, aut quod quæsiuit, inuenit, aut eo, quo voluit, peruenit, non lassatur, non fatigatur, sed maximè recreatur. Omnes impii ideo in termino laboris lassantur, quia multum laborantes nihil ceperunt. Philosophia humana nox laboris. Infidelium hominum omnis labor prorsus irritus & inanis est, siue quoad veri scientiam, siue quoad virtutis actionem. Contra Colla. c. 26. Vnde B. Prosper: *Græcia schola, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio circa inueniendum summum bonum, acerrimis studiis, excellentissimis ingeniis laborando, nihil aliud egerunt, quàm vt euanescerent in cogitationibus suis, quia ad noscendam veritatem semetipsis ducibus vtebantur*. Hoc est, cæcum intellectum cæca voluntas sequebatur, & ambo in foueam ceciderunt. Ephes. 5. *Ambulant enim gentes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, propter cæcitatem cordis ipsorum*. Ex hac nocte infidelitatis tot apud Philosophos sectæ, totq; pugnantes opiniones. Vnde S. Augustinus: De Ciu. Dei lib. 8. c. 3. *Dum Socrates ipse omnia monet, asserit, destruit, quoniam non euidenter, quod quærebat, apparuit, eius discipuli, quod cuiq; placuit, inde sumpserunt, & vbi cuiq; visum est, ibi finem boni posuerunt*. Hinc videlicet factum est, vt sicut à magistro discipuli, sic ipsi inter se condiscipuli perpetuo dissenserint, & sectas instituerint. De curat. Græc. affect. Vnde apud Theodorum Porphyrius: *Perpetua est apud nos* λογομαχία *& verborum disceptatio, vt-*

poto

pote qui in boni coniecturam humanis rationibus ducamur. Vt autem, quod melius & certius est, assequamur, semper nobis indagandum relinquitur. Denique hoc illud est, quod in persona sacerdotis Ægypti in Timæo suo conqueritur Plato: *Vos Graci semper pueri estis. Nulla enim apud vos est disciplina, qua senio incanuit.* In annos videlicet singulos noui philosophi prodierunt. Tanta certè & tam infamis fuit hæc philosophorum pugna puerilis circa verum & bonum inueniendum, vt Lucius Gellius, Proconsul Romanus, Athenis quum ageret, omnibus philosophis in vnum locum conuocatis, grauiter cum illis egerit, vt controuersiarum & dissensionum harũ aliquem tandem facerent modum, qua etiam in re suam illis operam & authoritatem interponere pollicitus est: etsi inanis & irritus totus eius labor fuerit. Huius rei causam his verbis sanctus Augustinus reddit: *Non alia de causa inter Gracos illos philosophos, vt à magistris discipuli, & ipsi inter se condiscipuli dissentiebant, nisi quia vt homines humanis sensibus, & humanis argumentis veritatem inuestigarunt.* Sic isti tota nocte laborantes, nihil ceperunt, nec veritatem attigerunt, nec virtutem coluerunt, sicut illa coli debet, id est, sic vt fructuum beatitudinis inde perciperent. Alia nox huius vitę est hæresis, cuius etiam omnes labores inanes & irriti sunt. Quod his verbis Apostolus docet: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonib. Domini nostri Iesu Christi, & ei, qua secundum pietatem est, doctrina, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quastiones & pugnas verborum.* De his etiam alibi dicit, quod sunt *semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.* Et rursus: *Volentes esse legis doctores, non intelligentes, neq; qua loquuntur, neq; de quib. affirmant.* Nempe dum nolunt esse discipuli veritatis, fiunt magistri erroris: *semper errantes, & in errorem mittentes.* Horum quoq; ignorantiæ causa est, sicuti Paganorum, quod semetipsis ducibus vtuntur, & per se sapere volunt. *Veritas tua Domine* (ait S. Augustin.) *nec mea est, nec illius, aut illius, sed omnium, quos ad eius communionem publicè vocas, terribiliter admonens nos, vt nolimus eam habere priuatam, ne priuemur ea. Nam quisquis id, quod tu fruendum omnibus proponis, sibi propriè vendicat, & suũ esse vult, quod omniũ est, à*

Lib. 1.

Plato in dial. Timæo.

Cic. lib. 2. de legib.

De Ciu. Dei, lib. 18. c. 41.

Hæresis labor de nocte.

1. Tim. 6.

1. Tim. 3.

1. Tim. 1.

2. Tim. 3.

Confess. lib. 12. c. 25.

Galat. 3. *communi propellitur ad sua, id est, à veritate ad mendaciũ.* Hęc est vox hæreticorum. Isti nihil capiunt, quia per nulla bona opera Deo placere possũt. Quod ad Galatas Paulus his verbis docuit: *Tanta passi estis sine causa?* Ait Passiones eorum pro Christo inanes fore, si a fide semel accepta resiliant, nouisque magistris aurem præbeant. Vnde S. Augustinus: *Extra Ecclesiæ vnitatem quicquid operantur hæretici, quamuis magna diligentia & solertia fieri videatur; tamen nihil illis prodest aduersus iram Dei.* Rursum alibi plenius: *Extra Ecclesiam Catholicam totum potest hæreticus habere præter salutem. Potest habere Ordinem ecclesiasticũ, habere Sacramentum, cantare Alleluia, respondere Amen.* (hoc est in omni externo cultu cõuenire) *tenere Euãgeliũ fidem Trinitatis habere & prædicare: solam salutem non potest habere. Fundere sanguinem potest ne idola colat, coronã accipere non potest.* Hæc ille.

Cont. Parm. lib. 2. cap. 3.
In Serm. de gestis Emeriti Donat. tom. 7.

Peccati mortalis nox. Nox peccati mortalis sine lumine gratiæ, & igne charitatis, facit etiam vt laborantes nihil capiant, nullum laboris sui fructum percipiant, nec meritum consequantur. Hoc de eleemosyna, hoc de oratione, hoc de ieiunio, hoc de quouis bono opere extra charitatem facto docet Scriptura. De eleemosyna his verbis: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatẽ autem non habuero, nihil mihi prodest.* De oratione his verbis: *Fiat oratio eius in peccatum.* De ieiunio: *In diebus ieiunij vestri inuenitur volũtas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Non est hoc ieiunium quod elegit Dominus.* De ipsa pœnitentia: *Esau quæsiuit cum lachrymis locum pœnitentiæ, & non inuenit.* Nempè quia iratus fratri hoc quæsiuit, non dolens super temeritate sua, qua vendidit primogenita. Denique sic animam peccatricem Deus alloquitur: *Sta cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum.* Et per alium Prophetam: *Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum & intulistis parũ. Comedistis, & non estis satiati; bibistis, & nõ estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti, & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Hic est labor eorum qui vanitates sectantur. *In aranearum telas erit*

1. Cor. 13.
Psalm. 104.
Esaiæ 58.
Hebr. 13.
Esa. 47.
Aggæi 1.
Oseæ 8.

erit vitulus Samariæ: quo ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo: germen non faciet farinam, quod etsi fecerit, alieni comedent eam. Vide vt omnibus modis docet Spiritus sanctus, homines impios nullos ex suis laboribus fructus capere: *In circuitu impij ambulant.* Sicut mola tota die se vertens, eodem se loco vesperi inuenit, nihil progressa; sic impij auari, ambitiosi, voluptarij, *nihil in hunc mundum intulerũt*; nudi, obscuri, plorantes nati sunt: *nihil inde auferent*; nudi, obscuri, plorantes morientur. Equi nobilium bene phalerati, auro & argento contecti, toto die honorificè ambulant. Sed quùm domum redeunt, omni illo ornatu sublato, nihil illis restat, nisi fatigatio, sudor, & vulnera quæ ex tantis oneribus & cursibus acceperunt. Diuites, ambitiosi, voluptarij sentient in fine, & omnes illas diuitias auarè vel acquisitas, vel retentas, omnes honores cupidè vel comparatos vel possessos, omnes voluptates illicitas, mera onera, eademque grauia & acerba fuisse. Hæc nempe sunt. *Desideria multa & inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, in quã incidunt qui volunt diuites fieri.* Damascenus, vt ostendat quantus sit omnium huius mundi voluptatum labor, ponit quendam in discrimen capitis vocatum, qui tres amicos habebat, quorum duos ingenti semper affectu amauerat, multaque pro illis pericula, labores multos sustinuerat, tertium verò sæpius aspernatus fuerat, & rarò admodum coluerat. Horum igitur primum quùm supplex adijsset, auxilium in eo discrimine flagitans, & vt causam suam apud iudicem commendaret vehemẽter rogans responsum accepit, se quidem id facere non posse quod petebat, tamen honoris caussa ad tribunalis locum eum comitari velle. Secundum quùm supplex adijsset, nihil aliud ab eo opis accepisse, nisi duo cilicia, quibus in via vteretur, si vellet. Tertium verò, etsi non absque magna verecundia aggrediens, & in extremo hoc articulo opem eius, etsi immeritam, suppliciter rogans, hilari & amœno vultu acceptus est, quia se sincerissimum eius amicum esse professus, bono, inquit, sis animo, Regem adibo, & vt tibi propitius sit, obsecrabo; causamque tuam apud eum diligentissimè agam. Qua respon-

Psalm. 11.
Similia.
1. Tim. 6.
Ibidem.
In historia de Barlaam & Iosaphat, cap. 13.
Parabola.

responsione accepta; miser ille afflictus plurimum est animo consternatus, nesciens quid magis deploraret, suam ne in tantum amicum extremam negligentiam, an aliorum erga se maximam ingratitudinem, an verò suam erga ipsos tantam & tam malè collocatam beneuolentiam. Horum amicorum primus est vxor, liberi, amici, cognati, cæterique secundum carnem familiares. Hi enim hominem ad extremum vitæ diem hoc solo obsequio prosequuntur, vt ad sepulchrum vsque cadauer comitentur, nulla in re alia illi post mortem vtiles. Secundus amicus est diuitiarum copia, totaque mundi gloria, ex qua post mortem nihil secum homo aliud aufert præter duo fortè cilicia, quibus sepeliendum corpus inuoluitur. Itaque per istos duos amicos tota nocte laborans, nihil vtilitatis accepit. Tertius amicus vera virtus est, pietas, iustitia, quam in hac vita quisque exercuit & coluit: quæ quantumcunque exigua, comitatur tamen & causam hominis post mortem apud Deum Iudicem vehementer commendat. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Sed de duobus alijs amicis, mundo & carne dicit iterum Scriptura: *Seruietis dijs alienis, quia non dabunt vobis requiem die ac nocte.* Sicut porta in cardine semper vertitur, nec inde exit: sic peccator terminum sui doloris non inuenit. Adolescens aliquando captus amore alicuius mancipij, ita illam deperit, vt etsi certò sciat, si eam in vxorem ducat, fore, vt ipse statum seruilem subeat, à nuptiis tamen illis, & indigna copula abstinere nolit. Sic diuitiis, honoribus, voluptatibus multi ita desponsantur, vt malint cum illis perpetuam seruire seruitutem, & tota nocte laborantes nihil capere, quàm earum cupiditatem deponere. De huiusmodi Sanctus Iob dicit: *Sicut tela aranearum fiducia eius.* Aranea se totam euiscerando vt rete conficiat, nihil in eo nisi muscas capit. Musca præter id, quod vilis est & immunda, & importuna quoque est & molesta: quam sic semel atque iterum abigas, vsque tamen & vsq; redibit. Auarus, ambitiosus, voluptuarius, inuidus, vindictæ cupidus, perpetuis curis & cogitationibus affligantur, ad id, quod appetunt, consequẽdum, nec ab illis curis die noctuque liberantur, quia cupiditates, vt musca importuna, mentes eorum incessanter exagitant.

Apoc. 14.
Ierem. 16.
Simile.

Iob. 9.
Simile.

tant. Magna cœcitas, tota nocte laborantes nihil capere qui tantundem de die laborantes, & ex præscripto legis diuinæ, amplissimam mercedem acciperent. Si quis mercator eodem precio afferret veros lapillos, & verum aurum, quo alius vendit adulterina, cæcus & insanus haberetur qui recusaret. At Deus pro eodem labore venale exponit regnum cœlorum, quo diabolus terrenam hanc & ementitam felicitatem. Sed vt qui de nocte laborant, quis futurus sit laboris fructus, ante laboris exitum non vident: sic terrenarum rerum amatores, & solliciti negotiatores, quis futurus sit eius negotiationis fructus, nisi finitis huius vitæ nundinis, non aduertunt. Et sicut pisces, quàm diu inuenta in esca hamo pascuntur, nihil mali sentiunt; & auiculæ laqueo captæ, interim dum præda potiuntur, satis se tuto ac bono loco esse putant; sed pisces, sublato ex aquis hamo, interitum suum tunc primùm vident, & auicula dum euolare contendit, tunc demùm se captam cernit; ita omnis generis impij in statu peccati positi, & huius sæculi noxijs voluptatibus potiti, miseram suam catastrophen non prius vident, quàm quùm sibi in adeptis bonis quietem & pacem pollicentur. Tunc enim repentina mors *hac ipsa nocte animam repetens*, qualem somnum dormierint, ostendit. O quam longa nox, & quàm vacuæ manus? *Dormierunt enim somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Vide plura in alijs Dominicis.

Simile. *Simile.* *Similia.* *Luc. 12.* *Psal. 72.*

4. **Sed in verbo tuo laxabo rete.**

LOcvs moralis de fiducia in Deum circa difficilia. Hic enim Petrus etsi tota nocte laborando nihil piscium cepisset, quod tamen tenebrarum tempus piscationi maximè aptum est; tamen nunc clara luce retia ad capturam laxare, Christo iubente, non veretur, plus videlicet in verbo Christi, quã in arte sua confidens. Docet nos hoc exemplum, in rebus semper arduis magis Dei verbum seu promissionis, seu præcepti, seu etiam consilij attendere, maioremq; in eo fiduciam ponere, quàm in humanis vllis viribus aut præsidijs, siue ea nobis desint penitus, siue quomodocunque adsint.

Fiducia in Deum.

David

Exemplū. Dauid cum socijs suis videns quod eo absente Siceleg incensa esset, omnesque vxores & paruuli cum tota substantia per latrones Amalecitas abducti, in re tam desperata cæteri quidem *leuauerunt voces suas, & planxerunt donec deficerent in eis lachrymæ:* sed statim *cōfortatus Dauid in Domino Deo suo, cōsuluit Dominū, persequitur latrunculos, comprehēdit eos, & excutit prædam.* Sic alibi idē Dauid: *Quoniā in te eripiar à tentatione; in Deo meo transgrediar murum.* Totus ille Psalmus hanc in Deum fiduciam canit. Sic Apostolus: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Rationem assignat Esaias: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem:* id est, nouam induent, à Deo acceptam. Egregium in Dauide exemplū contra Goliath, cui Dauid dixit: *Tu venis ad me cum gladio, & hasta & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum.* In hac fiducia Ionathas turbauit castra Philistinorum solus cum suo armigero, dicens: *Non est Domino difficile saluare vel in multis, vel in paucis.* Dixit Iosaphat Rex exercitui suo, ad pugnam congregato: *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.* Nehemias videns tot imminere pericula & labores in reædificanda Ierusalem, dixit ædificantibus: *Deus noster pugnabit pro populo, & nos ipsi faciamus opus.* Sic Iudas Machabæus ad suos milites: *Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo fortitudo est.* Alia exempla in alijs locis prolata vide, & de hoc argumento plura in alijs Dominicis, vt Dominica 4. Aduentus, text. 5. & 7. in Dominica Paschæ, text. 4. Dominica 4. post Epiphaniam, text. 4. Dominica Quinqua. text. 3. & 4. Dominica 4. Quadrages. textu 2. Dominica in Albis, text. 1. & Dominica Pentecost. text. 5. Certus esse debet de re, qui habet pignus apud se. Verbum Dei seu promittentis opem, seu iubentis opus, pignus certissimum est. Neque enim vel falsa promittit, vel impossibilia iubet; sed iubendo quod non possumus, docet nos id petere vnde possimus, nec petenti vnquam negat, quia nihil se negaturum promisit. *Redimet Dominus animas seruorum suorū, & nō delinquent omnes qui sperant in eo. Cùm ceciderit* (Iustus sperans in Deo) *non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Præsentissimum est Dei auxilium sperantibus in verbis eius; & solum Dei verbum

Margin notes: *1. Reg. 30.* — *Psal. 17.* — *Philip. 4.* — *Esai. 40.* — *Exempla.* — *1. Reg. 17.* — *1. Reg. 14.* — *2. Paral. 20.* — *Nehem. 4.* — *1. Mach. 3.* — *Simile.* — *Psal. 33. & 36.* — Verbū Dei

bum iustis omnibus, vt baculus, vt anchora, vt turris fortissima omnis præsidii loco est. Hinc illæ voces: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.* Rursum *sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit anima mea in Domino.* Et iterum: *Propter verba labiorum tuorum, ego custodiui vias tuas.* Denique hanc maximè ob causam dicit Propheta: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis,* quia sicut lumen oculos, sic Dei verbum animam lætificat, & mira consolatione replet: sicut lumen pigros ad opus excitat, sic Dei verbum timidos ad fortitudinem prouocat, iuxta illud: *Verba sapientum quasi stimuli.* Sicut ex luminis solaris reflexione generatur ignis; sic verbum Dei generat in anima amoris flammas, iuxta illud: *Eloquium Domini inflammauit eum.* Sed sicut lumen in diaphano & perspicua materia intenditur, in materia autem fœculenta remittitur: in animo puro & defæcato verbum Dei fortitudinem generat, amorem excitat, consolationes adfert; sed in animo materialium & terrenarum rerũ amore quasi densa nube offuscato, verbum Dei non penetrat, nec vllam operationem sibi propriam facit. Similis Simoni Petro esse debet, simplex in malo, feruens in bono, humilis corde, qui audita Dei voce, confestim dicat: *In verbo tuo laxabo rete.* Verbum Dei semen est, multum fructificans, sed in terra bona. Verbum Dei est cibus animæ, sed illis, qui renati sunt ex verbo. Eisdem enim nutrimur, ex quibus sumus: sicut pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex vitello eiusdem.

omne præsidium.

Psal. 118. 129. & 26.

Psal 118.

Simile.

Eccl. 12.

Psal. 164.

5. ***Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.***

LOcvs moralis de sui humiliatione in conspectu Dei. Petrus indignum se tanta Christi gratia existimans, vt tantum miraculum eo præsente, & in eius nauicula Christus operaretur, peccatorem se profitetur, & Christi præsentia indignum. Sed quo se indigniorem Christi conuersatione iudicabat, dicens: *Exi à me Domine*; eo Christo propinquior factus est, & omnium eius indiuiduorum comitum intimus, omnium Apostolorum familiarissimus, & secretorum maximè con-

Humiliatio sui ipsius.

Exempl. 1.Reg. 15. Simile. conſcius. Quanto humilius ſedebat, tanto amplius ca- piebat, ſicuti Magdalena ſecus pedes Chriſti ſedens, vt verbum vitæ audiret. *Saul cum eſſet paruulus in oculis ſuis, factus eſt caput in tribubus Iſrael.* Vbi oſtium eſt humi- le & paruum, neceſſe eſt demiſſo capite intrare, vtcunq; ſit domus magna. Vt cœlum ingrediaris, vt ad virtutem & veram gloriam pertingas, per Chriſtum intrare debes. *Il- le enim eſt oſtium.* At ille *mitis & humilis corde* erat: & hoc ipſum vt nos eſſemus, ab eo nos diſcere iubet. *Non in ſpi-* Ioan.10. Matth. 11. 3.Reg.19. *ritu, non in commotione Dominus; ſed ſibilus auræ tenuis.* Il- lic habitat & requieſcit Dominus, vbi humiliter de ſe ani- mus ſentit, *non ambulans in mirabilibus ſuper ſe*; ſed ſicut Pſal.130. recenter ablactatus à matre ſua; qui adhuc pendet à ma- tre ſua, *ſicut modò geniti infantes in ſimplicitate cordis lac concupiſcunt.* Inter cęteras ſponſæ dotes hæc ponitur: *Sta-* 1.Pet.2. Cant.7. *tura tua aſſimilata eſt palma, & vbera tua botris.* Palma eſt arbor, cuius radix quãto plus opprimitur, tanto altius conſurgit, habetque radicem maximè in terra defixam. Habet quoque folia ad modum palmæ manus humanæ, quam natura ſine vnguibus pungentibus, & ſine aculeis formauit. Hæc omnia humilitatem ſpiritus, manſuetudi- nem, & ſimplicitatem ſponſæ ſignificant: vt ſic fructus Simile. ſuauiſſimos proferat, ſicut palma ſuos dactylos, & in al- tiſſimam comam inſurgat, ſicut palma, quæ arbor eſt maximè procera, & in capite valde commota. Sic enim Pſal. 91. dicitur: *Iuſtus vt palma florebit in domo Domini.* Quia ſo- lus Petrus hoc viſo Chriſti miraculo ſe maximè humilia- Luc.5. uit, propterea ei ſoli reſpondit Chriſtus: *Noli timere, ex hoc iam eris homines capiens*; eum plus cæteris honorans. Ioan.13. Sic alibi ex ſumma animi humilitate Chriſto dixit, *Non lauabis mihi pedes in æternum*: ſed à Chriſto correctus, ex eadem humilitate promptiſſimè morem gerit, dicens: Pſal.103. *Domine non ſolum pedes, ſed & manus & caput.* Hæc eſt humilitatis virtus iuxta illud: *inter medium montem per- tranſibunt aquæ, & valles abundabunt frumento.* Humi- Simile. libus datur abundantia gratiarum, & copia meritorum. Sicut enim valles aquoſæ ſunt, fructuoſæ, vmbroſæ, & ca- lidæ propter ſolis ardorem magis concluſum, & aquarum defluxum, propterque vicinos montes: ſic animæ humi- les, propter gratiarum decurſum, & concluſæ charitatis

ardorem (superborum enim charitas, si qua in operibus est, effluit tota per vanam gloriam) & vicina Sanctorum exempla, quę illi intuentur, sunt perpetuò bonorum operum fructuosæ. Nempe, vt ait Scriptura: *Vbi est humilitas, ibi est sapientia. Simplicitas iustorum diriget eos.* Humiliter enim de se sentiens, & seipsum melius cognoscit; & ad Deum cognoscendum perspicacior efficitur. *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit.* Sic Pharisæus de bonis operibus sibi placens, seque cæteris hominibus præponens, abiectus est: Publicanus, suam miseriam agnoscens, iustificatus est. *Prou. 11.* *Psal. 137.* *Luc. 18.*

Ipsa docet rerum natura, in magnis Dei donis, multisque virtutib. humilitatem animi adesse semper oportere. *Similia.*
1. Ramus quo fructibus est onustior, eo terram versus magis deprimitur.
2. Spica quo granis plenior, eo se incuruat magis. Ramus erectus, & spica erecta, vacua sunt.
3. Vasa vacua magis resonant, repleta minus. Cuius arboris folia lata & densa sunt, vel nullum, vel rarum fructum adfert. Multa loquuntur, multum iactitant, multum verborum habent, quibus solidæ virtutis inest minus. Humilitas taciturna est & timida, sed bonis operibus plena.
4. Sicut stella in firmamento est modica in apparentia, sed verè magna, & quidem (vt Mathematici tradunt) tota terra maior: sic humilis cum sit apud Deum, & in rei veritate magnus, sibi tamen atque aliis paruus & contemptibilis videtur. Inter superbum & humilem hoc discrimen est. Superbus ab omnibus cognoscitur, sed seipsum nescit. Humilis à nemine cognoscitur, sed seipsum optimè nouit. *Superbi & humilis discrimen.* Sicut pueri homine conspecto, nihil nisi hominem cognoscunt, nec vestem nec dignitatem considerantes: sic humilis factus vt paruulus (*nisi autem efficiamur vt paruuli, non intrabimus in regnum cœlorum*) res ipsas, vt à DEO sunt, considerat, non vt mundi vanitas nouo fuco eas depinxit. Plura de hac insigni virtute iam in aliis Dominicis aliquoties diximus, & adhuc plura infra dicemus, Dominica 10. post Pentecosten, textu vltimo. *Simile.* *Matth. 18.*

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ V. POST PENTECOSTEN.

Matth.5.

MEN dico vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Sribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicii. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicii. Qui autẽ dixerit fratri suo racha, reus erit cõcilij. Qui aũt dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Contra hypocrisin, & de variis eius generibus.

2. *Ego autem dico vobis. Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicij.* Contra iram aut quodcunque odium proximi.

3. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ.* Contra contumelias & maledicta in proximos.

4. *Si offers munus tuum ad altare; & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer, &c.* De necessaria & non differenda reconciliatione fraterna.

1. Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Hypocrisis, & varia eius genera.

LOCVS moralis contra hypocrisin, & de variis eius generibus. Iustitia enim Scribarum & Pharisæorum tota hypocritica erat: quia vel in exter-

na

na tantum rectitudine, neglecta interna & vera cordis iustitia; vel in ipsa externa aut præpostera & mutila, quia parua exacte seruabant, maxima negligebant; aut ficta tantum, & simulata, quia verbalis potius erat quam realis obseruatio, consistebat. Ad primam quod attinet, dicit illis Christus: *Vos Pharisæi quod deforis est calicis & catini mundatis; quod autem intus vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam quod deintus est fecit?* Rursum alibi: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi. Similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorũ, & omni spurcitia. Sic vos à foris apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate.* Hæc est detestanda impietas sub fuco iustitiæ. Iustitia Christianorum debet esse interna, & in corde; nõ ficta, nec in labiis. *Diligamus non verbo & lingua, sed opere & veritate.* Omnia opera hypocritæ sunt sicut falsa moneta, exterius deaurata, intus lutea. Sunt vacua vasa bene signata, & titulis speciosis ornata. Sunt sicuti poma illa quæ circa mare mortuum (vbi olim Sodoma stetit & Gomorrha) nascuntur, vt varij scribunt authores, quæ & colore & magnitudine speciosa sunt, maturaque videntur ac solida; sed vbi ea primum tetigeris aut compresseris, in vaporem fœtidum & sulphureum resoluuntur, tam naribus ingrata, quam oculis erant iniucunda. Sunt quasi opacum & vmbrosum nemus, quod prima facie amœnum, & deliciis plenum apparet, sed intus non nisi serpentes alit. Sunt sicut tormenta bellica in castri propugnaculis disposita, quæ magnum aspicientibus terrorem adferunt, sed puluere & globis vacua, ideoque inania terriculamenta. Vides in hypocrita ieiunium, orationem, eleemosynam. Quem illa non moueant? Sed deest diuini amoris ignis, deest intentionis bonæ globus, & ita nihil valent. Quod natura differt ab arte, hoc vera iustitia ab hypocrisi.

1. Externa rectitudo sine interna. — *Luc. 11.* — *Matth. 23.* — *1. Ioan. 3.* — *Similium congeries.*

Natura in omnibus animantibus à corde suum opus incipit; pictores & statuarij à facie, nec interiora possunt exprimere. Assimulantur hypocritæ struthioni, de quo Iob ait: *Penna struthionis similis est herodij & accipitris.* Accipiter & herodius sua velocitate reliquas aues supe- *Iob 39.*

superant. Struthionis autem pennæ similitudinem eorum habent, volatus autem non habent. Alias quidem quasi ad volandum erigit, sed nunquam à terra eleuatur. Tales sunt hypocritæ, qui actiones externas quasi alas ad volandū excitatas habent, animo tamen & corde toto terræ inhærent, & terrena sapiunt. Quum enim sint immunditia sues, malitia lupi, astutia vulpes, inani gloria volucres, transfigurant se tamen in Angelos lucis. Sicut vulpes simulat se mortuam vt gallinas capiat secure ad eā accedentes; sic hypocritæ mortificationem simulant, vt simplicibus imponant, & sub pietatis prætextu prædam aliquam capiāt. De quibus Apostolus: *Voluptatum amatores magis quam Dei habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hoc de vita. Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis.* Tales hypocritæ polypo similes sunt, de quo sic scribit S. Basilius: *Non silētio præterierim polypi dolos, ac furacitatem. Is cuicunque saxo adhæserit, colorem subit illius atq; adeo, vt piscium complures ad ipsum de improuiso nantes, tanquā ad saxum appellāt, paratamq; sese efferant illi prædam. Tales sunt qui sobrietatē cum sobriis laudant, intēperantes sunt cū intemperantibus, atq; ad id quod cuique placet, suam omnino sententiam vertunt. Quos euitare facile nemo potest, propterea quod pietatis prætextu, prauitas eorum fucata & adornata profunde latet.* Hæc ille.

Simile.

2. Tim. 3.

Homil. 7. in Hexamerō.

Simile.

Psal. 27.

Esai. 5.

Apoc. 3.

De huiusmodi Dauid: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorū.* Maledixit Dominus vineæ, de qua *expectauit vt faceret vuas, & fecit labruscas.* Labrusca habet colorem vuæ, sed non saporem; sicut opera hypocritarum bonum habent colorem, sed Deo sunt insipida. Videtur hypocrita huiusmodi esse *tepidus ille, quē euomet Dominus.* Habet enim exterius calidum quid, & interius frigidum: feruet actio, & friget intentio. Vide plura in Dominica post Pentecosten.

Text. 5.

Hypocrisis superstitiosa.

Luc. 11.

Alia iustitia Pharisæorum, siue alia hypocrisis, erat externa quædam sanctitas præpostera & mutila, quia in minimis scrupulosi erant, in maximis nullam conscientiam ponebant: De qua Christus: *Væ vobis Pharisæis, qui decimatis mentham & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei.* Vel, vt Matthæus habet,

& reli-

& reliquistis quæ grauiora sunt legis; iudicium, & misericordiam, & fidem. Hanc iustitiam superamus, & hypocrisim corrigimus, si magna facimus, & parua non prætermittimus: si in nosipsos rigidi & seueri sumus exactores, non adulatores: si quum parua præstitimus, non propterea sanctulos nos esse opinemur; sed quæ maiora non facimus, attente dispiciamus. Ptolemæo Regi Ægypti, quia discendi cupidus videbatur, adulatores ei familiares de lingua, de versiculo, de historiola digladiantes, ad mediam vsque noctem reluctabantur. At vero sæuienti, ferociente, vectigalibus populum oneranti, nullus è tam multis obsistebat. Cum aliquando Tiberius Cæsar in Senatum venisset, surgens adulator quidam, ait, hominibus liberis libere loquendum esse: nihilque metu dissimulandum, neque quicquam reticendum eorum quæ ad publicam vtilitatem pertinent. His verbis cum omnes excitasset, factoque silentio, & ipso etiam auscultante Tiberio, Audi Cæsar, inquit, in quo te quidem culpamus omnes, etiam si nemo palam auderet diceret. Negligis teipsum, corpusque tuum exponis prò nobis, sollicitudinibus & laboribus illud conficiens, nec interdiu, nec noctu quiescens. Huiusmodi multa cum ille dixisset, aiũt Oratorem Caium Seuerum subiecisse. Ista libertas hunc hominem exitio dabit. Tales adulatores tam sui ipsius, quam aliorum sunt hypocritæ. Non ille bonus Medicus est, qui hominis tubera fistulasque habentis, pilos tantum & vngues ferro incidit; Non ille bonus ludimagister est, qui puerum de tabula & stylo castigat, mores autem eius deprauatos dissimulat, Ridiculus ille censor ac monitor esset, qui imperitum Oratorem, nihilque dicentem quod ad caussam pertineat, reprehensurus, de voce cauilletur, & grauiter accuset, quod frigidam potans corrumpat arteriam. Merito Diogenes Musicos in ius vocabat, quod quum lyræ chordas congrue aptarent, animi mores inconcinnos haberent. Gammaticos quoque admirabatur, quod quum Vlyssis mala tam studiose inquirerent, sua prorsus ignorabant: Quam præposteram diligentiam prudenter Themistocles refutauit, qui rogatus inter epulas vt neruis caneret, quum respondisset, se illam

Matth. 23.

Parabola.

Plutarch. li. de discrim. adul. & amic.

Similia.

Laert lib. 6.

Apophthegmata.

Augu. epist. 16 ad Dioscorum. se illam artem nescire, aliusque intulisset, Quid ergo nosti, si hoc non nosti? respondit iterum, Rempublicam ex parua magnam facere noui. Sicut ergo absurdum & præposterum est, parua curiose arguere, magna nescire; parua in aliis curiose arguere, magna dissimulare: sic præposterum & periculosum admodum est, in paruis delictis ingentes scrupulos ponere, magna crimina sine scrupulo committere. Dauid visa Bethsabee, & iam captum in oculis suis, inquirebat an mulier sanctificata esset ab immunditia sua: & non inquisiuit an viro esset copulata coniugio. Iudæi noluerunt ingredi prætorium ne contaminarentur; sed falsis testimoniis Christum morti tradere nihil verebantur. Tales sunt qui in ceremoniis externis omnia accuratissime obseruant, serius ad Ecclesiam venisse, in horis reddendis versiculum omisisse, pro maximo piaculo habent; sed in ipsa Ecclesia fratres maleuole obseruare, inuidia laborare, obscœnas cogitationes voluere, pro nullo delicto habent. De quo hominum genere sic conqueritur Augustinus: *Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in diuinis libris saluberrime præcepta sunt, minus curantur, & tã multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, vt grauius corripiatur qui per octauas suas* (id est, per festa solennia) *terrã nudo pede tetigerit* (non calceatus & melius solito vestitus) *quam qui mentem vinolentia sepelierit.* Alia Pharisæorum iustitia seu hypocrisis erat, verbalis, non realis, ficta non vera mandatorum obseruatio, quam sæpe in Euangelio taxauit Christus: *Quæcunque dixerint vobis, facite, secundũ opera eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt.* Rursum: *si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Et iterum: *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit eam?* Et adhuc apertius: *Væ vobis legisperitis; quia tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis; & eos qui introibant, prohibuistis*, malũ videlicet exemplum & scãdalum præbendo. Et alibi: *Onera grauia imponũt humeris aliorũ, & digito suo ea nolunt mouere.* Quem locũ alibi exposuimus, simulque de hoc hypocrisis genere in aliis Dominicis diximus. Hęc hypocrisis omnibus fere Iudæis communis erat, omnium certe filiorum veteris Testamenti, siue in statu legis, siue in statu gratiæ (non enim tem-

Exempl. 2. Reg. 12. Ioan. 19.

Epist. 119. cap. 19.

Simulata sanctitas. *Matth. 23.*

Ioan. 8. *Ioan. 7.* *Luc. 11.*

Matth. 23.

Dominic. 2. Adu. tex. 4.

porum

porum, sed morum hæc differentia est, ad vetus vel nouum Testamentum pertinere, veterem vel nouum hominem esse) propria est. Horum enim omnium vox est: *Quæcunque dixerit Dominus faciemus, & erimus obedientes*; sed nihil opere præstant, isti pertinent ad minorem illum filium, qui *iussus ire & operari in vinea, dixit: Eo Domine: & non iuit*. De his Apostolus dicit: *Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras. Nomē enim Dei propter vos blasphematur inter gentes*, atqui iustitia nostra debet esse maioris filij, & gentilis populi; qui etsi ad tempus noluit obedire Deo, & vocatus in vineam, respondit, *Nolo ire: postea tamen pœnitentia motus, iuit. Hic enim fecit voluntatem patris sui. Qui enim fecerit & docuerit, hic vocabitur magnus in regno cœlorū*. Hic vere hæres regni erit: & ideo his verbis statim subiecit Christus hunc Euangelij nostri textum, simulque ostendit hanc Pharisæorum iniustitiam & hypocrisim in hoc genere maxime consistere, quod dicat bene, & faciat male, vt deducit Sanctus Augustinus, Anacharsis Scytha de Græcis hoc notauit, quod præclare loquerentur, & nihil facerent, ideoque similes eos illis esse dicebat, qui numismate ad nihil aliud vterentur, nisi ad numerandum. Apposite S. Aug. *Sicut cuius pulcrum est corpus, & deformis animus, magis dolendus est, quam si deforme haberet corpus; ita qui sancte loquitur, & male viuit, magis miserandus, quā cuius vita improba verbis respōdet*. Hoc enim est ex eburnea vagina plumbeum educere gladium. De istis verū est quod scribit Oseas: *Oblitus est Israel factoris sui, & delubra ædificauit*. Obliuiscuntur hypocritæ Dei in corde & de labiis suis ædificant templa, quia omnem sanctitatem in verbis ponunt: *Labiis suis me honorant, cor autem eorum longe est à me*. Sunt quasi aurum alchymisticum, quod splendet, & non valet. Vox quidem eorum vox Iacob, sed manus eorum manus Esau sunt: opera reproborum faciunt, loquuntur vt electi. Sed aurichalco hypocritæ proprie assimilatur; auri colorem habet, non valorem. Cibaria in aurichalco seruata, male sapiunt, & odorem fœtidum contrahunt. Sic hypocrisis, interiores affectus corrumpit, quos diu celatos vbi semel producere audet hypocrita, teterrimi apparebunt,

Exod. 24.
Matth. 21.
Rom. 2.
Matth. 21.
Matth. 5.
De fide & oper. cap. 26.
Cōtra Faust. lib. 17. cap. 5.
Plutar. in lib. de profectu morum.
Apophthegmata.
De Doc. Chri lib. 4. c. 28.
Similia.
Oseæ 5.
Matth. 15.
Similium congeries.
1.
2.

3. bunt, & pestilentes. Vasa ex aurichalco facta, quum noua sunt, nihil vere aureis splendore cedunt, sed paulatim rubiginem contrahunt, tandemque cupream suam originem manifeste produnt. Sic hypocrita in prima cum eo conuersatione vir sanctus videtur, sed diuturniore consuetudine minus placet, ac tandem prorsus displicet, quum sub pelle leonina auriculæ prominent asininæ. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Hypocrita est *arundo vento agitata.* Arundo radicem habet in arena & vento, pluuia, flumine obruitur Hypocrita totus radicatur in amore terrenorum, & quauis tentatione seipsum prodit, simulationemque deponit. Inter veram ouem & lupum in vestitu ouis hoc discrimen est, vt vera ouis si tondeatur, semper tamen lanam gerit, quæ in proprio subiecto & naturali facile denuo succrescit. At vellus quo se vestit lupus, si tondeatur, nunquam denuo succrescit, sed statim se prodit lupus. Sic vera virtus tribulatione roboratur, simulata & hypocritica detegitur & reuelatur. Sicut solis ardor ceram dissoluit, & lutum indurat: sic tribulationis æstus cor molle, & flexibile ad emendationem trahit; cor luteum & sordidis cupiditatibus repletum, quale hypocritarum est, indurat magis. Rursum arundo omni vento agitatur. Sic hypocrita ad omnem fortunæ auram se flectit. Arundo exterius virorem habet, intus medulla, & omni soliditate caret. Hypocrita in verbis sanctus est, in corde vanus. Arundo cito crescit, & cito arescit. Sic hypocritæ gloria & existimatio, de qua Iob: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Denique sicut perforatur manus quæ arundini innititur, sic facile læditur qui hypocritæ fidit, De quo Esaias: *Ecce confidis super baculum arundineum & confractum, &c. cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam.* Quemadmodum Patroclus Achillis arma induens, & equos in pugnam educens, hastam Peliacam non ausus est attingere, sed hanc omisit: sic hypocritæ verba & voces sanctorum concinne resonant, facta eorum non attingunt. Illis dici debet, quod adolescenti leuissimo de temperantia & sobrietate in Senatu Romano grauiter disserenti responsum erat: *Quis te ferat ædificantem vt Crassus, cænantem vt Lucullum,*

Margin notes: Matth 7. Matth. 11. 4. 5. 6. 7. Iob 20. Esaia 36. 8. Apophthegma.

Lucullus, loquentem ut Cato ? Cygnus plumas habet omni niue candidiores, sed carnem nigram, & digestionis durissimæ. Sic hypocrita sub verbis mellitissimis venenum alit. Pantheram propter pellis pulchritudinem & colorum varietatem, & odorem quem emittit cætera animalia sollicite adeunt, & multum videre desiderant: sed toruitate capitis deterrentur, vnde ipsa caput occultat, & accedentia animalia rapit & deuorat. Sic hypocrita propter externam sanctitatem, & opinionem eius, à multis appetitur, quos ipse postea vel corrumpit sua improbitate, vel ad suum emolumentum trahit. Potest quoque & erucæ aptissime comparari ipsa hypocrisis. Eruca est vermis maxime noxius arboribus & herbis: folia, flores, & ipsas interdum frondes & pampinos corrodit. Sic hypocrisis omnes animi affectus, verba, & opera corrumpit, nihil in homine sanum relinquit. Eruca omnibus consumptis texit de suis visceribus telas more aranearum, quibus se per totam hyemam inuoluit, adhærens arboribus, & semen suum pestiferum custodiens. Egerit enim quædam oua, quibus in vere erumpentibus nascitur multa proles. Sic hypocrita ad sui conseruationem, & ad dissimulationem ingeniosus est, & orta aliqua aduersitate, multis technis & dolis suam celat malitiam, adhærens aliis bonis viris, tantisper dum tempestas transeat, quorum ope multa secreta facit multorum semina malorum. Eruca ad modum bombycis sericum facientis transformat se ex reptili in volatile, & fit papilio, & quando volat, minus est noxia, quam quando reptat. Sic hypocrita ad modum iustorum, qui præclare de Ecclesia & Republica merentur, fit ex priuato Prælatus, ex paupere diues, atque aperte superbus: & tunc minus nocet, quia magis se manifestat (magistratus enim probat virum) quam quando in sua paupertate reptabat, opinione sanctitatis multos decipiens, & seipsum perdens. Nam vt luctatores suum corpus humiliant vt deiiciant alios; sic hypocritæ seipsos exterius humiliando, alios sæpenumero supplantant, & aliis deiectis in ipsorum loca & dignitates conscendunt. Alia adhuc Pharisæorum hypocrisis erat, in omni virtutis opere laudem

Margin: 9. — 10. *Plin. natur. histo. lib. 8. cap. 18.* — 11. — 12. Pharisaica vana gloria.

Matth. 6. laudem & gloriam humanam captare. *Omnem iustitiam suã faciunt, vt videantur ab hominibus.* Hanc insaniã corrigere debemus, qui à Christo nomen accipere volumus; vt in aliis iam Dominicis semel atque iterum late deduximus. Hic tamen pauca addemus. Bonus Christianus in omni virtutis actione puram Dei gloriam ante oculos habere, & eam solam quęrere debet. *Artes omnes humanæ* (ait D. Basilius) *ad finẽ sibi præfixũ actiones suas omnes dirigunt: hominis Christiani finis est, ei placere, cui se probauit* iuxta illud Apostoli: *Contẽdimus in omnibus, siue absentes siue præsentes, placere Deo.* Ad hũc finem omnia dirigenda, sicut cynosuram respicit natura, vt cursum dirigat. Nunquam ille rem faciet, qui segetem suã in herba collegit, nec autumnum exspectat, quod messis tempus est. Qui nunc laudari volunt, receperunt mercedem suam, quia æterna carent. Tinea virtutum laudis cupiditas est. Sicut enim tinea ex bono pãno nascitur, sed eundẽ consumit; quia non excutitur, sed compressus iacet pannus: sic ex bona virtute vana nascitur gloria, ipsamq; virtutem corrodit, hoc est debita mercede priuat, quia apud se manet recte operis consideratio, non excutitur, nõ examinatur quis eius verus author sit, Dei scilicet gratia, non humanæ vires. Egregie Augustinus: *Nisi humilitas omnis quæcumq; benefacimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & præposita quam intueamur, & apposita cui adhæreamus, & imposita qua reprimamur; iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia.* Hæc ille. Præponi debet, vt finis quem intuemur, non sit vana, id est, ab hominibus, aut nostra, sed Dei solius gloria. Apponi debet, vt non nostris viribus, sed Dei auxilio adhærentes, bene operemur. Imponi debet, vt nõ in nobis, sed in Domino gloriemur. Quare hanc & primam, & secundam, & tertiam, & sic deinceps hominis Christiani virtutem, sicut in eloquentia pronunciationem esse respondit Demosthenes, ibidem affirmat Sanctus Augustinus. De hac falsa Pharisæorum iustitia à Christianis superanda & corrigenda, in altero Promptuario contra hæreticos dispu-tauimus.

In Reg. fus. expli. ad q. 5.
2. Tim. 2.
2. Cor. 5.
Similia.
Epist. 56.

1. Ego

1. *Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicij.*

LOCVS moralis contra iram, aut quodcunque odium Proximi. Quum enim Pharisæorum iustitia, id est hypocrisis, præter illa omnia hypocrysis genera in superiori loco explicata, etiam ex hac parte hypocritica fuerit, quod literalis tantum esset, non spiritualis; & externo tantum opere, non in voluntate peccatum poneret, ideoque præcepta de non occidendo, de non mœchando, de non furando, opus tantum externum prohibere existimarent: hunc grauissimum errorem confutat Christus, docetque internum nocendi desiderium peccatum esse, & quidem huiusmodi, vt reum iudicij constituat. Sic Augustinus hunc locum exponens; *Quia non intelligebat Iudæi homicidium, nisi per emptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquũ motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari.* Iosephus Iudæus reprehendit Polybium, quod Antiochum ideo perijsse dicat, quia Dianæ templum diripere voluerat. *Voluisse enim tantum* (inquit) *ac non etiam perfecisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio.* Sic cæteri Iudæi concupiscentiam in decalogo prohibitam, non aliam esse volunt, quam eam quæ cum proximi iniuria coniuncta est, & vt iustitiæ aduersatur, non castitati. Sed hanc eorum falsam iustitiam superamus, ab omni etiam prauo cordis affectu cauendo. Thales Philosophus, Iudæis hac in parte sapientior, *rogatus an lateret Deum homo male agens, Ne cogitans quidem,* inquit. Qualé frumentum molæ imponimus, talem illa nobis farinam reddit. Mola actionum nostrarum, est agitatio phantasmatum. *Ex abundantia cordis os loquitur,* & manus operatur. *Beatus qui allidit paruulos suos ad Petram.* Interfice inimicum dum adhuc paruulus est: noli serpẽtem in sinu tuo alere, ne eo crescente tu ab eo occidaris. Non hoc simpliciter damnare, quod malas cogitationes habemus, illę enim nobis inuitis surrepunt; *& non est in potestate nostra,* ait Augustinus, *quibus visis tangamur.* Sed quod in illis immoramur. Permissum erat Iudæis, vt Gentes eorum fines libere transirent; sed vt

Ira & odiũ proximi.

Cont. Faust. lib. 19. ca. 23.

Antiq. lib. 12 cap. 13.

Cogitationes malæ abijciendæ.

Laert. l. 1. c. 1.

Apophthegma.

Simile.

Matth. 14.

Psalm. 136.

De li. arb. li. 3. cap. 25.

Allegoria.

Num. 18. inter se habitare eos sinerent. id prorsus prohibitum erat. Connubia cum alienigenis penitus interdicens Deus, hanc caussam adiecit: *Quia seducent te, ne sequaris me, sed magis vt seruias dijs alienis.* *Deut. 7.* Qui animo & voluntate peccatum voluit, & voluendo consentit, iam cum eo connubium inijt, & fornicatus est: certissime eum seducet, vt actionem impiam voluntati conformem producat. *Simile.* Cogitatio & primus mentis motus est quasi radix arboris. Si viuit bono succo plena, folia & fructus bonos dabit. Si infecta est vel pice, vel sulphure; fructus omnes quos profert, inficientur, praui & corrupti erunt. *Simile.* Bombyces seu vermiculi illi qui sericum conficiunt, in principio sunt quasi minutissima grana sinapis: fœminæ autem illos sacculo inclusos ante pectus gestantes, calore pectoris fouent, & ad vitam educunt vt vermiculi fiant. *Simile.* Caue ne improbam cõtra fratrem cogitationem tam diu in sinu pectoris foueas, donec tandem vermis fiat, qui conscientiam tuam rodat. *Matt. 12.* *Homo malus ex malo thesauro cordis sui profert malum.* Nec gratiæ defectus, nec diaboli suggestio, sed sola voluntas improba malitiam in mente operatur. *Si animo deficit cogitatio bona* (ait S. Basilius) *perspicuum est, quod vna cum cogitatione, illuminatio quoq; diuina deficit: non quia id deficit quod illuminat, sed quia id dormitat quod illuminari debet.* *In Reg. breuior. ad 80.* iuxta illud, *Dormitauit anima mea præ tædio.* *Simile.* Quamuis ex silice igniario percusso ignis excitatur, tamen nisi sulphuratam mox adhibeas, nihil effectum est. Sic etsi diabolus tentationis suæ igniario (quod *iaculum ignitum* Apostolus vocat) *Ephes. 5.* sensualitatis tuæ lapidem percusserit, ignemque desiderij expresserit, ille tamen ardebit nunquam, si consensus & voluntatis tuæ sulphuratam non adhibeas. Ira igitur aut odium animo contra fratrem conceptum, peccatum semper est à nobis ipsis profectum, qui cor non custodiuimus, qui diabolo aditum permisimus, qui cum Deo collecti & vniti nõ stetimus. *Constit. monast. cap. 6.* *Qui per frequentem cum Deo communicationem* (ait Basilius) *in eum collectus est, is quum corpore suo vtatur, tantum vt domicilio curarum suarum, & ad mentis actiones educendas instrumẽto, licet casus illum in forum attulerit, vel in montem, vel in agrum, licet in maxima alicuius*

con-

conuentus celebritate versetur, stabilis tamen in naturali suo monasterio manet, quippe qui mentem suam introrsum ad seipsum recollectam gerat, ibiq; de rebus ad officium suum pertinentibus tractet. non secus sane quam auarus vtcunque cum alijs hominibus sæpe versetur, animus tamẽ eius semper in arca est, vt gulosi in patinis, & libidinosi in amoribus. Non solum ergo à prauo opere abstinendum, à cæde, à percussione, à contumelia, sed etiam ab omni maleuola in proximum cogitatione. Hoc ignorare Iudæi ipsi non poterant. Sic enim in lege eorum scriptum erat. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et Dauid dixit: *Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.* Esaias quoque: *Auferte mala cogitationum vestrarum ab oculis meis.* Cæterum Iudæorum mentes sicut odium excæcauit, ne diligerent fratres; sic etiam excæcauit, ne suam ipsi legem intelligerent. Docet ergo Christus non irascendum fratri. In peccato duæ quasi facies conspiciuntur. Vna est Dei offensa; altera est ipsius peccatoris prolapsio. Illa ad iram prouocat virum iustum, & diuinæ legis zelatorem: hæc ad compassionem mouet virum bonum, & fraternæ dilectionis studiosum. Iustus igitur peccato quidem irascitur, qui contra legem Dei est: sed fratri non irascitur, quia proximus eius est. Hoc est quod Dauid dixit: *Irascimini, & nolite peccare.* Aliud enim est ira per zelum, aliud ira per vitium. *Ira per zelum* (ait Gregorius) *sapientes turbat: ira per vitium stultos interficit.* Sic Ambrosius: *Irascimini vbi culpa est, cui irasci debeatis.* Sic & Augustinus hunc locum enarrans, *Vt in ipsa* (inquit) *ira modum teneamus, vt non peccemus, vt vincatur ratione iracundia.* Quæris hunc modum? videtur tibi difficile, irasci peccato, & nõ irasci fratri peccanti, id est, ab eius dilectione non recedere? Vide ergo. Pater castigat filium peccantem; nec tamen odit filium: imo quanto magis filium amat, tanto magis filium castigat. Sed & tibi ipsi sæpe irasceris, vel peccanti in Deum, si bonus es; vel peccanti & erranti circa huius vitæ negotia, si mundanus es; nec tamen à tua ipsius dilectione recedis. Imo quanto teipsum magis diligis, eo magis doles te per Dei offensam ab eius gratia excidisse, si bonus es; vel aliquo tuo commodo caruisse, si mun-

Leuit. 19.
Psalm. 4.
Esa. 1.

Peccati cõsideratio, duplex.

Psalm. 4.
Moral. lib. 5. cap. 33.
Offic. li. 1. ca. 21.
Enarrat. in Psalm. 4.

Irasci peccato, non peccanti.

si mundanus es. Sic ergo irascere peccanti proximo, sic ut tibi ipsi peccanti. Debes enim proximum tuum diligere sicut teipsum. Hoc est quod Dauid dixit: *Perfecto odio oderam illos. Hoc est* (ait Augustinus) *nec propter vitia homines odisse, nec propter vitia homines diligere: sed quanto magis naturam hominis amas, tanto magis vitium odisse, quod naturam illam à te sic adamatam fœdauit.* Hæc ille. Quanto vestis tua pretiosior est, tanto indignius fert maculam in illa. Sic magis offendit macula in toga, quam in calceo; & in toga pretiosa, quam in vulgari & domestica. Sic Moyses irascitur Iudæis de vitulo aureo, & indignissime rem tulit: sed tamen orat pro illis ardentissime dicens: *Aut dimitte illis hoc peccatum, aut dele me de libro vitæ.* Sic Samuel irascitur populo postulanti Regem, adeo vt Deus ad eum placandum dixerit: *Non te spreuerunt, sed me.* Idem tamen ait populo: *Absit à me vt cessem orare pro vobis.* Sic Dauid iratus est filio Absalom rebelli, & ingentem exercitum contra eum emisit. Præcipit tamen ducibus suis, toto audiente populo: *Seruate mihi puerum Absalom.* Sic Paulus irascitur Corinthio fornicario, & tam eum, quam amicos eius grauiter obiurgat: *Et vos* (inquit) *inflati estis, & non magis luctum habuistis.* Attamen vt ostenderet se non homini, sed peccato eius iratum fuisse, audita correctione scribit: *Confirmate in eum charitatem, ne absorbeatur à tristitia.* Sic alibi: *Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate: & ne commisceamini cum illo, vt confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem.* Hoc est non irasci fratri, cui nunquam irasci oportet, ne quidem ex iusta caussa. Quod enim apud Matthæû additur, *sine caussa*, (etsi in veteribus Græcis exemplaribus suo tempore ea verba non reperiri affirmant Hieronymus & Augustinus) hunc sensum habet, vt quicunque fratri irascitur tanquam fratri, ille sine causa iusta irascatur. Sic Augustinus rem exponit: *Non fratri irascitur, qui peccato fratris irascitur. Qui ergo non peccato fratris irascitur* (sed ipsi fratri) *ille sine caussa irascitur.* Vnde D. Basilius: *Quomodo irasceris sine caussa? Cum dæmô instigat, & homo instigatur tu homini maledicis, sicut canes qui saxa mordent, quando iactantes lapidem non attingunt.* Nunquâ ergo iusta causa est,

Enarrat. in Psalm. 138.

Simile.

Exempla.

Exod. 32.
1. Reg. 8. & 12.
2. Reg. 18.

1. Cor. 5.
2. Cor. 2.
2. Thes. 3.

Irasci fratri nulla ex caussa licet

In com. ad c. 5. Matth.
Retract. lib. 1. cap. 19.
Ibidem.
Hom. 10. de ira.

est, vt fratri irascaris, vt à fratris dilectione recedas. Qui sic irascitur, reus est iudicij.

Hoc iudicium multiplex est. Priuat Dei amicitia, & mentis lumen aufert: *Qui odit fratrem, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat, quoniam tenebræ excæcauerunt oculos eius.* Mille mala, mille absurda committit, quem ira & odium transuersum agit. *Sicut enim in maris tempestate multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philosophandi tempus habet; ita nec in ira.* Quemadmodum nec solis radius cernitur, quū commotæ nubes cœli faciem obducunt, nec turbatus fons inspicientis imaginem reddit, quam tranquillus ostendit: sic animus ira commotus nihil videt. Denique ipsa sibi crux est. Nulla enim sic vipera corpus laniare, sicut ira animum torquere solet. Qui fratri irascitur, qui de vindicta cogitat ac meditatur, in seipso perpetuam carnificinam exercet. Docuit hoc Christus, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Si nullum aliud in ira malum, in mansuetudine bonum esset, quam quod illa bellum, hæc pacem animo adfert; vel hoc solum iudicium, ne fratri irascamur, satis terreret. Sed maius iræ malum est, quod qui fratri irascitur, Deum iratum sentit, & Dei iudicium patitur: *Desine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari vt maligneris; quoniam qui malignantur, exterminabuntur.* Æmulatur vt malignetur, qui sic irascitur peccato, vt irascatur & fratri: qui sic æmulatur legem, vt malignetur proximo. Zelus pietatis, odium peccati debet præcedere, vt sic scias fratrem corripere. Sicut in tormento bellico puluis tormentarius non ante, sed retro ponendus est, non in ore tormenti, sed in cauda, vt sic globum foris emittat, (nam si in ore tormenti puluerem & ignem apponas, teipsum interficies;) sic in correptione & castigatione fratris, si iram in principio actionis adhibes, teipsum interficis, & fratrem non iuuas, sed perturbas totum & scandalizas: si autem primo zelum pietatis, & odium peccati animo concepisti, & propter hæc duo tantum ad correptionem accessisti, vt postea, non nisi coactus irascaris, tunc ira quæ instrumentum virtutis est, verbum correptionis, quo frater emendandus est, sine

Iudiciū Dei contra irascentes.
1
1. Ioan. 2.
Similia.
Chrys. hom. 30. ad pop. Antioch.
2
Greg. Mora. in Iob. lib. 5. cap. 33.
Matth. 11.
3
Psalm. 30.
Similia.
1

sine tuo periculo, & cum alterius fructu, quasi globum à
2 tormento emittet. Non est satis circa fratris offensionẽ ab omni læsione proximi aut contumelia abstinere, nisi etiam omnem animo ægritudinem aduersus eum deponas. Alioqui ęgritudo illa, quasi occult⁹ hostis, te à victoria reliquorum inimicorum redeuntem (qui enim nec facto nec verbo lædit, iam quosdam animi hostes superauit) clanculum & per insidias interficiet. Quid autem
3 Duci profuerit, è victoria redeunti, clam in via ab occulto hoste interfici? Lancea vulneratus non bene à Medico sanatur, cuius particula aliqua seu assula in carne relicta est. Hæc enim sola in carne putrefiet, & ad mortem pertrahet. Nulla odij, vel minima acicula in corde contra proximum retinenda, si saluus esse cupis, & à iudicio immunis. Nempe iudicium Dei irascentem in fratrem, hoc est, *Vt qua mensura mensus fuerit, eadem à Deo remetiatur & ei*, Deumque iratum & seuerum sentiat, qui erga fratrem immitis fuit. De qua re vide supra in alia Dominica. Huc quoque pertinet quod alibi Christus dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui persequuntur vos.* Adeo enim non irasci inimico prohibet hoc loco Christus, vt eum à nobis diligi velit. Diligere inimicos præceptum est, quantum ad dilectionem communem, quæ excludit omnem iram & odium, omni tempore exhibendam, perpetuo retinendam: & etiam quantum ad particularem dilectionem, vt consilio, auxilio iuuare, quando id res exigit, & necessitas eius postulat. Quæ etiam particularis dilectio extra necessitatem, consilium est, & homine Christiano digna. Sed semper sic diligendus inimicus, vt nunquam sit odio habendus. Apte Sanctus Augustinus: *Cum inimicum amas, fratrem amas. Respicis enim inimicum aduersantem, sauientem, mordentem verbis exasperantem contumelijs, exasperantem odijs. Attẽdis tamen quia homo est, & à Deo factus. Hoc in illo diligis. Hoc nomine tibi frater est. Reliqua odisti: quia eius sunt: non Dei.* Sic Deus amat peccatores: sic Medicus ægrotos diliget: sic agricola terram incultam, & faber lignum rude atque impolitum non reijcit. *Faber optimus* (ait Augustinus) *videt lignum, non dolatum, impolitum, & recens de silua præcisum adamauit. Nescio quid inane vult facere.*

Lucæ 3. Dom. 1. post Pent. text. 3. & 3. Matth. 5.
Diligere inimicos.
Tract. 8. in epist. Ioan.
Similia.
Ibidem.

cere. Videt idoneum esse, vnde accedente arte ad opus vtile fiat. *Agricolæ* quoque (vt idem Doctor alibi scribit) *quam terram viderint ingentes herbas etsi inutiles progignere frumentis aptam esse pronunciant: & quem montem oleastris siluescere aspexerunt, oleis esse vtilem cultura accedente non dubitant.* Sic Moyses Ægyptium occidens, Saulus Ecclesiam persequens, Petrus Malchi auriculam amputans, siluestres erant oleastri, in oliuas fructiferas à Spiritu Sancto exculti, postea conuersi. Sed cur inimicus diligendus, cur fatri in nos peccanti non irascendum, in alia Dominica varias caussas & considerationes produximus, quæ hic locum habere possunt. Vide etiam Dominicam 1. post Pentecosten super illa verba: *Dimittite & dimittemini.* Illa enim omnia huc pertinent.

Cōtra Faust. lib. 22. c. 70.
Exempl.
Dom. pass. textu 3.

6. *Qui dixerit fratri suo, fatue; reus erit gehennæ.*

LOCVS moralis contra contumelias & maledicta in proximos. Dicere enim fratri, *fatue*, est aliquo conuicio, & maledicto fratris seu proximi tui honorem violare, pacem turbare, amicitiam dissoluere: quæ tria maxima mala sunt, & gehenna digna. Nihil bono nomine, fama, & existimatione pretiosius, quæ cōtumelia vitiantur. Iudæos Christo maledicentes his verbis Christus grauiter reprehendit; *Ego honorifico Patrem, & vos inhonorastis me.* Etsi suam gloriam non quæreret, tamen deberi illi gloriā docet; vnde addidit; *Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet.* Quę verba contra contumeliosos in alia Dominica tractauimus, quæ huc referri possunt. Apostolus dicit: *Cui honorem, honorē.* Et iterum: *Honore inuicem præuenite.* Virtuti enim quum debeatur absque criminis suspicione nō negatur. *Melius est* (ait Sapiens) *nomen bonum quam diuitiæ multæ: super argentum & aurum gratia bona.* Qui famam alterius cōtumelia lædit, tunicam innocentis Ioseph in sanguine tingit, quia maculam vesti honestatis aspergit. *Carnem quoque cum sanguine comedit,* (quod Lex vetuit) qui in proximi actiones maledicum dentem infigit, quo infamiæ sanguinem elicit. Maria soror Moysis maculam fratri

Cōtumelię & maledicta.
Ioan. 8.
Dom. pass. tex. 4.
Roman. 13.
Prou. 22.
Allegoria.
Leuit. 19.

fratri aspergere voluit, dicens: *Non per solum Moysen, locutus est Dominus, nonne & nobis similiter est loquutus?* Hoc erat authoritati ei⁹ derogare; existimationem imminuere & famam lædere; ac denique *fatue* ei dicere. Dicit. n. fratri, *fatue*, qui murmure vel detractione, sapientiæ & existimationi eius iniq; derogat. Sed illa propter linguæ petulantiam lepra statim percussa est. Chore, Dathan, & Abiron, honori Moysis & Aaron lingua maledica detraxerunt, dicētes: *Cur eleuamini super populum Domini?* Sed terræ hiatus viuos absorpsit eos; Semei *maledixit Dauid maledictione pessima*, & honorem eius vehementer violauit. Sed Salomon filius eius *non deduxit canos eius pacifice ad inferos*. Alia exempla vide in Dominica Passionis.

Num. 12. *Num. 16.* *2. Reg. 16.* *3. Reg. 2.*

Conuicium quoque & contumeliam flagellum linguæ vocat Sanctus Iob, quia honorem imminuit, & pacem turbat. *A flagello linguæ absconderis*. Quæ verba explicans Sanctus Gregorius, ait: *Flagellum linguæ, est exprobratio illata contumeliæ. Flagello enim linguæ bonos feriunt, qui eorū bona opera irridendo percutiunt. Sæpe enim lingua à bono opere, dum vituperat, reuocat, & quasi flagellum se erigit, quia dorsum timidæ mentis cadit. Sancta autem anima à flagello linguæ absconditur, quia dum in hoc mundo honorū laudes non quærit, nec contumelias detractionis sentit.* Hæc ille de anima sancta.

Iob. 5. *Mora. in Iob lib. 6. ca. 19.*

Sed firmiora vascula non sic ab hoc flagello sunt immunia. Vnde Sapiens communiter loquendo ait: *Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitat furorem*. Sicut lapis in aquam coniectus, ex placida turbulentam facit, & multos circulos mouet: sic contumelia in animum pacatum coniecta, ex quieto turbulentum reddit, & nouos in animo motus excitat, nisi rara & sancta fortitudo immotam mentem teneat. Hoc aduertens Apostolus dixit: *Si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini.* Et iterum monet, *Vt supportemus inuicem in lenitate & mansuetudine.* Sumus enim vasa fictilia. Vt quid illa ex composito collidimus, & conuicijs atque contumelijs fratris fragilitatem pertentamus? Quanta ad pacem fraternam violandam contumelia & maledictum vim habeat, Dauid expressit, dicens: *Venenum aspidum sub labijs eorum: quorū os maledictio-*

Prou. 15. Simile. *Galat. 5.* *Psalm. 15.*

dictione & amaritudine plenum est. Aspis morsu nocet, & pernicio sissime nocet; sed vt minus noceat, hominem non videt (si enim videre posset, vix quisquam eius morsum euaderet) sæpius auditu excitatur, quam visu; quia non in fronte, sed in temporibus oculos habet, eosdemque hebetes. Sic homo maledicus maxime mordet; & si tam esset oculatus, quam est auritus, & curiosus in alienis vitijs vestigãdis, linguę eius aculeos nemo euaderet. *Simile.* *Pli. natural. hist. l. 8. c. 23.*

De hoc etiam rursum Dauid: *Ecce peccatores intenderunt arcum; parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Pharetra peccatorum est cor malitia & amaritudine plenum: quam vt deponant hortatur Colossenses Apostolus, dicens: *Nunc autem deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam turpem sermonem de ore vestro.* Arcus intentio est, qua singulas has sagittas, quum volunt, emittunt. Sed inter alias cõtumelia & sermo turpis citius depromuntur, quibus clanculum pios & rectos corde percutiant. Contumeliæ vulnus vtcunque sanetur, manet tamen cicatrix; nec sic facile abluitur aspera labes, vt aliqua macula non relinquatur. *Dentes eorũ arma & sagittæ, lingua eorum gladius acutus. Sicut enim virulenti sunt herbarum succi, ita sunt venena verborum: & sicut est languor & lepra corporis, ita prurigo obtrectationum, lepra est animarum,* ait Emissenus. Certe in veteri Lege iubetur leprosus habere os veste contectum, quando foras egreditur; ne halitu pestifero obuios inficiat. Nam & lingua maledici est *sepulchrum patens*, fœtore plenum, pestilentes verborum halitus emittens, qui & circumstantes inficiant, & eum, cui maledicitur, certo ictu percutiant, vel honorem lædendo, vel pacem animi turbando; vel etiam charitatem, & amicitiam (si infirmior est) dissoluendo. *Psal. 10.* *Coloss. 3.* *Psalm. 57.* *In exhortat. ad plebem.* *Simile.* *Allegoria.* *Leuit. 15.* *Psalm. 13.*

Cõtumeliæ pacem turbant.

De quo tertio puncto nunc aliquid suggerendum. Diserte hoc docet Scriptura: *Sicut mittẽs lapidem in volatilia, deijcit illa* (qui etsi non tangat aut lędat, tamen auolare & separari à se inuicem facit) *sic & qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiam.* Nempe verba maledica; contumeliæ, conuicia sunt illa quę *seminant discordiam inter fratres:* quod tantopere se odisse Deus profitetur, vt supra explicatum habes in alia Dominica. Sicut amici de- *Eccli. 28.* *Prouerb. 6.* *Similia.*

Plutarch. in Moralibus. testantur saxum aut carnem incurrentem, qui eos diri- mat; sic execrari deberent homines caninos, qui maledi- centia sua dirimunt necessitudines, mutuamq; beneuo-
1 lentiam. Sicut noctuæ aures inauspicatæ noctu gemen-
2 tes (nam propria hæc illis vox est) mortaliũ quieti inui-
Plin. natur. hist. lib. 10. cap. dẽtita virulenta lingua semper aliquid spargit, quo con cordiam hominum disturbet. Bonasus animal, quoniã cornibus implexis non potest lędere fugiens fimũ red-
3 dit, cuius contactus insequentes vt ignis aliquis cõbu-
Idem lib. 8. cap. 15. rit. Ita maledici quia alia sæpè ad nocendum arma non habent, sed Dei prouidentia improbæ & petulcę vaccæ angusta cornua dedit (vt apud nos Anglos in prouerbio est) ideo sparsis probris & impuris conuicijs contaminãt hominem. De hoc maledicentiæ malo dixit D. Iacobus: *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantum ignis quam magnam siluam incẽdit! Et lin-*
Iacob 3. *gua ignis est, vniuersitas iniquitatis: inquietum malum, ple- na veneno mortifero.* Huius exempla non desunt, quod ex vno verbo maledico non solum dissensiones priuatę, & simultates acerbæ quotidie nascuntur, sed & ingẽtia bel- la orta sunt. Sed alterius loci illud est.

Cõtumelia cur Deo displiceat. Docendus magis populus, cur ita contumelia in fra- trem Deo displiceat, vt eum, qui dicit ei, *fatue*, reum ge- hennæ pronuntiet. Iam ex parte proximi tres causas di-
Hom. 15. in Matth. ximus. *Nihil autem ita studet Deus* (ait sapienter Chryso- stomus) *vt nos mutuis charitatis nexibus colligere. Propterea & per semetipsum & per discipulos suos, & in veteri & in*
Coloss. 3. *nouo Testamento, plurimo hoc mandatum sermone commen- dat.* Deinde quanta est perpetuæ charitatis ad salutem necessitas, tam est malẽdicẽtiæ certa pernicies. Sed & ni- hil magis à vocatione Christiana abhorret, quam male- dicum esse & conuiciatorem. Quod Apostolus conside- rans, ita scribit: *Induite vos sicut electi Dei, sancti & electi* (hoc est enim hominis vere Christiani) *viscera misericor- diæ, benignitatem, humilitatem, modestiam patientiam: sup- portantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduer- sus aliquem habet querelam; sicut & Dominus donauit vo- bis, ita & vos. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: & pax Christi exultet in cor- dibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore, & grati e-*
stote.

stote. Hæc diuina verba explicari populo debent, & diligenter amplificari. Monet nos vocationis nostrę, quia *electi Dei sumus, sancti & dilecti.* Decet tales omnis mansuetudo, vel ne seipsos cõtaminẽt, vel ne Deo ingrati appareant. Proponit exemplũ Christi, quod imitari debemus. Adfert in medium pacem Christi qui debet esse finis, & summum bonum nostrum. Alibi vero ab alio capite hoc idem docet: *Omnis sermo malus ex ore Vestro non procedit, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, Vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à Vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Christus donauit Vobis.* Docet maledicos, & ad contumeliam promptos, contristare Spiritum sanctum quem acceperunt. Ille enim non est *spiritus commotionis, sed sibilus auræ tenuis.* Si contumelia in viro principe res indigna videtur, multo magis in homine Christiano, *diuinæ naturæ consorte, electo Dei, sancto & dilecto, & Spiritus sancti habitaculo:* nisi forte totam vocationem nostram verbalem tãtum esse putamus, nec vero eam esse quæ in Scripturis vocatur. Acute, iuste, merito, & grauiter Philippo Consuli respondit Crassus, quũ eum contumelia afficeret. *Non es Philippe Consul, quia nec ego tibi Senator sum.* Merito & iuste, quum in fratres contumeliosi sumus, respondebit nobis CHRISTVS: Non est mihi filius, quia nec ego tibi pater sum. Noli à me misericordiam expectare, qui erga fratrem tuum tã es immitis & sęuus. Non te pro filio agnosco, qui mihi tã es dissimilis. Non te pro oue habeo, qui tibi pastor non sum; qui canis magis, & lupus, aut vrsus videris mordẽs, allatrans, lacerans conuitijs fratres tuos, quam gregis mei ouicula mansueta, simplex, & benigna.

[Margin: 2 / 3 / 4 / Ephes. 4. / 3. Reg. 19. / 2. Pet. 1. / Coloss. 3. / 1. Cor. 7. / Burson. li. 3. cap. 14. / Exemplũ.]

4. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.*

Reconciliatio fraterna non differenda.

LOCVS moralis de necessaria & non differenda reconciliatione fraterna. Sic necessaria est reconciliatio vbi vel odiũ, vel contumelia intercessit; vt, donec ea facta fuerit, nullum Deo munus nostrũ, nulla hostia, nulla oblatio, nulla pietas, nullum bonum opus placeat. Sine charitate fraterna nihil Deo gratũ est. *Qui non est in charitate, manet in morte. Si tradidero corpus meum vt ardeam* (quæ est magna victima, singularis hostia, munus & sacrificium ex nostra parte maximum) *& charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Frustra diligis & colis Deum, id est, per opera externa te diligere & colere fingis (neque enim vere Deum diligit, qui proximum nõ diligit: *Quomodo enim Deum diliget, quem non videt; qui proximum, quem videt, non diligit?*) si fratrem non diligis, si vlla tibi cum fratre simultas est. *Si* (inquit Christus) *habes aliquid aduersum te:* non addit, iuste; quia siue iuste offendatur contra te, siue iniuste, tu tamen reconciliare illi: tu fac quod in te est, iuxta illud Apostoli: *Cum omnibus pacem habentes, quantum in nobis est: & nulli aliquid debentes, nisi vt inuicem diligamus.* Tu inimicitias omnes depone, siue ille eas deponat siue nõ, siue ille recõcilietur siue non. *Sol non occidat supra iracundiam vestram.* Noli differre reconciliationem. *Sicut sapiens Medicus* (ait in hunc locum Chrysostomus) *non modo imminentes morbos præuenientibus remedijs excludit, verum etiam iam tenentes alio medendi genere iam repellit. Ita hoc loco Christus facit. Nam fatuum quidem vocare prohibendo, aduersus inimicitias auditorum corda præmunit. Reconciliationem vere post inimicitias imperando, vim morbi iam obtinentes è medio tollit.* Hæc ille. Sed quod modo diximus, reconciliari nos debere: omnesque charitate complecti qui habẽt aliquid aduersum nos, siue iuste id habeant siue iniuste aliquot exemplis illustrabitur. De diuo Bernardo sic legimus: *Vsque adeo omnes homines germano amplectabatur affectu.*

1. Ioan. 3.
1. Cor. 13.
1. Ioan. 4.
Rom. 12. & 19.
Ephes. 4.
Simile.
Homil. 16. in Matth.
Exempla.
1

affectu, vt eorum scandalo grauius vereretur, quibus nullam videretur scadali occasionem præbuisse. Plus enim pijssimum pectus, gratuitum alterius affligebat scandalum, quã propriæ immunitas conscientiæ. Si quidem minus sperabat posse sanari, quod vnde procederet, non videbat. Vides non esse negligendos qui in iuste offenduntur, sed potius commiserandos, ideoque aut per amicabilem communicationem, aut alio aliquo modo, quãtum in nobis est, ad charitatis copulam reducendos. Sanctus Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, incruentũ offerens sacrificium, ea ipsa hora in qua sacrum velum à sanctis donis aufertur, (id est, post consecrationem, quum esset recitanda oratio Dominica) recordatus cuiusdam clerici contra eum offensi propter suspẽsionem iustam, significat diacono, vt cõnexam resumat petitionem, & sæpe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrẽ prę texens, egressus est ab altari, & iubet celeriter vocare ad se clericum illũ: quo veniente, procidit Patriarcha ad pedes eius, coram omnibus veniam postulans. Quo facto motus clericus, & ipse quoque procidens veniam petit. Sic fratri reconciliatus ad altare redit, & cũ fiducia canit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitorib. nostris, memor verbi Saluatoris: *Si offers munus tuum ad altare, &c.* Hęc ibi. In Prato spirituali sic legimus: Inter duos vicinos Episcopos orta simultas est, cum alter eorũ diues & astutus, alter valde humilis, & simplex esset; quærebatq; astutus aliũ lædere. Hoc comperto, dixit alter die quodam solenni clero suo: Sequimini me, & quicquid me videtis facere, & vos facite; & victores erimus. Venit igitur ad Episcopũ illum diuitem, & pertranseunte Litania, populoq; totius ciuitatis congregato, procidit ad pedes eius cum toto suo clero, dicens: Ignosce nobis Domine. Serui tui sumus. Stupefactus ille atque compunctus in tanta Episcopi humilitate & charitate, tenuit pedes illius, dicens: Tu meus & dominus & pater es: factaque est inter eos ex illa die magna charitas atque concordia. Simile charitatis exemplum vide in sancto Godefrido, Episcopo Ambianensi, apud Surium.

In vita eius li. 3. ca. 6.

2 *In vita eius apud Suriũ tom. 1.*

3 *Cap. 219.*

4 *In vita eius, li. 3. c. 2. 10. 6.*

Exempla ethnica.

1 Quod si exempla Sanctorum minus mouent, quasi magis ardua, tuisque viribus maiora; accipe Ethnicorũ exempla: quibus paria præstare non posse, nostra nunc confusio est, & in die iudicij condemnatio erit. Aristippo philosopho cum Æschine oratore (quum prius amici fuissent) aliquid iræ inciderat. Quum ergo illi quidam diceret: *O Aristippe, vbi nunc amicitia vestra?* respondit: *Dormit, sed ego eam excitabo.* Adiensque Æschinem. *Adeone* (inquit) *tibi videor modis omnibus infelix & insanabilis, vt ne moneri quidem merear abs te:* At Æschines: *Non mirum* (inquit) *si cum in omnibus me præcellas ingenio, hic quoque prior videris quid facto opus esset.* Et ne soli philosophi hanc animi moderationem tenuisse videantur (quorum tamen philosophia nisi inane erat & falsum sapientiæ nomen) viri in sæculo principes spontaneam hanc cum inimico reconciliationem vt viris magnis ac

Plut. lib. de prohib. irac.

2 prudentibus dignam sequuti sunt. Philippus Macedoniæ Rex, hortantibus amicis vt Archadionem perpetuo illi maledicentem puniret, quum occurrisset homini, humaniter cum illo loquutus, mox etiam donis ad eum missis, percõtari eos postea iussit, quomodo iam de se apud Græcos loqueretur. Cunctis testificantibus, iam mirum eum Philippi laudatorem esse factum, Ego igitur (inquit) melior medicus fui quam vos. Alcibiades,

Plutarc. vbi supra.

3 Hippocino viro clarissimo propter iniuriam filio illatam ei grauiter offenso, postridie summo mane Hipponici domum proficiscitur, ostiumque ingressus, vbi in conspectum illius venit, deposita raptim veste, corpus nudum verberandum homini obtulit, multis precibus rogans, vt debitis verberibus cæderet. Hic autem iniuriæ confestim oblitus, non modo veniam Alcibiadi præbuit, sed & filiam ei in matrimonium tradidit. Si potuerunt Ethnici vel ex animi moderatione, vel ex prudentia humana, sic sponte reconciliari fratribus suis, & suas iniurias vel illatas agnoscere, vel acceptas condonare; surgent illi profecto in iudicio, & nos condemnabunt, qui fratribus nostris, qui habent aliquid aduersum nos, reconciliari, vel vt rem indignam, vel vt arduum quid & impossibile, exhorrescimus. Dicit Dauid: *Super inimicos meos prudentem me fecisti mãdato tuo, quia*

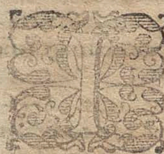
Plutarc. in Alcibiade.

in aeternum mihi est Hæc est vox omnium fidelium, quos Christi gratia illustrauit. Illa enim certe prudentes hos fecit super omnes inimicos nostros, super omnes Ethnicos & Paganos, in Dei mandato & voluntate; quia in æternum nobis est, quia eius cognitio perpetuo auribus nostris insonat eius meditatio assidua nobis est. Quotidie oramus: *Dimitte nobis, sicuti nos dimittimus.* Hæc sola oratio prudentes nos facere debet, vt vel nunquam irascamur fratrib. vel, si irascimur, quam celerrime in gratiã redeamus. Christiani hominis prudentia. *Matth. 6.*

Obserua autem quanta huius rei necessitas. *Si offers* (inquit Christus) *munus tuum ad altare.* Hoc autem quotidie faciendum. Non enim de sacrificio proprie dicto hic loquitur Christus (hoc enim est offerre in altari) sed de quouis munere ad altare oblato: de eleemosina, de oratione, de quocunque Dei cultu. Nihil horum Deo placet, nisi prius reconcilieris. Reconciliari autem non est quocunque modo satisfacere, aut veniam petere: sed in pristinam gratiam & amicitiam redire, quantum ex te est. *Relinque munus ad altare,* id est, desiste tantisper à cultu Dei donec reconcilieris. Adeo non vult Deus extra charitatem cum proximo aliquid ipsi offerri. Sed & vide vtilitatem. Addit enim: *Et tunc veniens offeres munus tuum.* Hoc est, tunc munus tuum erit pergratum, quum fratri tuo reconciliatus fueris, quum vel ille tibi pepercerit, vel tu illi noxam remiseris. Quum enim noxam fratri remittis, perinde tecum agitur, ac si ille aureis tegulis te lapidasset, quibus læsus fortè ad tempus fueris, sed illis mox collectis, magnas opes acquisieris: quarum si amator es, optas vt sic te sæpius lædat. Maximas opes ex fratrum iniurijs acquirimus, cum eas dimittimus; qua sic fit vt nostra nobis dimittantur peccata, munusq; nostrum ad altare gratum Deo fiat. De huius reconciliationis fraternæ & necessitate certa, & vtilitate amplissima, vide supra in alijs Dominicis, Dominica 3. Quadrages. text. 3. Dominica Passionis tex. 3. & 8. Dominica in Albis, textu 2. Dominica 1. post Pentecosten, textu 3. Non vt huc illa omnia congerat concionator, sed vt de illis omnibus delectum faciat. Lector vero vno intuitu, quæ ad Reconciliandi necessitas. *Simile.*

hanc tam necessariam virtutem capessandam valent, conspiciat. Quod semel dictum, in vniuersum Lector accipiat.

EVANGELIVM DOMINICÆ VI. POST PENTECOSTEN.

N diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, & si dimisero illos ieiunos in domum suam, deficient in via; quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit: & dabat discipulis suis, vt apponerent: & apposuerunt turbæ. Et habebat pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi: Et manducauerunt, & saturati sunt: & sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducauerant quasi quatuor millia: & dimisit eos.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cum turba multa esset, nec haberēt quod manducarēt, ait: Misereor super turbā.* Loc⁹ duplex. 1 De prouidētia Dei circa necessaria. 2. De operib. misericordię erga egenos.

2. *Quia ecce iam triduō sustinent me.* De perseuerantia in bono.

3 *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.* De præsentis vitæ solatijs à Deo concessis.

4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panib. in solitudine?* Contra diffidentiam, & de pia in Deum fiducia.

5. *Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.* De virtute liberalitatis.

1. *Cum turba multa esset; nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.*

LOCVS moralis duplex. De prouidentia Dei circa necessaria vnus: De operibus misericordiæ, alter. Christus enim vt Deus erat & homo, sic his verbis & hoc facto Dei prouidentiam erga mortales, quæ nunquam deficit, in necessariis aperte docet: simulque hominum erga proximos indigentes qualis affectus, quæ misericordia esse debeat, ostendit. Necessitati eorum non habentium quod manducarent, prospexit mirabiliter, vt Deus, miseretur præsenti necessitati, vt homo. Vtrumque hunc locum iam in aliis *a* Euangeliis aliquoties tractauimus, quæ huc referri possunt. Hic tamen pauca addemus, prout Deus dabit. At primum de prouidentia Dei, quæ nunquam dormit, nunquam deficit, circa etiam temporalis huius vitæ necessaria. Si in Regis palatium ingrediens, in aula eius mensam pretiosis mappis instratam, & delicatissimis cibis ornatam videres, in qua muliones, aliæque viles personæ accumberent; quibus etiam postquam appositæ epulæ absumptæ essent, aliæ semper atque aliæ de nouo apponerentur, magna in copia & varietate: merito multum mirareris, quæ tandem & quam splendida foret mensa, quantus apparatus, quæ magnificentia epularum, vbi Rex ipse cum filiis & amicis suis manducaret. Atqui in hoc mundo omnibus etiam impiis & peccatoribus apposuit Deus mensam omni rerum genere instructam & adornatam, multos agros omnium fructuum varietate vberrimos, prata multa herbarum & florum venustate florentia; innumera alia sapida gustui, grata aspectui, odorifera olfactui. Carnium vero tantam copiam & abundantiam, vt pro vnaquaque anni tempestate aliæ atque aliæ inueniantur; sed & pro cuiusque palato singula suppeditentur. Similiter & de piscibus. Quod si talis est mensa quam Deus omnibus, etiam impiis, apparauit; qualis erit illa quam iustis & amicis suis incessanter adornat? Non potest mentiri Scriptura, quæ dicit, *Nunquam vidi iustum derelictum, aut semen eius quærens panem.* Rursum; *Vniuersi qui sustinent te, non confundentur.*

Prouidẽtia Dei circa necessaria.

a *Dom. 4. post Epiph. text. 2. Dom. 1. Quadr. text. 5. & 4. Quadra. textu 1.*

Simile.

Psal. 36.

Psal. 24.

Videtur quidem suos aliquando Deus ad tempus deserere; sed vbi ad probationem id modice fecerit, celeriter eos consolatur. Sic in Abraham, in Tobia, in filiis Israel in deserto eum fecisse, alibi ostensum est. De qua erga illos perpetua Dei prouidentia ait Moyses: *Portauit te Dominus Deus tuus, vt solet homo paruulum gestare filium in omni via quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum.* Sicut enim hi qui agonibus præsunt, eos qui ad certamen veniunt, non vtcunque, neque fortuita inter se sinunt inire certamina, nec raptim & promiscue quemlibet eodem armant modo; sed diligenti examinatione facta, prout corpora viderint vel ætates, æquissima ratione pares cum paribus iungunt, & arma cuique apta & sufficientia suppeditant: ita plane de diuina prouidentia cogitandum est, quod omnes qui in huius vitæ agones descendunt, æquissima ratione dispenset atque disponat, vt alius quidem contra carnem, alius contra paupertatem, alius rursum contra ipsas diuitias, & sic alij aduersus alia impedimenta pugnent; ideoque aliis & diuersis armis quisque induatur, & maiori aut minore robore donetur, quo hostem sibi constitutum vincat: *Fidelis enim Deus est, qui non patitur quenquam tentari supra id quod potest: sed* (quod amplius est) *facit etiam cum tētatione prouentum.* Non enim sicut agonotheta in certaminibus, vbi certatores amauerit, arena & palæstra egreditur, spectaturus cum cæteris; sed ipsemet in singulis adiuuat, & minus fortes maioribus subsidiis subinde reficit, valentiores minori, sed assidua tamen virtute roborat. Tanta certe & tam vigilans est Dei prouidentia circa mortales, maxime autem fideles, vt hoc nomine omnia amoris nomina & vocabula sibi attribui voluerit. Vnde S. Chrysostomus: *Deus suum nobis nostræ salutis amorem significaturus, gallinarum in nobis charitatem, patrum curam, matris misericordiam, sponsi amorem profert; non quia tantum duntaxat amat, sed quia maiora istis, alia non sunt apud nos amoris argumenta.* Dat ergo semper necessaria quatenus expedit, & plus quam necessaria, quando id nihil nobis obesse cognoscit. Quemadmodum enim infantulo sphærulam, pilam, & trochū abscondimus, ne impediatur à necessariis; cum autem ea

con-

Deut. 1. *Orig. lib. 3. c. 2. de Principiis.* *Simile.* *1. Cor. 10.* *Dissimile.* *Sup. Psal. 14.* *Simile.*

contempserit, & non iam desiderio eorum tenetur, omnia talia ei libere permittimus, quia stulta cupiditate cessante, eum à necessariis talia amplius nō auocabunt: sic omnino Deus ab electis suis multa aufert, quam diu eos vana eorum cupiditate teneri cernit; quibus postea, extincta ea cupiditate, eadem & multo plura suppeditat.

Prouidētiæ diuinæ exempla.

Sed ne circa homines, maxime Deum timentes, eius sancta prouidentia deesse aliquando videatur, eadem circa vnam bestiolam docere nos potest. Alcyon marina auicula est, ac in maris littoribus nidificare consueuit, collocatis in ipsa arena ouis, idque in media hyeme: quo tempore multis ac violentis flatibus mare & terra perturbatur. Et tamen tam diu quiescunt marini fluctus, dum Alcyon fouet oua, septem videlicet diebus. Hoc enim spatio excludit pullos. Quoniam vero alimento est illis opus, & spatio quo crescant, septem alios dies ad pullorum educationem & incrementum munificentissimus Deus huic minimæ auiculæ largitur. Quam rem & naturæ intelligentes, dies illos Alcyonios appellant. Quo exemplo docemur; quanta sit Dei prouidentia erga eum cui cætera omnia animantia subiecit. Accipe vnum adhuc aut alterum aliud exemplum. Locustæ per integras acies agros interdum depopulantur, vbi eas Deus vi venti impulerit. Ne tamen ea pernicies nimium grassaretur; vtque facta quam Deus vult strage, statim è medio tollatur. Seleucis auis insatiabilem à Creatore edendi naturam sortita, eas insequitur, breuique temporis momento vniuersas absumit. Hæc autem auis ab incolis Gasij montis nunquam conspicitur, nisi quum locustæ agros vastarunt, ipsaque necessitas postulat. Piscis quidam Noruegici maris, illo idiomate *SWamfisch* dictus, quum sit crassus & valde pinguis, vrgente periculo, carnem, pinguedinem, & pellem (velut facit hericius, siue à periculo sibi cauens, siue etiam poma ab arboribus decussa in victum colligens) super caput reduplicat & contrahendo se caput abscondit, suarum interim carnium esu seipsum sustentans. Hæc ad sui conseruationem diuinæ prouidentiæ instinctu animalcula

1. *Isidorus Clarius Ora. 50. tom. 1.*

2. *Basil. Hom. 8. Hexameron.*

3. *Olaus magnus histor. lib. 21. ca. 25.*

malcula faciunt. Sed & illud quoque diuinæ prouiden-
tiæ præclarum erga homines ipsos argumentum est,
quod eodem in opere idem commemorat Olaus. Qu
vehementia frigorum in extremis partibus Septentrio
4. nis, & validæ tempestates ibidem non finant in altum
Di. eod. c.15. crescere arbores, è quibus erigi possent necessariæ ædes
idcirco Dei prouidentia incolis prospexit, vt ex ingen
tissimis belluarum marinarum costis fabricare domo
valeant, & reliqua in eisdem necessaria. Eadem Dei pro
uidentia vbi regiones frigidiores sunt, lanæ & pelliun
copiam propter pecorum, quæ illa gerunt, abundan-
tiam suppeditauit; vbi calidiores, serici, & bombycum
Sic etiam obseruare licet, vbi vina calidiora & fortiora
crescunt, ibi aquas esse dulcissimas, & ad potandum pu-
rissimas, vt in Hispania, Italia, & Gallia. vbi autem aut
non crescunt vina, vt in Anglia, Scotia, Hibernia; aut
5. tenuiora nascuntur, vt in Germania; aquas potabiles vel
Lud. Gran. non inueniri, vel raras & minus dulces. In Indiæ Orien-
Conc. 2. in talis insula quadam Ceilam dicta, colubri quidam fre-
Dom. 11. post quentes sunt valde perniciosi, qui leui etiam morsu ho-
Pent. mines interimant. Sed eodem in loco salutaris quæ-
dam arbor passim nascitur, cuius ramum si quis in ma-
nu gestet, ita eius odore ac virtute colubrum sopiat ac
incantat, vt is etiam in sinu positus nihil noceat, neque
loco moueatur, ita vt possis eum pro libito vel occidere,
vel cædere. Innumera sunt huius admirabilis Dei proui-
dentiæ argumenta: quibus singulis docemur, quam cer-
ta & infallibilis sit circa homines eadem; vtq; de ea nul-
lus relinquatur ambigendi locus.

Misericordiæ opera proximo exhibenda. Alter locus moralis hic est, de operibus misericor-
diæ proximo indigenti exhibendis, exemplo Redem-
ptoris, qui esurientis turbæ, & non habentis quod man-
ducaret, misertum se esse profitetur. Beatus Iob de seipso
Iob 3. ait: *Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris*
Exempla. *meæ egressa est mecum.* Merito Raab exploratoribus, quos
1. domi suæ receperat, postquam ipsos à morte eripuit,
Iosue 2. dixit: *Nunc ergo iurate mihi per Dominum, vt quomodo ego*
2. *misericordiam feci vobiscum, ita & vos faciatis cum domo*
patris mei. Sic erga proximum misericordes, à Deo mise-
ricordiam iusto quodam titulo exposcũt. Sanctus Elzea-

rius

rius Comes, quum quodam die multas auri vncias, & pannum coccineum, oblata illi munera repudiasset; ingrediens cubiculum suum, vt sancta meditatione animum suum in Deum colligeret, huiusmodi verbis vtebatur: Tu mihi Domine Deus in paradiso debes centum auri vncias, & duos pannos coccineos. Tantum enim recusauerat. Hanc fiduciã Scriptura nos docet: *Benefac iusto, & inuenies retributionem magnã, etsi non ab ipso, certe à Domino.* De hac retributionis mensura in alia Dominica diximus. Habet autem opus misericordiæ suam mercedem, siue ille dignus sit misericordia, siue nõ, cui miseremur. Est enim misericordia (vt eam Augustinus describit) *aliena miseria in corde nostro compassio*, qua vtique si possumus subuenire, compellimur: idque propter Deum communem patrem orphanorum & egenorum. Rex Dauid Miphiboseth filio Ionathæ amici sui dixit: *Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Ionatham patrem tuum, & restituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.* Hanc misericordiam fecit ei Dauid, etsi vtroque pede claudo, propter patrem eius Ionatham, ipsi Dauidi coniunctissimum. Si Dei amor in nobis est, pauperibus, etsi vtroq; pede claudis, qui nec patientiam in aduersitate, nec humilitatem in paupertate habent, facile & libenter miserebimur propter Deum patrem ipsorum, & nostrum. Hinc Diuus Ioannes: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Impossibile est diu ferrum esse in fornace absque eo quod emolliatur. Sic nec cor humanum in fornace charitatis esse potest, absque eo quod eius viscera in alterius miseria cõmoueantur. Est enim ferrum humano corde durius, & est diuinus ignis hoc materiali nostro fortior. Qui ergo se in pauperis miseria commoueri nõ sentit, certo sciat, charitate Dei cor vacuum se habere. *Beatus qui intelligit* (id est, qui commouetur) *super egenũ & pauperẽ: in die mala liberabit eum Dominus*; id est, eius quoque, quum miser fuerit, miserebitur. Qui ad miserẽdum & elargiendum proterui & duri, parci & auati sunt, ad accipiendum vero faciles & prompti, largas & apertas

In vita eius ca. 27. apud Sur. tom. 5.

Eccl. 12.

Dom. 1. post Pent. text. 1. & 4.

De Ciu. Dei lib. 9. ca. 13.

2. Reg. 9.

Exemplũ.

1. Ioan. 3.

Simile.

Psal. 40.

Similia. tas manus habēt, sunt similes spongiæ, quæ facile lique-
1. rē imbibit, soloq; tactu attrahit & exhaurit, illum autem nisi prius comprimatur, non reddit. Sic enim auarus minimo digito pecuniam colligit; sed de largiendo quum agitur citius clauem è manu Herculis extorqueas, aut aquam è pumice haurias, quam ab illo teruntium elicias.
2. Sunt quædam vasa fictilia; quæ angustum aliquod foramen seu rimulam potius habent (quales etiam sunt pyxides æneæ pauperum in Ecclesiis positæ) in quam rimulam nummi facile demittuntur, sed postquam intus sunt, nihil ab illis educi potest, etiam si millies huc atque illuc illas inuoluas & inuertas: ideoque vt nummos inclusos elicias, frangi vas fictile debet; aut si ænea pyxis & serrata est, claue aperiri oportet. Sic auarus ita nummos suos mordicus inclusos tenet, vt quomodocunque hominem agites atque conuoluas, seu Dei comminationes, & auaritiæ pœnas ac sordes, seu misericordiæ & beneficentiæ ingentes retributiones, honestatem & virtutem ei proponas, nihil proficias. Sola mors vas fictile confringens, omnes eius thesauros effundit, in rapaces hæredes disperdit: sola mors, instar clauis omnes eius arcas aperit, conclusa recludit.

Auarus crudelis. Nihil auaro crudelius: homine immisericorde nihil immanius. Plus illi cani & mulo, quam fratris necessitati prospectum volet.

Exemplū. 3. Reg. 18. Rex Achab post triennij sterilitatem & famem ingentem, dixit dispensatori domus suæ: *Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si forte possimus inuenire herbam, & saluare equos & mulos; vt non penitus iumenta intereant. Diuiseruntq; sibi regiones vt circuirent. Achab ibat per viam vnam, & Abdias dispensator eius per viam alteram.* Ecce de equis & mulis sollicitus est, de pauperibus, de viduis, pupillis, de fratribus toto regno afflictissimis, nullam curam habet. Tales adhuc in ipsa CHRISTI ecclesia multi sunt, qui canibus & equis suis plus quam pauperibus prospiciunt.

Aliud. Iob 4. & seq. Alij pauperes fortiter obiurgant, in nulla re adiuuant. Amici Iob, quum in sterquilinio sedentem viderunt, & testa saniem radentem, multis verbis vsi sunt, vt eum alicuius sceleris arguerent, propter quod sic eum Deus percusserat, multum accusauerunt, sed toto illo tempore

nec pannum quidem, quo vulnera sua mundaret, ei porrexerunt. Quare & iratus est illis Deus, nec nisi ipsius Iob precibus placari voluit. Aliud nos docet Christus, misericordia motus super turbam nō habentem, quod manducaret. Vide plura infra. Dominica 8. post Pentecosten, textu 3. loco magis proprio.

2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.*

LOCVS moralis de perseuerantia in bono. Hanc enim suæ curæ, & sollicitudinis, & misericordiæ erga turbam esurientem, nec quod manducaret habentem, causam adfert Christus, *Quia ecce iam triduo me sustinent.* Dicens, *ecce*, obseruari docet causam facti sui. Dicens, *ecce*, laudat patientiam & perseuerantiam auditorum suorum, quæ toto triduo sine cibo & potu audiēdo Christo vacabant. Ideo miseretur, ideo non deserit suos Deus, quia & ipsi Deum non deserunt. Perseuerā- tia in bono.

Sic Apostolis suis dixit CHRISTVS: *Vos estis qui permansistis mecum in omnibus tentationibus meis: & ego dispono vobis regnum, vt comedatis & bibatis in mensa Patris mei.* Huius conuiuij cœlestis, quod perseuerantibus in bono redditur, figura & exemplum fuit hodierni Euangelij conuiuium, quo auditores suos vsque ad saturitatem Christus pauit in deserto. Veteranus miles assuetus laboribus, nec globorum nimbum super se, nec multitudinem cadentem ante se, nec tormētorum tonitrua circa se, nec hostium agmina prope se formidabit, sed imperterritus finem pugnæ exspectabit. At delicate domi enutritus, ad primum belli strepitum fugit, nec detineri potest. Ille victoriam & gloriam, hic interitum & ignominiam reportat. Idem fit in militia Christiana, Qui perseuerat in charitate Dei, & proximi, in timore, in cultu, in obsequio Dei, in bonis operibus exercitatus & assuefactus, nec impiorum improperia super se, nec multitudinem peccantium ante se, nec dæmonum fremitus circa se, nec mundi & carnis blanditias prope se respiciet, vt à Dei seruitio abstrahatur; sed perseuerabit vsque in finem, æternum gloriæ pondus reportaturus. Qui molles & flaccidi sunt, ad primam tenta-

Luc. 22.

Simile.

Non perseuerādi caussa obliuio. *Psal.* 77. *Psal.* 118. Non perseuerādi caussa, manca conuersio. *Exod.* 12. Exemplū.

tentationem succumbunt. Huius rei caussa inter cætera est horum ingratitudo, illorum perpetua Dei beneficiorum memoria. *Filij Ephraim intēdentes & mittentes arcū*, id est, vocati & apti ad malitiam cœlestem, *conuersi sunt in die belli*, tempore tentationis recesserunt, *non custodiētes testamentū Dei, & in lege Dei noluerūt ambulare: & obliti sunt*, id est, quia obliti sunt *benefactorum eius*. At cōtra iustus dicit: *Viā veritatis elegi, iudicia Dei non sum oblitus.* Posterius reddit caussam prioris. Alia caussa non perseuerandi in bono est; quia non ex puro Dei amore, sed ex timore pœnæ ad Deum conuertimur. Sic Ægyptij multis Dei flagellis afflicti, metu magis quam charitate commoti, *vrgebant populum Israel exire velociter de terra.* Sed mox eos pœnituit, & exeuntem Israel vsque ad mare rubrum persecuti sunt. Quæ autem ex amore fit conuersio, firma est, nec tentationi cedit. Beatus Hieronymus acriter à dæmone tentatus vt castitatem violaret; opem Domini implorās, tam diu in oratione perseuerauit, vt à tētatione liberaretur. *Memini* (inquit) *me clamantē, diem crebro iunxisse cū nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino imperāte, tranquillitas.* Clamat igitur nobis Scriptura: *Expecta Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuū; & sustine Dominum.* Abraham cum aliquando sacrificium Deo immolaret, & aues ad illud descenderent, nihilominus tamen ipse abigebat eas, neque vnquam propter illarum importunitatem à sacrificio cessabat. Idem nobis animus, eadem alacritas, idem perseuerandi studiū, in cuiusuis opere virtutis esse debet. *Viam trium dierum* (vt docet Sanctus Bernardus) *necesse est nobis in hoc deserto agere. Primus dies est timor pœnæ, qui nostra primordia cōuersione exercet. Secūdus est pietatis dies, quia respiramus in luce miserationū Dei. Tertius est obediētia, quā præstare necesse est mandatis Dei.* Quod enim timor incepit, spes veniæ promouet, sed nihil fit, nisi obedientia mandatorum sequatur: à quo tertio hæretici hodie abhorrent, duobus primis contenti, eaque sufficere arbitrati. Sed isti triduo Christum non sustinent; quare de eius panibus non gustabunt. Quando canis venaticus leporem, vel aliud aliquod venationis genus inuestigat, si nullum vestigium inuenit, & piger & iners ambulat

Perseuerātiæ exemplum. *In epist. ad Eustochiū.* *Psal.* 26. *Genes.* 15. *Allegoria.* *Serm. 1. de Euang. 7. panum.* Locus cōtra hæreticos. *Simile.*

113

bulat: at si animalis vestigium nares eius attingit, solertissimè & diligentissimè currit, quousque feram inueniat. Ita nos, si verè Deum gustamus, si odor eius longè suauissimus ad nares nostras peruenit, si beneficia præsentia, mercedem repromissam diuinæ sapientiæ dulcedinem verè odoramus & intelligimus, *curremus* haud dubiè *post odorem Vnguentorum istorum, trahetq; nos post se*, & vsque ad finem alacriter currendo perseuerabimus, *lætantes in his, quæ dicta sunt nobis: in domum Domini ibimus*. Cæterùm ad quorum nares harum rerum odor non peruenit, qui non *gustauerunt donum cœleste, nec quàm suauis est Dominus, & quàm bonus Deus Israel iis, qui recto sunt corde*, illi pigri ambulant, nec vel vno die Christum sequuntur, imò nec vna hora cum Christo possunt vigilare, sed post carnem suam ambulant, & post concupiscentias eius. De hoc argumento vide plura in aliis Dominicis. *Cant. 1.* *Psal. 121.* *Hebr. 6.* *Psal. 33.* *Psal. 72.* *Dom. 2. post Epiph. 6. Do. Sexag. tex. 7. Dom. Quinquag. tex. 3.*

3. *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.*

LOCVS moralis de præsentis vitæ solatiis à DEO concessis. Deus enim etsi electos suos variè tentat, & multis in hac vita difficultatibus exponit, variis tamen & intermixtis solatiis reficit, ne, si ieiunos, omniq; solatio destitutos in domum suam, quæ est cuiusq; mors temporalis, dimitteret, deficerent in via peregrinationis huius non ferendis laboribus, ac molestiis pares essent. Huc pertinet illa mensa Dei, rebus omnibus non necessariis tantùm, sed etiam ad honestam voluptatem comparatis plena, quam in primo huius Euangelii loco descripsimus: de quo etiam Apostolus loquitur, dicens: *Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum.* Quod & Propheta Regius cecinit, dicens: *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore: aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Sed totam hanc admirabilem Dei bonitatem in alio Psalmo ex proposito canit, ex parte non hominum tantum atque animantium, sed & rerum omnium inanimatarum, atq; adeo creatarum: post quorum fere omnium enumerationem concludit: *omnia* Vitæ præsentis solatia. *1. Tim. 6.* *Psal. 144.*

Psal.103. *à te exspectant, vt des illis escam in tempore. Dante te illis, colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* Sed hæc Dei bonitas in homine maximè elucet, propter quem inferiora hæc omnia creauit: & in ipsa hominis cura, circa animæ salutem ac statum, secundum quam ad imaginem Dei creatus est. Hanc enim, ne deficiat in via, assiduè consolatur, docet, reficit, ac recreat. Hom.12. in Ezech. *Conuersi ad Deum peccatores* (ait S. Gregorius) *in præsenti vita via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sancti pabulo dimittantur. Ne ergo lassemur in huius peregrinationis itinere, pascendi sumus sacra admonitione.* Sed hac Luc.15. maximè indigent, *qui de longè venerunt*, in hoc Euangelio quidam ex iis, qui triduo Christum sequuti fuerant, hoc est, qui ex grauioribus peccatis, & longiori peccati consuetudine conuersi sunt. Sic filius prodigus in gratiam receptus, opulenta & copiosa patris mensa fruitur, occiso vitulo saginato etiam vsque ad inuidiam senioris fratris.

Voluptas virtutis maior quàm vitii.

Nulla in re longius falluntur peccatores, quàm dum existimant in virtute non posse tantum solatium aut voluptatis inueniri, quantum in sui luxuriis inuenire se opinantur. Quantum distat *siliqua porcorum*, qua se satiare voluit filius prodigus, *à vitulo saginato*, quem pater ei apposuit; tantum est discriminis inter sordidas & vanas luxuriosorum & sæcularium desideriorum voluptates, atque veras & solidas iustorum lætitias.

Dom.3 post Pasch. tex.2. Similia.

Quod in alia quadam Dominica tractauimus. Quemadmodum nutrices amarissimo absinthio vbera sua intingunt, vt infantes ab vberibus depellant: sic Deus labores & difficultates varias sæculi voluptatibus studio immiscuit, vt illis relictis, cœlestia quæreremus. Contra vero quemadmodum qui naturæ historiam scribunt, lacum esse quendam aiunt, cuius epota aqua abstemios reddit: sic aqua Christi talis est, *vt qui eam bibit, amplius non sitiat*, id est, vt eius gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hunc in se gustum Augustinus recenter ad Christum conuersus sensit, vt de se ipso his verbis scripsit: *Quam suaue mihi subitò factum est carere suauitatibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eijciebas enim eas à me vera tu & summa*

Plin. lib.31. c.2. Ioan.4. Exempl. Confess. lib. 9. c.1.

summa suauitas: eijciebas & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini; omni luce clarior, sed non sedenti in tenebris omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi & acquirendi, & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum, & gestiebam tibi charitati meæ, & diuitijs meis, & saluti meæ, Domino Deo meo. Hęc ille. Vide simile exemplū de B. Cypriano ad Christū conuerso Dō. 4. Aduen. tex. 5. Hæc est symphonia & musica, hæ epulæ, hoc conuiuium, hic vitulus saginatus, peccatori ad Deum veraciter conuerso datus. Huiusmodi nouis solatiis perfunditur, qui Christum laboriosè sequitur; non dimittitur ieiunus; non caret ingenti consolatione & gaudio.

Matth. 11.
In Declam. de bonis deserendis.

Mutantur ista in iustis, non tolluntur. Hoc est quod Christus dixit: *Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiē.* Quod sic explicat D. Bernardus: *Mira nouitas, sed eius qui facit omnia noua: & eius qui fingit laborē in præcepto. Fictus in præcepto labor est, onus leue iugū suaue, crux inuncta oleo. Quod Abrahæ dictū est, Tolle filiū tuū quē diligis Isaac, & offer eū mihi in holocaustū: labor fictus est in præcepto. O beatus siquidē Isaac sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocē Domini audieris intus in animo, vt offeras Isaac, id est, vt quodcunque est gaudiū tuum, immoles Deo (Isaac enim interpretatur risus) cōstanter obedire ne timeas. Non Isaac, sed aries morietur. Nō peribit tibi lætitia sed cōtumacia. Nō mactabitur Isaac sed viuet. Crucifixus mūdo viues Deo, tanquā tristes, semper gaudentes.* Hęc ille. Nempe non tollitur sed mutatur, & ad meliora conuertitur iustorum in hac vita gaudium, lætitia, consolatio. Petrus qui piscatione piscium delectabatur, fit piscator hominum, dicē-

Iustorū lætitia nō tollitur, sed mutatur.
Exempla

te illi Christo: *Ex hoc eris homines capiens.* Nolo vt artem *Luc. 5.*
tuam deseras: imò eandē illustriorem reddam. Saulus ex 1.
zelo legis persequens Ecclesiam Dei, fit ex zelo fidei, per- 2.
secutor Iudaismi, dicente Christo: *Ostendam illi quantū* *Actor. 9.*
oporteat eum pro nomine meo pati. Magi ex Oriēte, qui A- 3.
stronomiæ scientia delectabantur, per astrum ad Chri-
sti cognitionem ducuntur. Delectati astrorum scientia,
per astra ad gaudium fidei trahuntur. Visa enim stella *Matth. 2.*
quùm staret supra domum, in qua Christus erat, *gauisi* 4.
sunt gaudio magno valde. Populus Israeliticus, quem olim

Exod. 3. Ægyptiacæ delectabant, vt ex Ægypto egrederentur
5. hanc promissionem acceperunt: *Introducet vos Dominus*
6. *ad terram fluentem lacte & melle.* Quasi diceret: Delecta-
1.Tim.6. vos rerum copia. Illâ habebitis, sed ex me, & in terra quam
ego dabo. Sic eisdem Israelitis permissa sunt sacrificia
cruenta & carnalia; sed vt vero Deo illa offerrent, qui
aliqui idolis immolaturi erant. Sic Apostolus prohibet
diuites sperare in incerto diuitiarum, iubet eos *sperare in*
Iustorum solatia. *Deo viuo.* In his omnibus non affectus, sed obiectum
mutatur. Sperare, gaudere, concupiscere nō prohibetur,
sed ad res honestas, laudabiles, solidas, atque diuinas, af-
fectus conuertitur. Quotquot ergo Christum sequun-
tur, omnia mundi gaudia illicita abdicantes, non dimit-
tuntur ieiuni, sed habent alia vera & solida gaudia, qui-
bus se oblectent. Pro allijs & cepis Ægyptiacis, manna de
cœlo; pro siliquis porcorum, vitulus saginatus; pro pani-
bus in deserto, cibus qui non perit, sed permanet in vi-
tam æternam; pro carnalibus spiritualia corda submi-
Rom.6. nistrat. Qui serui erant immunditiæ, serui fiunt iusti-
tiæ. Mutata seruitute, mutantur affectus, voluptates
gaudia. Mutantur, sed non tolluntur. Auarus gaudet in
pecuniis suis, & sibi plaudit, dum nummos tacitus con-
templatur in arca. Apostolus *gloriatur in infirmitatibus*
suis. Superbus gaudet honore & laude populari. Iustus
dicit: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ no-*
stræ. Voluptuarius gaudet in Venere & Baccho. Sobrius
gaudet, quia *victum & vestitum habens, contentus est.*

4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine.*

Contra diffidentiam. LOCVS moralis contra diffidentiam. Discipuli
enim Christi quūm paulo ante vidissent miracu-
lum de quinque panibus & duobus piscibus, qui-
Marc.6. bus quinque millia hominum Christus pauit (vt D. Mar-
cus præcedenti capite commemorat) tamen adhuc du-
Matth. 15. & 16. bitatione & diffidentia laborant, nec tam recentem
Christi potentiam recordantur. Sed & hanc eorum in-
credulitatem paulò post hoc exhibitum miraculum gra-
uiter illis exprobrauit. Cùm enim *dimissa turba ascēdisset*

in na-

in nauiculam, & discipuli eius venissent trans fretum, obliti accipere secum panes, Christusque illis diceret: *Cauete à fermento Pharisaeorum & Sadducaeorum*: illis cogitantibus *inter se, quod panes non acceperant, dicit illis Iesus: Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis? Nondū intelligitis neque recordamini quinque panum & quinque millia hominum, neq; quot cophinos sumpsistis? neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis?* Displicet multum Deo omnis de eius bonitate dubitatio ac diffidentia, placet ei fiducia. *Sentite de Domino in bonitate, & simplicitate cordis* (non in prudentia humana) *quærite illum: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum; apparet autem eis, qui fidem habent in illum.* Tentat Deum, qui postposita fiducia in eum, suæ innititur prudentiæ, multo magis qui suæ confidit malitiæ. Verbi gratia: In necessitate aliqua constitutus, non ad Dei auxilium confugit, honesta tantùm consectans media, quibus necessitati subueniat, & quod reliquum est, Dei bonitati committens: sed malis artibus, dolo, fraude, mendacio, per fas nefasq; vitæ necessaria, aut etiam superfluas opes conquirit. Tales erant Israelitæ, quum reiecto Samuele, & regimine sacerdotali. Regem sibi postularent, more cæterarum gentium; quibus Samuel dixit: *Scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes vobis Regem.*

Sap. 1.

Exemplū.

1. Reg. 12.

Fiducia præpostera.

Annotanda hic grauissima omnia ferè peccatorum absurditas: vt victum, vestitum, opes, honores acquirant, totum in humanis artibus, nihil in Dei bonitate ponunt: furtis, mendaciis, rapinis operam dant: mentiuntur, adulantur, calumniantur, nulli sceleri parcunt. Sed quùm tam multa & magna peccent, Deum tamen misericordem ipsis fore confidunt. Sic Deum in necessitatibus suis crudelem aut negligentem, in sceleribus suis misericordem sibi fingunt. Atqui debebant Dei prouidentiam circa necessaria & honesta certa fiducia concipere; de DEI misericordia in tot suis flagitiis non præsumere. Qui pontem angustum positis ante oculos perspicillis transit, quùm hoc modo maior pons appareat, quàm sit, facilè ponit pedem in aere & de ponte labitur. Sic de misericordia, quæ pons salutis est, per quam in cœlum transire

Simile.

necesse est, sed pons vt pœnitentibus amplissimus, ita flagitiosis, atque in flagitio perseuerantibus perangustu qui cum vanæ fiduciæ perspicillis iudicat, profectò facil ea excidet, & in barathrum æternæ damnationis corruc

Fiducia recta.

Bona est & laudabilis, & Deo grata, circa honesta & necessaria vitæ præsidia, in Deum fiducia; sed circa peccat & flagitia, timenda iustitia, non præsumenda misericordia. Sic castissima Susanna, posita in peccati ab vna, infamiæ ac mortis discrimine ab altera parte, fiduciam habuit in Deum, non circa peccatum perpetrandum, se circa mortis periculum euadendum. Vnde & sic loquitu *Angustiæ sunt mihi Vndique. Si enim hoc egero, mors mihi est: Si autem non egero, non effugiam manus Vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus Vestras* (i est, in periculum mortis temporalis) *quàm peccare in conspectu Domini.* Habuit fiduciam non in misericordia Dei post peccatum, sed in protectione Dei absque peccato Quare & cùm accusaretur à senioribus illis, *flens, suspexit ad cœlum, erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Sed & postea quùm liberabatur, circumstantes *benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in se.* Sic sanctus Ioseph maluit dominæ suæ grauissimam indignationem cum periculo status sui subire, cõmittens reliqua Deo, quam in eius gratiam, statusque sui conseruationem Deum offendere, dicens: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Similiter tres pueri in caminum ignis à Nabuchodonosor coniiciendi, fiduciam habuerunt non de misericordia Dei post adorationem statuæ, sed de adiutorio Dei circa liberationem à morte. Vnde quùm eis Nabuchodonosor diceret: *Quis est Deus, qui eripiet Vos de manu mea? responderunt ei: Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o Rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, quia deos tuos non colimus.* Quam innumeri hodie in Anglia schismatici cesserũt, sperantes fore, vt citò se inde extricarent, à Deo misericordiam consecuti, qui tamen ab eo nunquam postea emerserunt, sed ex timidis schismaticis, hæretici obdurati facti sunt! Quàm innumeri quotidie peccant peccato carnis mendacii, fraudis, rapinæ, sperantes se hoc solo peccato perpetrato, statim ad

Exempl. 1. Dan. 13.

2.

Genes. 39.

3. Dan. 3.

Angliæ schismatici.

melio-

meliorem vitam conuertendos, qui de peccato in peccatum progressi, totam vitam in eo consummarunt, miseréq; perierunt! Israelitæ cùm in Ægyptum descenderent, existimabant, se non nisi per annos quinque, quàm diu durabat fames, in ea commoraturos: at illi totis quadringentis annis illic hæserunt. Est ergo circa subsidia necessaria fiducia in Deum nunquam deponenda. Non est in malis artibus, in prudentia aut malitia humana, spes ponenda. De hac pia in Deum fiducia, & contra diffidentiam, in aliis Domin. iam aliquoties diximus.

Allegoria.

Dom. 4. post Epiph. tex. 4. Do. Quinqu. tex. 3. & 4. Do. 1. Quad. tex. 5. Do. 4. Quad. tex. 2. Dom. Pasch. tex. 4. Dom. in Albis, tex. 1. Dom. Pente. tex. 5.

5. *Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis, septem sportas.*

LOcvs moralis de virtute liberalitatis. Christus.n. sic in deserto auditores suos cibo abundanter refecit, vt non solùm manducantes saturati fuerint, sed etiam de fragmentis, quæ superfuerant, sustulerint, secumq; abstulerint septem sporras, id est, quantum septem sportæ continere poterant. Commendat hoc facto Christus non solùm simplicem eleemosynam, sed etiam liberalem. Sic Deus aperiens manum suam, *implet omne animal benedictione.* Non benedicit tantum, aut simplici benedictione impartit, sed etiam *implet benedictione.* Sic alibi: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Non satisfacit tantùm, sed & replet. Dauid nactus ex Amalecitis prædam opimam, non solùm inter pugnantes eam distribuit, sed & aliis ducentis, qui ad sarcinas remanserāt, (multis murmurantibus) liberaliter diuisit: nec in illos modò, & in absentes liberalis, *misit dona de præda senioribus Iuda proximis suis dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini. Sed & reliqui, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid* Saulem fugiens, *& viri eius,* dona misit. Ita suæ liberalitatis neminem ex amicis suis expertem esse voluit. Filii Israel, quum filiorum Iuda captiuos maximo numero cepissent; *apprehendentes eos, omnes, qui nudi erant, vestierunt de spoliis. Cumq; vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibo ac potu, vnxissetq; propter laborē, & adhibuissent eis curā, quicunq; ambulare nō poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerūt eos iumētis, & adduxerūt*

Liberalitatis virtus.

Psal. 144.

Psal. 102.

Exempla.

1.

3. Reg. 30.

2.

2. Paral. 28.

 Iericho

3. *Iericho ad fratres eorum.* Nabal, negato Dauid & viris eius
3. Reg. 25. liberali subsidio, celeri & inopinata morte exstinctus
est. Contra Abigail vxor eius, magna liberalitate ergà
Dauid & viros eius vsa, ipsi postea Dauid matrimonio
est iuncta. In hoc liberalitatis genere excelluit Tobias,
4. qui esurientes fratres pascebat, nudos vestiebat, mor-
Tob. 1. & 2. tuos, relicto prandio, sepeliebat, & quum haberet pran-
dium bonum, aliquos de tribu sua, timentes Deum, voca-
uit, vt epularentur cum illo. Iob quoque *non comedit buc-*
5. *cellam suam solus; erat pes claudo, oculus caco, pater paupe-*
Iob. 29. & *rum, & cor viduæ consolatus est.* Hac quoq; virtute excel-
31. luerunt cæteri iusti, Abraham, Loth, Isaac, & Iacob, &
Illiberalita- quotcunque Deo placuerunt. Huius virtutis defectus
tis vindictę. multos perdidit. *Dixit Gedeon ad viros Socoth, date obsecro*
Iudic. 8. *panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt, vt possi-*
mus persequi Reges Madian. Quod quia auarè & illibera-
liter negarunt, rediens victor Gedeon, *tulit seniores ciui-*
tatis, & spinas deserti ac tribulos, & carnes eorum contriuit
Ælian. var. *cum eis.* Corinthi in summa rerum caritate & inopia,
hist. lib. 14. Theocles & Thrasonides, Mytilene quoque praxis, ciui-
bus suis hortatores & suasores fuerunt, vt paupertatis o-
nus egentibus releuarent. Reliquis obtemperare nolenti-
bus ipsi sua debita remiserunt; quo lucrati sunt non qui-
dem argentum, sed animam & vitam. Etenim quib. con-
Exempla. donata sua debita non fuerunt, ii facto in creditores im-
Ethnica. petu, cum armis, quæ suppeditabat ita ferox, & paupertas
Suetonius in inexpugnabilis, mortem illis intulerant. Titi Imperato-
Tob. ris illa vox erat celebris, quùm semel in cœna recordatus
Apoph- esset, se eo die nemini quicquam præstitisse, *amici*, inquit,
thegma. *diem perdidi.* Alexander Seuerus descriptum habebat,
Ælius Lam- quid cui præstitisset. Qui nihil aut minimum petiissent,
prid. in vita. eos appellabat, dicens: *Quid est, cur nihil petis? An me tibi*
Plutarch. in *vis fieri debitorem? Pete, ne priuatus de me queraris.* Diony-
Regem A- sius Siculorum Rex, quum ad filium ingressus, conspexis-
poph. set vasculorum aureorum & argenteorum magnam vim,
exclamans, *Non est*, inquit, *in te regius animus, qui his po-*
culis, quæ à me tam multa accepisti, neminem amicum tibi
feceris. Intellexerunt hi omnes, ad conciliandam homi-
num beneuolentiam & gratiam (sine qua nec imperia
tuta sunt, nec vita communis iucunda esse potest) quan-
tum

tum in liberalitate & beneficentia momentum positum sit. Sancta autem & insignis fuit Sancti Paulini Episcopi Nolani erga ciues suos liberalitas; quos à Vandalis captos, omnibus pecunijs opibusque exhaustis, redemit: & quùm vnicum viduæ filium, vnde redimeret, non haberet, seipsum pro eo in seruitium barbare dedit. A quo postea, viri sanctitate barbaro diuinitus patefacta, cum reliquis omnibus captiuis ciuibus libertate donatis, domum remissus est. S. Bernardin. quum à Duce Mediolanensi, vt pecunias acciperet, cogeretur (etsi ille non iuuandi, sed tentandi eum causa hoc fecerat) vir sanctus mox ad carceres Senenses abiens, omnes illic ære alieno pressos, ex Ducis pecunia liberauit: duobus tantum exceptis, quibus non suffecit illa pecunia: quos tamen paulò post populus ipse, viri sancti exemplo motus, & precibus flexus, facta collecta similiter liberauit. De hoc argumento, & de liberalitatis mercede amplissima à Deo retributa, in alia Dominica diximus.

Exempla sancta.

Greg. Dial. lib. 3. c. 1.

In Vita eius apud Surium to. 7. pa. 453.

Domin. 4. Quad. tex. 5.

EVANGELIVM DOMINICÆ VII. POST PENTECOSTEN.

TTENDITE à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimento ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis vuas; aut de tribulis ficus? Sic arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.

Matth. 7.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos.* De studio cauendi & fugiendi hæreticos.

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* De noxiis & pestiferis hæreticorum nostri temporis fructibus.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit: & non potest arbor bona malos fructus facere.* De virtutis & bonorum operum necessitate.

4. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* De duplici pœna peccati omissionis.

5. *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis est.* De necessaria obseruatione mandatorum Dei.

1. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

Hæretici cauendi.

LOCVS moralis de cauendis magno studio & fugiendis hæreticis. Falsi enim prophetæ, quos Christus hic denotat, iuxta omnes veteres interpretes, sunt hæretici omnium temporum; qui sub nomine Christiano, aliisque sanctitatis, doctrinę vestimentis, pietatem promittentibus, intrinsecus rapiunt, mactant, & perdunt ouile Christi. Hunc locum in altero Promptuario latè explicauimus, & nostri temporis hæretici, quot modis sint lupi rapaces sub vestimentis ouium, studiosè ostendimus. De hæreticis quoque fugiendis, & nullo modo audiendis, in eodem Promptuario, circa illa Christi verba: *Oues meæ alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo;* disseruimus. Hic tamen aliqua addemus, vt de re ad pietatem & salutem in primis necessaria. Attendendum maximè & cauendum ab hæreticis, quia æmulati & occulti hostes sunt, vt hic Christus docet. Cur autem, & quomodo sint tales, paucis explicandum.

In Promptuario Catholico, Domi. præsenti. Feria 3. Pentecost.

Hæreticus hostis occultus.

Simile.

Quædam verò cum falsis docent, vt tanto efficaciùs fallant. Sicut enim sutor apri seu porci subtili seta vtitur, vt aliud suum filum duplicatum, pice delibutum, & crassum, in corium introducat, eam in fronte alterius adaptant; quæ propter suam subtilitatem in corij fo-

tamen facilimè ingreditur: sic hæretici, vt crassas suas & falsitatis teterrima pice delibutas sententias in animos auditorum intromittant, ponunt in fronte subtilem, veram, & sanam aliquam doctrinam; quam suæ hæresi adaptantes, eam pariter introducunt, falsumq; pariter cum vera sophistica connexione coniuncta, suorum animis instillant. Quam eorum pestilentem fraudem similitudine apposita D. Irenæus expressit: Quemadmodum qui Regis imaginem, ex auro & gemmis pretiosis à solerte artifice fabricatam, dissoluunt, & transferunt aurum illud & gemmas in canis imaginem, quam ex eadem materia conficiunt; aiunt postea imaginem suam canis, esse Regis imaginem, quoniam idem est aurum, & idem pretiosi lapilli: sic omnino hæretici fidei imaginem dissoluunt, & ex iisdem sacræ Scripturæ authoritatibus perperam ac falsò expositis atque transpositis, imaginem perfidiæ suæ cōficiunt & ornant, dicentes illā esse fidei & veritatis imaginem, eo quòd ex iisdem S. Scripturarum locis est constructa. Sic enim imperitæ plebi facilè imponitur, quæ de materia quidem iudicare potest, aureane sit an plumbea, verba Scripturæ norunt; sed de forma iudicium ferre nequit, de sensu & connexione Scripturarum sana ac legitima iudicare nescit. Non enim habet sensus exercitatos ad discretionem veri ac falsi. Impius ille Propheta Balaam, multa bona verba dixit. Sic enim populum Dei benedicebat: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Dominus.* Idem tamen falsus Propheta Regi Balac consilium dedit, vt populum peccare faceret per mulieres Moabiticas, vt sic ad idola pertraherentur; *mittens scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari,* quod & factum est: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua; at illi comederunt, & adorauerunt deos earum.* Sic hæretici hodie sacram scripturam, Dei verbum, Christi Euangeliū, magnificis verbis prædicarunt, populoq; Christiano benedixerunt: sed vt eos Regi Moab, qui diabolus est, subiicerent, consilia carnis dederunt, & doctrinā Balaam tenuerūt, nihil prodesse ieiunia, cœlibatū rem

Lib. 1. aduers hæreses.

Simile.

Num. 24.

Apoc. 2.

Num. 25.

Hæretici hodie doctrinam Baal tradiderunt.

rem esse impossibilem, confessionem peccatorum non esse necessariam, satisfactionem superfluam, pœnitentias inanes, cultus externos, peregrinationes, precationes prolixas, sacrificia, res esse superstitione plenas, nullis denique Ecclesiæ legibus hominem Christianum teneri, sed nec ipsas Dei leges aut mandata esse ad salutem necessaria, sola fide omnes saluari. His acceptis consiliis, fornicatus est populus Christianus cum filiabus Moab; dæmonem libidini, voluptatibus carnis sese totos prostituerunt.

Hæretici moderni veteribus audaciores.

Atqui, vt nostrorum hodiè hæreticorum lupinam rabiem clarius intelligas, & luculentius populo exponas, sic accipe. Veteres hæretici, non ausi Ecclesiam Christi (quam vt aciem terribiliter ordinatam, & vt ciuitatem super montem positam, & muris fortissimis sacrorum Canonum circundatam, propugnaculis sanctorum Patrum defensam conspexerunt) apertè impugnare, cuniculos egerunt; & ipsum fundamentum fundamentorum, atque lapidem angularem Christum Dominum, ex cordibus hominum (operante per eos sathana) tollere conati sunt. Hinc contra personam eius, modo quoad diuinitatem, vt Cerinthus & Abion; modo quoad humanitatem, vt Marcion, Valentinus, Manichæi, Apollinaris, modò iterum quoad diuinitatis veritatem, vt Arius & Eunomius; rursum quoque contra veram diuinitatis cum humanitate coniunctionem, vt Nestoriani, Eutychiani, Monothelitæ, & sectæ illorum innumeræ, donec tandem ex his omnibus monstrum Mahometanum, Christo excluso; conflaretur.

At hæreses hodiernæ audaciores & impudentiores, totum Ecclesiæ corpus, quasi lupi rapacissimi totum gregem, acerrimo impetu aggressi, impugnauerunt. Primum enim vtraque domus huius latera fortissimè concusserunt, videlicet cultum DEI externum, & viam spiritualem, seu cultum omnem internum. Vt cultum DEI externum euerterent sub vestimento tamen *Reformatæ religionis*, omnem de Sacramentis & sacramentalibus doctrinam orthodoxam contaminarunt: Sanctorum quoque inuocationem, imaginum & reliquiarum venerationem, & quæcunque eo pertinent, penitus sustule-

Reformatores.

stulerunt. Vt vitam spiritualem destruerent, sub vestimento *Euangelicæ libertatis*, omnem de peccatis & virtutibus sanam doctrinam venenatis suis dogmatibus infecerunt: primum exaggerando peccatum originale, & corruptionem naturæ inde consecutam, adeo vt liberum arbitrium negent, & peccati morbum incurabilem doceant? deinde negando vllam bonorum operum veram iustitiam, aut ad salutem necessitatem, & consequenter omnia in sola fide collocando, vnde emersit certitudo gratiæ ex parte nostra, & imputatiua iustitia ex parte Christi. Concussis lateribus domus huius magnæ, fundamenta quoque ipsa aggressi sunt, quæ Christus lapis angularis posuerat, sibique arctissimè connexuerat. Hoc vt perficerent, Ecclesiæ totam authoritatem, sub specioso *Protestantium* titulo & vestimento, omni ex parte subuertere conati sunt. Ex parte subiecti in quo illa consistit, ab Episcopis, pastoribus & doctoribus, quos Christus posuit, ad congregationem & promiscuam plebem, vel ad quosdam de plebe (tales enim, & non alij sunt omnes eorum; quos vocant, ministri) transferendo. Ex parte obiecti, ad quod illa se extendit, negando illi, vel circa scripturarum canonem consignandum, vel circa scripturarum interpretationem, vel circa Traditiones extra Scripturam suam quam à Christo habet potestatem & facultatem. Ex parte qualitatis & dignitatis, quam in se formaliter habet, ponendo eam probabilem tantùm merè humanam, & errori obnoxiam, quùm Christus eam posuerit planè necessariam, ineffabilem, & suo quodam modo diuinam. Ex parte mediorum omnium, quibus ad fidei stabilimentum vti solet, negando Conciliorum decreta, SS. Patrum consensum, Regulam fidei, & his consimilia. Postremò vt nullus relinqueretur eorum impudentiæ & impietati modus, ipsam tandem in se Catholicam & Apostolicam Christi Ecclesiam penitus negauerunt: non secus certè quam perfidi rebelles, qui vbi primùm de potestate Regis, eiusque abusu disputarunt, postea ipsum Regis titulum acrius in dubium vocant. Sic hodie profecerunt in peius, tales lupi rapaces extiterunt.

Euangelici.

Protestantes.

Lupi rapaces & famelici, vna ouicula comprehensa, *Simile.*

cam

eam ita certatim lacerant, vt nullum eius membrum intactum relinquant. Sic hæretici hodie Ecclesiam, & omnia dogmata, sacramenta, & sacramẽtalia eius. Et quia pastores gregis sibi commissi caussam diligenter agere, canesque vocales, verbi prædicatores strenuos ac fortes habere hi lupi aduerterunt, hos ab ouili arcere, horũ authoritati derogare, existimationem imminuere, personas denique è medio tollere omnibus vijs & modis conati sunt. Philippus Macedonum Rex quum Athenas obsideret, misit ad ciuitatem Legatos, qui dicerent: Date mihi Oratores decem quos ipse elegero (illi enim Rempublicam vestram perturbant) & ego ab obsidione cessabo, atque amicitias vobiscum faciam. Cuius postulato Demosthenes sic respondit: Lupi pastoribus aliquando sic dixerunt: Omnis discordia quæ inter nos ac vos agitatur, propter canes vestros exorta est, eos si nobis tradere vultis, arcto vobiscum amicitiæ fœdere coniungemur. Illis ergo traditis, dum somnum pastores caperent, lupi gregem inuadunt, & quotquot volunt, deuorant. Hoc studio hæretici hodie primum omnium ordinum religiosis, posteaque sacerdotes, pastores, & Episcopos, infensissimo odio prosequuti sunt. Hæc lupina hæreticorum rabies sub vestimento ouium, singulare diaboli commentum fuit, quo animas perderet. *Quemadmodum enim in bello* (ait Chrysostomus) *milites strenuos, atq; animam profundere paratos, inimicus conspiciens, qui nulla eos ratione lædere queat, neq; à studio in Regem remouere, neq; ad timorem traducere, neq; machinis superare potest; hac vita tamen suadendo corrumpit, frustra illos ac temerè tantos suscipere labores, vt sic robur labefactet, animi robur extinguat, & à bellicis curis amotos, nudos & inermes cernens captiuos trahat: sic & diabolus facit. Posteaquam videt Dei gratia gentilium errores passim irrideri, sermones de pietate vbiq; acceptissimos esse, magnam impietatis depulsionem fieri, non ausus est procedere, ac palam dicere, Deficite à Christo;* &c. *Nouit enim ita magis à suo imperio recessuros, & vehementius illum exosuros. Propterea recta via ad accusandum non pergit, sed circuitione quadam perreptãs, venenum iniquarum opinionum clanculum spargit, hoc relinquens, vt videantur quidem homines in fide permanere: re autem vera radicitus eam extrahit, & omnia*

Exemplũ.

Plutarch. in Demosthen.

Simile.

Orat. 2. de prouidentia.

omnia veritatis instituta perfringit, & multum apud homines sibi obedientes, Deo calumniam offundit. Non secus sanè, quàm si quis puerum ingenuum ac liberum, sed simplicem & incallidum, dextera prehensa è domo paterna non eijceret, sed ea praciperet facienda, quibus designatis, volens nolens paterna domo eijciendus & exhares esset. Hæc ille. Sic per hæreticos diabolus hodie operatus est; sic blandimentis & fallacijs infinitas animas, quasi sub vestimentis ouium, lupi rapaces, & nostri & omnium temporum hæretici seduxerunt.

Inter alia ouium vestimenta; quibus isti lupi rapaces hæretici, se tegunt vt fallant, S. Scripturæ abusus vel potissimum est, sicuti in altero Promptuario tum super hoc Euangelium annotauimus, tum in alia Dominica latius deduximus. *Domin. 1. Quadrag.* Sed & hoc quoque suasore & instigante diabolo faciunt; vt his verbis docet sanctus Basilius: *sicut per qua putabant homines Deum cognoscere, per ea maximè* *In lib. de vera virginitate.* *Gentiles ignorare Deum diabolus fecit (mundus enim opificis sui iudex propositus quum sit, illi non per visibilia Dei eū cognouerunt, sed suasore diabolo seruierunt creatura, Solem ipsum & cætera pro dijs adorantes) sic vnde oportebat Christum agnoscere, ex scriptis scilicet Christum prædicantibus, indè maximè Christi ignorationem diabolus introducere molitus est, hæreticis intelligentias callidè ingerendo.* Simile. Hæc ille. De hac etiam hæreticorum impostura maximè tum vulgari, tum speciosa Origenes: *Sicut pirata solent in mari in locis vadosis, occultisq; scopulis per obscurum noctis lumen accendere, quo nauigantes sub spe confugiendi ad portum salutis, ad naufragia perditionis incidant: ita & istud lumen falsæ sapientiæ, & falsæ fidei per Scripturas prolatas ab hæreticis accenditur, vt salutis sua cupidos hac luminis specie ad fidei & salutis naufragium pertrahant.* *In epist. ad Rom. c. 14.* Similia. Sanè sicut aucupes quidam frondem mortuam instar arboris circumferendo, & aues mortuas, perinde ac viuæ essent, in ramis collocant visco illitis, quò accedentes viuæ aues, quasi ad socias & amicas, irretitæ capiantur: ita planè hæretici sermonem Scripturarum vocibus contextum proferunt, & verba mortua (est enim spiritus literæ, qui viuificat, sine quo litera occidit) quæ sonant tamen vt viua, sermoni interserunt, visco falsæ & venenatæ interpretatio-

tationis illicita, qua corda ſimpliciũ, qua indocti & inſtabiles, quaſi ad Dei verbum auidè accurrentes, cum certa animarum pernicie capiuntur. Tales ſunt veſtimentis ouium lupi rapaces: & tanquam à talibus attendere, id eſt attentè cauere, iubet Saluator.

Attenditur à falſis prophetis, ab hæreticis, duobus maximè modis. Vno modo, eorum voces & verba nullo modo audiendo, de quo in altero Promptuario latè diximus. Altero modo, eorum libros & ſcripta non legendo. Vtrobique enim par periculum eſt. De hoc ergo poſteriori, hoc loco, ſatis proprio, pauca ſuggeremus. Qui libros hæreticorum legere, aut nullum piaculum putant, aut etiam commodè permitti poſſe atque debere exiſtimant, non aduertunt quantum valeat quod Chriſtus hic dicit: *Attendite à falſis prophetis.* Quid enim eſt attendere, quam ſibi ab illis cauere? Aut vbi magis ab illis cauendum eſt, quàm in quo fallere maximè contendunt? At eorum libri ſummo ſtudio ad fallendum compoſiti prodeunt. In eorum libris lupina rabies ſub veſtimentis ouium callidiſſimè & accuratiſſimè occultatur. Ibi enim verborum lenocinia, ſermones phalerati, ſophiſmata elaborata, paralogiſmi magno ſtudio concinnati conſpiciuntur. Ibi Scripturæ torquentur, adulterantur, deprauantur, mutilantur. Patrum ſententiæ, Conciliorum decreta, veteres hiſtoriæ in eorum libris vel ſugillantur, vel corrumpuntur. Sanctus Ephrem duos Apollinaris magni hæretici libros, qui hæreſes eius complectebantur, à quadam fœmina, quæ eos cuſtodiuit, mutuo acceptos, ita per ſingula folia conglutinauit, vt nunquam poſteà vſui cuiquam eſſe poſſent; optimè ſe de Eccleſia meritum hac ratione arbitratus. In Prato ſpirituali ſic legimus: Abbas Cyriacus presbyter Lauræ Calamonis iuxta Iordanem vidit in ſomnis beatam Virginem ante cellam ſuam tranſeuntem. Qùumque multum precaretur, vt ingredi vellet. Quomodo, inquit, ingrediar in cellam tuam, quùm ibi teneas inimicum meum? Et his dictis abſceſſit. Ille autem euigilans, miratus quid hoc ſibi vellet, tandem totam cellam ſuam diſcutiendo, inuenit in quodam Iſychij volumine, quod tenebat, duos impij Neſtorij libel-

[Margin: Hæreticorũ libros non eſſe legendos.]
[Margin: Exemplũ. *In Vita eius apud Suriũ.*]
[Margin: Exemplũ. *Cap. 46.*]

libellos in fine voluminis assutos. Quos statim reddēs ei è quo mutuatus fuerat, & caussam narrans, effecit vt statim impij illi libri cremarentur. Tiberius Imperator Eutychij librum hæreticum, postquam à sancto Gregorio Legato tunc Pontificio conuictum vidit hæreticum, suis ipse manibus in ignem coniecit. Dei iudicio, & singulari Ecclesiæ industria factum est, vt ex tot hæreticorum voluminum myriadibus, nulla prorsus hodie veterum hæreticorum scripta extent, nisi paucorum apud Patres, qui eos confutarunt, fragmenta. *Quamuis enim sint* (ait sanctus Leo) *in hæreticorum scriptis quædam quæ videantur eruditionis & pietatis speciem habere, nunquam tamen vacua sunt venenis.* Nam (vt scribit sanctus Gregorius) *miscent recta peruersis; vt ostendendo bona, auditores ad se pertrahant; & exhibendo mala latenti peste corrumpant.*

Exemplū. In vita sancti Gregorij.

Epist. 91. cap. 15.

Moral. li. 5. cap. 11.

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.*

Hæreticorū fructus.

LOCVS moralis de noxiis & pestiferis hæreticorum fructibus, hoc maxime tempore in OrbēChristianum inuectis. Quemadmodum enim Christus, quum Iudæi illum in horto aggrederentur, eius quidem diuinà voce bis repulsi *ceciderunt in terram retrorsum*; tādem tamen accepta potestate quicquid liceret faciendi dixit illis: *Hac est hora vestra, & potestas tenebrarum.* id est, nunc tempus & potestatem habetis; omnem in me libidinem ac rabiem vestram exercendi; & quicquid vobis princeps tenebrarum suggesserit, in corpus meum exequendi; & quemadmodum diabolus potestatem à Deo accepit contra S. Iob, primum quidem circa bona & substantiam eius vniuersam; quam propterea totam rapinis & incendio vastauit, liberis quoque eius omnibus interfectis; deinde & in corpus ipsum; quod propterea vlcere pessimo totum percussit: sic in nostra hac ætate, partim ad pœnas peccatorum, partim ad probationem electorum, & *vt manifesti fierent qui probati sunt in nobis*; Diabolus à Deo potestatem accepisse videtur, vt per ministros suos, nostri temporis hæreticos, immanissimos & horrendos fructus produceret, & ingentes in Ecclesia strages daret, Christique corpus mysticum; tam

Ioan. 19.

Luca 22.

1. Cor. 11.

tam ea, quæ circa illud sunt , vt totus religionis cul-
tus , & sacramenta, quam quæ id ipsum est, vt tota ciui
in terris potestas & authoritas , pro sua libidine ac rabi
quocunque vellet modo vexaret, turbaret, perderet. Qui
horrendi fructus & strages ex iis consecutæ , vt clarius
populo exponantur, breuem hoc loco enumerationem
proferam earum nouitatum ac mutationum omnium,
siue quoad fidem, siue quoad mores, quas istæ hæreses in-
troduxerunt.

Nouitates nostri temporis circa religioné.

Mutata est religio Christianorum , vel , vt hæretici
nostri loquuntur, reformata est, ab vna & vniformi, om-
niumque gentium consensu, in varias, quam plurimas,
1. & maxime dissentientes sectas: de quibus vide Apologi-
am priorem Frederici Staphyli , Dubitantium Guiliel-
Lib.4.ca.2. mi Lindani , & Opusculum nostrum de Principiis fidei
2. doctr. Mutata & reformata est ab antiqua & Apostoli-
3. ca, ad nouam & paucorum annorum, à Martino Luthero
cœptam anno Christi 1517. A Catholica & omnium
gentium communione , ad paucitatem & singularita-
tem cuiusque gentis, prouinciæ, ac propemodum ciui-
4. tatis. Ab ordinata monarchia sub vno Christi vicario,
(qualem Christus Petro dedit , cuius iste successor est)
ad anarchiam , vel certe fœdam polycratiam, aut popu-
larem , aut principum (& in his modo sub puero, modo
sub femina supremo capite, vt in misera Anglia) aut deni-
5. que consistorialem , prorsus turbulentam. Ab illa in
qua piscatores fiebant Apostoli , laici fiebant clerici, &
sæculares facti sunt religiosi; ad illam in qua Apostolorũ
successores fiunt apostatæ ; clerici , non distinguuntur à
laicis , religiosi redeunt ad sæculum , atque adeo redire
6. coguntur, vel certe redeuntes laudantur. Ab illa quæ
orabat pro defunctis fratribus, ad illam quæ omnia pro
7. defunctis orandi collata subsidia , instituta collegia,
8. constructa monasteria, expilauit. Ab eleemosynarum
largitione , ad xenodochiorum subuersionem. A vita
9. claustrali, ad luxum aulicum. A voto castitatis, ad mo-
10. nachorum connubia, id est, adulteria approbata. A ve-
11. landis virginibus, ad stuprandas matronas. A vinculo
thori coniugalis , ad frequentia diuortia, & superindu-

ctas v-

ctas vxores, id est, concubinas domesticas, superstite re-
licta. A voto paupertatis, ad professas & legibus proba- 12.
tas vsuras. Ab obedientia voluntaria, ad arrogantiam
affectatam, effrontem, & effrenem. A paucorum super-
stitione, ad impietatem communem. Ab hypocrisi 13.
quorundam, ad iniquitatem iactabundam: vt qui antea 14.
castitatem simulabat, nunc inter adulteros esse castus e- 15.
rubescat. A certis ieiuniis, ad perpetuam ingluuiem, *&*
carnis curam in desideriis. A vigiliis nocturnis, ad som- 16.
nolentiam diurnam. A precibus ecclesiasticis, ad præ 17. *Rom.* 13.
dicationes laicas. A concionibus doctorum, ad lectu- 18.
ras adolescentum & mulierculatum. A memoria San- 19.
ctorum, ad reliquiarum exustionem. A peregrinatio- 20.
ne ad loca sancta, ad frequentanda lupanaria. A fide 21.
Christiana, ad fiduciam Lutheranam, aut persuasio- 22.
nem certam Caluinianam. *A timore & tremore*, quo 23.
iubet nos Apostolus *operari salutem*, ad certitudinem & 2. *Cor.* 7.
præsumptionem, quam docet Caluinus, timore vacu-
am. A studio virtutis, ad contemptum peccati. A ve- 24. 25.
recunda peccatorum confessione, ad gloriandum in ini-
quitate, & exultandum in rebus pessimis. A minorum 26.
peccatorum scrupulo, ad contemptum maximorum. Ab 27.
illa religione, quæ omnes hactenus hæreses damnauit,
ad illas sectas quæ omnes fere veteres hæreses resuscita-
runt: Ab Ecclesia visibili, notissima, illustri, & super 28.
montem posita, iuxta Scripturas ad latitantem in deser-
to, ad fugitiuam meretriculam, iuxta misera paucorum
perfugia. Ab Ecclesia Patrum & omnium Sanctorum, 29.
ad conuenticula hominum nouorum; quibus merito di- *De Vtilit.*
ci debet, quod Manichæis dixit Augustinus: *Vos tam no- cred. cap.* 7.
ui, tam pauci, tam turbulenti, haud dubium quin nihil di- 30.
gnũ authoritate proferatis. A veritatis magistra, ad scho- 31.
las mendaciorum. A certis & firmis dogmatibus, ad re- 32.
ligionem negantem. Ab illa cuius sunt certa & firma
fundamenta, ad illam cuius totum fundamentum suus
cuique animus est: qui illud in Scripturis & Ecclesiæ do-
gmatibus quod volunt, credunt; quod nolunt, & cre-
dunt, ideoque nec scripturis, nec Ecclesiæ, sed sibi ipsis
credunt, &, vt ait Irenæus, *semetipsos prædicant.* A do- *Lib.* 3. *cap.* 5.
ctrina spiritus: ad doctrinam carnis. A toto Scripturæ 33.

34. Canone, ad mutilatores Canonicarum Scripturarum.
35. voce interpretantis Ecclesiæ, ad Sensus Scripturæ cuiu
36. que priuatos & proprios. A Spiritu viuificante, ad lit
37. ram occidentem. A verbo Dei distincto & formato pe
vocem loquentis Ecclesiæ à Spiritu sancto edoctæ, a
38. confusum & informen sonum verbi. A verbo Dei inte
39. gro, ad textus corruptos. Ab vna versione Catholica, a
40. innumeras nouas. A Patrum consensu, ad Patrum ve
41. contemptores, vel corruptores. A iugi sacrificio, ad a
42. bominationem desolationis. A cultu præsentis Chri
sti, ad horrendam idololatriæ Christianæ calumniam
43. seu blasphemiam potius. A fide & bonis operibus, a
44. solam fidem iustificantem atque saluantem. A studio
merendi vitam æternam, & violenter rapiendi illam, ad
doctrinam præsumendi eam, & absque certamine coro
45. nandi. A mandatorum obseruatione studiosa, ad doctri
46. nam de impossibilitate obseruandi ea. Ab efficacia sa
nantis gratiæ, & noua in Christo creatura, ad doctrinam
de insanabili natura, & vetustate in Adam permanen
47. te. A libero arbitrio, ad necessitatem peccandi. A reue
48. rentia sacerdotum, ad occisionem eorum. A consecra
49. tis & ornatis templis ad demolitiones eorum. A ve
50. neratione Sanctorum, ad eorum statuas deturbantes. A
51. religiosis festorum sollenitatibus, vt de populo Christia
Cõtra Faust. l. 21. c. 22. no circa Martyrum memorias Augustinus loquitur, ad
politicas celebrationes, vt de ipsis Christi festis isti noui
52. 53. magistri loquuntur. A legibus Ecclesiæ, ad placita Prin
54. cipum. A septem Sacramentis, ad duo; vel secundum a
lios, ad tria; vel, vt quidam eorum volunt, quatuor. A
Baptismo ad salutem necessario, ad anabaptismum se
55. cundum quosdam; ad non necessarium, iuxta Caluinum;
56. ad virtutem eius abnegatam, secundum omnes. A li
57. turgia Catholica, ad Cœnas Caluinisticas. A fide solo
verbo satis confirmata, ad periuria scripta & signata. Ab
amicitia fiduciali inter proximos, ad suspiciones & frau
58. des inter omnes. A simplici veracitate, ad circumuen
59. tiones in dolo. A sacerdotio ordinato, consecrato, &
60. cœlibe, ad ministerium politicum, profanum, & vxora
61. tum. A clero hospitali, ad ministerium rapax. A piis
&am

& amplius fundationibus, vel ad Dei cultum, vel ad lite-
rarum studia, vel ad pauperum subsidia erectis & institu-
tis, ad omnium huiusmodi vel expilationem; vel subuer-
sionem. Ab illa religione, quæ neminem ad fidem co- 62.
git, quam nunquam tenuit; ad illas sectas, quæ cruentis
legibus (vt in Anglia) cogunt ad nouas hæreses ample- 63.
ctendas, & fidem omnium gentium abiurandam. Ab
illa religione, in qua perfectionis studio, quotquot vo-
luerunt, Christum sequi possunt, relictis omnibus quæ
possident, ad illas sectas, quæ neminem hoc facere per-
mittunt, & facientes a sancto proposito depellunt, o- 64.
mneque perfectionis studium damnant. Ab illo sacer-
dotio ad quod in bonis literis, artibus, & sacris studiis
instituti promouentur; ad illud ministerium, in quo
ex officinis mechanicis ad cathedras ecclesiasticas sese 65.
qui volunt, proripiunt. Ab illa religione quæ sexum
muliebrem, & vtriusque sexus pueros ac iuuenes in mo-
destia ac verecundia, metuque maiorum continebat; ad
illas sectas, in quibus nec pueri, nec fœminæ quicquam
erubescunt. In quibus videlicet naturali verecundiæ suc-
cessit impudentia; pudori virginali effrons lasciuia; mũ-
ditiæ, fucus; oculis demissis, elati & leues; parcitati ver-
borũ, superba loquacitas; operi assiduo, lusus perpetui;
acui & filo, chartæ & tripudia; libellis precum, cantile-
næ amatoriæ; frugali parsimoniæ, luxus immodicus; ro-
sariis beatæ Virginis, plumulæ crispatæ, pectines, verri-
culi; erubescentiæ de futuris nuptiis, risus effusi de rebus
venereis. Hæc iuuentutis in Anglia (postquam hæreti-
ca esse cœpit) mutatio facta est. A freno & impedimen- 66.
tis peccatorum, ad calcar iniiciendum. A metu peccati, 67.
ad verecundiam iustitiæ, vbi scortatores fiunt, ne Papistæ 68.
videantur, vt in Anglia hæretica. Ab illa religione, quæ 69.
proposita operis mercede inuitat ad iustitiam; ad illam
sectam, quæ spe præmij temporalis inuitat ad nequiti-
am. A conscientia cæremoniarum, ad contemptum Sa- 70.71.
cramentorum. A contrito corde, ad cor induratum. Ab
agnitione peccati, ad celanda & neganda peccata cum 72.
periuriis. A iuramẽtis raris & religiosis ad crebra & quo- 73.
tidiana periuria. A satisfactione pro peccato per o-

pera pœnalia, ad frequentationem peccati absque mer
74. conscientię, eo quod solus Christus pro omnibus satisfe-
cit. Ab honore sanctuarij, ad omnem sacrilegam pro-
phanationem. Ab his fructibus hæreticos nostri tempo-
ris cognoscere licet. Sūt & alia multa quæ prudēs & co-
datus Concionator obseruare poterit. Atq; hi sunt pro-
prij hæreticorum nostræ ætatis fructus, quia vel propri
eorum dogmata complectuntur, vel eam vitæ impurita-
tem, flagitia, scelera, quæ ex ipsa eorum impia doctrin
nascuntur & promanant: ex quo duplici capite fructu
hæreticorum proprij dignoscendi sunt, vt in altero no-
Pag. 134. b. & 135. b stro Promptuario explicauimus. Nempe de spinis nemo
colligit vuas, nec de hæresi fructum bonum. Sicut enim
Simile. spina vel tribulus, ex quacunque parte illam cōspexeris,
aculeos habet, nec facile contrectaueris absque læsione
sic hęreses hodiernas, ex quacunque parte eas considera-
ueris, seú ex parte doctrinæ, seu ex parte operum, quate-
nus quidem ipsis hæc propria sunt, iniquitate & turpitu-
dine plenæ sunt. Sub huiusmodi spinis nihil latet, nihil
requiescit, nisi serpentes, & animalia venenata. Nihil ho-
dierna hæresis fouet, nisi impietatem, & sæcularia deside-
ria: nec secundum illam aut pie creditur, aut sobrie, iuste
caste viuere quis potest.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, & non potest arbor bona malos fructus facere.*

Bonorum operum necessitas. LOCVS moralis de virtutis & bonorum operum necessitate. Arbor bona, bona voluntas est in Christo renata & reformata, vel iustus ipse & ex Deo natus; qui velut arbor radicem, corticem, folia, flores, & fructus non nisi bonos habet. De corde bono tan-
quam de radice exeunt cogitationes bonæ, sicut de cor-
Matth. 15. de malo malæ exeunt, vt Christus docuit. in cortice ge-
Matth. 5. boni operis exempla; *Vt luceat lux eius coram hominibus.*
In foliis sermones sanctos habet, *sicut decet sanctos.* In
floribus sancta desideria; in fructu opera virtutum. Ta-
lis bona arbor est noua in Christo creatura: de qua
Psalm. 1. Propheta Regius: *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in*

tempo

tempore suo. Omnis in Christo renatus, est vere *vir Iuda* *Esaia 5. &*
germen Domino acceptabile, germen plantationis eius, plan- *60.*
tatum secus decursus gratiarum eius: quia *abundantiam* *Rom. 5.*
gratia, & donationis, & iustitiæ accepimus, in vno Christo,
vt in vita regnemus per eum. Talis arbor, tale germen, tale
lignum *fructum suum dabit in tempore suo*: id est, tempore
tentationis ad malum, vel occasionis oblatæ ad bonum.
Qui iniuria afficitur, habet tempus ad fructum patiẽtiæ
producendum. Qui carnis tentationes patitur, habet
tempus proferendi fructum castitatis. A quo pauper e-
leemosynam petit, habet tempus proferẽdi fructum mi-
sericordiæ. In huiusmodi tentationum & occasionum
tempore cognoscet quisque seipsum, an sit arbor bona.
Dabit quoque vnumquodque lignum fructum suum;
neque enim ficus vuas, aut vitis ficus producit. Dat quis-
que fructum suum, non alienum; operando iuxta vo-
cationem & statum suum, non iuxta alienum; vt cleri-
cus & sacerdos, quæ clericorum sunt tractent, non quæ
militum, mercatorum, agricolarum, & sic in cæteris: *V-* *1. Cor. 12.*
nusquisque secundum vocationem suam, in qua vocatus est,
ambulet. Non omnia membra eundem actum habent. Non Mortis ho-
est oculorum audire, aurium videre; non ad pedem perti- ra non est,
net loqui, nec ad linguam ambulare. Qui bona opera tempus iu-
differunt vsque ad mortem, non sunt arbores bonæ, quæ sti.
faciunt fructum in tempore suo, sed prorsus id agunt, vel
agere potius conantur tempore non suo. Hinc monet
sacra Scriptura: *Ante mortem benefac animo tuo, & secun-* *Eccl. 14.*
dum vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis à
die bono, & particula bona diei non te prætereat. Qui elee- *Similia.*
mosynam non facit nisi post mortem, similis est homini 1.
portanti lumen post tergum. Nauis cum per rimulas a- 2.
quam bibit, in portu, non in freto sarcienda est, Murus 3.
disruptus, in pace, non in bello reficiendus. Arma ante 4.
pugnam, non in ipsa pugna præparanda sunt. Alexan- Exemplũ.
der Magnus, instructa iam ad prælium acie, cum cerne- *Plutarch. in*
ret militem quendam id temporis mentum telo ada- *Græc. apoph.*
ptantem, vt inutilem submouit ab exercitu, qui id tẽpo-
ris appararet arma, cum his vtendi tempus adesset. Tales
sunt qui nouam vitam tunc inchoant, quando antea-
ctæ vitæ præmia capere oportebat: & qui tunc arma

virtutum parant, quando maximus est cum hoste conflictus. Equis in ipso cursu nemo iniicit frena, sed longe ante. In mortis articulo passiones tristes & melancholicæ sic mentem occupant, vt se ad virtutem erigere nequeat. Tot aliæ curæ circumstant, morbi acerbitas, rei familiaris sollicitudo, amicorum derelictio, mortis horror, iudicij futuri terror, sathanæ tunc maxime suarum rerum satagentis varia & horrenda vexatio, vt eo tunc tempore de fructu virtutum cogitare, perinde sit, ac in media hyeme fructum ab arbore expectare: Qui sanus & hilaris Deo seruire non potuit, quomodo totus tristis & æger id præstabit; Qui per totam vitam Dei est oblitus, quomodo expectat vt in extremo articulo Deus illius sit memor? Si quis per annos quinquaginta aut sexaginta continuos tibi semper infestus & inimicus, te tandem ad regiam dignitatem præter omnem spem effectum cernens, tibi se supplicem exhiberet num eius amicitiæ fideres, aut tua gratia eum dignum existimares? Impœnitens nequam, qui per totam vitam scelerate vixerat, iactitare solebat, se in vltimo articulo, tribus tantum verbis recitatis, saluum fore. Hic tandem nec dum adeo senex, equo pontem diffractum transiens titubante equo, quum illum erigere conaretur, nec posset, sed necessario sibi in aquas cadendum præcipitem videret, laxatis habenis cadens, exclamat: *Capiat omnia dæmon*: atque cum his tribus verbis suis immersus periit. Non sunt bonæ arbores, quę non nisi sub mortem de virtute capessenda cogitant. Imo non sunt bonę arbores, nisi quæ & vberem fructum, & quauis data occasione proferunt. *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem. Non impediaris orare semper, & ne verearis vsque ad mortem iustificari: Quoniam merces Dei manet in æternum. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore,* (id est, in operibus misericordiæ, per quæ fœneramur Domino) *& non nihil sit tibi in sacculo: eris enim inuidus vitæ tuæ.* Sed sicuti homines auari nec minima lucra contemnunt, sed semper cumulo addunt: ita nos nec minimas benefaciendi occasiones prætermittere conuenit, ne felicitati nostræ, salutis certitudini, & gloriæ apud

Simile.

Exempl. In vita Tho. Mor. cap. 32.

Eccl. 18.

Simile.

Deum

Deum ipsimet inuidere videamur. *Quodcunque potest, operetur manus tua.* De qua re in alia Dominica plura diximus. *Dom. Septu. text. 4. & 5.*

Similia.

Arbor bona altas & fixas radices habet, nec vllo vento aut tempestate loco mouetur. Voluntas bona fixam habet in Deo radicem, nec vlla tentatione aut difficultate à virtutis tramite diuellitur. Non ex folijs, non ex cortice, nec ex radice, sed ex fructu solo certo arbor cognoscitur. Non ex verbis, non ex generis nobilitate, non ex splendore diuitiarum aut honorum, non ex status dignitate, sed ex solis operibus, bonisque actionibus in recta fide factis vir iustus certo cognoscitur. Arbor infrugifera multum est opaca, multam vmbram habet, ampla folia, densum truncum, & durum corticem. Impij, telluris sunt inutile pondus: alijs malo exemplo nocent, & virtutem obscurant, multa verba habent, ventrem curant, externo splendori operam dant. Dicebat Plato hominem esse arborem inuersam, quæ radicem habet sursum, & ad cœlum erectam, vnde verum capit alimentum, sicuti plantæ & arbores radicem habent in terra vnde aluntur. Atqui terrena sapiunt, nec nisi carnis fructus proferunt, plantæ potius & arbores terrestres sunt, quam homines. Verus homo cœlestia appetit, & (vt dixit Seneca) *hoc argumentum habet diuinitatis suæ, quod eũ cœlestia delectant.* Adeo isti Philosophi videre potuerunt, quod ad cœlestia nati & facti sumus, non ad huius vitæ voluptates, brutorum more, consectandas. Si ad hoc nati, multo magis ad hoc in Christo renati sumus. Quod enim corrupta peccato natura vel extinxit, vel certe multum obliterauit, hoc Christi gratia in nobis resuscitauit. Quemadmodum surculus arboris frugiferæ insitus in trunco & stipite arboris agrestis, eam trahit ad naturam suam, vt iam alia folia & alios fructus ferat: sic Christi doctrina insita in anima nostra sterili, eiusque gratia voluntati ad malum procliui admota, eam mutat, & ad seipsam traducit & conuertit, vt iam alia verborum folia, alios virtutum fructus producamus. Sed quemadmodum necesse est, vt ramos veteris trunci amputemus, quo surculus insitus vberius proueniat, & copiosius succum trahat: sic plane

1 · 2 · 3 · 4 *In Timot.* · *Pintus in Ezechiel. c. 15.* · *Similia.* 1 · 2 (margin)

necesse est, ramos peccatorum amputare, quo in nobis Christus inseratur, nosque lætissimos ex eo fructus proferamus.

Arbor bona, quatenus bona, & quam diu bona est, non potest malos fructus ferre. Nemo simul & turpibus voluptatibus oblectatur, & cœlestibus gaudijs perfunditur. Nemo simul *ea quæ sursum sunt, & ea quæ super terram sunt,* sapere, amare, appetere potest. Arbor simul sterilis & fœcunda esse non potest. Si mundum diligis, infructuosus es; si Deum, fructuosus. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Nemo se dicat manere in Christo, nisi fructũ multum (id est, multa bona opera) faciat. Hoc de Christi gratia, vereque Christianis prædixit Ezechiel: *Super torrentẽ orietur in ripis eius, ex vtraq; parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius:* id est, nec in verbis stultum aliquid loquetur, nec in factis perperam & contra Deum peccabit. De Samuele scriptum est: *Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram.* De arbore frugifera dixit Dauid: *Omnia quæcunq; faciet, prosperabũtur:* quod alijs verbis Apostolus dixit: *Diligentibus Deum omnia cooperatur in bonum.* Huiusmodi enim & prosperis, moderate & aduersis fortiter vtentur. Speciem gloriæ despiciunt, mundi opes fugaces existimant, verum decus in virtute ponunt, mentis oculos in Deum intentos ferunt. Sicuti solam ex arboribus laurum fulmen non lædit, sic solum inter homines iustum nec aduersa, nec prospera mutant. Quemadmodum in eo qui recte valet, calor naturalis omnia alimenta in bonum sanguinem conuertit; sic in Deo radicitus, omnia quæ possunt accidere materiam virtutis facit. Diuitiæ sunt illi instrumenta misericordiæ, inopia humilitatis caussa; bona valetudo ferendi laboribus vires; ægritudo, patientiæ materiam suppeditat. Sic arbor bona bonos fructus facit, & malos facere non potest.

Coloss. 3. *Ioan. 15.* *Ezech. 47.* *1. Reg. 3.* *Psalm. 1.* *Rom. 8.* **Similia.**

4. *Omnis*

4. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

LOcvs moralis de duplici pœna peccati omissionis. Ait Christus, quod arbores infrugiferæ, homines steriles bonorum operum & infructuosi, hoc ipso quod tales sunt, hoc ipso quod bonos fructus non fecerunt, hoc ipso quod bene agendi occasiones omiserunt, hoc ipso quod iuxta talenta & facultates quisque suas, bonum operatus non est; excidentur, & à visione Dei excludentur, pœna damni afficiendi; & pręterea in ignem mittentur, pœnam sensus & tormentorum locum subituri. Tremenda sententia, & bene expendenda. Tantundē alibi dicit: *Omnitē palmitem in me nō ferētem fructum, tollet Pater meus, & in ignē mittet.* Et iterū: *Inutilem seruum proijcite in tenebras exteriores.* Et in extremo iudicio forma condemnationis erit: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c.* His omnib. in locis damnātur homines, non vt adulteri, fures, homicidæ, superbi, sed vt minimꝰ boni quā par erat, vt steriles, vt infructuosi. De hac materia plura diximus super illa verba: *Quid hic statis toto die otiosi:* quę huc referri possunt; & adhuc in alijs Dominicis, vbi vel contra oscitantiam & negligētiam in caussa salutis, vel pro feruore & diligentia in exercendis bonis operibus multa produximus. Notandum hoc loco quod Christus dicit: *Omnis arbor* (nemine cuiuscūq; status excepto) *quæ non facit fructū*, quæ non assidue operatur: non enim dicit, fecit, aut faciet: ac deniq; *fructum bonum*, id est, Deo gratum, & proximo vtilem: non dicit, magnum, splendidum, honorificum. Hanc bene operandi assiduitatem Apostolus propriam esse cuiuis bono Christiano docuit, dicens; *Ea quæ retro sunt, obliuiscens; ad ea quæ ante sunt, me extendens.* Quia in agone currit, & ad metā contendit, & brauium reportare desiderat, non quantum in cursu profecerit, sed quantum adhuc illi viæ restat, perpetuo cogitat. Cupiditatis terrenæ nullum modum habent: sed quo quis plus adeptus est, eo plura concupiscit. Talis esse debet sancta cupiditas Dei, rerum diuinarum appetentia: Hoc diuina

Omissionis pœna duplex.

Ioan. 15.

Matth. 25.

Dom. Sept. textu. 5.

Dom. 1. post Epiph. tex. 1.

Dom. 5. post Epiph. tex. 2.

Dom. in rā. palm. tex. 4.

Dom. Pasc. text. 3.

Philip. 2.

Similia.

uina meretur bonitas, hoc nostra requirit salus: hoc illa meretur gloria quam expectamus. Quæ si non mouent, vide pœnas horrendas negligẽtibus statutas: *Excidentur, & in ignem mittentur.*

Carere visione Dei, & societate Sanctorum.

Arbor infrugifera excidetur, & è cœtu sanctorum exterminabitur, sicuti ex pomario sterilis ficulnea, dicente patrefamilias: *Succide illam; vt quid terrã occupat?* Hęc prima pœna est, carere societate Sanctorum, extermi-

Tob. 10.

nari à facie Dei. Mater iunioris Tobiæ *flebat lachrymis irremediabilibus* de absentia vnici filij dicens: *Lumen oculorum nostrorum, baculus senectutis nostræ, solatiũ vitæ nostræ, spes posteritatis nostræ. Omnia simul in te vno habẽtes, te non debuimus dimittere abire à nobis.* Quanto infinities maior dolor erit dimittere à se Deum, carere eius visione & gloria, qui multo verius est lumen Angelorũ, gaudium beatorum, solatium miserorum, spes æternitatis nostræ; & in quo vno simul omnia habemus, quia in eo vno sunt omnia, vt in fonte riuuli, vt in radice rami, vt in principio conclusiones! Iustus etiam in hac vita nullam sine

Psal. 76. Deo consolationem accipit. *Renuit consolari anima mea.*

Psal. 41. *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Sola memoria si reficit,

Psal. 103. visio quid faciet: Rursum: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ*

Homil. 24. *panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie. Vbi est Deus*

in Matth. *tuus?* Et iterum: *Auertente te faciem, omnia turbabuntur.* Apposite hac de re Chrysost. *Noui quia plurimi pertimescunt gehennam. Ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quam ipsius gehennæ dico esse supplicium. Si vero id non possum sermone monstrare, nihil omnino mirãdum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoq; de eorum amissione scire possimus.* Et paulo post ex verbis Pauli id collligit, qui causam desiderij sui erga alteram vitam hanc posuit, frui conspectu Christi: *Cupio dissolui & esse cum Christo.* Quare iterum subiũ-

Philip. 1. git. *Est satius mille flumina sustinere, quam vultum illum, Christi mansuetudinis pietatisq; plenũ, nos tamen auersantẽ ex extremo iudicio videre, & illos totius tranquillitatis oculos nequaquã nos aspicere sustinentes; denique vocem illam audire: Nescio vos.* Hæc ille. Sed hoc vernaculum non

Ad Theod. capiunt, nisi quorum corda Christi amor tetigit. Vnde

lap. Paran. 1. alibi scripsit idem S. Chrysostomus: *Sunt quidam absurdi in-*

diiudicij: ij duntaxat amāt effugisse gehennam. Contra ego multo durius esse tormentum assero, nō assequi tantam gloriā, & ea excidisse. Quando Regem videmus frequenti satellitio palatiū adequitantem, eos qui illi proxime cohærent, sermonis consilijque & maiestatis eius participes, felices iudicamus: nosque miseros, licet alijs multis bonis abundemus, existimamus, quod sola Regis præsentia & familiaritate caremus. At Regum terræ gloria & breuis & incerta est, & multa seruitute mixta. Dic obsecro. Si quis te in theatrum induceret, vbi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium alium quendam ostenderet gemmis eximie adornatum, regio vestitu insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceatur te assumpturum in numerum eorum, an non omnia faceres quæ ipse iuberet? Euola nunc animo in cœlum: cogita non montem Sion, non theatrum, non circum quemlibet huius mundi; sed *ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cœlestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cœlis, & iudicem omniū Deum, & spiritus iustorum perfectorum, & testamenti noui mediatorem Iesum.* Arbor quæ facit bonum fructum, in horum numerum & societatem cooptabitur; quæ non facit, ab ea societate exterminabitur: locum apud Regem, locum in theatro, locum in Dei ciuitate non habebit. Nonne hoc vnum & solum maximæ calamitatis loco ducendum? Pectori generoso non tam molestum est rerum angustia premi, quam abundantia & gloria priuari.

Simile.

Simile.

Heb. 12.

Sed non hoc solum malum est. *In ignem* quoque arbor infructuosa *mittetur. Hic erit fletus, & stridor dentiū.* Has ignis infernalis pœnas animo fixas & impressas qui gerit, arbor fructuosa, ne ad eas accedat, facile fiet. Narrat venerabilis Beda, sanctum Furseum, oppidi Peronensis in Picardia patronum, propter infernales pœnas ei in visione ostensas, solitum postea, acerrimo hyemis tempore glacieque constricto, tenui veste indutum, ex magnitudine timoris, non secus quam in media æstate sudare. Alium quoque memorat, qui similia in ecstasi viderat, tempore hyemali in congelatas glacie

Gehennæ timor.

Exempla.

Hist. gent. Aug. lib. 3. Cap. 19.

Li. 5. ca. 13.

cie aquas sese immisisse, mortificandi corporis caussa, & rogatum, quo tandem modo tantam frigoris asperitatē tolerare potuerit, hoc solum respondisse: *Frigidiora ego vidi.* Sed & D. Gregorius de quodam Illyriciano similia

Dialog. li. 4. cap. 36.

scribit: *Tantis* (inquit) *se postmodum ieiunijs vigilijsq; constrinxit, vt inferni eum vidisse & pertimuisse tormenta etiā si taceret lingua, conuersatio loqueretur.* Hæc ille. Ideo Scriptura hæc nobis cogitanda proponit, dicens de impijs: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.* De his pœnis infernalibus iam diximus, quæ huc referri possint, in Dom. 3. post Epiph. text. 10.

5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est.*

Mandatorum obseruatio necessaria.

Psalm. 118.

LOCVS moralis de necessaria obseruatione mandatorum Dei. Facere enim voluntatem Dei, quæ per præcepta eius nobis innotescit, est ea facere quæ iubet. Intellexit hoc sanctus Dauid, dicens: *Tunc nō confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis,* id est, quum per mandata tua intellexero quæ sit sancta voluntas tua. Sicuti qui obtusam habent oculorum aciem perspicillis vtuntur, & absque eis nihil contuentur; sic mentis humanæ acies ad diuina caligans, vt quæ sit sancta Dei voluntas intelligit, mandatis eius in Scriptura reuelatis, tanquam perspicillis vti perpetuo debet. Ideo de Lege veteri dictum est Iudæis: *Erunt hæc verba quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, eruntq; & mouebuntur ante oculos tuos*: sicut sane perspicilla ante oculos illorum semper sunt, quorum caligant oculi. Qui aliquem inuitat, aut amice excipere vult, parat studiosè cibos non suo, sed hospitis palato gratos. Sic Deo placere per opera nostra si volumus, ea facere oportet quæ ipsi placent & grata sunt, non quæ nostris cupiditatibus conueniunt. Nec verbis tantum inuitat amicum hospes, de re ipsa opiparum parat ei conuiuium. Sponsa in Canticis, non ad colligenda virentia folia, sed ad edendos fructus sponsum inuitat, dicens: *Descendat dilectus meus in hortum suū, & comedat fructus pomorū suorū.* Qui dicāt tantum, Domine, Domine, nec faciūt; quasi

Simile.

Deut. 6.

Simile.

Cant. 5.

Simile.

ad virentia folia, & crudas herbas Deum inuitant. Oramus quotidie, & dicimus Patri nostro cœlesti: *Fiat volūtas tua sicut in cœlo, & in terra.* Atqui in cœlo Angeli non laudant Deum tantum, sed in omnibus faciunt voluntatem eius, iuxta illud Dauidis: *Benedicite Dominum omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes voluntatē eius.* Si Angeli faciunt, quid ni homines? hoc nos argumento premit illa oratio. Sed adhuc magis premit, quod de seipso Christus dixit: *Ego non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, Patris.* Angeli faciunt, Christus facit; & nos non faciemus volūtatem Dei Patris? Nemo tam ignauus miles, qui Ducem aut Regem ipsum in pugnam descendētē videns, pugnare detrectet. Deinde quāta merces? *Qui facit voluntatem Patris, intrabit in regnum cœlorum.* Voluntatem Principum etiam turpem atque absurdam, innumeri mortales faciunt, non vt regni participes, aut hæredes fiant, sed vt minutum aliquid beneficij aut honoris reportent. Hæc nos in Dei iudicio confundent. Rursum ipsam nostram voluntatem rectificat, ac beatam facit, quando Dei voluntatem facit, eique prorsus conformatur. Quod his verbis eleganter docet Diuus Bernardus: *O dulcis & suauis affectio: o pura & defæcata intentio voluntatis, eo certe defæcatior & purior, quo in ea de proprio nihil iam admixtum relinquitur. Quomodo stilla aquæ modica, multo infusa vino deficere à se tota videtur, dum & saporem vini induit & calore; quomodo ferrum ignitum & cādens, igni simillimum fit, pristina propriaque forma exutum; quomodo solis luce perfusus aer in eandem transformatur luminis claritatem, adeo vt non tam illuminatus quam ipsum lumen esse videatur: sic in sanctis humana omnis affectio quasi à semetipsa liquescit, & in Dei penitus transfunditur voluntatem.* Hæc ille. Beata ergo ipsa in se voluntas, quæ Dei voluntatem in omnib. faciendo diuinæ conformatur. Cōtra nihil propria voluntate, & quæ diuinæ repugnat, infelicius. Vnde idem D. Bernar. *Cesset propria voluntas, & infernus non erit. In quid enim desæuiet ille ignis, nisi propriam voluntatē? Etiam nunc quum frigus aut famē aut aliquid tale patimur, quid læditur, nisi propria volūtas?* Quod etiam his verbis docet Aug. *Voluntas Dei est aliquādo vt sis san⁹, aliquando vt ægrotes, si quādo san⁹ es, dul-*

Matth. 6.
Psalm. 102.
Ioan. 6.
Simile.
Matth. 7.
De diligendo Deo.
Similia.
De Resur. Dom. Ser. 3.
Enarrat. in Psal. 35.

† Dom. Sept. tex. 2. 3. 6. Dom. 1. post. Epiph. tex. 1. Dom. 2. post Epiph. tex. 4. Dom. 3. post Epiph. tex. 2. Dom. 5. post Epiph. text. 2. Dom. 4. post Pasch. tex. 3.

dulcis est voluntas Dei; quando autem ægrotas, amara; non es recto corde. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed vis curuare ad tuam; illa autem recta est, sed tu es curuus. Hæc ille. De necessaria executione voluntatis Dei, deque perfecta & omnimoda mandatorum Dei obseruatione, iam in alijs † Dominicis aliquoties diximus, quæ huc referri possunt. Sed & in Promptuario nostro Catholico eam astruximus.

EVANGELIVM DOMINICÆ VIII. POST PENTECOSTEN.

Luc. 16.

OMO quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dißipasset bona illius. Et vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se. Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, vt quum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo. Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionē tuam, sede cito, & scribe quinquaginta. Deinde alij dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi. Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset; quia filij huius sæculi prudentiores, filijs lucis in sua generatione sunt. Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.* De bona & vera dispensatione rerum ac bonorum temporalium.

2. *Filij huius sæculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filij lucis.* Contra ignauiam & socordiam in caussa religionis & veræ pietatis, & prudentia filiorum lucis.

3. *Facite vobis amicos, de mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* De æterna retributione eleemosynarum.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.*

LOCVS moralis de bona & legitima dispensatione rerum ac verborum, seu temporalium, seu spiritualium. Docet Christus in hac parabola, diuites huius mundi non Dominos, sed villicos & dispensatores esse bonorum quæ à Deo acceperunt, ideoq; dissipanda ea non esse, sed prudenter & pie dispensanda, huiusque dispensationis in hora mortis rationem reddendam esse. Superbus quidem & auarus dicit; *Diues sum, & nullius ego:* sicut ille Nabuchodonosor; *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in robore fortitudinis mei, & in gloria decoris mei?* Sed magnæ stultitiæ & insaniæ hę voces sunt, diaboli voci consimiles, qui Christo dixit: *Omnia regna mundi tibi dabo, quia mea sunt, & cuicunq; voluero, do illa.* Nouæ nuptæ pauperes, quę ad diem nuptialem non habent vestem, omnia à vicinis accōmodato accipiunt, ab alia pallam, ab alia tunicā, ab alia mitram petentes. Die nuptiali transacto, vnaquaque vicina quod commodauit repetente, ipsę repente nudatæ, & omnibus ornamentis spoliatæ manent. Sic huius mundi diuites, vita præsenti tanquam die nuptiali trāsacta, sicut nihil in hunc mundum intulerunt, ita nihil secum auferunt, & sicut ineptus esset, qui nouam nuptam, alienis ornamentis vestitam, diuitem existimaret; sic plane deceptio est, quempiam propter bona temporalia absolute diuitem iudicare. Scriptura vocat *diuites huius sæculi, & mammonam iniquitatis* cum hoc additamento. Absolute cum loquitur, eas quæ in cœlo sunt aut spi-

Ratio reddenda omnium.

Apoc. 3.

Daniel. 4.

Matth. & L[illegible] 4.

Simile.

1. Tim. 6.

Psalm. 121. ſpirituales intelligit: *Gloria & diuitiæ in domo eius.* Rur-
Prou. 14. ſum: *Corona ſapientum, diuitiæ eorum.* Quare Chriſtu
poſt hæc Euangelij verba vocat diuitias huius ſæculi
Luc. 16. bona quædã aliena, non noſtra. *Si in alieno fideles nõ fu-*
iſtis, quod veſtrum eſt, quis dabit vobis? Illud certe noſtrum
eſt, quod in noſtra poteſtate & plena libertate eſt, &
Simile. quod inuitis nobis auferri nobis non poteſt. Sicut aqu
fluuij tranſeuntis non eſt alicuius propria, quia tranſ
per ciuitates, & vnuſquiſque de ea accipit quod ſati
eſt; ſic diuitiæ huius ſæculi non ſunt alicuius propria,
quia dominos vel potius poſſeſſores ſuos in dies & an-
nos perpetuo mutant. Percurre in vna ciuitatis platea,
quam inhabitas, domos illius: & perpende quam mul-
tos inquilinos habuerit vnaquæque domus. Sic fluun
diuitiæ ab vno in alium. Qui ſedet ad menſam magn
principis, vbi multa vaſa argentea apponi videt, ridicu
lus diceretur, ſi propter præſentis conuiuij vſum, cuiu
ille pars eſt, vaſa illa ſua eſſe, ſeque illorum proprieta-
rium cogitaret vel diceret. At quæcumque in hoc mun-
do poſſidentur, ex magna illius Dei menſa ſunt, in qu
omnibus dat affluenter, de qua ſupra in alia Dominic
diximus. Non ergo domini, ſed poſſeſſores & vſufru-
ctuarij, cum diſpenſationis & reddendæ rationis on
re, ſumus earum rerum omnium quæ in hac vita p
dentur. Vnuſquiſque ſibi dictum à Deo exiſtimet,
quidem quotidie (hora enim mortis incerta eſt) *Red-*
rationem villicationis tuæ. Si eſſes magni principis diſp-
Simile. ſator, qui tibi imperaret, vt ſub veſperam diei præſe
tis rationem ei reddas multorum millium ducatoru
nonne ſtatim libros tuos inſpiceres, & rationes tua
vtcunque bene conſtitutas, iterum ad calculum reuo
ceres? Quod non ad huius diei veſperam, ſed ad quam
libet cuiuſuis diei horam te paratum eſſe iuberet
reddendas rationes, nonne eãdem diligentiam adhibe
res? Non eſt dubium quin hoc faceres, ſi dominum,
pareſt, timeres, tuique honoris & ſtatus curam ha
beres. Atqui prorſus ita ſe res habet inter vnumquem
que noſtrum & Deum. Reddenda vnicuique ratio
Matth. 8. accepti & dati. *Simile eſt regnum cælorum homini regi, q*
voluit rationẽ ponere cum ſeruis ſuis. Rurſum alibi cum d
xiſſe

xisset Christus; *Vigilate, quia nescitis neque diem neque horam:* subiungit; *Sicut enim homo peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua:* & paulo post; *Post multum temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis.* Porro tam exacta omniũ reddetur ratio, vt dicat alibi Christus: *Bonus homo de bono thesauro suo* (quem Deus ei concredidit) *profert bona, & malus homo de malo thesauro suo* (quem sua sibi malitia & impœnitẽtia thesaurizauit) *profert mala. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Vides de bonis & malis sic reddendam rationem, vt etiam omne verbum otiosum in rationes venire debeat. Hoc in symbolo Athanasij canit & credit Catholica Ecclesia: *Vnusquisque de propriis factis suis reddet rationem.* Sic vnicuique dicitur; de bonis acceptis, seu naturæ, seu fortunæ (vt cum vulgo loquamur) seu gloriæ: *Redde rationem villicationis tuæ.* Dixerat Christus seruis suis: *Negotiamini donec veniã,* nempe donec ad iudicium veniã, vbi factę negotiationis reddetur ratio. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt accipiat vnusquisq; prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum.* Et rursum: *Vnusquisq; nostrũ pro se reddet rationem Deo.* Et de omnib. impijs Petrus dicit: *Reddent rationem, ei, qui paratus est iudicare viuos & mortuos.*

Matth. 25.

Matth. 12.

Luc. 19.

2. Cor. 15.

Rom. 14.

1. Pet. 4.

Negligẽtię nostrę absurditas.

Hæc omnia qui nouit, qui credit, qui memoria tenet, quomodo de acceptis à Deo seu fortunæ, seu naturæ, seu gratiæ bonis, tanquam de absolute suis gloriatur & superbit? quomodo illis ad libitum & voluptatem abutitur? quomodo de sollicita & prudenti eorum dispensatione & administratione non cogitat? quomodo de reddenda Deo omnium & singulorum ratione, quotidie non deliberat? quomodo bona fortunæ, opes, diuitias honores, ad luxum, ad voluptates, ad vana & noxia conquirenda dissipat? quomodo naturæ bona, ingenij acumen, animi industriam, memoriæ vires transfert ad vana, ad scelera, ad flagitia, ad fraudes, ad iniurias? quomodo gratiam Dei in vanum accipit, nec fidei, nec charitatis, nec spei fructus vllos proferens? Dicit Deus Ezechieli Prophetæ: *Sume gladium acutum, & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis, & diuidet*

Ezech. 5.

des eos. Tertiā partem igni combures in medio ciuitatis: tertiam gladio concides: tertiam vero aliam disperges in ventum. Quid sibi vult hæc ceremonia? quid docet hæc prędicatio non verbis, sed reb. & signis facta? de quo genere doctrinæ Dei sapientiæ vsitato in alia Dominica diximus. Ad literam docet percussionem Iudæorum, quorum alij à Chaldæis comburendi, alij gladio occidendi, alij in captiuitatem abducendi erant. At vero mysticè significatum est, quam profane & impie bona huius mundi homines dissipent & consumant. Sicut enim capilli si nimis crescunt, nimisque multiplicantur, oculorum aciem impediunt, & resecari propterea debent: sic diuitiæ & bona temporalia si multum accrescant, nisi superflua resecentur, & in bonos ac pios vsus conuertantur, aciem mentis penitus obtundent, ne cœlestia quis appetat, aut intelligat. Partem horum capillorum in ignem illi mittunt, qui diuitias & facultates suas in carnis illecebris ac voluptatibus effundunt: nec pauperibus eleemosynas erogant, nec domesticorum suorum curam habent. Altera pars horum capillorum gladio diuiditur, in rixas, iurgia, & lites impenditur, atque ambitioni subseruit. Tertia pars in aerem proijcitur, quia non nisi in vanis collocatur, & ijs quæ ad oculorum concupiscentiam comparantur: in pulchris ædificijs, vestimentorum luxu, venationes, aleæ, chartarum studio. Hanc nobiscum rationem reddit Scriptura: *Pondus & statera iudicia Dei sunt.* Sicut nummularij monetas in statera ponderant, & falsam reijciūt, bonum in arca recondunt; qui autem falsam monetam cuderit, pariter cum illa collo suo appensa comburitur: sic iudicabit actiones nostras Deus, falsa ne an bona moneta fuerint, bonis eius acceptis rectene an perperam vsi fuerimus. Qui autem falsam monetam cuderit, & sub inscriptione regia cuprum pro auro supposuerit, sub professione Christiana vitam nefariam duxerit, *dissipans bona à patre accepta cum meretricibus*, id est, cum insanis huius mundi amoribus & cupiditatibus, ille *vt inutilis seruus proijcietur in tenebras exteriores*, & tanquam *zizaniū colligabitur* cum suis malis operib. *in fasciculū ad comburendum.* Nam vt de iustis dicit Scriptura, *opera illorum sequun-*

Dom. Palm. text. 3.
Simile.
Prou. 16.
Simile.
Luc. 15.
Matth. 25.
Matth. 11.
Apoc. 4.

sequuntur istos; ita maxime de impijs est verum: quorum peccata; *vel præcedunt eos ad iudicium, vel subsequuntur.* Omnia autem impiorum peccata sunt malæ villicationis peccata; quia *exhibuerunt membra sua*, id est, dona naturæ, gratiæ, atque fortunæ, *arma iniquitatis peccato*: facientes ea instrumenta peccandi, & subseruire *immunditiæ & iniquitati*, quæ *debebant seruire iustitiæ in sanctificationem*, vt Apostolus docet. Diligenter ergo villicationis nostræ rationem nobiscum inire, & per frequens cōscientiæ examen ad reddendas Domino nostro rationes parati esse debemus. Hoc Ezechias Rex fecisse videtur, quum dixit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Lugent Prophetæ negligentiam mortalium qui hoc non faciunt. Dicit per Ieremiam Deus; *Posuerunt vineam meam in dispensationem*, (hi sunt qui bona animæ dissiparunt) *luxitq; super me, desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde.* Et expressius per Esaiam: *Nescierunt neque intellexerunt: obliti enim sunt, ne videant oculi eorum, & intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neq; cognoscunt, neq; sentiunt.* Totum hoc dicit Propheta de filijs Israel, qui de fœdis idololatrijs ab ipsis perpetratis nihil recogitarunt, qualem de tot sceleribus Deo rationem redderent. Idem de nobis dicitur, qui de nostræ villicationis ratione reddenda nihil cogitamus.

1. Tim. 5.
Rom. 6.
Cōscientiæ examen.
Esa. 38.
Ierem. 12.
Esa. 44.

Magna fidelium erit confusio, ipsa gentilium hac in parte industria: *Duorum temporum* (dicebat Pythagoras) *est tibi habenda ratio, mane & vespere: in altero gerenda prospice, in altero respice quæ gessisti.* De hac re sic scribit Seneca, nō vt Philosophus, sed vt Christianus, adeoque vt religiosus: *Animus quotidie ad rationem reddēdam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum; Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior? desinet cupiditas, & erit temperantior; desinet superna vanitas, & erit cautior; quæ sciet sibi quotidie ad conscientiæ iudicem veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totū diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur? quā tranquillus, altus, ac liber? Vtor hac potestate, & quotidie* apud

Apophthegma.
De ira lib. 3. cap. 36.

apud me caussã dico. Hęc Seneca, vt moraliter bon⁹ esset,
conscientiam iudicem non offenderet. Quanto id nob
accuratius præstandum, vt iusti apud Deum simus,
Deum iudicem non offendamus, cui reddenda est ratio
villicationis nostræ? Facit hoc exacte Societas IESV, iuxta
eorum Constitutiones saluberrimas.

Homil. 17. in Ioan. De hac villicationis nostrę ratione reddenda, sic suo
docuit Sanctus Chrysosto. *Dedit tibi vitam Deus, vt se co*
Simile. *les es. Tu eam incassum & inutiliter consumis? Quaris qui*
si damnum? Si vel parum argenti temere consumpseris, id
mnino damnum appellas. Sin totos dies in diaboli operibu
consumpseris, nihil amisisse opinaris. Opus est in sacrificijs
precibus vitam omnem impendere. Tu ad clamores, pertu
bationes, obscœna verba, contentiones, voluptates, vitam tu
consumis. Dic, quaso si cuti filiorum tuorum praciperes, vt al
quam artem disceret, ille autem vel domi, vel alibi temp
frustra contereret, posset ne apud magistrum excusari? H
& vobis dicenda sunt. Nam exiget a nobis Deus rationem
Vobis (inquit) *tempus dedi, vt pietatem, vt recte viuendi a*
Similia. *tem erudiremini, cur incassum & inutiliter hoc tempus co*
1. *sumpsistis?* Hæc ille. Qui de reddenda ratione villicatio
nis suæ nihil recogitant, similes sunt pueris, qui quum
2. plateam à parentibus alicuius rei emendæ caussa mitt
tur, speculis in via intenti, obliuiscuntur ad quid era
missi: sed domum reuersi flagra reportant. Similes eti
3. sunt filio alicuius magni Principis, qui extructo sibi à p
Matth. 21. tre magnifico palatio, & magna mercede cõductis m
gistris, qui illum bonas artes doceant, nihil aliud qua
chartis & aleis totos dies ac noctes in palatio ludit. D
nique similes sunt in illis malis agricolis, quib. paterf
milias locauit vineam suam, posteaque seruos suos, ali
post alios, ad colligendos fructus misit, à quib. tum se
ui, tum etiam filius ipse postmodum missus, male acc
pti, vexati, & interfecti sunt, nullo relato fructu. Sed ta
ganeonem filium pater, quam malos agricolas paterf
milias *male perdet, & vineam suam locabit alijs,* dona su
largietur alijs, qui rectius vtentur; gloriam alijs cõfer
Luca 19. qui melius emeriti fuerint: iuxta illud Christi, *Auferte*
eo manum suam. Habenti enim (id est recte vtenti quo
habet, recte villicanti) *dabitur: non habenti auferetu*

Et de gloria dicit Scriptura: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* De hac recta villicatione, de legitimo vsu acceptæ gratiæ, de necessario profectu nostro, & de ratione eius reddēda iam in alijs Dominicis aliquoties diximus, quæ fere omnia huc referri, & hic locum habere possunt. Loci quoque omnes contra negligentiam salutis huc pertinent, quos vide in Indice. *Dom. infr. Oct. Na. Domi. text. 2. Dom. 3. post Epiph. tex. 6. Dom 5. post Epiph. tex. 2. Dom. Sept.*

2. *Filij huius sæculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filij lucis.*

Ignauia in caussa religionis.

LOCVS moralis contra ignauiam & socordiam in caussa religionis, & veræ pietatis: Villicus iniquitatis ad victum sibi & necessaria huius vitæ paranda prudens & vigilans fuit, facitq; sibi amicos quādo opportunum erat: Filij huius sæculi, id est, qui secundum hoc sæculum viuunt, in suis negotijs ac rebus gerendis cauti, vigilātes, attenti sunt. Sed filij lucis, id est, quorū professio est ad æternā lucem pertingere, & vt eo pertingāt, acceperunt interim lucem gratiæ, vt faciant opera lucis in sua generatione, in suis negotijs & causis, non perinde prudentes aut vigilantes sunt. Ostendit Christus quid accidere soleat, non quid debeat. Simon & cæteri Apostoli, Christo orante & vigilante, in horto dormiunt. Iudas non dormiuit, sed satellites cum armis & fustibus ad hortū perduxit, vt Christus caperetur. Bufones & noctuæ etiam noctu vident, sed die nihil vident. Impij in malo lyncei, in bono talpæ sunt. Felis acutius videt quam homo; sed ad capiendum mures, non ad legendum literas. Tota filiorum huius sæculi prudentia & vigilantia ad malum est, *Insidiatur vt rapiat pauperem; rapere pauperem dum attrahit eum* fraude videlicet & dolo, non vi. *In laqueo suo humiliabit eū.* Mittit nos ergo Christus ad impios, vt ab illis discamus prudentiam, id est, prouidentiā: hoc enim significat vox Græca φρονιμώτεροι. Sic alio in loco mittit nos ad serpentes. *Estote* (inquit) *prudentes sicut serpentes.* Vbi iterum vtitur verbo φρόνιμοι. Serpentina autem prudentia, cautela & vigilantia ad sui conseruationem. Totum enim corpus ictibus exponit,

Exemplū. *Similia.* *Psalm. 9.* *Matth. 10.*

vt caput occultet; quo saluo, reliqua saluantur omnia. Ad hanc prudentiam hortatur Scriptura, quum dicit: *Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* Isthuc est sapere, hoc est prudentem esse; *Memorare nouissima, & in æternũ non peccabis.* Prouidere de futuris proprium est prudentiæ. Hoc faciunt filij sæculi circa bona terrena; serunt, plantant, negotiantur, propter fructum & lucrum non præsens, sed futurum. Hoc arguit Christus in filijs lucis, quia non faciunt. Non faciunt hic amicos, vt acquirant tabernacula æterna. Non aduigilant, non prospiciunt rebus futuris. *At omnis qui in agone est* (ait Apostolus) *abstinet se ab omnibus: & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Iterum exemplo filiorum huius sæculi, arguit Spiritus Sanctus ignauiam & socordiam filiorum lucis. Illi abstinent ab omnibus; nihil de cibo, de potu, de vestitu, vel alia aliqua de re cogitant athletæ in arenam descensuri: sed toti in hoc sunt, vt coronam accipiant, & brauium reportent: quod tamen vnius aut alterius diei gaudium est, facileque corrumpitur alijs aduersis. Nos expectamus coronam incorruptam, & in agone positi sumus: & tamen nihil minus cogitamus, ventri, otio, & voluptati dediti. Qui in certamine Olympiaco palmam reportauerat, ad suam ciuitatem rediens, non per patentes vrbis portas intrauit, sed maioris triumphi caussa, per diruta vrbis mœnia inuectus ferebatur. Debemus per corporis nostri & fortunarum ruinas, *oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* In optima caussa nostra, maximis agẽdum viribus. Memorabile est, & huius discriminis filiorum sæculi, & filiorum lucis illustre exemplum, Pompeius & Cæsar; illo pro Reipublicæ libertate, hic pro suo honore & imperio dimicans. In pugna Pharsalica, quum starent horum Ducum acies, Pompeius Reipublicæ caussam agens, exclamat ad militem: *Parce ciuium sanguini.* Cæsar pro sua gloria decertans exclamat. *Miles faciem feri.* Ita dum ille quasi filius lucis, in caussa iustitiæ molliter & flaccide agit, & seipsum, & Rempublicam totam perdidit: hic in sua generatione prudens & vigilans, & ad victo-

Deut. 32. *Eccl. 7.* *1. Cor. 9.* *Simile.* *Actor. 14.* *Matth. 11.* *Exemplũ.*

victoriam attentus, victor triumphauit. Hodie hæretici
ad suam hæreticam prauitatem, vel conseruandam, vel
propagandam, etiam alienas terras inuadere, etiam con-
tra Reges suos Catholicos rebellare ausi sunt: contra,
Catholici vix sub Catholico principe suam tueri domi
religionem possunt. Tres in vna ciuitate ciues hæretici,
plus potuerunt ad ciuitatem perdendam, quam tria Ca- *Exempla.*
tholicorum millia ad eam conseruandam. Laban ido- *Genes.27.*
lolatra, Iacob electo Dei, & in Lia supponenda, & in *& 37.*
mutanda mercede decem vicibus imponere potuit. Sed
& illi seni ac sanctissimo viro, decem filij per totos an-
nos viginti illuserunt, occisum esse Ioseph, per intin-
ctam sanguine tunicam persuadendo. Absalom impius, *2. Reg.15.*
contra Dauidem patrem, *virum secundum cor Dei*, totum
regnum ad rebellionem concitare, Hierosolymam oc-
cupare, exercitum ducere potuit. Sic filij sæculi in sua
semper generatione prudentiores sunt. Sed de hoc ar- *Dom.1. post*
gumento, id est, feruore spiritus in caussa Dei & salutis *Epiph tex.2.*
nostræ, vide in compluribus aliis Dominicis iam pro- *Dom.5. te.2.*
lata, quæ hic (loco magis proprio) in vsum depromi po- *Dom. Sept.*
terunt. *tex.4. & 5.*

Cæterum ne quod Christus hic de facto pronun- *Dom. Palm.*
ciat, necessario quis fieri existimet, & huius ignauiæ suæ *textu 4.*
in caussa religionis & salutis prætextum, quærat, aliqua *Dom. Pasch.*
hic exempla proferam de prudentia & feruore filiorum *textu 3.*
lucis in sua generatione. Paphnutius Episcopus, vi- Exēpla pru-
dens Maximum Episcopum Hierosolymitanum, in dētiæ filio-
Concilio Tyri inter Arrianos, qui contra Athanasium rum lucis,
conspirauerant, sedentem; surgens de medio, manu quo ad for-
eum apprehensum è subsellio detraxit, dicens: Nolo. titudinem.
Maxime, vt qui eadem mecum Domini stigmata fers, 1.
(Nam & oculo vno orbatus, & nerui succisionem pas- *Soz.om. lib.*
sus pro fide fuerat, sicut Paphnutius) cum impiis se- *2. cap.24.*
deas, & eorum impietatis contra S. Athanasium parti-
ceps fias. Persarum Rex Hormisdam, virum nobilem, 2.
quia Christum abnegare noluit, dicens hoc nec ipsi Re- *Theod. lib.5.*
gi esse vtile, quia qui Deum suum negat, facile Regem *cap.38.*
negabit, omnibus bonis exutum, & laceris inductum,
custodem camelorum fecit. Accedit postea vt ei forte
occurrens Rex toti iam squalido & puluerulento, pri-

 stinæ

stinæ fortunæ recordatus & commiseratus, eum nobiliter vestiri, & in palatium reduci iusserit. Quo facto Nunc, inquit Rex, filium fabri nega, & pertinaciam depone. Ille hoc audito, byssinas illas & pretiosas vestes statim discindens atque exuens. Si propter ista, inquit, me fidem velle abnegare existimas, ea tibi denuo accipe. Atque ita cum ignominia à Regis facie extrusus Deum & fidem suam fortiter seruauit. Beniamin diaconus Persa, postquam duobus annis in carcere maceratus esset, Legatis Romanis interuenientibus, liberatus fuit ea conditione, vt Euangelium magis non prædicaret. Sed ille hanc conditionem recusauit, respondens se non debere talentum acceptum abscondere, memor videlicet villicationis suæ. Dimissus nihilominus denuo prædicauit, & post annum denuo captus atque a Rege iussus vt Christum abnegaret, respondit. Si mortem commeretur qui te regem suum quum ex subditis tuis sit, negare vellet; merito & ego morte plectendus essem, si Deum meum negare vellem. Constantius Arrianus Imperator, mittit ad Eusebium Samosatenum Episcopum, vt Concilij Ariminensis decretum ad eum mitteret. Quo negante se id facturum, nec depositum apud se alienaturum sine consensu Patrum eorum qui apud se deposuerant, Imperator iratus iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere ni reddat. Episcopus lecta epistola, porrigit nuncio vtramq; manum, dicens Vtramque præscinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illustre est prauitatis hæreticæ testimonium, reddi Imperatori, & laudauit ipse Imperator Episcopi constantiam. Atque hæc feruoris & fortitudinis exempla sunt pauca de innumeris, quæ nunc occurrerunt. Addam adhuc vnum aut alterum. Terentius dux, magna cum victoria ex Armenia reuersus, quum eum Imperator Valens petere quam vellet mercedem iuberet, id tantum petiit, vt vna Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit; & vt aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulæ recolligit, & Hoc, inquit, de tua Maiestate totius mercedis loco accipiam: nec aliud petam. Deus inter te & me iudicet.

3. Theod. lib. 5. cap. 28.

4. Theod. lib. 2. cap. 32.

5. Theod. lib. 4. cap. 28.

iudicet. Memorabilis hæc pietas fuit, & fortitudo egre-
gia. Sed illustrior est, quam vere pietati Theodosius Iu- 6.
nior Imperator præstitit. In grauissima Regis Persarum *Socrat. lib.*
contra Christianos persecutione, multi Persæ ad Impe- *7. cap. 18.*
ratoris Theodosij iunioris regna profugerunt. Repetit
ab Imperatore fugitiuos suos Rex Persa. Negat Impe-
rator Catholicus: belloque asperrimo super hac con-
tentione orto, nobilissimas victorias reportauit. Hæc
fuit prudentia filiorum lucis nihilo inferior filiis sæcu-
li. Cuius quod nunc subiicimus adhuc celebrius exem-
plum est. Iouinianus in Imperatorem electus, non ali- 7.
ter se imperij administrationem suscipere velle dixit, *Theod. lib.*
nisi omnes, quibus imperaret, Christiani esse vellent: *4. cap. 7.*
quod & effecit. Præclarum quoque & istud. Maior Ar-
menia, quæ sub Persarum dominatu erat, sicut minor 8.
Armenia sub Romanorum Imperio grauissimas perse- *Euagr. lib.*
cutiones propter fidem passa, facta cum Iustino iuniore *5. cap. 7.*
Imperatore occulta amicitia, & fœdere inito de liberta-
te religionis potienda, Magistratus suos & Præfectos o-
mnes repente è medio sustulit, à Persis ad Romanos de-
fecit, & vicinis suis minori Armeniæ sese adiunxit. Hæc
de prudentia feruoris, fortitudinis, & vigilantię in caussa
fidei.

Nunc prudentiæ vt cautelam & astum bonum si- Exempla
gnificat (in qua præcellere solent filij huius sæculi) ali- prudentiæ
qua etiam exempla proferam. Quod de Paphnutio filiorum
modo protulimus, ad hoc genus magis proprie perti- lucis, quo-
net. Constantius Constantini Magni pater initio Im- ad aliud
perij sui, vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui bonum.
sacrificare diis vellent, apud se mansuros loco & hono- 1.
re pristino; qui id recusarent, vt recederent, gratiasque *Euseb. lib. 1.*
agerent, quod eos grauius non persequeretur. Quibus- *de Vita Con-*
dam ergo Christianis sacrificantibus, aliis vero aulam *stant. ca. 11.*
potius quam fidem deserentibus, hos apud se retinuit,
magnoque in honore habuit, illos aula sua, & comita-
tu expulit. Hac ille prudentia vsus est, non vt filius
huius sæculi, sed vt filius lucis, vt non nisi fideles a- 2.
pud se ministros haberet. Quum à Dionysio Episco- *Ambrosius*
po Albanensi Arriani subscriptionem ad hæresem *Serm. 69.*
extorsissent; Eusebius Vercellensis Episcopus hoc
com-

comperto, finxit Apud Arrianos se velle quoque propter bonum pacis subscribere. Data ergo illi schedula subscriptionum; viso Dionysij nomine inter primos, quasi ad rem nouam stomachatus; Quare, inquit, iuuenis ille, & meus discipulus me præcedit? Isthuc ferendum non est. Fiat alia schedula, vt me priore loco subscribente, sequatur ille patres suos. Arriani mox illa schedula combusta, aliam parant, cupientes illi satisfacere, eiusque subscriptionem obtinere. At ille hoc facto, suauiter subridens; Nec ego, inquit, nec filius meus Dionysius vestris impietatibus subscribemus. Ex quo eius facto concludit Ambrosius: *Vnde cum dicat Euangelium in hoc generatione prudentiores filios tenebrarum esse quam lucis, ecce hic ipsis tenebris prudentior filius lucis inuentus est.* Nec minor fuit S. Athanasij ad eludendos Arrianos,

3. & vel suam innocentiam, vel caussam Catholicam defendendam prudentia. Mulier ab Arrianis subornata fuerat: quæ Athanasio stuprum cum ea perpetratum obiiceret: resque ad publicum iudicium deducta est. Sed vbi mulier coram Episcopis in vnum cõuocatis hæc obiiceret. Timotheus presbyter Alexandrinus, qui astabat Athanasio (sic enim inter eos clam conuenerat) ita affatur mulierem: Egone te per vim compressi? Tum illa; An non tu, quæso, inquit? tempusque & locum in quo compressa fuerat, ostendit. Sic ridicula apparuit accusatio, & calumnia inanis. Episcopi innocentia etiam inimicis iudicibus patefacta est; Arriani summa ignominia affecti. Pari prudentia apud Constãtium Imperatorem Arrianum, pro Catholicæ religionis libertate vsus est. Ad preces, vel etiam minas Constantis fratris qui in Occidente Catholicus imperabat. Athanasium ab exilio reuocauit Constantius, & Antiochiam Syriæ ad se vocatum, liberum ei ad Episcopatum regressum offert; sed vnum (inquit) est, in quo mihi gratificari debes, vt vnam Arrianis Ecclesiam in tua ciuitate concedas: cui quum ille respondisset, se quidem id Imperatori negare non velle, sed æquum esse, vt & illi tantundem concedat Imperator, vt Antiochiæ Catholicis vna quoque Ecclesia concedatur. Quæ res quum ab altera parte magis Arrianis incommodaret, quam vna Alex-

Sozom. l. 2. cap. 24.

4. *Theod. lib. 2. cap. 12.*

andriæ

andriæ Ecclesia, præsente illic Athanasio, commoda-re potuisset; Imperator ex Arrianorum consilio à postulato abstinuit, virique prudentiam admiratus: Non frustra (inquit) hunc vnum virum tantopere Arriani exagitant. Sed & magna prudentia Flauianus Antiochiæ Episcopus Catholicus, contra Adelphium hæreticum, & Massalianorum principem vsus est, vt totum pestilentis hæresis venenum quod occultauerat, & clanculum multis instillauerat, nec de illo conuinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam euocat, benigne tractat, prope assidere iubet, tum ad eũ, Nos, inquit, ô senex, ad longam iam ætatem prouecti, multoque vsu rerum edocti, & dæmonum fraudes perspectas habemus, & dona Spiritus Sancti edocti sumus. Isti iuuenes, Spiritualium sermonum necdum capaces, occultiora Dei mysteria non percipiunt. Itaque mihi, quæso, aperias, quomodo ad nos Dei Spiritus adueniat, & contrarius spiritus quomodo à nobis recedat. Hic verbis delinitus senex totum cordis sui arcanum patefecit, & pestilentis suæ doctrinæ virus totum effudit. Quo audito, & seni verbis acerrimis maledixit, & totam illam Massalianorum pestem (cui simile quiddam Anabaptismus hodiernus est) tota Syria expulit. Sunt ergo & filij lucis, sicut esse debent, prudentes in generatione sua, quoties ad id animum, Dei auxilio inuocato, serio & strenue applicare contendunt. Iehu in Regem à Deo vnctus, singulari prudentia omnes sacerdotes Baal in templum euocatos ad vnum trucidauit. Cui simile est quod de Cabade Persarum Rege Paulus Diaconus meminit. Manichæi Phatuar filio Cabadis persuadent, se illi à patre iam sene regnum obtẽturos, si eorum religionem amplecti & tueri vellet. Promittit ille. Rex senex hoc intellecto, conuocat omnes regni sui Ordines, ac Manichęos omnes cum Episcopo suo Indagara, cum vxoribus quoque & liberis, fingens se velle dictum filium Regem creare. Laudatis itaque in pleno conuentu Manichæis, & dicens se filium suum illis Regem daturum, monet, vt seorsim omnes consistant, ad eum solemniter acceptandum. Illis ergo seorsim stantibus, immissa militari ma-

Niceph. li. 9. cap. 24.

5. *Theod. li. 4. cap. 10.*

6. *4. Reg. 10.*

7. *Hist. lib. 15.*

ri manu, vniuersos occidit in conspectu totius nobilita-
tis, omnium Christianorum Catholicorum, sed & li-
bros eorum omnes postea combussit. Hac prudentia, &
insigni stratagemate, Baal illud Manichæum in tota Per-
sia deletum & extinctum fuit. Non est igitur quod vel
pij & Catholici ex prudentia filiorum huius sæculi igna-
uiæ suæ prætextum quærant, vel impij in sua prudenti
glorientur, qui sæpe incidunt in foueas quas fecerunt:
Prouer. 21. quia *non est sapientia, non est prudentia, non est consiliu*
aduersus Dominum.

3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt,*
quum defeceritis, recipiant vos in æterna taber-
nacula.

Eleemosynarum retributio æterna.

LOCVS moralis de æterna retributione eleemo-
synarum. Docet Christus hanc nostram debere es-
prudētiam, vt de mammona iniquitatis, siue de in-
iquo mammona, iuxta phrasem Hebraicam, non qui
inique partum est, aut possidetur; sed quia multæ iniqu-
tatis caussa esse solet (*Vermis enim diuitiarum superbia,* ai
S. Augustinus, & *radix omnium malorum, cupiditas pecu-*
niarum, φιλαργυρία, ait Apostolus) faciamus nobis ami-
1. Tim. 6. cos illud bene & prudenter non dissipando, sed dispe-
sando, pauperibus illud distribuendo: vt, quum nos de-
cerimus, & villicare amplius nō poterimus, per morte
diuitiis omnib. exuti, isti quos per eleemosynas amic
fecimus, pauperes & indigētes, de quibus bene meriti su-
mus, recipiant nos, id est, recipi faciant; siue precādo pr
benefactoribus suis, si boni pauperes sunt, Deoque gr
ti; siue, quia non illi, sed quod illis præstitum est miser
cordiæ opus recipi faciat in æterna regni cœlorū tabe
nacula. Hunc esse huius loci & literæ sensum in alter
Promptuario contra hæreticos ex sanctis Patribus osten
dimus. Nunc quoad mores: eum paucis tractabimus
Dom. 1. post Pent. tex. 4. nam de hac eleemosynæ virtute ac mercede iam in ali
Dominicis semel atque iterum diximus; quæ etiam hu
Dom. 6. post Pent. text. 1. referri possunt. Iosephi prudentia & sapientia laudatu
qui per septem annos fertilitatis in Ægypto collegit ta
Allegoria. ta copia frumentum in horrea regia, vt per septem ali
steri

sterilitatis annos totam Ægyptum aleret, & quintam eius partem regio dominio subiiceret. Præsens diuitum & locupletum vita sunt anni fertilitatis ipsorum. Prudenter faciant, si futuræ sterilitatis post mortem prospiciãt, (post mortem enim omnibus exuentur, nec villicare poterunt, & illa est *nox in qua nemo potest operari*, vt Christus præmonuit) & diuitias suas in Dei horrea, pauperibus distribuendo, congregent. Illi enim (vt dixit tyranno S. Laurentius) in cœlestes thesauros illas reportant. *Operemur bonum ad omnes dum tempus habemus*, ait Apostolus. *In die bonorum ne immemor sis malorum*, ait Sapiens. *Formica in æstate congregat; quod in hyeme comedat.* Componit cumulos (vt scribit Plinius) & in secretiori parte domus abscõdit. Sic *eleemosyna in sinu pauperis abscondenda*, & largiter componenda, *vt ipsa exoret pro nobis.* Hericius illam prudentiam habet, vt duo sibi foramina faciat: vnum ad Septentrionalem, quo se recipiat tempore æstus & caloris, alterũ ad Meridiem, quod contra frigus petit. Hęc quoque nobis prudentia documento esse potest, vt contra frigus & æstum, contra propriæ deuotionis & pietatis frigus, contra purgatorij ignis & iusti iudicij Dei æstum atque calorem, apertam habeamus vtramque manum ad eleemosynam & beneficentiam: & ita apertam atque exporrectam, vt nec sciat dextera quid faciat sinistra, nec sinistra aduertat, quid porrigat dextera. Dicit regius Propheta. *Iucundus homo qui miseretur & commodat: disponit sermones suos in iudicio.* Iucundus est qui eleemosynam dat, quia *hilarem datorem diligit Deus. Non ex tristitia aut necessitate.* Et Sapiens idem monet: *Inclina pauperi aurem tuam sine tristitia*: Et iterum: *Congregationi pauperum affabilem te facito.* Docet non esse obiurgandos aut rustice abigendos pauperes. Noli illi otium aut vagam vitam improperare. Si in otio viuit, satis carę hoc otium emit, famem, nuditatem, frigus ferendo. Deinde si iustitiæ zelo obiurgas, quid tot alios in ciuitate ignauos non mones? quid diuites summo otio tempus terentes, vsq; ad multum diem dormitantes, nõ arguis? quid teipsum non consideras, quo fortasse nihil est otiosius, aut ignauum magis? An forte piratam, qui parua scapha & vnica naui prædatur, suspendio dignum;

Alexan-

Ioan. 5.

Galat. 9.

Eccl. 11.

Prou. 6.

Arist. lib. de animalibus.

Simile.

Psal. 111.

2. Cor. 9.

Eccl. 4.

Ibidem.

Obiurgatores pauperum.

Alexādrum vero, qui tota classe deprædatur, imperio dignum existimabis? & in paupere scelus erit, quod in diuite laudi ducetur? At Scriptura dicit: *Ne exasperes pauperem in inopia sua, & cor inopis ne afflixeris.* Os enim tuum & caro tua est. Ideo hanc caussam Propheta eleemosynæ subiunxit: *Si videris nudum, operi eum: & carnem tuam ne despexeris.* Iucundus ergo homo, non tristis, non rudis, non acerbus, nō asper, qui miseretur, iuxta illud Apostoli: *Qui miseretur, in hilaritate.* Et Psalmista: *Vt exhilaret faciem in oleo*, scilicet misericordiæ. Porro qui miseretur pauperi, idem *commodat*, vt Dauid adiecit; nō simpliciter omne à se dominium transfert, sed commodato dat. Vnde alibi Scriptura: *Mitte panem tuum super transeuntes aquas* (id est, super afflictos & egenos) *quia post multa tempora inuenies illum.* Quo autem tardior est solutio, eo copiosius lucrum recipies.

Eccl. 4. Esaia 58. Rom. 12. Psal. 103. Eccl. 11.

Pratum spirituale, c. 195.

Exemplum retributionis.

Euagrius philosophus à Synesio Philosopho & Episcopo Cyrenensi ad fidem Christi conuersus, dedit postea ad vsum pauperum trecentas auri partes, accepta ab Episcopo cautione, quod Christus ei redderet in futuro sæculo. Moriens postea Euagrius, iussit filios suos cautionem illam in manibus eius ponere, & vna cum eo sepelire. Tertia die post mortem apparuit Synesio Episcopo dicens, ei: Veni ad sepulchrum meum & recipe chirographum tuum. Accepi enim debitum, & mihi vbertim satisfactum est. Fecit ita Episcopus, & cum clericis ac primariis ciuitatis accedens ad sepulchrum, eo aperto inuenerunt iacentem Philosophum, & chirographum, manu Episcopi conscriptum, manu tenentem. Accipientes ergo illud, & aperientes, inuenerunt in eo nouiter manu philosophi Euagrij subscriptum, hunc in modum: Ego Euagrius Philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem. Accepi debitum in his literis manu tua conscriptum, satisfactumque mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Saluatori. Cautio autem illa seruata est in Ecclesia Cyrenensi multis post annis. Hæc ibi. Hic Philosophus post multa tempora inuenit pecuniam suam. Sic per mammonam iniquitatis recipimur in æterna tabernacula. Sic fit quod

in Psal-

in Psalmo citato sequitur: *Disponit sermones suos in iudicio:* id est, in die iudicij facile inueniet quod respondeat summo iudici, scilicet ad illa iudicis verba: *Esuriui, sitiui, nudus, captiuus, hospes fui,* Soli immites, auari, immisericordes, seuerum Dei iudicium subibunt, quia in iudicio, quod pro se respondeant, non habebunt, nisi mendacem ignorantiam: *Domine, quando vidimus te esurientem,* &c. Rex terrenus, latrocinio, homicidio, aut cuicunque flagitio veniam dare potest, vbi non est pars læsa, sed cum iniuria & detrimento tertij, vbi per homicidium, per latrocinium, aut aliud scelus, filij, nepotes, vxor, proximi grauiter læduntur, nisi illis facta prius satisfactione, condonatio iniusta erit. Sic in die extremi iudicij, soli immites, & in pauperes auari atque crudeles, vel certè præcipuè illi durissimum & sine misericordia iudicium subibunt; quia sicut contra Iudæos Niniuitæ, & meretrices pœnitentes; sic contra auaros diuites, viduæ, pupilli, pauperes, quibus petentibus eleemosynas negauerunt, & qui per eorum crudelitatem fame & nuditate aut perierunt, aut intolerabilem vitam & miseram egerunt, surgent in iudicio, tanquam partes læsæ, & satisfactionem postulabunt. Imò iudex ipse, illis tacentibus pro illis iudicabit. Dicet enim: *Quod vni ex his minimis non fecistis, mihi non fecistis.* Quare vt sibi ipsi factam iniuriam certissimè vindicabit, dicens: *Ite maledicti in ignem æternum.* Contra verò eleemosynam facientibus dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum,* &c. Tunc fiet quod Esaias prædixit: *In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum a facie olei,* id est, multa peccata, per quæ iugo satanæ subijcimur, propter opera misericordiæ delebuntur, iuxta illud Danielis. *Peccata tua eleemosynis redime.* Itemque illud diui Petri: *Charitas operit multitudinem peccatorum.*

Matth. 25.
Cur soli immisericordes seuerũ subibũt iudicium.
Simile.
Matth. 25.
Ibidem.
Esaiæ 10.
Daniel. 4.
1. *Pet.* 4.

Magna diuitum auarorum cæcitas, qui tantum eleemosynæ fructum non aduertunt. Magna & crassa, sed vulgaris maximè absurditas eorum est, in conuiuijs instruendis, in excipiendis amicis, diuitibus, potentibus viris etiam vltra facultates sæpè effundere; quum ad eleemosynam faciendam occasio se offert, statim census suos reputare; & ne quid effusius largiantur,

Diuitis auari cæcitas.

anxiè cogitare. Sed huius absurditatis causa est, magnu amor mundi, paruus amor Dei & proximi. Alia etiam causa est, diffidentia & incredulitas circa Dei promissa & certissimam eleemosynæ benè collocatæ merce-dem. Vidua Elisei quamdiu ex vase suo oleum infu-dit in vasa vacua, sensit crescere oleum: quum verò non amplius infudit, stetit oleum. Si vasa vacua, id est, pau-peres, oleo eleemosynarum impleueris, augebuntur tibi diuitiæ: sin autem sistere eleemosynam volueris, cessabit affluentia. Sicut aquæ puteales, quo frequentius hau-riuntur, eo largius fluere solent; sic quo liberalior qui est in pauperes, eo magis rem facit. Dicit Scriptura, & verum dicit: *Da altissimo secundum datum eius, & in bo-no oculo adinuentionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.* Certè sicuti oleum, quod ex ipsis oliuis & sola pinguedine absque eo quod prematur, sponte effluit, multo præstan-tius & purius, & ad multa medicamenta vtilius est, quàm illud, quod per vim in torculari exprimitur; quod etiam in vino verum est: sic eleemosyna voluntaria, prompta, & hilaris, absque importuna obsecratione fluens, Deo gra-tissima est, & ad meritum vberius efficacissima. Ideo mo-net Sapiens: *Ne dicas, Vade, cras dabo tibi; Cum possis statim dare.*

Allegoria.

Simile.

Eccl. 35.

Simile.

Eccl. 11.

Eleemosyna est viaticum in mundo & thesaurus in cœlo. Posterius Christus apertè docuit dicens: *Facite Vobis sacculos, qui non Veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis.* Prius hac comparatione elucescet. Sicuti qui ad ma-gnum flumen transeundum (cuius transitus omnibus est necessarius) pontem magno suo sumptu, maiori labore construxit, æquissimum postulat, vt qui pontē transeunt, aliquod ei pedagium aut vectigal soluāt, siue ad sumptus recuperandos, si illis opes habet; seu certè ad tanti bene-ficii recognitionem; siue deniq; quia hanc illi conditio-nem apponere placet: sic omnino, quia Christus Redem-ptor noster pretio sui sanguinis, & laborum atque ærum-narum, quas præterea in terris pro nobis passus est, pō-tem misericordiæ extruxit, & *Viam sanctorum propalauit, æterna redemptione inuenta,* per quē necesse est oēs de hoc mundo transire ad Patrem cœlestem, simulq; ordinauit

Eleemosyna viaticum in mundo, thesaurus in cœlo.

Luc. 17.

Simile.

Hebr. 9.

vt qu

vt qui in hac eius misericordia & redemptione gaudere volumus opera misericordiæ faciamus, & *vt per mammona iniquitatis in æterna tabernacula recipiamur*; quia hanc ille conditionem apposuit, *Vt iudicium sine misericordia fiat ei qui non fecit misericordiam*; vt *si damus dabitur nobis, Vt qua mensura mensi fuerimus* proximo nostro, *eadem ab illo remetiatur & nobis*; non quia vel bonis nostris ille indiget, vel solius gratitudinis ergo (vt hæretici hodie falluntur) hoc à nobis flagitat; sed quia æquitatis & iustitiæ ratione hoc exigit; hancque vitam nobis præscripsit & præcepit, cui obedire par est: profectò necesse est opera misericordiæ exercere, eleemosynas largiri, & facere nobis amicos de mammona iniquitatis. *Christus enim per passionem consummatus, factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi.* Hinc Propheta inter reliquas iniquitates & causas ruinæ Sodomorum hanc ponit: *Et manum egeno & pauperi non porrigebant.* Hoc enim vnum si fecissent, fortè aliarum iniquitatum pœnas, *superbia, saturitatis panis, abundantiæ & otij*, euasissent. Ideò enim his sceleribus hanc immisericordiã subiunxit Propheta. Quare paulo post inter remedia peccati, & reconciliationis cum Deo media necessaria, hoc ponit: *Si panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento.*

Lucæ 16. Iacob 2. L. 6. ca. 6. Locus contra hæreticos. Hebr. 5. Ezech. 16. Ezech. 18.

Sanè qui secus faciunt, & non nisi vanitati diuitias impendunt suas, similes sunt fluminibus, aquas suas in mare mittentibus, terras autem sitientes minimè rigantibus. In vacua vasa, non in plena, bonum liquorem infundi par est. Quid illis mensam amplam adornas, qui magis videntur fame ad digerendum cibum, quam cibo ad nutriendum corpus indigere? Bene dixit Sapiens: *Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.* Frumentum in horreo reconditum, non augetur, imò sępe à curculione corroditur, à muribus vastatur, situ corrumpitur: at in terram proiectum, vberrimum fert fructum. Sic pecunia in arcula recondita; sæpenumerò direptioni committitur, & cum suis ipsa custodibus aufugit, illis corruptis, multis quoq; alijs modis intercidit: in pauperes autẽ collocata fructum centuplum in hac vita producit, & postea vitam æternam. Relinquere

Simile. Prou. 11. Simile.

Relinquere agros propter Christum. enim patrem, matrem, fratres, sorores, & agros propte Christum non solum est, illis in totum relictis, & omni bus diuenditis, paupertatem perpetuam ex voto profite ri, sed est etiam, sua bona propter Christum pauperibu elargiri, & totius cognationis carnalis curam (quando non indigent) propter pauperes subleuandos neglige

Simile. Sicut pueri & lacus aquarum viuentium sordibus obdu rati & inquinati, sic exhausti fuerint, fluent vberiore & pulchriore aqua; dimissi verò & quieti corrumpuntur: si opes distributæ crescunt; asseruatæ seruantem, sicut, tine vestem, corrodunt atque consumunt: *Dispersit, dedit pau peribus, iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Omnia a

Psalm. 122. nimantia manus habentia, illis terram attingunt, præte hominem, qui manus à terra habet eleuatas. Ipsa na turæ compositio docet, manus nostras non debere es in arca pecuniaria, nec vel in colligendis diuitijs rapace vel in asseruandis tenaces, sed ad cœlum erectas, & in illi operibus versari, quibus ad cœlum pertingamus, ad quo fruendum nati & formati sumus. *Beatus vir qui post au*

Eccl. 31. *rum non abijt, nec sperauit in pecunia thesauris.* Abit po aurum, & seruus fit eius, qui pauperi petenti, quum p test, aurum non elargitur, *Sperat in pecunia thesauris*, q metu futuræ inopiæ abstinet ab eleemosyna, confide non in Domino, sed in arca sua. Sed beatus est qui ne trum facit, quia per eleemosynam beatitudinem con quetur. Aquila generosa auis est, & auium princeps. I

Simile. la, quum prædam agit, cęteræ aues turmatim sequu tur, vt partem prædæ habeant. Solet enim, vbi naturæ s tisfecit, reliquam prædæ partem alijs auibus relin quere. Contra vultur facit, qui totam prædam vel deuo rat vel occultat. Idem inter quadrupedia facit leo quo aquila, & idem lupus quod vultur. Renatus in Christo g nerosi pectoris esse debet, vt Dei se filium esse ostenda

Prouer. 14. & sit misericors, sicut Pater eius cœlestis est. *Qui miser tur pauperis, beatus erit. Qui credit in Domino, misericor am diligit.* Qui ergo misericordiæ opera negligunt, osten dunt se in Domino non credere, & miseros fore. Paxi

Simile. qui ad vites sustentandas ponuntur, si id probè non fac unt, in ignem à domino vineæ mittuntur. Diuites qui

alio

aliorum sustentationem & consolationem, tanquam dispensatores, non sibi ipsis, vt domini absoluti, diuitias à Deo acceperunt, si pauperes ex eis non sustentant, in ignem æternum in die iudicii à summo iudice proiicientur, sicut apud Matthæum disertis verbis CHRISTVS prædixit. *Matth. 25.*

EVANGELIVM DOMINICÆ IX. POST PENTECOSTEN.

VM appropinquaret Iesus Hierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo; & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem; eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ. Et ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. *Luc. 19*

PERICOPE Moralis huius Euangelii.

1. *Videns ciuitatem* (Hierusalem) *fleuit super illam.* De deflendis peccatis, seu nostris, seu alienis.

2. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* De alta obliuione futurorum propter pacem rerum præsentium.

3. *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, &c.* De iustitia Dei, & pœna peccatorum certissima, vbi peccato modus non ponitur.

4. *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Contra di-

tra dilationem pœnitentiæ aut conuersionis ad Deum tempore opportuno.

5. *Ingressus in templum cœpit eiicere vendentes in illo & ementes.* Contra variam prophanationem templorum.

6. *Domus mea domus orationis est.* De orationis studio in templis Deo consecratis potissimùm frequentando.

1. *Videns ciuitatem* (Ierusalem) *fleuit super illam.*

Peccata deflenda.

LOcvs moralis de deflendis peccatis, seu nostris, seu alienis. Christus Dominus in media illa pompa & celebritate, qua faustis omnium acclamationibus in Hierosolymam receptus est, populo ramos palmarum manibus gestante, Apostolis & discipulis vestimenta sua asino imponentibus, aliis frondes in via sternentibus, pueris Hosanna clamantibus, tota ciuitate ad eius occursum effusa; neque hac celebritate motus, neque externo vrbis splendore, & præsenti pace affectus; ad ea, quæ intus latebant, & quæ futura erant, mentis oculos coniecit. Peccata, scelera, & flagitia illius populi præsentia, & futuram flagitiorum pœnam prospiciens; fleuit super ciuitatem, & verba lachrymosa singultuque plena protulit, fractis verbis, & imperfecto sermone animi sui ingentem dolorem patefaciens. Docet hoc facto Christus, quantum quisque sua debeat deflere peccata, postquam ille sic fleuit aliena. Docet etiam quantoperè proximorum peccata, & totius mundi scelera, à pio quouis pectore deflenda sunt. Quæ duo hic tractari salubriter possunt. Fletum & gemitum, peccatorum nostrorum proprium quoddam esse & validum remedium, variæ Scripturæ docent. *In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Quum Christo crucem suam baiulante, filiæ Hierusalem flerent super eum, dixit ad illas; *Nolite flere super me,* quia peccator non sum, *sed flete super vos & filios vestros*; quia vos peccatores estis; & hoc remedio indigetis. Petrus post abnegatum Christum, *exiuit foras, & fleuit amarè*: moxque respexit eum Christus, & post Resurrectionem ante omnes alios discipulos illi apparuit. Notæ sunt Magdalenæ *lachrymæ, quibus pedes Christi rigauit,* deflens flagitia sua. Dauidis pœnitentis illa vox

Lachrymæ peccatorũ remedia.
Ezech. 18.
Luc. 23.
Luc. 22.
Marc. 7.
Psal. 6.

vox erat: *Lauabo per singulas noctes lectum meum*, id est, *Psal.* 50.
per singula peccata cor meum (vt exponit D. Ambrosius)
& lachrymis meis stratum meum rigabo. Rursum: *Sacrificiũ*
Deo spiritus contribulatus. Cor contritum & humiliatum
non despicies. Et iterum: *Qui seminant in lachrymis, in ex-* *Psal.* 125.
ultatione metent. Beata sunt semina, quæ tantum gaudiũ
producunt. Hinc Christus: *Beati qui lugent, quoniam ipsi* *Matth.* 5.
consolabuntur. Si magni facimus aquas florum aut herba- *Simile.*
rum, quia abluunt oculos, aut medentur nonnullis vul-
neribus; cur non magni facimus lachrymas, quæ abluunt
animæ sordes, eiusque vlcera curant? Hoc significauit 3. *Reg.* 9.
Salomon, quum *mare fusile & luteres in templo* consti- *Allegoria.*
tuit. Nam per mare fusile & æneum, in quo lauabantur
sacerdotes Deo sacrificium oblaturi, significabatur con-
fessio peccatorum cum lachrymis coniuncta, quam sa-
cerdotes nouæ legis sacrificaturi adhibere debent. Lu-
teres, in quibus carnes in altari holocaustorum offeren-
dæ abluebantur, lachrymæ sunt contritionis, quibus qui-
libet Christianus labes suas abluere debet, vt fiat Domi-
no sacrificium & holocaustum. Neque enim comburi
potest, quod prius non lauetur. Exardescere in amorem
Dei, & fieri holocaustum nemo potest, nisi qui prius pec-
cata omnia, & peccati affectum lachrymis, veraque con-
tritione abluerit. Omnes fluuii non possunt prunam v- *Similia.*
nam extinguere purgatorii: sed piæ contritionis lachry-
mæ illam extinguunt. Sicuti quum domus aliqua incen-
dio flagrat, qui eam volunt à flammis eripere, ad aquas
confugiunt: sic cuius anima cupiditatum flammis accen-
ditur, ad pœnitentiæ lachrymas confugit, quo restin-
guantur. Sicut nummus in pelui aqua plena melius cerni-
tur; sic peccata cuiusque in lachrymis, & per lachrymas,
multo euidentius apparent. Sicuti enim nube per pluuiã
delapsa, aer serenatur; sic mens peccatoris, tristitiæ &
peccati nube per lachrymas resoluta, serenior fit, tum *Allegoria.*
ad seipsum, tum ad Deum cognoscendum. Aqua lachry-
marum est veluti mare rubrum, vbi Pharao; hoc est, vitio-
rum exercitus obruitur, & flagitiorum capita confrin-
guntur; iuxta illud: *Contribulasti capita draconum in a-* *Psal.* 73.
quis, est quasi natatorium Siloe, vbi oculi animorum ab-
luuntur. Sicuti hydria liquore plena si fuerit, subitò *Simile.*

Domi. 4. post Pasch. tex. 1. *De ira Dei, c. 13.* *Simile.*

reuoluta, liquorem fundit; sic pium cor lachrymarum plenum, ex subita peccati compunctione, quasi a summo ad imum reuoluitur, & lachrymas vbertim profundit. Ad sola peccata valent lachrymæ, non ad alia quæcumque rerum damna, vt in alia Dominica ostensum est. Sicut cineres & pulueres combustæ viperæ (vt ex Philosophorum sententia tradidit Lactantius) ad ipsius morsum venenosum præsens afferunt remedium; sic dolor peccati, & eius iam extincti tristitia, contra peccati præteriti pœnam, & iterandi cautelam præsentissimum est remedium. De hoc argumento vide in aliis Dominicis plura.

Vbi supr. & Dom. 10. post Pent. tex. 6. Peccata aliena & publica esse deflenda.

Docet Christus, aliena peccata, proximorum delicta totius mundi flagitia amaris lachrymis esse deploranda. Ideo Christus super Ierusalem fleuit, quia eum venientem non receperunt: quia nec doctrina eius, nec miraculis, nec patientia & humilitate, vt in eum crederent, vitamque & mores sceleratissimos in melius commutarent adduci poterant. At & hodie Christi doctrina, patientia, passio, mors, beneficia innumera, ab illis contemnuntur qui vel non credunt, vel credentes impiè & sceleratè vitam transigunt. Hæc mundi ingratitudo, & quotidiana proximorum flagitia, cuius iusto & Deum timenti perpetuam lachrymarum & fletus materiam præbent. Impietates Iudæorum veteres Prophetæ amarè flebant. Sic Sophonias: *Væ prouocatrix & redempta ciuitas: columba non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam. In Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquauit.* Ieremias exclamat: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filios populi mei?* Sed & sic eum Dominus alloquitur: *Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic, Heu heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel.* Porro lamentationes, quas scripsit, non solum populi captiuitatem, sed ipsa populi peccata, quæ captiuitatis causa erant, flebilibus vocibus deplorant. Nec aliter Oseas: *Consolatio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter fratres diuidet: & adducet vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, &c.* Propheta regius sic aliorum peccata defleuit, vt diceret: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei* qui

Exempla sancta. *Sophon. 3.* *Ierem. 9.* *Ierem. 6.* *Osea 13.* *Psal. 118.*

quia non custodierunt legem tuam; scil. peccatores in terra. *Ibidem.*
Et iterum: *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt* *2. Reg. 12.*
verba tua inimici mei. Sed & idem Propheta sanctus, qui pro paruulo filio ægroto in cinere, & cilicio, & ieiunio diu plorauit, eo autem mortuo, statim deposita tristitia, cibum hilariter sumpsit, audita morte filii Absalonis, inconsolabiliter fleuit, dicens: *Absalon fili mi, fili mi Absa-* *2. Reg. 18.*
lon, quis mihi det, vt ego moriar pro te? Causa discriminis est, quod Absalon in peccatis suis mortuus erat. Sic accepta Saulis cæde, magnum planctum fecit, quia in peccatis suis mortuus erat. Samuel luget Saulem à Deo reprobatum. *2. Reg. 1.* *1. Reg. 15.* Quid, quod Esaias etiam Moabitarum hostium Dei excidium plorat? *Super hoc* (inquit) *plorabo in fletu la-* *Esa. 16. &*
zer. & paulò post: *Super hoc venter meus ad Moab quasi cy-* *12.*
thara sonabit. Iubetur Ezechiel *assumere super Tyrum la-* *Ezech. 72.*
mentum. Et alibi dixit Dominus ad eum: *Transi per me-* *Ezech. 9.*
diam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa Tau super frõtes virorum gementium & dolentiũ super cunctis abominationib. quæ fiunt in medio eius. Hi signantur & seruantur ad vitam, qui in colluuie flagitiorum non sua tantum, sed & aliena aduersus Deum admissa scelera piè deplorant. Sic Apostolus Iudæorum causam & ruinam deflebat: *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam.n.* *Rom. 6.*
anathema esse à Christo pro fratribus meis. Sic Corinthii fornicarij flagitium lugebat; & eos, qui luctum non habuerunt, grauiter reprehendit. Denique dicit: *Quis infir-* *1. Cor. 5.* *2. Cor. 11.*
matur, & ego non infirmor? Et alibi: *Quamdiu sumus in hoc* *2. Cor. 5.*
tabernaculo, ingemiscimus grauati. Et rursum Ephesiis valedicẽs: *Per triennium*, inquit, *nocte & die non cessaui cum* *Actor. 20.*
lachrymis mouens vnumquemq; vestrum. Postremò luget eos omnes, *qui non egerunt pœnitentiam super immunditia* *1. Cor. 12.*
& fornicatione sua. Iam verò Christus ipse non solùm hic super Ierusalem quasi transiens fleuit, sed & in cruce *cum* *Hebr. 5.*
clamore valido & lachrymis preces Deo Patri pro nobis obtulit. Quem nunc non pudeat in tot gentibus grassantes hæreses, tot hodiè mundi scelera & flagitia, tantam Ecclesiasticæ disciplinæ deprauationem, publicæ iustitiæ violationem siccis oculis præterire? Moyses & filii Israel flebant peccata sociorum & fratrum filiorum suorum *Num. 25.*
ante fores tabernaculi Iob sanctissimus, *Flebam*, inquit, *Iob. 29.*

Philip.3. *super eo, qui afflictus erat.* Paulus iterum: *Multi ambulant, de quibus dixi, & nunc iterū flens dico, inimici crucis Christi, quorum Deus venter est.* Deniq; maluit Moyses affligi cum populo Dei, quàm gaudere cum Pharaone. Sic sapiens monuit. *Melius est tibi ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* Melius est sentire gemitus columbæ, & compati laboranti in peccatis Ecclesiæ, quā *laudare peccatores in desiderijs animæ ipsorum, & iniquis benedicere.*

Heb.11.

Eccl.7.

Psal.9.

Luctus & compassio de peccatis alienis, argumentum est charitatis erga alios. Vnde Apostolus: *Ex multa tribulatione, & multa angustia cordis, scripsi vobis per multas lachrymas, vt sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis.* Argumentum quoque est propriæ innocentiæ, & amoris erga virtutem, odii erga vitium. Magis quippe vitiosi minus ea dolent. Quando mare propter peccatum Prophetæ Ionæ intumuit, ait Scriptura: *Clamauerunt viri ad Deum suum, & miserunt vasa, quæ erant in naui, in mare, vt alleuiaretur ab eis, & Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui.* Qui sine culpa illius tempestatis erant, anxii & solliciti remedium, ne nauis periret, adhibere contendebant. Sic in mari tempestuoso huius mundi accidit. Impii, propter quos Ecclesia bellis, hæresib. multisq; aliis calamitatibus affligitur, dormiunt & altum stertunt. Pii & innocentes anxiè Deum orant pro pace Ecclesiæ, pro fine bellorum, pro pietatis & diuini cultus conseruatione.

2.Cor.2.

Ionæ 1.

Allegoria.

Exempl.

Qum totus ferè Israel deos alienos sequeretur, solus Elias in spelunca latitat, *zelo zelatus pro Domino Deo exercituum, quia reliquerunt pactum Domini filii Israel.* Qum populus Israeliticus totis iam septuaginta annis in captiuitate mansisset, solus Daniel, vir desideriorum, confitetur peccata sua & populi sui, vt inueniret misericordiam à Deo, *Posuit faciem suam ad Dominum Deum, rogare & deprecari in ieiuniis, sacco, & cinere.* Tales zelatores Deus requirit, qui iram & vindictam eius impediant. De cuius defectu conqueritur Propheta: *Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. Non est, qui inuocet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te.* Qum totus populus in deserto vitulum aureum adoraret, etiam ipso consentiente aut certè conniuente Aaron, solus Moyses anxiè

3.Reg.19.

Dan.9.

Esa.64.

xiè clamat ad Dominum: *Dimitte illis hoc peccatum, vel dele me de libro vita.* Sancta Lurgardis virgo ex reuelatione diuinitus ei facta, totis septem annis ieiunauit in pane & cereuisia, vt iram filii Dei placaret, q[illegible] æ generatim immi- nebat vniuerso orbi. Quod hodiè [illegible] passim grassentur, & alicubi dominentur hæreses [illegible] m multis locis impia causa meliori sit fortior [illegible] peccatis nostris fit (quanquam & ex illis) qu[illegible], quod peccati sensum amisimus, *nec est, qui recog[illegible] corde, nec qui plangat, vt auertatur ira furoris Domini à nobis.* Dixit D. Hieronymus de suo tempore: *Barbari fortes fiunt. Nostris vitiis Romanus superatur exercitus.* Multo verius de nostris temporibus dici potest. Hæretici fortes fiunt. Nostris vitiis Catholicus superatur exercitus, Catholica vexatur religio.

Exod. 3. *In vita eius apud Suriũ tom. 3. p. 661.* *Ierem. 4.* *In Epitaphio Nepotiani.*

2. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die quæ ad pacem tibi. Nunc autem abscondita sunt, ab oculis tuis.*

LOCVS moralis de alta obliuione futurorum propter pacem rerum præsentium. Hoc in Iudæis deplorat Christus, quod pace, & affluentia, & gloria rerum præsentium fruentes, non cognoscunt, nec vident, quod eorum capitibus diuinæ vltionis immineat. Monet Scriptura: *Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triste? altissimus enim est patiens redditor.* Cùm enim dixerit peccator, *pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugiet.* Nam vt grauidæ mulieri repentinus sæpenumero superuenit partus; sic peccatori, peccatis grauido, repentina Dei vindicta. Peccati enim fœtus & proles, Dei iustitia est. Nonne aries retro quum cedit, fortius vrget? Sic Deus tarditatem vindictæ grauitate compensat. Sapienter Diuus Gregorius in hunc locum: *Peruersa anima, rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia: quia præuidere futura refugit, quæ præsentē lætitiā perturbēt: dūq; in præsentis vita oblectationib. se deserit, quid aliud, quā clausis oculis ad ignē vadit?* Ne hæc obliuio animis fidelium surrepat, monet Apostolus, *vt gaudentes simus tanquā non gaudētes*, hoc est, vt (quod monet Sapiēs) in die

Obliuio futurorum. *Eccl. 5.* *1. Thes. 5.* *Similia.* *Hom. 39. in Euang.* *1. Cor. 7.*

Eccl. 11. *in die bonorum non simus immemores malorum.* Nunc tem accidit peccatoribus circa præsentia mundi gau
Simile. quod accidit viatori circa arboris vmbram, sub qua vitandum æstum solis, in medio itinere requiescit. N quemadmodum talis viator sub vmbra arboris requ scens, sæpenumero ex fatigatione præcedenti in som incidit, cui tam diu indulget, donec circumacto sole, recedente vmbra, æstuque ad locum accedente, euigila tandem, se prorsus ad solis radios expositum videt, & de sudorem contraxit, & capitis dolorem, ac fortè eti & febrem continuam; sic omnino huius mundi ama res, dum fugacem eius vmbram captantes, honores, di tias, voluptates, in illis quiescunt & obdormiunt; vi
Psal. 75. cursu tandem circumacto, vbi *dormierunt somnum su omnes viri diuitiarum*, per mortem tandem euigilant,
Psal. 75. non solùm *nihil inuenerunt in manibus suis*, quia illa vmbra penitus euanuit, de qua Propheta dixit: *Dies sicut vmbra declinauerunt*; verùm etiam ad ignem inse se iacere animaduertunt, innumeris doloribus atque rumpis obnoxii, fortè etiam & sempiternis ignibus dicti. Huc pertinet, quod Dauid cecinit: *Homo cum in*
Psal. 101. *nore esset, non intellexit.* Oblitus est datoris omnium norum, oblitus est finis sui. *Comparatus est iumentu pientibus, & similis factus est illis.* illa enim non nisi p sentia videt. Cras ad macellum ducenda, hodie in pasc saginantur.

Simile. Homo phreneticus quanto infirmior & sepultu proximior est, eo magis ridet, flentib. tamen charis ei Homo impius, quanto est diuino iudicio propinquior, gaudet & triumphat magis in deliciis; condolentibus men illis, qui curam eius habent, bono Angelo, anim
Thren. 1. rum pastore, quolibet iusto. Ieremias populi sui calami tem deflens dixit: *Sordes eius in pedibus eius: nec recorda est finis sui.* Hæc est omnium impiorum misera decepti Accipiunt peccatum per caput, non per caudam. Con derant principium voluptatis; non attendunt exitum c
Prou. 5. lamitatis. *Fauus distillans labia meretricis, nouissima tem eius amara quasi absinthium.* Iacob cum nasceretu
Allegoria. tenuit fratrem Esau per plantam pedis. Iustus & elect
Simile. Dei considerat peccatum in fine suo. Vita hominis qu

flumen

flumen pertransiens. Flumina autem quum dulcia sint, currunt semper & desinunt in mare salsum. Volens Deus subuertere regnum Israel propter peccata ipsorum, & hoc per Ieremiam Prophetam prædicare, dicit ei: *Surge & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea*, quũque vidisset figulum ex vno vase dissipato mox alterum facere, prout volebat; infert Deus: *Nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere, domus Israel?* Docet Propheta, & per eum populum, vt recogitet se in manu Dei sic esse, vt vas in manu figuli, quouis momento dissipandum ad Dei voluntatem, suæque fragilitatis perpetuam memoriam habere. Quare ibidem subiungit: *Repête loquar aduersum gentem, & aduersus regnum; vt eradicem, destruam, & disperdam illud.* *Ierem. 18.*

Sed interim blanda mundi facies, & rerum omnium præsens affluentia, hæc Dei iudicia à facie nostra abscondunt. Quemadmodum adolescentes nobiles & opulenti, sed rerum adhuc parum experti, diuersorium aliquod in via ingressi, videntes se ab hospite hilari & liberali vultu excipi, omnes quas habent pecunias temerè expendunt, & largiter consumunt, donec omnibus exhaustis, non absque graui dolore inde exeunt, hospitis iam erga eos vultu mutato, solamque ignominiam & nuditatem reportantes: sic omninò huius mundi amatores, rerum cælestium & solidarum virtutum ignari & inexperti, pręsentis rerum affluentia, & mundi blanditijs deliniti omnem suam in eo substantiam dissipant, omnes animi vires, & cogitationes in eo consumunt; donec consumptis omnibus tristes è mundo abeant onusti peccatis, virtutum inanes, nec nisi iudicium & infernum ante oculos habentes. Est enim spes hominis impij, *quasi memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* Ideo Christus in hoc Euangelio totam impiorum voluptatem vnum diem vocat: *Et quidem in hac die tua.* Habent enim impij suum diem. Sed habet Dei iustitia dies multos. Vnde postea dicit: *Venient dies in te.* Dicit Christus Iudæis: *Hæc est hora vestra.* Quemadmodũ ignis pro ratione subiecti, in quod operatur, aut parum aut multum durat; atque ideo in stupa statim extinguitur, in firmo robore multum diuque ardet: gaudium,

Simile.
Mundi amor fallax & vanus.

Sap. 5.

Luc. 22.
Simile.

volu-

voluptates, honor, circa huius mundi, quia fluxæ & caducæ sunt, celerrimè transeunt; circa solidas virtutes in æternum permanent. Rectè monet Salomon: *Quia non citò profertur contra malos iudicium, absque vllo timore filij hominum perpetrant mala.* Et iterum: *Sunt impij cogitantes non rectè. Venite* (inquiunt) *fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter.* Omnes istos cepit obliuio futurorum, propter pacem & affluentiam rerum præsentium.

Eccl. 8.

Simile. Cæterùm quemadmodum sanguis veneno infectus & deprauatus, ad cor ipsum statim quasi ad præsidium & arcem confluere solet; & propterea vnde remedium sperabat, inde certum sibi & præsens exitium parat: sic homines voluptuarij, & huius sæculi amatores, quum ex corrupto affectu, & gustu deprauato, falsas voluptates toto animo prosequuntur, & complectuntur, summā in illis felicitatem proponentes; vnde se beatos fore, & vitam iucundissimè traducere existimabant, eo sibi ipsis interitum perpetuum conciliant. Perinde quippe faciunt atque illi qui thesauro in arca incluso ipsis ostenso atque oblato, clauibusque diuersis in medium allatis, quarum alteræ ferreæ sint, & ad aperiendum aptæ, alteræ aureæ, sed ad reserandam arcam ineptæ; aureas illas potius propter valorem præsentem, quam ferream propter spem latentis thesauri, eligere malint. Sic enim præsentes voluptates, spei futurorum bonorum anteponunt impij. Sic propter exiguas ad manum delicias, bonis sempiternis excidunt. Clauis enim ferrea est, crux, labor, mortificatio, quæ viam ad cœlum aperit. Sed malunt isti compedes aureas in seruitute peccati & diaboli gestare, quam cum moderato victu & vestitu libertate spiritus in hac vita, & sempiterno post gaudio frui. Appositè horum stultitiam taxauit Salomon: *Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues à laqueo cōprehendūtur, sic capiūtur homines tempore malo.* Piscis enim esca delectatur, hamum non videt; & auis cibo se recreat, laqueum non aduertit. Sic Voluptuarius, cui pax est in bonis suis, voluptate præsenti se beatum putat, sed hamo cupiditatum, & laqueo diaboli se fortissimè stringi non aduertit. Scri-

Simile.

Eccl. 9.

bit

bit Plinius, lupis quos ceruarios vocant, etiam in fame surrepere obliuionem cibi, si paululum respexerint, ac protinus alium quærere. Linces quoque hoc insitum habent, vt post tergum respicientes, obliuiscantur penitus priorum, tam memoria obtusi, quam oculis acuti. His prorsus sunt similes, qui præsentibus bonis oblectati, totius doctrinæ rerum cœlestium, quam edocti fuerunt, penitus obliuiscuntur. Sic enim Iudæi, quos Christus hic alloquitur, quum in die Palmarum omni illum honore, & miris laudibus prosequuti fuissent, *laudantes Deum* (ait Lucas) *voce magna super omnibus, quas viderant, Christi virtutibus, & dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in excelsis*; paucis tamen post diebus horum omnium obliti, clamãt & vociferantur: *Crucifige, crucifige. Haeccine reddis Domino popule stulte & insipiens?* Hoc scilicet est, præsentibus inhærere bonis, sicut Iudæi, ne principes suos, & seniores offenderent, in Christi necem conspirarunt. Quẽadmodum quum mersi in aquis periclitantur, videas eos tenentes tenere, nec vlla ratione deserere, quod primùm occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit, vt omnino prodesse non possit, sicut radices herbarum, cæteraque similia, imo & eos, qui ad subueniendum adnatant, apprehensos secum inuoluunt, vt vtrique simul pereant: sic planè in huius sæculi fluentibus & transitoriis bonis, sic pereunt miseri dum peritura sectantes, & vana ac noxia auidè apprehendentes, pariter cum illis, quia iuuare non poterant, pereunt. Sapienter Samuel Iudæos monuit: *Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt.* Sicut qui graui & dulci somno detinentur (ait S. Chrys.) non solùm nocte, sed & ipsa luce veniente, & claro die facto, iacent in lecto; & non erubescunt suæ voluptati indulgere, tempusque operationis, tempus segnitiæ faciunt: sic nos qui mundi voluptates & præsentia bona sectamur, die lucente, ea quæ noctis sunt, operamur: dormientes somnia videntes, & falsis imaginibus rerum nos ipsos, ac tempus nostrum fallentes.

Nat. hist. lib. 8. c. 22.
Similia.
Luc. 19.
Deut. 32.
D. Bernard. Serm. 1. de Aduentu Domini.
Exemplũ.
3. Reg. 12.
Simile.
Homil. 2. ad Hebr.

D. Damascenus hanc crassam obliuionem, & miseram deceptionem apposita parabola expressit quam,

In histor. de Barlaam & Iosaphat, cap. 12.

Parabola.

etsi paulò proliziorem, hic asscribam. Qui præsentibus (inquit) inhiant negotijs, & nullam futurorum habent memoriam, sed delectationes corporales incessanter desiderant, similes esse arbitror homini fugienti à facie furentis vnicornis; quem dum fugeret ne deuoraretur ab eo, incidit in barathrum, seu vastum terræ hiatum. Dum autem caderet, manibus extensis arbusculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, visum est sibi in pace de reliquo fore & stabilitate. Respiciens ergo vidit duos mures; album vnum, alterum nigrum, corrodentes radicem arbusculæ, & iam prope erat vt abscinderent. In imo barathro videt draconem aspectu terribilem, ignem spirantem, & deuorare eum cupientem. Intuens verò rursus basim illam, super quam pedes habebat firmatos, vidit quatuor aspidum capita de pariete prodeuntia. Eleuans autem oculos, vidit de ramis arbusculæ illius exiguum mel distillans. Dimittens ergo considerare quæ circumdederant eum mala, seipsum dulcedini illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorum qui seductioni præsentis sæculi adhæserunt. Vnicornis figuram tenet mortis, quæ semper persequitur genus humanum. Barathrum verò mundus est plenus omnibus malis & mortiferis laqueis. Arbuscula quæ à duobus muribus incessanter incidebatur, quam apprehendimus, vitæ nostræ mensura est, quæ consumitur & diminuitur per horas diei ac noctis. Quatuor aspides constructionem humani corporis ex quatuor elementis significant, quibus inordinatis compago dissoluitur. Draco infernus est, quo recipiuntur qui delectatores præsentes futuris proponunt. Stilla verò mellis dulcedinem significat delectationem mundi. Hæc ibi. Verè enim præsentium fruitio nisi stilla quædam dulcedinis est, qua ad tempus deliniti miseri peccatores, obliuiscuntur cælestia, non attendunt quæ peccato debentur tormenta, nesciunt se rapido cursu ad mortem ferri. De hac miseranda deceptione in alia Dominica latius diximus, super illa Petri verba in monte. *Domine, bonum est nos hic esse.* Certè tota mundi voluptas meretriculæ instar est, quæ vbi sua pulchritudine vecordem iuuenem

Dominic. 2. Quad. tex. 3.

Simile.

attra

traxit; eum omnibus expoliatum, de domo turpiter eiicit: quam domo eiectus miser tunc demum meretricem fuisse cognoscit, non vere amantem. Sic enim insanos voluptuarios sola mors docet, falsas fuisse totius mundi voluptates.

8. *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo; & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique.*

LOCVS moralis de iustitia Dei, & pœna peccatorum certissima, vbi peccato modus non ponitur. Deflet & deplorat Christus Iudæorum cæcitatem, & crassam obliuionem futuræ iustitiæ Dei, propter præsentem rerum omnium pacem & affluentiam: Deique vindictam longe acerbissimam, quæ illis superuentura est, disertis verbis prænunciat. Quæ fuerit & quanta Hierosolymorum vastatio, quam acris obsidio, quot captiuorum millia, occisorum myriades, quam horrenda intus fames, ita vt paruulos suos matres comederint, quam atrox foris bellum; lege apud Iosephum oculatum testem. Hæc est impiorum & amatorum huius mundi catastrophe. Poterat Sedechias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam præcipitare in foueam, fame vexare, alimenta per vncias suppeditare; Domino tacente: sed postea capitur Sedechias à Rege Babyloniæ, regno priuatur, coram Hierusalem captiuus trahitur, in conspectu Regis Babyloniæ, illo inspectante; filij eius trucidantur, ipse oculis priuatur, & in perpetuos carceres Babylonem abducitur. Potuit Aman in aula Assueri Regis triumphare, Iudæorum necem à Rege impetrare, primus post Regem haberi: sed in patibulo suspenditur, quod Mardochæo parauerat. Plura exempla vide supra in alia Dominica. Vox Dei est, *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.* Rursum: *Vocaui & renuistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebatis, aduenerit.* Rursum ad Iudæos, & ad omnes plane peccatores, qui Christi gratia & donis abutuntur: *Venient dies, quando desiderabitis videre vnum diem Filij hominis, & non videbitis.* Dies Filij hominis, est dies mise-

Iustitia Dei cōtra peccatores.

Exempla.
Lib. 6. & 7. de bello Iudaico.

Ier. 37. & 39.

4. Reg. 25.

Hest. 3. & 7.

Domin. 2. Quad. tex.
Psal. 74.
Prouer. 1.

Luc. 17.

ricordiæ & humilitatis Christi, quæ in hac vita nobi
offertur: quam qui non acceptat, diem iusti iudicij ei
Ioan. 8. persentiet: vnde & alibi dicit: *Ego vado, & quæritis m*
& in peccato vestro moriemini. Nempe, quia non quære-
Iob 24. bant dum tempus erat. De impio enim dicit Iob: *Ded*
Esaia 5. *illi Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur in superbian*
Contra hos etiam clamat Esaias: *Væ qui trahitis iniquita-*
tes in funiculis vanitatis, id est, texentes vnum peccatu
ex alio, sicuti ex diuersis filis contextis fit funiculus; *&*
quasi vinculum plaustri, peccatū. Peccata enim multipli-
cata pondus efficiunt, & seruitutem iniiciunt, quasi qu
necessitatem tum noui peccati, tum infligendæ pœnæ.
Simile. Sicut cæci, si in aliquos in via impingunt, eos cæcos vo-
cant, cum ipsi cæci sint: sic impij, quum Dei iustitiam
manum sentiunt, murmurant contra Deū, quasi eius iu-
stitia cęca esset? sua scelera nō agnoscūt, propter quę D
us percutit. Magna hominum cæcitas, qui multis mod
à Deo flagellati, se tamen percuti non vident. Si quis p
Simile. scentem in agro bestiam, & viridem herbam suauit
manducantem, sagitta semel atque iterum percutia
nec tamen loco moueri, aut pascua relinquere vllo mo-
do velit, nonne plurimum miraretur, & bestiam illam
supra modum ventri deditam, planeque insanam a
insensatam iudicaret? At tales sunt peccatores, qui nu
lis Dei vel comminationibus, vel pœnis ab huius mun-
di cupiditatibus deterrentur. De quibus sic Prophet
Ierem. 5 2. conqueritur: *Percussisti eos, & non doluerunt; attriuisti eo*
& renuerunt accipere disciplinā, indurauerūt facies suas su-
pra petrā, & noluerunt reuerti. Cæterum iustitia Dei con-
tra huiusmodi duros & impœnitentes peccatores acer-
Esaia 33. rime vigilat. Clamat Esaias: *Væ qui prædaris, nonne & i*
prædaberis? Væ qui spernis, nōne & ipse sperneris? Cū cōsum-
maueris deprædationem, deprædaberis; cum fatigatus desi-
Simile. *ris contemnere, contemneris.* Quando perdix rubo inclu
est, & vndique videt canes circumlatrantes, & ad prędam
hiantes, supra caput autem in aere accipitres ad capien-
dum intentissimos, homines quoque multos fustibu
& lignis rubum percutientes, & quolibet ictu morte
minitantes; quo, quæso, timore misera illa auicula con-
cutietur? Atqui non meliori loco est anima peccatrix

& mul-

multorum sibi scelerum conscia, in hoc corporis ergastulo, quasi in rubo auicula, delitescens. Videt enim se peccatorum multitudine circumdatam, & conscientiæ stimulis incessanter allatrantis, ad exeundum per confessionem compelli; videt se dæmonibus & principibus aeris huius ad prædam peti, qui perpetuo circumeunt quærentes quem deuorent. Vide Dei iustitiæ administros, verbi concionatores, perpetuo illos inclamare, vt vel à peccato exeant, vel ad pœnam deposcant. Sed & præter hæc omnia iratum iudicem ipsorum capiti imminere, ignorare non possunt, perpetuo clamantem; *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui.* Deuorabunt & dilacerabunt te infesti dæmones. Quemadmodum enim columba fugiens ante faciem accipitris insequentis, mutat se de loco in locum, nunc huic, nunc illi insidens arbori, vnde rursus mota vepribus se immergit, deinde in cauernis petrarum, aut in densis spinarum se conatur occultare; nec vsquam locum tutum inueniens, ipso motu fatigata, hosti in prædam cedit: eodem modo se habent, qui res præsentes ad stuporem vsque mirantur, quippe qui considerato quodam impetu misere laborent, nec quicquam omnino firmum aut stabile habeant, sed diuina eos iustitia, conscientiæ terrore, gehennæ metu assidue persequente, quo se recipiant, aut qua ratione inde se eripiant, nisi vita in melius mutata (quod illis pessima consuetudo quodammodo impossibile fecit) non vident. Hunc peccatoris statum describit Dauid, dicens: *Cor meum conturbatũ est in me, & formido mortis cecidit super me. Timor & tremor venerũt super me, & contexerunt me tenebræ. Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.* Rursum alibi: *Quo ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixit: Forsitã tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in deliciis meis (Qui.n. male agit, odit lucem) Quia tenebræ nõ obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur.* Docent hæ Scripturæ, nullam esse peccatori requiem, nullum refugium,

Simile.
Damasc. ibi cap. 14.
Psal. 54.
Psal. 138.
Ioan. 3.

vbi semel Dei patientia in iram versa est. Quare in per-
Thren.3. na obdurati peccatoris dixit Ieremias: *Nos inique egim & ad iracundiã prouocauimus, idcirco inexorabilis es. O rasti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti. posuisti nubem tibi, ne transeat oratio.* Nempe quum v dictæ diuinæ tempus aduenit, densa nubes peccator nostrorum omnes diuinæ bonitatis radios à nobis a
Psal.31. condit. Quod significare volẽs Dauid, dixit: *Verunta in diluuio aquarum multarum*, id est, in quadam gene litate peccatorum, *non appropinquabunt tibi*: scilic Sancti ad deprecãdum. Quantopere vero Deus à pecc tore tempore vindictæ separetur, & quam sit tunc
Ezech.4. Deũ inaccessibilis aditus. Deus per Ezechielem his v
Esai.59. bis docere voluit: *Sume tibi sartaginem ferreã inter te, inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam.* Do sic *peccata diuisisse inter homines ad Deum*, vt Esaias loq tur, taleq; interstitium posuisse, vt sicut per sartagine ferream nullus oculus penetrat sic per peccata nulla D
Hebr.12. misericordia transeat. Ex hac cõsideratione dixit Apo lus: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* quæ tandem caussa ita rigidum nobis & auersum De facit, locus subsequens declarabit.

4. *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.*

Dilatio pœnitentiæ. LOCVS moralis contra dilationem pœnitenti aut conuersionis ad Deum tempore oportuno. H bent omnes peccatores à Deo, eiusque sanctissim gratia, tempus visitationis suæ, sicut Hierosolyma Christi doctrina, exemplo, miraculis suam habuit. N lus est peccator, cuius cor Deus non pulset, cui conue sionis media non suggerat; etsi alij plus, alij minus ha visitationem accipiant. Qui autem plus, illi maius iu cium acceperunt, si correcte non vtantur. Acerba & g uis fuit populi Iudaici castigatio, quum totus ab Assyr in captiuitatem duceretur. Sed hanc eius causam a
Exemplũ. gnat Scriptura: *Mittebat Dominus patres suos ad*
2. Paral. 36. *per manum nunciorum suorum, de nocte consurgens, & q tidie commonens, eo quod parceret populo & habitaculo At illi subsannauerunt nuncios Dei, & paruipendebat s mones eius, illudebãtq; Prophetis: donec ascenderet furor in pop*

populum eius, & esset nulla curatio. Vides quomodo nō
cognouerunt tempus visitationis suæ. De hoc conqueri-
tur Ieremias: *Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur,* *Ierem. 8.*
& hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduētus sui; po-
pulus autē meus non cognouit iudicium Domini. Sed & quā
diligēs & solicita Dei fuerit visitatio, his verbis efficacis- *Ierem. 3.*
simis explicat Propheta: *Quomodo si contēnat mulier ama-*
torem suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus.
Comparat se Deus amantibus, qui nullum non mouent
lapidem, nihil intentatum relinquunt, omnia perqui-
runt media, quibus amatæ mulierculæ mutuo potian-
tur amore. Sic Deus suos visitat, quod in alia Domin. de *Dom. 3. post*
oue perdita à Deo quæsita, explicatū habes. De hoc au- *Pent. tex. 4.*
tem amoris & visitationis suæ contemptu magis con- Visitatio
queritur, magis offenditur Deus, quam de ipso peccato. contempta
Quum Petrus ter Christum negaret, quod erat maximū grauissimū
peccatum: facile Christus eum respexit, & lachrymanti peccatum.
pepercit. Sed cum idem Petrus iussus à Domino pedes *Exempla.*
porrigere ad lauandum, id recusaret, dicens; *Non lauabis* *Ioan. 13. & 19.*
mihi pedes in æternum; (quod erat specialem Christi gra-
tiam & fauorem pertinaciter reiicere) Christus ei aspere
respondit: *Nisi lauero te, nō habebis partem mecum.* Graui-
us Deum offendit neglecta eius visitatio, siue per doctri-
nam eorum quos mittit, siue per inspirationes bonas,
siue per aliorum exempla, quæ ante oculos peccatoris
proponit; vt illis edoctus caueat; quam quodcunque
simplex peccatum. Dicit Deus per Ieremiam: *Vidit præua-* *Ierem. 3.*
ricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod mœchata est auer-
satrix Israel, dimisissem eam, & dedissem ei libellū repudij,
& nō timuit præuaricatrix soror eius Iuda: sed abijt & forni-
cata est etiam & ipsa, & facilitate fornicationis suæ conta-
minauit terram, & mœchata est cū lapide & ligno. Et in
omnibus his non est reuersa ad me præuaricatrix soror eius
Iuda. Hoc est ergo quod grauissime Deus per Prophetam
arguit, noluisse Iudam exemplo alterius sibi cauere, &
hanc Dei visitationem in sororis suæ pœna, quasi in pro- *Similia.*
ximi parietis incendio cognoscere. Sicut enim nos mo-
nemur, quum proximi domus ardet: sic nos visitamur
à Deo, quum proximi ab eo puniuntur. Ex hac consi-
deratione sic domum Iuda alloquitur Oseas: *Populo* *Osea 4.*

non intelligens vapulabit. Si fornicaris tu Israel, saltem
delinquat Iuda. Quod quum progressu temporis fac
postea fuisset, & in captiuitate filiorum Israel, visitati
suam domus Iuda cognoscere noluit, sed eadem scel
easdem idololatrias perpetrare, vide quibus verbis E
Ezech. 23. chiel Propheta sub figura duarum sororum Oollæ &
libæ, quarum illa Samariam & decem tribus Israel, i
Ierusalem & domũ Iuda significat, grauissimam Dei
dignationem exprimat: *Fornicata est super me Oolla*
insaniuit in amatores suos, &c. *Propterea tradidi eos in*
nus amatorum suorum, in manus filiorum Assur; &c. Q
cum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insaniuit
dine, & fornicationem suam super fornicationem sororis
ad filios Assyriorum prabuit impudenter, &c. Vnde mo
fert Propheta: *Propterea Ooliba; hac dicit Dominus D*
Ecce ego suscitabo aduersum te omnes amatores tuos, de
satiata est anima tua. Et paulo post: *In via sororis tua*
bulasti, & dabo calicẽ eius in manu tua. Calicem sororis
bibes, profundũ & latũ. Eris in derisum, & subsannatio
qua est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis, calice
roris & tristitia, calice sororis tua Samaria, & bibes illi
epotabis vsque ad feces, & fragmẽta eius deuorabis; vbera
1. Cor. 11. *lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.* Grau
mis & significantissimis verbis indignationem Dei
Iram Dei thesaurizate. ponit Propheta in hoc genere peccati, quod post tã i
strem Dei visitationem committitur. *Hac autem omnia*
figura contingebant illis: scripta sunt vero ad correptio
nostram. Dei visitationem non cognoscere, est iram D
non prouocare tantum, vt omnia solent peccata; nec
cersere tantum, vt grauiora peccata; sed prorsus cum
lare, aduersum seipsum suscitare, & vt Apostolus loq
Rom. 12. tur *thesaurizare. Tu* (inquit) *secundũ duritiem & impæ*
tens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die ira. In hoc au
maxime apparet durum & impœnitens cor, quod Dei
sitationes non agnoscit, quod Dei patientia, benig
tate, doctrina, inspiratione, castigatione, siue, in se, si
in aliis, ad terrorem abutitur, ea omnia contemne
Rom. 2. aut negligens. *An nescis, quia patientia Dei, & benigni*
ad pœnitentiam te adducit? id est, idcirco tibi concessa
vt ad pœnitentiam te adduceret? Hac igitur visitatio

abu

abuti, Deum acerbissime offendit, & eius iram thesaurizat. De quo iterũ sic Ieremias: *Nunquid seruus est Israel aut vernaculus. Quare ergo factus est in pradã?* Vide autẽ in qualem prædã datus est. *Super eũ rigueunt leones, & dederunt vocem suã:* id est, potentissimi Principes alienigenæ Assyrij, Idumæi, Ægyptij, comminati sunt ei, & exprobrarunt: nec hoc tantum, verum etiam *posuerunt terram eius in solitudinẽ: ciuitates eius exusta sunt, & nõ est qui habitet in eis. Filij quoq; Mẽpheos & Taphneos,* hoc est, Ægyptij, *constuprauerunt te vsq; ad verticem;* hoc est, summa ignominia & contumeliis affecerunt. Sed quare hoc totum? Sequitur: *Nunquid nõ istud factũ est tibi, quia dereliquisti Dominũ Deum tuum, eo tẽpore quo ducebat te per viam?* Hoc est, eo tempore, quo te specialiter visitabat per suos Prophetas quos ad te misit, per ingentia beneficia quæ tibi contulit, per admirabilia opera quibus te ab hostibus tuis liberauit? Non dicit Propheta simpliciter, *quia dereliquisti;* sed addit, *eo tẽpore,* &c. vt intelligas, hoc potissimum esse, vnde Dei iram thesaurizamus, quod non cognoscimus tempus visitationis nostræ. Medicum non offendit morbus; sed morbi medicina neglecta, recusata, reiecta, magnopere offendit. Sic Deus, *qui dissimulat peccata hominum,* nunquam dissimulat duritiẽ cordis, & neglectas visitationes, quæ sunt medicinæ eius. Sic sæpe non ipse morbus, sed morbi neglecta curatio corpus interficit. Dicit Scriptura. *Honora medicum propter necessitatem: etenim Deus creauit illum.* Si propter necessitates corporeas honorandus, id est, non contemnendus, diligenter auscultandus est medicus corporis, eiusque visitationis præscripta exacte seruanda; quanto infinities magis Dei visitationis, propter animæ necessitatẽ exactissime seruari debent! Sanctus Iob à Deo castigatus, sensit & cognouit hanc Dei visitationem ad animæ suæ salutem, dicens: *Visitatio tua custodiuit spiritum meum.* Custodiuit, quia custos virtutum est humilitas, quam illa castigatio mirabiliter auxit. *Prauam mentem* (ait S. Gregorius) *omnipotẽs Deus multis modis visitare cõsueuit. Nam assidue hanc visitat pracepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo. Sed quia visitationis sua tẽpus minime cognoscit, illis in extremo vita inimicis traditur,*

Ierem. 2. Simile. Sap. 11. Eccl. 38. Exemplũ. Iob 10. Hom. 39. in Euang. Visitatio Dei qualis.

tur, cũ quibus in æterno iudicio dãnationis perpetuæ sociu te colligatur, sicut scriptum est: Cum vadis cũ aduersario tuo ad Principẽ in via, da operam liberari ab illo: vel, vt nos legimus, esto cõsentiens aduersario tuo in via, ne forte trahat te ad iudicẽ, &c. Aduersarius quippe noster in via est sermo Dei contrarius nostris carnalibus desideriis in præsenti via. Hæc ille. Omnis ergo verbi Dei prædicatio, est Dei circa nos visitatio. Nec multo aliter de varia Dei visitatione D. Bernard. Quatuor (inquit) modis visitat nos Deus: Exhibitione præcepti, Asperitate flagelli, Nouitate miraculi. Inspiratione subtili. Harum quatuor prima & postrema omnibus communes sunt; secũda eorum est quos Deus magis amat; tertia quos maxime diligit. Secundam Dei visitationem supra in alia Dominica obiter explicuimus. Et prima quoque & postrema iam aliquoties diximus, quando Dei vocationes, & gratias multiplices circa salutem nostram tractaremus. De postrema, quæ omnium est maxime communis, sed raro à plerisq; aduertitur, sic D. Bernardus: Qui cor suum tradit ad vigilandum diluculo, ad Dominum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecatur; qui vobis omnibus studet parare vias Domini, rectas facere semitas Dei sui (quod quale sit, & quomodo fieri ab vnoquoque debeat, in alia Dominica explicatum est) si possit cum Propheta dicere; Oculi mei semper ad Dominum. Prouidebã Dominum in cõspectu meo semper: hic benedictionẽ accipiet à Domino, & misericordiã à Deo salutari suo. Visitabitur profecto frequẽter, nec vnquã ignorabit tempus visitationis suæ, quantumlibet is qui in spiritu visitat, clãdestinus veniat & furtiuus, vtpote verecundus amator. Hæc ille. Sic & alibi qualis sit hęc Dei visitatio, & quomodo in nobis fiat, per suam experientiam docet vir sanctus. Quam (inquit) cum sint omnino inuestigabiles viæ Dei, vnde cognoscã aduenisse Spiritũ eius? Viuus & efficax est, moxq; vt intus venit, expergefecit dormitãtem animã meam; mouit, & molliuit, & vulnerauit cor meũ, quoniã durum lapideumq; erat, & male sanũ. Cœpit quoq; euellere & destruere, ædificare & plãtare, rigare arida, tenebrosa illuminare, clausa reserare, frigida inflãmare, nec nõ & mittere praua in directa & aspera in vias planas, (quod quomodo Deus faciat in nobis, in alia Dominica dictũ est) ita vt benediceret anima

In Sentent.

Dom. 5. Aduent. text. 3. Dom. 2. post Pent & 7.

Serm. 57. in Cant.

Dom. 3. Aduent. tex. 4. & 4. Aduẽ. text. 4.

Serm. 74. in Cant.

Dom. 4. Aduent. text. 7.

mea Domino; & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto e-
ius. Et paulo post: *Ex motu cordis intellexit præsentiam eius;*
& ex fuga vitiorum carnaliumq; compressione affectuum,
aduertit potentiam virtutis eius; & ex discussione siue redar-
gutione occultorum meorum admiratus sum profunditatem
sapientiæ eius; & ex quantulacunque emendatione morum
meorum, expertus sum bonitatem mansuetudinis eius; & ex
renouatione spiritus mei, percepi vtcunque speciem decoris e-
ius, & ex contuitu horum omnium simul, expaui multitudi-
nem magnitudinis eius. Hæc ille vir sanctus de visitatione
Dei efficaci, ideoque magis perceptibili. Est tamen &
frequens admodum Dei visitatio, vbi tales effectus non *Similia.*
subsequuntur, vitio nostro. Nam vt idem ignis ligna a-
rida faciliter, humida difficillime adurit; & vt idē sol ce-
ram liquefacit, lutum indurat; & vt eadem pluuia terrā
penetrat & emollit, arenam penetrat quidem, sed non e-
mollit; saxum vero nec penetrat, nec emollit: sic omni-
no eadem Dei visitatio in quibusdam est efficacissima,
vt duros emolliat, frigidos accēdat, aridos humectet; ab
alijs ne cognoscitur quidem nec aduertitur, propter du-
ritiem cordis, aut nimium abundantes cupiditatum hu- *Exemplū.*
mores. Vnius Ionæ prædicatio Niniuitas conuertit, tot
Prophetarum ac demum Christi ipsius prædicationes,
exempla, miracula, Iudæos conuertere non potuerunt
propter duritiem cordis ipsorum. Huc pertinet quod
Apostolus dixit: *Terra sæpe venientem super se bibens im-* *Hebr. 6.*
brem, proferens autem spinas ac tribulos, reproba est & ma-
ledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Im-
brem bibere, est à Dei gratia, siue per diuini verbi prædi-
cationem, siue per occultas inspirationes visitari. Qui
sic edoctus diligenter, nihil nisi peccatorum spinas pro-
fert, tribus modis à Deo punitur. 1. *Reprobus* declaratur,
id est, à facie Dei eiectus, & quem Deus amplius visitare
non vult. 2. *Maledicto proximus*, id est, illam sententiam
tremendi Iudicis certo expectabit. *Ite maledicti* 3. Finis
eius est ignis æternus. Nihil acerbius comminari, ni-
hil efficacius dicere Apostolus potuit. Ad hunc locum *Dom. infr.*
pertinent, & huc referri possunt, quæcunque de duro *Oct. Nat.*
corde, de consuetudine peccandi, de abusu gratiæ Dei, *Dom text. 2.*
de vocatione cuiusque studiose conseruanda, de ad-

Dom. 5. post Epiph. tex. 2. Dom. 4. Sep. text 1. Dom. 3. Sex. text. 5.

mirabili Dei in nos amore, & Christi gratia, de exc
lenda vinea Domini, de bonis fructibus arboris bon
in varijs Dominicis iam tractata sunt. Tot eni
modis Dei visitationes ignorari, negligi, & contem
solent.

Dom. 4. post Pasch. tex. 3. Dom. 2 post. Pen. tex. 7. Dom. 7. post. Pen. tex 2.

5. *Ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes i illo, & ementes.*

Templorũ prophanatio.

LOcvs moralis contra variam templorum pro
phanationem. Christus Dominus in hac eiectio
ne vendẽtium & ementium è templo, duobus mo
dis eisdemque illustribus ostendit, quantopere templo
rum, quæ orationi & cultui diuino consecrata sunt, pro
phanatio ei displiceat. Primum insigni quodam mira
culo. Maximum enim miraculum erat, Christum ho
minem inermem sine satellitio, sine authoritate vlla hu
mana in conspectu sacerdotum & scribarum, quib. ma
xime exosus fuerat, qui eum iam ad mortem conquisie
rant, quorum vtilitati & lucro vendentes illi & ementes
in templo subseruiebant; homines quoq; ipsos lucri s
auidos, &, vt apparet, satis multos, & qui honestum ali
quem suæ negotiationis prætextũ habebant (quæ enim
illic vendebantur, ad sacrificiorum vsum erant, & vt a
manum essent, tam ciuibus quam aduenis, qui sacrifi
cij desiderio tenebantur; idque iuxta legem Moysis) cu
tamen sine tumultu, sine strepitu, sine vlla contradictio
ne, eijcere de templo potuisse. Sola enim hac in re au
thoritate plane diuina vtebatur, qua omnium corda s
perculit, vt resistere nec auderent, nec possent. Dein
de eo hic doctrinæ modo vsus est, quo nusquam alias.
Non enim sola reprehensione, sed vi quadam & execu
tione externa, eijciendo de templo, & alia quidem vice,
facto ex funiculis flagello percutiendo, nunc vero, vt Mat
thæus scribit, *mensas nummulariorum subuertendo*, vsu
fuit. Quum enim contra omnia alia peccata solam do
ctrinam, vel vt plurimum acrem aliquam reprehensio
nem, cum humilitate tamen & mansuetudine semper
coniunctam, adhibuerit; hoc vno in loco & peccato etiã
disciplinam externam, & castigationem, atque præsen
tem

De hoc miraculo vide Hieron. in Comm. super Matt. ca. 21. & D. Chrys. Homil. 13. in Marcum.

Ioan. 2. Matth. 21.

tem correctionem adhibere voluit. His ergo duob. modis docere & inculcare voluit, quãtum esset scelus, templa Dei prophanare, quantopere ei charus esset templorum honor, qui certe totus ad Dei honorem redundat, vt & templorum prophanatio ad Dei contumeliam. Quare in hoc facto merito recordati sunt discipuli eius quod scriptum erat, *Zelus domus tuæ comedit me.* Vere *Psalm. 88.* enim qui zelo domus Dei tanguntur, qui diuini honoris cura afficiuntur, ab omni templorum prophanatione, tanquam à scelere maximo, abhorrent. Piorum vox illa est: *Dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* *Palm. 25.* Impiorum proprium est, templa non prophanare modo, sed & spoliare. Exempla in Scripturis habes *Exempla.* Nicanoris, Antiochi, Balthasaris Regis Babyloniæ, eorumque exitus horrendos. Sed & Heliodori audacia templum spoliatura, euidẽti miraculo punita est. Quod si templũ illud vetus, in quo præter orationis vsum carnalia vel vmbratica erant omnia, tanto in honore haberi Deus voluit; si vbi Deus Moysi primum apparuit, terram sanctam vocauit Deus, & non nisi discalceatum accedere Moysem permisit: si vbi Deus Iacob apparuit, terribilem locum Iacob vocauit, omni videlicet reuerentia dignum; si sacerdoti Aaron & filijs eius præcipiebat Dominus, ne illotis manibus & pedibus sanctuarium Domini ingrederentur; si nihil immundum absque varia purificatione vetus illud templum ingredi potuit; si *nec vas per templum illud transferri voluit* Christus; hoc est, nec in minimo prophano opere violari permisit: manifestum est, quantum hodie piaculum sit, templa Christianorum violare aut prophanare. Nam vt *altare habemus, de quo edere potestatem non habent, qui tabernaculo deseruiunt*; sic Ecclesias Dei & templa habemus, in quibus orare non licet, qui vel Iudęi, vel ethnici, vel hæretici & excommunicati sunt. Et quemadmodum *nouum testamentum in melioribus repromissionibus sancitũ est*, nouiq; testamenti sacrificium tãto est veteribus quibus omnibus hoc vnum successit præstantius & excellẽtius, quando vmbram veritas, figuram res, manna Christus excellit: sic sunt tẽpla nostra illo veteri magis honoranda. Si aciter est puniendus, qui fontem, vnde tota ciuitas

1. Macha. 9.
2. Mach. 15.
Dan. 5.
2. Mach. 3.
Exod. 5.
Gen. 28.
Exod. 40.
Mar. 11.
Hebr. 13.
Hebr. 9.
Simile.

ciuitas aquam potandam haurit, veneno inficeret; nō
secus acerrima pœna dignus erit, quum templa Christia-
norum violat, ex quibus tanquam ex perenni fonte om-
nium gratiarum aquas fideles hauriunt. In illis enim sa-
cramenta salutis, verbum prædicationis, orationes pu-
Lib. 6. cōtra Parm. blicæ, sacrificia, Christus ipse, fidelibus administrantur.
Contra Donatistas, qui altaria subuertebant, eleganter
Ioan. 2. Optatus ait: *Cur concidistis precibus viam, & ne ad Deum supplicatio de more solito ascensum haberet, impia manu quodammodo scalas subducere laborastis?* Christus quum
templi prophanatores flagellis cæderet, manifeste osten-
dit, tales homines seruile genus esse, & flagris dignos, nec
iam filiorum Dei, sed seruorum & mancipiorum dia-
Ierem. 11. boli loco habendos esse. Hinc Deus apud Prophetam
cum magna indignatione dicit: *Quid est, quod dilectus meus, in domo mea fecit scelera multa?* quasi diceret: Non
dilectus meus; impossibile est vt sit dilectus meus, aut fi-
lius meus, qui in ipsa domo mea meo nomini & cul-
tui consecrata, facit scelera multa. Est exaggeratio gra-
uis. Malum est etiam ab inimico iniurias pati; peius ab
amico. Durum est obiter in via ab amico alapam ac-
cepisse; durius est si in domum tuam venit, vt ibi te per-
cutiat. Graue est, quod in domo tua te percutit: sed gra-
uius, si sæpe & multum id facit. Totum hoc dicit Pro-
pheta, quia dilectus Dei populus in ipsa domo Dei fe-
cit scelera multa. Tantundem de omnibus malis Chri-
stianis dicendum, qui in Ecclesia Dei faciunt insolen-
tias multas. Quod Mahumetanus aut Paganus Deum
offendat, mirum non est. Quod quilibet Christianus
vel in foro Deum inhonoret, turpe & miserandum est.
At in proprium Dei domum, in templum eius cultui cō-
secratum, non modo quemlibet Christianum, sed & i-
psos Dei sacerdotes, amicos & notos, & honoratos mini-
Exempl. stros sic venire, vt ibi Christum percutiant, offendant,
Hester. 7. inhonorent, hoc maxime miserandum, & summum sce-
Hom. 15. in Ept. ad Heb. lus est. Merito Assuerus Rex contra Aman exclamauit:
Etiam reginam vult opprimere, me præsente, in domo mea.
Apposite S. Chrysostomus: *Stat sacerdos Dei, orationem offerens cunctorum. Tu autem rides, nihil timens. Non contremiscis? non colligis teipsum? Et in aulam quidem regiam*

intra-

intraturus, & habitu, & oculis, & incessu & in cunctis alijs componis & ornas temetipsum. Hunc autem ingressurus, vbi est aula regis, & talis, qualis cœlestis est, rides? gratis, ambulas, negociaris, & quiduis potius agis, quam ad quod venire debebas? Vide, obsecro. Dicit Christus de seipso? *Filius hominis non venit vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Non venit vt puniret, vt castigaret, vt iudicaret. Et tamen in hoc vno templi eius abusu & prophanatione, quasi solitæ mansuetudinis & aduentus sui oblitus, iudicium exercet, flagello percutit, mensas subuertit, æs effundit, templo eijcit, idque manu propria, & per ipsum. Si Rex à curia in hanc vrbem veniret, & suis proprijs manibus delictum aliquod puniret, argumētum esset, quod illud delictum maxime detestaretur. Venit Christus de cœlo, vt suis proprijs manibus templi sui prophanationem, & insolētias in loco sacro puniret. Peccauit Adam, & misit Angelum qui eum è paradiso eijceret. Peccauerunt pessimi Sodomitæ & Gomorrhæi: misit Angelos, & pluit in eos ignem de cœlo. Peccauit totus mundus libidini & voluptati immersus: pluit aquas de cœlo, & diluuio perdidit. Peccauit Dauid numerando populum, & misit Angelum qui peste percuteret. Peccauerunt senes in Susannam: misit Deus Danielem puerum, qui iudicium faceret. Solum hoc peccatum suis proprijs manibus punit. Nec Angelos, nec ignem, nec aquas, nec Prophetas mittit, sed ipsemet de eo vindictam sumit. Quum singularum fere vrbiū certa sint publicæ iustitiæ loca, & in quibusdam locis certa tātum eius tempora, & vel menstrua, vel trimestria, vel semestria iudicia; si singulare aliquod scelus, insignis proditio, aut immane flagitium perpetratur, anteuertit Princeps vel magistratus iudicij tempus, locum quoque mutat, & vel in ipso foro, vel perpetrati criminis loco nouis patibulis erectis, publicum supplicium sumit, & iudicium exercet: estque hoc totum argumentum alicuius nefarij sceleris: vt sit ad maiorem terrorem: docet Principem vel magistratum grauissime offensum, aut certe Rempubl. maxime & notabiliter læsam fuisse. Idem in hoc Christi facto considera. Anteuertit iudicium extremū, in quo *omne iudicium*

Ioan. 3.
Simile.
Phili. Diez. Fer. 6. post. Dom. 3. Quadrages.
Genes. 3. 19. & 7.
2. Reg. 24.
Daniel. 13.
Simile.
Ioan. 5.

dicium dedit Pater filio, &c. vbi sedebit Iudex viuorum & mortuorum. Mutat locum, & in ipso perpetratę insolentiæ loco iudicium exercet. Fecit hoc totum ad maiorem huius sceleris detestationem, ad terrorem & correptionem nostram: vt ostenderet Dei honorem grauissime in hoc peccato violari, totamque Remp. Christianam, totam fidelium communitatem grauiter lędi. Nam vt omne peccatum cum scandalo coniunctum, hoc ipso vehemēter aggrauatur; sic maxime templi prophanatio propter piorum offensionem grauius fit crimen. Sicut ille grauius comites suos lædit, qui nō solum ipse erat in via, aut hęret in via, aut studio impingit, & lasciuit in via, verum etiam alios in deuia abducit, alios iniecta manu sistit, alios protrudit & deiicit, ne progredi possint, cœptumque iter perficere; sic qui insolentius in templo se gerunt, quo omnes fideles conueniūt, grauissime in fratres suos peccant, quia non solū ipsi id totum prætermittunt propter quod ad templum veniūt, sed suo etiam pessimo exēplo, risu, cachinnis, fabulis, deambulationibus, aliorum orationes impediunt, perturbant, abrumpunt. Sicut vir prudens ac iustus discrimen esse nouit inter loca & tempora, & *tempus esse loquendi, tempus tacendi, tempus mittendi lapides, tempus colligendi illos, tempus plantandi, tempus metendi*: sic altera parte stultus & impius, nec temporum, nec locorum rationem habet; id agit in templo quod domi suę, quod in foro, quod in popina. Sicut sus ibi ponit pedem, vbi ponit os, & non est illi discrimen inter cibum & lutum, inter comedendum & palpandum: sic impius & prophanus ibi loquitur cani suo, vbi Deo: & nō est illi discrimen inter cœlestia & terrestria, inter diuina & domestica. Apposite & sapienter S. Chrysostomus: *Apud primos Christianos ipsa domus ecclesiæ erant, nunc vero ecclesia domus fit; imo domo qualibet prophana magis. Nam in domo quidem ordo seruari solet. Hera thronum occupat omni cum venustate famulæ tacite sedentes texunt: familiarium quisque quod imperatum est, in manibus habet. Hic vero magnus tumultus, magna confusio, nihilq́ à caupona differunt nostra tanta turba, tantus risus quantus in balneis, quantus in foro, clamantibus omnibus, tumultuantibus omnibus: atq́ hac quidem in vrbe nostra solum. Nam alibi ne amicum*

Simile. — Dissimile. — Simile. — *Hom. 36. in 1. ad Corint.*

nicum quidem, in quem post longum tempus incidisti, com-
ellare licet, sed foris ista fiunt, & recte quidem. Neq́ꝫ enim
onstrina aut vnguentaria taberna ecclesia est, aut officina
orensis, sed locus Angelorum, locus Archangelorum, regia
Dei, cælum ipsum. Hæc ille. Et paulo post ibidẽ: *Quid? do-*
mos ad nugandum nõ habetis? Ecclesiam Dei contemnitis? Si
quis est qui modestus, qui tacitus esse velit, corrumpitur? At-
qui iucundum colloqui cum familiari. Esto sane, Non veto.
Sed domi, sed foris, sed in balneis fiat. Ecclesia enim non disce-
ptandi, sed discendi locus est. Nunc autem foro nil differt, &
ni non sit temerarium dictu, forte nec scena ipsa: adeo prosti-
tutis scortis petulantius, qua huc mulieres congregantur, sese
comunt & ornant, & sine dubio nõ paucos hic sollicitant ho-
mines intemperãtes. Si quis corrumpere matronam conatur,
locum hunc maxime idoneum putat. Emere quid aut merca-
ri lubet? magis idonea ecclesia est quam forum. Sapius enim
de his rebus hic quam in officinis loquũtur. Dicere mala, au-
dire mala vis? etiam hoc frequentius hic quam foris. Omnia
denique hic facilius quam Ecclesiam deprehendas. Hęc rur-
sum ille. Videat hic prudens concionator, an tantus sit
domus Dei abusus, tanta prophanatio (qualem alicubi
esse non ignoramus) vt hæc opportune depromere vale-
at. Alioqui peccatum magis docebit quam emendabit:
Certe surgent Philisthæi, & contemptum nostrum circa *1. Reg. 5.*
Dei domum condemnabunt. Sic enim de illis sacra Scri- *Exemplũ.*
ptura commemorat. *Tulerunt Philistĳm arcam Dei, &*
intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam iux-
ta Dagon. Cumq́ꝫ surrexissent diluculo Azorĳ altera die, ec-
ce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini. Et tu-
lerunt Dagõ, & restituerunt eum in locum suum. Rursumq́ꝫ
mane die altera consurgentes, inuenerunt Dagon iacentem
supra faciem suam in terra, coram arca Domini. Caput autẽ
Dagon, & dua prima manuum eius abscissa erant super li-
men. Porro Dagon solus truncus remãserat in loco suo. Propter
hanc causam nõ calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui in-
grediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto vsq́ꝫ
in hodiernum diem. Hæc sacra historia duo nos docet. Pri-
mum nihil esse cõmune reb. sacris vero Deo consecratis
cum templis idolorum, & nullũ esse posse Deo cũ Belial
commercium. Secũdo, quanta religione templa & idola

sua

sua infideles Philistæi coluerint, adeo vt nec limen tangere voluerint, in quo Deo suo iniuriam factam existimabant. Nos autem non solum ab alijs factam templi Dei iniuriam non vindicamus, nec exhorrescimus; verum etiam ipsi iniuriam facimus, & domus Dei limina impudenter calcamus.

Exemplū.

Inter alia peccata flagitia populi Africani, propter quæ horrenda illa Vandalorum persecutio Ecclesiam Catholicā Africanam acerrime diuexauit, hoc in primis commemorat Saluianus Massiliensis Episcopus ea scelera describens, quæ tantam persecutionis rabiem commeruerant:

De providēt. Dei lib. 3.

Ecclesias vel potius templa atq; altaria Dei, minori in reuerentia quidam habent quam cuiuslibet minimi ac municipalis iudicij domum. Si quidem intra ianuas non modo illustrium portarum, sed etiam præsidum, aut præpositorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut iudex vocauerit, aut negotiū traxerit, aut ipsa honoris proprij dignitas introire permiserit: vt si quisquam introgressus insolenter fuerit, aut cædatur, aut propellatur, aut aliqua verecundia atque existimationis suæ labe mulctetur. In templa autem vel potius in altaria atque sacraria Dei, passim omnes sordidi ac flagitiosi, sine villa penitus reuerentia sacri honoris irrumpunt, non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, sed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neq; eiusdem officij est, indulgentiam poscere, & iracundiam prouocare. Hæc ille.

Veteris Ecclesię disciplina.

Sane in veteri Ecclesia hæc saluberrima disciplina viguit, vt pro foribus templorum Ostiarij ad hoc initiati excubarent, qui ex sacerdotis præscripto indignos arcerent, ne vlla templo Dei ex ipsorum cōsortio macula inferretur, neue illi ingredi sinerentur, qui illud prophanaturi verisimiliter viderentur.

Vindicta Dei circa prophanatores rerū sacrarum.

Sozom. li. 5. cap. 7.

Templi honor quam Deo sit charus, ostendit eius vindicta circa earum rerum abusum & prophanationem, quæ ad templū pertinent, vt vasorum, atque ornamentorum sacrorum vel cōtumelia, vel direptio. Iulianus senior, Iuliani Apostatæ auunculus, quum vasa sacra ex Ecclesia Antiochena Syrię abripuisset, proiectis illis in terram, cœpit petulanter post multas in Christum contumelias super ipsa vasa sedere. At illico post, membrum genitale, & meatus illi quos natura ad necessitatem circa illud dedit, c

contabescunt, & carnes adiunctæ putrescunt, atque in vermes conuertuntur: quo tandem morbo, medicorum omnium operis frustra tentatis, interijt. Felix, thesauri regij sub Iuliano quæstor, sacrorum vasorum magnificétiam conspicatus: Ecce (inquit) quam sumptuosis vasis Mariç filio ministratur. Qui repente flagello cçlitus impacto oppressus, sanguinem dies noctesq; ex ore fudit, quo vniuerso exhausto, statim extinctus est, idque antequam aulæ regiæ limen transcenderet; ait Chrysostomus, hanc quoque historiam commemorans. In historia tripartita scribitur de quodam Thymelico saltatore, qui vestem sacram, in cõferendo baptismo ab Episcopo gestari solitam (quam Cyrillus Hierosolymorum Episcopus famis grauissimæ tempore cum alijs Ecclesiç ornamentis diuendiderat) à se emptam, in scena theatrali personatus gestabat, subitoq; in theatro diuinitus percussus, quia in religionis contumeliam gestauerat, interijt. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Qui diuini honoris zelum habent, vt Christus sui Patris habuit, dicens: *Nolite facere domum Patris mei domum negationis*, nec hæc exempla mirabuntur; sed Dei potius in tã multis hodie sacrilegijs potentiam, nec tam temere Dei templum vel suis insolentijs violabunt, vel ab alijs violari sinent.

Theod. li. 3. ca. 11. & 12.

In li. contra Gentil. to. 5.

Lib. 5. ca. 37.

Ioan. 2.

6. Domus mea, domus Orationis vocabitur.

LOCVS moralis de Orationis studio, in templis Deo consecratis potissimum frequentando. Orationes & preces ad Deum factas plus in templo valere, quam extra templum. Deoque gratiores esse, in altero Promptuario contra hæreticos ex tribus causis ostendimus: simulque hunc esse templorum vsum maxime proprium, vt Deus illic per pias preces inuocetur, declarauimus. De ipsius Orationis assiduitate, vtilitate, conditionibus requisitis, totaque efficacia admirabili, iam in alijs Dominicis late diximus. Hic tamen loco proprio pauca addemus, prout Deus dabit. Vult Deus domum suam, templum suum (in quo quomodo & quatenus Deus habitat, vel non habitat, in altero

Orandum in templis.

Dom. infra Oct. Na. Do. textu. 5.

Dom. 3. post Epiph. tex. 2.

Dom. 5. post Pasc. text. 1.

Promptuario explicatum est) non domum auxilij, n
domum scientiæ, non disciplinę, non iustitię, non mi
ricordiæ, non denique domum Dei; sed domum Orati
nis vocari, vt doceat hunc esse potissimum & maxi
principalem templorum vsum, in illis assidue Deũ o
Similia. re. Qui igitur in templo non orat, perinde est ac si in
uiuo non edat, in schola non discat, in prælio non p
gnet, in itinere non ambulet, in lecto non dormiat
domus Dei Domus Orationis est, profecto qui hanc d
mum frequentant, maxime qui in ea ministrant, ma
debent esse oratores, non potatores, venatores, nego
tores, & cæt. Est templum Dei velut pharmacopoliu
vnde contra omnia mala, tam corporis quam animi,
media petantur & impetrentur. Est quasi inter med
hostes, & hostium gladios inexpugnabile asylũ; quo
se recipit, & officium facit, lædi nõ potest. Est cella vi
Num. 35. ria, imo penu ditissimum Dei, vbi omnia sua bona D
Typus. tibi reposuit; sed instrumentum quo hauries. Oratio
Sicut verus populus habebat multas ciuitates refu
easq; ita per totam terram promissionis dispositas, v
bicunq; quis proximum casu læsisset, ante solis occa
eo se recipere potuisset; etsi vnicum tantum templum
quo publice orare & sacrificare licuit: ita nobis freq
tia Deus concessit Orationis loca, ad quæ semper co
giamus, vt iniurias quas vel proximo inferimus, vel p
mur, celeriter expiemus, Dicentes: *Dimitte nobis sic*
nos dimittimus, vt nunquam in pectoribus nostris d
charitas, radix bonorum omnium. Si fugabatur diab
1. Reg. 16. quum Dauid citharam percutiebat; quanto acrius fu
bitur, quum in templo laudes diuinæ cantantur? qu
votis communibus, quasi vi facta, diuina virtus implo
Ioel 2. tur? De hoc Orationis loco prædixit Ioel: *Inter Vesti*
lum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, di
tes: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem
am in opprobrium. Non personas tantum quæ orare d
bent, nec verba tantum quibus vtentur, nec populi
tum conuentum (vt in præcedentibus) sed locum qu
Orationis designat, in tẽpli quasi meditullio; docere
lẽs, eo demum loco maiorem vim Orationes habitu
Videndum ergo cuique cur in Ecclesiam veniat, & q
actu

acturus ad templum accedat. *Seminans* (ait S. Chrysosto- *Homil. 5. ad*
mus) *non propter hoc seminat vt tantum seminet, sed vt me- pop. Antioc.*
tat: quod nisi fieret, etiam damnum sementis pateretur. Mer- *Similia.*
cator non propter hoc nauigat, vt tantum nauiget, sed vt pere-
grinatione maiorem faciat rẽ; sine quo damnosa erit nauiga-
tio: Sic nos in Ecclesiam conuenimus, non propter hoc solum
vt illic immoremur, sed vt aliquod magnum lucrati, & spiri- *Luc. 2.*
tuale lucrum, discedamus. Sanctus ille senex Simeon, *venit*
spiritu in templum, & ibi Christum inuenit; inuentũ in
vlnis complexus est; complectendo confessus est; confi-
tendo sic gauisus est, vt cuperet statim dissolui, & esse cũ
Deo. Qui venit in templum spiritu, non carne; affectu
spirituali, non carnali, Christum inueniet: *quia omnis qui* *Matth. 7.*
quærit, inueniet. Nec ad templum modo Orationis caussa
accedere, sed Orationis finem in eo expectare, veteres
Christiani pie ac religiose solebant: ad quos suos, segnius
id præstare incipientes, sic hortatur Chrysostomus: *Me-* *In Hom. de*
dicamentum si tibi adhibeatur, nec te purget, nonne altera *non contem-*
die rursus idipsum adhibes? Sit quispiam incisor arborum, a *nenda Eccle-*
homo velitq́; quercum incidere: accepit asciam, deinde radicẽ *sia Dei.*
incidit. Quod si vno ictu arbor non concidit, nonne & alterũ
ictum addit, non quartum, non quintum, non sextum, non
decimum? Itidem tu facito. Ingressus es in Ecclesiam, o homo,
dignatus es Christi consortio. Ne exeas nisi dimittere. Nam si
ante missionem exieris (id est, antequam dicatur: Ite Missa
est) *perinde ac fugitiuus reposceris. Totum diem in his quæ ad*
corpus spectant insumis, & duas horas spiritualibus non va-
cas. Ad theatrum sæpe adis, neq́; inde discedis, donec dimit-
taris (donec dicatur, Valete & plaudite) *& in Ecclesiã in-*
gressus, priusquam diuina mysteria peragantur, abis? Hac *Can. 46.*
de caussa in vetustissimis Concilijs, Agathensi & Aurelia- *Can. 28.*
nẽsi primo, cautum est, vt ante benedictionẽ à sacerdote
acceptam, quæ sub finem dari solet, populus è templo
non discedat. Adeo proprium & peculiarem Ora-
tionis locum templum esse, maiores nostri
crediderunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ X. POST PENTECOSTEN.

Luc. 18.

IXIT Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parobolam istam. Duo homines ascenderunt in templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter publicanus. Pharisæus stãs hæc apud se orabat: Deus, tibi gratias ago; quia non sum sicut cæteri hominũ, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus à longe stans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare; sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & omnis qui se humiliat, exaltabitur.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti*, Et illud: *Non sum sicut cæteri hominum*. Contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam.

2. *Et aspernabantur cæteros*. Et illud: *Velut etiam hic publicanus*. Contra contemptum aliorum, alteram superbiæ speciem.

3. *Ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo*. Contra vanam ostentationem bonorum operum.

4. *Publicanus à longe stans*. Peccatori ante omnia miseriam propriam, & longam à Deo distantiam esse agnoscendam.

5. *Nolebat oculos ad cælum leuare*. De verecũdia peccatoris ad Deum per pœnitentiam reuertentis.

6. *Percutiebat pectus suum*. De contritione cordis pœnitenti necessaria.

7. Om

7. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* De pœna superbiæ.

8. *Et qui se humiliat, exaltabitur.* De certa & amplissima mercede humilitatis.

1. *Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti.* Et illud: *Non sum sicut cæteri hominum.*

LOCVS moralis contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam. Vanum & impium est, sibi ipsi quenquam placere, in seipso quenquam gloriari, seipsum iustum, sanctum, doctum, sapiêtem existimare, & confidenter iudicare, quantumcunque sit vere doctus, sapiens, aut certis virtutibus præcellens. Hoc primum est, quod Christus in hoc admirabili Euangelio condemnat, exemplo Pharisæi proposito, qui se iustum esse pronunciabat, & non sicut cæteros homines, iniustum. Verus Christianus *si gloriatur, in Domino glorietur. Nõ enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Nulla ratio est, vt in se quisquam glorietur, quisquis gloriatur. Primum, quia quicquid homo habet, à Deo habet, non à seipso. *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quod si vero ne ad cogitandum quidem bonum sufficientes sumus, quanto minus ad agendum! *sine me nihil potestis facere,* ait veritas. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est à Patre luminum.* In nostra potestate, & ex nobis solum peccatum est, boni prorsus nihil. *Perditio tua ex te Israel, saluatio tua ex me.* Nauis per se descendit in gurgitem, sed per se ascendere non potest. Terra spinas & tribulos per se profert; triticum & bonum granum non, nisi exculta, & humana arte adiuta. *Nunquid ergo gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? At nemo venit ad me* (ait Christus) *nisi pater meus traxerit eum. Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exultetur baculus, qui vtique lignum est.* Nihil igitur est vnde homo sibi complaceat: quia quicquid habet, non ex se,

Vana sui ipsius cõplacentia.

1. Cor. 1.

2. Cor. 4.

2. Cor. 3.

Ioan. 15.

Iacob. 1.

Osea 13.

Similia.

Esa. 10.

Ioan. 6.

Serm. 13. in Cant. | sed ex Deo habet; ideoque non in se, sed in Domino glo-
riari, videlicet illi gloriam & gratiam referre debet. D
Psalm. 23. | quo sic pulchre D. Bernardus: *Origo fontium & fluuioru*
1. Reg. 2. | *omnium mare est, virtutum & scientiarum Dominus Iesu*
Coloss. 2. | *est. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est Rex gloria*
Sed & iuxta Anna canticum, ipse Dominus scientiaru
est. Omnes thesauri scientia & sapientia in eo reconditi su
Simile. | *Casta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, fontis illius ri*
uuli sunt. Quod si copia aquarum secretis subterraneisq;
cursibus incessanter aquora repetunt, vt inde rursus ad v
sus, vsuque nostros iugi & infatigabili erumpant obsequ
cur non etiam spirituales riui vt arua mentium rigare n
desinunt, proprio fonti sine fraude & sine intermissione re
dantur? Ad locum vnde exeunt, reuertantur flumina gr
1. Thess. 5. | *tiarum, vt iterum fluant. Remittatur ad suum princip*
cœleste profluuium, quo vberius terra refundatur. Quo
do inquis? Sane vt dicit Apostolus: in omnibus gratias
tes Deo, Quicquid sapientia, quicquid virtutis te habere
fidis, Dei sapientia, & Dei virtuti Christo deputa. Hæc il
Qui sic omnia deputat Christo, in seipso gloriari, vel
bi ipsi placere non potest.

Nostra quę sunt, à Deo sunt. | At inquies, Deum agnosco authorem: sed inte
meum est, quod mihi Deus dedit. Sane tuum est, se
ta tuum, sicut ille tuum esse voluit qui dedit. Voluit
tem, vt acceptis eius donis, ex illis nō superbires, sed
Simile. | tius de recto eorum vsu sollicitus esses. Dedit tibi v
cte vtaris; non vt inde glorieris. Pater dat filio pulch
vestem, non vt inde superbiat, etiamsi à patre datam
gnoscat; sed vt ea vtatur vel ad necessitatem, vel ad ho
statem. Quicquid à Deo accepimus, sic accepimus
Dom. 8. post Pentecost. | reddenda sit ratio villicationis nostræ, quod in alia D
minica explicatum fuit. Ridiculi nobis videntur pu
Simile. | qui de noua tunica, aut plumula in galero, sibi vehe
ter placent, & pulchelli propterea videntur. Sed nos m
gis Deo & Angelis non ridiculi modo, sed & exosi su
qui propter ingenij, prudētiæ, pietatis dona à Deo ac
pta, inflamur & extollimur, ambulantes in mirabili
Simile. | super nos. Qui ex modico accepto vino, aut etiam
diocri cereuisia inebriantur, ostendunt se debilis esse
rebri, & caput infirmū habere. Qui ex qualibet virt

quolibet bono opere,aut Dei dono statim extollitur,o- *Dom. 3. ad-*
stendit se in vera pietate valde paruulum & debilem esse. *uent. text. 8.*
At vero non modo sibi placere,sed & in seipso confidere, *Dom. 4. Ad-*
hoc multo & vanius est, & nequius. Sibi enim tribuit *uent. tex. 6.*
quod Dei proprium est , & baculo nititur ficulneo. De *Dom. 3. post*
hac necessaria humiliatione nostri ipsius,& confidentia *Epiph. tex. 8.*
nõ nisi in Deo ponenda, iam in alijs Dominicis aliquo- *Dom. Pass.*
ties diximus ; sed & infra in alio loco huius Euangelij *text. 5.*
plura dicemus. *Dom. 4. post*

Nunc id vnum annotabimus,quam singulare prę- *Pent. tex. 5.*
cæteris omnibus peccatis vitium sit superbia , & sui i- 1
psius complacentia. Primum , cætera vitia interdum Superbiæ
quiescunt nec semper , nec vbique in homine apparent. cum alijs vi
Gulosus & ebriosus , si domi peccant , non item foris. tijs compa-
Libido nec semper , nec in omni loco flagrat, frigetque ratio.
tandem, vel naturæ fragilitate, vel vitij tædio. Ita nisi
irritetur, non molestat. At superbus in lecto,in mensa,
in foro,in templo, domi forisque, in omni loco ac tem-
pore, arrogantiæ suæ indicia profert, & actiones exer-
cet; sicut hic Pharisæus etiam in ipso templo , etiam in-
ter orandum, superbiæ suæ notas profert. Rursum alia 2
vitia consortio gaudent, vt libido, luxus, edacitas, aua-
ritia. Superbia solitudinem quærit, societatem non ad-
mittit , omnia sibi defert ; se solum superbus in precio
haberi,omnibus anteponi vult. *Nec quenquam iam fer-* *Lucanus l. 1.*
re potest Cæsar ipse priorem, Pompeius que parem. Si duo su-
perba capita Romanam Remp. perdiderunt,dum hic pa-
rem non sustinet, alter superiorem non tolerat. Sic no-
ster Pharisæus : *Non sum sicut cæteri hominum.* Vult esse
homo per se. Præterea omnia alia vitia non nisi à vitijs,
& à materia vitiosa generantur , fouentur , proficiscun-
tur. Otium inuitat ad gulam, gula ad luxuriam, luxuria
ad prodigalitatem,prodigalitas ad rapinas & furta,fur- 3
tum ad iniuriam,iniuria ad maleuolentiam:quæ omnia
vel generant vicissim,vel generantur; vel fouent mutuo,
vel fouentur;sed eadem omnia virtutibus extinguuntur
& corriguntur. Sola superbia ex ipsis virtutibus na-
scitur,non nisi bonis insidiatur , ex pietate ortum & in-
crementum capit. Quemadmodum enim ignis sul- *Simile.*
phureus aqua iniecta roboratur , ipsa aqua materiam

ei & alimentum præbente, quę tamen cæteros ignes
let extinguere: sic superbia, crescente virtute, & reb
præclare gestis, magis inflammatur, illis quasi materia
4. titur, quæ cætera vitia solent perimere. Iam vero cæt
ra vitia singula singulas perdunt virtutes: auaritia libe
ralitatem, libido castitatem, gula temperantiam, iracu
dia beneuolentiam. At vna superbia omnes virtutes pe
dit, omnia bona tollit, omnia præclare gesta euacua
mercede spoliat, Deo reddit exosa; vt in ieiunijs ac de
2. Mach. 6. cimarum persolutione huius Pharisæi apparet. Edidit
Allegoria. Eleazarus præclarum facinus occiso elephante, nisi il
to imperite vulnere, ab eodem etiam fuisset interfect
Quoties aut peccato resistimus, aut virtutē operamu
quasi elephantem occidimus, vt vel mundum, vel diab
lum, vel carnem; sed nisi à blandiēte propriæ laudis m
moria caueamus, ab eodem bono opere ipsimet occid
5. mur. Deinde cætera peccata saltem cum ætate langue
cunt, & vinci se tandem patiūtur. Libidinem ætas exti
guit, odium & maleuolentiam redintegrata amicit
absumit: auaritiam inducta liberalitas profligat: gula
& ebrietatem parsimonia sæpe necessaria, interdū spo
tanea reprimit. Solius superbiæ tanta est pertinacia, vt
lijs vitijs omnibus profligatis, sola audeat in campo m
Simile. nere, virtutiq; pugnam per totam ætatem inferre. Qu
admodum enim vmbra corpus, nisi vndequaque corpu
illustretur, vt quum in Zenith capitis sol stat, semper cō
sequitur, vel ante, vel retro, vel ad dexteram vel ad sini
stram: sic superbia virtutem semper comitatur, & ex ali
quo latere insidiatur, nisi quis ita luce virtutis effulgea
vt vitiorum tenebris nihil loci relinquat, totusque & vn
Tex. 6. dique cautus ab omni parte sibi prospiciat. Vide alia
non minus insignem superbiæ singularitatem in Dom
4. Aduentus.

2. *Et aspernabantur cæteros.* Et illud: *Velut etiam hi*
publicanus.

Cōtemptus aliorum. LOcvs moralis contra despectum aliorum, alte
ram superbiæ speciem. Hic enim Pharisęus non cō
tentus seipsum laudare, magnificare, & cæteri
omni

omnibus præferre, etiam aſpernatur cæteros, & deſpicit præſentem publicanum, eum digito oſtendens, ac dicens: *Velut etiam hic publicanus*, eum condemnans vt raptorem, iniuſtum, adulterum. Omnia enim hæc vitia à ſeipſo remouens, ea publicano impingit. Horrenda hæc eſt & tetra ſuperbiæ ſpecies, quam Chriſtus in hoc Euangelio ſpecialiter taxare voluit. *Exemplū. Heſter 6.* Aman à Rege Aſſuero, cui intimus erat, rogatus *quid ei Rex faceret, quem voluerit honorare*, ſeipſum ſolum illum eſſe à Rege honorãdum exiſtimabat; ideoque id honoris genus Regi ſuggeſſit, quem ipſemet vehementer ambiebat: quo cum deluſum videret, totumque in pium Mardochæum eſſe tranſlatum, quem vnum præ omnibus mortalibus deſpexerat, contemptuiq; habuerat, peracto honoris miniſterio ex Regis mandato, *feſtinauit ire in domum ſuam lugens, & operto capite, narrauitq; vxori ſuæ, & amicis omnia quæ eueniſſent ſibi.* Sed & eodem die iubente Rege, ſuſpendio interiit, eidem patibulo affixus, quod Mardochæo, quem vnice deſpexit, parauerat. Hic fuit impotentis proximi contemptus infamis exitus. *Simile.* Qui ſpeculum lutulentum inſpicit, ſuam tetram faciem videre non poteſt. Sic peccator, qui alios omnes quaſi nequiores ſe contuetur, & non niſi maculas in illis vel videt, vel videre ſe putat; ille ſuam ipſius fœditatem nunquam poterit agnoſcere. *Pſal. 25.* Sanctus Dauid dicebat; *Lauabo inter innocẽtes manus meas*, id eſt, opera mea ad exempla iuſtorum conformabo, illos inſpiciam & conſiderabo; vt, qualia ſint facta mea, cognoſcam. Superbi proprium. Superbus autem non niſi ſordidos conſiderat, quibus ſe præferat; vel ſordes imaginatur in aliis, vt ſuæ excellentiæ opinionem foueat. *Iudic. 6.* Bonus Gedeon quum Angelus Dei diceret, *Dominus tecum, virorum fortiſſime*, pie exiſtimans non ſecus cum aliis Deum eſſe, quam ſecum; reſpondit. *Obſecro mi Domine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur ergo apprehenderunt nos hæc omnia?* Iuſtus non cogitat ſe aliquid præ cæteris habere. Superbus cogitat ſe omnia præ cæteris obtinere. Vide ſuperbi vocem inaniſſimam: *Non ſum ſicut cæteri hominum.* Apophthegmata. Certe, vt acute alicubi ſcripſit Ariſtoteles, *qui non eſt ſicut cæteri homines, aut aliquid melius eſt omni homine, ſicut Deus; aut aliquid vilius omni ho-*

Dan. D. *mine sicut bestia.* Eligat vtrum velit homo superbus. P fecto Nabuchodonosor, quia cor eius sic eleuatum e vt cæteris omnibus terræ Principibus sese anteponer hanc à Deo sententiam accepit: *Cor eius ab humano m tetur, & cor bestiæ detur ei.* Porro ad eum cæterorum spectum plurimos peruenisse, vt se Deos esse sibi pers derent, multa exempla docuerunt, non Principum t tum, vt Alexandri Magni, Neronis, Caligulæ, sed eti Philosophorum quorundam, vt Menecratis cuiusda de quo in alia Dominica diximus.

Domi. Pass. text 5. *Similia.* Hic autem aliorum despectus innumera gignit ma Sicut enim mare, vt mundetur, solet vicina sibi, & adh rentia littora fœdare, euomens in illa sordes omnes: superbus, vt seipsum mundet, vt suam tueatur excell tiam, omnibus aliis maledicit, opprobria aspergit, vit rum sordes & notas impingit, sicuti hic Publicano Ph risæus. Sicut aer visceribus terræ inclusus, exitus sibi qu rens, tandem erumpit, & terram ingenti motu quatit, facit contremiscere, multa interim conuoluens subuertens: sic gloriæ & excellentiæ appetitus homi animo inclusus, erumpens tandem multorum fama lædit: multos insontes opprimit, multis bonis insidi tur, multum tumultum facit.

Serm. 13. super Cant. Deinde, vt hæc pestis nihil aliis nocumenti infer ipsum tamen superbum maximis damnis mulctat. O mnia enim quæ fecit bona, disperdit. Vnde D. Bernard sic Pharisæum hic nostrũ alloquitur: *Cum te cæteris an ponis, deles quæ feceras opera. Si quid præclarius egisti, deb bas dicere Seruus inutilis sum: quod debueram facere, fe Audi quid dicat Deus: Gloriam meam alteri non dabo.* *Esai. 48.* *ergo solus cuncta fecit, quem socium habebit? Cur inflaru ti a publicanum? qui ideo non habet quod tu, quia non acc pit quod tu.* Hæc ille. Certe si quis, quia in manu statua *Simile.* videns stipitem vilem, contemneret lignum, quia in forme videtur, velletq; illud in ignem coniicere, turpi ter erraret; quia artifex nouit illud sic dolare & expoli re, vt pulcherrimam ex eo statuam conficiat. Eodem mo do si quid aliis deesse virtutis videtur, quo nos forte no caremus, non ideo conuenit eos despicere, quia *pote Deus etiam ex lapidibus istis filios Abrahæ facere. Qui se ex stima*

timat stare, videat ne cadat. Tu quis es, qui iudicas alienũ seruum? Domino suo stat, aut cadit. Stabit autem. Potens enim Deus statuere illum. De hoc aliorum contemptu, vide plura in Dominica 1. post Pentecost. text. 2. *Matth. 3. 1. Cor. 10. Rom. 14.*

3. *Ieiuno bis in sabbatho: Decimas do omnium quæ possideo.*

LOCVS moralis contra vanam ostentationem bonorum operum. Nõ enim hæc Pharisæi opera Christus damnat, sed vanissimi hominis vanam, & stolidam, & importunam ostentationem. Venit in templum oraturus, & à Deo vel peccatum veniam, vel bene viuendi gratiam, profectum, perseuerantiam petiturus; quasiq; iam totus plenus ac satur, modicũ quod fecerat, ostentat. Ineptus & ridiculus ille esset, qui eleemosynam petiturus, se prius annulis, torquibus aureis, & vestibus pretiosis ornaret, existimãs ea sibi adiumento fore; talia enim ostendunt eum omnium minime indigere. Pauperes sua potius mala, miserias suas patefaciũt, vt alios ad misericordiam inflectant. Gabaonitæ vt à Iosue gratiam & misericordiam obtinerent, venerunt ad eum, induti veteribus vestimentis, calceamenta gestantes perãtiqua & trita, quæ ad indicium vetustatis consuta erant. Contra, vana ostentatio, odiosa est, & odiũ prouocat. Cæcus quidam ætate prouectus, venit Lacedæmonem; & cum turgeret superbia, canos suos occultare tinctura conabatur. Itaque cum in conspectum Lacedæmoniorum venisset, ostenso tali capite, exposuit quorum gratia venerat. Consurgens autem Archidamus Rex Lacedæmoniorum, Quid, inquit, hic sani diceret, cuius non solum animus, verum etiam caput fucis contaminatum est? Et explosit eius dicta, hominis ingenium ex vana ostentatione redarguens. Quemadmodum ægrotus, qui à medico ictus, puriorem sanguinem emittit, grossiorem retinet, deficit; ille vero qui puriori retento, inutilem, grossum, & corruptum emittit, cõualescit: sic peccator qui bona sua prædicat, & mala tacet, salute excidit; ille autem viuit Deo, qui bonis silentio cõpressis,

Ostentatio boni operis.

Simile.

Exempla. *Iosue 9.*

Ælianus de Var. hist. l. 7.

Similia. 1.

(neque

(neque enim ea vel ignorat, vel obliuiscitur Deus) qu
2. quid mali habet, coram Deo medico sapientissimo
ponit. Rursum, qui sana membra medico ostendit,
vulnera tegit, nunquam curabitur, imo potius quo
die deterius se habebit. Sic qui boni magis videri ap
tunt quam esse, dum bona sua iactitant, & mala tace
bonorum mercedem amittunt, malorum remedi
3. non inueniunt. Gallinæ quum oua excusserint, sta
clamitant, suoq; efficiunt clamore, vt oua sua statim a
ferantur. Sic bona opera iactabundi dæmones dep
4. dantur. Nullus ponit amico suo poma, quæ vento
arbore decidunt, sed quæ manu colliguntur. Sic D
non sunt apponenda bona opera quæ vento vanæ g
riæ deiiciuntur, sed quæ laboriose confecta, in Apot
ca pectoris reposita fuerunt. Iusto satis amplum th
trum & frequens est Dei tribunal, suæque conscien
1.Cor.4. testimonium. Vnde Apostolus de priori: *Qui me iudic*
2.Cor.1. *Dominus est*: De posteriori; *Gloria nostra hæc est, testim*
Matth.7. *nium conscientiæ nostræ.* Dicit Christus: *Noli tuba can*
ante te. Tuba canit ante se, qui bona sua opera aliis i
ctat; qui suas canit laudes; qui suorum gestorum hist
5. riographus est, & buccinator. Nemo ad suam concio
campanam pulsat, nisi vbi id necessitas postularet, a
2.Cor.11. & 12. Hebr.20. euidens vtilitas: quæ etiam faciunt, vt & seipsum lau
dare, & aliorum laudes coram efferre sit laudabile. V
trumque facit Apostolus, sua bona opera Corinthiis
numerans, & Hebræorum bona opera ipsismet com
memorans, adeoque in memoriam reuocans. Sed extr
hos casus pura vanitas, interdum & magna impieta
Deut.15. est. Præcepit Deus filiis Israel, *ne tonderent primogenita o*
Allegoria. *uium.* Qui virtutis initium, & bonum quod facit, ali
enarrat, primogenita ouis tondit; quia sublato secre
to, quo quasi quodam vellere virtus ipsa tegebatur, ton
sa postmodum virtus manet, omnique vera laude nu
data.

Iactantiæ impietas. *Iob 31.* Quanta porro hæc iniquitas sit, Sanctus Iob his ver
bis pronunciat: *Si lætatum est in abscondito cor meum, & o*
sculatus sum manū meā ore meo; quæ est iniquitas maxima
& negatio contra Deum altissimum. Ille manum suam ore
proprio osculatur, qui opera manuum suarum ore pro
prio

prio narrat, commēdat, buccinat. *Qua in re* (ait S. Gregorius hunc locum exponens) *quis despicitur, nisi is, qui ipsa operādi munera largitur? Nam authoris sui gratiam negare cōuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Hac est iniquitas maxima, quoniam omne peccatū quod in infirmitate est, spem nequaquam perdit; quia à superno iudice veniā requirit. Præsumptio autem virtutis propriæ, tanto grauius in desperatione est, quanto longius ab humilitate. Cumq; vires sibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit authoris.* Hæc ille. Tres sunt videlicet huius vanitatis gradus. Primus est, cum lætatur in abscondito cor nostrum, & sola cogitatione nobis ipsis applaudimus, memores eorum quæ bene operari videmur. Secundus est, cum etiam in proprias laudes erumpimus, aut certe nostra benefacta cupide commemoramus, & aliis quasi venalia exponimus, inanem laudem captantes. Tertius est eorum qui ab hac duplici stultitia & iniquitate liberi, alienis tamen fauoribus & laudibus exultant. De his tribus sapienter Diuus Gregorius: *Sic profectus est hominum, sicut incrementa esse conspicimus arbustorum. Vis quippe futura arboris prius in semine est, postmodū in ortu, atque ad extremum producitur in ramis. Sic vniuscuiusque virtus crescit operantis. Seminatur namq; in intelligentia, oritur in operatione, cōualescit ad profectus latitudinem. Sed cum quemlibet sua intelligentia extollit, arbor qua oriri poterat, in semine putrescit. Cum vero post operationem bonam elationis & ostentationis peste corrumpitur, quasi iam orta siccatur. Cum vero neque intelligentia, neque operatio corrumpit, sed fauor laudantium operantis animum euertit, linguarum ventos arbor pertulit; & omne quod in ea robustum creuerat, tempestas famæ radicitus euulsit.* Hæc ille. Nemo igitur sua bona prædicare, suas virtutes ore proprio buccinare debet.

Moral. li. 22. cap. 10.

Ostētationis gradus tres.

Vbi supra cap. 8.

Simile.

Similia.

1\. Esset quidem Dux supplicio dignus, qui castrum regium sibi vsurparet; sed multo maiori dignus, si regnum ipsum. Sic multum Deo displicet in bonis temporalib. Deum largitorem non agnoscere; maxime vero quando in spiritualibus bonis id fit. Christus enim per gratiam regnat in cordibus fidelium.

2\. Amygdalus, prunus, & aliæ quædam arbores, quia præcoces nimium, producunt flores, sæpius fructu carent. At morus semper reti-

3. net fructum ſuum ; quoniam ſerius floret. Stomac
validius hyeme quam æſtate cibum concoquit : quia
lor qui in æſtate externa corporis occupat, & per ea
4. funditur in hyeme latet in corpore. Aratores poſt
tum frumentum gelido tempore gaudent, calidum
teſtantur; quia gelu terra erumpentia gramina cohib
donec altius & firmius radices agat : at calor ſtatim
le hærentes herbas euocat, & tenuiores, ac minus f
1. Cor. 4. ctuoſas reddit. Eodem plane modo accidit illis, qui
na opera, quæ faciunt, intus apud ſe non contin
donec ea Deus manifeſta faciat, *quando reuelabit occu*
cordium, & laus erit vnicuique à Deo; ſed humano iudi
& commendationi ea exponunt in præſenti ; vnde ap
Deum gloriæ fructum non aſſequuntur. Iuſſit D
Allegoria. in veteri Lege, vt etſi ex omnibus aliis ſacrificiis qu
dam pars ſacerdoti cederet, thus tamen totum ſibi
Eſa. 1. ferretur. Poſtea nihilominus apud Eſaiam dicit: *Inc*
ſum abominatio eſt mihi. Vnde hæc tam contraria D
ſententia? Sane quia qui incenſum offerebant, pleni
rant vanitate, immunditia, iniquitate, vt ibidem Pr
pheta copioſe deſcribit. Sic diſplicent Deo quæcunq
Similia. bona opera cum vanitate & oſtentatione coniuncta. S
1. ut optimi cibi inordinate ſumpti ægritudinem ad
runt; venenum vero in medicina ſumptum ; vt in the
aca, ſanitatẽ operatur : ſic aliqui cum virtutibus ipſis
meſcunt, & animæ perniciem ſibi conciliant, vt hic Ph
riſæus; alij in peccatis humiliantur, vt hic publicanus,
interdum ad maiorem profectionem reſurgunt ; ſic
Pſal. 118. Dauid cuius hæc vox erat: *Priuſquam humiliarer, ego d*
2. *liqui.* Qui vas aliquod plenum pretioſo liquore port
quanto ipſe liquor pretioſior eſt, & vas plenius, tan
maiori cura ac diligentia illud fert, ne quid effundat. E
dem prorſus modo, quanto quis virtute plenior eſt, ea
præſtantiore, eo attentius cauere debet, & cautius pro
ſpicere, ne temere prædicando eas effundat, totumq; v
ſuum euacuet.

3. Omnis artifex quanto altius parietem ædificau
tanto in opere vigilantius & cautius procedit, ne cad
Altitudo enim loci, hominis cerebrũ naturaliter pertu
bat, & è ſublimi deſpicientem, aliquando præcipitat. S
iuſt

iustus quanto altius spirituale suum ædificium erexit, quantò plus in pietate profecit, quāto excelsiorem bonorum operum structuram condidit, tanto modestius ambulare, tanto minus se vento humanæ laudis committere, tanto parcius ad inferiora respicere debet, ne statim ex magna illa aliorum à se distantia inflatus præcipitetur, & sui ipsius ingentem ruinam edat. Talis videtur eius ruina fuisse, de quo sic in Apocalyp. legimus: *Vtinam aut frigidus esses, aut calidus,* id est, aut aperte malus, aut perfecte bonus. *Nunc autem, quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo,* id est, quia aliquas habes apparentes virtutes, sed illis non nisi ad iactantiam abuteris; es in proximo periculo perditionis. Etsi enim frigidus, & omni virtute carens te multo deterior est, tamen facilius sanari potest quam tu, quia peccata sua facilius cognoscet, eo quod omni virtutis fuco careat, tu vero morbum tuum cognoscere (sanus enim videris tibi ipsi) nullo modo potes. Ideo sequitur statim apud diuum Ioannem: *Quia dicis quod diues sum & locupletatus, & nullius egeo* (hęc est vox iactantis Pharisæi) *& nescis quia tu es miser, & miserabilis: & pauper, & cæcus & nudus.* Tā vere nihil es, & nescis, & quia nescis, incurabilis es, infirmus, qui se morbo oppressum nescit, medicinam non quærit. Superbus quia se virtute plenum existimat, Christi gratiam & medicinam non implorat. Quemadmodum nemus vmbrosum prima fronte amœnum, tanta oblectatione pascit oculos virentium plantarum varietate & densitate, vt videatur non nisi voluptatis caussa comparatum; quum intus sit plenum serpentibus venenatis, lupis rapacibus, forte & latronibus: sic hypocrita & vanus ostentator sui cum foris sanctus appareat, propter opera secundum substantiam bona, oblectat oculos videntium, at intus latet superbia, ambitio, inuidia, cęteraque scelera, indomitarum ferarum more, in miseri cordis silua passim vagantia. Omnia quippe non nisi vanitati seruiunt. Sicut organorum pulsatores, nisi eis ventosos folles quis leuet: nullum penitus sonum efficiunt; & nautæ non soluunt è portu, nisi ventum nacti oportunum: sic plane superbi homines, nisi laudibus efferantur, in virtutis actionem non incumbunt. Hi non

Marginal notes: *Apoc. 3.* (beside "Vtinam aut frigidus esses…"); *Similia.* (beside "miser, & miserabilis…"); 1. (beside "re nihil es…"); 2. (beside "quærit. Superbus…"); 3. (beside "cordis silua…"); 4. (beside "eis ventosos folles…").

non recte facta, sed recte factorum præmia sequuntur
si quis agrum coleret, triticique sementem iaceret, n
propter triticum, sed propter varios illos flores qui c
co adnasci solent, sponteque succrescere. Sic enim
laus virtutem nõ quæsita, sed vltro sequitur. Sunt et
5. hi illis similes, quæ longo temporis interuallo, ma
studio & labore adepti sunt, aleis, aut pictis chartis
dentes vna horula amittunt. Sic enim iste Pharisæus
ieiunia, suasque eleemosynas vna iactabunda orati
6. prodegit. Sicut Dauid noluit seruos suos in conspect
2. Reg. 10. eius venire, qui dimidiam barbam rasam habebant,
præcepit eis manere in Iericho, donec tota succresce
sic Deus in suum conspectum & fauorem non admi
opera dimidiata, id est, quæ secundum substantiam o
ris, & in genere suo bona sunt, sed secundum modum
gendi, ex parte intentionis ac finis, vanæ videlicet ost
7. tationis gratia, mala sunt. *Si qua ciuitas* (ait Sanct. G
Mora. li. 19. gorius) *contra insidiantes inimicos magno valletur agg*
cap. 17. *fortibus cingatur muris, ex omni parte insomni muni*
custodia, vnum vero in ea foramen tãtummodò immun
per negligẽtiam relinquatur, inde procul dubio hostis in
ditur, qui vndique exclusus videbatur. Sic Pharisæus
bonis operibus vtcunque vallatus, per vnum iactan
foramen hostem intromisit, & periit. Sola quippe
structa humilitate, & intromissa superbia, tota vir
8. tis structura corruit. Quemadmodum enim domus
propter trabem vnam collapsam, aut tigna corrupta,
basi & fundamento corrupto ac putrefacto, tota nec
sario corruit: sic humilitate destructa, & Dei gloria (q
omniũ bonarum actionum finis ac fundamentũ est) s
lata, vanaq; & humana in locum eius suffecta, tota sp
Prouer. 17. tualis ædificatio corruat necesse est. *Laudet te alienus,*
non os tuum, ait Sapiens. Certe laus in ore proprio, m
Serm. 13. dacij laudantem arguit. *Quis enim credat parieti* (ait
in Cant. Bernardus) *si se dicat parturire radium quem suscipit*
fenestram? Aut si glorientur nubes quod imbres genuerin
quis non irrideat. Mihi liquido constat, nec de carnalibus
riris riuos aquarum, nec de labijs, vel dentibus verba prud
tia, etsi sensus vltra corporeus non attingat. Si qua in san
digna laude intueor, clara veritatis luce intucor laudabil

ali

alium apparere, alium esse: & laudo Deum in sanctis suis. Nec laus calami, laudabilis est pictura siue scriptura; nec gloria linguæ aut labiorum sermo bonus. Sed vt illa, sic totus homo instrumentum potius virtutis est, quàm causa; certè nec sola, nec principalis causa est, quare nec se solum laudare, nec principaliter debet, nisi qui apertum DEO bellum indicat. Plura de hoc absurdissimo vanæ ostentationis vitio iam supra in aliis Dominicis protulimus, quę huc referri possunt. *Dom. 3. post Epiph. tex. 3. Dom. 4. Quad. tex. 6.*

4. *Publicanus à longè stans.*

LOCVS moralis, ad peccatoris instructionem, vt ante omnia suam miseriam agnoscat, & statum peccati, in quo est, longè miserrimum confiteatur: Publicanus enim iste peccator grauis ideò à longè stat, non audet ad Dei sacrarium propius accedere, eo quod se per peccatum à Deo elongatum esse multumque recessisse, humiliter & veraciter agnouerat. *Iustus in principio sermonis accusator est sui.* Si iustus humiliter, multo magis peccator veraciter à sui accusatione incipit; idque non verbis tantùm, sed & factis, totoque corporis gestu. Tale fuit conuersionis principium in filio prodigo. *In se reuersus* (id est, elongatus tam à seipso, qui prior fuerat in domo paterna, in statu gratiæ, quàm à Deo, de redeundo cogitans) *Quanti* (inquit) *mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum.* Nouerat se longè a patre suo abesse, ideo dicit: *Surgam, & ibo.* Sic in Osea Propheta peccatoris conuersio describitur. Quum enim peccator peccādi adhuc studio delinitus diceret: *Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum.* Dei misericordia volens peccatorem saluum facere, & quærens ouem perditam, contra sic dicit: *Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam illam maceria, & semitas suas non inueniet; & sequitur amatores suos, & non apprehendet eos; & quæret eos, & non inueniet* (hoc est, impedimenta iniiciam, quo minus liberè pecces, vel tribulationem immittens, vt filio prodigo iam fame pereunti; vel occasiones peccati rescindens, vel oportunitates auferens) *& dicet: Vadam,*

Peccatoris instructio. *Prou. 8.* *Luc. 15.* *Osea 2.*

& reuertar & ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tunc, quàm nunc. Hic vir prior Deus est, cui vel in prima creatione, vel in secunda per Christum regeneratione anima desponsata est. Ast hoc viro priore anima peccatrix in primo conuersionis puncto se longè distare cognoscit, ideoq; reuerti desiderat. Absque hac agnitione desiderium reuertendi nullum est. Peccatores impœnitentes non aduertunt se longè esse à Deo, imò in mediis voluptatibus atq; peccatis omnia sibi salua ac tuta promittunt. At vbi primum conuersionis studio tanguntur, videntur longissimè abesse à salute, dicentes cum Propheta: *Longè à salute mea verba delictorum meorum*, & agnoscētes illud: *Longè à peccatoribus salus.* Qui in foueam aut fossam decidit, si casu delectatur, optimo loco videtur esse: at vbi primum emergere contendit, tunc demum se malo loco esse aduertit, & auxilium implorat, suæ sibi miseriæ conscius. Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum, fateri miseriam. Vnde Paulus consulit dicens: *Non vos defendentes charissimi.* Iudas filius Iacob, licet innocens esset, propter scyphum inuentum in sacco Beniamin, seipsum tamen accusauit, vt Ægypti principem flecteret, dicens: *Quid respōdebimus domino nostro? Deus inuenit iniquitatem seruorum suorum.* Loquens Propheta Oseas cum populo Israelitico, sic ait: *Conuertere Israel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua.* Sed vnde conuersionis exordium sumant, mox explicat, dicens: *Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.* Vitulos labiorum vocat Propheta verba humilia, quæ à corde contrito exeunt, eiusque miseriam patefaciunt. In huiusmodi enim verbis lingua & labia quasi mortificantur, *Mansuetorum & humilium semper tibi placuit deprecatio*, ait S. Iudith. *Deus enim* (ait Sapiens) *dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam.* Vide quanta humilitate etiam iusti ad Deum accedunt; vt sic, quid peccatorem facere conueniat, certius intelligas. Abraham volens pro Sodomitis intercedere, *Quia*, inquit, *semel cœpi, loquor ad Dominum meum; quum sim puluis & cinis.* Quasi dicat, ne irascaris mihi, quod pro aliis oro, quùm sim ipse peccator. Sic & Iacob faciebat,

Psalm. 11. *Psal.* 118. *Simile.* *Rom.* 12. *Exempl.* *Genes.* 44. *Osea* 14. *Iudith.* 9. *Sap.* 11. *Parabola.* *Genes.* 19.

faciebat, quùm timeret à facie fratris sui Esau: *Domine Deus, minor sum omnibus miserationibus tuis.* Nec aliter Dauid, quùm iam in altissima pace, maximaque rerum affluentia regnaret. *Quis* (inquit) *ego sum, Domine Deus, aut quæ domus mea, & patres mei, quod adduxisti me vsque huc?* Sic & socii Danielis in mediis flammis ambulantes, Deum benedicebant: *Iustus es in omnibus, quæ fecisti nobis, & vniuersa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera.* Denique ipse Daniel pro se & pro populo suo oraturus, ab hac humili confessione orditur: *Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, & recessimus, & declinauimus à mandatis tuis & iudiciis. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio faciei.* Vides, quàm longè stat, & quàm longè se ponit à Deo, suam & suorum miseriam agnoscens. Si sic iusti se humiliant, quomodo erecta ceruice stabit impius? Si sic columnæ contremiscunt, quomodo tabulæ sibi firmæ videntur? Si amici & domestici tam timidè fores pulsant; extranei, & à Deo per peccatum diuisi, quanto cum tremore ad Deum debent accedere? Plura de hoc necessario humilitatis exordio in negotio pœnitentiæ & reconciliationis cum Deo in aliis iam Dominicis diximus, quæ huc referri possunt.

Genes. 32. *2. Reg. 27.* *Dan. 3.* *Dan. 9.* *Dom. 3. post Epiph. tex. 8.* *Dom. 1. post Pasch. tex. 4.*

5. *Nolebat oculos ad cœlum leuare.*

LOCVS moralis de verecundia peccatoris ad Deum per pœnitentiam reuertentis. Quùm enim iste publicanus vt exemplum quoddam pœnitentium à Christo hic proponatur; singulæ orationis eius circumstantiæ documentum præbent. Noluit ergo præ pudore & verecundia scelerum suorum oculos ad cœlum, id est, ad Deũ cœli leuare. Esdras quùm pro populo oraret cum hac verecundia accessit, dicebat enim: *Deus meus, cõfundor & erubesco leuare faciem meam ad te, quoniã iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum.* Magdalena peccatrix, indignã se reputans, quæ faciem contra Christum leuaret, *stetit retrò secus pedes Domini.* Rex Manasses in sua oratione sic loquitur: *Non sum dignus intueri & aspicere altitudinẽ cœli præ multitudine iniquitatũ mearũ.* Apposite Propheta Ieremias: *Quomodo confunditur fur, quãdo deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi &*

Verecũdia peccatoris. Exempla. *1. Esd. 9.* *Luc. 7.* Oratio Manassis. *Ierem. 2.*

Reges eorum, principes & sacerdotes, & propheta eorum, dicentes ligno, Pater meus es tu. Hoc est, sic confundi deberent. Alioqui tanta erat eorum impudentia, tanta est quorumlibet peccatorum, qui in malitia sua obstinati sunt, pertinacia, vt de illis verum sit, quod idem Propheta de illis alibi dixit: *Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Sicut mulier à viro in adulterio deprehensa maximè confunditur: sic anima peccatrix violata fide cum Deo, confundi debet. Mulier illa sanguinis profluuium passa, non audebat coram ad Christum accedere, sed retrò veniens, *fimbriam tantum vestimenti tetigit*, & sanata est. Cùm Asael frater Ioab Ducem Israelitici populi Abner fugientem insequeretur, dixit illi Abner: *Recede, & noli insequi, ne compellar te confodere cum terra, & non potero leuare faciem meam ad Ioab fratrem tuum.* Si propter occisum in bello, idq; in sua necessaria tutela, sic vultus potentis ab ipsis potentibus formidatur; quanto magis Dei Patris facies timenda nobis est, nec ad eum oculos leuare audeamus, postquam peccato lethifero Filium eius vnicè dilectum iterum crucifiximus, vt Apostolus loquitur: Est autem hæc verecundia non minus peccatori vtilis quàm necessaria. Vnde sic de ea D. Ambrosius: *Plurimum suffragatur reo verecunda confessio; & pœnam, quam defensione euitare non possumus, pudore subleuamus.* Et iterum alio in loco: *Quem commissi pudet, nescit postea tale aliquid committere, vnde similiter erubescat.* Hæc ille. Habes plura in loco maximè præcedente.

Ierem. 3. *Simile.* *Exempl.* *Matth. 9.* *2. Reg. 2.* *Hebr. 6.* *In Psal. 37.* *Apolog. Dauid. c. 9.*

4. *Percutiebat pectus suum.*

Contritio cordis pœnitenti necessaria.

LOCVS moralis de contritione cordis pœnitenti necessaria, quam hac externa pectoris tunsione publicanus profitebatur, vt in altero Promptuario latius dictum est. Percutiebat pectus, vbi erat cor, ex quo omnia peccata pullulant, iuxta illud Saluatoris: *De corde exeunt, quæ inquinant hominē, furta, homicidia, adulteria.* Deus per Ioelem sic pœnitentes alloquitur: *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra:* id est, non tantùm exterius signa doloris ostendite, sed & interius verum dolorem habetote. Sicut arbor, quæ radicitus euellitur terram, in qua hærebat, deijcit & comminuit; sic peccatum

Matth. 13. *Ioel. 2.* *Similia.*

tum quod radicitus & omninò euellitur, cor in quo hæsit, necessario commotum valde & afflictum relinquere debet: Vbi cordis afflictio non sentitur, ibi adhuc peccatum hæret radice tenus, etsi fructus proferre ad tempus desinat. Quemadmodum vermes qui in puerorum intestinis generantur, pharmacis quibusdam vehementer acribus & amaris excutiuntur, ita peccatum in intimis animi secessibus habitans, pœnitentiæ & doloris acrimonia exstinguit. Doloris de peccato summam necessitatem si rectè conuerti volumus, disertè Scriptura docet: *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in fletu & planctu. Dole & satage filia Sion quasi parturiens. Postquam percussisti me, egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Quod plangentis & super errore pristino plorantis indicium est*, ait S. Hieronymus. Sed regius propheta, qui & pœnitētis personam accuratè egit, clarissimè hoc docet: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Et Rursum; *Rugiebam à gemitu cordis mei: lauabo per singulas noctes lectum meū, lachrymis meis stratum meum rigabo.* Quod à nobis quēadmodum fieri debeat, docet Ambrosius: *Ille qui fuit sollicitus gubernator est, atq; ingemiscens & dolēs, lapsus superioris offensā quærit, quomodo abluat fructibus pænitētiæ, hic lauat per singulas noctes lectū suū*, id est, *per singula peccata cor suū mundat.* Sed & rursum sanctus Dauid: *Deus meus vitam meā annunciabo tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.* Vbi puchrè Diuus Ambrosius: *Lachrymæ*, inquit, *legationem solent suscipere pro delictis.* Sic Petrus abnegato Christo, *exiuit foras, & fleuit amare:* Paulus quoq; *Quæ secundū Deum*, inquit, *tristitia est, pœnitentiā in salutem stabilem operatur. Ecce enim hoc ipsū secundùm Deum* (id est, propter offensum Deum) *contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem*, ne denuò peccetis; *sed defensionem* coram iudice Deo, *sed indignationem* de præteritis commissis; *sed timorem* de futuro relapsu; *sed desiderium* nouæ vitæ, *sed æmulationem* gloriæ Dei, vt per nouā vitam eum glorificetis, quem peccato inhonorastis; *sed vindictam. In se ipso enim vindicat* (ait Ambrosius) *qui se caussa delicti affligit.* Quod ita sanctus Dauid fecit, vt diceret: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodie-*

Basil. hom. de ieiunio.
Ioel. 2.
Michææ 4.
Ierem. 13.
In Commē. ibidem.
Psal. 59.
Psal. 6.
In Psal. 118. Conc. 7. n. 7.
Psal. 55.
In Psal. 37.
Lucæ 22.
2. Cor. 7.
In Commē. Ibidem.
Psal. 118.

stodierunt legem tuam. Hunc igitur de peccato dolorem, vt certum peccati remedium, vt Deo sacrificium acceptum, vt iustam offensæ vindictam, diligenter iuxta Scripturas docēt sancti Patres. Cyprianus *plenam pœnitentiam* vocat, *qua dolentis & lamentantis animi probat mœstitiam:* & eorum cæcitatem grauiter reprehendit, qui nec agnoscunt delicta, nec plangunt. Augustinus ait, *satisfieri Deo per pœnitentiæ dolorem.* Et iterum: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: quare in pœnitentia non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris.* Et D. Gregorius: *Nequaquā satisfacimus, si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates, quas dileximus, è contrario appositè lamētis insequamur. Neq; enim Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorū morbis medicamentis contrarijs medetur.* Quod adeò verū est, vt verissimè scribat Chrysostomus: *Tristitiam nobis Deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatum.* Quod alio in loco latius ex eo deduximus. Horum sententiæ accedit S. Basilius: *Flesuper peccato, peccatum luctu est & implacabilius lamentis dignum. Ob peccatum profluant effusissimæ lachrymæ, nec desinat imo pectoris recessu iugiter prosilire suspiriosus gemitus. Flebat Paulus inimicos crucis Christi: flebat Ieremias internecionem pereuntis populi: flebat Dauid, & dixit; Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuā.* Plura huc pertinentia vide supra in alia Dominica. Hæc sacræ scripturæ, hæc sanctorum Patrū manifesta doctrina est, dolorem cordis, sanando peccato necessarium esse. Sic publicanus iste, acerbo peccati dolore tactus, percutiebat pectus suum.

Serm. 5. de lapsis.

Hom. 50.

Enchirid. cap. 65.

Past. cura part. 3. admonit. 31.

Hom. 7. ad pop. Antioc.

Hom in Mart. Iulit.

Dom. 9. post Pent. tex. 1.

7. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

Superbiæ pœna.

LOCVS moralis de pœna superbiæ. Reddit Christus caussam cur Pharisæus cum omnibus suis virtutibus condemnatur, & in domum suam descendit non iustificatus. Quia videlicet seipsum exaltauit, seipsum prædicauit, seipsum glorificauit, in seipso sibi complacuit, in seipso confidebat, tanquam ex seipso iustus. Hæc sententia cum altera coniuncta (*Qui se humiliat, exaltabitur*) ter à Christo in Euangelio repetitur, vt eam tùm tanto certius verissimam esse intelligeremus,

mus, tùm intellectam memoriæ firmius impressam teneremus. Nam & bis à D. Luca, & semel à sancto Matthæo diuersis vicibus à Christo pronunciata legitur. Tanto igitur adhuc diligentius pertractanda est, etsi de hoc argumento iam in alijs Dominicis iterum atque iterum dictum sit; sicuti in duobus primis huius Euangelij locis annotatum est. Ad primum non dicit Christus, Qui exaltatur; sed, *Qui se exaltat*. Non potestas aut status, sed elatio, & vana sui ipsius exaltatio condemnatur, quocunque ea modo fiat, siue per ambitionem & desiderium celsitudinis, siue per vanam complacentiam acquisiti honoris, siue per despectum aliorum, siue per confidentiam & gloriationem in seipso. Tot enim modis homo se exaltat per superbiam: & tot modis Deus irritatur, vt superbientem humiliet Angelos superbientes, & seipsos exaltantes, ad ima detrusit Deus Dauidem, quia eleuatum est cor eius, & iussit populum numerari, vt gloriaretur in potentia, acerba peste imminuto populo puniuit. Chore, Dathan, & Abiron, quia seipsos exaltare voluerunt, dicente illis Moyse: *Multum erigimini filij Leui*, viui in infernum descenderunt. Alia ex Scripturis exempla alibi prolata sunt. Nummus, qui descendit in statera, in thesaurum mittitur, qui verò ascendit, reprobatur. Sic superbi reprobantur à Deo. *Et ipsi* (inquit Dauid) *de manu tua repulsi sunt, & proiecisse eos, dum alleuiarentur*. Sicut lanx trutinæ; quanto leuior est, tanto amplius sursum ascendit: sic quanto homo vanior est & inanior, tanto se exaltat magis. Sicut fauus eo plenior melle esse solet; quo in imo magis alueario resederit; & quanto excelsior est, tanto ferè inanior conspicitur: ita superbus & arrogans inanis à DEO relinquitur, humilis gratia repletur. *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes*. Aquila in altum admodum testudinem eleuat, indeque inter immania saxa, vt cibum extrahat, miserè præcipitat. Sic in persona superborum dicit Iob Deo: *Eleuasti me, & quasi super ventum ponens me, allisisti me valdè*. Vnde Sapiens: *Ante ruinam exaltatur cor hominis*. Luctator vt aduersarium fortius deiiciat, cū sursum in aerem leuat. Sic superbus, vel à seipso, vel à diabolo exaltatur, vt grauiori casu ruat. Esaias Propheta quùm

Luc. 14. & 19.
Matth. 23.
Se exaltare quid.
Exempl.
1. Pet. 2.
2. Reg. 24.
Num. 16.
Similia.
1.
Psal. 72.
2.
3.
4.
Iob. 30.
Prouer. 8.
5.

Esa.10. quum de superbo dixisset, *Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea,* & subiungit: *Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, & subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis.* Docet citò & acerbè periturum, qui contra Deum

Exempla. superbit, seipsum exaltans. Ad Sennacherib verò Regem Assyriorum, qui per Rabsacem seruum suum exprobrau-

Esa.37. rat ciuitati Hierusalem, & Deo habitatori eius, sic per Prophetam Deus loquitur: *Cùm fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in*

Ezech.28. *naribus tuis, & frenum in labiis tuis; & reducam te in viam, per quam venisti.* Porrò ad principem Tyri sic per Ezechiel

Ezech.31. Deus loquitur: *Eo quòd eleuatum est cor tuum sicut cor Dei, idcirco ecce ego adducã super te alienos robustissimos gentium. Interficient te, & detrahent te, &c.* Sed & Pharaoni principi Ægypti similiter comminatur Deus: *Pro eo, quòd sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem atque condensam, & eleuatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissimi gentium, faciens faciet ei iuxta impietatem eius eieci eam.* Alexander Magnus, quùm Dario dimidium regni sui offerenti responderet, nec terram duos soles, nec Asiam duos reges ferre posse; non ita multo post in florenti ætate moritur, veneno sublatus. Contra superbos Moabitas sic intonat Esaias: *Audiui-*

Esa.16. *mus superbiam Moab: Superbus est valde. Superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius plus quam fortitudo eius. Idcirco vlulabit Moab, ad Moab vniuersus vlulabit.*

Paulus à Palatio in c. 28. Matth. Sed exemplorum non est numerus. Causas breuiter annotabimus. Deus est purissima veritas, non potest

1\. igitur non maximè odisse mendacium. At mendacium grauissimum est, putare te aliquid esse, quum nihil sis. Nec obstat, quòd pari ratione iniustitia erit maximè quoque Deo exosa, quia Deus est iustitia. Grauior enim est corruptio, quæ in fundamento latet, quam quæ in tecto aut pariete. At putare te aliquid esse quasi ex te, quùm nihil sis, corruptio quædam est in ipso esse, ac fundamento omnium virtutum atque operationum.

2\. Rursum superbia vexillum diaboli est. *Ille enim est prin-*

Iob.41. *ceps super omnes filios superbiæ.* Odit igitur Dominus eos,

Apoc.16. *qui charactere bestiæ sunt insigniti.* Deinde, qui se exultat, necesse

necesse est, vt alios deprimat, veluti qui cubito omnes 3.
deijciat, vt primum in theatro locum obtineat. Omnibus ergo bellum indicit superbus. Merito igitur *odibilis* *Eccl.10.*
Deo & hominibus superbia. Meritò *cuiusuis manus contra* *Gen.16.*
eum, postquam manus eius contra omnes est. Iam verò o- 4.
riginem suam inquirat superbus. Genus, opes, fortuna, fundantur in corpore. Virtus, eruditio, pietas, scientia, fundantur in anima. At hæc nonne ex nihilo creata sunt? 5.
Egregium verò celsitudinis fundamentum. Quomodo se exaltat, cuius fundamentum nihil est? Porrò vt humani generis Redemptor te, superbe, seruaret, quousque 6.
descendit, vt te inueniret, indeque te eriperet? Nonne ad inferiora terræ? Qui iam iacet profundus, quomodo se exaltat? Sed & quo tendas vide, nisi Dei te misericordia saluet. An non ad inferni barathrum? Quomodo se exal- 7.
tat, qui inferno dignus est? Nam quod peccatores, & vtcunque in quibusdam placeas, in multis tamen offen- *Iacob.2.*
dis (*nam in multis offendimus omnes*) peccatum autem te Deo inimicum, cupiditatis mancipium, diaboli captiuũ 8.
facit; quomodo te exaltas, quem tam vilem peccatum fecit? Postremò qui ad tot & tanta Dei beneficia obsurdescis, qui Christi humilitatem vel cæcus non vides, vel videns imitari non potes, tam surdus, cæcus, & claudus, atque adeo in peccato suo mortuus, quomodo se exaltat? Hæc vt summo odio sunt digna, sic odibilem Deo red- *Esa.5.*
dunt superbum, & idcirco necesse est, vt humilietur. Pronunciat per Prophetam Deus: *Incuruabitur homo, & hu-* *Psal.36.*
miliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur. Et alius *Abac.2.*
Propheta: *Vidi impium superexaltatum super cedros libani,* *Similia.*
& transiui, & ecce non erat. Aptè quoque Abacuc: *Quomodo vinum potantem decepit, sic erit vir superbus.* Sicut enim capitis vertigine laborans, & vino captus, in omnem lapidem impingit, & mille periculis obnoxius est: sic qui seipsum exaltat, quasi homo læsi cerebri, & nimio sui amore quasi vino captus, facilè humiliatur & impingit, multa absurdè facit, multis se ridiculum præbet. *Si quis* *Chrysostom.*
cum statura cubitus sit instar montium, imo etiam altiorem *Hom. 50. in*
se putet, ac ideo seipsum quasi montes excessurus erigat, nul- *Matth.*
lum iam aliud signum eius insaniæ quæreremus. Si cum hominem inflatum vides, qui seipsum præ cæteris exaltat, nul-

lum aliud ſignum vecordiæ hominis exquiras. Quum Be-
Exemplū. nadad Rex Syriæ arroganter dixiſſet: *Hæc faciant mihi*
3. Reg. 20. *dij, & hæc addant, ſi ſuffecerit pulvis Samariæ, pugillis omni*
populi qui ſequitur me: appoſitè ei reſpondit Achab Rex
Iſrael. *Ne glorietur accinctus æquè vt diſcinctus.* Id eſt, no-
li canere triumphum ante victoriam: ne ſic glorietur a-
huc ad prælium accinctus, atque ille qui finito prælio
parta victoria, diſcinctus arma deponit. Qui ſe in hac
vita exaltat, gloriatur adhuc accinctus. Sed Deus tales
humiliat, vt illum Benadad humiliauit, cuius numero-
Similia. ſum exercitum per pueros principum prouinciarum nu-
Augu. enar. in Pſal. 36. mero 232. profligauit. Fumus à loco ignis erumpens, in
altum extollitur, & ipſa elatione in magnum globum in-
tumeſcit, ſed quanto fiet globus ille grandior, tanto fit
vanior. Sic impius quo magis exaltatur, eo magis defi-
Sicut in area extollitur palea ſuper granum, non quod ſit
dignior, ſed quod ſit leuior: ſic in hac vita ſuperbus fertur
ſuper humilem, non propter virtutem, ſed propter vani-
tatem.

Eccl. 10. Veriſſimè qui ſe exaltat, humiliatur: quia ſeſe exaltan-
Parabola. do peccatum incipit, & virtutem abrumpit. Nam vt ini-
tium omnis peccati ſuperbia: ſic ruina omnium virtutum
eſt arrogantia, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt. Volebant
duo homines ingredi in magnificam aulam per poſtem
depreſſum. Vnus ſe inclinens tranſiuit: alter erectus &
Matth. 7. magno impetu ſe intrudens, læſo grauiter capite cedit re-
Ioan. 10. trò. Hæc magnifica aula eſt domus cœleſtis cuius *via ar-*
Matth. 11. *cta & anguſta eſt*, cuius oſtium humile & depreſſum eſt.
Chriſtus enim eſt oſtium, mitis & humilis corde. Qui ſe hu-
miliat, in eam intrat: qui ſe exaltat, reijcitur, & in terram
Luca 14. imò in infernum cadit: Docet nos Chriſtus: *Cū inuitatus*
fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne forte hono-
ratior te ſit inuitatus ab illo, & veniens is qui te & illum vo-
cauit; dicat tibi. Da huic locum; & tunc incipias cum rubore
nouiſſimum locum tenere. Hæ nuptiæ, ſunt *nuptiæ Agni, &*
cœna magna. ad quam omnes inuitati ſumus. Qui ſe exal-
Exempla. tans vult primo loco accumbere, cum ignominia detru-
detur in infimum. Talia iudicia exercuit Deus in Abime-
lech filio Gedeonis, in Abſalone regnum patris affectan-
te, in Athalia regnum occupante in Adonia paternum

que

quoque regnũ ambiente, in Vasthi Regina Assuero viro parere nolente, alijsque multis supra in hoc Euangelio, & in alia Dominica commemoratis. Sicut in hyeme frigore vigente & æstate nimio calore omnia inflammante, rarò cadunt ingentia fulmina, vt refert Plinius, sed vere & autumno, quando aer est serenus & tranquillus: sic ærumnæ & calamitates à Deo commissæ, non eos quærunt, qui in humili statu laborant (nisi rarius ad probationem & maiorem ipsorum gloriam) sed illos repentino vulnerant impetu & deijciunt, qui in tranquillo prosperitatis superbia extolluntur, & inani mundi gloria insolescunt. Non glorietur fumus, qui ascendit, nam ascendẽdo euanescit. Vnde Propheta regius *sicut deficit fumus, ita deficiant.* Adeò semper verum est: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

Simile. — *Natur. hist. lib. 2.* — *Psalm. 67.*

8. *Et omnis qui se humiliat, exaltabitur.*

LOCVS moralis de certa & amplissima humilitatis mercede. Hunc locum etsi in aliis Euangeliis iam semel atque iterum tractauimus, tamen, propter saluberrimæ huius doctrinæ explicationem vberiorem, quædam hic addemus, prout Deus dabit. Non qui simpliciter humiliatur, puta propter peccata sua, vel ab extrinseco quod inuitus patitur; sed qui seipsum humiliat, ille exaltabitur à Deo, siue in hac vita, siue in altera. Sed quia de humilitate sæpè diximus, & nunc iterum dicendum est, in quo illa consistat, de qua eius gradibus pauca ad captum popularem annotabimus. Vt in omni virtute & pietatis actione, sic in humilitate tres sunt hominum gradus, primus est incipientium, secundus proficientium, tertius perfectorum. Quùm autem humilitas duplex sit, siue quoad alios, siue quoad seipsũ; in vtraque specie tres hi gradus inueniuntur. Circa humilitatem quoad alios, incipiens & vulgaris Christianus paratus est maioribus suis, siue ætate, siue scientia, siue virtute deferre, seque submittere, eorum aut mandata iusta tolerando, aut etiam consiliis, vbi res postulat, obsequendo; nec se vnquam præfert æquali, & hæc est necessaria humilitas. Proficiens verò & melior Christianus etiam æqualibus suis, siue

Humilitatis amplissima merces. — Humilitatis gradus & partes.

siue ætate, siue scientia, siue virtute deferre, sequi-
riorem iudicare, eorum quoque consilia non asper-
do, non dubitabit: minoribus quoque suis suo se iu-
Epist. 56. non præferet, & hæc est humilitas à Christo, & A-
stolis laudata & commendata, quam S. Augustinus
care solet *propriam disciplinam Christianorum.* Nam
ma officiosa magis est quam pia, ipsisque ethnicis co-
nis. Perfectus verò Christianus, & qui proximè se
Christum cupit, etiam minoribus suis, quocunque
spectu huiusmodi, se submittere, se inferiorem, & de-
riorem iudicare non verebitur, eisdem etiam, si res p-
stulat, vel consulentibus morem gerere? vel etiam
bentibus quæ licitè & honestè iuberi possunt, par-
Christi humilitas. paratus. Hæc est Heroica & excellens humilitas, qu-
Christus redemptor in sua benedicta persona pri-
Matth. 20. exercuit, *veniēs ministrare, non ministrari, lauans pedi-*
Ioan. 13. *scipulorum suorum, subditus patri putatitio:* quam etia-
Luc. 2. mitatus est Paulus, *factus omnibus omnia, vt omnes lu-*
1. Cor. 9. *ceret;* & sic inter fideles conuersatus, vt dicerent Co-
1. Cor. 10. thij: *Præsentia corporis infirma, epistolæ fortes:* propter h-
milem ipsius inter eos conuersationem. Ad hanc ho-
tur Scriptura, & huic maximè exaltationis merces rep-
mittitur, etsi etiam de secundo gradu verissimum
quòd qui sic se humiliat, exaltabitur, vt mox osten-
Humilitas quo ad seipsam. tur. Circa alteram humilitatis speciem quo ad seipsa
in vnoquoque, incipiens & vulgaris Christianus de nul-
suis bonis sibi placet (contrarium enim superborum e-
vt ex dictis patet) culpam quoque suam facilè agnos-
(alioqui enim impius est, & grauiter, imò immedicabi-
ter peccat) & hæc est humilitas veritatis, vnicuique n-
cessaria, solo rationis lumine perspicua. Proficiens
melior Christianus culpam suam, etiam vbi non est, a-
gnoscit, & quod de seipso humiliter credit, hoc etiam
Matth. 11. alijs de ipso iudicari libenter permittit, & hæc est hum-
litas Charitatis, qualem Christus habuit, dicens: *Disc-*
à me, quia mitis sum & humilis corde, id est, paratus ab al-
vilipendi: etsi in Christo ac nobis hoc discrimen s-
Psal. 68. quod ille sola voluntate ita se humiliauit, & *impropr-*
exprobrantium ceciderunt super eum, quia sic voluit: n-
verò necessitatem habemus sic humiliandi nos: qu-
nostr

nostro vitio id vt plurimum meremur, vt alij nos vilipendant & despiciant. Nostro tamen vitio talis despectus prouocandus non est, *nec offensionem dare* proximo debemus: Sed vt tales ab hominibus iudicemur, quales coram Deo & conscientia nostra sumus, id vera Christiana humilitas flagitat. Alioqui de numero illorum tu eris, qui apparere boni quam esse mallent. Perfectus autem in hoc genere, quum sit omnium optimus, se omnium esse pessimum arbitratur; qualis maximè erat vir ille incomparabilis sanctus Franciscus, vt alibi annotauimus. Qui se humiliat secundo modo, exaltabitur; sed magis qui tertio modo. Sic se humiliauit S. Ioannes Baptista, dicens: *Non sum dignus corrigiam calceamenti eius soluere.* Sic D. Petrus dicens: *Exi à me Domine, quia peccator ego sum.* Sic Centurio ille, dicens: *Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meum.* Quæ omnia loca in aliis iam Dominicis tractauimus. Hac ergo explicatione præmissa, verba Christi elucidanda sunt. *2. Cor. 6.* *Ioan. 1.* *Luc. 5.* *Matth. 8.*

Qui se humiliat, exaltabitur, eo quòd humilitas virtus est vt in se præstantissima, ita Deo gratissima. Sicut enim quanto profundior est puteus, tanto eius aqua est dulcior: sic quanto quisque humilior fuerit, tanto DEO gratior est. Sicut lanx trutinæ quanto plenior & grauior, eo descendit magis: sic anima virtute & vera pietate plena se humiliat magis, iuxta id, quod scriptum est: *Quanto maior es, tanto te humilia in omnibus; & coram Deo inuenies gratiam.* Et expende causas, quas subiungit Scriptura: *Quoniam magna est potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.* Duo dicit: 1. Quòd solus Deus per se, & ex se magnus & potens est, omnes alii beneficio illius; ideoque quo quisque Dei beneficio maior est, eo obstrictior & obligatior manet, magisque Deo obnoxius & subiectus. Quare qui de bonis vel temporalibus, vel spiritualibus gloriatur, perinde facit, ac si diceret: Plurima debita, quæ soluere non possum, debeo. 2. Quia quùm diuinæ potentiæ debeatur honor, hunc soli humiles DEO deferunt: tum quia tales facilè obsequuntur, tum quia talium obsequio Deus delectatur. Hinc autem fit, vt facilè exaltentur à Deo; Ait enim: *Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me,* *Similia.* *Eccl. 3.* *1. Reg. 2.*

erunt ignobiles. Quod si in hoc Euangelio humilita
blicani cum peccatis tantum valuit, vt Pharisæi sa
tatem superaret, Deumque ad misericordiam flect
Simile. quid faciet humilitas cum vera pietate coniun
Quemadmodum vt ignis in sublimem flamma
1.Pet.5. splendentem exurgat, flabello prius multum dep
Simile. debet: sic humiliari oportet, qui exaltari à Deo de
rat. Hinc Diuus Petrus: *Humiliamini sub potenti*
nu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis. Quod e
anchora in naui, hoc humilitas in mente operatur; v
ter feroces mundi fluctus, & vel vanos sæculi honores
aduersæ fortunæ tumentes vndas humiliter compr
in tuto ac tranquillo maneat. *Qui iacet in terra, non ha*
vnde cadat. Qui humiliter de se sentit, ideoque tum
sorte contentus est; tum quicquid à Deo immittitur
quanimiter fert, imò grauiora se commeritum arbi
tur; illum nihil è statu suo dimouere potest. Vide qui
verbis, quo affectu, quanto studio, ad hanc animi de
sionem & humilitatem Philippenses suos hortetur A
Philip.2. stolus: *Si qua* (inquit) *consolatio in Christo, si quod solati*
si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, imp
gaudium meum. Vides quam enixè obsecrat, quasi
coniurat. Si accepistis, inquit, aliquam consolationem
Christi doctrina, & conuersatione; si experti estis in vo
aliquod charitatis solatium, si cum diuino Spiritu
quam societatem aut similitudinem habetis; si viscera
stra aliquo amoris affectu tanguntur, per hæc omnia
adiuro, hanc mihi vnam gratiam præstate, eamque n
modicam, sed quæ mihi plenum gaudium allatura e
Quæ demum hæc tanta res est, quam ita anxiè tantus
postolus tot verbis flagitat? Sequitur: *Vt idem sapiati*
eandem charitatem habentes, vnanimes idipsum sentien
nihil per contentionem, nec per inanem gloriam, sed in hum
litate superiores sibi inuicem arbitrantes, non quæ sunt sin
li considerantes, sed ea, quæ aliorum. Sic ille ad humi
tatem, & (quæ sine ea non est, imò per eam & generat
& conseruatur) ad pacem, ac charitatem fraternam a
hortatur.

Ezech.17. Dicit Deus apud Prophetam: *Ego Dominus humilia*
Similia. *lignum sublime, & exaltaui lignum humile.* Humilitas

go

gossipium, in quo conseruatur virtutum moschus, præstantissimum spirans odorem. Sicut in arte Arithmetica quædam notula est, quæ vocatur siphra, quæ nihil valet, sed facit valere, & auget valorem, cum nullum ipsa habeat; coniuncta enim vnitati, facit decem; & coniuncta denario numero, facit centum, ac denique coniuncta centum, facit mille: ita planè humilis animi submissio, suique abiectio, quùm ex se in hac vita nihil apud homines valeat, sitque res sua natura abiectissima, & nullius valoris, tamen facit omnes alias virtutes apud Deum valere; & coniuncta vni virtuti, facit valere decem, vt hic publicano vni orationi coniuncta; coniuncta pluribus virtutibus facit infinitè valere, vt in beata Virgine, Ioanne Baptista, Diuo Petro, aliisque humilitate insignibus fecit, sicuti in alia Dominica explicatum est. Sicut prima materia omnium formarum capax est: quo autem quæque materia plures formas iam habet, eo minùs nouarum capax est: sic anima humilis nihil sibi attribuens, omnium Dei gratiarum capax est; & sicut tabula rasa, omnes a Deo figuras capit. Quo autem quisque sibi plus tribuit, eo minus a Deo gratiarum capax est. Hinc Scriptura: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit.* Et iterum: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Vix aliud frequentius docet Scriptura. *Psal. 33.* *Psal. 17.*

Illud admiratione dignum est, ipsos etiam Gentiles hoc videre potuisse, quòd post tot diuini Spiritus oracula, vix adhuc nos Christiani credimus, certè ita passim superbimus, vt nihil minus credere videamur. Chilo enim Lacedæmonius interrogatus ab Æsopo, quid ageret Iupiter, respondit: *Excelsa humiliat, & humilia extollit.* Magni artifices, quo maiorem sibi gloriam pariant, viliorem materiam pulcherrimo operi subiiciunt. DEVS vt pulcherrimum opus faciat, humiles & abiectos exaltat. Omnes res exiguæ aspectum nostrum magis oblectare solent, & elegantiores videntur, exiguus puer, vitulus, catellus. Qui Homeri Iliada in nuce vna conclusit, mirabile opus fecisse videbatur. An hic instinctus ex diuino emanauit, cuius illa vox est: *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum?* *Laert. libr. 1.* *Simile.* Causæ, cur humiles exaltantur. 1. *Matth. [illegible]*

Par-

2. Paruulis delectatur Deus. Rursum ideo Deus humi tum exaltat, quia generosum & magnificum est. Re enim & magnifica vox est; *Parcere subiectis, & debell superbos.* Quod leoni principi animalium in more qui nec hominem, nec bestiam lædit ante pedes pros tam. Porrò quum Deo proprium sit misereri, mise

3. quærit, quorum misereatur: eos videlicet, qui se mise profitentur & agnoscunt, quod soli humiles faciunt. In

4. cum nulla in Deo maior sit virtus, quàm misericordi bonitas sui diffusiua nihil magis amat quàm humiles; quos se effundat; sicuti homo liberalis & largus eis ma

Simile. mè delectatur, quibus se liberalem præstare potest. Fo

5. tes & flumina non per accliuia decurrunt, nec mon

Iacob.1. petunt, sed per decliuia & valles labuntur: *Sic omne dat*

6. *optimum de sursum est, descendens à Patre luminum.* Si

Ioan.7. scendit, ergo in humiles, non in elatos. Sed & ex parte stra, humiles soli sunt diuinæ gratiæ capaces. Ait Chri de sua gratia: *Si quis biberit ex hac aqua, fiet in eo fons a salientis.* Si salientis, ergo ex imo loco saliet: ergo ex h mili corde. Ideo non dixit currentis, aut defluentis, sed lientis. Rursum: *Flumina de ventre eius fluent aquæ vi* Si de ventre, qui locus infimus & abiectus est, certè in milem & abiectam sui ipsius considerationem deriua

7. tur gratia infusa. Ideo non dixit, ex capite, ex pecto

Philip.3. sed de ventre fluent. Iam verò si Christus non nisi humilitatem exaltatus est (*Humiliauit enim semetipsu vsque ad mortem, &c. propter quod & Deus exaltauit illu*

Matth.10. *&c.*) tu, qui te Christi membrum profiteris, insanis, si

8. via te exaltandum putas. *Non est discipulus super ma strum, nec seruus maior domino suo.* Denique in cœlo to

Apoc.4. curia humilium est. Omnes enim illic procidunt in fac suas, *mittentes coronas suas in conspectu Agni.* Vnicum il negotium est, perpetuum humilitatis exercitium, q Deus laudatur de beneficiis acceptis. Noli putare sup

Prouer.11. bos in malitia triumphaturos in humilitate. Hinc Sa ens: *Vbi humilitas, ibi sapientia, & simplicitas iustorum riget eos.* Hanc viã ad cœlum Deus constituit. Noli alia quærere.

Eccl.13. Vt enim alia Scriptura dicit: *Noli esse humilis in sapi tia tua, ne humiliatus in stultitiã seducaris.* His verbis

stri temporis Pharisæi abutuntur, vt suum supercilium
speciose tueantur. Sed sensus est: Noli esse deiecti animi,
& pusillanimis, qui in authoritate & officio constitutus
es, *vt nõ valeas perrumpere iniquitatem*; vt eadem Scriptu- *Eccl.7.*
ra alibi dicit; Datæ potestatis iustam administrationem,
non superbia animi elationem, aut externum fastum ac
typhum hæc Scriptura docet. Imo eadẽ Scriptura paulo *Eccl.11.*
ante dixit: *Sapientia humilitati exaltabit caput illius, & in
medio magnatum considere illum faciet.* Sapiens enim sei-
psum humilians, vel etiam ab aliis humiliatus, nihilo-
minus tamen in sapientia sua manẽs, exaltabitur. Exem- *Exempla.*
plum primi; Daniel, qui protestatus se non ex sua sapien- *Dan.2.*
tia, sed ex Deo arcana reuelare, à Nabuchodonosor ex-
altatur. Exemplum posterioris, Ioseph qui venditus, in- *Genes.41.*
carceratus, & maxime humiliatus, exaltatur à Pharaone.
Sed dictum illud Ecclesiastici, aurea illa D. Gregorij Papę *In Registro,*
sententia explicat, qua dicit: *Quum culpa non exigit, omnes* *lib.7.ep.64.*
secundum rationem humilitatis æquales sunt. Docet omnes
totius orbis Episcopos Sedi Apostolicæ Romanę ita sub-
ditos esse, vt quum authoritate contra delinquentes Epi-
scopos, vel alios quosuis vtẽdum est; & ex officio aliquid
agendum, tunc quidem non humiliari in sapientia sua,
sed pro authoritate qua pollet, rem præsentem agere, &
superiorem se ostendere Pontificem debere (quod & in
quouis alio superiore, suorum respectu subditorũ, locum
habet): at vero extra hãc caussam perpetuam semper hu-
militatem seruare, seque cæteris omnibus ęqualem iudi-
care omnem superiorem oportere. Quãto magis qui so-
lo titulo maiores, nullam in alios iurisdictionem habẽt?
Talis quoque erat D. Chrysostomus; qui erga Principes *In vita eius*
viros, ipsumque Imperatorem Arcadium (cum ad preces *apud Suriũ*
Gainæ templum Arrianis Constantinopoli dari vellet) & *tom.1.*
Eudoxiam Imperatricem, quam pro Callitropę viduę vi-
nea in os arguit, excelsum se, & rigidum præbuit: cum cę- *Tom.1.pag.*
teris autem omnibus, seu magnis seu paruis, in nullo cõ- *1068.*
tra Deum delinquentibus, familiarissime cum omni sua-
uitate & humilitate conuersatus est, vt in vita S. Porphy-
rij Gazæ Episcopi, apud Surium videre licet.

EVANGELIVM DOMINICÆ XI. POST PENTECOSTEN.

Marc. 7.

XIENS Iesus de finibus Tyri, venit p[er] Sidonem ad mare Galilææ, inter med[i]os fines Decapoleos. Et adducunt ei su[r]dum & mutum; & deprecabantur [e]um, vt imponat illi manum. Et appre[]hendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in au[]riculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Et suspi[ci]ens in cœlum, ingemuit; & ait illi: Eppheta, quod est, a[d]aperire. Et statim apertæ sunt aures eius: & solutum e[st] vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. Et præc[epit] illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, ta[n]to magis plus prædicabant, & eo amplius admirabant[ur] dicentes: Bene omnia fecit; & surdos fecit audire, & m[u]tos loqui.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* De iuuandis proximoru[m] necessitatibus, & de zelo animarum.

2. *Surdum & mutum.* De statu peccatoris longa co[n]suetudine obdurati.

3. *Et apprehendens eum de turba seorsum.* De pecc[ati] occasione & conuersatione noxia ante omnia fugien[d]

4. *Misit digitos suos in auriculas eius.* De inuocãda D[iuina] gratia, vt auditum fidei & obedientiæ in nobis aperia[t].

5. *Et expuens tetigit linguã eius.* De gustu spirituali[u]m cœlestiũ, per sapientiæ domũ diuinitus concessu[m].

6. *Et suspiciens in cœlum, ingemuit.* De miserãdo h[o]minis in peccato statu, & ipsius peccati turpitudine, [de]formitate, horrore.

7. *Et præcepit illis ne cui dicerent.* De fuga gloriæ, existimationis propriæ.

8. *Quanto autem præcipiebat, tanto magis plus prædic[a]bant, &c.* Locus duplex, primus, quod gloria fugiẽtes [s]equitur. Secundus, contra torporem fidei.

1. ***Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.***

LOcvs moralis de iuuandis proximorum necessitatibus, siue de zelo animarum. Quod enim isti circa corporales huius surdi & muti necessitates præstiterunt, vt ad eum Christum adducerent, nec adducerent tantum, sed & pro eo deprecarentur; hoc à nobis sedulo imitãdum esse circa proximorum nostrorum necessitates, non corporales modo, sed multo magis spirituales, ipsa Christi Redemptoris bonitas in hoc surdo & muto liberando luculenter docet. Nam non solum huic surdo & muto imponit manum (quod solum rogatus fuerat) sed etiam eum prorsus sanat: aperit eius aures, soluit vinculum linguę & ita soluit, *Vt loqueretur recte*; id est, non secus exacte atque perfecte, quam si nullum vnquam loquendi impedimentum passus fuisset. Sanat igitur, atque perfecte sanat. Sed & præterea modo quodam admirabili, & qualem præterea in Christi factis non legimus, eum sanare voluit, variis adhibitis ceremoniis, quas postea singulas tractabimus; quia singula habent morum documenta. Adeo Christo grata & accepta fuit horum hominum erga proximi salutem cura, beneuolentia, charitas. Hanc & nos studiose imitari par est, vt aberrantes in via morum proximos nostros, vel consilio & auxilio ad Christum adducamus, vel certe piis precibus Christo commendemus. Nihil hac pietate & charitate Deo gratius. Maxima fuit Moysis laus & cõmendatio zelus salutis populi sui, quem his verbis expressit: *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti*; qua incredibili charitate se flecti passus est Deus. Magna laus Abrahæ, qui pro Sodomis & Gomorrha etiam quarta vice Deum orauit, cumque pro flagitiosissimis hominibus tam diu orantem Abrahã audire Deus voluit, quam diu ipse Abrahã orandũ sibi esse putauit. Nec enim prius Angeli ab orãte Abrahã recesserunt, quam ipse orandi finẽ fecisset. Sed & Lot iustus non cõtentus sua & suorum è Sodomis liberatione, adhuc pro ciuitate Segor vicina intercessit, & impetrauit, respon-

Proximorũ necessitates iuuãdæ.

Exemplũ.

Exod. 32.

Gen. 18.

Genes.19. respondente ei Angelo: *Ecce etiam in hoc suscepi preces*
as, vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Festina,
saluare ibi: non enim potero facere quicquam donec in
2. Reg. vlt. *diaris illuc.* Vix quicquam laudabilius Dauid facit, qu
cum percutienti Deo populum se obiiciens dixit: *Ego*
qui peccaui, ego inique egi, isti, qui oues sunt quid fecerũ
1. *tatur, obsecro, manus tua contra me.* Sed & in Apostolo P
Rom.9. lo hæc in proximi salutem charitas incredibiliter flag
uit, primum ad lucrandos Iudæos, quum diceret: *Op*
bam anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt
gnati mei secundum carnem. Et vide atque expende qu
hoc sit. Anathema esse à Christo, est reprobum & del
1. Cor.16. tum esse à Christo. Sic enim alibi dixerat: *Si quis non a*
Dominum nostrum Iesum Christũ, anathema, maranat
Rom.8. Atqui idem Paulus in verbis fere proxime præcedenti
profitetur; quod nihil eum à charitate Christi sepa
potest, *neq; mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; principa*
neq; virtutes, neq; instantia, neq; futura, neq; altit
neq; profundum, neq; creatura alia: non tribulatio, non
gustia, non fames, non nuditas, non periculum, non perse
tio, non gladius. Nihil horum potuit, & tamẽ charita
ga salutem proximi hoc potuit. Optat hoc ergo nõ
pliciter, sed ob magnitudinem charitatis, cum qua fi
ri posset (quod fieri non potuit) etiam Christo carere
2. lus maluit, quàm vt tot cæteri careant. Deinde ad cõ
uandos in Christo iam credentes, vide eius charitate
Philip.1. *Coarctor* (inquit) *è duobus; desiderium habẽs dissolui, &*
cũ Christo, multo magis melius; permanere autem in ca
necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebi
permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum; & gau
In Con. ibi. *ium fidei.* Merito hic exclamat Chrysostomus: *Pape, qu*
hic Apostoli animus: Nihil illi par vnquam vel fuit, vel e
1. Cor.9. *futura metuis,* (*timeo enim,* dixit, *ne quum alijs prædicau*
2. Cor.11. *ipse reprobus efficiar*) *innumeris malis obnoxius es,* (*in trib*
lationibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditio
Similia. *bus, in ieiunijs, &c.*) *& apud Christum tamen esse non v*
Quis mercator nauem habens mercibus plenam, cu
liceat iam ad portum appellare, adhuc tamẽ in mari n
uigare vellet? Quis athleta cupiet amplius certare, qu
iam liceat coronari? Quis miles, quum iam liceat cu

trium-

triumpho domum reuerti, & omnium rerum affluentia frui, adhuc in bello sudare & periclitari sustineat? Sed hoc fecit charitas Diui Pauli, non sua quærentis, sed quę aliorum: vt in eadem epistola paulo post alios suo hoc exemplo celeberrime adhortatur: *Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.* Sane quum duplex sit peccati facies, vna peccantium malitia, altera eorum miseria & infelicitas; qui illam solum cõsiderant, odio illos prosequuntur & auersantur: sed qui hanc posteriorem aspiciunt cõmiseratione & auxilio dignos arbitrantur. Plura de hac materia iam in aliis Euangeliis protulimus, quæ hic locum habent, & huc referri possunt.

De hoc argumento lege plura in D. Chrys. in Orat. 1. aduersus Iudæos, in fine to. 5. Philip. 2. Dom. 2. post Epiph. tex. 2. Dom. 3. post Pent. tex. 1. & 3. Dom. 9. post Pẽt. te. 1. Dom. 2. post Pasch. tex. 2.

2. *Surdum & mutum.*

Confuetudo peccati.

LOCVS moralis de statu peccatoris in peccatis longa consuetudine obdurati. Talis enim verę surdus & mutus est spiritu, sicut hic corpore fuit. Et talis surdus ac mutus hic à Christo sanatus nobis figurauit, quem propterea insolito & admirabili modo sanare voluit, vt nos doceret, quam sit difficile & arduum peccati consuetudinem vincere, vel obduratum in peccato, qui nec audire Dei verbum, vt sanetur, sustinet, nec os ad Deum aperire, vel ad peccati confessionem, vel ad Deum exorandum valet, sanare, & integræ sanitati restituere, sic vt recte loquatur, aure sque ad Deum apertas habeat. Nullo enim modo dubitandum est, totum hoc miraculum etiam iuxta literam spiritualiter esse intelligendum, eaque de caussa & Christum cum tot ceremo-
niis hunc surdum & mutum (quem etiam cæcum fuisse 1.
Matthæus addit) sanasse, & Euangelistam Marcum o- 2.
mnes circumstantias diligẽter perstrinxisse, & Ecclesiam 3.
hoc miraculum inter alia magis illustria Christi facta proponere voluisse. *Dominus enim noster Iesus Christus* (ait S. Augustin.) *ea quæ faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi. Neq; enim tantum miracula propter miracula faciebat: sed vt illa quæ faciebat, mira essent vidẽtibus, vera essent intelligẽtibus. Quemadmodum qui videt litteras in codice optime scripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admirans apicum pulchritudinem, sed*

Miracula Christi spiritualiter intelligenda.

De verb. Domin. Ser. 44.

Simile.

quid sibi velint illi apices, nescit, & est oculis laudator, me
non cognitor, alius autem & laudat artificium, & capit i
tellectum: ita qui viderunt Christi miracula, & non intell
xerunt quid sibi vellent, mirati sunt tantum quia facta su
alij vero & facta mirati, & intellecta assecuti. Tales no
Tract. 24. in Ioan. *schola Christi esse debemus.* Hæc ille: quæ & in tractatu
per Ioannem repetit. Sed & certa ratione probat quod
cit: *Qui enim* (inquit) *dicit, Christum propterea tãtum fe*
se miracula, vt nõ essent nisi miracula, potest illum etiam
cere nescire quod nõ esset tempus pomorum, quãdo ficum qu
Matth. 21. *siuit in arbore. Non enim erat illud pomi tempus, sicut* Eua
gelista testatur, & tamen esuriens poma quæsiuit in arbo
Christus nesciebat quod rusticus sciebat? Significauit ergo
quid se aliud esurire, & aliquid aliud quærere. Nam arb
maledixit, & aruit. Quæ culpa arboris infœcunditas? Illoru
est culpa sterilitas, quorum fœcunditas est voluntas. Erant
go Iudæi habentes verba Legis, & facta non habẽtes; plen
Hom. 2. sup. Euang. *lijs, & fructus non ferentes.* Hæc ille. Sic & diuus Gregor
Miracula Domini & Saluatoris nostri sic accipienda sunt
& in veritate credantur facta, & tamen per significatione
nobis aliquid innuant. Opera quippe eius, & per potenti
aliud ostendunt, & per mysterium aliud loquuntur. Sic e
& in hoc maxime Euangelio, per surdum & mutũ à Ch
sto sanatum, peccatorem grauiter in peccato indurat
intelligere oportet. Et quidem de peccatoribus tam s
Dom. 3. Quadrag. tex. 1. dis, quam mutis, quam etiam cæcis, eo loco quædam
ximus, vbi de dæmonio muto quod Christus eiecer
quod erat etiam dæmonium surdum ac cæcum, plan
idem fuisse videtur miraculum, quod hic Marcus reci
disseruimus. De surdis quoq; dicta multa sunt in illis E
angeliis, quæ de audiendo verbo Dei tractant, vt in D
minica Sexagesimæ, tertia Quadragesimæ, & Passion
De mutis nunc etiam diximus, quũ de Confessionis pe
catorum, atq; item Orationis ad Deum necessitate &
tilitate tractauimus. Hic tamen de vtrisque pauca ad
mus, prout Deus dabit.

Surdus Deo. Surdus ille est, qui Dei verbum nec forinsecus au
per negligentiam, nec auditum in corde retinet per
ritiam. Huius hominis conditio misera & lamenta
lis est. Maximum enim ad salutem medium est Dei v

bu

bum animo haustum atq; retentum. Hinc Sapiens. *Non* *Sap. 16.*
herba aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui *Iosu. 7.*
sanat omnia. Cũ sacerdotalibus tubis sacerdotes cecine- *Allegoria.*
runt. Illico muri Iericho corruerunt. Hoc significare Do-
minus voluit, mundi potentiam atq; tyrannidem sacer-
dotalibus tubis, sermone Domini, Apostolica & Ecclesia- *Ezech. 37.*
stica prædicatione frangendam. Dicit Propheta: *Ossa a-
rida audite verbum Domini.* Volebat Deus illis vitam tri-
buere: sed vt viuerent, opus erat verbum Domini audire.
Esaias inducit Christum ita loquentem. *Posuit os meum* *Esai. 49.*
quasi gladium acutum. Hic est gladius, de quo Apostolus *Ephe. 6.*
ait, *Et gladius spiritus quod est verbum Dei.* Hoc enim gla-
dio penetrantur dura corda, vt fiant mollia; auferuntur
lapidea, vt fiant carnea.

Sed facit consuetudo peccati, vt surdo narretur fa- Consuetu-
bula. De hoc conqueritur in Euangelio Christus Phari- do peccati.
sæorum duritiem & obstinationem taxans: *Similes sunt* *Luc. 7.*
*pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad inuicem, atque
dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis: lamen-
tauimus, & non plorastis.* Peccator videlicet peccandi
consuetudine obduratus, nec præmiis gaudiorum sem-
piternis ad spem erigitur, nec gehennæ pœnis propositis
terrore concutitur: sed cum in profundum venerit, con-
temnit. Sicut vnum peccatum in aliud suo pondere tra-
hit, ita diu pertractum, quasi in profundo barathro de- *Similia*
mergunt. Qui cerasa manducant, non nisi duo aut tria *1.*
manducare proponunt; sed illa tria sua dulcedine ad vi-
ginti, interdum etiam ad centum trahunt, & valetudi-
nem grauiter lædunt. Qui iter facit, & riuulum aliquem
inuenit, quem leui saltu poterat transire, sæpe illum ne- 2.
gligit, & dicit; Inferius facilius illum transibo: qui quan-
to magis descendit, tanto eum ampliorem, & ad trans-
meandum difficiliorem inuenit, quem tamen transna-
tare volens, ne redeundi laborem sumat, aliquando vel
immersus perit, vel ita fundo hæret, vt non nisi ma-
gno aliorum adiumento extricari valeat. Facilius v- 3.
num vulnus quam multa curantur; & melius recentibus
vulneribus, quam veteribus medicina paratur. Idem
de peccatis, & animi vitiis ac morbis cogitandum
est. Qui diu neglexit audire quæ ad salutem faciunt,

Eccl. 21. tandem obſurdeſcit prorſus, ſalutaris doctrinæ factus impatiens. De quo Scriptura dicit: *Cor fatui quaſi vas fractum omnem ſapientiam non tenebit.* Quicquid infundis, in pertuſum hauris doliũ. Et rurſus *Quaſi in pertuſura cribri remanebit puluis; ſic aporia* (id eſt, ſcoria, ſeu ſeculenta & deficiens materia) *hominis in cogitatu illius*, hoc eſt, non percipit, nec cogitat, aut animum adiungit, niſi rebus immundis, fęcibus & ſcorijs huius ſæculi. Horum hominum miſerandum ſtuporem Deus per Prophetam deſignauit, dicens: *Audi popule ſtulte qui non habes cor, qui oculos habentes, non videtis; & aures, & non auditis.* Dicit ſtultum, carnalem, & ſæculi amore captum, non habere cor, quia reb. præſentibus, & peccati dulcedine ſic afficitur, vt nec periculi, aut morbi ſui magnitudinem agnoſcat, nec remedium quærat. Bombyces, qui ſerica fila nectunt: ita tonitruorum ſonitu grauantur, vt interdum etiam moriantur. Quo fit, vt qui eos nutriunt, tympana frequenter pulſent, vt ſonitui molliori aſſueti à grauiori non lædantur. Sic homines carnales, & ſæculi voluptatib. ac curis immerſi, ita harum rerum ſtrepitu & affectu præoccupatos ſenſus habent, ita his aſſueuerũt, vt ad ipſa etiam comminationum tonitrua penitus obſurdeſcant. Sunt enim viridibus lignis perſimiles, quæ ſubiecto igne vſque adeo non accẽduntur, vt ipſum frequenter ignem ſuo humore extinguant: quibus Apoſt. dicit. *Nolite ſpiritũ extinguere: Prophetias nolite ſpernere? Omnia probate: quod bonum eſt, tenete.* Surdi enim illi nihil probant, omnia reijciunt, interpretationes ſpernunt, diuini Spiritus flammas craſſis ſuis cupiditatibus extinguũt. Nihil his hominibus infelicius, nihil deſperatius.

Eccl. 27.

Amatorum mundi ſtupor.

Ierem. 5.

Simile.

1. Theſſ. 5.

Muti Deo.

Eccl. 35.

Allegoria.

Nec meliori loco ſunt muti, qui nec ad Dei laudes, nec ad peccatorum ſuorum cõfeſſionem, nec ad orationes & preces ora poſſunt relaxare. Dicit Scriptura: *Qui conſeruat Legem, multiplicat orationem.* Qui igitur ad Orationem mutus eſt, quomodo Legẽ ſeruabit? Deus populo ſuo, quem ex Ægypto ad terram promiſſionis ducebat, duos duces prouidit, Moyſem & Aaron. In Moyſe legiſlatore, Legem Dei intelligimus: in Aarone ſacerdote, Orationis ſtudium accepimus. Hi duo duces ad

ſalu-

salutis iter nobis necessarij sunt, nec alterum sine altero retinere possumus. Esaias audiens Angelos Dei laudes concinentes; seipsum redarguit, quod in eo genere mutus esset, dicens; *Va mihi quia tacui, & quia vir pollutus labijs ego sum.* Polluta sua labia dicit, quia ad ea quæ Dei sunt loquenda, mutus; ad ea quæ mundi & carnis erant garrienda, loquax erat. Loquitur enim non tam in persona sua, quam in figura impiorum. Vnde subiungit: *Quia in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Lamentatur Propheta ad Dei laudes, ad Orationis studiũ elingues ac mutos; ad vana enarranda loquaces. In taliũ quoq; persona dicit alius Propheta: *Quoniã tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarẽ tota die.* Clamabat tota die, & clamans tacebat, quia ad salutaria efferenda, mutus; ad vana, & inutilia, & noxia effutienda, clamosus erat: ideoq; *ossa mea* (inquit) *inueterauerunt*: id est, tota virtus animæ meæ consumpta & exhausta est. Vnde alibi: *Omnia ossa mea dicẽt tibi: Domine, quis similis tibi?* Ossa nõ loquuntur, sed virtutes animi sunt, quæ Deum benedicunt & glorificant; Hæc ossa inueterascunt & arescunt, Deique memoria, amor, cultus prorsus euanescit, quoties non nisi in vanis, noxijs, & impijs sermonibus lingua occupatur. Quod alio in loco idem Propheta regius luculẽter expressit: *Cuius os maledictione plenum est, & amaritudine, & dolo; sub lingua eius labor & dolor*; id est, talis lingua & laboris & doloris multũ loquenti procurat. Primus ad gratiã motus est, posse loqui Deo; vnde à adolescens à Christo resuscitatur, statim vt resedit in loculo, cœpit loqui: sicut primus humanæ conuersationis actus, est sermones mutuos miscere; & prima parentum voluptas, quum fari suos paruulos audiunt: Ideo Deus apud Prophetam; *attendi & auscultaui, nemo quod bonũ est, loquitur: nullus est qui agat pœnitentiã super peccato suo, dicens, Quid feci.* Hãc primam pœnitentis vocem expectat Deus, in hac voce incipit in pœnitente delectari Deus: hæc vox initium familiaritatis hominis cum Deo. Dixit Socrates, adducto ad se in disciplinam puero; *Loquere, vt te videam.* Etsi personam viderat, tamen hominem nisi loquentem videre non potuit. Sed quemadmodum qui ex natura surdi sunt, ijdem & muti sunt,

Esa. 6.
Psalm. 31.
Psalm. 34.
Psalm. 9.
Luc. 7.
Similia.
Ierem. 8.
Apophthegma.
Simile.

quia instrumentum disciplinæ, quo loqui discitur, auditus est: sic qui spiritualiter surdi sunt, *nec audiunt quid loquatur in illis Dominus*, ijdem & spiritualiter muti sunt, nec de Deo, aut diuina loqui possunt, quia *fides ex auditu est*, & disciplina recta loquendi iuxta Deum, ab auditu Dei, & eorum quos Deus mittit, nascitur. Quare qui vtroque hoc malo laborat, ille maxime de salute periclitatur: Quomodo tamen sanari queat, loca subsequentia declarabunt.

Psal. 1. Rom. 10.

3. *Et apprehendens eum de turba, seorsum.*

Occasio peccati fugienda.

LOCVS moralis de peccati occasione, & conuersatione noxia ante omnia fugiēda Prima huius surdi & muti sanādi ceremonia, quam Christus extra ordinem adhibuit, hęc erat, vt eum à turba semoueret: nō quia etiam in medio turbę sanare eum non poterat, sed vt doceret hoc grauissimi morbi genus, hominemque in peccato obduratum, non prius sanari posse à Deo, non prius remedium salutis à Deo accepturum, quam peccati, in quo est, occasiones fugerit, conuersationem noxiā declinauerit; irritamenta malorum penitus excusserit. Vt quid enim periculo se adhuc committit; qui è malo, in quo est, emergere contendit? Quid de ægrotante homine sperandum esset, qui baculo innixus, vix pedibus consistere posset, si quis illum externa vi impellere, atque prosternere conaretur? Eodem modo anima nostra spirituali ęgritudine laborans, cum ob ingenitam infirmitatem, longamque peccati consuetudinem, quasi alteram naturam, frequentissime labatur, quo loco erit, aut quādo sanabitur, si voluptatis conspectus; peccandi opportunitas, occasiones mali, ad peccandum adhuc alliciāt? Sicut in venis silicis quædam ignis scintillæ latēt, quę vbi silex ferro ictus fuerit, emicant protinus. quibus facile ignis accenditur; eodem modo cum tam corruptę naturæ vitio quam ex deprauatæ consuetudinis noua tyrānide cupiditatum scintillæ & semina in imo pectore velut in silice lateant, vbi peccādi opportunitas oblata fuerit & obiecta mouerint potentiam, protinus quæ sopita erant, excitantur, & quę intus latebant, foras erumpunt.

Similia.

Sapien-

Sapienter S. Wolstanus Wigorniensis in Anglia Episco *Exemplũ.*
pus cuidam sæpius eadem peccata confitenti respondit: *In Vita eius*
Opportunitas, Vt Video, facit latrones, ideo consulo Vt mona- apud Suriũ
chus fias, & sic Vitiorum importunitate carebis. Sane sicut *tom.1.p.431.*
sanctus Propheta, *Sedebã* (inquit) *Domine solus, quia cõmi- Ierem. 15.*
natione replesti me. Non sedi in concilio ludentiũ, & gloria-
tus sum à facie manus tua. Et hic enim impiorum consortia (quos ludentes vocat, id est, impie idola colẽtes, quo *Genes.21.*
sensu Ismaelem ludentem cum Isaac paruulo, & idolo *Psalm. 54.*
latriam docentem, expulit domo Sara) deuitabat, declinans à turba. Sic & alius Propheta: *Ecce elongaui fugiens,*
& mansi in solitudine. Quod & Sapiens his verbis docet: *Eccl. 13.*
Qui tangit picem, inquinabitur ab ea; & qui cõmunicat superbo, induet superbiã. Sic monet suos Apostolus per epistolam: *Ne commisceamini fornicarijs; & cum huiusmodi 1. Cor. 5.*
nec cibum sumite. Et paulo ante: *An nescitis quod modicum fermentum totam massam corrumpit?* & in alio loco: *Corrũpunt bonos mores colloquia praua.* Cũ pestis alicubi grassatur, ciuitates quę ab hu9 infestatione, immunes sunt, *Similia.* 1.
incredibili solertia, maxime vbi purior est aer, omnes aditus præcludunt, ne quis hoc morbo infectus clanculum irrepat. Si qua ouis morbida à pastore animaduertitur, statim à reliquo grege separatur. Sed & in fructibus 2.
ab ijs quæ putrida, sana inficiuntur: *Vuaq; conspecta liuorem ducit ab Vua,* nisi maturius seiungantur. 3. Multo magis circa animæ salutem, & quidem quo purior anima est, ab omni improbo consortio studiose cauendum. Verbum est Spiritus sancti: *Cum electo electus eris, & cum Psalm. 17.*
peruerso peruerteris. Apes hyberno tempore, suæ sibi im- *Simile.*
becillitatis consciæ, in aluearib. latent; & quæ illa non habent, in cauernis terræ se abscondunt, timentes, si in publicum prodeant, se vel ab aere vel vento rapiendas, vel à pluuia suffocandas, vel etiam frigore enecandas esse. Nostram similiter in caussa salutis æternæ fragilitatem agnoscere, & sapienter potius latitare oportet, quam sic in publicum nos dare, vt vel à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapiamur, vel à curis & cupiditatibus suffocemur, vel aliorum frigore & ignauia conspecta, nos quoque in Dei cultu satis per nos tepidi, penitus efficiamur frigidi: De huiusmodi

viro

Esa. 22.
Simile.

viro sapiente dicit Propheta: *Et erit vir sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate.* Sane sicut naufragium pati meretur, quia valido spirante vento, & toto æquore acerba tempestate iactato, mari se tamen vult committere, & vela expandere, vel suæ aut naucleri peritiæ vel nauis robore confisus: sic à Deo deseri, & vel in peccatũ cadere, vel peccato insistere & immergi meretur, qui ventos & tempestates tentationum & occasionum peccati vitare, quum potest, non contendit, aut, quod deterius est, spōte incurrit, aut etiam quærit, vel de Dei auxilio, vel de sua constantia confidens. Hoc enim tentare

Dom. 1. Quadrag. text. 6.
Exemplũ.
Genes. 22.

Deum est, vt alio in loco ostendimus. Cũ Abimelech Rex Saram Abrahę vxorẽ in domũ suam adduxisset, vbi primum intellexit alterius vxorem esse, seipsum excusauit, dicens: *In simplicitate cordũ mei, & in munditia manuum mearum feci hoc. Dixitq; ad eum Deus: ego scio quia in simplici corde feceris, & ideo custodiui te ne pecces in me, & non dimisi vt tangeres eam.* Duo nos hoc exemplum docet. Primum donum Dei esse peculiare, non consentire peccato, postquam in eius occasionẽ quispiã vel inciderit, vel se intromiserit. Secũdo, illum qui per malitiam se in occasionem intromisit, dignum esse quem Dominus permittat cadere. Sane adeo peccandi occasiones omnes, qualescunq; tandem illæ sint, fortiter rescindendæ, & re-

Matth. 10.

ijciẽdæ sunt, vt nec charissimis pignoribus hoc in genere parci debeat. Hoc enim est quod Christus dixit: *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius.* Rursum alibi: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autẽ & animã suam, nõ potest meus esse discipulus,* nempe quoties in occasionẽ peccati hæc illi vertuntur.

Luc. 14.
Marc. 9.

Vnde & alibi: *Si scandalizauerit te manus tua, abscinde illã; si pes tuus, amputa illũ; si oculus tuus, eijce eum. Bonũ est tibi debilem, claudum, & luscum introire in regnum Dei, quã duas manus, pedes, oculos habentẽ, mitti in gehennam ignis.* Vides quam nulli affectui, pignori, commodo, voluptati, operationem quamlibet ex se honestæ parcendum est, quod in occasionem peccati se offert. Rescindendæ ad vnum omnes mali occasiones.

Hinc

Hinc per Prophetam Deus: *Si reuerteris Israel, ad me conuertere: si abstuleris offendicula tua à facie mea, nō commoueberis.* Hoc est, & firma & stabilis erit tua conuersio, si omnia ad malum incitamenta è medio sustuleris: Si quis habet capitalem hostem, nō solum eum pertimescit, cauet, fugit, sed etiam omnes quę eius sunt factiones, eiusque partes tuetur. Podagricus non solum ne quis eum tangat, sed etiam ne quis prope eum accedat, vllo modo patitur. Sic non solum à peccato, sed ab omni eius occasione fugiendum. Quod certe fieret, si peccatum, vt tactum podagricus, abhorreres. Quod etiam quādiu non fit, frustra à Deo sanitatem expetis. Apposite diuus Chrysostomus: *Quam diu quis in fornace voluptatum consistit, etiamsi exemplis abundat infinitis, ipsi res esse supra vires apparet: cæterum si vel leniter cœpit illinc egredi, identidem procedens, vim ignis à tergo relinquit, videtq; ante se & ad pedes propemodum viam roscidam, atque eximia facilitatis.* Tantam vim habet vt apprehendat nos Christus de turba peccatorum, vel ipsius peccati seorsum, vt noxia conuersatione, & peccandi occasione resecta: sic primum & necessarium ad salutem gradum figamus: De peccati occasionibus studiose vitandis, de consortio malorum noxio, de bono solitudinis, in aliis † Dominicis aliquoties diximus, quæ & huc non incommode referri possunt.

Ierem. 4.

Similia.

Paran. 1. ad Theodorum lapsum.

† Domin. 1. Quad. tex. 1. &c. Dom. 3. Quad. tex. 5. Dominic. in Albis tex. 5. Dom. 4. Aduent. tex. 2.

4. *Misit digitos suos in auriculas eius.*

LOCVS moralis de inuocanda Dei gratia, vt auditū fidei & obedientiæ suo sancto Spiritu in nobis aperiat. Surdi enim aures nisi Christus aperiat, surdus manebit. Nisi digitos suos, id est, Spiritus sui vim in auriculas cordis nostri immittat, ad finem & obedientiam mandatorum dura & lapidea corda circumferemus. Vnde in hæc verba D. Gregorius: *Quid est, quod Creator omnium Deus, quum surdum & mutum sanare voluisset, in aures illius suos digitos misit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur? Vnde cum in alio loco eiecisset dæmoniū, dixit: si in digito Dei eijcio dæmonia, profecto peruenit in vos regnū Dei. Quod alius Euāgelista sic refert. Si ego in Spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in vos*

Inuocanda Dei gratia.

Hom. 10. in Ezech.

Luc. 11.

Matth. 12.

vos regnũ Dei. Ex quo vtroq; loco colligitur, quia digitus Spiritus vocatur. *Digitos ergo in auriculas mittere, est per donū Spiritus sancti mentē surdi ad obediēdum aperire.* Hæc illo.
Matth. 11. Quare inter cætera sua miracula etiam hoc Christus posuit, quum Ioanni in vinculis renunciari fecit, an ille esset qui venturus erat, *Surdi audiunt.* Quod & Esaias Propheta clarissimè prędixit: *Deus ipse veniet, & saluabit vos, & aperientur oculi cæcorum, aures surdorum patebunt,* &c.
Esa. 35.
Luc. 8. Quemadmodum enim Diabolus *tollit verbũ fidei de corde audientium, ne credentes salui fiant,* sic è contra Christus qui *venit, vt dissoluat opera diaboli*, mittit digitos suos in auriculas surdorum, *spiritum suum in corda nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Non enim sic vulpes ad tonitrua aures suas obturat, ne audiat, & terreatur; nec sic tauros molesti canes de illorum auriculis pendentes ad macellum ducunt; sicut diabolus homines per auriculas comprehensos in barathrum demittit; canes suos, voluptatū ministros & suggestores mittens, qui sic occupatas mētis auriculas teneant, ne vel Dei tonitrua & cōminationes, vel aliquid salutare audire sustineant. Scribunt de dracone, quod per ipsum auditum interficere elephantē soleat, ore quidem suo aures eius obturādo & cauda pede constringendo. Non aliter Dæmon homines interficit sibilo oris sui, suggestione improba, quasi Sirenum cantibus, hominum aures ita replendo, vt ad cœlestia, & salutaria audienda patere nequeant. Contra hunc igitur tantum hostem, & contra hoc tantum malum, Digitus Christi vnicum medium est: *Oculum enim videntem, & aurem audientem Dominus fecit vtrumq;.* Lydiæ in Actis Apostolicis *aperuit cor Dominus intendere his, quæ à Paulo dicebantur.* Quum Rex Ezechias mittere nuncios per vniuersum Israelem & Iudam, qui ex Regis imperio hæc prædicarent. Filij Israel, reuertimini ad Dominum Deum Abraham, Isaac, & Iacob; alijs irridentibus, & subsannantibus eos. *In Iuda facta est manus Domini, vt daret eis cor vnum, vt facerent iuxta præceptum Regis, & principum, verbum Domini.* Hoc est, quod in Euangelio Christus dicit: *Omnis qui audit à Patre, & didicit venit ad me.* Quemadmodum enim frustra agricola semen in terram spargit, nisi cœlestis influxus adsit, qui semina alat, nutriat

1. Ioan. 4. Galat. 4. Similia. Plin. li. 8. ca. 13. narr. hist. Simile. Prouerb. 20. Actor. 16. Exempla. 2. Par 30. Ioan. 6. Simile.

triat & ad maturitatem perducat: ita frustra per externā prædicationem verbi Dei semē in terram cordis humani spargitur, nisi cœlestis virtus adsit quæ hæc semina foueat & fœcundet. *Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. Cathedram in cœlo habet, qui corda docet*, ait S. Aug. Attamen aperit Deus aurem volentium audire. Neque enim sic hoc Dei opus est, vt vel solus, vel violenter hoc faciat; sed sic Deus aperit aures surdorum, vt & omnium aperire aures ipse paratus sit; & in potestate cuiusq; positū sit pulsanti Deo aperire. Vox enim est. *Ego sto ad ostium* (cordis) *& pulso. Si quis mihi aperuerit, intrabo.* Et Propheta dixit: *Dominus erigit mane, mane erigit mihi aurem, vt audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Quare sic vnumquemque hortatur sacra Scriptura: *Si susceperis sermones meos, & audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscēdam prudentiam.* Et iterum: *Fili mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuā.* Et rursum: *Qui declinat aures suas ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* Denique & idcirco in hoc Euangelio dixit Christus surdo postquam in auriculas eius digitos misisset: *Ephpheta, hoc est, adaperire:* vt videlicet ostenderet spiritualiter surdos (quos in externa hac sanatione significare voluit) debere Deo cooperari, & diuina gratia operāte suas ipsorum aures aperire. De hoc concursu liberæ voluntatis tum diuina gratia vide plura in altero Promptuario Catholico. Docet ergo hic locus, tum Dei gratiam suppliciter inuocandam, ne verbi diuini surdi, auditores simus; tum nostram promptitudinem & obedientiam, vt digitos sui Spiritus mittente Christo, non obturemus aures nostras, nec obturemus corda nostra. De auditu verbi Dei & necessario & fructuoso, deque impedimentis horum, iam in alijs Dominicis identidem & copiose diximus.

1. Cor. 2. Tract. 3. in epist. Ioan. *Apoc. 3.* *Isa. 50.* *Pro. 2. & 4. & 28.* *In Domin. Sexages.*

5. ***Et expuens tetigit linguam eius.*** Gustus spiritualis.

LOCVS moralis de gustu spirituali rerum cœlestium, per sapientiæ donum diuinitus concessum. *Quid enim est* (ait S. Gregorius) *quod Christus expuēs linguam*

Hom. 10. in Ezech.

linguam eius tetigit? Saliua nobis ex ore Redēptoris; ēst sapi-
tia accepta in eloquio diuino. Saliua quippe ex capite deflu[it]
in ore. Ea ergo sapientia quæ ipse est, dū lingua nostra tangi-
tur, mox ad prædicationis verba formatur. Hæc ille. Qui
Rom. 8. spiritualiter mutus est, nescit loqui cœlestia, & animę la-
lutaria; nullum eorū gustum percipit. *Prudentia. n. car-*
nis inimica est Deo: legi Dei *subiecta non est. Nec enim potest.*
Sicut enim nix, nisi solis calore, liquefieri non potest; sic
homo carnalis, nisi nouo diuinę sapientiæ igne succen-
sus, sapere, gustare, aut affici erga ea quæ Dei sunt, non
1. Cor. 2. potest. *Animalis homo non percipit ea quæ* Dei *sunt. Stulti-*
tia enim est illi. Ezechiel Propheta vtriusque personam &
spiritualis & animalis expressit. In persona spiritualis di-
Ezech. 3. xit de seipso: *Comedi volumē illud, & factum est in ore me[o]*
Vbi supra. *sicut mel dulce.* Vbi diuus Gregorius: ipsi de omnipoten-
ti Domino sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerunt
in cordis sui visceribus veraciter amare. In eius quippe
ore Scriptura sacra dulcis est, cuius vitæ viscera manda-
tis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum, cui
interius impressa ad viuendum fuerit. Hæc ille. Perso-
nam carnalis & muti, nescientis cœlestia vel loqui vel
Ezech. gustare, his verbis describit: *Omnis domus Israel attrita*
fronte est, & duro corde. Attrita frons est (ait super hæc ver-
Vbi supra. ba Gregorius) in huius mundi actibus assueta; quia sicut
sunt nonnulli, qui quietem cunctis mundi præmijs atque
honoribus præponunt; ita sunt nonnulli, qui, vt in hoc
mundo aliquid esse videantur, terrenis laboribus insu-
dant, insistunt caussis, permiscentur iurgijs. Et quamuis
se corpore deficere inter labores sentiant; amore tamen
terrenarum rerū deuicti, delectabiliter fatigantur. Qui-
Osea 10. bus per Prophetam dicitur: *Ephraim vitula docta diligere*
trituram. Vitula enim in tritura areæ assueta, etiā si rela-
xetur à labore, sponte redit. Sic quibusdam prauis men-
tibus nihil est difficilius, quam si eis præcipitur, vt in hu-
Exemplū. ius mundi actib. non laborent. Hæc Gregor. Talis erat
Turranius ille, qui post annum 90. cum vocationem pro-
curationis à Caio Cæsare vltro accepisset, componi se in
lecto, & velut exanimem à circumstanti familia plangi
iussit: nec finiuit ante tristitiam, quam labor illi suus
restitutus est. Hæc Seneca lib. De breuit. vitæ, cap. 20. Isti

omnes

omnes præpostero gustu sic terram amant; & *terrena sapiunt*, ac si nihil aliud quam terra essent, *quorum gloria in confessionem*, ait Apostolus. In horum linguam vt sapientiæ suæ saliuam expuat Christus, necesse est. Sicut enim lippos oculos solis splendor offendit, sanos delectat: sic terrena sapientibus veræ sapientiæ deliciæ fastidio sunt; spiritualibus autem & sanis admirabilem dulcedinem afferunt. Nam vt Iudæi carnales manna cibum cœlestem, & omne delectamentum in se habentem fastidiebant, cucumeres, pepones, cepe, & allia Ægypti ei præferẽtes: sic sæculi amatores carnis voluptates, honores, diuitias pro summo bono habent; eorum vero quæ ad Dei honorem, aut animæ salutem faciunt, nullo gustu afficiuntur. Hunc ingentem animi morbum vt Christus significaret, huius hominis muti non solum loquelam reddidit, sed & gustum restituit; imo idcirco prius saliua sapientiæ linguam tetigit, & gustum reparauit, vt sic postea loqueretur recte. Scribit Solinus, Bucephalum, Alexandri equum, quum armatus ad prælium esset, suisque phaleris regijs ornatus, nullum alium sessorem admittere voluisse, quam ipsum Alexandrum, non armatum vero neque ornatum, quemuis agasonem aut famulum conscendere permisisse. Eadem est differentia animi cœlesti armatura induti, diuinæ sapientiæ donis & gratijs exornati, atque eisdem vacui. *Indutus enim armaturam Dei*, non nisi Christum animo suo insidere patitur, non nisi *ea quæ sursum sunt, sapit, vbi Christus est, in dextera Dei sedens*. Hac cœlesti armatura qui caret, sapit ea quæ sunt super terram. Sed nos Christiani in baptismo nostro diuinæ sapientiæ gustum accepimus, sub eadem cæremonia, qua hic Christus vsus erat. Si adhuc terrena sapimus, meminerimus à baptismi gratia nos excidisse; & per secundam pœnitentiæ tabulam eam reparare contendamus, Christique opem implorare, vt imponat nobis manum,

Philip. 3. *Simile.* *Exemplũ.* *Simile.* *Ephes. 6.* *Coloss. 3.*

6. *Et suspiciens in cælum, ingemuit.*

Peccati status & turpitudo.

LOcvs moralis de statu hominis in peccato miserando, & de ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore. Christus enim hoc loco (quod in alijs sanandis nunquam fecisse legitur) idcirco *suspiciens in cælum*, quasique diuinam opem flagitans, vel potius ingenti quodam Dei auxilio atque fauore in re præsenti opus esse significans, *ingemuit*, &, vt in Lazaro quatriduano suscitando fecit, *infremuit spiritu, & turbauit semetipsum*, vt doceret hominis spiritualiter surdi & muti, id est, in peccatis obdurati, omniq; pietatis sensu & gustu destituti, quanta esset miseria, quam acerba calamitas, quam difficilis curatio: ideoque quantis nos in cælum desiderijs & suspirijs suspicere, quantos gemitus ed[…] conuenit, vt ex tam miserando peccati statu liberemur. *Suspiciens Christus in cælum, ingemuit* (ait S. Gregorius) *non quod ipse necessarium gemitum haberet, qui dabat quod postulabat, sed nos ad eum gemere qui cælo præsidet*, docuit *vt & aures nostræ per donum Spiritus sancti aperiri, & lingua per saliuam oris, id est, per scientiam diuinæ locutionis solui debeat ad verba prædicationis.* Hunc locum tum de peccati in se turpitudine atque horrore, tum de eius statu, siue in nobis, siue in alijs amare flendo, in alijs Dominicis iam late tractauimus. Hic tamen aliqua addemus prout Deus dabit; in materia enim tam vtili & necessaria vix vnquam satis dici potest.

Ioan. 11.

Hom. 10. in Ezech.

Dom. Pass. text. 1. Dom. 9. post Pē. tex. 1. & Dom. 10. post Pent. tex. 6.

Genes. 6.

Ac primum, maximum malum esse debet, quod omnipotenti Deo gemitum excutere potuit. Sic enim in prima mundi ætate, quando *omnis caro corruperat viā suā*, Deus *dolore cordis tactus intrinsecus* fuisse dicitur. Et iterum Paulus: *Nolite contristare Spiritum sanctū, in quo signati estis in die redemptionis.* Non quod dolor in Deum aut tristitia in Spiritum sanctum cadat; sed quod tam odiosa, horrenda, vilis, & absurda res peccatum sit, vt nullo satis dolore plangi queat, Deumque acerrime offendat. Et vide breuiter quid sit Deum offendere. Primum in omnium bonorum authorem & beneficentissimum tibi Patrem peccas. Et hic omnia tam in genere, vel totius mundi, vel omnium fidelium communia, quam

Peccati enormitas.

in par-

in particulari propria cuique à Deo collata beneficia enumerari possunt. Parum certe homo ab homine peteret, qui id solum postularet, vt si quando beneficia aliqua ipso actu in eum exerceret, tum temporis diligeret. Quid enim minus peti potuit? Quum enim omnes aliæ operæ & labores alterius generis mercede compensari possint, nec est opus, vt qui pro altero iter fecit, verbi gratia, ab eo vicissim id expectet, vt pro se iter faciat, sed pecunia, vel quauis alia mercede talis labor compensari potest; solus amor amore rependitur: qui amat, amari vult, nec amanti te vnquam satisfacies, nisi vicissim ames. Deum ergo perpetuo nos amantem, singulis horis atque momentis actu benefacientem, quia & esse, & vitam, & victum, & gratiam in statu virtutis, patientiam in statu peccati (omnia beneficia excellentia) nobis confert; si non redamamus, si offendimus; nec minimum illi mutui amoris officium reddimus; hoc vno nomine grauiter & acerbe peccamus. Quod si tam tui amantem offendere nullo loco ducis; at vide in quam potentem impingas. In illum stupide offendis, & contra illum calcitras. *Qui potestatem habet mittendi animam tuam & corpus in gehennā* ignis æterni; *qui nutu suo terram concutit, qui tangit mōtes & fumigāt, cuius ira nemo resistere potest, sub quo curuantur qui portāt orbē, qui claues habet vita & mortis, qui deducit ad inferos & reducit, cuius magnitudinis non est finis, in cuius manus incidere horrendum est.* An non illum insanum dicas, qui obuerso capite in columnam æneā magno impetu impingat? At multo insanior est, qui sciens & prudens omnipotentem Deum audacter offendit. Deinde quis tu es qui Deum offendere non vereris? Nonne puluis & cinis, & terræ vermiculus? Vide quid oret Deum Propheta: *Memor esto huius. Inimicus improperauit Domino, & populus insipiēs incitauit nomen tuū.* Petit à Deo vindictā, quod vilis puluisculus infinitam Dei maiestatem contemnere audeat. Denique quæ tandem tanta causa est, vt tu talis tantum ac talem Deum, tam beneficum, tam potentem, tam temere & identidem offendas? Aliquod forte ingens bonum tuum? aut aliqua vrgens necessitas tua. Sit ita, aliquando sic se rem habere; vt cum

Simile.

Solus amor amore rependitur.

2.

Luc. 11.
2. Mach. 8.
Psalm. 103.
Iob 9.
Apoc. 1.
1. Reg. 2.
Psal 144.
Hebr. 12.

Simile.

3.

Psalm. 73.

4

Luc. 22. *1. Reg.* 13. Petrus metu mortis Christum negauit. vel cum Saul, veniente tempestiue Samuele, ne populus ab eo nouo Rege dilaberetur, sacrificium obtulit, & sacerdotij munus sibi arrogauit. At tu, quoties modici lucelli, breuissimæ voluptatis caussa in Deum peccas, & hamo aureo pisciculum venaris! Propter hoc exclamat Propheta: *Propter quid irritauit impius Deum?* Et fortius exclamat Christus: *Quam dabit homo commutatione pro anima sua, aut quid proderit homini si vniuersum mundum lucrifaciat, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* His ergo de caussis suspiciens Christus in cœlum, ad peccatoris insignem audaciam, temeritatem, stultitiam ingemuit.

Psalm. 9. *Matth.* 16.

Simile. Sicut pius pater phrenetici filij insanam lætitiam, illo ridente, deplorat; & quo magis ille ridet, eo magis gemit: ita Deus nostram in peccando dementiam defletus sibique acriter displicere, multis modis ostendit. Peccator quidem quam diu in peccato suo est, & affectum ac voluntatem peccandi retinet, tam diu nec dolet, nec ingemiscit, nec sentit vel onus vel turpitudinem peccati: quia videlicet peccatum adhuc in suo loco sibi connaturali sistit & manet, nempe in voluntate & affectu. Locus enim peccati proprius & subiectum proprium neq; corpus est, quia lapides & ligna non peccant; neque sensus est, quia bruta animantia non peccant; neque etiam ipse intellectus, quia eius est dictare & dirigere, non facere aut exequi; sed sola deprauata voluntas.

Peccati sensus cur amittitur.

Simile. Quemadmodum ergo elementum in suo loco non ponderat, vt de aqua manifestum est; in qua si quis toto tempus immergatur, vt in profundo maris aut fluminis sit, supernatantis aquæ pondus non sentit: omnino; at extra aquam positus, vna aut altera aquæ amphora humeris imposita, vehementer se grauari sentit: sic omnino peccatum adhuc in affectu & voluntate manens non ponderat, non grauat, non molestat; sed voluntatem semel egressum, & affectu deposito, intolerabile onus videtur.

Exempl. Dauid pepetrato adulterio, quamdiu in peccati voluntate mansit, nullum onus sensit, sed de peccato in peccatum processit, & adulterio homicidium adiunxit, innocentem Vriam interficiens. At vbi primum, comminante Nathan Propheta, factum pœni-

2. Reg. 11. & 12.

pœnitere cœpit, dicens, *Peccaui*, iamq; mutata voluntas *Psalm. 37.*
esset, & suum locum peccatum excessérat, vide quid di-
cat: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut
onus graue grauatæ sunt super me. Anxiatus sum, & humi-* *Epist. 98*
liatus sum nimis, & rugiebam à gemitu cordis mei. Elegã-
ter & sapienter Seneca: *Omnium aliarum artium peccata
artificibus pudori sunt, offenduntq́; deerrantem: vita pecca-
ta delectant.* Non gaudet nauigio gubernator euerso; nõ *Dissimilia.*
gaudet ægro medicus elato; non gaudet orator, si patro-
ni culpa reus recidit: at contra, omnibus crimen suũ vo-
luptati est. Lętatur ille adulterio, alius furto, mendacio
alter; nec ante illis culpa, quam culpæ fortuna casus aut
exitus acerbus displicuit. Hoc totum facit peccati affe-
ctus & voluptatis adhuc manens. *Peccati remorsus.*

Ad hunc hominum in suis peccatis stuporem Chri-
stus hic ingemuit. Ipsa enim natura peccati horrorem
animis nostris inseuit. Vnde Seneca: *Tuta scelera esse, se-* *Ibidem.*
*cura nõ possunt. Multos fortuna liberat pœna, metu neminẽ.
Quare? Quia infixa nobis eius rei auersatio est, quã natura
damnauit.* Sed sic naturã consuetudo peccandi deprauа-
uit, vt nec rectum videre, nec peccati sensum habere pos-
sit. In quo ethnicis deteriores nos Christiani sumus. E-
picurus voluptatis assertor, cum *nihil iustum esse natura*
diceret; improbe & impie: tamen adiecit, *crimina vitãda* *Seneca vbi*
esse, quia vitari metus non possit. Potest enim (inquit) *nocẽti* *supra.*
contingere vt lateat, latenti fiducia nõ potest. Et alius Phi- *Apoph-*
losophus Lucretius: *Multis se quisq́; modis semper fugit,* *thegma.*
varias voluptates consectando, & sicut ægri corpore so-
lent, mutationibus loci, cibi, strati, quasi remedijs inani-
ter vtendo: *sed quid prodest si se non effugit? Sequitur se ip-
se, & vrget grauissimus comes, animi morbus, & conscientiæ
mastix.* Atque hæc quidem ille. Sed maior videtur no-
stra impietas, & vlterius progressa iniquitas, qui iden-
tidem peccando, & sensum peccati amisimus & noti- *Dissimilia.*
tiam. In omni corporis ægritudine, quum principia du-
bia sint, & nomen morbi quæratur, progressus certi
sunt; & quo magis inualescit, eo & acrius sentitur, &
certius dignoscitur. At contra in animi morbis, in pec-
catis, quum principia clara sint, & primis scrupulis ma-
gis stimulemur, quo quis peius se habet, eo minus sen-

 tit:

tit: quo quis sæpius peccat, eò minus cõpungitur, & in multo progressu excusationes quęruntur, ac demũ virtus aliqua esse videtur, quod magnum scelus est. Nã febrem quidem, maximè paulò acriorem, nemo sanitatem dixerit; nec tabem paulo diuturniorem quis bonã corporis habitudinem appellauerit; nec podagram pedum velocitatem, aut pallorem ruborem esse aliquis affirmauerit: vitijs tamen, & quidem quo magis inualuerint, virtutum nomina imponuntur: vt iræ animi fortitudo, amori amicitia, inuidię æmulatio, superbię magnanimitas, calliditati prudentia, auaritiæ frugalitas, ignauiæ cautela ac diligentia. Ita singulis fere vitijs patrocinia virtutum inuẽta sunt: nec peccata agnoscimus quidem, tantum abest vt eorum sensu tangamur. Sic in luce gratiæ constituti, naturæ lumen amisimus. Hic est horrendus peccati exitus, hæc labes, hoc venenum. Et hodie verum est, quod de suo tempore, florente tunc imperio Romano, scripsit Seneca: *Cum videris forum multitudine refertum, & septa concursu omnis frequentia plena, & illum circum, in quo maximum sui partem populus ostendit, hoc scito istic tantundem esse vitiorum, quantum hominum.* Hanc peccati cæcitatem, enormitatem, frequentiam, suspiciens in cœlum ingemuit CHRISTVS.

Li. 2. de Ira, cap. 8.

7. *Et præcepit illis ne cui dicerent.*

Gloriæ fu-

LOCVS moralis de fuga gloriæ, & existimationis propriæ, siue de non appetenda ex bonis operibus laude ab hominibus. Hunc locum directè, & ex similibus Christi verbis iam tertio tractauimus, Domin. 3. post Epiphan. textu & loco; vbi Christus sanato cæco dixit; *Vide nemini dixeris* Domin. 4. Quadragesim. textu & loco 6. vbi Christus facta panum multiplicatione, *Vidẽs, quia volebant turbæ rapere eum, vt facerent Regem, fugit in montem ipse solus.* Domi. Passionis textu 5. vbi Christus Iudæis dixit: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Indirectè vero toties hic locus tractatus iam fuit, quoties vel contra superbiam, ambitionem, vanam sui ipsius ostentationem; vel pro humilitate, & de sui ipsius humiliatione diximus. Quorum priusiam in sex lo-

ci-

cis, posterius in quinque locis tractauimus. Contra superbiam, & vanam gloriæ affectationem, Dominic. 3. Aduentus, tex. 6. Dom. 4 Aduent. tex. 6. Dom. 2. post Pentec. tex. 4. Dom. 5. post Pentecost. tex. 1. in fine, & Domin. 10. post Pentecost. textib. 1. 2 & 7. De præstantissima humilitatis virtute, & necessaria suijpsius humiliatione, dictum est Domin. 3. Aduentus, tex. 8. Domin. 3. post Epipha. tex. 8. Domin. in ramis Palm. tex. 3. Dominic. 4. post Pentecost. tex. 5. & Domin. 10. post Pentecost. tex. 8. Fuit ergo hic locus iam quaterdecies explicatus. Inde depromat Concionator, quæ hic dicenda putabit. Paucula tamen donante Christo, addemus, quia nulla vel acerbior, vel magis vulgaris est animarum atque virtutum pestis, quam vana ipsius vel ostentatio, vel complacentia, vanæque laudis & existimationis affectatio. Sancte cecinit, & salubriter monuit Anna Samuelis mater: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Recedant vetera de ore vestro*: id est, vaniloquia, quibus assueuistis. Taxat Phenennam alteram vir sui vxorem, quæ de prole sua gloriabatur, & sterilitatem Annæ exprobrauerat: *Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.* Ille nouit & omnium rerum quæ accidũt, caussas, & cordium nostrorum occulta: quæ duo non ad gloriandum mouere debent. Quicquid enim vel nobis boni, vel alijs mali accidit, aut datum est: quum huius discriminis causam solus Deus sciat, non est quòd quisquam superbiat, sed quod Dei occultum iudicium reformidet, qui quosdam *eleuans allidet*, quosdam *humilians exaltat*: qui *cuius vult miseretur, & quẽ vult indurat.* Rursum cum Deus solus *scrutetur corda, & renes*, &. *Dominus nouit hominum cogitationes, quoniam vanæ sunt*, id est, quod multum in seipsis inaniter inflari, quam in Deo omnium largitore solide subsistere; frustra suam gloriã affectat superbus, etsi homines latens, Deum tamen non latens. Totum illud Annæ canticum in laudibus humilitatis versatur, & contra superbiæ vanitatem declamat. Quid profuit Roboam filio Salomonis vanissima illa sui iactatio, qua dixit: *Minimus digitus meus grassior est dorso patris mei?* Nõne ex duodecim tribubus, quibus imperabat, decem amisit? Sancte monuit suum filium

1. Reg. 2.

Psalm. 101.

Rom. 9.

Psa. 7. & 93.

Exemplũ.

3. Reg. 12.

Tob.4. filium Tobias senior: *Superbiam nunquã in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Quod & Propheta Regius cecinit. *Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Et per alium Prophetam Deus dicit: *Auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adijcies exaltari* (id est, superbire) *amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum, & sperabũt in nomine Domini.* Prædicat Propheta quales futuri erant filij noui Testamenti, eo semel per Christũ propalato, humiles videlicet, qui non in seipsis gloriarẽtur, sed in Deo sperarent. Talis erat Paulus, qui hanc superbiæ vanitatem longissime fugiens, ita scribit: *Non audemus inserere aut cõparare nos quibusdã qui seipsos commendant, sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparãtes nosmetipsos nobis, non in immensum gloriabimur.* Docet suo se quemq; metiri pede, nec inaniter supra id quod est, efferri. Apte Phocion Atheniensium Dux cuidam iactabũdo respõdit: *Cupressis sunt plane similes sermones tui. Illi enim magni sunt, nec vllos fructus ferunt.* Sic apud nos tagi, vlmus, aliæque multæ arbores. Holophernes dum superbissime gloriaretur, dicens ad Achior, *Cum percussero omnes Iudæos quasi hominem vnum, tunc etiam ipse cum illis Assyriorum gladio interibis*; adeo nihil fecit, vt saluis omnibus Iudæis, ipsius caput mulieris Iudææ manu præscinderetur, totusq; eius exercitus à Iudæis deletus fuerit. Idem accidit Sennacherib, per Rabsacem suum exprobranti, & certum interitum Hierosolymæ cõminanti; perijt enim ipse cum toto exercitu suo, stante & florente ciuitate. Sicut canes multum latrãtes minus mordent; sic multum iactabundi minus præstant.

Psalm.11. *Sophon. 3.* *Exemplũ.* *1. Cor. 10.* *Apophthegma.* *Bruson. l.3. cap.21.* *Exemplũ.* *Iudith. 2.* *Aliud.* *4. Reg.18.* *Simile.*

Atque hæc quidem iactantia absque actione virtutis assumitur, & de necdum factis, sed quæ facienda præsumit, inflatur; tanto vanior quanto prorsus inanior. De quo genere vide plura in Dominica 3. Aduentus, text.1. Sed nec de ipsa iam peracta virtute, non de rebus vtcunque præclare ac laudabiliter gestis, vel gloriandum apud nosipsos, vel alienam laudem captandam esse, docet in hoc Euangel. Christus, præcipiens surdo & muto, quem sanauerat, ne cui diceret; Qui enim in nobis operibus

ab ho-

ab hominibus, non à Deo gloriam quærit, perspicue ostendit, se non Dei filium, sed hominum seruum esse, ideoque *hominibus placere cupiens, & Christi seruus non est,* Galat.1.
& Christum grauissime offendit. Aquila probat pullos Similia.
suos geminos ac germanos esse, si apertos oculos in solẽ 1.
intendunt: quod qui non faciunt, in terrã deiicit, vt suppositios, nõ suos. Sic Deus probat opera nostra, si recta intentione in eum ferantur, si eius gloriam & obsequium ante oculos habeant. Quæ enim non Deum respiciunt, sed & hęc inferiora referuntur, non pro filiorum suorum operibus agnoscit, sed in terra dimittit, vt hic mercedem suam totam accipiant. Nõne vero vxor illa viro suo ma- 2.
xime displicet, eumque grauissime offendit, quam quotidie videt curiose se ornantem, vt aliorum oculis placeat, non viro suo? nonne eam certissime adulteram iudicabit? Sic plane Deũ offendũt, qui circa virtutis actiones solliciti, non nisi vt hominibus placeant, & ab hominibus laudẽ captent, qui id faciũt, horũ animus fornicatur à Deo, vt seruiat creaturæ. Vnde Iacobus: *Adulteri,* Iacob.4.
nescitis, quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Deinde huiusmodi vani ostentatores, vtcunq; momentanea aliqua laudis voluptate titillentur, ad extremum sempiterno dolore torquentur. Quemadmodum enim mimi in 3.
theatro tota die saltant, & corpora miris modis agitando fatigant, ob id solummodo, vt spectatoribus placeant, & plausum theatralem cũ aliquo lucello pecuniario accipiant; sed nocte adueniente, & spectaculo finito, maximam omnium membrorum fatigationem reportant, & ante ætatem fracti, debiles, ac claudi fiunt: sic omnino vanæ gloriæ cupidi, mille modis pietatẽ simulant, & circa externa virtutum opera varie se cruciant; sed sub mortem nihil illis superest nisi labor & dolor, & *lassati in via* Sap.5.
iniquitatis, id est, fictæ virtutis, vere *vias difficiles ambulauerunt;* quia magnis & honestis laboribus infernũ mercati sunt, *quia sol iustitiæ non illuxit illis,* quia Dei gloriam ante oculos non habuerunt, sed suã in omnibus quæsierunt. Quod ne fieret, Christus, sanato surdo & muto, rei gestæ famam & commendationem studiose auersatur.

8. *Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis p... prædicabant, & eo amplius admirabantur.*

LOCVS moralis duplex. Vnus, quod gloria fugientes sequitur: sicut hic Christus à populis magis prædicabatur, quo magis ab illis prædicari recusauit. Alter contra torporem fidei, & ignauiam nostram, qui accepto mandato, *Vt omnis lingua confiteatur quia Iesus Christus est in gloria Dei Patris*, Christum tamen non confitemur, non prædicamus, nō admiramur: quod isti, Christo etiam prohibente ne id eo tunc tempore fie-ret, fecerunt tamen, & studiosissime fecerunt, dicentes: *Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.* Prior locus iam aliquoties tractatus est, cum de humilitatis amplissima mercede, & hac maxime propria, quod quanto quis se humiliat, tanto exaltatur magis, dissere-mus: vt in Domin. 3. Aduentus, text. 8. Domin. 4. post Pentec. text. 4. & Dom. 10. post Pent. tex. vlt. Posterior locus etiam in superioribus explicatus est, in Domin. in ramis Palm. text. 4. & Dominic. Paschæ, text. 3. De sensu verborum Christi aliquid tantum hoc loco notabimus. Christus hic præcipiens sanato surdo & muto, eiusque amicis, qui eum sanandum adduxerant, ne cuiquam hoc dicerent, non ea intentione præcepit, ne id facerent, vt verba sonant; sed vt ostenderet se illam gloriam non captare, simulque vt hac prohibitione eorum fides illu-strior redderetur. Sic quum sanato leproso dixisset
Matth. 8. Marc. 1. Christus, *Vide nemini dixeris*; adiungit Euangelista, vt-que in hominis laudem, nō vituperium: *Ille autem egressus cœpit prædicare & diffamare sermonem.* Similiter sanata
Marc. 5. filia archisynagogi, *præcepit illis Christus vehementer, vt nemo id sciret.* Refert tamen alius Euangelista de hoc fa-
Matth. 8. cto: *Et exijt fama hæc in vniuersam terram.* Vtique referentibus illis qui præsentes aderant, & quibus præceperat ne quis id sciret. Denique post illam nobilissimam Petri confessionem, quod Christus esset Filius Dei, & *præcepit Christus discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse*
Matth. 16. Luc. 9. Ioan. 4. *esset Iesus Christus:* quos tamen postea, vt hoc dicerent & prædicarent, *misit binos & binos ante faciem suam:* & vt in illo nomine baptizarent, ac miracula facerent. Est ergo hoc

hoc Christi præceptum doctrina, non obligatio: quam eius mentem isti optime assecuti, tanto magis prædicabant Christum, quanto ne id fieret, præcipiebat magis; hoc est, vt id fieret docebat magis. Sic amantes vetant interdum fieri, quod maxime cupiunt, vt amãtium suorum amorem certius probent. Vere enim amantes hoc genus præcepti & optime intelligunt, & alacriter adimplent.

EVANGELIVM DOMINICÆ XII. POST PENTECOSTEN.

BEATI *oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens: Magister, quid faciẽdo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: in Lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mẽte tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dixitq; illi: Recte respondisti: hoc fac, & viues. Ille autem volẽs iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Suspiciens autẽ Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiã despoliauerunt eum; & plagis impositis, abierunt, semiuiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præteriit. Similiter & Leuita, quum esset secus locum, & videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & vidẽs eum misericordia motus* Luc. 10.

motus est. Et appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit. Et altera *die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe; & quodcunque supererogaueris, ego, cum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.*

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* De vera laude iustorum, etiam in hac vita.

2. *Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum, & dicens:* De doctrina & scientia cum virtute & pietate necessario coniungenda.

3. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnib. viribus tuis, & ex omni mente tua.* De amore Dei super omnia.

4. *Et proximum tuum sicut teipsum.* De dilectione proximi.

5. *Ille autem volens iustificare seipsum, dixit.* Contra hypocrisim, & falsam sanctitatis opinionem affectatam.

6. *Videns eum misericordia motus est,* &c. De misericordiæ operibus erga proximos.

7. *Vade, & tu fac similiter.* De bonorum operum necessitate.

I. *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis.*

Laudanda virtus.

LOCVS moralis de vera laude iustorum, etiam in hac vita. Etsi enim laudis cupiditas à iusto penitus excutienda est, ad necessariam humilitatis custodiam, propter superbiæ periculum: tamen; vt ipsa virtutis laudem meretur, sic eam à nobis laudari conuenit; nec virtus tantum ipsa, verum & virtute præditi, iusti & boni studiose interdum laudandi sunt. Christus Ioannem Baptistam accurate laudauit, vt in alia Dominica dictum est, vbi & hunc locum tractauimus. Laudauit

Matth. 11. *Dom.* 2. *Aduent. tex* 8.

dauit quoque Nathanaelem; dicens: *Vere Israelita hic est, in quo dolus non est.* Laudauit etiam coram & in facie Cẽturionem, & Chananæam mulierem, huic dicens; *O mulier, magna est fides tua*, de altero præsente dicens; *Non inueni tãtam fidem in Israel.* Sed & S. Iob in Scripturis à Deo laudatur: *Nonne considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum & recedens a malo?* Sic hoc in loco laudat Christus discipulos suos, & eos beatos vocat propter ea quæ viderant, id est, propter fidem & obedientiam in doctrinam eius. Nam corporaliter Christum omnes fere Iudæi viderant, quos tamen adeo beatos non vocat, vt *gentem prauam atque peruersam* nuncupet, futurum asserens, vt Niniuitę, meretrices, peccatores surgant in iudicio, qui eos condemnent. Beatos igitur eos vocat, quia cũ fide viderunt, & cum obedientia audierunt Christum, & doctrinam eius.

Ioan. 1. *Matth. 15.* *Matth. 8.* *Iob 1.* *Matth. 12. & 16.*

Hæc autem laus & commendatio pietatis ex triplici capite vtilis est. Primum ex parte iustorum, quia tum hæc illis laus debetur (vt in alia Dominica ex Christi verbis explicatum est) tum virtus laudata crescit, si vera virtus est. *Quomodo enim probatur in sufflatorio argentum, & in fornace aurum; sic probatur homo ore laudantis.* Quando segetes multum creuerunt, ita vt spicas proferant, & ad maturitatem tendant, cupiunt earum domini vt venti quidam spirent quibus grana tumescant, & grãdiora ac pleniora fiãt. Quod vt in solidis granis vtile est, & spicam turgentem iuuat, inanem vero & tenuia grana excitat & vrit ventus: sic solidam virtutem auget laus, quia animum iusti ad eius pulchritudinem magis accendit, tenuem & debilem virtutis actionem, penitus corrũpit; quia dum laude inflatur, euanescit. Qua de re sic D. Gregorius: *Cum humana lingua attestatione laudamur, occulta pulsatione requirimur quid de nobis ipsis sentiamus, & in hoc humiles permaneamus. Superba etenim mens etiam quum de se falsa dicũtur, exultat: quia non apud Deum qualiter viuat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. At cõtra, si cor veraciter humile est, bona quæ de se audit, aut minime recognoscit, & quia falsa dicuntur metuit; aut certe si adesse ea sibi veraciter scit, eo ipso formidat, ne ab æterna Dei retri-*

Virtutis laus propter tria vtilis.
1.
Dom. Pasch. text. 4.
Prou. 7.
Simile.
Moral. l. 22. cap. 9.

retributione pereant, quo hæc cõsiderat hominibus diuulgata.
Quæ ex re agitur, vt electorum animus magno laudũ suarum
igne crucietur, atq; ab omni corporis sui rubigine mœrore cogi-
tationis excoquatur. Cauta enim consideratione trepidat, ne
aut de his, in quibus laudatur, & non sunt, maius Dei iudici-
um inueniat, aut de his, in quibus laudatur, & sunt, cõpetens
Exemplũ. *præmium perdat. Vnde plerunq; fit, vt sicut iniustus ex laude*
Epist. 31. *sua polluitur, ita vir iustus audita laude sua purgetur.* Hæc
ille. Huius rei exemplum sanctissimus Pater Aug. prębuit.
Quum enim à sancto Paulino miris laudibus per episto-
lam extolleretur, respondit: *Pudet me quidem tantum boni*
de me credere, sed plus piget tibi nõ credere. Est quod faciam,
Non me credam talem, qualem putas, quoniam non agnosco:
& credam me abs te diligi, quoniam sentio & plane perspicio.
Ita nec in me temerarius, nec in te ingratus exstitero. Et pau-
lo post, quia per familiarissimũ & sui amantissimum quẽ-
dam hanc epistolam dederat, adiecit: *Neq; huic tam fami-*
liari amico meo velim credas, quæ de me forte laudãs dixerit.
Sensi enim etiã ipsũ sæpe non mentiẽdi studio, sed amãdi pro-
pensione falli iudicantem, & arbitrari iam me accepisse quæ-
dã, quibus accipiendis à Domino patente ore cordis inhiarẽ. Et
si hoc in os meũ; quis non conijciat, quanta de me absente me-
Epist. 7. *liora quam veriora lætus effundat?* Rursum alio in loco: *Nõ*
mihi placet, cum à charissimis meis talis esse existimor, qualis
non sum. Profecto enim non me, sed per me alium sub meo no-
mine diligunt, si non quod sum, sed quod non sum diligunt.
Fuit ergo sancto huic viro laus in eum sæpe congesta hu-
militatis materia, & purgationis argumentum, vt tanto
sibi attentius prospiceret, quãto se ab aliis maiorẽ existi-
Epist. 126. mari cerneret. Sic in alia epistola perspicue scripsit: *Quod*
de nobis tam bene existimas, vt fideles Dei seruos nos esse cre-
das, idq; ipsum in nobis corde purissimo diligas gratulandum
potius tuæ beneuolentiæ, quam tibi gratiæ agendæ sunt. Tibi
enim prodest ipsam diligere bonitatem: quam profecto diligit,
qui eum diligit quem credit bonum, siue ille talis sit, siue non.
Quapropter tibi hac de re gratulãdum est. Quales autem nos
simus, quãtumq; in Deum promoueri mus, ipse viderit, cuius
non solum de hominis bono, sed homine ipso non potest errare
iudicium. Gratias vero tibi vberes agimus, quod nos cum lau-
das, tãquam tales simus, mirabiliter hortaris, vt tales esse cu-
piamus.

ximus. Hæc ille. Sic nimirum virtus laudata crescit, quã-
do & per humilitatem seipsam deprimit, & per proficien-
di studium seipsam erigit. Sic enim conatus humanos di-
uina gratia secũdat; qui humiles *repleuit bonis, & diuites* *Luc. 1.*
dimisit inanes: hoc est, qui sibi diuites, pleni, saturi vidẽtur.

Ex altero capite laus virtutis vtilis est, quia alios ad 2.
virtutem exstimulat. De quo D. Gregorius: *Plerumq; ad* Virtutis laus alios exstimulat.
exercenda bona opera, aliena nos vtiliter exempla persuadẽt.
Et cum mẽte humili opinionis aliena bona suscipimus, nostra
vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permu- *Moral. lib. 22 cap. 7.*
tamus. Cumque nos de vita proximi famæ splendor irradiat,
mens nostra, quæ ad obtinendum virtutis iter se dirigit, quasi
in luna lumine gressus ponit. Sicut enim lunæ lumen à sole *Simile.*
mutuatum, hæc inferiora, etsi obscurius, quadam tenus
tamẽ illuminat: sic proximorum laudabiliter facta ex di-
uinæ gratiæ lumine profecta, etsi tenuius, aliquatenus
tamen ad virtutẽ excitant. Sic Miltiadis trophęa Athenis *Text. 8.*
erecta dormire Themistoclem non sunt passa. De qua re
vide plura in Domin. 2. Aduentus. Sic excitat hoc loco
Christus discipulorum suorum animos, vt maximo hoc
beneficio intellecto, quale veteres Patriarchæ non acce-
perant, & propter quod beati eorum oculi dicerentur, ad
Christum diligendum & audiendum magis ac magis in-
flammarentur.

Tertia causa laudandæ virtutis est Dei gloria, & no- 3. Ad Dei gloriã laudanda virtus.
stra erga eum gratitudo. Ad hoc hortatur Apostolus:
Omne quodcunq; facitis in verbo, aut in opere, omnia in no-
mine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo,
& Patri per ipsum. Gratitudo est veluti clauis viscerum *Coloss. 3.*
Dei, qua plerunque ipsa aperiuntur, vt inde ingẽtes the-
sauri prodeant. Ad hanc perpetuam animi gratitudinem *Allegoria.*
veterem populum excitauit Deus, quum iuberet in Ar- *Exod. 25.*
ca fœderis virgam Aaronis, quæ floruerat, & duas tabu-
las Legis in monte Sina acceptas recondi atque asserua-
ri: vt videlicet ex illorum præsentia, accepta à Deo bene-
ficia recordarentur. Quum exploratores terræ Chanaan *Exemplũ.*
in ciuitate Iericho à Raab meretrice absconsi dimitte-
rentur, illaque huius beneficij vicissitudinem ab illis re-
posceret, dixerunt illi exploratores: *Innoxij erimus à iu-*
ramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram *Iosue 2.*

signum non fuerit funiculus iste coccineus , & non ligaueris eum in fenestra, per quam dimisisti nos. Obserua iussisse eos, vt in eadem fenestra, per quam dimissi fuerant, & in qua beneficium acceperant, nec alibi, signum apponeret, vt eo conspecto, beneficij accepti recordarentur. Oportet nos vias & modos quęrere, quibus ad Dei beneficia recolenda, grato animo commemoranda excitemur. Inter alia hoc vnum est , vt aliorum virtutes; quæ Dei dona sunt, pleno ore prædicemus. Sic amico suo , qui eum
Epist. 126. laudauerat, gratulabatur Augustin⁹, eo quod ipsum laudans, Dei dona laudaret atque diligeret. *Tibi*, inquit, *ad mercedem beatitudinis , quod ad hanc rem attinet, satis est, quod nos tales credens, quales oportet esse seruos Dei, toto sinu cordis amplecteris.* Philosophi huius mundi, quia scientes
Rom. 1. Deum *non sicut Deum glorificauerunt* , id est, debitas gratias nō egerunt, nec Deo accepta retulerunt, sed sibi, quę inuenerant, tribuerunt. (hoc enim est Deum non glorificare sicut Deum , sicut Regem aut benefactorem: tanquam talem ille glorificat , qui eius accepta beneficia
Dom. 3. post gratanter recolit) *ideo traditi sunt in reprobum sensum*, in
Epiph. tex 5. desideria cordis turpissima , quæ pœna fuit omniū acerbissima. De hac in Deum gratitudine iam in aliis Domi-
Dom. Palm. text. 5. nicis late diximus.

2. ***Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, dicens.***

Scientia cū virtute cō-iūgi debet. LOCVS moralis de doctrina & scientia cum virtute & pietate necessario coniungenda. Iste legisperitus iuxta titulum & professionem suam , clauem scientiæ tenebat: sed ea inaniter inflatus, Christum, quem vt Prophetam omnes habebant , tentare maluit quam audire ; nec quærere, vt discat ; sed vexare, vt in verbo capiat: nec denique eius sanctis præceptis obedire, vt saluus fieret ; sed eum superbe examinare , vt doctus ac celebris videatur. Cauendus summopere hic hominum literatorum morbus , qui fere vnus omnium in Ecclesia hæresum causa fuit , dum non ab Ecclesia discere , sed singulariter sapere volunt : qui etiam ipsis doctis , alioqui Catholicis & orthodoxis , maximum salutis æternæ impedimentum esse solet , dum sua sci-

entia

entia confisi, nec conciones audire; nec vulgaria pietatis exercitia subire, nec publicas orationes frequentare, nec denique à quoquam vel in vsu Sacramentorum, vel extra, doceri, moneri, corripi dignantur. Propter hoc exclamauit sanctus Pater Augustinus: *Surgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum doctrinis nostris ecce in carne & sanguine volutamur.* Magis quippe ad pietatem dociles sunt, quorum minor est doctrina, quia magis illi humiles & pauperes spiritu esse solent. Magnus ille Arsenius; vt in sæculo literarum & eruditionis nomine celebris; ideoque ex magno doctorum numero vnus Romæ delectus, qui inde Constantinopolim vocatus duobus Theodosii Magni filiis Arcadio & Honorio, qui & postea imperarunt, pædagogus esset; postea eremita factus, solebat de animi cogitationibus ac tentationibus Ægyptium quendam percõtari. Rogatus cur id faceret, respondit: *Quia huius rustici illiteratam planè inscitiam fateor me modum didicisse*, moxque adiecit: *Diuinitus me edoctum non agnosco, etsi ex acquisita doctrina non pauca sciam.* Quare idem Arsenius ab Euagrio monacho in Græcis disciplinis multum versatus, interrogatus, cur monachi Ægyptii indocti & rudes tot insignes essent virtutibus; alii autem magnam assecuti doctrinam, ne mediocria quidem rectè gerere possent, respondit: *Nos qui alienis scilicet confidimus laboribus & disciplinis, ideo ex nobis tanquam propriis non facile possumus fructum aliquem facere aut percipere. Ii autem qui sunt in solis propriis occupati laboribus, merito proprios quoque fructus colligunt.* Voluit dicere, viros doctos alienas virtutes magis admirari, callere, & obseruare, quam exsequi & imitari: pios verò indoctos in ipsis pietatis operibus totos exerceri; ideoque proprios fructus carpere, magnasque virtutes operari. Sic obseruare licet frequentiora & celebriora miracula ab illis seu nostri temporis, seu antiquioribus religiosis facta esse; quorum institutum in sui ipsius, maceratione, & mortificatione consistit, quam ab illis, quorum professio in omnigena quadam omnium disciplinarum cognitione, & in aliis docendis, varieq; instituendis siue per cõciones, siue in scholis publicis, versatur. Quod si in il-

Confess. li. 8. cap. 8.

Exempl.

In vita eius apud Surium to. 4. p. 255.

Apophthegma.

in illis ita accidit, quorum cum summa pietate excellens eruditio coniuncta est, quid aut quantulum erit sola doctrina à pietate seiuncta? Eleganter Seneca: (*Epist.77.*) *Omnia suo bono constant. Vitem fertilitas commendat, sapor vinum, velocitas ceruum. Quàm fortia dorso iumenta sint quæris, quorum hic vnus est vsus, sarcinam ferre. In cane sagacitas prima est, si inuestigare debet feras; cursus, si consequi; audacia, si mordere & inuadere. Id in quoque optimum est, cui nascitur, quo censetur. Homo Deo fruendo nascitur. Ratione antecedit animantia cætera. Virtute igitur & pietate præstare debet.* Hæc ille, vt Philosophus planè Christianus. (*Lib. de cupi. diuitiar.* — *Simile.*) Quemadmodum enim Hippomachus Aliptes (vt refert Plutarchus) quibusdam laude efferentibus prælongum quendam ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamen idoneum, aptè respondit; Sanè ita, si suspensa in alto corona foret detrahenda: eleganter notans corporis proceritatem, nisi robur membrorum, & fortitudo animi accedat, ad certamen athleticum parum aut nihil facere: eodem modo frustra virum doctum, & quantalibet scientia præditum laudaueris, nisi vera pietate, & solidis virtutibus animum præterea excoluerit; quia corona gloriæ cœlestis non eruditione, sed pietate obtinetur: (*Luc.17.* *Matth.25.*) *nec venit regnum Dei cum obseruatione*, vt curiosis Pharisæis respondit Christus; sed omni sollicitudine *expectantibus Dominum suum, donec reuertatur à nuptiis, oleumque bonorum in* fidei & scientiæ *lampadibus gerentibus, venit sponsus*, venit Dominus, *& merces eius cum eo*: (*Esa.62.* *Rom.2.* *Matth.12.*) nec denique speculatores subtiles, & auditores docti, sed *factores verbi iustificantur*: quia *regnum cœlorum vim patitur*, actione studiosa comparatur, *& violenti rapiunt illud*; actuosi & feruidi in opere, à desidiosis aliis, solaque præclara scientia contentis, quasi manu iniecta, auferunt illud.

Quare verbi doctores & magistros sic monet Salomon: (*Prouerb.5.*) *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui deriuentur foras.* Quod sic exponit S. Gregorius: (*Curæ pastor. par.3. admonit.25.*) *Aquam prædicator de cisterna sua bibit, quum ad cor suum rediens, prius audit ipse quod dicit, fontes foras deriuare, est exterius aliis vim prædicationis infundere.* (*Simile.*) Quemadmodum enim qui multam & puram aquam in cisterna domestica collectam habens, eam aliis liberaliter dispensat, sed ex ea nunquam, aut nisi par-

parcissimè bibit ipse, stultus meritò & insanus habebitur, quin & siti perire poterit: sic qui multa sciunt, & alios præclarè docent, nihil interim ipsi eorum, quæ docuerunt opere exequentes grauiter insaniunt; & bonorum operum vacui, exitio sempiterno mulctantur. Vnde iterum Salomon: *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Quæ verba sic explicat Sanctus Gregorius: *Piger rectè sentiendo, quasi vigilat; quamuis nihil operando torpescat. Sed tandem recta sentiendo, vigilantia ipsa amittitur, dum à benè operandi studio cessatur. Ideoq; mens quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit; vnde infra dicitur: In desideriis est omnis otiosus.* Ita nempe comparatum est, vt qui vident meliora probantque, sed ex animi pigritia facere negligunt, & deteriora sequuntur, ex pigritia tandem, vtcunque vigili, in altum somnum decidant, ipsamque virtutem nec videant, nec probent amplius; sed tum opere, tum affectu & iudicio eam exhorreant: *gloriantes in iniquitate; lætantes quum male fecerint, & exultantes in rebus pessimis.* Horum postea mens dissoluta, & prauis desideriis corrupta esuriet, quia in ipsis nunquam satiabitur. Hic exitus esse solet doctrinæ & scientiæ à virtutis actione seiunctæ.

Prou. 19.
Vbi supra admonit. 16.
Psal. 51.
Prou. 2.

Scribæ & Pharisæi Herodem docere potuerunt Christum in Bethlehem nasciturum: sed ibi eum cum Magis quærere & adorare noluerunt. Ipse quoque Herodes diligenter inquirit de puero Iesu: non vt eum adoret, sed vt interficiat. Tales sunt omnes legum diuinarum & humanarum doctores: qui non ideo sunt docti, vt legibus obediant, sed scientiæ famam & lucrum consectentur. Similes sunt dentibus insititiis, quibus ad loquendum tantum, non ad comedendum edentuli vtuntur. Quid prodest famelico cognoscere naturas ciborum, & nihil gustare? aut morienti præ frigore de vi ignis posse disputare? Bene dixit Thomas à Kempis: *Malo sentire compunctionem, quam scire definitionem.* Dicit Sponsus in Canticis: *Murenulas aureas faciamus tibi, vermiculatas argento.* Quis vnquam tale vidit? Si dixisset, Faciemus tibi murenulas argenteas, vermiculatas auro; nihil præter id, quod fieri solet, dixisset. Solet enim quod vilius est,

Exempl.
Matth. 2.
Similia.
Apophthegma.
De imitat. Christi, c. 3.
Cant. 1.

eo quod pretiosus ducitur, vermiculari, expoliri, ornari, non è contra. Dicit autem Spiritus Sanctus murenulas aureas vermiculandas argento; quia aurum purissimæ charitatis exornatur scientia, & virtutem celebriorem facit eruditio, quæ absque virtute nihil est, vt dixit Apostolus: *Si omnem scientiam habuero, charitatem autem non habeo, nihil sum.* Quare virtus scientiam non ornat, sed eius planè basis ac substantia est, vtpote sine qua nihil est, quùm virtus absque scientia planè multum sit: quia *melius est parum cum iustitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Vnde & Propheta Regius: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.* Prius dixit: *Bonitatem & disciplinam* & postea *scientiam.*

1. Cor. 13.

Prou. 16.

Psal. 118.

Super virtutis fundamento bonæ literæ optimè sedebunt. Si cadauer mille vestibus oneres, nunquam calefiet, quia ab intrinseco nullum calorem natiuum habet, qui vestimentis foueatur. Sic hominem impium, & Deo ac pietati mortuum, frustra mille præceptis instrues, frustra quoque & ipse omnem scientiam inuestigabit: quia amorem Dei & virtutis in se non habet, quod est principium vitæ spiritualis. Scientia fouet virtutem; non gignit; & eum accendit ad opus, qui iam diuini Spiritus calore antea tactus fuerat: & hoc sensu *est machina, per quam assurgat charitas*, vt scripsit sanctus Augustinus, quia ex eius dictamine crescit, & augmentum capit. Dæmones sapientissimi sunt, & vix illis mortalium quisquam scientia comparandus. Hoc vnum tamen ignorant, quomodo à pœnis inferni liberentur, aut aliquid piè cogitent, quia Dei amor prorsus in illis extinctus est. Quemadmodum ex nimia stomachi repletione, & ciborum redundantia oritur obstructio illa, quam Medici oppilationem vocant, ex qua producitur continuus capitis dolor, & phrenesis ad insaniam perducens: sic ex deprauata vitæ cupiditate, & morum corruptela, oppilatio illa oritur, & obliuio Dei, de qua Scriptura dicit: *Oblitus sum comedere panem meũ*, ex qua producitur contemptus pietatis, & insana obduratio in peccato, vt omnis scientia in occasionem peccati vertitur, sicut ille legisperitus sua peritia non nisi ad tentandum Christum abutitur. De huiusmodi dicit

Simile.

Epist. 119.

Simile.

Psal. 101.

Propheta: *Ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum & simulachrorum fuerunt ex eo.* Nam vt Iudæi isti ex auro ad vsum legitimum concesso idola fabricauerũt: sic impii omnem suam scientiam in superbiæ occasionem, & in voluptatũ idola conuertunt. Hunc locum in aliis quoque Dominicis explicatum vide. *Ezech. 7. Dom. 1. Aduent. tex. 4. Dom. infra Oct. Nat. Dom. text. 2. Do. 3. Quad. tex. 7.*

3. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus virib. tuis, & ex omni mente tua.*

Locvs moralis, de amore Dei super omnia, *Hoc est maximum & primum mandatum*, ait Christus apud Matthæum. Verè maximum: quia maximè à DEO requisitum, maximè à nobis curandum, maximam in hac vita pacem, in altera mercedem afferens, si impleatur; maximè in inferno puniendum, si negligatur, Maximus Deus, maxima affectio amor. Sicut ergo in maximorum duorum connubio, maximus & nobilissimus partus: sic amoris diuini nobilissima sunt opera. Maximum mandatum, sine quo reliqua nihil sunt: *Qui enim non diligit, manet in morte*, maximum mandatum, cum quo ipsa parua magna fiunt. *Qui enim dederit calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam*, id est, amplissimam accipiet. Maximum mandatum, quia amor, vita & forma virtutum est, perfectio bonorum operum, siue *vinculum perfectionis*, & omnium affectionum quidam Deus, quia fons & origo est. Nulla virtus sine charitate Dei, vera virtus est, sic vt Deo ad meritum placeat, quia *nihil aliud virtus est, quàm ordo amoris*, ait Augustinus, siue amor ordinatus. Omnis virtus vt vitam & formam, sic & perfectionem à charitate accipit: quia quanto ex maiori charitate proficiscitur, tanto Deo acceptior est. Omnes aliæ affectiones, gaudium, tristitia, spes, metus à charitate ordinantur, & ex ea deriuantur, quia propter ea gaudemus & tristamur, quæ vel acquisita amplectimur, vel amissa lamentamur: ea speramus, quæ amamus: ea metuimus, quæ exhorrescimus. Maximum ergo & præcipuum hoc mandatum est; nec ordine tantùm, sed & di-

Amor DEI super omnia. *Matth 22.* Maximum mandatum. *1. Ioan 2. Matth. 10. De Ciu. Dei lib. 15. ca. 22.*

gnitate, & necessitate, & natura primum. Diligendus autem Deus *toto corde*, id est, tota voluntate; quæ est actionum omnium in anima principium, sicut motuum omnium in corpore principium est cor. *Tota anima*, id est, toto appetitu inferiori seu sensitiuo (quo sensu scriptum est, *Factus est homo in animam viuentem*, id est, vita animali & sensibili cœpit viuere) quem etiam appetitum mouet voluntas, sicut sphæra superior suo motu orbes inferiores mouet. *Ex totis viribus*, id est, per omnes potentias motiuas, & executiuas eius, quod voluntas imperat, sicut illæ omnes DEO seruiant in sanctificationem iustitiæ, sicut in impiis seruiunt iniquitati ad iniquitatem. Denique *ex tota mente*, id est, toto intellectu, qui per voluntatem charitate informatam mouetur ad credendum de DEO quæ sunt credenda, ad meditandum de DEO dilecto, ad ea inuestiganda, quæ ad DEI cultum & gloriam faciunt. Sic ergo diligendus DEVS, vt tota nostra voluntas, appetitus, actio, intellectus in eum feratur: nec horum quippiam mundo, carni, diabolo, aut peccato seruiat.

Gen. 2. *Num. 6.* *Exod. 10.*

Allegoria.

Pharao filios Israel tandem aliquando dimissurus, ait illis: *Ite, sacrificate Domino. Oues tantum vestræ & armenta remaneant.* Sed respondit Moyses: *Cuncti greges ibunt nobiscum. Non remanebit ex eis vngula, quæ necessaria sunt in cultum Dei nostri.* Hoc in figura contingebat illis. Diuino cultui totos nos consecrare & mancipare debemus; diabolo nec vngula, nec aliqua nostri particula relinquenda. Omnia nostra, voluntas, intellectus, appetitus, potentiæ, & vires ad Dei cultum necessaria sunt: *Præsertim cum ignoremus* (vt adiecit Moyses) *quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perueniamus*: id est, quum nesciamus, in quem Dei cultum, & ad quam Dei gloriam, affectus & vires nostras omnes conuertere debeamus, donec iuxta vocationem cuiusque, & occasionem virtutis, Deo seruiendi tempus aduenerit. Omnia igitur integra seruanda sunt Deo; ne aliis amoribus præoccupati, cum ad locum immolandi, ad occasionem Deo seruiendi ventum fuerit, auersi & impediti præstare id non poterimus, quod præstare oportebat. Docet hoc S. Augustinus, ita scribens: *Quum dicit, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ nostræ*

De doctr. Christ. lib. 1. c. 22.

nostræ partem relinquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, vt alia re frui velit: sed quicquid aliud diligendum occurrit, illuc rapiatur, quo totius dilectionis impetus currit, id est, non nisi in ordine ad Deum diligatur.

Nunc vide, quam sit hoc præceptum variæ & certæ rationi consentaneum. Primùm hic amor Dei super omnia prorsus naturalis nobis est, id est, naturæ nostræ conueniens, & ex naturæ nostræ conditione necessarius; non sic naturalis, vt solis naturæ viribus eum consequi valeamus. Naturale est vnicuique rei, vt finem suum appetat, Deus vltimus finis noster est, & sola beatitudo. Naturale est, vt vnaquæque pars diligat suum totum, At Deus totum quoddam nostrum est, nosque particula eius non per naturam, sed per gratiam, quæ *nos consortes diuinæ naturæ fecit.* Naturale est, illud amare, quod nostrum est. Amat vnusquisque quod suum est. Pater filium suum, & filius patrem: sponsa sponsum suum, & contra: agricola agrum suum, &c. Propterea hoc dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum.* Noster enim est beneficiis Pater, potestate Dominus, electione Deus Elegit enim nos in Filio suo renatos, in peculium & populum suum, sicuti olim in amico suo Abraham, & electo suo Isaac, & dilecto suo Iacob, veterem populum elegerat. Cæterum nouo redemptionis beneficio, quo filius Dei factus est caro nostra, & frater noster, non iam solum Dominus Deus noster, sed & Pater noster est, quo eum titulo quotidie inuocamus. Naturale est, vt filius patrem, seruus dominum, populus regem suum diligat. Hactenus ergo præceptum hoc naturale est.

Amor DEI rationi maximè consentaneus.

1. Amare quod suum est.

2. Pet. 1.

Quod vt magis intelligas, considera, vbi sit locus tuus, & ad quid factus es. Omnia quæ facta sunt, suum certum locum & terminum habent, in quo tanquam in suo centro & fine permaneant. Creauit Deus cœlum, & Angelis impleuit. Creauit terram, & animantibus, reptilibus, fructibus ac plantis eam impleuit. Creauit mare, & piscibus impleuit. Creauit aerem, & volatilibus impleuit. Quis homini locus proprius restat, aut quid nunc homini Deus dabit, in quo quiescat? Cætera omnia præoccupata sunt. Nam ignis elementum homini conuenire non poterat, facilè, quoad corpus,

2. Locus hominis proprius Deus est.

corruptibili; & quoad animam, variis cupiditatibus pe- peccatum plus satis accenso & inflammato. Quum nihil ergo donandum superaret, Deus homini seipsum dedit, solus Deus hominis hæreditas esse voluit.

Psal.15.

Dominus pars hæreditatis meæ, & portio mea in terra viuentium, id est, in loco & numero rerum omnium animatarum. Sicut ergo auibus naturalibus est aer, & piscibus aqua: sic proprius hominis locus est Deus. Hinc S. Augustin.

Confess. lib.1. c.1.

Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te.

Simile.

Auicula cauea inclusa, etsi optimis cibis abundè nutriatur, nunquam tamen quiescit, sed perpetuo saltitat exitum è cauea quærens, & malit foris simplici herba sustentari, quàm in cauea delicatissimè ali. Sic anima cauea corporis inclusa, vtcunque falsis cupiditatibus deprauata, quietem tamen & satietatem nisi in solo Deo non inuenit. Ideo Deus hominem solum *ad suam imaginem & similitudinem creauit.*

Genes.1. *Matth.20.*

Vide ergo & animam tuam, hoc est, teipsum o homo considera. *Cuius es imago & inscriptio?* Dei sanè. *Redde ergo quæ Dei sunt, Deo.* Da animam tuam Deo: illum colat, illi seruiat, illum amet.

3. Amoris Dei necessitas.

Porrò ex hac naturali ratione sequitur necessitas huius amoris. Viuit corpus cibo, viuit anima amore. Necesse est, vt aliquid ames, quia otiosa esse anima non potest. Sed magis necesse, vt illud ames, vnde viuis. Dicit Apostolus:

Rom.8. *Serm.13. de verb. Apost.*

Fratres, debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. In quæ verba Augustin. *Vnaquæq; res secundum illud viuat, vnde viuit. Vnde viuit caro tua? de anima tua.* Nam illa separata, caro moritur. *Vnde viuit anima tua? de DEO tuo. Vnaquæq; harum secundum vitam suam viuat. Caro sibi non est vita, sed anima carnis est vita. Anima sibi non est vita, sed Deus est animæ vita. Debet ergo secundum Deum viuere.* Non viuet autem secundum Deum, id est, secundum eius voluntatem, nisi Deum super omnia amet, vt eius in omnibus voluntatem faciat.

4. Amor Dei maximè vtilis.

Iam vero vt naturalis ac necessarius, ita maximè nobis ipsis vtilis hic Dei amor est. Iubet Deus, vt illum diligamus: non quia amor noster illi vel necessarius, vel vtilis est, sed quia nobis vtilissimus. Hoc enim Dei amore nobilitamur, amicitia coniuncti Deo.

Ioan.14.

Si quis diligit me, Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem

apud

apud eum faciemus. Hoc Dei amore ipsum Deum nobis conciliamus, nostrique amantem reddimus. Ait enim: *Ego diligentes me diligo.* Hoc Dei amore Deo fruimur, ei adhæremus, in eo manemus. *Qui enim manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo.* Hoc Dei amore omnia alia præcepta mira facilitate exequimur. *Qui enim diligit me, sermones meos seruabit.* Deniq; hoc Dei amore omnia dura, aduersa, difficilia patienter sustinemus, libenter toleramus, hilariter superamus. Hæc singula in aliis Dominicis explicata sunt.

Prou. 8. *1. Ioan. 4.* *Ioan. 14.*

His accedit, quod totus hic amor Dei nisi mutus est, & amplissimis eius in nos beneficiis debitus. Vox Dei est: *Quid est, quod debui facere Vineæ meæ, & non feci?* Huc pertinet indefessa eius circa nos prouidentia, liberalitas immensa, longanimitas prolixa, misericordia infinita, charitas ineffabilis, vt in aliis iam dominicis sæpè dictum est. Hæc huiusmodi sunt, vt absque vllo præcepto Deum super omnia amare vnumquemque meritò moueant. Sola gratitudinis erga Deum ratio (de qua iam aliquoties diximus) hunc à nobis amorem extorquet; maximè, quia nunquam cessat nobis benefacere, & nihil æquius, quàm actu semper benefacientem redamare.

5. Amor Dei non est nisi mutuus. *Esa. 5.*

Porrò, quid hoc præcepto facilius? Si aliquis Rex ita clemens esset, vt nulla alia à suis tributa aut vectigalia exigeret; nisi solum amorem: nonne clementissimus ille Rex videretur? Vnde sic nos Deus alloquitur: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel. Non te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.* Hoc est, dura & difficilia à te non postulaui. Quid enim facilius aut suauius quam diligere. Ad amandum nemo est imbecillis, insipiens, pauper. Ad cæteras virtutes exequendas, robur corporis, animi fortitudo, ingenii vis, diuitiæ, valetudo, requiruntur. Ieiunare æger & debilis non potest. Eleemosynas dare nequit pauper. Vt pupillum, vt viduas defendas, ingenio, consilio, opibus opus est. Vt multis benefacias, multa aduersa sustineas, multos doceas, magna media, magna animi fortitudo, multum scientiæ adesse debet. Deum verò benedictum & beneficentissimum amare æquè potest mendicus ac Rex potentis-

6. Amor Dei præceptum facile. *Simile.* *Esa. 43.*

rentissimus, æquè ægrotus, vt sanus, non secus idiota quàm doctissimus, perinde insipiens vt sapientissimus, non minus debilis quam robustissimus. Ab amore nihil est quod excuset. Qui amare se non posse affirmat, vel malitiosum se apertè prodit, vel prauis cupiditatibus sese miserè præoccupatum agnoscit.

7. Amor Dei maximè delectabilis.

Quid, quod amor res ex seipsa maximè delectabilis est, & sui ipsius sufficientissima merces? Quam sit iucunda res amare, ille intelliget, qui, quam sit res molesta, negotiosa, suspicax, inquieta, quenquam odisse, animaduertet. Quæ omnia quum ita sint, tamen datum hoc præceptum de diligendo DEO, tum ex parte nostra verecundum, tum ex parte Dei amantissimum. Si enim Rex quisquam potentissimus aliquem, ex infimo loco ad summam à se dignitatem euectum, iuberet postea: Vide, vt me diligas; quod si non facis, capite te mulctabo: nonne hoc illi verecundum videatur præceptum, qui tot iam beneficiis acceptis tam Regi obnoxius factus esset? Nonne merito Regi suo diceret: Quid hoc mi Domine iubes, quum tanta sint tua in me beneficia, vt nisi te mea sponte amem, & ardenter amem, & præ omnibus mortalibus amem, hac luce indignus sim? Tale est hoc Dei præceptum de se diligendo nobis datum: & sic ex parte nostra verecundum. Ex parte Dei amantissimum præceptum est, quia illud iubet, quod e re nostra maximè est; quodque ideo iubet, vt coronæ sempiternæ nobis conferendæ occasionem capiat. Quis vnquam vidit aut audiuit, vt sitienti & aquam postulanti non solùm aqua tribuatur & ministretur, sed etiam inuitetur pecuniis, vt illam bibat? Quis vnquam vidit esurienti cibum ministrari, simulque pecunias pro comestionis labore persolui? Sed si amantissimi parentes proteruos interdum paruulos, & à cibis salubribus pertinaciter abhorrentes, ac noxiorum appetentes, munusculis inuitant, vt cibos ipsis necessarios capiant. Tale est hoc præceptum de diligendo Deo super omnia.

8. Amor Dei præceptum verecundum.

Simile.

9. Amor Dei præceptum amantissimum.

Similia.

10. Deus amore nostro dignissimus.

Quæ tamen omnia si non essent, vel hoc solo nomine maximè & præ cæteris rebus omnibus diligendus Deus esset, quia amore nostro ille vnus per se ipsum & ex se

ex se ipso dignissimus est. Est enim summum bonum, & omnium rerum, quæ vel cogitari, vel desiderari, vel amari possunt, in se perfectiones habet. Si homines, quos **Simile.** nunquam vidimus, & à quibus nullum beneficium expectamus, amamus tamen frequenter, & videre atque familiares, & amicos habere cupimus, propter alicuius in eis virtutis celebritatem, aut eruditionis, aut fortitudinis *Hier. in Prologo galeato.* bellicæ; aut sapientiæ, quam admiramur & colimus; (sic enim, vt Liuium viderent, ex vltima Græcia aliqui Ro- *Plutarch. in Themistocl.* mam peregrinati sunt; & in certaminibus Olympicis, in vnum Themistoclem omnium oculi conuersi erant, relictis spectaculis aliis) quanto magis Deum Optimum Maximum, in quo omnis perfectissimè virtus, sapientia, fortitudo, pulchritudo, gloria subsistit, etiam propter se solum amare, & videndi desiderio teneri nos oportebat, etsi alioqui amor eius & visio nullam nobis vtilitatem conferret, nisi voluptatem quandam momentaneam! Quid *Coloss. 2.* enim, si sapientiam admiraris, nonne in eo *Omnis scientia* *Psal. 44.* *& sapientiæ thesaurus reconditus est?* Si pulchritudinis a- *Apoc. 21.* matores, nonne Filius eius homo factus, *speciosus est for-* *1. Pet. 1.* *ma præ filiis hominum?* nonne *lucerna cæli agnus est?* nōne *Psalm. 15.* *in Dei Spiritum Angeli desiderant prospicere; & vultu suo il-* *Psal. 23.* *lælatificat omnes?* Si potentia & fortitudine delectaris, *Psal. 111.* nonne ille *Dominus fortis & potens est, Dominus potens in* *Iob. 38.* *prælio?* Si gloria & diuitiæ animum tuum tangunt, nonne *Psal. 18.* *gloria & diuitiæ in domo eius? & laudant illum astra matu-* *Psal. 15.* *tina, & cæli enarrant gloriam eius?* Si voluptate caperis, *Psal. 35.* nonne *delectationes eius vsq; in finem in dextera eius?* Si saturitas & abundantia tibi placent, nonne *inebriantur ab vbertate domus eius, qui possidet eam?* Ergo vel propter seipsum Deus supra omnia amandus est.

Atqui si non propter seipsum, saltem propter teipsum Deum ama. Si enim proprium obiectum voluntatis est bonum; & omnia naturaliter appetunt bonum, ita vt nihil diligatur nisi sub specie boni: necessario Deus super omnia diligendus, qui & in se fons bonitatis est, & nostrum est cuiusque supremum bonum. Si radium **Simile.** exiguum bonitatis eius in aliqua creatura amas, & guttula fontis huius mirabiliter tibi arridet, quomodo solem ipsum iustitiæ, & fontem perennem non admiraris,

II. Ama Deum propter teipsum.

In lib. de Vera Virgin.
Simile.

amas, colis? Appositè S. Basilius: *Sicut is, qui in sole magistrum alloquitur, non magnoperè curat intueri vmbram minuum ipsius motum consequentem, totiusq; formæ lineamenta imitantem, sed totus ex ore præceptoris pendet, ita anima humana omnem corpoream pulchritudinem non nisi vmbram diuinæ reputans, ideoq; eam vel non inspiciens, vel certè negligens, ad præceptorem sponsumq; suum, Deum, tota intentione conuersa, huius tantum pulchritudinem admiratur, & præcepta exequitur.*

12. Amor Dei omnes virtutes continet.
Epi. 52.
Exod. 15.
Allegoria.

In vno Dei amore quatuor cardinales virtutes contineri, his verbis docet S. Augustin. *Adhærere Deo per amorem est prudentia, quia prospectissimè adhærebit bono, quod non amittatur: est fortitudo, quia firmissimè adhærebit bono, vnde non auellatur: est tẽperantia, quia castissimè adhærebit bono, vbi iam non corrumpatur: est iustitia; quia rectissimè adhærebit bono, cui merito subijciatur. Rursum diligendo eligere Deum, prudentia est: nullis inde auerti molestiis, fortitudo est: nulla superbia ab eo excidere iustitia est.* In veteri lege præcipit Deus, vt filii Israel primogenita sua omnis generis Deo consecrarent, reliquorum omnium liberum illis reliquit dominium. Primogenitus noster in rebus spiritualib. amor noster est. Hic principalis affectus est, solus proprius, & in nostra potestate; solus amori diuino respondens, vt partim hic, partim aliis supra in locis explicatum est. Hunc si Deo consecramus, reliquorum affectuum vsum liberum habemus; quia non nisi ordinatè erunt, nostrisque vsibus non nisi rectè & legitimè seruient.

Domin. 1. Quad. tex. 10. & Dom. præce. text. 6.
Typus.
Leuit. 6.

Hic amor Dei est ignis, quem Deus in altari semper ardere præcipiebat; vt in ara cordis nostri, omnia nostra desideria, omnemque voluntatem igne charitatis immolaremus. Diuinus hic amor currus est igneus, quo ascendit Elias in cœlum, nosque illuc asportabit. Et quoniam Christi Euangelium Lex est amoris, ait vetus Scriptura, apparuisse eum de monte Pharan Legem igneam dextra tenentem: quam ob causam, quum promulgandum hoc erat Euangelium, apparuerunt CHRISTI discipulis dispartitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt Spiritu sancto. De quo etiam igne CHRISTVS dixit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?*

4. Reg. 2.
Allegoria.
Deut. 33.
Actor. 2.
Luc. 12.

Hæc

Hæc terra cor nostrum est, terram sua sponte post peccatum amans, & terrena sapiens. Et quemadmodum frigidum hoc & infirmum terræ elementum in media frigidum hoc & infirmum terræ elementum in media est mundi sede conglobatum; sic cor humanum in medio coporis est constitutum. Hoc cor vult Deus, vt diuina concipiat, quæ illud amore incendant, & studio immortalitatis inflamment. Vnde apud Salomonem Deus: *Prabe mihi cor tuum.* Totum cor nostrum postulat à nobis: quia & totum meretur, nec nisi totum ei placere potest. Filij Aaronis, quoniam in thuribulum alienum ignem posuerunt, fuerunt igne combusti. Ignis alienus in thuribulo, est amor mundi in corde. Contra hos amatores Dei partiales sic intonat Diuus Iacobus: *Adulteri, nescitis quod amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicunque igitur voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur.* De his etiam & Oseas: *Diuisum est cor eorum, nunc interibũt.* Diuisio cordis, mors animæ est. Nam vt corpus diuisum non viuit, si cor diuisum nullam habet viam. De hac diuisione in alio loco plura diximus. *Sicut casta mulier, quæ virum suum amat, nullum alium amat; si autem alium amauerit, iam non amat virum: ita & homo, si Deum amat, mundũ non amat. Si autem mundũ amauerit, iam Deum ex toto corde non amat.* Rursum ibidẽ. Perfectus amor & perfectum odium, verum iudicium non cognoscit. Si perfecte odias aliquem, qualiacunque fuerint apud illum, omnia tibi displicent, siue quæ loquatur, siue quæ agat: etsi sunt bona, tamen tibi mala videntur. Sic & si perfecte aliquem amas, quæcunq; sunt apud eum, tibi placent, siue quæ loquitur; siue quæ agit: etsi mala sunt, tamen tibi bona videntur. Sic omnis anima Christiana, quæ sponsa est Christi, ita debet diligere Deum, vt nihil sit in mundo quod amet præter eum. Talis erat anima Pauli, quum diceret: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Et iterum: *Iam non viuo ego, sed viuit in me Christus.* Sapienter S. Ansel. *Sic est de corde hominis & amore Dei, quomodo de vase & oleo. Nam sicut vas, quanto magis habet aquam, aut alium similẽ liquorem, tanto minus capit oleũ, ita cor, in quantũ occupatur alio amore, excludit diuinum.* Cæterum hoc præceptum, quum sit affirmatiuum, non obligat, nisi tempore occasionis oblatæ, vel virtu-

Simile.
Prouer. 14.
Leuit. 16.
Typus.
Iacob. 4.
Osea 10.
Simile.
Chrys. Hom. 26. ex varijs in Mat. locis
Similia.
Galat. 6.
Ibid. 2.
Epist. 2. ad Hugonem.
Amoris prę ceptũ quatenus obligat.

virtutem exercendi, vel vitium fugiendi: extra quæ tempora alia præter Deum in ordine ad Deum rectè amari possunt. Nec etiam vt intentissimè ames præceptum hoc iubet, sed in rerum æstimatione primum locum debet amor Dei occupare, cæterisq; omnibus præferri. Magis intensè quis familiarem amicum amat, cùm Principem suum, quem tamen propter amicum offendere nollet, si casus occurreret, quo officium erga Principem, priuatæ amicitiæ contrarium aliquid postularet. Plura vide in Dominica prima Quadragesimæ, textu vltimo, & in Dominica Pentecostes, tex.1.

4. *Et proximum tuum sicut teipsum.*

Amor proximi.
Matth.22.
Hom.72.in Matth.
*Enarrat.in Psal.*118. *Conc.8.*
In lib. de diligendo Deo.

LOCVS moralis de dilectione proximi. Hoc etiam *mandatum simile proximo* dixit esse apud Matthæum Christus. Et quare sit simile, elegāter exponit Chrysostomus: *Quoniam*, inquit, *hoc illud inducit, & ab illo rursus munitur.* Præceptum de diligendo Deo inducit dilectionem proximi, estque causa illius (ait S. Aug.) *Vt sciat homo diligere proximum tanquam seipsum prius debet diligendo Deum diligere seipsum.* Sic & D. Bernardus: *Vt perfecta fiat iustitia in dilectione proximi, Deum in causa habere necesse est. Alioquin proximum purè diligere non potest, qui Deum non diligit. Oportet ergo Deum diligi prius, vt in Deo diligatur & proximus.* Hæc ille. Sic igitur dilectio Dei inducit dilectionē proximi. Rursum præceptum de diligendo Deo, ab altero de diligendo proximo munitur, roboratur, perficitur. Vnde S. Augustinus: *Dilectio Dei prior est ordine præcipiendi, sed proximi dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui præciperet tibi dilectionē illam in duobus præceptis prius tibi commendaret proximum, & postea Deum; sed primo Deum, & postea proximum. Tu autem quia Deum nondum vides, diligendo proximum promereris quem videas, diligendo proximum, purgas oculum ad videndum Deum; euidenter Ioanne dicente: Qui nō diligit fratrē suum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* Est ergo hoc posterius præceptum priori simile: quia vt inchoatio charitatis in Dei dilectione est; ita perfectio charitatis per proximi dilectionem acquiritur. Vt scias rectè diligere proximum, prius diligendus est Deus: sed

Tract.17.in Euan. Ioan.
1.Ioan.4.

vt per-

ut perfectus fias amator Dei, exercere te debes in amore proximi. Sic hoc præceptum alteri simile est, quia similiter ad salutem necessarium est; quia cognatum est alteri; quia sic effectus prioris est, ut ad augmentum tamen suæ originis faciat. Quemadmodum enim calor corporis naturalis (ut iam antea dictum est, sed & hic ex alia causa dicendum est) vestimenta illi imposita calefacit, quæ ipsa vestimenta calorem naturalem postea fouent, conseruant, atque perficiunt: sic ignis amoris diuini ad proximum amandum cor accendit, & ipse amor proximi hunc postea ignem fouet atque adauget. Nam ut calor naturalis & internus corporis exercitio fouetur, torpore flaccescit: sic externis in proximum charitatis operibus, amor in DEUM voluntati insitus mirificè excitatur & feruet; absque externo charitatis exercitio marcescit, & paulatim extinguitur. Sicut vitæ animalis argumentum est motus membrorum: sic vitæ spiritualis certum indicium est amor erga proximum, & opera charitatis in illum. Hine D. Ioannes: *Translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres*, id est, hoc argumento euidenter apparet, nos vitæ gratiæ viuere. Contra sicut mortis aut desperatæ valetudinis argumentum est, stupor membrorum, & cessatio motus: extinctæ gratiæ clarum indicium est, non affici erga proximum, & ab eius dilectione cessare. Vnde iterum D. Ioannes: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Adeò sunt hæc duo præcepta cognata & similia, de Dei & proximi dilectione.

Simile.

Similia.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 3.

Quod adhuc magis ex modo diligendi proximum apparebit: *Diliges* (inquit Christus) *proximum sicut teipsum.* At teipsum non nisi in ordine ad Deum diligere debes, quia toto corde tuo, tota anima & mente tua, ex totis viribus tuis Deus a te diligendus est. Diligendus ergo proximus propter Deum: vel quia creatura DEI est, & natura nobiscum communis; vel quia ad eandem nobiscum beatitudinem participandam creatus est; vel quia omnia, quæ diliguntur, ad DEUM referenda sunt, velut media ad finem. Prima consideratio in hoc Euangelio docetur, vbi ille docetur esse proximus noster, qui

Proximus propter Deum diligendus.

qui nostra ope & misericordia indiget, nosq; illi proximi sumus, cui laboranti auxilio esse non recusamus. Sic Samaritanus ostendit se fuisse proximum ei, qui inciderat in latrones, & eum tãquam proximum dilexit, *motus misericordia super eum.* Sacerdos & Leuita, qui laborantem proximum præterierunt, ostenderunt se ei proximos non fuisse, nec eum pro proximo habuisse. Atqui vt omnis homo nobis proximus est: ita ille maximè, qui nostra ope indiget, & quē iuuare tum facultas nostra potest, tum oblata occasio iubet. *Omnis homo* (ait August.) *est homini proximus; nec vlla cogitanda est longinquitas generis, vbi est natura communis.* Quod quidem vt homines efficacissimè doceret, quum cæterorum omnium viuentium & animatorum, pecudum, piscium, volatilium diuersas species creasset, totius rationalis creaturæ non nisi vnam hominum speciem esse voluit, qui solo numero differrent. Atque adeò ex vno singulari homine, totum humanum genus propagauit. *Vnum ac singulum* (ait S. Augustin.) *Deus creauit hominem, non vtique solum sine humana societate deserendum, sed vt eo modo vehementius ei commendaretur ipsius societatis vnitas, vinculumq; concordiæ; si non tantum inter se naturæ similitudine, verum etiam cognationis affectu homines necterentur; quando nec ipsam fœminam copulandam viro, sicut ipsum creari illi placuit, sed ex ipso, vt omne ex vno homine diffunderetur genus humanum. Sic omne hominum genus ex vno, ad commendandam concordiam, est propagatum.* Hæc ille.

In Psal. 118. Conc. 8.

De Ciu. Dei, lib. 12. c. 21.

Proximus quis.

Sed quum hac ratione omnis homo quasi vnus homo sit, nec omnibus tamen prodesse quilibet potest; ille homo tibi proximus, & pro tempore propinquissimus censendus est, qui tua præsenti charitate indigens, sese tibi offert, quod his verbis docet sapienter Augustinus: *Cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. Sicut enim, si tibi abundaret aliquid, quod dari oporteret ei, qui non haberet, nec duobus dari posset, si tibi occurrerēt duo, quorū neuter aliū vel indigentia, vel erga te aliqua necessitudine superaret; nihil iustius faceres, quàm vt sorte eligeres, cui dandum esset, quod dari vtriq; non potest; sic in hominibus*

De doctrin. Christ. lib. 1. c. 28.

bus, quibus omnibus consulere nequeas, pro sorte habēdū est, prout quisq; tibi colligatus temporaliter adhærere potuerit. Hæc ille. Hoc igitur sēsu diuitis proximus est pauper, sapiētis ignarus, sani ægrotus, liberi captiuus, felicis miser, quoties vel hic illius opem flagitat, vel ille huius indigētiam videt, & iuuare potest. Quum illa vox in Comœdia audiretur: *Homo sum, humani nihil à me alienū puto; huic sententiæ* (ait Aug.) *theatra tota plena stultis indoctisq; applausisse ferunt. Ita quippe omnium affectū naturaliter attigit societas humanorum animorum, vt nullus ibi hominū nisi cuiuslibet hominis proximum se esse sentiret.* Quare hāc potissimum dilectionis causam vt naturalem, & ex naturæ principiis ortam, docēt iuxta hoc Euangeliū Patres; *Omnes proximi sumus* (ait Aug.) *conditione terrenæ natiuitatis, & etiam spe cœlestis hæreditatis.* Sic & B. Prosper: *Proximū sicut oportet diligimus, si nō propter aliquas vtilitates, non propter speratā beneficia vel accepta, non propter affinitates vel consanguinitates, sed tantū propter hoc, quod naturæ nostræ participes sunt, diligamus: quia nō eos sicut nos ipsos amamus, quando propter illa superius dicta diligimus.* Hæc ille. Sic & D. Greg. *Ille,* inquit, *veraciter charitatē habet, qui & amicū diligit in Deo, & inimicū diligit propter Deū. Nā sunt nonnulli qui diligūt proximos, sed per affectū cognationis & carnis: quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impēditur naturæ, aliud præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ.*

Epist. 52.

Serm. 59. de temp.

De vita cōtemplat. lib. 5. cap. 15.

Hom. 27. in Euang.

Proximus quomodo diligēdus.

Atque hæc quidem vna, & certa, & naturæ insita cōsideratio est, qua omnes homines vt natura proximos diligimus sicut nos ipsos, sicut nostram naturam. Similitudinem enim dilectionis præceptum sonat, nō æqualitatem. *Quapropter* (vt loco citato scribit B. Prosper) *hæc est proximi tota dilectio, vt bonum quod tibi cōferri vis, velis & proximo; & malum quod tibi nolis accidere, nolis & proximo.* At alia & altior adhuc est in proximi dilectione consideratio; vt eum sicut nos ipsos diligamus, non solum ex parte præsentis vitæ, sed etiam in ordine ad futuram. Vnde S. Aug. *Scienti iam diligere seipsum propter Deum, cum mandatur de proximo diligendo sicut seipsum, quid aliud mandatur, nisi vt ei, quantum potest, commendet diligendū Deum?* Sic & Prosper loco citato. *Secundum nos proximos omnes*

Prosper vbi supra.

De Ciu. Dei li. 10, cap. 4.

omnes diligimus, quando ad mores bonos, & ad æternam vi-
tam sequendam, sicut nobis saluti eorum consulimus, quan-
do nos in eorum peccatis ac periculis cogitamus, & sicut nobis
subuenire optamus, ita eis pro viribus subuenimus. Huc
pertinet zelus animarum, de quo in aliis Dom. iam dictum
est. Hic quoque amor proximi ex triplici amicitia patet.
Est enim amicitia inter homines triplex, consuetudinis,
rationis, pietatis; quã sic tradit Augustinus: Amicitia con-
suetudinis oritur ex occasionibus cohabitandi, colloquẽdi, si-
mul conuersandi, & contristetur homo quando deseritur ab
amico cum quo solet colloqui, & familiarius agere. Honesta
quidem est amicitia & laudabilis, Sed habent illam & pe-
cora, Est alia superior amicitia non consuetudinis, sed ratio-
nis, qua diligimus hominem propter fidem & mutuam bene-
uolẽtiam in ista vita mortali. Superius quicquid est, tam di-
uinum est. Incipiat homo amare Deum, & non amabit in ho-
mine nisi Deũ. Et paulo post. Si omnis qui amat, saluũ vult
habere quos amat; si intelligat quæ sit vera salus incipit il-
lam amare in se, & sic ipsam cogitur mox amare in amico.
Quia ergo tu salutẽ desideras quæ æterna est, ad illam salu-
tẽ diligis amicũ tuum; & totũ quod vis amico tuo præstare,
hoc est, vt illam tecũ teneat salutem. Hæc ille. est vere dili-
gere proximum sicut teipsum. Hæc est dilectio non con-
suetudinis, non rationis, non carnalis, non humana, non
sordida; sed pia, liberalis, diuina, & quæ in hoc Euangelio
traditur. Hanc proximi dilectionem tum explicat, tum
probat Augustinus his verbis: Velle debemus, vt omnes no-
biscum diligant Deum, & totum quod vel proximos adiuua-
mus, vel adiuuamur ab eis, ad vnum illũ finẽ referendũ est.
Si enim in theatris nequitiæ, qui aliquem diligit histrionem,
& tanquam magno vel etiam summo bono eius arte fruitur,
omnes diligit qui eum diligũt secum, nõ propter illos, sed pro-
pter eum quem pariter diligunt; & quanto est in eius amore
feruentior, tanto agit, quibus potest modis, vt a pluribus di-
ligatur, & tanto pluribus cupit eum ostendere; & quem fri-
gidiorem videt, excitat eum quãtum potest laudibus illius; si
autẽ contrauenientẽ inuenerit, odit in illo vehementer odium
dilecti sui, & quibus modis valet; instat vt auferat: quod nos
in societate dilectionis Dei agere conuenit, quo perfrui, beate
viuere est, & qui se vult diligi, non vt sibi aliquid, sed vt ei

Amicitia triplex.
Hom. 38. ex Hom. 50.

De doctrin. Christ. lib. 3. cap. 29.
Simile.

qui diligunt æternum præmium conferatur? Hæc ille. Sane infinite magis ad Dei dilecti amorem omnes, quos possumus, pertrahere debemus, quam ad chari sui histrionis amorem stultus amicus, quos potest, trahit; si tamen sic Deum amamus, vt suos histriones magnates interdum amant. Nam *cum Dei charitate simul intrat proximi dilectio*, ait sanctus Chrysostomus; & *Vna eademq; charitate Deum ac proximum diligimus*, ait probatq; prolixe S. Augustinus, Ideo sane Apostolus dixit. *Qui diligit proximũ, Legem impleuit.* Et iterum: *Omnis lex in Vno sermone impletur: Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Quod & Christus Dominus diserte docuit, dicens: *Omnia quacunque Vultis Vt faciant Vobis homines, ita & Vos facite illis. Hæc est enim Lex & Propheta.* Hęc ideo dicũtur, quia nec proximũ diligere potest vt seipsum, nec seipsum vt oportet, qui Deum super omnia nõ diligit: nec Deum diligere potest, qui proximum non diligit; quia vt vnũ alterius caussa, sic alterum prioris argumentum & perfectio est. Vnde D. Ioannes: *Qui dicit se in luce esse; & fratrem suum odit, in tenebris est Vsque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est*, hoc est, perfectus est, & legem impleuit. Sic exponit hæc verba Augustinus: *Manifestum, quod iustitia perfectionem in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalum non est, Vtiq; perfectus est. Et tamen dilectionem Dei Videtur tacuisse: quod nunquam faceret, nisi quia in ipsa fraterna dilectione Vult intelligi Deũ*, nempe propter quem, & in quo proximus diligitur, quãdo sicut oportet diligitur. Dilectio proximi seruat omnia mandata secundæ tabulæ, honorat parentes, non mœchatur, non occidit, non furatur; &c. Vnde Paulus dixit, omnia illa mandata *in hoc Vno sermone recapitulari. Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hæc est huius præcepti vis, dignitas, necessitas, & amplitudo.

Hom. 34. ad pop. Antioc.
De Trin. lib. 8. cap. 8.
Rom. 13.
Galat. 5.
Matth. 7.
1. Ioan. 2.
De Trin lib. 8. cap. 8.
Rom. 13.

Diximus verba illa; *Sicut teipsum*, non æqualitatem, sed similitudinem & modum significare. Non enim tantum diligere proximum, quantum nos ipsos diligimus, iubet præceptum; imo ordo naturæ & charitatis habet, vt diligam me plus quam proximum; sed modum diligendi præscribit. Hunc modum breuiter D. Thomas & sapienter tradit, dicens, Diligendum esse proximum sancte

22. q. 44. art. 7.

ſancte, iuſte, & vere. Sancte, quia propter Deum ex parte finis; iuſte, quia in ſolis bonis diligendus eſt: ex parte regulæ dilectionis. vere, vt velis illi bonum ſimpliciter non propter propriam aut vtilitatem, aut delectationem, ex parte rationis, & cauſæ in diligendo. Hanc proximi dilectionem & noſtra natura, & pecudum ipſa conſuetudo docere poteſt. In nobis Deus præcipua membra gemina eſſe voluit, binas aures, oculos, manus, pedes, vt alter alterum, quum neceſſe eſt, iuuaret, vt nouit S. Baſilius. Sane ipſa membra mutuis officiis carere, vt & caput indigeat pede, pedeſque capite, & ſic in cæteris omnibus, oſtendit Apoſtolus: vt doceat non ordinem tantum, ſed & pacem ac charitatem in ſocietate humana neceſſariam eſſe. Hanc ſocialem dilectionem docent bruta, in gruibus, ceruis, formicis, aliiſque ferè omnibus. Grues ſic turmatim volant, quum nouas ſedes tranſmarinas petunt, vt propter prolixum maris tranſitum ſibi mutuo innitantur; ſed ita, vt quæ prima agmen ducit, vbi laſſari incipit, eo quod nulli nixa fuerit, ad extremam redeat, cui tantiſper incumbat, donec omnibus id ſucceſſiue facientibus, iterum prima fiat. Idem obſeruatur à ceruis, quum ad noua quærendi paſcua lacus ingentes tranſnatant. Formicæ laborantes ſuas, & oneri ſuccumbentes, coniunctis operis ſubleuant, & mortuas efferunt. Porro & hanc dilectionem Chriſtiani cuiuſlibet fere artis ſocij nos docent. Milites, ſi quos ſuorum, aut etiam hoſtium viderint interfectos, ſpirantes adhuc, nec letale vulnus habentes, his in tentoria ſublatis, multam adhibent curationem, extracto telo, accerſitis medicis, abſterſo ſanguine pharmacis porrectis, reliquaque omni curatione admota, ad ſanitatem reducunt. Nautæ quum alias naues procul cernunt naufragij periculum incidere, continuo vela tendentes, maxima contentione properant, vt eiuſdem artis homines periculo eximant. Idem faciunt in agris & viis aurigæ, nec moras itineris deprecantur, vt ſociorum curribus luto hærentibus, aut detrimento alio affectis, auxilio præſto ſint. De varia proximi dilectione, vide plura in aliis Dominicis. *Domin. 2. post Epiph. text. 2. Dom. 3. post Epiph. tex. 3. Dominic. 4. Quadr. text.*

Margin notes: *Epiſt. 68.* — *Rom. 12. & 2. Cor. 12.* — *Similia.* — *Euſe. Emiſſ. Ho. de arũd. quaſſat, non confrin.* — *Chryſ. orat. 5. contra Iudæos.* — *Idẽ Hom. 15. in Matth.*

tex.5. Dom. Palm. tex.1. Dom.1. post Pent. tex.1.2. 3. 4. Dom.5. post Pent. tex. 2.3. & 4 Dom.6. post Pent. tex.1. Domin.9. post tex.1. Dom.11. post Pent. text.1.

5. ***Ille autem volens seipsum iustificare, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus.***

LOCUS moralis contra hypocriticam & vanam ostentationem, falsamque sanctitatis opinionem affectatam. Iste enim legisperitus quærit à Christo, quis esset eius proximus; nō vt hoc disceret, nec quia hoc se ignorare putabat, sed tale expectans à Christo responsum, vnde seipsum posset iustificare, & legis obseruatorem fuisse ostendere. Hoc erat perpetuū horum hominū crimen. Vnde Dominus illis dixit: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui iustificatis vos coram hominibus.* Putabat nempe hic legisperitus, Christum responsurum, omnem Iudæum esse illi proximum, iuxta errorem Iudæorum, qui solos suos contribules diligendos esse, cæteros odio prosequendos, opinabantur. Sic enim ille mox intulisset: At ego omnem Iudæum diligo vt fratrem, Ideoque Legem seruaui. Hæc fuit hominis vanitas & superbia, cum crassa ignoratione & manifesta impietate coniuncta. Docet enim Christus Samaritanum fuisse Iudæo proximum, & pro proximo suo Iudæum habuisse, quando in illum misericordiam fecerat, quam sacerdos & Leuita Iudæi ei negauerant. Hunc vanæ ostentationis & hypocrisis locum iam † aliquoties tractauimus. Tantum pauca è Scripturis exempla proferam affectatæ sanctitatis & iustitiæ, cum insigni maleficio coniunctæ. Absalon cum patrem regno spoliare decreuisset, vt hoc tantum facinus perpetraret, patri religionem, populo iustitiæ zelum prætexit. Populo enim dixit, singulorum apprehendens & osculans manus. *Videntur mihi sermones tui boni & iusti, sed non est qui te audiat constitutus à Rege. Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iuste iudicem?* Patri vero dixit: *Vadā, & reddam vota mea quæ voui in Hebron.* Impius Aman sumpturus de innocenti Mardocheo suppliciū, Regis & Reipub. emolumentum, & cultum pietatis prætexit, dicens Regi

Vani sui ostentatio.

Matth.23.

Dom.3. Aduent. tex. 6. Dom. 3. post Epiph. tex.3. Dom. Pass. Dom.10. post Pent. text.1. 2. & 3. Dom. 11. post Pent. text.7.

Exempla.

2. Reg.15.

Esther 3. Assuero: *Est populus per omnes prouincias regni tui dispersus, nouis vtens legibus & ceremoniis*, &c. *Decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.*

Ioan. 11. Caiphas Christi necem decernens, Reipub. bonum prætexit. *Venient Romani, & tollent gentem nostram, & locum.*

Genes. 37. Filij Iacob vendito fratre Ioseph, afferunt patri tunicam eius hædi sanguine tinctam, volentes seipsos iustificare & non solum scelus simulare, sed etiam suam diligentiam, & fratris curam patri probare.

Matth. 2. Herodes volens Christum occidere, prætexit studium adorandi eum. Sacerdotes Babylonij epulis sacrificalibus iam priuati eorum fraude per Danielem detecta, religionis zelum prætexentes, cum ad necem postulant, dicentes Regi: *Trade nobis Danielem, qui Bel destruxit.* Non dicunt, qui nostris epulis & cibis sacrificalibus nos priuauit.

Daniel. 14.

Ioan. 2. Iudas, quum fur esset, pauperum curam simulabat. Communis hic morbus est, sed quem semper tristis & infamis exitus consequitur, vt in omnibus citatis exemplis videre licet.

6. *Videns eum misericordia motus est, &c.*

Misericordiæ opera proximo exhibenda.

LOCVS moralis de misericordiæ operibus proximo indigenti exhibendis. Nec sacerdos, nec Leuita hunc à latronibus sauciatum pro proximo agnouerunt, sed solus Samaritanus, toto vitæ genere et professione à Iudæo læso discrepans; qui propterea à Christo verus proximus fuisse declaratur. Probatio dilectionis est exhibitio operis. Si proximum diligis, illi indigenti confestim subuenies.

Simile. Sicut cor ipsum in medio corporis loco situm, in sinistram tamen & læuam partem videtur magis propendere, tametsi reuera toti corpori & membris vniuersis vitam inspiret: ita plane tametsi & cuilibet, & in quauis fortuna dilectionem impendere Christianus debet, ipsaque nostra charitas in omnes diffundenda est; tamen indigenti & afflictæ parti magis dilectionem impendere, & illi iuuandæ procliuior esse charitas debet.

Simile. Sicut enim in sæua tempestate lucidum interuallum, & in mediis tenebris facula accensa maiorem adfert voluptatem, magisque elucet; sic in afflictis rebus exhibita misericordia. Charitas

ritas & dilectio proximi in societate humana, est in-
star sanguinis in corpore naturali, qui vitam illi sub- *Simile.*
ministrat atque conseruat. Sicut ergo sanguis in omni
corporis necessitate ad partes fluit magis indigentes,
at in repentino metu ad cor retrahitur; in læso pudo-
re aut periclitante existimatione ad faciem se recipit;
vnde metuens pallescit, verecundatus erubescit: sic
charitas proximi ad maxime indigentes continuo se
vertit, vt opem ferat. Apposite Theophrastus, quum *Apophthegma.*
ei à discipulis duo monstrarentur, quos familiares ami-
cos esse dicerent, quorum vnus tamen opulentus valde, *Senec. ep. 9.*
alter indigens esset, respondit: *Si amici sunt, quorsum alter* *Apophthegma.*
ita diues, alter ita pauper est? Attulus Philosophus dicebat
iucundius esse amicum facere quam habere; quomodo *Simile.*
artifici iucundius est pingere quam pinxisse. Nam ope-
re completo, artis quidem suæ fructu fruitur: sed dum
pingeret, ipse arte fruebatur. Sic verus Christianus, &
dilector proximi sui, in opere misericordiæ exhiben-
do magis delectatur, quam in amico possidendo, quem *Plutarch. in Rom. Apop.*
ex opere comparauit. Amici enim possessio, aliquis est *Apophthegma.*
eius operis fructus: sed charitatis opus, virtus erat tum
Deo gratissima, tum ipsi operanti periucunda. Lucul-
lus quum Græcos quosdam per dies aliquot magnifice
tractasset, atque illi dicerent, se mirari, quod tantum
impendiorum sua causa faceret, respondit: *Nonnihil
ô hospites vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.* Sic
qui in pauperes & egentes misericordem se præbet,
nonnihil sane illorum causa facit, quia diligit vt pro-
ximos; sed etiam sua causa multum facit, si bene fa-
cit, quia delectatur in opere, & hilariter facit. Sicut qui *Simile.*
proprium fundum possidet, eum semper studet redde-
re meliorem; qui autem non nisi ex conducto tenet, non
nisi præsentem voluptatem aut vtilitatem in eius vsu
spectat: sic qui proximum diligit tanquam seipsum, ei
omnibus modis benefacere studet; qui autem amator
potius quam amicus est, nec vt se diligit proximum,
sed vt aliquid suum, ille afflictum deseret, quia nullam
iam in eo amplius aut voluptatem aut vtilitatem cape-
re potest. Verus Christianus pro magno beneficio ha-
bebit, posse benefacere, memor verbi Domini: *Beatius* *Actor. 20.*

est dare, quam accipere; siue ingrato detur, siue grato; siue multum in potestate habet, siue parum. Senecæ præclara vox erat: *Si spes mihi præcidatur gratum hominem reperiendi, malim non recipere beneficia, quam non dare.* Ad facultatem quod attinet, *vidua duo minuta* à Christo laudata, abunde nos docent. Vide ne quod ipse potes, in alios reiicias qui plus possunt. Apposite Chrysostomus: *Tu cum videris aliquem curatione vel corporis, vel animi egentem, ne dixeris apud teipsum, Quare ille & ille à morbo non curauerunt? sed tu à morbo libera. Si inueneris aurum iacens, non dicis apud teipsum, Quare illi hoc non sustulerunt? sed festinas ante alios rapere. itidem & de fratribus collapsis cogita, putatoq; te thesaurũ reperisse, occasionem illis medendi. Beatus enim qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.* De hoc argumento in aliis † Dominicis iam aliquoties diximus.

De benefic. lib. ca. 2.

Apophthegmata.

Ora. 5. aduersus Iudæos.

Simile.

† Dom. Pal. text. 2. Dom. 1. post Pent. tex. 3. Dom. 6. post Pent. tex. 1. loc. 2. Dom. 11. post Pent. text. 1.

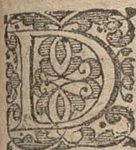
7. *Vade, & tu fac similiter.*

LOCVS moralis de bonorum operum necessitate. Hæc enim verba respondent per modum conclusionis quæstioni legisperiti interrogantis, *quid faciendo vitam æternam possideret.* Respondet Christus, opera misericordiæ esse facienda, quorum propterea in extremo iudicio examen speciale facturus est, vt apud Matthæum docuit. De hoc argumento tum in altero Promptuario contra hæreticos sæpe, tum in hoc Morali in aliis Dominicis iam decies, aut amplius disseruimus, quæ in hunc locum conferri possunt. *Domin. infra Oct. Natiuitat. text. 4. Domin. 1. post Epiphan. text. 1. Dominica 2. post Epiph. text. 4. Dom. 3. post Epiph. tex. 9. Dom. 5. post Epiph. text. 2. Domin. Septuag. tex. 2. 3. 5. Domin. 4. post Pasch. tex. 3. Domin. 5. post Pentecost. tex. 1. Dominica 7. post Pentecost. text. 5.*

Matth. 25.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ XIII. POST PENTECOSTEN.

DVM iret Iesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterunt à longe, & leuauerunt vocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. Quos vt vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est; dum irent, mundati sunt. Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cũ magna voce magnificans Deum: & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Respondens autẽ Iesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuẽtus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te saluum fecit. Marc. 52.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe.* De consortijs malorum longe fugiendis.
2. *Occurrerunt ei decẽ viri leprosi, & leuauerunt vocẽ suam,* &c. De diligentia exhibenda circa animæ lepras sanandas.
3. *Iesu præceptor, miserere nostri.* Ad Dei misericordiã in statu peccati confugiendum.
4. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* De obediẽtia & cooperatione nostra ad Dei beneficia consequenda, & de reuerentia sacerdotali.
5. *Regressus est, cum magna voce magnificãs Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.* De animi gratitudine erga accepta Dei beneficia.
6. *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?* De bono perseuerantiæ ad salutem necessario.

7. *Nisi hic alienigena: & hic erat Samaritanus.* De inani vocationis aut status titulo, vbi res nomini nō respondet.

I. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe.*

Consortia mala fugienda.

LOcvs moralis de consortijs malorum longe fugiendis. Quod enim leprosi isti etiam Christum compellare & obsecrare volentes, tamen à longe steterunt, nec proprius accedere ausi fuerunt, id ex praescripto veteris Legis faciebant, quae leprosos extra castra versari, & ab hominum consortio abstinere iussit, ciuitatem omnem ingredi prohibuit. Hoc autem in figura factum est illis, vt à spiritualis lepræ seu peccatorum consortio quantopere cauendum esset, doceretur. Primum fere Sapientis præceptum hoc est: *Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum: pedes enim illorum ad malum currunt.* Iosaphat Rex pius hoc solo nomine à Propheta Iehu grauiter reprehenditur, quod cū impio Achab copias coniungeret. *Impio* (inquit) *prabes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia coniungeris: idcirco iram Domini merebaris.* Sed & eam ob caussam de vita sua in prælio cum impio Achab vehemēter periclitabatur bonus Iosaphat. In veteri lege omnia cōnubia cum alienigenis & idololatris populo Iraelitico stricte interdixit Deus: *Non accipies vxorem de filiabus eorum filijs tuis, ne fornicari faciant filios tuos deos suos.* Imo omne cū illis commercium propterea Lex interdixit: *Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam.* Porro omnes illæ prohibitiones: *Anima quæ tetigerit immundum, rea est.* Item, *Qui morticinum eorū tetigerit, polluetur.* Et rursum: *Ne tangatis quicquam eorū, ne immundi sitis:* hanc spiritualem cautelam docent, vt ab improborum consortio & contagione omni studio caueatur. Prima mundi corruptio, quæ & diluuiū orbi inuexit, ea erat, quod filij Seth, quos angelos, propter pietatem, Scriptura vocat, filias Caim, in vxores acceperunt. Vnde sapiēter monet Sapiens: *Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via: fuge ab ea, nec transeas per il-*

Prou. 1.
2. Par. 19.
3. Reg. 22.
Exod. 34.
Ibidem.
Leu. 5. & 11.
Allegoria.
Gen. 6.
Prou. 4.

per illam, declina & desere eam: non enim dormiūt nisi malefecerint. Nulla est in morbis contagio, quæ sic tactum sequatur, vt mali mores per consuetudinem se insinuāt. Sicuti in aduerso flumine cymbā remigando vrgere difficile est, sic inter media vitia virtutem seruare. Boni cū malis in Ecclesiam mixti, vocantur in Scriptura *liliū inter spinas.* Difficile est, vt lilium molle ac tenerum inter spinas illæsum maneat. Propter hanc cum impijs cōuersationem Iudæos taxaturus Propheta dixit. *Vinum tuum mixtum est aqua.* Nam vt vinum aqua dilutum, vim suā aliqua ex parte amittit, & vtcūque forte sit, saltem colorem mutat, etsi vim retineat; sic malorū societas bonos si nō corrumpit, saltem aliqua aspergit infamiæ macula. Facile enim in suspicionem peccati venit, qui cū peccatoribus frequenter & libenter conuersatur. Qui decumbenti ægroto proximus assidet, eius gemitus & suspiria facilè audit: qui à longe stant, omnino non audiunt. Eodem modo, qui corporalibus & carnalibus desideriis cōiuncti sunt, a minimo corporis vel dolore vel periculo statim commouentur, & causas mali fugiunt, ac remedia quærunt; animi autem vel dolorem vel periculū in quotidiana malorum societate nec gemunt, nec sentiunt: quia ab anima sua valde seiuncti viuunt, corpori & carni toti immersi. Contra vero vir spiritualis, & de animæ suę salute sollicitus, animæ pericula celerrimè prospicit, gemitum statim exaudit, ideoque & publica peccata, aut tolerata, aut probata, vehemēter gemit, & à priuatis malorum congressibus attentissimè sibi cauet. Sed & eandem ob causam homines toti carnales, & terrena sapientes, quum ita suos carnaliter diligant, vt si quo morbo contagioso laborant, suos omnes propius accedere vetent; ita neminē spiritualiter diligunt, vt omnes vitiorū suorū prurigines, & fœdas cupiditates alijs omnibus affricare, & in peccati consortium omnes pertrahere vehementer cupiant: Ex his apparet caussa cur malorum societas aut nullum aut paruum peccati periculum plerisq; videatur. Aliud sane Spiritus sanctus nos docet: *Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. Non semines mala in sulcis iniustitiæ, & non metes ea in septuplum.* Ille seminat mala in sulcis iniustitiæ, qui cōtra impiorū vestigia cal-

Simile. *Cant. 2.* *Esa. 1.* *Similia.* *Dissimilia.* *Eccl. 7.*

calcans, & pariter cum eis ambulans, occasiones & semina peccati sibi ipsi quærit. Ille amans periculum, peribit in illo. Vnde iterum eadem Scriptura: *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestijs? Sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis eius.* Non est commiseratione dignus, qui à tam euidenti periculo non cauit. Sed & rem esse per se absurdissimam, & cum diuini honoris contumelia coniunctā Scriptura docet: *Omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, si peccator iusto. Quæ communicatio sancti hominis ad canem:* Quod alijs verbis Apostolus dixit: *Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos autem estis templum Dei viui.* Quare hanc cum hominibus impijs conuersationem grauissimè interdicit Apostolus suis Thessalonicensibus: *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis.* Si verbis tam solemnibus hoc denunciat Apostolus contra traditionum & præceptionum suarum violatores, quid de manifestè sceleratis & impiis iudicandum est? Iubet ille sane *cum fornicarijs & ebriosis fratribus ne cibum quidem sumere.* Quæ etsi disciplina horum temporum non sit, quia sic de hoc mundo etiam fortè alicubi exeundum foret; tamen doctrina & ratio horum & omnium temporum est, *ut corrumpant bonos mores colloquia praua.* Plura de hac materia in aliis locis diximus.

Eccl.12. Eccl.13. 2.Cor.6. 2.Thess.3. 1.Cor.5. 1.Cor.13. Dom 11. post Pent. tex.3. & locis ibi notatis.

2. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, & leuauerunt vocem.*

Diligentia circa animæ salutem.

LOCVS moralis de diligentia adhibenda circa animæ lepras sanandas. Leprosi isti, quia ciuitates & oppida ingredi, in quibus Iesus docere consueuit, suaque conferre beneficia, non poterant, occurrunt & obuiam ei prodeunt in ipso itinere, & via publica. Transitum eius obseruant; & quia propè accedere non

licuit, saltem à longe stantes alta voce clamant, misericordiam eius flebili & pia admodum oratione flagitãtes. Totum hoc eorum studium quærendi Christum, occurrendi ei in via, clamandi, precandi, misericordiam expetendi, exemplo nobis & documento esse debet, vt & nos, quia leprosi omnes plus minus sumus, ad nostrorũ peccatorum expiationem, quæramus etiam in via Christum, id est, quaslibet occasiones salutis non prætermittamus; illi venienti, & per gratiam suam ad nos accedenti obuiam eamus pleno consensu, & desiderio salutis: quo concepto, clamandum fortiter, & misericordia ei⁹ imploranda. Sicut canis funiculo ligatus, audita domini sui voce, prosilit statim, allatrat, nec quiescit donec vel solutis vel fractis vinculis illi obuiam procedat: sic oportebat vnumquemq; fidelium, audito bono motu cordis, & verbo inuitãtis atque pulsantis Dei, mox omni studio contendere, vt inclamato & implorato auxilio Dei, animæ salutem consequatur. Quibus est apud Regem negotium omnia temporis & locorum media obseruant, vt aditum ad Regem inueniant, nec per multos dies colloquium Regis frustra expectasse tædet, quã diu spes est, vt tandem audiantur, & causæ suæ finem optatum consequantur. Atqui nullo vnquam aut tempore aut loco impedimentum est, quo minus Deum adeas in hac saltem vita, quæ tempus pœnitẽtiæ est: quod si præterfluere inaniter nostra patimur negligentia, ipsa nostra in rebus huius mundi diligentia nos in iudicio condemnabit. Qui ianuam pulsat arcis alicuius aut castri, eo adhuc tempore quo stratis pontibus omnibus accessus patet, facile à custode intromittitur: at si idem noctu pulset, sublatis tam pontibus, & obseratis fortissime ianuis, quantiscunque for[illegible] ictib. lacessat, non exaudietur, nec intromittetur. Eodem modo ianua vitę cęlestis, & diuinæ misericordiæ, dum adhuc viuis & vales, dum adhuc dies salutis est, dum adhuc põtes misericordiæ & gratiæ tibi & omnibus viuentibus sternuntur, necessario pulsanda est, si eo ingredi, & ad illam intromitti cupis. *Pulsanti enim aperietur.* Quod si noctem & mortis elapsæ tempus expectas, frustra pulsabis, frustra clamabis: *Domine, Domine, aperi nobis: quia clausa est ianua;*

Margin notes: *Similia.* 1. (beside "donec"); 2. (beside "Quibus est apud"); 3. (beside "Qui ianuam"); *Matth. 7.* (beside "Pulsanti enim"); *Matth. 23.* (beside "Domine, Domine")

ianua;& pontes misericordiæ & gratiæ tibi omnibusque
Act.1. hac vita defunctis penitus sublati sunt. *Non est nostrum*
Rom.12. *nosse tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. Operandum*
Act.2. *igitur dum tempus habemus.* Eunuchus Candacis reginæ
Exempla. etiam in itinere legebat Esaiam Prophetam, quum nec
1. dum intelligeret. Quid nobis domi nostræ, & in summo
otio faciendum, Scripturas iam ad nostram consolatio-
Valer. Max. nem per fidem intelligentibus? Carneades Philosophus
li.8.ca.7. ita se mirifice doctrinæ operibus addixerat, vt cum cibi
2. capiendi caussa recubuisset, cogitationib. inhærẽs, ma-
num ad mensam porrigere obliuisceretur, & Melissa suæ
inediæ succurrendi officio dexteram suam necessarijs v-
3. sibus aptabat. Cato iunior ne in curia quidem, dum Se-
natus cogitur, temperare sibi voluit, quo minus Græcos
libros lectitaret: qua quidem industria ostendit alijs
4. tempora deesse, alijs tempora superesse. De Varrone
5. scribitur, quod in eodem lectulo & spiritus eius; & egre-
giorum operum cursus extinctus est. Cleanthis Philoso-
phi tam pertinax fuit discendi studium, vt, ne diurno tẽ-
pore à Chrysippi lectionibus abesset, nocturnum extra-
hendæ aquæ ad inopiam suam sustentandam impende-
ret. Hæc horum hominum circa humanas disciplinas as-
sequendas industria & diligentia, nostram circa res diui-
nas & animæ salutem procurandam, supinam negligen-
Ecc.12. tiam & ignauiam si non vehemẽter nunc excitat, postea
grauiter condemnabit. Monet Scriptura, nullo vnquam
tempore ab hac cura cessandum esse: *Memento Creatoris*
tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus affl-
Ioan. 8. *ictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi*
placent. Ad singulos nostrum dictũ putemus, quod Chri-
stus Iudæis dixit: *Ego vado, & quæritis me, & in peccato ve-*
Heb. 4. *stro moriemini.* Ideo monet Apostolus: *Festinemus ingredi*
in illam requiem. Ignauos & socordes Deus nõ admittet.
Cuius rei vide mirabile mysterium in pugna Gedeonis
Allegoria. cõtra Madianitas. Erant cum Gedeone, plus quã trigin-
Iudic. 7. ta millia hominum. Primum iubẽtur omnes formidolo-
si domum redire: & discesserunt viginti duo millia, decẽ
millibus remanentibus. Sed & ex istis facta apud aquas
probatione, soli trecenti remanserãt. Atqui nec isti tre-
centi pugnauerunt, sed percussis tantũ vacuis lagenis, &

illis

illis vlulãtibus, solus Dominus pugnauit, & Madianitarum gladios in seipsos conuertit. Quid ergo opus erat non nisi fortissimis & strenuis viris? Quia sane isti, etsi non pugnauerant; sic tamen affecti erãt, vt, si opus esset, in illa causa mori non dubitarent. Cęteros dimisit, quia ignaui erant, & sic affecti, vt ad fugiendum magis quam ad pugnandum comparati essent. Sic Deus nostram animi alacritatem, industriam, vigilantiam in salute nostra procurãda desiderat, etsi ille sit, qui pugnet pro nobis, & omnem salutem conferat, non tam vt ipsi semper operemur, aut operando salutem nostram ipsimet consequamur, quam vt hoc tanto beneficio non indignos nos esse ostendamus. Insinuat hoc Sapiens, dicens: *Vidisti virum velocẽ in opere suo? Coronã regibus stabit, nec erit ante ignobiles.* Via ad cœlestẽ gloriam laboriosa virtus est. Sic Michæas Propheta. *Indicabo tibi o homo quid sit bonũ, & quid Dominus requirat à te: Vtiq; facere iudiciũ, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Cætera virtutum opera cũ ingenti cura & sollicitudine pręstanda sunt. De hoc argumento, & de necessaria diligentia circa salutis curam, Deique obsequium, iam aliquoties in alijs Dominicis diximus.

Prou. 12.

Mich. 6.

Dom. 1. post Epiph. text. 1. Dom. 5. post Epiph. text. 2. & 3. Dom. Septuag. text. 5. Domin. Quinquag. text 3. Dom 2. Quadrag. text. 1. Dom. Palm. text. 4. Dom. Pasc. text. 3. Dom. 6. post Pentecost. text. 2.

3. *Iesu præceptor miserere nostri.*

LOCVS moralis, ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum esse. Leprosis istis vnica salus erat, Iesum adire, & eius misericordiam implorare. Non sunt alia peccatori quærenda remedia, & est hoc vnum maxima contentione quærendum remedium. Ille enim est, *qui sanat omnes infirmitates nostras, qui redimit de interitu vitam nostram.* Hoc perpetuum Dauidi confugium erat: *Ad Dominum, cũ tribularer, clamaui: & exaudiuit me. Prodigus filius ad Patrem iuit.* Omnium sanctorum ab orbe condito hæc pietas fuit, teste Dauide:

Misericordia Dei imploranda.

Psalm. 101.

Psalm. 119.

Luc. 15.

In te

Psalm. 21. *In te sperauerunt patres nostri; sperauerunt, & liberasti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi.* Qui in statu peccati, aut aliqua tribulatione constituti, neglecta Dei misericordia, alia quærunt remedia, & humana solatia, vel quod deterius est, de Dei sapientia aut iustitia conqueruntur, fatum accusant, necessitates suas prætexunt, aut alio quocunque se vertūt; hoc vno grauius Deum offendunt, quam in ipso perpetrato peccato: & similes sunt impio Regi Ochoziæ, qui æger decumbens, consuluit Beelzebub, Deum Accarō; cui

Exemplū. 4. Reg. 2. propterea Propheta Dei nomine sic nuntiauit: *Quia misisti nuncios ad consulendū Beelzebub, Deū Accaron, quasi nō esset Deus in Israel, à quo posses interrogare sermonem; ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Sicut ille infidelis Rex, quia vidit Accaronitas prospere agere, ideo illorum idolum pro potenti aliquo Deo existimans, illum consulere voluit: sic hodie innumeri infideles Christiani, quia quosdam hæreticos prospere agere vident, illorum Beelzebub colunt, cum illis amicitiam & fœdus ineunt, eorum quoque hæreses probant, quasi non esset Deus in Israel, nec veritas & misericordia in Ecclesia Christi Catholica, quam in Symbolo profitemur. Contra hos, & contra omnes qui, Dei misericordia non implorata, alia malorum suorum reme-

Ierem. 9. dia inquirunt, sic per Prophetam protestatur Deus: *Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra. Hæc enim placent mihi, ait Dominus.*

Exemplū. Nulla in re acerbius Deum offenderunt Iudæi, nec in eius maiestatem grauius peccarūt, quam in eo, quod Dei postposito auxilio, desperata misericordia, ab Assyrijs & Ægyptijs auxilia petierunt, quod plurimis verbis expres-

Ierem. 2. sit Ieremias Propheta: *Videte (inquit) verbum Domini. Nūquid solitudo factus sum Israeli aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus; Recessimus, non veniemus vltra ad te? Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fascia pectoralis suæ? populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris.* Et paulo post: *Quam vilis facta es nimis*

iterans

iterans vias tuas! id est, multiplicans peccata tua. Sed vide
quale peccatum dicit, Sequitur: *& ab Ægypto confunde-*
ris sicut confusa es ab Assur. Nã & ab ista egrederis, & ma-
nus tua erunt super caput tuum, quoniam obtriuit Dominus
confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos
ab Ægyptijs æque nihil auxilij reportaturos, atq; ab Af-
syrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia
petierant. Et hoc peccatum grauissime Deo displicuit. A- *Exemplũ.*
sa Rex Iuda initio pius & bonus, quamdiu in Domino
Deo spem suã ponebat, parua suorum manu Æthiopes
vsque ad internecionem percussit. Quum autem Domi- *2. Paral. 14.*
num derelinqueret, & à Benadad Rege Syriæ contra Ba-
san Regem Israel auxilium peteret, à Domino quoq; de- *2. Paral. 16.*
relinquitur. Dixit enim Hanani Propheta: *Quia habuisti*
fiduciam in Rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco e-
uasit Syria Regis exercitus de manu tua. Nonne Æthiopes
& Libyes multo plures erant quadrigis, & equitibus, &
multitudine nimia, quos, quũ in Domino credidisses, tradi-
dit in manu tua? Oculi enim Domini contemplantur vni-
uersam terram, & præbent fortitudinem his qui corde perfe-
cto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad i-
psum in quouis necessitatis articulo suos cõfugere. Istos
leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimi-
sit; vt ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad e-
ius misericordiam se recipiũt. Hinc Apostolus: *Adeamus* *Heb. 4.*
cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam inue-
niamus in auxilio oportuno. Nam vt alia Scriptura nos a- *Eccl. 2.*
nimat: *Pius & misericors est Deus, & remittet in die tribu-*
lationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in
veritate. Vnde sic vt loquamur Deo, docet nos Oseas Pro- *Oseæ 14.*
pheta: *Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus*
(id est, nullo humano auxilio nitimur) *nec dicemus vltra*
Dij nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adin-
uentionibus & studijs non cõfidemus) *quia eius qui in te*
est, misereberis pupilli. Sanabo cõtritiones eorum, diligam eos
spõtanee, quia auersus est furor meus ab eis, scilicet ita De-
um inuocantibus. Vt Dei misericordiam paratissimam
semper esse, & amplissimã intelligeremus, solet Scriptu-
ra, quum de Dei misericordia loquitur, id duplicare, vt a-
pud sanctum Dauidem: *Misericors & miserator Dominus* *Psalm. 85.*

& 102. *escam dedit timentibus se.* Et iterum: *Misericors & miserator Dominus, longanimus & multum misericors.* Et apud E-

Esa. 30. saiam: *Miserens miserebitur tui.* Hæc geminatio certitudinem designat. Certitudo designatur, vt immensa

Misericordiam à Deo petere quāta res sit. Dei bonitas magis elucescat. Dei bonitas ideo elucescit, vt eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quę etiam, nisi ipse Deus ad eam flagitandam nos hortaretur, singularis foret impudentia. Qui enim sceleris sibi conscius, misericordiam à Deo petit, nō simpliciter gratiam & fauorem postulat; sed id petit, vt leges, quas cōtra peccatores sanxit, frangi, violari, & abrogari patiatur.

Simile. Si quid tale latro & homicida quispiam à Rege aliquo peteret dicens, Iube, quæso, Rex serenissime, vt leges, quas contra latrones & homicidas promulgasti, in mei nunc fauorem abrogentur, aut irritæ fiant: nonne audax facinus, & reprehensione, imo pœna dignum patrasse merito videretur? At tantundem omnis lethaliter peccans Deo dicit, quum ait: Miserere mei Deus, quia lethaliter tuam Maiestatem offendi. Quum enim lex

Galat. 5. Dei de fornicariis, immundis, auaris, superbis, inuidis, dicat; *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt:* Tu immunde, auare, superbe, & cæt. qui veniam petis, & regni cœlestis aditum tibi denuo aperiri flagitas, id petis, vt illa Dei lex in tui gratiam irrita tantisper fiat ac violetur. Sed tanta est Dei misericordia, vt hanc audaciam non permittat tantum, sed & probet; nec probet modo,

Exod. 32. Allegoria. sed ad eam nos inuitet. Quæ eius bonitas satis amplificari non potest. Quum Moyses de monte Sina descenderet, portans secum tabulas Legis Dei digito scriptas, audiens symphoniam & choros, populique horrenda idololatria intellecta, statim ipsas tabulas ad radicem montis confregit. Nec ideo à Deo reprehenditur, etsi in diplomate regio, quo leges inscriberentur nouas, idem patrare capitale esset; sed hoc admirabili facto docuit, salutem peccatorum omnium hanc vnam esse,

Daniel. 2. vt Dei leges ad radicem montis confringantur. Hic mons est Filius Dei incarnatus, qui *excisus de lapide sine manibus*, natus de virgine sine opere humano, *factus est in montem magnum.* Radix & infima pars huius montis

tis est Christi humanitas. Contra hanc franguntur tabulæ Legis diuinę, quando propter illum & *in nomine eius, quicquid à Deo petierimus*, obtinemus; maxime peccatorum veniam & misericordiam, sicut ipse nos docuit facere, & impetraturos nos promisit, vt in alia Dominica latè explicuimus. *Ioan. 16.*

4. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*

LOcvs moralis duplex. Vnus ex parte iubentis Christi, alter ex parte obedientiæ horum leprosorum. Primus locus docet reuerētiam sacerdotalem, & Ordinis in Ecclesia à Deo positi debitam ac legitimā obsequentiam, Deumq; sic suas nobis gratias conferre, etiam extra ordinem, velut hic sanando decem leprosos sola voluntate, vt velit tamē Ordinis Ecclesiastici honorem nō violari, authoritatem retineri, potestatem agnosci. Ideo enim mittit eos, per se miraculosè sanandos, ad sacerdotes, vt, iuxta legem Moysis, eorum iudicio & authoritate sanati declararentur. Hunc locum in alijs Dominicis late tractauimus, vbi alteri leproso apud Matthæū sanato Christus similiter dixit. *Vade, ostende te sacerdoti*, & alibi. Alter locus docet, in omnib. Dei beneficiis, nostram obedientiam, cooperationē nostram, variáque præparationem concurrere oportere. Magna fuit in istis leprosis non fides tantum, sed & obediētia, quod iubente Christo ad sacerdotes irent, vt illis se ostenderent, necdum sanati à lepra. Neq; enim Christo hoc iubente adhuc sanabātur; sed *dū irent, mundati sunt*. Nec vt sacerdotibus se ostenderent vlla ratio erat, nisi prius sanarentur. Non enim sanare lepram illi poterant, sed declarare tantum, verene sanata esset, an non, & cōmunis conuersationis facultatem sanatis decernere. Eunt tamē iubentē Christo, tū quia credebant se à Christo sanandos, tum quia illi iubenti obtemperandum esse prorsus iudicabāt. Hanc obedientiam, hanc ex parte nostra qualemcunq; cooperationem hoc facto commēdare Christus voluit; ne ita à sola Dei benignitate pendeamus, & peccatorum remissionem, emendationem, abolitionem à solo gratiæ beneficio sic emanare putemus, vt nihil interim

Sacerdotalis reuerentia.

Dom. 3. post Epip. tex. 4. Dom. Pass. text. 1.

Cooperatio & obediencia nostra.

ex parte nostra præstandum sit, quo hoc ad nos tantum
Text. 4. ac tale beneficium deriuetur. Hunc locum de præpara-
Text. 5. tione nostra iam semel atque iterum tractauimus, super illa verba, *Dirigite viam Domini*, Domin.3. Aduentus & super illa verba, *Implete hydrias aqua* Dom.2.post Epiph. De obedientia vero nostra ad salutem, & sanitatem consequendam necessaria, in varijs quoque Dominicis diximus Dom.2.post Epiph.text.4. Dom.2. Quadrag.text.5. Dom.7.post Pent.text.5 ex quibus omnibus in hunc locum transferri possunt, quæ dicenda videbuntur.

5. *Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.*

Gratitudo animi.

1. 2. LOCVS moralis de animi gratitudine erga accepta Dei beneficia. Quum enim decem à Christo mundarentur, vnus tantum regreditur vt gratias agat; suamq; gratitudinem officiose exponit. Nam & *Deum magnificat*, laudat, ac prædicat; & *magna voce* id facit,
3. Iudæorum inuidiam aut hominum iudicia nihil moratur,
4. & *cadit in faciem ante pedes Iesu*, maximam animi demissionem ostendens, & disertis verbis *gratias agit*. Placuit Christo hæc hominis gratitudo, placuit pietatis officium; ideoque factum sedulo laudat, dicens: *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Nō est inuentus qui rediret, & daret gloriā Deo, nisi hic alienigena.* Docet accurate Christus, hāc animi gratitudinem obsequium esse sibi gratissimum; ad Dei gloriam pertinere; singularem cōmendationem mereri: ingratos vero, & huiusmodi officio negligentes, graui reprehēsione dignos esse. Hoc enim sonat illa Christi expostulatio, *Nouem vbi sunt?* Hūc locum iā in alijs Dominicis tractauimus. (Dom.3.post Epiph tex.5. Dom. 4.post Pasch.tex.3.) Sed hic, loco maxime proprio, aliqua addemus, prout Deus dabit. Vix quisquā est, qui non maiora accepit à Deo beneficia, quā hic sanatus leprosus; nisi forte vel tot peccatorū condonationē, vel à tot peccandi periculis liberationē, vel tantā Dei in peccatorum perseuerantia longanimitatem, è quibus tribus vnum vnusquisq; necessario expertus est, vni cor-

poris

poris lepræ ſanatæ poſtponendam, tam demens ſit quiſquam vt iudicet. Seipſum ergo quiſque conueniat, vt huius exemplo gratias agat, ſemperque agere pergat.

Eccl. 43.

Glorificantes enim Dominum quantumcunq; potueritis (ait Scriptura) *ſuperualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate eum quantum poteſtis: maior enim eſt omni laude.* Primum peccatum quod Eſaias Propheta, iubente Deo veteri populo exprobrauit, fuit ingratitudo erga accepta beneficia. Sic enim incipit.

Eſai. 1.

Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Deus locutus eſt. Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerũt me. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: populus autem meus non cognouit me. Sicut nullius virtutis firmior eſt memoria quã accepti beneficij, ſic vix vllum vitium ingratitudine deterius.

Exemplũ.
Simile.

Apud Romanos libertas ſeruo conceſſa, poſtea ingratitudinis culpa reuocari poterat. Sicut miramur monſtra, quia naturæ repugnant, vt Centauros, Satyros, hominem quadrimanum, & ſimilia; canes, lepores, lupos nõ miramur: ſic cætera vitia ex naturali noſtra corruptione ac fragilitate profecta, gulam, ebrietatem, libidinem, iracundiam nõ ita miramur; ingratitudinẽ vero, quaſi mõſtrum quoddam, mirantur, & deteſtantur omnes. Sicut. n. naturale eſt amantem redamare, quia amori ſolus amor rependitur (vt alibi oſtenſum eſt) ita monſtrum eſt, amanti atq; adeo benefacienti, maxime Deo, gratum ſe non præbere.

Exempla gratitudinis.

Surgant ethnici ac pagani, & Chriſtianorum hominum erga Deum ingratitudinem condemnent. Cum Tarentini a Romanis obſiderentur, periculumque eſſet, ne fame ad deditionem compellerentur, Rhegini decimo quoque die ieiunium decernentes, victum conceſſerunt Tarentinis.

Ælianus de Var. hiſt. li. 1.

Proinde cum decedentibus Romanis liberarentur, memores calamitatis Tarentini, feſtum conſtituerunt, quod Ieiunium appellabant.

Valer. Max. lib 5. ca. 2.

Metellus pius dictus, Conſul Romanus quum eſſet, non dubitauit pro Quinto Callidio, Prætore candidato, ſupplicare populo, quod is tribunus plebis legem, qua pater Metelli in ciuitatem reſtitueretur, tulerat. Quin etiam patronum cum domus & familiæ ſuæ ſemper dictita-

ctitauit. Octauij Cæsaris illustre habes exemplum supra in alia Dominica. Parum est homines sine Deo in hoc mundo Christianorum ingratitudinem condennare, & plus potuisse rationis & honestatis scintillas, quam fidei lumen, aut pietatis flammæ apud nos possunt.

Exempla brutorum.

Ælian. li. 13.

Ipsa bruta animantia ingratitudinem nostram coarguunt, & naturæ instinctus plus apud ea valuit, quam apud nos pietas valere solet. Ciuitas est in Achaia, nomine Patræ. In ea puer draconem paruulum emebat, magnaque eum cura educabat: cumque creuisset loquebatur quasi cum intelligente, ludens ac dormiens cum ipso. Cum vero ad ingentem magnitudinem draco peruenisset, in solitudinem à ciuibus est dimissus. Post, cum puer adolescens factus reuersus, à spectaculo quodam, cum aliquibus æqualibus in latrones incidisset, & clamorem extulisset, ecce draco præsto est, & alios in fugam vertit, alios interimit, ipsum vero saluum conseruat. Quid dracone inhumanius: humanitatis tamen, vt benefactori se gratum ostenderet, obliuisci non potuit.

Ioan. à S. Gemin. li. 5. cap. 56.

Sed & Panthera vix animal ferocius, aut magis indomabile. Nec tamen ea benefactori vult esse ingrata. Quum catulos eius de quadam fouea quidam liberasset, accedens illa, comitem se ei adiunxit, blanditurque cauda & facie, & extra deserta loca tutum eum deduxit.

Aulus Gell. noct. Attic. li. 5.

Leo animal est ferocissimum, & homini inimicum. Insignis tamen est historia de Androdo seruo fugitiuo, qui in leonis spelunca per errorem se abdens, quum regressi à præda leonis pedem sanasset, spinam ei euellens; tum eum lõgo post tempore in ea spelunca leo aluit, carnib. in magna copia ei semper allatis; tum postea eundem ex fuga retractum, & Romæ eidem leoni eodem quoque tempore à venatoribus capto, obiectum vt deuoraretur, adblandiens cauda recognouit, attingere noluit, omnibus beneuolentiæ signis prosecutus est. Vnde & dato homini cum vita leone, non secus ac canis per orbem obsequutus est, dicente populo; Ecce leo hospes hominis, ecce homo medicus leonis. Quid quod & aues eandem virtutem ad nostram cõfusionem

prorsus

prorsus inexcusabilem exercent? Messor in agro ad fontem à sociis missus, quum iret, incidit forte in serpẽtem, qui immani cauda miseram aquilam cinxerat & oppresserat, eandemque iam semimortuam reliquerat. Quod cum vidit, falce serpentem percutiens, eundem interfecit, & aquilam liberauit. Quæ cum videret illius se beneficio liberatam, volitando eum ad socios redeuntem comitatur: cumq; sigillatim socij ex aqua, quam de fonte attulerat, biberent; isque, qui aquam hauserat, bibere quoq; vellet, & vrnam ori admoueret, continuo aquila stridore suo atque impulsu vrnam confregit. Quo ille turbatus primum atque commotus, vbi socios respiciẽs, alium hic, aliũ ibi exstinctos vidit, aquilæ erga se gratitudinem intellexit, quæ vetuit, ne aquam biberet, serpẽtis veneno infectam. Sed inter omnes aues, gratitudinis & ingratitudinis documentum maximè illustre præbet pelicanus femina. Illa enim super pullos suos à serpente vulneratos, percusso suo pectore, ad eos sanãdos sanguinem suum fundit, pullisque bibẽdum exhibet: quo effuso sanguine, illa sic debilitatur, vt pulli ad quærendum cibum exire, matremque ad tempus alere cogantur. Qui igitur ex pullis diligenter hoc officium præstant, postquam resumpsit vires, tenerrime diligit, & sollicite nutrit. Sed illos qui tanquam degeneres, nullam matris curam gesserunt, tanquam ingratos è nido deturbat, & suo conuictu frui non permittit. Hæc auis Christum repræsentat, iuxta illud Psalmistæ. *Similis factus sum pelicano solitudinis.* Ille nos à serpente percussos, fuso sanguine sanauit, viuificauit, pauit. Quos hoc accepto beneficio gratos videt, & à Dei laudib. non cessare, eis obsequium & obedientiam exhibere, cum in suis pauperib. quasi laborantes pio affectu alere, vestire, visitare, hos pro suis recognoscit, tenerrime diligit, ad cœlestem beatitudinem cum illo communẽ adducit. Ingratos vero & degeneres è statu gratiæ deturbat, & à suo beato conuictu in æternum abdicat. Sic dicit Scriptura: *Qui reddit malũ pro bonis, non recedet malũ de domo eius.* Sic Iudæos ingratissimos abdicauit. Ait. n. *Nũquid redditur pro bono malũ? quia foderunt foueam animæ meæ. Recordare quod steterim in con-*

Pierius Valerianus Hieroglyph. l. 19.

Ioan. à S. Gemin. li. 4. cap. 39.

Psalm. 101.

Prouer. 17.

Ierem. 18.

in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis. Propterea (propter hanc ingratitudinem) *da filios eorum in famem, & deduc eos in manu gladij. Fiant vxores eorum absque liberis & viduæ, & viri eorum interficiantur morte,* &c. Hæc enim, & his grauiora Iudæis acciderunt, non solū pro Ieremia vexato, quū ab Assyrijs captiui abducerētur; sed multo magis pro Christo crucifixo, quū à Romanis victi, in perpetuum exterminium dati sunt. Eandem ingratitudinis vindictā prædixit illis Esaias. *In die illa erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ, sicut aratra & segetes, quæ derelicta sunt à facie filiorū Israel, & erit deserta; quia oblita es Dei Saluatoris tui & fortis adiutorij tui non es recordata.*

Esa. 17.

Leuit. 7. Typus. Exempla. In veteri lege holocaustū quod offerebatur pro gratiarum actione & cato victimæ non erant in crastinum seruanda, quia gratiarum actiones non sunt differendæ.

Gen. 8. Noe vbi primum exijt de Arca, liberatus à diluuio, statim fecit altare Domino, & sacrificia obtulit, gratias agens Deo.

Ioan. 6. Christus in Euāgelio, post multiplicationem panū, iussit *colligi fragmenta ne pereant,* id est, vt in memoriam accepti beneficij asseruarentur.

Sap. 16. Apophthegma. Qui de acceptis beneficijs gratus est, maiora accipere meretur. Ideo Deus ingratitudinem odio habet maximo, nō sua caussa, sed nostra; quia illa manus dei claudit, & faciem à nobis auertit. Ait enim Scriptura: *Ingrati spes tanquam hybernalis glacies tabescet, & dispersiet tanquam aqua superuacua.* *Qui grate beneficium accipit, primam eius pensionem soluit,* ait Seneca.

Lib. 2. c. 22. De benefic. Ibid. c. 25.

Exemplū. Nulla magis Cæsarem Augustum demeruit, & ad alia impetranda facilem sibi reddidit Furnius, quam quod cum patri Antonianas partes secuto, veniam impetrasset, dixit: *Hanc vnam Cæsar habeo iniuriam tuam. Effecisti vt viuerem & morerer ingratus.* Hæc eius animi gratitudo Cæsarem ad maiorem in eum beneuolentiam acrius concitauit. Pulchrū est in duobus fratrib. Eumene & Perseo gratitudinis exemplum, quod ad nostram arguendam ingratitudinem valere potest.

Plutarch. in Reg. Apoph. Eumenes Pergami Rex insidijs petitus à Perseo credebatur extinctus. Is rumor cum Pergamū esset perlatus, Attalus eius frater, imposito sibi diademate, ductaq; fratris vxore, regnum occupauit. Cæterum quū audisset

audisset illum viuum, profectus est illi obuiam, vt solebat, cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amanter eum amplexans, dicit in aurem: *Ne festines ducere priusquam mortuum videris.* Nec præterea per omnem vitam, vllam offensi animi significationem vel dicto vel facto dedit: quin etiam moriens, fratri & vxori regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio, postquam adoleuisset, adhuc viuens, principatum tradidit. Singularis fuit Eumenis clementia, sed maior Attali gratitudo. Quomodo ergo in immensa Dei erga nos clementia, & ineffabili ac perpetua beneficentia, tam nulla aut parua nostra est gratitudo? Sicut nubes solis virtute per varias exhalationes in altum subuectæ, ipsum postea solem offuscant: sic ingrata anima per varia Dei beneficia multum nobilitata, sua ingratitudine Dei gloriam obscurat, *non dans gloriam Deo*, vt isti nouem à Christo sanati. Sicut mare omnes aquas dulces accipit, sed falsas à se remittit: sic ingratus pro bonis reddit mala, & alterius beneficentiam in suam vertit perniciem. Sicut mulus à matre lactatus, calcibus ferit matrem, animal hoc nomine infame: sic ingrati à Deo *impinguati & incrassati recalcitrant*, vt de Iudæis dixit Moyses; populus hoc nomine maxime infamis, de quo Scriptura dicit: *Odio ederunt me gratis.* Sed quorum exitum perhorrescimus, eorum facta imitari perhorrescere debemus.

Similia. *Ioan. 9.* *Deut. 32.* *Ioan. 15.*

6. *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?*

LOCVS moralis, de bono perseuerantiæ ad salutem necessario. Omnes decem isti leprosi bene cæperunt. Omnes Christum bene quæsierunt. Omnes ei in via occurrerunt. Omnes vocem leuauerunt, dicentes; *Iesu præceptor, miserere nostri.* Sed ex illis omnibus, vnus tantum perseuerauit. Vnus tantum ad gratias agendum rediit. Vnus tantum in fide permansit. Reliqui enim nouem, siue à sacerdotibus, ad quos missi erant, corrupti, qui eos à Christo auerterant, dicentes, nõ Christi beneficio, sed propter Legis obseruantiam eos

Perseuerãtię bonum.

sic sanatos fuisse, siue propria leuitate & malitia in‑ terius mutati, ad Christum amplius non redierunt. Ha illorum defectionem grauiter reprehendit Chri

Matth. 20. Hanc vnius perseuerantiam studiose laudat: *Non est in‑*

Similia. *uentus qui rediret, & gloriam daret Deo, nisi hic alienig‑* Multorum est incipere, paucorum perseuerare; quia m *ti vocati, pauci electi.* Multos flores quæuis fere arbor f gifera producit, sed paucos fructus maturos. Omnes

De vti. cred. cap 7. re agri multum promittunt in herba, sed vberem m sem pauci adferunt. *Rhetorum schola* (ait Augustinus) *totum fere orbem adolescentum gregibus perstrepunt;* *Tullianā facundiā assequuntur pauci, agunt & fiunt Or‑ tores pauciores, clarescunt paucissimi. Tale quiddā est R gio. Multitudo imperitorum & peccatorum frequentat ec sias, pauci eius religionis mysteriis perfecti sunt.* Hæc ille.

Allegoria. via ac ratione virtutis, principia frequenter feruent, pr gressus tepescunt, fines & exitus frigent. Huius rei sig fuit statua, quam vidit in somnis Nabuchodonosor, q incipit in auro, & desiit in luto: quę vt ad literā, princip tuum huius mundi mutabilitatem significat, sic myst

Daniel. 2. pietatis & virtutis inconstantiam docet. Caput huius st tuæ aureum, purum Dei amorem, & bona opera, à qu bus ad Deum conuersi, incipiunt feliciter, significat. P ctus statuæ argenteum bona verba & laudem virtu notat, quam adhuc ad tempus retinet, qui benefac desiit. Sed hoc argentū paulatim efficitur ęs, quum bo verba, quæ bona intenitone ad tempus loquebatur, la dans virtutem quam non præstabat, nunc ad vanitat & vt ab aliis bonis videatur, loquitur. Sed & hoc æs ferrum tandem vertitur, quando ipso quoque præte virtutis neglecto, durus ad emendationem, durus ad lutaria audienda consilia efficitur. Postremo deniq; tum in lutum vertitur, quum totus voluptati deditus

Galat. 3. *spiritu cœpit in carne consummatur*, vt de Galatis scrip Apostolus. Hanc deplorandam in via virtutis incon

Thren. 4. tiam his verbis lugebat Iere. *Filij Sion inclyti, & am auro purissimo, quomodo commutati sunt in vasa testea, o manuum figuli?* nec dissimiliter Esaias: *Quomodo fact*

Esaia 1. *meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? iustitia habitau in ea, nunc autem homicidæ. Argentum tuū versum est in sc*

riam; Vinum tuum mistum est aqua. Hæc est mutatio, non dexteræ excelsi, sed proficientium in peius.

Atqui beatus erit, non qui bonum facit, sed qui perseueranter facit. Philisthæi remittentes arcam Dei, & super plaustrum ponentes, quod vaccæ ducebant, quarum vituli domi recludebantur, hoc pro signo & argumento, quod veri Dei esset illa arca, propterque illam tot plagis mulctati fuissent, acceperunt; si vaccæ illæ, quarum sic vituli domi recludebantur, recto itinere in terram filiorum Israel pergerent; nec ad suos vitulos reuerterentur; donec arcam Dei, in locum proprium deduxissent: Quando anima fidelis pro Christo & pro fide, vel multa mala patitur, vel multa bona facit, signum & argumentum est, quod veræ pietatis illa opera, illaque patientia fuerint, si recto itinere in studio virtutis pergat, *ambulans de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion.* Quæ enim anima & vitulos domi reclusos redit, quæ ad proprias passiones & appetitus sensuales, veterisque hominis reliquias reuertitur, quasi canis ad vomitum, ostendit se non veri Dei arcam portasse; non verum & viuum Dei templum fuisse. *Qui enim mittit manum suam ad aratrũ & respicit retro, non est aptus regno Dei.* Qui necessariam virtutem, & vitij fugam aggreditur, & recta via non pergit, nec perseuerat, non est idoneus, id est, ostendit se necdum idoneum esse regno Dei. Qui dixit Christo, *Sequar te Domine*, sed prius renunciare his qui domi erant, amicis & parentibus, voluit simplicem & necessariam omnib. Christi sequelam profitebatur, velle se videlicet Christi discipulum esse, in illum credere, eius mandatis & doctrinæ obedire. Tales enim sequuntur Christum. Qui igitur Christianum se profitetur, qui ad aratrum obedientiæ mandatorum manum misit, qui bonum opus ad salutem necessarium inchoauit; qui etiam opus perfectionis & consilij per obligationem stabilem semel aggressus est, & retro respicit, regreditur ad pristina, *configuratur prioribus sæculi desideriis*, ille certe non est aptus & idoneus miles, qui *regnum cœlorum, quod vim patitur, violẽter rapiat.* Oret Deum vt aptus fiat. *Qui enim incepit in nobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Christi*, ait Apostolus. Dies Christi ille

Allegoria.
1. Reg. 6.
Psal. 83.
Lucæ 9.
1. Petr. 1.
Matth. 11.
Philip. 1.

ille est, in quo totam suam voluntatem Deus exequetur,
Dies Christi & noster. sicut dies nostri sunt hæc vita, in qua voluntates nostras
miseri mortales facimus. Dies extremi iudicij, est dies
Domini. Vsque ad diem illum perficiendum est bonum
opus quod incepimus, vsque ad finem perseuerandum.
1.Cor.9. Quod his verbis docet Apostolus: *Nescitis quod hi qui in*
Simile. *stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus brauium*
accipit? Sic currite vt cõprehendatis. Cursus in stadio perpetuus est, vnoque sic impetu, absque respiratione, absque
intermissione vlla. Qui sic currebat, ille ab astantibus
1.Thess.5. laudibus extollebatur. Talis est vita Christiana: perpe-
Marc.13. tuo currendum est, *sine intermissione orandum est, semper*
Philip.2. *vigilandum est, omni custodia cor custodiendum est: ea quæ*
Genes.19. *retro sunt obliuiscentes, ad ea quæ priora sunt, extendere se*
Allegoria. *oportet.* Qui non proficit, deficit; qui in via subsistit, in lu-
Prou.6. to hæret; qui retro respicit, *cum vxore Lot peribit. Vade*
Simile. *ad formicam ô piger.* Formicæ quum tenuissima sint animalia, tamen assiduitate laborandi & transeundi, in durissima rupe vestigia relinquunt; & tritæ semitæ notas
manifestas ponunt.

Tam est necessaria perseuerãtiæ virtus, vt in tota oratione Dominica nihil fere aliud à Deo expetere iube-
Lib. de bon. amur, quam perseuerantiæ donum: *In ipsa Oratione Do-*
perseuerant. *minica* (ait Aug.) *quando oratur à sanctis, nihil pene aliud*
cap.2. *quam perseuerantia posci intelligitur.* Quod mox in singulis huius Orationis partibus demonstrat. *Quum dicimus,*
Sanctificetur nomẽ tuũ: vt sanctificatio in nobis permaneat,
oramus. Quum dicimus, Adueniat regnum tuum: num a-
Cap.3. *liud poscimus, nisi vt veniat nobis, quod esse venturum non*
dubitamus omnibus sanctis? Ergo & hi, qui iam sancti sunt,
quid orant, nisi vt in ea sanctitate, quæ illis data est, perseuerent? Perseuerantiã petunt sancti, qui faciũt voluntatẽ Dei,
dicentes in oratione: Fiat voluntas tua. Cum enim iam facta
sit in eis, cur vt fiat adhuc petunt; nisi vt perseuerent in eo
Cap.4. *quod esse cœperunt? Quarta petitio est: Panẽ nostrum quotidianum da nobis hodie;* quæ verba sic exponit B. Cyprianus.
In exposit. *Hunc panem dari nobis quotidie postulamus; ne qui in Chri-*
Orat. Domi. *sto sumus, & Eucharistiã quotidie ad cibũ salutis accipimus,*
intercedẽte aliquo grauiore delicto, dũ abstentes, & non communicantes à cœlesti pane prohibemur, à Christi corpore se-

par-

remur, vt videlicet in ea sãctitate permaneamus, qua nullum, quo inde separari mereamur, crimen admittatur. In sola quinta petitione, non poscitur perseuerantia, sed peccatorum condonatio. Atqui quum dicunt sancti, Ne nos inferas in tentationem, sed libera nos à malo: quid aliud, quam vt in sanctitate perseuerent, precantur? Hoc enim concesso dono, ne quis inferatur in tentationem, ne tentationi succumbat, nemo sanctorum est, qui non teneat vsq; ad finem perseuerãtiam sanctitatis. Hæc Augustinus. Cap. 5. Cap. 6.

Hanc perseuerantiam commendauit Apostolus, dicens: *Induimini Dominum nostrum Iesum Christũ*. Et rursum: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christũ induistis.* Induere enim aliquid, iuxta phrasim Scripturæ, est ita alicui rei vniri, vt ab ea nunquam discedatur. Vnde David: *Fiat ei maledictio sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.* Et iterũ: *Operãtur sicut diploide confusione sua*, id est, maledictio & cõfusio nunquam ab eo recedat. Sic de Christo dicit Esaias: *Erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctoriũ renum eius*, id est, omnes virtutes Christo inseparabiliter adhærebunt. Sic de impiis Iob: *Qui oderunt te, induantur confusione, & tabernaculum impiorum nõ subsistit.* Hunc ergo in modum induere Christum, induere nouum hominem, induere armaturam Dei debemus, vt ea postea non deponamus; sed, veniente Christo, *vestiti, non nudi inueniamur.* Rom. 13. Galat. 3. Psal. 108. Esaiæ 11. Iob 8. Galat. 3. Eph. 2. & 6. 2. Cor. 5.

Qui post ægritudinem conualescens, frequenter recidiuat, ostendit, in prima sanatione omnem malum humorem, & morbi caussam satis expurgatam non fuisse. Qui Christum semel indutus, & ab eo sanatus, mox eum exuit, induens arma tenebrarum, manifestum facit quod omnem peccandi affectum in prima sua reconciliatione non eiecerit. Leopardus non persequendo, sed saliendo prædam capit: quam si tertio vel quarto saltu non ceperit præ indignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt, qui quasi per saltum volunt esse perfecti, & in primo pietatis impetu ab omni tẽtatione liberi; ideoque si semel atque iterum tentatio recurrit à bono opere desistunt. Atqui currendum, non saltandum est, & in opere perseuerandum. Si tantum in orationis & feruoris studio homo perseueraret, quantum pauper ad ostium diuitis Similia. Ioan. à S. Gemin. lib. 5. cap. 69.

Allegoria.
Simile.

diuitis pro Eleemosyna; citius haud dubie spiritualem Eleemosynam à Deo impetraret, quã corporalem à diuite pauper impetrare solet. In veteri Lege nullum animal sine cauda offerebatur. In caussa salutis nullum bonũ opus sine bono fine & perseuerantia Deo in sacrificium offerri potest. Sicut in ludo scacario, vno ictu aut tractu vel non facto, cũ fieri oportebat, vel male vel per errorẽ facto, totus ludus lucrumq; amittitur: sic vno necessario opere virtutis neglecto, aut vno peccato lethifero perpetrato, totus iustitiæ fructus amittitur, dicente Deo per Prophetam: *Si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatem* (nota vtrumq;) *omnes iustitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur.* Tam est ad salutem necessaria perseuerantiæ virtus, & ita verum est quod Christus in alio Euangelio dixit: *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Vide plura in aliis Dominicis. *Dom. 2. Aduent. tex. 9. Domin. infra Oct. Natiuit. Dom. text. 2. & 5. Dom. 2. post Epiph. text. 6. Dom. Quinquag. textu 3. Dom. 2. post Pentecost. text. 7. & Dom. sexta post Pentecost. text. 2.*

Ezech. 18.

7. *Nisi hic alienigena. Et hic erat Samaritanus.*

Vocationẽ ad salutem non sufficere.

LOcvs moralis de inani vocationum, professionum aut status cuiusque titulo, nisi nominibus respondeat: & sæpe accidere vt minus præstent, à quibus ratione status & vocationis plura expectatur. Omnes illi nouem qui accepto à Christo beneficio ingrati extiterunt, quique à cœpta pietate defecerunt, Iudæi erant, vocatione fideles, & professione vnius veri Dei cultores. Vnus ille qui rediit, gratias agens, & in fide atque obedientia erga Christum perseuerauit, alienigena erat, Samaritanus erat, in impietate, & veri Dei ignorantia educatus. Sic mulier Samaritana ad puteum edocta, facile Christo credidit, Christique verba optimam in partem accepit: quæ postea audientes Iudæi, vehementer sunt scandalizati & cauillati, vt supra in Dominica Passionis ostendimus. Sic qui erga hominem in latronem incidentem misericordia vsus fuerat, Samaritanus erat; sacerdos, aut leuita, aut Iudæus non erat. Sic mulieris Chananææ, & Centurionis homini

gen-

gentilis fides maxime à Christo laudatur, quum tanta in Israel non inueniretur. Sic hodie, omnique ætate maiora sæpe pietatis officia præstant homines rudes, indocti, laici, sæculares, quam magni theologi, sacerdotes, religiosi. Tractari hic locus potest ad ignauiam multorum excutiendam, ex aliis Euangelicis locis, iam supra in hoc opere pertractatis. Quæ enim de profectu nostro in Christiana professione diligenter examinando super illa verba, *Hic positus est in ruinam multorum in Israel,* diximus; quæ de grauiori iudicio eorum qui maiora à Deo virtutis adiumenta acceperunt, ad alia verba, *in testimonium illis*, prolata sunt, quæ ostenderunt, vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem & salutem, super illa verba, *Filij regni eiicientur in tenebras exteriores*; quæ contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia dicta sunt, ad alia verba, *Vnde ergo habet zizania*? quæ in medium allata sunt, vt Deum ab omnibus laudandum esse, ab omni statu, sexu, ætate, ostenderetur propter illa Euangelij verba, *Turba quæ præcedebāt & quæ sequebantur, clamabāt, dicētes. Osanna filio Dauid*; quæ de commendatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum; deprompsimus ad illa Christi verba, *De iustitia vero Spiritus sanctus arguet mundum: quia ad Patrem vado, & iā non videbitis me*, quæ postremo de vocatione nostra ad salutem studiose ac sollicite conseruanda protulimus super illa verba: *Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*: illa omnia ad hunc locum pertinent, & huc referri possunt, & ad hanc Christi notationem de solo alienigena ac Samaritano officium pietatis exequente, salubriter tractari poterunt.

Dom. infr. Oct. Nat. Do. tex. 2.

Dom. 3. post Epip. tex. 6.

Ibid. tex. 9.

Dom. 5. post Epip. tex. 4.

Dom. Palm. tex. 5.

Dom. 4. post Pasch. tex. 3.

Dom. 2. post Pent. tex. 7.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIV. POST PENTECOSTEN.

EMO potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire, & Mammonæ. Ideo dico vobis: Matth. 6. *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nõne anima plus est quàm esca, & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis plures estis illis? Quis autẽ vestrum cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis; quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit; quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.*

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Nemo potest duobus dominis seruire.* De solius Dei cultu, seruitio, & obsequio amplexando.

2. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet,* de necessario odio diabo-

diaboli, vt Deum diligas; vel tolerando necessario diabolo, si Deum contemnis.

3. *Non potestis seruire Deo & mammonæ.* Contra pestilens & vulgare auaritiæ idolum.

4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini.* Contra curas & sollicitudines huius vitæ, auaris proprias.

5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cælestis, quia his omnibus indigetis.* Contra diffidentiam de perpetua Dei prouidentia.

6. *Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis.* Rerum cœlestium & diuinæ voluntatis faciendæ primam curam & sollicitudinem esse debere in cæteris, Deum suis nunquam defuturum.

1. *Nemo potest duobus dominis seruire.*

LOCVS moralis, de solius Dei cultu, seruitute, & ob- Deo soli
sequio amplexando. Duo enim domini hic signifi- seruiendũ.
cant Deum, & quicquid Deo contrarium est, siue
mammona, id est, diuitiarum cupido, vt postea Christus
exempli gratia ponit; siue diabolus, siue mundus eiusque
ambitio, siue caro & voluptates eius. Sub his enim Domi- *Ioan.* 8.
nis duram seruitutem peccatores seruiunt. *Omnis, qui fa-* 2. *Pet.* 2.
cit peccatum, peccati seruus est: & à quo quis deuictus est, huic *Rom.* 6.
& seruit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obedi-
endum, serui estis eius, cui obeditis? His ergo & Deo pariter 2. *Cor.* 6.
seruire, ex his est, quæ fieri non possunt. *Quæ participatio*
iustitiæ cum iniquitate? quæ societas lucis ad tenebras? quæ
autem conuentio Christi cum Belial? Non potestis mensæ Do-
mini participes esse, & mensæ dæmoniorum. Quemadmo- Simile.
dum impossibile est, vt altero oculo terram, altero cœ 1. *Cor.* 10.
lum simul aspicias: ita fieri non potest, vt Deum, quæque
Deo contraria sunt, simul diligas. Samaritani reprobi e- Exẽplum.
rant, & à populo Dei segregati, eò quod & Dominum co- 4. *Reg.* 17.
lebant, & pariter diis Assyriorum seruiebant, vnde Chri-
stus illis dixit: *Vos adoratis, quod nescitis, salus ex Iudæis est.*
Deus per Prophetam maledicit eis, *qui iurant in Domino,* *Ioan.* 4.
& iurant in Melchom, idolo sic dicto. Esaias Israelitas gra- *Sophon.* 8.
uiter increpat: *Vt quid claudicatis in duas partes: Si Domi-* 3. *Reg.* 18.

Exod. 4. *nus est Deus, sequimini illum, si autem Baal, sequimini illum.* Non fuit datum populo Israel cœleste manna, do-
Allegoria. nec consumpta est farina, quam ex Ægypto secum portauerant. Manente seruitute & affectu peccati, Deo seruire non potes, vt eius gratiæ sis particeps. Voluit permittere Pharao Hebræis, vt in Ægypto victimas Deo immo-
Exod. 8. larent. Sed Moyses respondit: *Non potest ita fieri. Abomi-*
Typus. *nationes.n. Ægyptiorũ immolabimus Deo nostro?* Abominabuntur enim Ægyptii, pastores ouium, & victimas eorũ. Abominatur diabolus & mundus ea, quæ ad verum DEI cultum pertinent, charitatem, humilitatem, paupertatẽ, patientiam, castitatem, reliquasque virtutes. In Ægypto igitur manens, in diaboli & mundi seruitio positus, Deo
Sap. 1. seruire, eique gratas virtutes exercere non potes. Dicit
De ser. Dom. in monte, li. 2. c. 22. Scriptura: *Sentite de Deo in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Quisquis vult diligere Deum* (ait August.)
Eccl. 2. *& cauere, ne offendat, non se arbitretur duobus dominis posse seruire; & intentionem cordis sui rectam ab omni duplicitate explicet.* Nam vt alia Scriptura dicit: *Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis.* Duplici corde est, & duabus viis ingreditur, qui Deo se seruire profitetur, sibique fortè persuadet, quum interim & malè loquatur, & scelleratè viuat, seruiens diabolo. Vna hasta nullis duobus
Similia. ducibus inseruire potest. Vno pileo non possunt simul duo capita cooperiri. Vno calceo duo pedes non possunt calceari. Vno corde Deo & diabolo seruire nequis. Non potuit stare idolum Dagon in eodem altari cum Arca
1 Reg. 5. Dei. *Coangustatum est stratum, ita vt alter decidat, & pal-*
Esa. 28. *liũ breue vtrumq; operire non potest.* Est quædam species aquilarum, quæ venatur in aqua, quæ, respectu aliarum
Plin. natur. hist. lib. 10. c 3. naturæ est multum degeneris; nam & à coruo superatur. Ista autem habet vnum pedem clausum more anseris, cum quo natat; & alium acutum, more cæterarum aquilarum, cum quo rapit. Tales sunt, qui volunt duobus do-
Simile. minis seruire; Deo, appetendo cœlestia; & diabolo, amando terrena. Habent semper cum pede aquilino pedem
Pet. Berche. Reductor. Mor. li. 7. c. 2. anserinum, cum affectu spirituali affectum terrenum. Ad vtramque ripam volunt pascere, & hic cum deliciis natare in fluxis fortunæ bonis; & sursum cum viris spi-

ritua-

alibus euolare, vt prædam cœlestem rapiant. Sed isti degeneres sunt; & à coruo, qui diabolum notare potest, facilè superantur. Sunt etiam similes Hippocentauris, Onocentauris; & Satyris, qui mixtas habent naturas & formas, ex parte vtiles & honestas, ex alia parte defor- *Idem lib. 10. c. 76.*
mes & noxias. Ideo pro monstris habentur. Pantheram propter odorem aromaticum, qui ex ore eius egreditur, omnia animalia sequuntur, præter draconem, qui odorem eius reputat pro veneno; & eius vocem non sustinens, fugit ad cauernam, & in seipso deficit ac torpescit. Deum laudant & amant omnes creaturæ, præter diabolum, & qui ab eo decipiuntur; *Hic est enim draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus.* Sic ergo Pantheram sequi, & draconi adhærere nullum animal potest: sic Deo & diabolo seruire impossibile est. Hæc magis elucescent, si, quid sit seruire Deo, quid diabolo, explicetur. Seruire Deo, homini est proprium, salutare, honorificum: Seruire diabolo, alienum ab humana natura, homini sempiternum dedecus, & certum exitium est. Deus est proprius homini Dominus: quia non nisi creato homine, cœpit Deus in Scriptura vocari Dominus, vt sapienter notauit Tertullianus ex illis verbis: *Formauit igitur Dominus Deus hominem.* Est aũt Dominus absque præscriptione antiquissimus, quia à principio creationis rerum, atque adeo ipso creationis titulo (quo nullum antiquius) Dominus est rerum omnium, nedum hominum. Est Dominus absque limitatione amplissimus, & vt in Scriptura vocatur, *Dominus vniuersorum*, iuxta illud: *Cuncta, quæ in cœlo sunt & in terra, tua sunt.* Est Dominus absq; superiori supremus: *Rex regũ, & Dominus dominantium solus Dominus, & solus Altissimus super omnẽ terram.* Ex his emergit seruitii & obedientiæ necessitas. Sic in fronte Decalogi præmittitur: *Ego Dominus Deus tuus.* Sic in fine veterum præceptorum frequentissimè additur: *Ego Dominus.* Sic Propheticæ passim habẽt comminationes; *Dicit Dominus exercituum.* Hinc illæ in Scripturis Dei voces: *Me, inquit Dominus, non timebitis? & à facie mea nõ dolebitis? Qui posui arenã terminũ mari, præceptũ sempiternũ, quod non præteribit, & cõmouebuntur, & nõ poterũt; & intumescẽt fluctus eius, & nõ trãsibũt illud. Populo aũt huic*

Apoc. 12.
Simile.
Deus Dominus noster proprius.
Li. contra Hermogenẽ.
1.
2.
2. Mach. 14.
1. Paral. 29.
3.
Deut. 10.
Psal 82.
Leuit. 20. 21. 22.
Ierem. 5.

factum est cor incredulum & exasperans: recesserunt & ab-
ierunt, & nō dixerūt in corde suo: Metuamus Dominū Deū
Ierem. 11. *nostrū, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam*
tempore suo, &c. Rursum idem Propheta: *Quis non time-*
te, o Rex gentiū? quia tuum est decus. Inter cunctos sapien-
gentiū, & in vniuersis regnis eorū nullus est similis tibi. Sic
per alium Prophetam: *Filius honorat patrem, & seruus do-*
Malach. 1. *minum suum. Si ergo Pater ego sum, vbi est honor meus? &*
Dominus ego sum, vbi est timor meus? dicit Dominus exer-
tuum. Quare non seruire Domino Deo, tot & tā supremis
titulis Domino nostro; vt incredibile portentum abomi-
Ierem. 2. natur scriptura: *Obstupescite cœli super hoc, & portæ cœli de-*
solamini vehementer, id est, decorem omnem vestrum
quem ex me habetis, deponite, luctumque induite. Sed
quare: *Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerūt fontem*
aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Relicto Deo
seruiunt diabolo. Si homo natus fuisset, vt dæmonem co-
leret, minimè mirum videri debeat, si ei seruiat. At natus
Ibidem. est homo, vt Deo frueretur: *Nunquid seruus est Israel, aut*
vernaculus? Quare ergo factus est in prædā? Sed nunc vide-
lios dominii diuini titulos, nobis Christianis proprios.
4. Dominus noster Deus est titulo redemptionis, quia nos
Hebr. 10. populus sumus acquisitionis: *Nō sumus subtractionis filii,*
seu filii substrati, *in perditionem: sed fidei*, seu fideles, *in ac-*
2. Cor. 6. *quisitionē animæ. Empti sumus pretio magno.* Dominus no-
ster est titulo plus quam iustæ commutationis, quia non
5. qualitercunque redemit nos, sed pretio iustissimo. *Non*
2. Pet. 1. *corruptibilib. auro & argento redēpti estis à vana conuersa-*
tione vestra, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati
Christi. Adhuc Dominus noster est iure datæ libertatis.
6. Redimuntur enim sæpe ab vnius captiuitate, qui in alte-
rius transeunt. Sed nos sic redēpti sumus à seruitute dia-
boli & peccati, vt liberi maneamus. Dedit se nobis, *vt sine*
timore de manu inimicorū nostrorum liberati, seruiamus illi
Luc. 1. *in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ.* Præter-
7. ea Dominus noster est titulo iustæ donationis, pacti in-
Galat. 3. dissolubilis ex parte nostra: *Quotquot .n. in Christo bapti-*
zati sumus, Christū induimus, hoc est, nomen ei & fidē de-
1. Cor. 6. dimus, quod ei adhærebimus, *vt vnus spiritus cum eo, &*
eū portabimus & glorificabimus in corpore nostro, sicut duo
in car-

carne vna. *Hoc enim Sacramentum magnū est in Christo* *Ephes. 2.*
in Ecclesia; in Deo & in anima credentis baptizati. Sed
& absq; his omnibus, perpetua gubernatione, prouiden-
tia, in misericordia, quotidianis beneficiis, gratiis, donis
multū *misericors & miserator Dominus* est, *escam dans*, id *Psal. 110.*
est, omnia tam spiritualia quàm temporalia necessaria Seruire Deo
subministrans, *timentibus se.* Si ergo, & tot modis Domi- quid & qua-
nus noster Deus est. Nunc vide, quod & quale sit, huic tā- le.
to & tot modis Domino nostro seruire. Quæ iubet, pau- 1.
ca sunt, & quæ magis exonerant quam onerant. Si enim
nihil iuberet, obligaremur tali ac tanto Domino ad o-
mnia. Nunc certa quædam præcipiens, ab eorum quæ
non præcipit, obligatione nos liberat. Iubet seruari mā- 2.
data, quæ nisi decem sunt; & obedire Ecclesię, cuius præ-
cepta tot non sunt. Deinde quæ iubet, nobis ipsis sunt
maximè salutaria, non illi vtilia, vt alio in loco osten-
sum est: ideoque talia vt etiam eo non iubente, vel solo
rationis lumine, vel ex sola fidei gratitudine præstari
deberent. Decem mandata humanæ etiam leges ex na-
turæ lumine præcipiunt; Ecclesiæ præcepta pius & non
ingratus fidelis sua sponte, dictante fide, & vrgente cha- *Eccles. 6.*
ritate, adimpleret. Hinc Scriptura: *Vincula illius alliga-* 3.
tura salutis. Deinde quicquid iubet, per Christi gratiā fit *Matth. 11.*
facillimum, ipsa dicente Veritate: *Iugum meum suaue est,*
& onus meum leue. Iugum vocat, quia pariter nobiscū il-
lud portat: *Non ego* (ait Paulus) *sed gratia Dei mecum.* Gra- *1. Cor. 15.*
tia dat vires, vt fiat leue; charitas Dei dat iustum, vt fiat
suaue quicquid à Deo præcipitur. Sicut boum ceruicibus *Similia.*
iugum imponitur quodam subiecto puluillo, ne exco-
rientur ceruices: ita hominibus Dei lex imponitur, sub-
iecto charitatis puluillo, ne asperum iugum fiat. *Chari-* *1. Cor. 13.*
tas enim patiens est, benigna est, omnia suffert, omnia susti-
net. Vestis aspera & rustica, mollibus pellibus suffulta, si
superiori facie versus carnem inuersa feratur, intolera-
bilis est; sed si eo modo quo instituta est, gestetur, pel-
libus versus carnem positis, mollissima & iucundissi-
ma vestis est, propter suffulturam: ita planè Lex man-
datorum in substantia operis, & in exteriori eius facie,
dura & aspera, si carni proxima ponatur, si iudicio car-
nis subiiciatur, dura & intolerabilis videtur, & iugum

Act.15. importabile, quod neque nos, neque patres nostri (ait Diuus Petrus) portare potuerunt. Cæterùm eadem lex charitate suffulta, & suauissima Christi gratia sociata,
Psal.118. si intrinsecus ponatur, & spiritui coniuncta, facilis, suauis, ac iucundissima videbitur, iuxta illud Dauid: *Viam*
Moral. li.15. c.20. *mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*, id est: charitate & dilectione aperuisti. *Mens enim diuinis*
Tex.7. *desideriis inflammata* (ait sanctus Gregorius) *supernis coniungitur, ab inferioribus separatur, amore feruoris sui sem-*
Dom. Pent. tex.1. *rit, vt capiat, & capiens inflammet.* Sed de hac re vide plura
Dom. Sept. tex.7. ra Domin.4.Aduent.super illa verba: *Erunt praua in directa, & aspera in vias planas.* Et rursum super illa verba:
Domi. Pent. tex.2. & 3. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit.* Rursum suo seruitio & obsequio Deus amplissima præmia repromisit, de quibus vide super illa verba: *Voca operarios, & redde illis*
Dom.3. post Pasch. tex.1. *mercedem suam.* Item super illa verba: *Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*
Simile. Sed & in hac vita seruientibus ei, maximas & perpetuas consolationes impartit, & in alia Dominica explicatum est. Sicut enim in splendidis conuiuiis, interim dum cibi parantur, quædam afferuntur bellaria, vt, illis gustatis, tempus suauiter consumatur, prandiumque liberius expectetur; ita Dominus Deus, antequam ad mensam eius in cœlo splendidissimam accumbamus, multis
Rom.15. & miris modis suorum corda consolatur, &, vt Paulus ait, *replet omni gaudio, ita vt semper in Domino gaudeant.*
Luc.11. His omnibus adde, quod seruire Deo, regnare est. Ideo quos Lucas vocat Reges, dicens: *Multi Prophetæ & Reges*
Matth.13. *voluerunt videre, quæ vos videtis, &c.* hos Matthæus vocat
Apoc.4. iustos, dicens: *Multi Prophetæ & iusti*, &c. Deinde si iusti coronas habent, iuxta illud: *Mittentes coronas suas*
Prou.16. *ante thronum Dei*; benè sequitur, illos Reges esse. Sanè quia *melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo*
Simile. *suo expugnatore vrbium:* qui DEO seruiens, cupiditatibus suis omnibus imperat, quouis Rege terreno gloriosior est. Deinde si Regi terreno seruire, honori ducitur, quomodo DEI seruum, imo amicum esse, maximè non
Do.1. Quad. tex.10. erit honorificum? Atque ex his quidem, quid sit, & quale, Domino DEO seruire, intelligi & explicari ex parte potest. Huc etiam pertinent, quæ de DEO super omnia

omnia diligendo & colendo, iam in aliis † Dominicis de- *Dom.12. post*
prompta sunt. *Pent. tex. 5.*

Nunc quid sit alteri domino, diabolo, seruire, vide. Diaboli
Diabolus est dominus intrusus, & vsurpatione propria. seruitus.
Ascendam ad Aquilonem, & similis ero Altissimo. Princeps 1.
& rex est super omnes filios superbiæ; id est, super superbos *Esa.14.*
omnes. Nullam legitimam, sed omnem vsurpatam pote- *Iob.14.*
statem exercet. Deinde fraude & dolo malo in homines 2.
dominari cępit. *Decepit Euam serpens, quum esset callidior* 3.
cunctis animalibus. Quanquam non tam sua fraude, *Genes.3.*
quàm nostra nunc ignauia dominari pergit. Scriptum est *Iacob.4.*
enim: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Quid, quod ex 4.
deditione nostra spontanea dominium accipit, dicente *Rom.6.*
Apostolo: *Nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obe-* 5.
diendum, serui estis eius, cui obeditis? Sed nec in nos pote-
statem vllam haberet, nisi propter peccata nostra datum
esset ei desuper, ex permissione diuina, ad nostræ ingrati-
tudinis pœnam, vt in alia Dominica explicatum est. Por- 6.
rò seruitus diaboli vilissima est, quia, qui ei seruit, infinitis *Apoph-*
cupiditatibus, eisdemque vilissimis, seruire debet. Ale- *thegma.*
xandro se dominum orbis venditanti, rectè Diogenes re- *Laert. lib. 6.*
spondit: *Tu seruus seruorum meorum es. Illis enim cu-*
piditatibus, quibus ego impero, tu mancipium es, illis in o-
mnibus morem gerens, & ad eas explendas cœlum & ter-
ram miscens. Tales cupiditates erant, ambitio, auaritia,
luxus. Sed & eidem Alexandro Branhmannus qui-
dam scripsit: *Quid tibi prodest totius orbis dominum fieri,* *Q. Curtius.*
qui infimæ & abiectæ rei interim seruias? Inimicos externos
subuertis, vt inter nos foueas ac sustentes. Dura est diaboli
seruitus, quia contraria imperat, cupiditatibus contrariis 7.
animam infestans. Superbia enim sumptus ingentes, pō-
pam & fastum postulat. Auaritia sumptus fugit, sordes &
tenebras amat. Gula & ebrietas lautas epulas desiderant.
Pigritia & otium mendicitatem inducunt. Inuidia &
odium nec æquos quidem aspectus admittunt. Ambitio
tamen & habendi cupiditas, eisdem, quos odit, adulari, &
assentari compellit. Sic contrariis vitiis diaboli manci- *Ierem.16.*
pia torquentur, ideoq; duram seruitutem seruiunt. Qui- 8.
bus illud Prophetæ applicari potest: *Seruietis dijs alienis*
die ac nocte, & non dabunt vobis requiem. Rursum diaboli
serui-

seruitus absolutè sumpta, & in singulis obsequii votari-
tiosa, tota molesta, & innumeris difficultatibus ple-
Dom. 3. post Pasch. text. 1. na est, vt in alia Dominica, super illa verba, *Mundus au-*
tem gaudebit, partim explicatum est, partim alia explica-
tionis factæ loca designata sunt. Sed vnus Prophetæ lo-
Esa. 5. cus satis hoc expressit, vbi dicitur: *Væ qui trahitis iniqui-*
tatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri pec-
catum. Impii enim, ad explendas suas vanitates & volu-
ptates, magno labore, quasi certis funiculis trahunt ad
se illas, seque ipsos innumeris malis inuoluunt, & mi-
seriis constringunt. Sicut enim funes nectuntur ex fi-
lis paruo sanè labore, sed semel connexi fortiter astrin-
gunt: sic peccata facilè admittuntur, sed fortiter ligant.
Et vt fila producendo ac complicando, funes texuntur,
quibus variæ res postmodum astringuntur: sic peccata
multiplicando, & alterum alteri addendo, fit pessima
consuetudinis, & nouæ tyrannidis vinculum quasi plau-
stri, id est, fortissimum, sicut vincula plaustri esse solent.
His autem funiculis vanitatis, id est, per repetita pecca-
ta ex vanis desideriis & libidinibus contexta & dedu-
cta, trahimus multo labore, magnis curis & molestiis
iniquitatem: vel quia propter vnam libidinem explen-
dam, multa peccata committimus, vt, verbi gratia, pro-
pter pretiosum vestitum, aut mensæ apparatum, qui sta-
tum & facultates nostras excedat, mille fallaciis, frau-
dibus, mendaciis, iniuriis, rapinis, multo ære alieno illam
vanissimam vanitatem comparamus, atque ita iniqui-
tatem trahimus, id est, producimus ac dilatamus egregiè,
committendo centum pro vno; vel quia etiam absque
specie peccati (si quasi possibile id esset) ad quamuis ex-
plendam libidinem, seu turpi amori, seu auaritiæ, seu
ambitioni studeas, mille tibi molestiæ, curæ, vexatio-
nes subeundæ sunt. Hoc est: *trahere iniquitatem funiculis*
vanitatis, & nostra ipsius ineptia atque insania quærere
nobis ipsis malum, prouocare peccatum, occasionem
perditionis accersere. Talis est diaboli seruitus, cui his
9. verbis maledixit Propheta. Postremò diaboli seruitus
hanc vnam mercedem reddit, vt seruientes sibi omnes
in altera vita, in pœnæ societatem inuoluat, quod a-
10. lio loco explicatum est, atque in præsenti vita, perpetua
con-

conſcientiæ laniena & carnificina excruciet: quod etiam in alia Dominica declaratum eſt. Sed & mox hac de re plura.

2. ***Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.***

LOCVS moralis, de neceſſario odio diaboli, vt DEVM diligas, vel tolerando neceſſario diabolo, ſi DEVM contemnis. Sic hi duo domini contrarii ſunt, Deus & diabolus; ſic vtrique ſeruire impoſſibile eſt: vt plane neceſſe ſit, vel vnum diligendo, alterum odiſſe? vel vnum contemnendo, alterum vt durum ac peſſimum dominum ſuſtinere. Impii diabolum ſuſtinent (nam diligere nequeunt, vtcunque ei officioſiſſimè ſeruiant) Dei præcepta, & ſanctiſſimam voluntatem contemnendo. Pii & iuſti diabolum odio habent ac deteſtantur, vt Deum ſuper omnia benedictum purè diligant. Sicut lux in inſtanti, vel habetur, vel amittitur, & non per temporum momenta, quia inter lucem & tenebras nihil eſt medium, etſi ipſius lucis ac tenebrarum certi ſint gradus; ſic charitas, & purus Dei amor, quæ eſt vera lux animæ, (*qui enim diligit fratrem ſuum,* multo magis Deum, *in lumine manet:*) nec infunditur, nec amittitur per partes, ſed tota ſimul, etſi magis ac minus in aliis atque aliis intenſa ſit. Cum minimo enim peccati mortalis affectu, cum minimo diaboli aut operum eius amore ſtare charitas DEI & proximi non poteſt. Per quodlibet peccatum mortale à Deo ad diabolum tranſitur. Deus contemnitur, diabolus qualiſcunque dominus ſuſtinetur. Rurſum cum minima, ſed pura Dei charitate; cum paruo, ſed vero odio peccati & operum diaboli, Deus diligitur, diabolus odio habetur. Diabolum iuſtus odio habet, id eſt, nec audire, nec videre ea ſuſtinet, quæ diabolus ſuggerit. Hæc enim ſunt ſigna odii. Si auſcultare incipis, & attendere ad ea, quæ diabolus ſuggerit, iam eum amare incipis, odiſſe deſinis. Et vide, cur & quantum ſit odio habendus diabolus. Primùm eſt hoſtis noſter capitalis inimicus homo, aduerſarius, vt in alia Dominica latiùs oſtenſum eſt. Deinde ſic hoſtis eſt, vt omne bonum noſtrum impediat,

Diaboli odium neceſſarium.

Simile.

1. Ioan. 2.

Odium diaboli quale.

1.

Dom. 5. poſt Epiph. tex. 3. & 5.

2.

Dom. Sexag. quia *tolli semen verbi Dei*, id est, omne principium diuinæ
sex. 4. opitulationis præscindit, de quo alias dictum est. Rursum
3. omne malum suggerit. Ideo vocatur in Scripturis, *tentator, & is, qui tentat, & qui seducit vniuersum orbem*: ipsaq;
1. Cor. 7. Apoc. 12. peccata vocantur *opera diaboli, & desideria diaboli patris*
Ioan. 8. & 1. *impiorum*. Vide Dominic. 1. Quadragesimæ, text. 3. Porrò
Ioan. 3. ita aliquando violenter suggerit, vt excæcet mentes mor-
4. talium, iuxta illud: *Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium*.
2. Cor. 4. Deinde fraudulentus hostis est, dicente Aposto-
5. lo: *Ne circumueniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes eius*.
2. Cor. 2. Quos autem blanditiis cepit, in eos postea
6. violenter dominatur. *Operatur in filiis diffidentiæ princeps*
Ephes. 2. *potestatis aeris huius. Captiuos tenet suos ad voluntatem*
7. *suam*. Est ille *fortis armatus custodiens atrium suum*. Porrò facta humani generis redemptione, ira & inuidia eius vehementer excreuit, estque nunc propterea hostis iratus, & cædis cupidissimus. Vnde in Apocalypsi: *Væ terræ & mari*, id est, hominibus terrena sapientibus, & fluxa appetentibus, *quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnã, sciens, quia modicum tempus habet*. Sed nec minus

Apoc. 12.

8. assiduus, diligens & pertinax bonis est. *Circuit tanquam*
1. Pet. 5. *leo rugiens*, veluti famis rabie concitatus, *quærens quem deuoret*. Antiqua hæc illi diligentia, & non insueta nostræ perditionis fames. Sic enim in historia Iob vetustissima loquitur: *Circuiui terram, & perambulaui eam*. Iam
Iob. 1.
9. verò audacissimus hostis est, *qui ita factus est, vt neminem*
Iob. 41. *timeat*, ait S. Iob. Nam & ideo ipsum Redemptorem mun-
Matth. 4. di, Christum Dominum, tentare non est veritus. Sed & ita
10. pertinax atque audax hostis est, vt non solum impios, verùm etiam pios ipsos & iustos incessanter apud Deum accuset, & aduersus eos Deum, quantum in se est, calumniando irritet. Hinc diabolus proprio vocabulo, id est, calumniator dicitur. Sic sanctum virum Iob falsò apud Deum bis accusauit. Primùm, *Nunquid frustrà Iob Deum colit? nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamq; sub-*
Iob. 1. *stantiam per circuitum: operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paululũ manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet; nisi in faciem benedixerit tibi*. Accusauit vt auarum, & huius mundi amatorem, sed falsò. Omnibus enim spoliatus Iob, Deum benedicere

non cessauit. Secundò accusat eum vt hominem mollem, suique ipsius magis quam Dei amantem: *Pellem*, inquit diabolus, *pro pelle, & cuncta, quæ homo habet, dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius & carnem, & tunc videbit, quod in faciem benedicat tibi*, id est, maledicat. Sed nec sic percussus Iob, à Dei laudib. cessauit, aut Deum amare destitit. Sic vocatur in Apocalypsi *accusator fratrum nostrorum, qui accusat illos ante conspectum Dei die ac nocte.* Postremò post omnem pugnam, & de miseris peccatoribus victoriam, de ipsis arroganter contra Christum blasphemè insultat. Vide eius verba ex Cypriano & Basilio in alia Dominica. Hic est durus & perniciosus dominus, quem sustinere compellitur, qui Deum non diligit.

Iob. 2. — *Apoc. 12. 11.* — *Do. 1. Quad. tex. 3.*

3. *Non potestis Deo seruire & mammonæ.*

Locvs moralis contra pestilens & vulgare auaritiæ idolum. Christus Dominus non contentus sub indefinita & generali propositione dixisse, duobus dominis seruire neminem posse; moxque de his dominis diabolum esse alterum insinuasse, qui videlicet omnis ferè peccati author & instigator est; adhuc definitè & expresè maledictam auaritiam, & communem ferè omnibus diuitiarum cupiditatem in medium adfert, disertè asserens: *Non potestis Deo seruire & mammonæ*, hoc est, diuitiis, vt in alio loco: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Seruit diuitiis, & vir diuitiarum non dominus est, quisquis eas vel auarè appetit, vel cupidè retinet. Talis Deo seruire non potest. Sicut terra, quæ aurum ex se producit, ad cætera omnia sterilis est, nec herbam, nec fruges, nec arbores fert, sed penitus inculta iacet: sic misera anima auri cupida, & congerendis diuitiis intenta, ad nihil aliud vtilis est, nec Deo, nec Reipub. nec sibi ipsi, seruire potest. Meritò ab Apostolo vocatur cupiditas diuitiarum φιλαργυρία *radix omnium malorum.* Nam vt virtute radicis pullulant stirpes, rami, frondes, flores, & fructus; sic vitio cupiditatis pullulant pecuniæ, amor, seruitus, cultus, Dei contemptus, proximi odium, omnium etiam coniunctissimorum despectio. *Cupiditas* (ait Sanctus Basilius) *est transgressionis mater, magistra*

Auaritiæ idolum. — *Luc. 16.* — *Simile.* — Radix malorum auaritia. — *Hom. in diuites auaros.*

nocen-

nocendi primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicarius virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. An ergo illi & Deo seruire poteris? An aliud Apostolus docet? *Qui volunt* (inquit) *diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.*

2. Tim. 6.

Similia. Sicut radix habet oris officium, quia per eam planta suscipit nutrimentum, sicut animal per os: ita cupiditas & mammonæ seruitus omnibus vitijs nutrimentum præbet, superbiæ, contemptui Dei, odio & immisericordiæ erga proximum, furtis, rapinis, fraudibus, aliisque sceleribus, quibus comparantur diuitiæ. Rursum sicut per radicem arbor terræ inhæret, & ab ea humorem accipit, quo nutritur; & sicut planta, mediante radice, nutritur terræ humido; sic cor hominis, mediante cupiditate, pascitur terreno lucro, & illo solo cibo delectatur. Sed & sicut arborum & plantarum radices stercore impinguantur; sic insana auaritia solo stercore diuitiarum satiatur, quantum satiari potest. Sicut leopardus accepto aliquo in præda veneno, quærit stercus humanum, vt eo venenum extinguat; vnde venatores fimum illud super arborem in vase suspendunt, vt in illum leopardus intentus dum salit, facilius interficiatur: sicut auarus suæ cupiditatis venenum (est enim *charitatis venenum auri cupiditas*, ait S. Augustinus terræ stercore, quod aurum est; & temporali lucro: quod pro stercoribus habuit Apostolus, extinguere & satiare nituntur: ideoque diabolus, animarum venator robustus, hoc fimi genus non nisi in sublimi loco ponit, in excelsis huius mundi dignitatibus: ad quas dum homines intentè aspirant, omnique studio contendunt, eos facilè circa alia occupatos, in barathrum perditionis & interitum perducit, iuxta Apostoli verba modò citata. De auri rapinis & tyrannide conquerens Propheta ait: *Respice in testamentum suum, quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum*, id est, quia impij homines obscuratum in terra cor habentes, pleni sunt habitaculis iniustitiæ, facti sunt diuites, & repleti ex rapinis & iniustitijs, quas in nos, populum fœderis & testamenti tui, exercuerunt. Vocat rapaces auaros, ac mammonæ seruientes,

Margin notes: 1. — 2. — 3. — 4: — De conflict. Vit. & Ver. cap. 3. — Psalm. 73. — Auarus vm-

tes, *obscuratos terra*, siue terram obscuram atque vmbrosam, iuxta perpetuam Hebraicam phrasin. Verè autem auari terræ vmbrosæ, seu vmbræ comparantur: quia sicut vmbra lumen impedit, sic auaritia lumen gratiæ: & sicut vmbra terræ facit eclipsin lunæ, terra videlicet inter solem & lunam recto diametro interposita; sic terrena ista cupiditas generat ingentem animæ eclipsin, maximas illas tenebras offendit, terreno videlicet amore, & metalli cupiditate inter Deum & animam interposita. Ideo enim amare Deum auarus non potest, quia magis amat aurum suum. Ideo eleemosynas non facit, ideo nec in pauperes misericors, nec in proximos liberalis, nec ad Dei cultum expeditus, in oratione grauis ac stupidus, in meditatione rerum cœlestium vecors & insensatus, in DEI beneficiorum memoria lethargicus est, quia totus in auro suo est, & in mammonæ seruitio veluti in vmbra & spelunca occupatus. Sibi plaudit, dum nummos tacitus contemplatur in arca. Rursum sicut vmbra calorem reprimit, planeque extinguit: calor enim esse non potest, quo sol non pertingit: sic auaritia Dei & proximi amorem penitus extinguit. Vnde Diuus Ioannes: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.* Præterea sicut vmbra sterilitatem inducit; vix enim aliquid crescit, vbi continua est vmbra: sic diuini verbi semina crescere, aut fructum facere in ea anima non possunt, quam amor & sollicitudo diuitiarum semel occupauit, de quo in alia Dominica multa diximus, moxque in textu sequenti plura dicemus. Porrò sicut vmbra est serpentium amica, & colubros nutrit; ita auaritia diabolo est grata, & innumera fouet vitia, animæque serpentes. Denique sicut maturitatem fructuum retardat vmbra; sic dignos pœnitentiæ fructus plurimum retardat auaritia, maximè si ad restitutionem veniendum est, aut eleemosynis emendanda præscribitur. Postremò sicut vmbra somnum prouocat, idque propter frigiditatem; sic auaritia inducit altum in pietate somnum, facitque animum ad opera virtutis penè immobilem. Adeo verum est; Deo & mammonæ seruire neminem posse; & quod Apostolus dixit: *Quæ societas luci ad tenebras?* Quare vt omnium impiorum, ita

[Margin notes: Auaris vmbræ comparatur. — *Simile.* 1. — *Simile.* 2. — 1. *Ioan.* 2. — *Dom. Sex. tex.* 6. — 3. — 4. — 5. — 2. *Cor.* 6.]

Psal. 101. ita maximè auari hominis illa vox est: *Dies mei sicut vmbra transierunt, & ego sicut fœnum arui.* In creatione rerum omnium, solis animantibus terræ Deus non benedixit, magno mysterio insinuans, terrena sapientes, & terræ bonis affixos, à Dei benedictione excidere. Sicut qui in altissimi montis cacumen conscendere necessariò debet, ineptissimè faceret, si multa humeris onera imponeret, planeque ostenderet, se nihil minus cogitare, quàm in montem conscendere: sic tu Christiane ad cœlestia vocatus, quum tot tibi in terris impedimenta conquiris, & onera multiplicas, planè doces, te de cœlo nec cogitare quicquam, nec curare. Qui mammonæ & diuitiis seruit, ex pauperis Christi phalange exiit; ad alterius ducis, qui princeps est huius mundi, castra defecit. De Christo dicitur: *Deposuit potentes de sede, & diuites dimisit inanes.* Inexorabilis pugna est inter Christum & potentes auaros. Vtrique seruire non potes. *Hæc enim terrena & superflua* (vt sapienter scripsit Augustinus) *arctius adepta, quàm concupita constringunt. Vnde ille diues tristis decessit, cum à Christo consilium euangelicum audiret. Aliud est enim nolle incorporare, quæ desunt, aliud iam incorporata diuellere. Illa velut cibi repudiantur, ista velut membra præciduntur.* Hæc ille. Sed & facilius est a cibis superfluis abstinere, quàm sumptos euomere. Difficilius ergo Deo seruit, qui collectis iam diuitiis auarè incubat, quam qui nondum adeptas concupiscit. Isti sunt similes formicis Indicis, quæ aurum custodire dicuntur, & pro eo conseruando contra homines bellum gerere, etsi eo non vtantur. Quales etiam gryphes esse dicuntur, qui custodiunt montes, in quibus gemmæ pretiosæ inueniuntur. Monet nos Scriptura: *Noli anxius esse in diuitiis iniustis*, id est, quæ iniustitiæ causa sunt. *Non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ.* Quod aliis verbis dixit Dauid: *Dives cum interit* (hic est dies tenebrarum & vindictę) *consumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius.* Sicut enim simia, quæ duos habet fœtus, filium, quem magis diligit, in brachiis portat, alium verò in humeris gestat; sed quando fugiendi necessitas instat; dilectum filium dimittere cogitur, ab alio autem, quem humeris gestat impedita, eiusque pondere pressa, facilius à venatore

Marginalia: Allegoria. — Simile. — Auarus Christi hostis. — Epist. 34. — Ioan. à S. Geminiano, l. 5. c. 10. — Idem libr. 4. c. 9. — Eccl. 5. — Psal. 48. — Simile. — Isidorus lib. 12. etymol.

tore capitur: sic homo auarus pro filio dilecto mundum eiusque diuitias habet; spiritum verò, & meliorem sui partem ita neglectam gerit, vt quasi a tergo eam portet: vnde ita portatus ac neglectus spiritus, multis necessariis peccatis oneratur. Morte igitur accedente, quæ ex hac vita in alteram fugere compellit, mundus eiusque diuitiæ dilectæ necessariò relinquuntur: spiritus homini adhæret innumeris peccatis onustus, quem ideo ad cœlum euolare non valentem venatores dæmones ad prædam illo tunc momento attentissimi (vt in alia Dominica explicatum est) miserè rapiunt. *Dom. Pent. tex. Vlt.* Nauis preciosis mercibus onusta, in pleno mari vento secundo velificans, iucundissimum est domino spectaculum. *Simile.* At in portum vbi appulit, velis detractis, mercibus omnibus in terram expositis, sola illa in aquis consistit, ex pristino splendore & opulentia nihil nisi fæces & sordes, & immunditias varias, ex iis, quæ gestauit, contractas secum retinet. Sic auarus plenus diuitiis in hoc mundo, sibi secundo vento nauigare & triumphare videtur. Sub mortis horam, omnibus, quæ collegit, in terra relictis, ille cum suis peccatis & sordibus nudus manet. Adeò *nihil diuitiæ proderunt in die obductionis & vindictæ*, vt scripsit Sapiens. Parum est, eas nihil prodesse contra iram Dei, aut mitigationem pœnæ peccatis debitæ, si etiam vehementer non nocerent, animæque salutem penitus non vastarent. Imperator Traianus thesaurum principum cũ liene comparabat. *Sextus Aurelius in Vita Iuliani.* *Vt enim crescente liene reliqui artus tabescunt; sic crescente fisco tyranni, debilitantur facultates subditorum*, quum eas ille diripiat, vt suas augeat. *Apophthegma.* Sed & eodem modo auaritia quæuis lieni comparatur. *Simile.* Nam vt eo in corpore crescente, alia membra decresunt; sic crescente auaritia, deficiunt penitus virtutes, arescit benignitas, friget charitas, dormit iustitia, negligitur veritas. *Exempl.* Sicut Iudæi aurum & argentum, quod singulare Dei beneficio ab Ægyptiis, quum egrederentur, acceperunt, ad vitulum aureum fabricandum impiè conuerterunt: *Exod. 32.* sic homines auari bona huius mundi, DEI beneficio ipsis ad vsum legitimum ac dispensationem liberalem concessa, in auaritiæ idolum impiè conuertunt. De hoc conqueritur apud Prophetam Deus: *Argentum multiplicaui* *Osea 2.*

plicaui

plicaui & aurum, quæ fecerunt Baal. Quod enim Iudæi in deserto, idem postea Israelitæ in terra promissionis fecerunt: diuitias sibi concessas, in idola verterunt. Apposite Chilo Lacedæmonius dixit: *id quod Lydius lapis auro, hoc est aurum homini.* Nam vt lapis Lydius suo frictu prodit, quale sit aurum, sic aurum prodit, qualis sit homo. Si auro rectè, prudenter & liberaliter vtitur, vt bonus dispensator, mercedem à Deo accipiet. Si auarè retinet, seruiens ei, eiusque cupiditate & amore captus, Deo seruire non potest, ad diaboli seruitium transit, & andem cum eo pœnam subiturus. Auaris enim, pecuniæ suæ seruientibus, eleemosynas facere nolentibus, dicetur in extremo iudicio: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare,* & cæt. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.* Quemadmodum quæ naturæ in cibum non conueniunt, manducantur tamen, adeo non prosunt, vt interitum afferant, veluti si quis ligna, lapides, sulphur, ignem comederet: sic quæ animæ proprius cibus non sunt, nec ad æternitatem alunt, animo tamen concupiscuntur, & amantur, & toto affectu quæruntur, vel possidentur, veluti diuitiæ, opes, pecuniæ, adeò animam non pascunt, vt sempiternum illi exitium machinentur. *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Si potuit Crates, Thebanus, homo sine Deo in hoc mundo, suas diuitias, quas amplas habebat, in altum maris gurgitem profundere, dicens: *abite pessimæ malæ cupiditates; ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis;* quia à Diogene didicerat, se cum illis diuitiis philosophari & virtutem colere non potuisse: pudeat profectò Christianos, quando cum amore & seruitute diuitiarum Deo seruire, & frui se non posse, Christo docente didicerint, quod eas à se via aliqua honesta & pia non abdicant; ne, illis auarè retentis, in barathrum propter illas præcipitentur. *Auaritia enim hominis mentem quasi captiuam possidet,* ait Chrysostomus: *Vnde per dies singulos, præcepta eis plena iniquitatis imponit; nec est omnino aliquis, qui non obediat imperanti. Noli igitur ex superfluo argumentari. Semel enim pronunciauit hoc Deus, impossibile esse dicens, Deo seruire & mammonæ. Ne ergo tu dixeris hoc possibile. Quando enim te vnus Dominus etiam proprius*

Apophthegma. *Plutarch. in Græc. Apop.*

Matth. 25.

Simile.

Psal. 36. *Laer. libr. 6.*

Exemplũ. Apophthegma.

Hom. 22. in Matth.

iubet, alter vero etiam aliena deripere: quando ille te iubet omnia despicere, alter vero inhærere atq; inhiare præsentibus: quando ille ad eleemosynas, ad liberalitatem, ad ęquitatem hortatur ac iubet; alter vero parsimoniam indicit, & iniustitias audacter perpetrat: *Ista duo iam contraria, quomodo tandem poterunt conuenire?* Vide de hoc argumento plura in aliis Dominicis præcedentibus.

Dom. Sexag. tex. 6. loco 2. Dom. 1. Quadrag. text. 8. Dom. 2. post Pent. text. 5.

4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neq; corpori vestro quid induamini.*

Sollicitudo vitæ.

LOCVS moralis contra curas & sollicitudines huius vitæ, hominibus auaris proprias. Christus Dominus, cum in hoc Euangelio contra auaritiam, & amorem huius mundi totus esse vellet, eamque ex auditorum suorum animis penitus extirpare, postquam dixisset, fieri non posse, vt auarus qui est, idem Dei seruus existat; remedium nunc huius insanæ cupiditatis docet, iubens omnem rerum etiam necessariarum, quãto magis superfluarum, sollicitudinem, curam, & anxium amorem deponere: quod etiã postea multis argu-
mentis suadet. Primum, à maiori ad minus. *Nonne ani-* 1.
ma plus est quam esca? Qui ergo animam dedit, & vitę spi-
ritum subministrauit, alimentum vitæ necessarium non
dabit? Absurdum hoc, & Deo indignum fuerit. Secundo
ab exemplo aliarum creaturarum. *Respicite volatilia cæli,* 2.
& lilia agri. Illa pascuntur, hæc vestiuntur, absque vlla cu-
ra & sollicitudine. *Nonne vos magis pluris estis illis?* Ter-
tio, quia hęc sollicitudo nihil ad rem facit; nec illa neces-
sitatibus nostris subueniet, sed mœrorem augebit. *Quis* 3.
*vestrum cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum
vnum?* Quarto, quia diffidentiæ & infidelitatis scelus
hoc est, vel diuinæ prouidentiæ non se committere, vel
suam sollicitudinem ei anteponere. *Hæc enim omnia* 4.
Gentes inquirunt. Ad infidelitatem gentilitiam, quæ Deum ignorat, hæc sollicitudo pertinet. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Eius prouidentia nec ignara est, nec dormit. Ad eam fidei oculos cõiicere oportet. Quinto, quia serui Dei est, in Dei cultu atq; obsequio primam suam curam, totamque sollicitudinem ponere,

Partitio loci. reliqua ex Dei liberalitate expectare. *Primum ergo quæ-*
rite regnum Dei, &c. *& hæc omnia adiicientur vobis*: ex Dei
ſcilicet liberalitate. In huius loci explicatione, quem
ita diligenter Christus Dominus tractare voluit, viden-
dum primo, quis ſit huius præcepti ſenſus, & quantum
valeat. Poſtea, quam ſit hoc & ſalutare & neceſſarium

Sollicitudo quatenus & quæ prohibetur. præceptum. Senſus verborum ex Chriſti illatione ad-
uerti poteſt. Quia nemo poteſt Deo & mammonæ ſer-
uire, ideo dico vobis, *Ne ſolliciti ſitis*: id eſt, ne ſic ſol-
liciti, vt per ſollicitudinem veſtram ſeruire mammonæ
videamini, ille autem per ſollicitudinem ſeruit, ſiue Deo
ſiue mammonæ, qui ad ei ſeruiendum anxius eſt, qui
in eo, de quo ſollicitus eſt, confidit, qui eius rei prima-
riam curam habet. Hæc tria in Dei ſeruitio laudabilia
ſunt, in ſeruitio mammonæ partim impia, partim no-
xia. Et hæc tria in rationibus ſuis inductis Christus tan-
git. Impium eſt ſic de mammona, atque adeo de huius
vitæ neceſſariis (prætextu quorum mammonæ ſerui-
tur) ſollicitum eſſe, vt in illa tua ſollicitudine confidas,
quia in ſolo Deo confidendum eſt. Impium eſt, prima-
am curam in temporalibus acquirendis collocare, qui
primum quærite regnum Dei. Noxium eſt, & certa pe-
ſtis animæ, circa temporalia, & huius vitæ etiam ne-
ceſſaria, multo magis ſuperflua, ſollicitum & anxium

Interrogat. 20. eſſe. *Vult Deus hoc præcepto* (ait D. Baſilius) *non eſſe nos*
nimium ſollicitos, ſed quod confidamus in Domino. Rurſum

In Com. hic. *Labor exercendus eſt, ſollicitudo tollenda*, ait Diuus Hiero-

De Ser. Dom. in monte, li. 2. cap. 26. nymus: *Non hic reprehenditur niſi nimia ſollicitudo*, ait D.
Auguſtinus. *Non dixit, quia ſeminare non debeas, ſed quia*
ſollicitus hinc atque anxius eſſe non debes. Nec ait, non opor-

Hom. 22. in Matth. *tet operari, ſed quia puſillanimem eſſe non oportet, & cura-*
rum angore diſtendi. Et in opere imperfecto in Matthæ-

Homil. 16. um: *Dixit Deus primo parenti: In ſudore vultus tui come-*
panem tuum; non dixit, in ſollicitudine & cura. Ergo non
ſollicitudine ſpiritus, ſed labore corporis acquirẽdus eſt panis.
Damnat igitur ſollicitudinem anxiam & inquietam cir-

Luc. 8. ca temporalia. Hæc enim ſuffocat affectum ſpiritualem,

Dom. Sexag. text. 6. iuxta illud in alio Euangelio: *A ſollicitudinibus, & diuitiis*
& voluptatibus huius vitæ euntes ſuffocantur. Quem lo-
cum late tractauimus in alia Dominica. Damnat ſollici-

tudinem, quæ diuinæ prouidentiæ diffidat. Apposite Chrysostomus: *Quam tu opinaris caussam tibi esse curandi, hanc ego idoneam esse dico, qua te ab omni liberet intentione curarum. Si enim dixeris, Propterea me oportet esse sollicitũ, quia sunt necessaria, ego è regione respondeo; Propterea non oportet esse sollicitum, quia sunt vtiq; necessaria. Si enim essent superflua, non deberes de eorum præstatione confidere. Nunc vero, quia necessaria sunt, prorsus non oportet ambigere.* Hęc est vis verborum Christi. Hanc illi sollicitudinem prohibet, non primariam tantum, sed simpliciter circa temporalia, quia & noxia est, suffocans spiritualium rerum amorem; & superflua, quia cogitando & sollicitudinem adhibendo nihil proficimus; & impietatis speciem habet, quia cum quadam erga Deum diffidentia coniuncta est. Labor, & prouidentia rerum temporalium necessaria non prohibetur; sed sollicitudo, &, quæ illi comes est, ex parte Dei diffidentia, ex parte nostra confidentia. In sua enim cura, prouidẽtia, sollicitudine, confidunt auari, & sęculi amatores, diuinę prouidentię diffidunt. De prouidentia necessaria Paulus dicit: *Qui domesticorum curam non habet, infidelis est.* Sed dicit: προνοῖ non μεριμνᾷ, quo verbo Christus hic vtitur. Curam habere & prospicere rebus necessariis, laudabile ac necessarium est. Sollicitum esse vetat Christus. Est quippe μεριμνᾷ sollicitudo, quædam cum cogitatione ægritudo, & anxietas; & hanc vim illa vox habet. Vtitur illo verbo Paulus, dicẽs: *Mulier nupta sollicita est quomodo placeat viro: innupta quomodo placeat Deo.* Nec ibi sollicitudinem nuptę laudat Apostolus: vnde quidam inferunt, de liberis quoq; sollicitos esse posse parentes, & de rebus necessariis sollicitum esse quemque posse, quia & Paulus circa eleemosynas, & collectas pauperum faciendas, *sollicitum se fuisse* scribit (*quod etiam*, inquit, *sollicitus fui seruare*) sed hanc viri & vxoris sollicitudinem narrat Paulus, vt rem molestã, & nuptias consequentem; non vt laudabilem. Hæc enim vna caussa est, cur à nuptiis dehortetur, & virginitatem anteponat. Paulus vero ad Galatas non vtitur verbo, μεριμνάω, sed σπουδάζω. Ait enim, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτῷ τῷ τρόπῳ ποιῆσαι: quod etiam studui facere. Prorsus igitur sollicitudinem, & animi anxietatem, curamque vehementer & intensam

Hom. 23. in Matth.

1. 2. 3.

1. *Tim.* 5.

1. *Cor.* 7.

Paulus à Palac. in Mat. 6.

Galat. 2.

circa temporalia, in quantum talia, prohibet Christus, vt rem homine Christiano, qui spem suam ponere debet in Deo, indignam, & vt spiritualium amori & desiderio plane noxiam. Quod nunc secundo loco explicandum est, vt, quam sit hoc præceptum salutare, intelligatur.

Luc.21.
Sollicitudo quare prohibeatur.

Ait Christus in alio Euangelio: ***Attendite*** *vobis ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa.* Vnam caussam repentini & non exspectati iudicij extremi, vnam caussam obliuionis Dei & iudiciorum eius, vnam caussam neglectæ salutis ponit Christus, *grauari corda curis huius vitæ.* Vtitur Christus verbo μερίμναις βιωτικαῖς, sollicitudinis circa hanc vitam, sicut in præsenti Euangelio. Dicit hac sollicitudine sic grauari corda hominis, vt alterius vitæ memoriam habere, vt spiritus curam tenere, vt de extremo iudicio cogitare, nec vacet, nec libeat, nec possit. Ideo subdit statim Christus: *Tanquam laqueus enim superueniet in omnes* (scilicet dies illa) *qui sedent super faciem omnis terræ*, id est, qui terrenis rebus inhærent, qui sedent affixi illis, qui solliciti tenentur & occupantur circa illa. Neque enim nullus erit iustus in terra, qui eius iudicij memoriam habebit, illudque exspectabit. Sed *sedere super faciem terræ* dicuntur, quorum corda grauantur, & deorsum semper in terram flectuntur ac deprimuntur sollicitudine, cura, & pondere rerum terrenarum, quibus affixi sunt, solliciti semper quid comedant, quo vestiantur, quomodo ditescant, & illustres in sæculo fiant. Ideo Christus in hoc Euangelio sollicitudinem omnem rerum temporalium à mentibus nostris longissime abarcere & profligare vult: ne, quod alibi monet, sollicitudine grauentur corda; grauata, iudiciorum Dei non recordentur; non recordando, tanquam laqueo ab illis capiantur. Sicut cœli machina cū terræ globo nunquam arte coniungi potest; ita nec terrenarum rerum ac cœlestium sollicitudo, & (qui sollicitudinis caussa est) amor simul habitare poterit. Amoris & affectuum nostrorum certa & finita proportio est. Quum enim omnium actionum nostrarum fons sit ipsa voluntas, fit in eius affectibus quod in fontis riuulis. Quemadmodum enim

Similium congeries.
1.

si vnū

vnum tãtum cursum fons teneat, pleno alueo fluit; sed
si in varios canales se diffundit, in singulis minor est: sic si
voluntatem in sola rerum cœlestium sollicitudine, amo-
re, affectu contineas, toto impetu eo feretur. Sin vero
eam in terrena ista distribuas, vt partem quidem vestiũ,
partem ciborum cura, partem pecuniæ, partem honores,
partem voluptates habeant, tum in singulis minor erit,
tum à rebus cœlestibus, quæ cum illis omnibus nullam
affinitatem habent, quam longissime se abstrahet. Mo-
net Paulus regeneratos in Christo: *Si consurrexistis cum* *Coloss.3.*
Christo, quæ sursum sunt sapite, vbi Christus est in dextera
Dei sedens: quæ sursum sunt quærite, non quæ sunt super ter-
ram. Nec sapere, nec quærere, id est, nec affici, nec sollici- 3.
tum esse circa res terrenas Christianus debet. Quemad-
modum arboris truncus terræ adhærens, radicem suam
vndequaque in terra diffundit; & varios quasi cuniculos
agẽs, in multa se brachia diuidit, quę terrę visceribus ad-
nascuntur: Sic hominis circa terrena solliciti animus in
curas hui9 vitę, & sollicitudines innumeras dispergitur, *Serm.33.de*
eisque tenacissime adhæret. Eleganter S. August. *Amor* *Verb.Dom.*
rerum terrenarum, est viscus spiritualium pennarum. Sicut 4.
enim tinea vestem, & vermiculus lignum corrodit atque
consumit, ex quibus tamen orta & enata sunt: sic plane
curæ huius vitæ, quæ animum terrenum vehementer af-
fligunt & angunt, ex praua animi concupiscentia oriun-
tur, ipsamq; demum animam & hominem perdunt atq;
consumunt.

Est autem hæc sollicitudo rerum temporalium animę Sollicitudo
vehementer noxia tribus modis. Primo, quia mentis lu- noxia
men offuscat. Secundo, quia ad pietatem multum diffi- trib.modis.
cultatis adfert. Tertio, quia animum paulatim enecat at-
que consumit. Quod ad primum attinet, *quemadmodum* 5.
oculus iste corporeus (ait D. Basilius) *continuo circumactu* *Epist.1.*
versatus, & nũc horsum atq; illorsum defluxus, nunc sursum
deorsumq; erectus, vicissim ac depressus exacte cernere nequit,
sed obtutu incumbere in rem visam eum oportet, qui perspi-
cue contemplari vult, sic humana mens sexcentis mundi curis
distracta, euidenter cernere veritatem vix vnquam poterit.
Nempe fit tunc in mente humana, quod in cera acci- 6.
dit distorta, cuius videlicet dentes & receptacula casu *Hector Pint.*

 aliquo

dialo. par. 2. aliquo in obliquum conuerſa ſunt. Nam vt in tali ſi-
dial. 1. ca. 6. ra, propter turbata receptacula, clauis incerta tunc clau-
dit, quando aperire deberet; & tunc aperit, quando clau-
dere oporteret; omniaque in contrarium vertuntur: ſic
plane animus humanus curis rerum humanarum affe-
ctus & impeditus, totuſque turbatus atque diſtractus,
rationem quidem, quæ clauis actionum eſt, aliquouſque
intromittit & audit; cæterum ſenſibilium amore captus
& affectibus animi deordinatis, nec eam totam vt opor-
tet, admittit, nec ſalutaribus monitis acquieſcit; ſed tunc
claudit, quum aperire deberet; tunc aperit, quando clau-
dere oporteret: Deo claudit, mundo aperit; cœleſtia rei-
cit, terrena recipit; eaque toto ſtudio & conatu proſequi-
7. tur. Sicut enim oculi læſi, debiles, & luſci in locis vm-
Ibidem dial. braticis & obſcuris clarius vident, quam in rutilante ſo-
2. cap. 10. le; ſic oculi mentis curis huius vitę & ſollicitudinibus af-
fecti & occupati, læſos intuitus habet, peſſime vident,
non niſi obſcura & caliginoſa cernunt, non niſi vana, ca-
duca, & noxia appetunt, ad Deum ſe & diuina attollere
8. nequeunt. *Nam vt ſpeculum* (ait S. Baſilius) *ſi pollutum*
Epiſt. 64. *eſt, imaginum impreſſiones recipere non poteſt: ſic nec animus*
ſæcularibus occupata curis, illuminationis Spiritus Sancti
9. *capax eſſe valebit.* Imitanda igitur nobis hac in re ve-
natorum induſtria atque ſolertia. Illi enim, vt canes
venatici olfactum purum atque integrum ſeruent, & pe-
culiari tantum officio idoneum reddant, acriuſque &
certius ferę veſtigiis inhęrere faciant, nullo modo ſinunt
eum aberrare, & quemlibet odorem perſequi, ſed longe
reſtringunt, reuocantque, vt prædam tãtum propoſitam
10. perſequatur. Idem & aucupes faciunt, quum accipi-
tris caput capitio velant, nec vagari oculis ſinunt, donec
ad prædæ capiendæ locum ac tempus veniatur, vt vide-
licet ad ſolam prædam intentus reddatur, & ne aliis con-
ſpectis, quæ naturaliter appetit, ad illa conſequenda vim
ſibi faciat, euolare contendat, & perſequi ſtudeat. Idem
nobis faciendum eſt. In Dei amore, rerumque diuina-
rum cura & ſollicitudine animus continendus, nec ad
huius vitæ & ſæculi curas, ſollicitudines, affectus anxios
diuagari permittendus. Propria animi humani præ-

da cœ-

da cœlum est. Hoc appetere, de hoc sollicitum esse, hoc per vim rapere, huc omnem curam & sollicitudinem conuertere oportet. Si in illa excurrit, huius prædæ odorem & conspectum amittet. Si de temporalibus sollicitus est, cœlestia non curabit, Sicut vigilia oculos 11.
corporis grauat, in somnum declinans: sic sollicitudo temporalium grauat oculos mentis, in terrena deprimens. Sicut vigilia visum hebetat, dolorem capitis generat, corpus ipsum debilitat & eneruat: sic sollicitudo temporalis hebetat visum contemplationis spiritualis, turbationem mentis inducit, iuxta illud Christi ad Martham: *Sollicita es, & turbaris erga plurima:* & totius animę virtutem eneruat. Nam sicut mola in gyro ducta, triticum comminuit, & à se proiicit in farinam redactum: sic mundi actio, dum multas curas colligit, humanas mentes quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinam proiicit; quia agitato corde, minutissimas & infinitas cogitationes gignit, iuxta illud Salomonis: *Fecit Deus hominem rectum*, & ad cœlestia appetenda stabilem & erectum, *ipse autem infinitis se miscuit quæstionibus*, id est, multis se & innumeris curis inuoluit, turbatus erga plurima, cum vnum tantum esset necessarium. Ad secundum quod attinet, maximam ad virtutum opera difficultatē hæc sollicitudo adfert; ideoque eam qui admittit, Deo seruire nō potest. Quemadmodum enim, quod vno tātum simplici 13.
nodo constrictum est, facile dissoluitur (nodus enim simplex vnico attractu aperitur) quod autem pluribus & circumflexis nodis (quos cæcos vocant) cōstringitur & alligatur, nō nisi difficillime multoque labore & sudore dissoluitur; ita vt vngues, atque etiam dētes interdum adhibere oporteat, adeoque ad Gordium nodum dissoluendum Alexādri gladio opus fuerit: sic omnino animus ille qui vnico tantum diuini amoris nodo ac vinculo omnibus rebus creatis astringitur, nec nisi in ordine ad vnum Deum illis afficitur, facile & nullo negotio pietatem colet, nec vnquam propter earum amorem Dei leges violabit; quia proposita aliqua rerum creatarum vel honesta necessitate, vel voluptate inhonesta, quum nec illa appetat, nisi in ordine ad Deum, nec hāc admittat, quia cōtra

Luc. 10. 12. *Eccl.* 7.

Dei amorem est, vno hoc simplici attractu, vna hac sim-plici diuini amoris & honoris consideratione pietatem non deserit, tentationem reiicit. At vero qui pluribus modis creaturis se astrinxit, nec in ordine ad Deum, sed inordinate per varias & diuersas cupiditates erga illas af-ficitur, ideoque variis & diuersis curis ac sollicitudinibus illas persequitur, & adipisci contendit; profecto iste difficillime, vel vix vnquam pietatem colet. Toto enim impetu & cor suum in id fertur quod amat, vel Deum,
14. illis rebus contrarium amare non potest; vel Deum, &
Hom. 22. in diuina illis rebus excelsiora, nisi difficillime quæret, &
epi. ad Heb. difficultate careat omnino non quæret. *Quemadmo-dum enim sol est quidem clarus* (ait S. Chrysostomus) *&* *medium cunctis propositus, & non habemus opus eum quæ-rere; si vero nosmetipsos in terram defoderimus, & vndique adumbrauerimus, multum laborandum est vt solem videa-mus: sic, si in curis rerum sæcularium defoderimus nosmeti-psos, & totos implicauerimus, vix poterimus oculos aperire & lumen gratiæ, quod omnibus exponitur, animo intueri.* Hæc ille. Sic ingētem ad pietatis opera difficultatem in-ducit hæc temporalium sollicitudo: quod in Dominica Sexagesimæ pluribus explicatum vide, circa illud Chri-sti: *A sollicitudinibus & diuitiis suffocantur.* Ad tertium quod attinet, sollicitudo rerum temporalium ipsam ani-
15. mam paulatim enecat, & ad cœlestia appetenda prorsus
Hector Pint. ineptam reddit. Quemadmodum enim hedera, quum à
dialog. Par. seipsa radicem & ortum accipiat, eo tamen modo crescit
1. dia. 6. c. 4. & surgit, vt arborem vicinam arctissime complectatur, e-amque complexa, eius ope & fulcimento in altum se at-tollat; cæterum ipsam postea arborem ita suo complexu stringit, & constrictam tenet, vt amplius succum admit-tere, ac germinare nequeat, ideoque suffocato quasi spi-ritu emori necesse habeat: eodē plane modo cura & sol-licitudo rerum terrenarum, animam ipsam, cuius ope & industria in terrenis conquirēdis vtitur, ita postea ob-ruit, & totam irretitam tenet, vt plane suffocata & aggra-uata, ad cœlestia aspirare nequeat. Quare curis huius sæ-culi animum immergere, & ad Deum eum simul attolle-re velle, tam est impossibile, quam cum ratione insanire.

Nam

Nam vt mentis compos nō est, nec rationis vsum tene- 16.
re potest qui insanit; sic animum quo ad cœlestiū amo-
rem prorsus enecauit, qui eum res terrenas deperire, &
earum cura & amore insanire permisit. Sicut vigilia cor- 17.
pus desiccat, & calorem generat vel auget; sic rerum tē-
poralium sollicitudo animū humore pietatis euacuat,
aridum reddit; & insipidum circa cœlestia, amorem vero
& æstum cupiditatis vel generat, vel inflammat vehe- 18.
menter. Sicut qui oleum aqua permiscet, atque confun-
dit, vtrumque destruit, quum eadem separata suam &
pulchritudinem & naturam conseruent; oleum enim a-
quæ supernatat & fulget, aqua suam puritatem limpida
retinet: sic qui curis huius vitæ & sollicitudine distine-
tur, simulque Deo seruire se posse arbitratur; circa neu-
trum recte se gerit, sed tam Dei cultum quam tempora-
lium vsum destruit. Cæterum si rebus terrenis iusto qui-
dem & necessario labore ac prouidentia, sed absque sol-
licitudine, absque animi anxietate incumbat, mentem
Deo rebusq; diuinis fruendis liberam semper seruet, in
vtrisque se recte & feliciter geret. Diuinarum rerum a-
mor, cura, sollicitudo, sicut oleum, omnibus eius actio-
bus supernatabit, atque fulgebit, quia non nisi in ordine
ad Deum rebus omnib. vtetur. Imo oleum diuini amo-
ris ipsos necessarios labores vehementer leniet, facilesq;
& suaues reddet. Ipsæ vero res terrenæ, comedere, bibere,
mercari, possidere, magistratum gerere; & quæcunque
huius vitæ actiones aliæ suam honestatem seruabūt, cor
& animum possidentis, laborantis, vtentis hoc mundo
non grauabunt. Vide plura in Dominica Sexagesimæ,
text. 6. loco 1. & 2.

5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater ve-
ster cœlestis, quia his omnibus indigetis.*

Diffidentia in Deum.

LOCVS moralis contra diffidentiam circa perpe-
tuam Dei prouidentiam. Docet Christus sollici-
tudinem illam & animi anxietatem circa tempo-
ralia adipiscenda, maxime necessaria, infidelis cuius-
dam esse diffidentiæ signum, & quasi negatæ prouiden-
tiæ Dei argumentum. Quemadmodum enim ingens *Simile.*

filijfamilias sollicitudo & cura circa res domesticasips
sius patrisfamilias negligentiam & incuriam coargui
cui diffidens filius sua diligẽtia mederi vult: sic planeq
in temporalibus conquirendis sollicitudinem exercen
& curis huius vitæ anxie distinentur, Dei prouidentia
tacite accusant, quasi ille suorum curam non haben
Adhibenda est rebus necessariis humana industria, s
non in ea confidendum, verum in Dei bonitate & prou
Exempl. dentia tota fiducia collocanda est. Iudæi, vt terram pro
1. missionis ingrederentur pugnauerunt quidem, & arm
ta manu Chananæos eiecerunt. Tamen Dei erat victo
Psalm. 43. ria non illorum. *Nec enim in gladio suo possederunt ter*
& brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua, &
brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam com
2. *placuisti in eis.* Dauid Rex bellator erat fortissimus. Dic
tamen in eodem Psalmo: *In te inimicos nostros ventilab*
mus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in no
Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus nõ saluab
me. Saluasti enim nos (tu Domine) *de affligentibus nos, & o*
dientes nos confudisti. Vir fortissimus, Iudas Machabæu
3. tota ratione rei militaris constituta, cõcludit: *Sicut aut*
1. Macha. 3. *fuerit voluntas in cœlo, sic fiet.* Docet Christus, ad Dei pro
uidentiam omnia studia & conatus nostros esse referen
da, & non ex nobis ipsis, nostrisque mediis pendere. Si
Paulus: *Diuitibus huius sæculi præcipe nõ sublime sapere, n*
1. Tim. 6. *sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo viuo, qui præstat nob*
omnia abunde ad fruendum. Sic & D. Iacobus: *Ecce nũc qu*
Iacob. 4. *dicis, Hodie aut crastino ibimus, in illã ciuitatem, & faci*
mus ibi quidẽ annũ, & mercabimur, & lucrũ faciemus: pr
eo vt dicatis, Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, facim
hoc aut illud. Nũc autem exultatis in superbiis vestris. Tal
Luc. 12. erat stultus ille diues, quem Christus in parabola induc
dicẽtem. *Anima mea habes multa bona posita in annos plu*
rimos. Requiesce, comede, bibe, epulare. Cui statim dicitu
Stulte, hac nocte animã tuam repetent à te. Quæ autem colle
gisti, cuius erunt? Certe nec tua, nec eorum, quib. ea fort
reposuisti. Quare contra hanc impiã de bonis huius sa
culi confidentiam, addit ibi Christus: *Videte & cauete a*
omni auaritia: quia nõ in abundãtia cuiusquã vita eius est,
ex his quæ possidet. Tollere Christus vult omnem pecuni

affectum

affectum, omnem in ea stultam & impiam confidentiã. *Coloss. 3.*
Hoc enim maxime nomine *idolorum seruitus auaritia* ab
Apostolo vocatur, quia in suis pecuniis stulti homines
confidunt, non in Deo. Quare cũ alibi dixisset, *Sicut mo* *Hebr. 13.*
res sine auaritia cõtenti præsentibus: adiecit: *Ipse enim dixit,*
Non te deserã, neq; derelinqam. Sic aliæ dicent Scripturæ,
non in diuitijs, non in prudentia, non in solertia, indu-
stria, sollicitudine nostra, sed in sola benedictione fidu *1. Pet. 5.*
ciam ponendã esse *Omnem sollicitudinem vestram* (ait D.
Petrus) *proijcientes in eum, quoniã ipsi est cura de vobis. Noli* *Prou. 25.*
laborare vt diteris (ait Salomon) *sed prudẽtia tua pone mo-* *Eccl. 11.*
dum. Sic Ecclesiasticus: *Est homo laborans & festinans, &*
tanto magis non abũdans. Est homo marcidus, egẽs recupera-
tione, plus deficiens virtute & abũdãs paupertate. & oculus
Dei respexit illũ in bono, & erexit illũ ab humanitate ipsius,
& exaltauit caput eius. Dicunt auari & prudentes huius
sæculi: De futuro prospiciendum est. Nescis quid serus
vesper aduehat. Quibus respondet S. Basilius: *Non ergo* *Hom. in diui tes auaros.*
Dominus tibi præceptor erit, nec Euangelium formã vitæ da-
bit, sed tu tibi ipsi iura dices ac statues. Prohibuit n. ille tibi,
ne sollicitus esses in crastinum. Et paulo post: *Etsi incerta sit*
(vt ais) tua futura necessitas, lõge tamẽ incertior est defossi &
recõditi thesauri tui vsus: nec tamẽ pœna incerta, sed certissi-
ma, quæ tuorum morũ manet inhumanitatem, atq; in Deũ
diffidentiam. Contra hos diuites auaros; & huius sæculi
prudentes, confidentes in thesauris suis, clamat Prophe- *Amos 6.*
ta Amos: *Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte*
Samariæ iurauit Dominus Deus in anima sua. Detestor ego
superbiã Iacob, & domos eius odi. Et paulo post caussã red-
dens, ait. *Qui lætamini in nihili & dicitis. Nũquid nõ in for-*
titudine nostra assumpsimus nobis cornu? Omne robur hu-
manum, rem nihili vocat Propheta, Confidentiam in
potẽtia & brachio humano, detestatur Deus: *Beatus vir,* *Eccl. 3.*
qui inuẽtus est sine macula, sine diffidentiæ in Deũ macu-
la, *& qui post aurũ non abijt;* sollicite illud quærendo, vel
inordinate appetendo: *nec sperauit in pecunia thesauris,* iã
acquisitis, vel relictis; sed in Deo viuo *Quis est hic, & lau-* *Exemplũ.*
dabimus eum? Fecit .n. mirabilia in vita sua: id est, cõmunẽ
hominum errorẽ correxit, hominũq; iudicio mirabilia
fecit, quia inusitata. Talis erat Esdras sacerdotes magn⁹,
qui

qui populum ſub Dario ex captiuitate reduxit. Sic enim
1. *Eſdr. 8.* de ſe ſcribit: *Erubui petere Regem auxilium & equites, qui*
defenderēt nos ab inimico in via; quia dixeramus Regi: Ma-
nus Dei noſtri eſt ſuper omnes qui quærunt eum in bonitate,
& imperiū, & fortitudo eius, & furor ſuper omnes qui dere-
linquunt eum. Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum no-
ſtrum ſuper hoc euenit nobis proſpere.

Deo diffidere quam abſurdum. Et ſane quid eſt, quod de Dei prouidentia & bonitate
in rebus neceſſarijs, faciens interim quod in ſe eſt, quis-
quam dubitet? Si de eius potentia, Deus eſt: ſi de eius vo-
luntate; Pater eſt: Si de neceſſariarum noſtrarum rerum
ſcientia; ecce ipſe dicit, *Scit Pater veſter, quia his omnibus*
indigetis. Profecto qui credit Deum ſuas cognoſcere mi-
ſerias; non ſperat diuinum adiutorium, iam fatetur ſe i
inferno eſſe damnatum. Damnatorum enim miſerias
calamitatem nouit Deus, & perpetuo illis ſubuenire
recuſat. De viuis hoc cogitare, & quidem in eum creden-
tibus, & amantibus, ſumma eſſet blaſphemia. Vix enim
grauiori ſcelere in Deum peccatur, quam in horum alte-
ro; aut in eius bonitatem fiduciam abijciendo, aut de
Confidentiæ ſuijpſius punitæ exēpla. noſtris viribus & diuitijs præſumendo. Vtrunque in hoc
Euangelio Chriſtus è ſuorum pectoribus eliminat. Su-
perbæ de ſeipſo confidentiæ acerrime à Deo vindicatæ
exempla in Scripturis occurrūt multa, quæ breuiter
1. poni circa hoc Euangelium poſſunt: vt, ſollicitudine ab-
Eſa. 16. iecta, in ſolo Deo ſpem ac fiduciam ponere doceatur au-
ditor contra Moabitas clamat Eſaias: *Audiuimus ſuper-*
biam Moab: ſuperbus eſt valde: ſuperbia eius, & arrogan-
tia eius, & indignatio eius, plus quam fortitudo eius. Id-
circo vlulabit Moab ad Moab: vniuerſus vlulabit. His qui
lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini plagas ſuas.
2. Contra ſuperbam Babylonem & vniuerſam Aſſyriorum
potentiam, ſic idem Propheta intonat, *Dixiſti; in ſem-*
Eſa. 47. *piternum ero domina: Non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, ne-*
que recordata es nouiſſimi tui. Et nunc audi hæc delicata,
& habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo. Ego ſum, &
non eſt præter me alius. Non ſedebo vidua, & ignorabo
ſterilitatem. Venient tibi duo hæc ſubito in die vna, ſterilitas
& viduitas. Qui fiduciam habuiſti in malitia tua, &
dixiſti, Non eſt qui videat me. Azotij contra Aſſyrios ab
Ægy-

Ægypto & Æthiopia auxilia petierant : à quibus et-
iam auxilium petere, Dei auxilio neglecto, Iudæi decre-
uerant. Sed contra hanc eorum vanam fiduciam sic lo- *Esa.* 20.
quitur Propheta: *Dicit habitator insulæ huius in die illa;*
Ecce hæc erat spes nostra ad quos cōfugimus in auxiliū, vt li-
beraret nos à facie Regis Assyriorū: & quomodo effugere po-
terimus nos? Docere vult Propheta, Iudęos in nullo mor-
talium, sed in solo Deo fiduciam ponere. Damascus, in
qua Israel spem posuerat, fuerat euersa. Iudæa fidit Æ- 4.
gypto. Fuit Ægyptus ab Assyrijs tribus annis vastata. Æ-
ptij confugiebant ad Æthiopes : at Æthiopes fugie-
runt ab Assyriis superati, Assyrij victoriis elati, fuerunt
postea à Medis & Persis grauiter oppressi: Persæ & Medi
ab Alexandro fuerunt contriti. Ipse Alexander in flore
ætatis veneno sublatus periit. Eius regnū in multas par-
tes diuisum Romani occupauerunt. Hæc sunt Dei iudi-
cia in eos qui de suis gloriantur viribus. Nec fretum tot
habet vicissitudines, nec rota facilius mouetur, quam 5
potentia & præsumptio humana. Dicit Deus superbis *Ezech.* 31.
Assyriis: *Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit*
sublimitatem suam virentem atque condensam, & eleuatū
est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissi-
mi gentium faciens faciet: iuxta impietatem eius eieci eum.
Sed in ipso populo Dei, hæc impia confidentia acerbi-
us taxata, & acrius punita fuit. Vnde Oseas: *Vidit Ephra-* 6.
im (hoc est, decem tribus) *languorem suū, & Iudas vincu-* *Osea* 5.
lum suū: & abijt Ephraim ad Assur, & misit ad Regē vlto-
rem: & ipse non poterit sanare vos, nec soluere poterit à vobis
vinculū. Quoniā ego quasi leæna Ephraim, & quasi catulus
leonis domui Iuda: id est, ferocissime in eos commoueor,
propter peccata eorum. *Ego, ego capiam, & vadā tollam,*
& non est qui eruat. Vadens reuertar ad locum meū, donec 4. *Reg.* 15. 16.
deficiatis, & quæratis faciem meam. Nempe Manasse Rex & 7.
Israel confugit ad Phul Regem Assyriæ, & ei mille argē-
ti talenta dedit, vt firmaret regnum eius. Osee vectiga-
lis fit Salmanassari Assyriæ Regi, ne vastaretur ab eo.
Achaz Rex Iudæ confugit ad auxilium Regis Assyrij,
dans ei omne aurum, quod inueniri potuit in templo
Dei. Sed frustra hi omnes hominum auxilia quærebant,
cum suo populo nihilominus pereuntes. Quare iterum
Prophe-

Osea. 10. Propheta sic eos alloquitur: *Comedisti frugem mend[acij],* id est, vanæ spei, *eo quod confisus es in vijs tuis, in mult[itu]dine fortium tuorum.* Et paulo post: *Ephraim pascit ven[tum]* *Osea 12.* *& sequitur æstum tota die mendacium & vastitatem m[ul]tiplicat, & fœdus cum Assyrijs init, & oleum in Ægypt[um fe]rebat.* Harum gentium amicitias ambiebat, neglect[o] Dominum Deum spe & confidentia. *Iudicium ergo Do[mi]ni cum Iuda, & visitatio super Iacob. Iuxta vias eius & [iu]xta adinuentiones eius reddet ei.*

Diffidentia in Deum peccatorũ caussa.

Hæc in Deum diffidentia innumeris peccatis cau[sam] dat. Totam vitam, adeoque omnes pene vitæ dies & h[o]ras in curis & negotiis sæcularibus impendimus, mi[ni]mam vitæ partem in Dei laudibus, oratione, cœlesti[um] rerum studio, cognitione, desiderio collocamus; q[ui] omnem fiduciam in manibus nostris, in negotiatio[ne] & prudentia nostra, sitam habemus; parum aut ni[hil] in Deo. Sed vide quæso. *Exemplũ.* Esau homo durus, pilosus, l[a]boriosus, perrexit ad venationem, montes & colles pe[r]grauit, & fatigatus est: patris tamen benedictione c[um] toto labore suo excidit. Iacob homo lenis, domestic[am] & quietam vitam agens, sed in Dei meditatione assidu[us,] primogenituram rapit; & patris benedictione fruitur. [De] plerisque Christianis dici potest, quod de impio scrip[sit] *Abacuc. 1.* Abacuc Propheta: *Immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit [re]ti suo, quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibus electu[s] eius.* Nempe artem quisque suam, industriam, ingeni[um] admiratur & adorat, eique totam vitæ victusque ratio[nem] in sæculo adeptam attribuit, ei immolat, ei sacrific[at.] Sed talibus Scriptura dicit: *Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui, qui habitas in cauernis petræ, & app[re]hendere niteris altitudinem collis. Cum exaltaueris* *Psal. 16. 17.* *ut aquilas nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Q[ui] de suis viribus gloriantur, eos confundit Dominus: *Iere[m]. 49. 31. 33.* *spe[ran]tes autem in se, non confundet.* De hac necessaria in Deu[m] confidentia ac fiducia, iam in alijs Dominicis iteru[m] itaque iterum dictum est. Vide in Dominica 6. p[ost] Pentecosten, text. 4. & alia loca ibi annotata. Vix alio [in] genere aut grauius aut crebrius peccatur. Quare de h[oc] argumento vix vnquam satis dici potest, nec illud ia[m] decies tractasse piget. Faciet ex omnib. delectum pro[ut]

prudent[ia]

prudentia prudens paterfamilias, & seruus Domini fidelis.

6. *Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.*

LOcvs moralis, quod rerum cœlestium, & diuinæ voluntatis exequendæ prima cura ac potissima sollicitudo nostra esse debeat, quia in cæteris Deus suis non deerit. Hic est scopus Christi in tota huius Euangelij concione: vt omni reiecta sollicitudine rerum temporalium, vel quia superflua est, vel quia spiritualium studio noxia, vel quia in Deum blasphema, Regnum Dei & iustitiam eius ante omnia, id est, primaria ac maxime intensa cura ac sollicitudine quæramus. Illud, enim, *primum*, intentionem vehementem magis notat, quam ordinem. Sic in alijs interdum Scripturę locis: *Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia propria interpretatione non fit.* Rursum: *Hoc primum scientes, quod venient in nouissimis diebus illusores.* Et iterũ: *Obsecro primũ omnium fieri obsecrationes.* Neque enim hic ordo faciendi, sed facti intentio commendatur. Sic hęc verba S. Gregorius exponit: *Se magis Dominus, quam ea quæ condidit, vult amari, æterna potius quam terrena postulari, sicut scriptum est: Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Quia enim non ait, dabuntur vobis, sed adijcientur; profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia. n. nobis in intẽtione æternitas, in vsu vero temporalitas esse debet, & illud datur & hoc ex abundanti superadditur.* Hæc ille. Iubet ergo Christus quæri, & incentissime quæri regnum Dei. Et quis rem tã excellentem merito nõ quærat? Aut quare tantam oblatam dignitatem & felicitatem ambabus vlnis omnes non amplectuntur? Quia animum adhuc regium non habemus, seruilem, abiectum, & infimis contentum. Quia Spiritus Dei nondum insiluit in nos. Quia animales adhuc & terreni, non nisi talia sapimus. Saul ad primum Samuelis verbum de regno contempsit & risit, dicens: *Nũquid nõ filius Iemini ego sum? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc?* At vbi oleo vnctus est, *& insiluit in eum Spiritus Domini*, animum regalem sumpsit, & quæ

Cælestia quærentib. temporalia nõ deerũt.

2. Pet. 1. & 3.

1. Tim. 2.

Cælestia cur non appetuntur.

1. Reg. 15.

Simile. quæ rege digna erant, cogitare cœpit, mutatus in ali[...]
virum. Quintus Cicero ad Marcum fratrem de petiti[...]
ne Consulatus (amplissimæ tunc toto orbe dignitat[...]
scribens, hoc eum semper ob oculos & mentem ha[...]
re, siue domi resideat, siue in forum descendat, siue
Senatum eat, sibique hoc dicere monet: *Nouus hom[...]*
Consulatum petis? Roma est. Hæc enim singula ingen[...]
illi virtutum stimulos apponere posse putabat. 1. qu[...]
non ciuis Rom. natus, nec patricius, sed Aripinas, lo[...]
obscuro ortus. 2. quod supremam dignitatem pete[...]
3. quod in vrbe Roma, amplissimo totius orbis thea[...]
& in maximo selectissimorum competitorum nu[...]
ro eam ambiret. Atqui nos Christiani omnes & sin[...]
li non in vna vrbe Consulatum, sed extra totum orb[...]
regnum cœlorum ambimus, eiusq; candidati sumus[...]
cat ergo sibi vnusquisq; nostrum. *Nouus homo es. Glori[...]*
& beatitudinem æternā petis. Cælum est. Non sumus ci[...]
regni cœlestis nati, vt olim in paradiso voluptatis, & [...]
tu innocentiæ, primus noster parens fuit: sed sumus [...]
tura filij iræ, hospites, & aduenæ, & peregrini in terra, [...]
in mundo, *qui totus in maligno positus est*: nati ex carn[...]
in peccato concepti. Sumus in terra maledicta. *In su[...]*
vultus nostri comedere debemus panem nostrum. Ad h[...]
vetustatem & corruptionem exuendam, magna pu[...]
adeunda, multæ tentationes superādæ, variæ tribula[...]
nes perferendæ sunt. Gloriam æternam petis, non [...]
us anni Consulatum. *At non sunt condignæ passiones h[...]*
temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. [...]
qua re in alia Dominica dictum est. Quis non vellet [...]
cem annis priuatam vitam agere, vt postea quinqua[...]
ta annis regnaret? *Omnes qui in agone contendūt, ab om[...]*
bus se abstinent. Cibum & vestes corpori detrahunt, [...]
um addunt: vt nudi & agiles luctentur, & aduersari[...]
nendi ansas eripiant. Oleo enim delibuta caro, diffi[...]
lime prehensa tenetur. Sic sollicitudinem cibi & ve[...]
mentorum deponere debemus, oleumque miseric[...]
diæ & charitatis adhibere: vt nulla nos terrena im[...]
diant, hostique diabolo inuadendi nos facultatem [...]
piamus: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum*[...]
illе nisi per peccata nos non comprehendit. *Et illi q[...]*

Margin notes: *In orat. seu Epi. de Petitione Consulatus.* — *Ephes. 2.* — *1. Ioan. 3.* — *Gene. 3.* — *Rom. 8.* — *1. Cor. 9.* — *1. Pet. 4.*

oc faciunt, *vt coronam accipiant corruptam*, breuẽ, cadu-
am, momentaneam, vanam opinionis laudem: *nos au-
em vt incorruptam*, solidam sempiternam. Romæ via ad
Consulatum erat, popularem esse, bona officia Reipub.
nauasse, multos priuatim iuuisse Nobis ad gloriam cœ-
lestem via est, totius vitæ sanctitas, integritas, incorru- *Tit. 3.*
ptio, Dei cultus assiduus, proximi amor indefessus. *Ap-
paruit enim gratia Saluatoris nostri Dei, vt abnegãtes impie-
tatem, & sæcularia desideria sobrie, iuste, pie* (sobrie, quoad
nos, & temperanter; iuste, quoad proximum, & innocẽ-
ter; pie, quoad Deum, & obsequenter) *viuamus in hoc sæ-
culo, expectãtes beatam spem, & aduentũ gloriæ magni Dei.*
Hæc est ad regnũ Dei via quam Christus vno verbo hic
tetigit, dicens, *Et iustitiam eius*. Non est satis regnum Dei
quærere, vel sollicite optare, aut nescio quibus operibus
promereri: sed oportet quoq; huius regni, vti potius Dei
iustitiam quærere, sollicitéq; circa eam adimplendã sa-
tagere. Datur enim non otiosis in foro, sed operarijs in *Dom. Septu.*
vinea merces, quod in alia Dominica explicatum vide.
Postremo, cœlum est quo tendimus, & in quo cum Deo
regnare volumus. Atqui *regnum cælorum vim patitur, &* *Matth. 11.*
violenti rapiunt illud. Vis viam ad cœlum scire? Petet ab
illis qui per hanc viam ambulauerunt. Respondebũt ti- *Heb. 11.*
bi: *Ludibria & verbera experti, & vincula, & carceres, la-
pidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui
sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, an-* *Dom. 4. Ad-*
gustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. De hac via *uent. tex. 14.*
iustorum, & vera via ad gloriam cœlestẽ adipiscendam, *Do. 2. Quad.*
vide plura in alijs supra Dominicis: Qui vult ad Indos *tex. 1.*
negotiandi caussa pergere, laborem nauigandi non re- *Similia.*
cusat. Qui à morbo graui sanari desiderat, medicamen-
ta non respuit. Qui fundum emere parat, de precio sta-
tim incipit cogitare. Sic qui regnum cœlorum petit, la-
borem cogitet oportet, qui precium eius est, vt multis a- *Hom. 23. in*
lijs in locis iam dictum est. *Qui omne studiũ, totamq; cu-* *Matth.*
ram (ait Chrys.) *pro illis ineffabilib. gerere debes bonu, val-
de teipsum dedecoras atque confundis, qui erga cupiditates
rerũ fluxarum temetipsum impẽdis. Quemadmodũ qui gra-
ui morbo laborat* (ait S. August.) *peruerse facit, qui deliciosas
& tenerrimas vestes potius quam medicamenta Medicosq;* *Epist. 56.*
conqui-

Simile.

conquirit: sic qui de temporalibus sollicitus, regnum cæ lorum non quærit. Nam vt nisi sano corpori non quæ runtur pulchræ vestes; sic nisi primum mente cæ

Hom. 24. in Genes.

stium bonorum desiderio flagrante, quærenda su temporalia. *Quemadmodum enim* (ait S. Chrysostom

Simile.

qui humanam gloriam captant, diuina prorsus exceda ita qui diuinam sectantur continuo neque hac priuantur, quod Christus hoc loco promisit, dicens: cætera omnia ad

Exod. 34.

Typus.

cientur vobis. Illustris est illa in veteri Lege promissio, q dicitur: *Nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te & a parente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Quum nim ex vniuersa Iudæa ad templum ter in anno profici scendum erat, solis domi relictis paruulis & mulieribu pleræque autẽ tribus aliquot dierum itinere à templ distarent, promittit Deus, nihil eos in re familiari detr menti accepturos, & quod nullus hostis aut prædo, il domo profectis, terræ & possessionibus eorum insidia tur. Hæc in figura contigerunt illis, vt & nos sciamus, terim dum regnum Dei quærimus, & iustitiam eius, obsequio diuino vocamus, nihil nos in temporalib detrimenti, accepturos; sed eorum curam Deum hab

Simile.

turum, qui, vt illi seruiant, curam habent. Pater eius lii curam deponit, quem videt ad suam solius rem atte tum esse, & omne patris ministerium & obsequium n gligere. At quem filium pater videt in suo ministe ita totum occupari, totumque tempus collocare, vt ipsius propemodum obliuisci videatur, huius cur pater diligenter habet, & ne quicquam illi desit, studi se prospicit. Multò fidelius & amantius erga filios su adoptiuus Pater cælestis hoc facit, eis necessaria subm nistrans, quos in suo obsequio assiduos & diligen

Exempla.

videt. Aliqua hic huius rei exempla subiiciam: Exe

1.

In Vita eius. ca. 22. apud Sur. tom. 6.

plum curæ & prouidentiæ diuinæ de iis qui ante mnia eius cultum quærunt, in Sancto Hugone Linco ensi episcopo satis perspicuum apparuit. Sanctus ill piscopus in itinere aliquando quum esset, cum aliis pr latis & clericis, cæteriq; primo mane abire vellent, p pter viarum pericula; Quo, inquit, ibimus, matutin precibus nondum persolutis? Illis dicẽtibus preces po ea esse recitandas, sed nunc properandum, ne prop

mo

horam à prædonibus capiantur; respondit: Qui capit, capiat. Ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persoluero. Mira res. Solus episcopus per illam viam equitans, nihil mali passus est. Alij dum prudenter facere volunt, & suæ prius incolumitati consulere, quam Dei iustitiam facere, in periculum, quod cauere moliebantur, inciderunt, à prædonibus capti & spoliati. Sic ille vir sanctus, Dei cultum priuati negotij celeritati anteponens, à Deo tutatus est. Sed & præclarum huius rei exemplum est, quod in Prato spirituali legitur. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens, Christum reliquit filio suo curatorem: & filius conditionem libens acceptauit. Non longe post diues quidam in eadem ciuitate, vnicam habens filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, vt post orationes actas, ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est primus adolescens iste, alterius magni Eleemosynarij filius; & magno cum parentum gaudio, filiam illam, splendide dotatam, in vxorem accepit. Hæc ibi, cap. 201. Illustre quoque & illud tam fiduciæ in Deum, quam adiutorij diuini exemplum est, quod Adrianus I. Pontifex Romanus fecit. Quum enim Desiderius Longobardorum Rex Romam cum exercitu peteret, specie quidem salutandi ex voto Apostolorum limina, vere autem vt vrbem dolo caperet, Carolumque Magnum præueniret, quem ab Adriano euocatum intellexerunt. Adrianus Pontifex, reseratis prius templis, atque vrbis portis, misit qui Desiderio sub anathematis pœna imperarent, ne propius ad vrbem accederet. Barbarus Rex, quem arma non mouerant, simplici anathematis denunciatione territus, sententia mutata, retro exercitum conuertit. Magna fuit Pontificis in Deum fiducia, magna pietas: melior Dei & præsentissima opitulatio. Sic Attillam, flagellum Dei, ex Italiæ finibus Leo Magnus Rom. Pont. Dei numine inuocato, abacuit. Adeo, si primum quæritur regnum Dei, cætera omnia adiicientur nobis. Hoc ita impressum etiam Gentes, verum Deum ignorantes, tenuerũt, vt rebus omnib.

Margin: 2. (beside "clarum huius rei exemplum est")

Margin: *Baptista Fulgosius lib. 1. cap. 1.* 3. (beside "Hæc ibi, cap. 201." / "Quum enim Desiderius")

Margin: 4. (beside "tulatio. Sic Attillam")

Ibidem. religionem & numinis cultum anteferre. In Se
Romano ea semper primo loco proponebantur, q
Albert. No- ad religionem faciebant. Hodie quoties Turcarũ p
uicamp. in ceps cum suis proceribus deliberat, professor legi
Orat. ad rum adesse iubetur, attente obseruant, ne quid co
Hungar. religionem concludatur. Alexander Seuerus, Imper
Princ. Ælius Ethnicus, audita controuersia inter Christianos & c
Lampridius pones quosdam Gentiles, de loco & fundo quodam
in Alexan blico, quem Christiani orandi in eo caussa occup
dro. rant, asserentibus cauponibus eum ad se locum a
pertinere; pronunciauit: *Quoquo modo sit, satius est*
loco Deum coli, quam caupona exerceri. Hæc illorum
falsa, ordinata tamen religio erat, Dei cultum, &
Ezech. 8. tiam primum quærere, & quærendam decernere.
Allegoria. Ezechielem, cum multas populi abominationes
Prophetæ inhibendas ostendisset, vltimo loco, &
omnium grauissima hanc ponit. *Introduxit me in at*
domus domini interius, & ecce in ostio templi domini,
vestibulũ & altare quasi viginti quinq; viri dorsa habe
contra templum domini, & facies ad Orientẽ, & adorab
ad ortum solis. Per hos designantur, qui à Deo, diuini
rebus auersi, oculos suos in mundanæ felicitatis
dore defixos habent, qui terrena sapiunt, cœlestia
diunt, qui non primum regnum Dei, & iustitiam
quærunt, vt cætera eis adiiciantur; sed primum bon
Epist. 120. poralia sollicite parant, & Deum non nisi ad illa ad
cap. 5. scenda, & quum eius auxilio in illis comparandis o
habent, respiciunt. *Isti vtuntur Deo fruuntur numm*
August. *abijcientes & conculcantes fidem suam, æstima*
eam mercede vilissima, quasi ad hoc seruientes Deo, vt te
nam felicitatem adipiscatur. Atqui docet nos Christu
hil absolute & principaliter quærere, nisi regnum D
iustitiam eius: cætera enim adijcienda esse, vt qu
vel necessario dependentia, vel sua sponte consequen
Hom. 23. in Apposite Chrysost. *Neq; ad conuiuium quisquam in*
Matth. *opulentum, de ipsius diei cibo se curare patietur: nec ad*
Similia. *tem aliquis accedens, sollicitudinem de sitis necessitate p*
tur. Nequaquam ergo etiam nos, cum habemus liberal
& prouidentiam Dei, cunctis omnino fontibus affluent
inopes nos putemus. Nempe eamus *ad cœnam magnam*

iam inuitati ſumus; cibo non indigemus in via. Petamus fontem illum, qui dixit; *Si quis ſitit, veniat ad me*; potum non carebimus in via. *Ioan. 7.*

At multi pij, Paulus verbi gratia, qui primum & ante omnia quærebant regnum Dei; *in fame, in ſiti, in ieiunijs, in frigore & nuditate*; hanc vitam tranſegerunt. Sed vide animum eius; *Ego didici in quibus ſum ſufficiẽs eſſe. Scio abundare, ſcio & penuriam pati.* Adiiciuntur ergo neceſſaria piis vel re ipſa, vel quantum ipſi deſiderant. Nihil ille opus habet, qui nihil deſiderat. Qui Deo plenus eſt, quærit regnum Dei, &c. illi pauciſſima ſufficiũt. Potuit vnus Philoſophus dicere, viſis nũdinis omni rerum varietate refertiſſimis: *Quam multis ego non egeo? Si cogitantibus ſæpenumero nobis aliquid de rebus vitæ huius: mente acriter in aliqua cogitatione defixa, neq; oculi, neq; aures muneribus fungũtur ſuis, animusq; relictis ſenſibus, totus in ea commẽtatione hæret: profecto vehemens noſtra in Deum intentio, & amor fixus, omnem à nobis vel leuiſſimam de libidinibus & ſuperfluis* voluptatibus *cogitationem facile depellet.* Omnia ergo illi à Deo adiiciuntur, cui nihil deeſt, cui Deus eſt omnia, *qui didicit, in quibus eſt, ſufficiens eſſe*, vt Apoſtolus loquitur, id eſt, quicquid habet, ſufficiens putat; nec plus appetit quam habet.

2. Cor. 11.

Neceſſaria quo ſenſu adiiciãtur.

Baſil. Conſt. monaſt. c 5.

Simile.

Sed & infirmioribus quoque Deum adijcere quæ neceſſaria ſunt, non æſtimatione tantum, ſed & re ipſa, idque abundanter, & larga manu, tum Scripturæ docẽt, tum innumera exempla demonſtrant. Vide, ad hanc rem quod attinet, quæ de admirabili & certiſſima Dei prouidentia circa ſuos omnes in qualibet neceſſitate iuuandos, in alijs Dominicis prolata ſunt, circa illa verba: *Ipſe autẽ dormiebat, quũ nauicula fluctibus operiretur.* Item ad illa Chriſti verba: *Non ex ſolo pane viuit homo, ſed ex omni verbo quod procedit de ore Dei* Rurſum ad illa verba. *Vnde ememus panes vt manducent hi?* Ac demum quũ non habente turba quod manducaret in deſerto, dixit Chriſtus: *Miſereor ſuper turbam*, &c. Vide quoque quæ de fiducia in Deum nunquam deponenda, ſeu circa ſubſidia vitæ neceſſaria, ſeu in alia quauis conſolatione noſtra, varijs in locis deprompta iam ſunt. Primum ad illa Chriſti verba: *Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Item ad

Dom. 4. poſt Epip. tex. 2.
Domin. 1. Quad. tex. 6.
Do. 4. Quadrag. tex. 1.
Dom. 6 poſt Pent. tex. 1. & 3.

Dom. 4. post Epip. tex. 4. illa verba; *Stans Iesus, iussit illum adduci ad se.* Rursum illa Apostolorum verba diffidentiæ plena: *Ducentorũ* *Dom. Quinquag. tex. 4.* *nariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisq; modicum accipiat*, ac denique ad alia illis similia verba in Dom. *Do. 4. Quadr. text. 2.* post Pent. In his locis abunde docetur, verum illud quod canit Ecclesia; *Sicut te colimus, sic nos tu visita.* *Text. 4.* ro primum & ante omnia quærendũ esse regnum Dei iustitiam eius; ex illis locis ostendi potest, quæ vel de more Dei super omnia, vel contra nostram circa sal caussam negligentiam, vel de feruore colendi Deum, variis iam Dominicis tractata sunt. Hæc enim omni huius nobilissimi loci, explicationem faciunt. Vide primo Dom. 12. post Pentecost. text. 3. & loca illic tata. De secundo vide Dom. 13. post Pent. tex. 2. & loci designata. De tertio vide Dom. 6. post Pentec. tex. 2. quæ illic preterea loca remitteris. Amplissimus enim locus, est, & multis patribus fœcundus, quæ singula dificationem & salutem audientium salubriter tra possunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ XV. POST PENTECOSTEN.

Luc. 7.

BAT Iesus in ciuitatem quæ voc Naim: & ibant cũ illo discipuli eius, turba copiosa. Cum autem appro quaret portæ ciuitatis; ecce defũctu ferebatur, filius vnicus matris suæ; hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. cum vidisset Dominus, misericordia motus super dixit illi: Noli flere, & accessit, & tetigit loculũ. H tem qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi co surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor magnificabãt Deum, dicentes: Quia Propheta ma surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem su

PE

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1 *Ibant cum illo discipuli eius; & turba copiosa.* De bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum.

2. *Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ.* De mortis memoria propter eius necessitatem certam, horam incertam.

3. *Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.* De cura habenda viduarum.

4. *Et turba multa ciuitatis cum illa.* De religiosa piorũ sepultura.

5. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam dixit: Noli flere.* De misericordia egenis & afflictis personis, exemplo Christi exhibenda.

6. *Et accessit & tetigit loculũ. Hi autem qui portabant, steterunt.* De Dei misericordia, qua peccatores, iniecta tribulationum manu, à statu & cursu peccati reuocat.

7. *Adolescens, tibi dico, surge.* Vocante Christo surgendum à peccato.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.*

LOcvs moralis de bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum. Docet Euangelista, sequutos esse Christum prius discipulos, ac postea (eorum videlicet exemplo) turbam plebis copiosam. Solent maiorum vestigia sequi minores, Prælatorum mores imitari subditi, & ad principis exemplum se conformare populus. Ad prædicationem Ionæ, primus qui egit pœnitentiam, fuit Rex Niniuæ; qui suo non tam edicto, quam exemplo, surgens ipse de solio, indutus sacco, &cæt. vniuersum populum ad pœnitentiam faciendam induxit: faciendo pœnitentiam ab ira Dei liberauit. Contra, prior, qui prophanauit vasa templi Hierosolymitani in epulis Babylonicis, fuit Balthasar Rex, quem statim imitatæ sunt concubinæ, bibentes & ipsæ in poculis aureis Deo consecratis. Quum populus Israeliticus Iordanis alueum transire debebat, vt terram promissionis ingrederetur; primi omnium præcesserunt sacerdotes, quos reliquus populus secutus

Exempla maiorum.

Exemplũ. *Iona 3.*

Daniel 5.

Ios. 4.

Allegoria.

Eccl. 10. secutus est, ita ex Dei voluntate præcipiente Iosue. Al. eo ad omnem seu virtutis seu vitij actionem, maiorum exempla valent. Vnde Scriptura: *Secundum iudicem populi, sic & ministri eius. Qualis rector est ciuitatis, tales & habitantes in ea.* Sane ad hoc dati sunt in Ecclesia pastores, doctores, Prophetæ, prælati, principes, non tantum vt verbo iubeant, doceant, præscribant: sed etiam vt exemplo informent, moneant, præluceant. *Non vocauit nos Deus* (ait Apostolus) *in immunditiã, sed in sanctificationem*, id est, vt homines sanctos redderemus. Dominus per Ezechielem Prophetam iussit, quando sacrificia erant offerenda, & Lex audienda, dicens: *Princeps in medio eorum aliorum: cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur*, hoc est, ipse erit primus in opere, & vltimus in fine operis: vt omnes eum tam in egressu, quam in ingressu imitentur & sequantur. Sicut cor in medio corporis ita est, vt sit Principium vitæ & terminus; primum quod animatur, & vltimum quod moritur: sic prælatus & princeps in medio populi esse iubetur, vt sit primus in opere, & primus qui cesset ab opere. Sic Christus semper erat in medio discipulorum suorum, & de eo Petrus dicit. *In omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus*, Id est, toto tempore, quo Magister noster ac Dominus fuit, docens nos verbo & opere, semper in medio nostrum, vt sol in medio planetarum, vt centrum in medio terræ, vt scopus in medio signi. Paulus vt Iudæos æmulatores Legis lucrifaceret, Legem mãdatorum exactissime ipse obseruabat: *Quamdiu*, inquit, *ego sum gentium Apostolus, ministeriũ meũ honorificabo*, perfectione videlicet operum, ac vitæ meæ, *si quomodo ad æmulationem prouocem carnem meam*, id est Iudæos, *& saluos faciam aliquos ex illis*. Ad vulgi reformationem, maximam vim habet superiorum integritas, modestia, fides. *Seruierũt filij Israel Domino cũctis diebus Iosue, & Seniorum, qui longo post eũ vixerunt tempore, & nouerunt omnia opera Domini, quæ fecerat cũ Israel.* Et paulo post: *Surrexerũt alij* (scilicet seniores) *qui nõ nouerant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel, fecerunt filij Israel malum in conspectu Domini*, & *seruierunt Baalim.* Sic & aliis post sæculis in eodem populo accidit.

Margin notes (in order): *Eccl. 10.* — *1. Thess. 4.* — *Ezech. 46.* — Simile. — *Act. 1.* — *Rom. 11.* — Exemplũ. *Iud. 2.*

Qui

Quia stulte egerunt pastores, & Dominum non exquisierunt, *Ierem.* 10.
propterea omnis grex eorum dissipatus est. Quando canis in *Simile.*
capite vulneratur, maxime periclitatur, quia vulnus suum lingua lambere non potest; nam quacunq; alia corporis parte lædatur, lingua lambens seipsum sanat. Prelatus qui caput est, si male viuit, quum nulla lingua eum lambere possit, nulla reprehensio corrigere, nulla admonitio sanare, fit pene insanabilis. At reliquo populo peccante, si integer prælatus est, habet linguam qua alios sanet, doctrinam verbi, & exemplum bonæ vitæ.

2. *Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ.*

LOCUS moralis de mortis memoria, propter eius Mortis memoria.
& necessitatem certissimam, & horam incertissimam. Ecce enim, ait Euangelista, defunctus effertur, & adolescens in primo ætatis vigore, & filius vnicus matris suæ, quæ etiam vidua erat. Siue matrem, siue filium, siue ætatem filij spectes, omnia vides quæ longiorem vitam merito exspectabant: mater vidua indigens solatio, filius vnicus, & vnicum solatium, ætas filij tenerrima. Defungitur tamen hac vita, & defunctus effertur. Mortis memoriam hoc exemplum nobis suggerit. Quum duæ naues in mari sibi occurrunt, diuersa *Similium*
via nauigantes, vtrique naui videtur quod ipsa firma *congeries.*
consistit, & altera celeriter transcurrit; cum tamen reuera vtraque æque currat. Sic multi quum alios mori 1.
cernunt, seipsos quasi immortales reputant, nec se ad mortem quoque properare, adeoque quotidie mori aduertunt. Quemadmodum enim vas liquore plenum 2.
non extrema gutta cadens exhaurit, sed quicquid ante depromptum est: sic vltima vitæ hora, non sola mortem facit, sed sola consummat. Morimur igitur omnes, *& quasi aqua dilabimur in terram quæ non reuertuntur.* 2. *Reg.* 14.
Sed hunc fluxum continuum non aduertimus. Quemadmodum enim quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua 3.
interior cogitatio, iter facientes decipit, & peruenisse se antesciunt, quam appropinquasse; ita hoc iter vitæ assiduum & citatissimum occupatis, & curis huius sæculi deten- *Senec. de breuit. vit. ca.* 9.

detentis, non apparet nisi in fine. Tunc enim non tam
4. vixisse, quam fuisse, quisque sibi videbitur. Quemad-
modum enim quem sæua tempestas à portu exceptum
huc & illuc tulit, ac vicibus ventorum ex diuerso furen-
tium per eadem spatia in orbem egit, non ille multum
nauigauit, sed multum iactatus est: sic omnino qui vitam
variis cupiditatibus agitatam egit, & quasi equus molen-
dinarius in orbem ambulans, varia fortunę rota circum-
ductus est, moriens tandem, non diu vixit, sed diu fuit.
5. Est quippe vita præsens instar nauiculæ, in qua per huius
mundi fluctus tantisper nauigamus; vel instar rhedæ ve-
ctoriæ, in qua vt viatores ferimur, ad alterius vitæ por-
tum & finem perpetuò tendentes. Nemini improui-
sa mors esse videri debet. Quum enim quotidie ali-
quem mors interimat, satis nobis constare potest, pa-
6. cem cum hoste constitutam non esse, ideoque quasi al
certi hostis ictum parati semper consistere debemus. Sic-
ut porci, quum alium porcum occidi vident, & inter oc-
cidendum horribiliter vociferari audiunt, commouen-
tur & ipsi, grunniunt, accurrunt, timent; at vbi iam le-
thali vulnere accepto clamare desiuit, penitusque interiit,
& cibos illi suos, ad lutum & sordes redeunt, nec quic-
quam amplius mouentur: sic homines carnales & volu-
ptuarij, visa familiaris cuiuspiam morte, & strepitu cam-
panarum, quæ lugubrius & prolixius tunc pulsantur, au-
dito, dum adhuc effertur cadauer, & ille sonitus perdu-
rat, mouentur nonnihil, & aliquo mortis horrore corri-
piũtur; at peracto funere, nulla iam amplius mortis me-
moria habita, ad pristinas sordes & peccata redeunt, vi-
tamque sibi ipsis adhuc prolixam plane promittunt. In-
7. gens hæc diaboli fraus & deceptio est. Sicut enim pi-
ctores ita colores ac lineas picturis accommodant, vt
quæ prope posita sunt, longe dissita esse videantur, delu-
sis intuentium oculis: sic dæmon mentis nostræ oculis
8. illudit, dum vnicuiq; mortis diem longissimo spatio di-
stare persuadet, qui tamẽ plerisque in foribus est. Quem-
admodum enim in auditu prędicationis verbi Dei quum
aliquod peccatum perstringitur & taxatur, vnusquis-
que hoc à se remouet, & ad aliud transfert, dicens apud
semet-

emetipsum De tali & tali hoc loquitur, non de me; vel ad talem & talem ista pertinent, non ad me: sic plane in caussa mortis, quum alios mori cernimus, ita statuimus, vt illum quidem cito mori oportuerit, nobis autē diu adhuc viuendum esse nihil dubitemus. At hac cogitatione nihil vanius, nihil periculosius. Voluit Deus à sola morte neminem mortalium excusari, ne quidem Filium suum vnigenitum hominem factum, aut purissimam matrem eius: voluit horam eius incertissimam esse, ideoque in qualibet ætate, in quolibet statu, in quocunq; anni tempore homines mori: voluit denique prædicere; *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus Vester Venturus sit*; per mortem scilicet, ne quisquam sibi vel vnum vitæ diem, nedum annos multos, polliceretur. Si Rex carcerem longe munitissimum extrueret, quo mortis rei includerentur, ad mortem tamen non omnes simul, sed alios post alios, variis temporum interuallis, pro suo beneplacito educeret: an quisquam illorum longam sibi in carcere moram polliceri auderet; & quia inter primos non euocatur, ex postremis se fore sperare poterit? An interea luxui, contentioni, aut voluptati operam dabunt? nec potius perpetuo ad mortem excipiendam parati stabunt? Atqui tota hæc vita nostra nihil est aliud, quam ad mortem damnatorum in hoc mundo, tanquam in carcere positorum, expectatio continua, quando ad latam mortis sententiam de facto subeundam euocabimur. Alij citius, alij serius, sed ad incertum omnes mori destinamur. Quare ne quis in illa ætate aut fortuna longam sibi vitam promitteret; hac apta hypotyposi docuit vir & sapientia & sanctitate celebris Thomas Morus: Sicut qui à carcere ad patibulum ducuntur, quo duæ quidem viæ ducunt, vna per circuitum longa, alia recta & breuis, sed vtraque ad patibulum ducta ignoratur, donec ad exitum ventum sit; nec scit qui ducitur, rectane & breui, an circumflexa & longa via ducatur, etsi duas tales esse vias aliorum experientia didicerit; non habet è carcere exiens, vnde longiorem sibi viam promittat, propter alterius viæ incertam longitudinem: sic omnino iuuenis non potest longiorem sibi vitam pro-

Matth. 25.

Simile.

In Vita eius cap. 12.

Simile.

promittere quam senex. Videt enim quidem iuuenis se-
nem per circuitũ duci; sed an ipse in eo circuitu ducatur
nescit. Nemo enim viuendo scire potest, per circuitũ ne,
an per diametrum ad mortem tendat. Vana igitur & fal-
lax est huiusmodi expectatio.

Noxia porro & perniciosa eadem est, quia mortis i-
psius terrorem, qualis & quantus sit (quem tamen præ-
cognoscere vtilissimum fuerit) illa diuturnæ vitæ spes
Simile. falsa à nobis penitus abscondit. Nam vt qui eminus a-
liquid videt; confuse videt, nesciens homo ne an arbor
sit; sic qui vitam sibi longam promittens, mortem qua-
si eminus ac longissime a se distantem respicit, ille eam
qualis sit, quam terribilis, & acerba, & horrenda; quos
angores, quas molestias, quæ pericula secum adfert,
non videt. Atqui propterea & aliorum mortes quoti-
die ante oculos versari, & nostram mortem ab oculis
nostris abscondi voluit Deus, vt perpetuam eius memo-
Eccl.38. riam animo circumferremus. Loquitur Scriptura in
Allegoria. persona ante oculos nostros morientis: *Memor esto iu-
dicij mei, sic erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.* Adam
post peccatum statim pellibus animalium mortuorum
Leuit.1. induitur, vt mortis sententiam, quam nunc acceperat,
ob oculos mentis semper gestaret. Iussit Dominus in ve-
teri Lege plumas auium, quæ illi in sacrificium offere-
batur, in cineris locum coniici ad partem templi ori-
entalem. Plumæ auium, sunt mundi huius honores,
diuitiæ, splendor, quibus inaniter extollimur. Sed vt
his Dei donis in eius laudem & gloriam, quasi in acce-
ptabile ei sacrificium vtamur, ea caduca esse, & breui at-
Simile. que incerta morte finienda, perpetuo cogitare debe-
mus. Sicut enim aqua restinguit ignem, & sparsi cine-
res terræ fructus enecant; sic mortis assidua recordatio,
Dom.6.post & appetitus carnales vehementer refrigerat, & vitiorum
Pasch.tex.1. germina succrescere non finit. Qua de re in alia Domi-
Simile. nica obiter aliquid dictum est. Vipera exusta, in cine-
remque conuersa, atque in vino potata, eiusdem bestiæ
Lib.de ira, cap.13. morsui medetur, vt scribit Lactantius. Sic vnum quod-
que peccatum sanatur, si quale id in morte futurum sit,
Simile. cogitetur. Nihil sic ad domandum carnis desideria va-
let, quam quod vnusquisque id quod diligit, quale sit
mor-

mortuum penset. Nihil magis demittit superbiæ cristas, quam si superbus moriturum se, & in cinerem redigendum recordetur. Nihil magis auaritiæ sitim restinguit, quam si illud Apostoli memoria teneat. *Nihil intulimus in hunc mundum, & nihil inde auferemus*, vel illud S. *1. Tim 6.* *Iob 18.* Iob: *Saccum meum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.* *Simile.* Sicut gallus timens aquilam & accipitrem, & alias aues prædones terræ, sic vnum oculum inferius ad victum dirigit, vt alterum in aera frequenter eleuet; certoque vocis strepitu superuolitantes huiusmodi aues gallinis suis & pullis indicet: sic vir iustus, & timens Deum, rebus in mundo necessariis ita vacabit, vt venturi desuper per mortem iudicij semper memor viuat. *Facile contemnit omnia* (ait S. Hieronymus) *Ad Nepotianum.* *qui semper se cogitat moriturum.* Et Scriptura: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* *Eccl. 7.* Nauta in puppi sedens, gubernat suam nauem: & tam pisces in aquis, *Similia.* quam aues in aere, cauda sua se regunt, ac cursum dirigunt. Sic exitus nostri, quæ mors est, perpetua consideratio, vitam & actiones nostras optime diriget. Cinis ignem conseruat; & recordatio cineris, in quem vertēdus es, gratiam & diuini amoris ignem in tuo pectore cōseruabit. Cum nec tempus, nec locum, nec genus mortis tuæ certum habeas, aut designatum; in omni tempore ac loco, atque in quocunq; genere, tam sanus quam ægrotus, mortem exspectare debes. Iuuenes mortem habent à tergo, senes ante oculos. Sed sicut illud magis nocet quod à tergo ferit, quā quod ante oculos; sic iuuenibus periculosior mors est quam senibus. Quare magis illam timere debent, eiusque insidias. In statu gratiæ, & noui Testamēti, mortuos nostros in templis, aut proxime iuxta templa sepelimus, (non extra ciuitates, vt Iudæi in hoc Euangelio) sed & mortis quoque Redemptoris nostri perpetuam & quotidianam memoriam celebramus, vt alias ob caussas, ita ob hanc quoque vt mortis memoria præsens nobis semper & ob oculos versaretur. *Simile.* Qui tot argumenta & iudicia mortis suæ quotidiæ cernētes, eam tamē animo fixam non habent, nec ad eam se quotidie parant, similes sunt dormientibus, qui somnia tristia & terribilia passi, ad momentum commouentur,

sed

ſed omnium eorum poſteà memoriam deponũt, nec fru-
ctum inde vllũ reportãt, quia niſi dormientes illa ſom-
niabant. Ita plane hominibus carni, voluptati, ac ſæcu-
lo deditis, mortis recordatio, quaſi ſi ſomniũ narres, ſta-
Matth.24. tim excidit. Sed ideo Chriſtus vigilare nós iubet, & hunc
Pſal.75. exitialem ſomnum excutere: *Vigilate, quia neſcitis qua*
Matth.25. *hora Dominus venturus eſt. Dormiant ſomnum ſuum omnes*
viri diuitiarum, auari, ambitioſi, amatores huius ſæculi:
Tit.3. *Dormiant & dormitent fatuæ virgines*, oblitæ accipere o-
leum in lampadibus ſuis, oblitæ bonorum operum: iuſti
autem, & timentes Deum, *ſimiles ſunt expectantibus domi-*
num ſuum, quando reuertatur à nuptiis: iuſte, pie, & ſobrie
viuunt, expectantes beatam ſpem, & aduẽtum gloriæ magni
Typus. *Dei.* Hæc expectatio, eſt perpetua mortis & particularis
iudicij noſtri recordatio. Pharao & populus eius perſe-
Exod.14. quens filios Iſrael, quum iam ſe morti propinquos cer-
nerent, ab incepto deſiſtere volebant, dicẽtes: *Fugiamus*
Iſraelem: Dominus enim pugnat pro eis cõtra nos. Sed nimis
id ſerũ fuit; quia iam in porta mors aderat. Illis enim *fu-*
gientibus, occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in me-
diis fluctibus. Præcogitanda & præuidenda mors eſt; ne,
Simile. illa iam propinquante, inuoluant nos aquæ tribulatio-
num, morbus, triſtitia, curæ, aliæque innumeræ moleſtiæ
quibus ſubmergamur in profũdum. Cygnus, morti vici-
nus, ſuauiſſime cantat; Serena auis marina, morti vicina,
amariſſime flet atque ingemiſcit. Ratio diſcriminis eſt,
quia quum in mortis articulo ſanguis totus ad cor ſece-
cipiat, ſanguis cygni, vt generoſus & purus, alacritatem
adfert, ſed cantus ſerenæ vilis & corruptus, triſtitiam ge-
nerat, & gemitum prouocat. Idem diſcrimen eſt inter bo-
nos & malos. Bonis ac iuſtis grata mors eſt, eiuſque recor-
datio, quia laborum terminus, gaudiorum ianua & in-
troitus eſt. Malis ac impiis triſtis & horrenda mors eſt, e-
iuſque memoria, quia gaudiorum finis, tormentorum il-
lis, quę finem non habebunt, principium eſt. Quare Pau-
Phil.3. li vox erat: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.* Peccatoris
vox eſt: *Peccantem me quotidie, & non me pœnitẽtem, timor*
Lib.5.cap.9. *mortis conturbat me.* Lege Marcum Marulum in libr. Ex-
Simile. emplorũ. Vt clepſydræ tuæ vſum habeas, & temporis tu-
fluxum ex eo cognoſcas, neceſſe eſt, vt ſæpius eam vol-
uas

uas atque reuoluas: quia cito tota decurrit: ita plane vt vita tua recte vtaris, & à morte inopinatus non opprimaris, voluenda tibi in horas est clepsydra, considerandus vitæ tuæ perpetuus fluxus, vt ita rationem eius Deo feliciter reddas, dicente Scriptura: *Si non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur.* *Apoc. 3.*

3. ***Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.***

LOCVS moralis, de cura habenda viduarum. Vt misericordiam Christi in hoc miraculo magis illustrem ostenderet Euangelista, addit eam viduam fuisse, cuius filium resuscitauit. Vt viduarum curam sibi singulariter commendatam esse Christus doceret, voluit viduæ filium à morte suscitare. Vt viduæ calamitatem maiori commiseratione dignam demonstraret Euangelista, addit fuisse *turbam ciuitatis multam cum illa. Cum illa*, quia propter illam, & ad eius consolationem non pauci aliqui, sed *turba ciuitatis*; nec modica, sed *turba multa.* Commendat hoc pietatis genus sæpe Scriptura, ipsique Deo proprium quodammodo esse, vt viduarum causam agat, & curam gerat, demonstrat. *Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet.* Et iterum: *Dominus non despiciet preces pupili: nec viduam, si emittat & effundat loquelam gemitus.* Quo persona quæque afflictior est & miserior, eo diuinæ bonitati est commendatior: imo horum se proprium protectorem esse pronũtiat. *Iuxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde.* Rursum: *Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.* Viduarum caussam negligere, aut illis iniuriam inferre, pro grauissimo scelere Deus habet. Dicit apud Prophetam: *Magnificati sunt & ditati: incrassati sunt & impinguati: & præterierunt sermones meos pessime.* At qua in re, obsecro: *Caussam viduæ non iudicauerunt, caussam pupilli non direxerunt. Nunquid super his non visitabo? ait Dominus.* Quid acerbius cõminari aut loqui potuit? Porro gratiã cũ Deo inire volentes ad hoc misericordiæ gen⁹ potissimũ inuitat. *Iudicate pupillo, defendite viduam: & venite & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra sicut coccinũ, velut nix dealbabuntur.* Frequẽtia sunt in Scripturis specialis diuinæ erga vidua-

Viduarum cura. *Psal. 145.* *Eccl. 35.* *Psal. 33.* *Psal. 9.* *Ierem. 5.* *Esai. 1.*

Exempla. viduas misericordiæ exempla, quam nos imitari pare[...]
3.Reg.17. Solius viduæ Sateptanæ filium suscitauit Elias. Elize[...]
4.Reg.4. viduæ Sunamitidis inopiam miraculo olei multiplica[...]
Actor.9. subleuauit, eiusdemque postea filium à morte resuscita[...]
uit D.Petrus, precibus viduarum flexus, puellam Dorca[...]
dem vitæ restituit. De viduis refocillãdis varia in Deut[...]
ronomio præcepta habes, quę sic veteri populo comm[...]
data erant, vt filiis gratiæ multo magis cõueniant, diff[...]
sa charitate in cordibus nostris; cuius prima & prop[...]
proles est, misericordia erga afflictos.

4. *Et turba multa ciuitatis cum illa.*

Sepultura religiosa. LOCVS moralis esse potest, de religiosa pioru[m] sepultura, quem in altero Promptuario Catho[li]co, ad hanc Dominicam, contra hæreticos trad[id]imus. Hic tamen pauca addemus, prout Deus dab[it]. Quantum Christo hæc pietas placuerit, qua magno n[u]mero ad efferendum funus ciues Naimenses confl[ue]bant, hoc illustri miraculo adolescentis resuscitati, o[sten]dere voluit.

Exempla. *2.Reg.2.* Dauid misit qui agerent gratias, & quide[m] accurate, viris de Iabes Galaad, qui corpora Saul & fili[o]rum eius sepelierant, dicens: *Benedicti vos à Domino, [qui] fecistis misericordiam cum Domino vestro Saul, & sepeli[stis] eum. Et nunc retribuet quidem Dominus vobis misericor[di]am & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quod fec[istis] verbum istud.*

Gen.23. *Gen.50.* Sanctus Patriarcha Abraham maxime l[au]datur, quia sepeliuit magnifice vxorem suam Saram. C[u]ram sepulchri sui habuerunt Iacob & Ioseph filius e[ius], qui mortui in Ægypto, transferri tamen ossa sua, & [in] sepulchro patrum suorum, in terra Chanaan sepeliri [iu]serunt: quod & factum fuit.

Tob.12. Sed excellentem in hoc [ge]nere Tobiæ pietatem laudat multis verbis Angelus [Ra]phael. *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mort[uos] & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscond[ebas] per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos; ego obtuli ora[tio]nem tuam Domino.* Vides quam grata Deo fuit sepult[ura] fidelium pietas. Iudæi enim erant ab Assyriis in exilio [ab]cisi, quos sic bonus Tobias sepeliebat. Laudatur Iu[das] Machabęus, quod interfectos in prælio, honeste sepel[iri]

precesque & sacrificia pro eis offerri iusserit. Et ratio *2. Mach. 11.*
additur: *Piè & religiosè de resurrectione cogitans.* Resurrectionis enim fidem pia ac religiosa defunctorum in Domino sepultura profitetur. Discipulorum Ioannis Baptistæ pietas ab Euangelistis notatur, quòd eo in carcere decollato, *Venerunt discipuli eius, & tulerunt corpus,* *Matth. 11.*
& sepelierunt illud. Nicodemi & Iosephi ab Arimathia *Ioan. 19.*
circa Christi corpus sepeliendum pietas & religio in Euangelio diligenter commemoratur. Sed & Dauid i- *2 Reg. 21.*
pse ossa Saul, & Ionathæ, & filiorum eius à Galaaditis semel sepulta, cum ossibus aliorum filiorum Saul, qui per Gabaonitas crucifixi fuerant, tulit, & sepeliuit in terra Beniamin, in sepulchro Cis patris eius. Hæc tot, & tantorum virorum in sacris Scripturis exempla, ad hoc pietatis genus sedulò exsequendum, satis admonere & hortari possunt. De pietate trium mulierum *Dom. Pasch.*
circa Christi corpus iam sepultum, in alia Dominica di- *tex. 1. & 2.*
ximus.

5. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.*

Misericordia erga afflictos.

LOCVS moralis de misericordia egenis & afflictis personis exemplo Christi exhibenda. Christus enim ad hoc illustre miraculum misericordia erga plorantem viduam inductus accessit: *Misericordia motus super eam,* scilicet plorantem defuncti filii, & vnici, & adolescentis mortem. Vnde dicit ei ante omnia: *Noli flere.* Lachrymis viduæ matris condolet, iacturæ compatitur, afflictioni miseretur, oculis misericordiæ in eam coniectis. *Quam cum vidisset, misericordia motus dixit:* Hi oculi misericordiæ in Christo Redemptore sæpenu- *Ioan. 6.*
merò eluxerunt. *Videns in deserto multitudinem magnam,* quæ eum triduo sequuta fuerat. *Misereor,* inquit, *super*
turbam. Egrediens è templo, *Vidit cæcum à natiuitate,* & *Ioan. 9.*
sanauit eum. *Vidit sedentem Matthæum in telonio,* & voca- *Matth. 9.*
uit eum: *Vidit Zachæum in arbore,* & hospes eius esse sta- *Luc. 9.*
tim voluit, vt salus fieret toti domui. *Vidit discipulos labo-* *Marc. 6.*
rantes in remigando, & eos à tempestate liberauit. Vidit duos fratres, Simonem & Andream, piscantes in mari, &

Matth.4. ait eis: *Venite post me.* Hos oculos misericordiæ & gratiæ Christus toties ostendit, vt nostros oculos simili affectu imbueret, qui *conformes esse debemus imagini eius,* &
Rom.9. (si quidem in illo manemus) *sicut ille ambulauit, ita ambulare.* Nunc autem diues ille epulo vidit quotidie La-
Luc.16. zarum pro foribus suis, miserum post afflictum, & cupientem comedere de micis quæ cadebant sub mensa eius, & nemo illi dabat. Pro oculis misericordiæ, nos oculos superbiæ, inuidiæ, adulterii plenos circumferimus. Pauperes, afflictos, egenos, aut vix aspicere dignamur, aut cum fastu despicimus. Christus nec vocatus, nec rogatus ab hac vidua, videns tantum eam afflictam & miseram, statim misericordia mouetur. Satis est ad misericordiam commouendam, vt alienam miseriam conspicias. Misericordiæ causa, sola miseria conspecta & intellecta, satis iusta esse debet. Nec preces expectare, nec afflicti meritum expendere necesse est. Sicut Deus *pluit super iustos & iniustos*, omnium hominum neces-
Luc.6. tatibus prospiciens; ita misereri nos oportet omnium
Simile. miserorum; nec merita, sed miseriam considerare. Portus naufragos excipit, siue bonos, siue malos. Miseri-
Prou.25. cordia portus miseriæ est. Si etiam indignos excipis, fi-
Rom.12. nient digni. Abraham dum quosuis peregrinos excipit,
Luc.6. Angelos excepit. Scriptura dicit: *Si inimicus esuriat, ciba illum.* Profectò si inimicus tuus est, bonus non est. Christus dicit: *Omni petenti te, tribue.* Non distinguit inter bonos & malos.

Subiiciam hic insignem D. Chrysostomi locum, quo omnibus ferè vanis & friuolis non miserendi excusationibus respondet & satisfacit. *Beatus*, inquit Da-
Hom.13.in uid, *qui intelligit super egenum & pauperem.* Quid?
epi. ad Heb. Quia intelligit: hoc est, qui cognoscit quid sit pauper, tribulationē eius percipit. Cognoscens enim tribulationem, vtique confestim miserebitur eius. Si videris pauperem, non pertranseas: sed statim cogita quis sis, & si tu eius loco esses, quidnam velles omnes facere. Qui intelligit, inquit: cogita quia similis tibi, liber est, & eandem tecum participat generositatem, & sa-
Excusationes non mi- cramenta tecum communia habet. Sed inquis: cur non operatur? cur vacans pascitur? Dic mihi: Tu

operationem habes quæ habes? Nonne ex hæreditate ferendi.
paterna illa accepisti? Si verò etiam ex labore, num ideò 1.
exprobras alteri? Audi Paulum. Postquam dixit, *Qui non* 2. Thess. 3.
operatur, neque manducet, subiungit; *Vos autem bonum facientes non deficiatis*: id est, siue operantes ipsi manibus, siue non operantibus misericorditer largientes. Sed inquis, impostor est. Quid dicis, ô homo? Propter v-
num panem & vestimentum impostorem eum vocas? At 2.
inquis, Confestim vendet illud. Tu autem cuncta tua
benè disponis? An etiam omnes gentes ex ótio egent? 3.
nemo per naufragium? nemo per iudicia? nemo per furta? nemo per pericula? nemo per ægritudines? nemo per aliam calamitatem? Sed si audierimus aliquem talia deplorantem, maiora clamantem, & nudum cœlos inspicientem, & capillos demittentem, & pannis circundatum: confestim eum imposterum, fallacem, simulatorem
vocamus. Non erubescis? Quem impostorem vocas? 4.
Noli dare, & noli accusare hominem. Sed habet inquis,
& fingit se non habere. Hoc si ita esset, te accusat, non 5.
illum. Scit enim se cum crudelibus habitare, cum bestijs magis quam cum hominibus. Ideo compellitur in habitu miserabiliori comparere, vt tuum frangat animam.
Si in habitu honesto aliquis nos interpellat. Iste, in- 6.
quis, impostor est, & vt putetur ex generosis esse, isto modo interpellat: si viderimus in contrario habitu, & illum
culpamus. Quid agant de cætero miseri? Quare, inquis, 7.
aliqui mutilata membra denudant? Propter te hoc fit. Si enim misericordes essemus, his artibus opus non esset. Quis est ita miser, vt velit tantum clamare, vt velit ad confusionem venire, vt velit publicè deplorare, cũ nuda coniuge, cum filiis puluere conspersis? Hæc qua pau-
pertate non sunt maiora? Sed sæpius dedi, inquis. Quid 8.
verò? Tu non sæpè vesceris? Infantulos tuos sæpius petentes num abigis? O inuerecundiam? Pauperem inuerecundum vocas: tu, cùm rapias, non es inuerecundus? ille autem pro pane deprecans, inuerecundus iudicatur. Non intelligas quanta sit necessitas ventris? Nonne tu
omnia illius gratia facis? Nonne spiritualia propter 9.
hoc intelligis? Hæc est inuerecundia. At ille, inquis,

tot aureos fœneratur, & alius tot, & nihilominus mea
dicat factus ex mendicatione diues. Puerorum hæc
fabulæ sunt & vanitates. Non mihi persuadetur, non cre-
do, absit. Ad vsuram dat quis, & in abundantia con-
10. stitutus mendicat? Quid est mendicitate ignominiosius?
Quid ergo omnes ad vsuram dant? omnes impostores
sunt? nullus reuera pauper est? Etiam, inquis, & multi.
Quid ergo vel eis non præstas opem? Vt quid existis
scrupulosus vitæ eorum enucleator? Quod si & valde
ille peccator sit, qui te rogat, cogita, quia & tu dicis Deo,
11. Peccata mea ne recorderis; & noli reminisci peccato-
rum eius. Tempus est nunc misericordiæ, non scrupu-
losæ discussionis. Nutriri vult. Siquidem vis, tribue:
si non vis, dimitte, nihil disceptans, quare sit miser. Alio-
qui nullus hoc modo miserebitur. Deinde etiam alios
misereri volentes tu auertis. Quando enim audiunt
te dicentem; quoniam ille impostor est, abundat, ad vsu-
ram dat, incipiunt neque istis dare nec illis. Quæ mala
12. sunt, facilè suspicamur: quare omnes tales esse suspica-
buntur. Denique per hanc discussionem eò nunc ven-
tum est, vt etiam viros monachalem vitam agentes su-
spectos habeamus, dicentes. Ille impostor est. Non hoc
dicebant prisci. Si indifferenter omnibus damus, sem-
per miserebimur. Si autem cœperimus scrutari, nun-
quam misericordiam præstabimus. Quiescamus ab hac
absurda curiositate, diabolica, & perniciosa. Non enim
ex vita & merito accipientium à te pauperum, sed ex vo-
luntate tua, ex liberalitate multa, ex misericordia, ex bo-
nitate mercedem tibi retribuet Deus. Hæc hactenus D.
Chrysost.

Matth.4. Diabolus quum Christum esurire videret, exquirit
an esset filius Dei. Tu quum vides pauperem, inquiris
Matth.10. an sit Dei filius, vir bonus & eleemosyna dignus. At
Christus dicit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophe-
tæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Dicit: *in nomine Prophe-
tæ*, vt si fortè nomine tenus tantum talis sit, scias tamen
te mercede tua non carere. Sic pauperem recipis in
nomine pauperis, id est, in nomine Christi, qualiscun-
que ille tandem sit. Deus vbi plus de potentia & robo-
re dedit, ibi magis de misericordia & liberalitate esse
voluit.

voluit. Sic leo cæteris animantibus fortior, omnium est clementissimus; iuxta illud: Exempla naturæ.

Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

Sic aquila, omnium auium princeps, liberalitate omnes superat. Prædam enim copiosam nacta, vbi naturæ satisfecit: quod reliquum est, cæteris auibus (quæ eam propterea sequuntur) comedendum relinquit; vt & supra annotatum est. At crudelia & ferocia animalia potestate & viribus Deus priuauit, vt canes & feles, & sexum fœmineum, qui quo est imbecillior, eo est ad vindictam acrior. Sicuti proprium est soli lucere, & igni calefacere; sic proprium est Deo Deique similibus, seu filiis Dei, benefacere, misereri, suam bonitatem communicare, vt quanto plus possunt, tanto plus velint. Simile. Quum voluit Deus filios Israel de Ægypto educere, omnes angustias illorum expressit, vt quanto illi erant miseriores, tanto ille misericordior esset. Exod. 3. *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum, qui præsunt operibus: & sciens dolorem eius, descendi, vt liberem eum.* Totam eorum miseriam exprimit, vt suæ misericordiæ sinus aperiat. Sic nos miserias fratrum omnes & singulas considerare, conferre, copulare, expendere debemus, vt ad misericordiam excitemur, veluti Christus in hoc Euangelio fecit. Propria quasi hæc est filiorum Dei, & verè Christianorum nota. Vnde Apostolus: Coloss 3. *Induite vos sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiæ.* Vbi enim sunt viscera, ibi haud dubiè erunt opera. Exemplū. Talis erat sanctus Iob, qui dixit: Iob. 31. *Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Quod sancto Iob à prima infantia Dei munere concessum est, hoc nos induere iubet Apostolus, hoc est, illud frequenter à Deo piis precibus postulare, ad illud assequendum Dei in nos beneficia, & pietatis exempla meditari, illud denique plurimis pietatis actibus quasi connaturale nobis efficere. Hoc est, viscera misericordiæ induere. Leuit. 14. Allegoria. Deus in veteri Lege, ad purificandū leprosum, iubet sacerdotē oleum in sinistra manu effundere. Oleum in sinistra manu effundit, qui misericordiam erga miseros exhibet, quod contra

Daniel. 4. Similia. peccatorum lepras singulare est remediũ; iuxta illud Danielis: *Rex, consilium meum placeat tibi: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Verè oleum sanandis lepris, misericordia est; quia sicut oleum cæteris liquoribus supernatat; sic misericordia, vt propinquior charitatis filia, cæteris virtutibus antecellit. Reliquæ enim virtutes tibi ipsi vtiles sunt, vt humilitas, tẽperantia, castitas, patientia, & cæt. Misericordia & tibi & proximo, vtilitatem adfert. Rursum, sicut oleum coloribus splendorem reddit, nec lucet aut splendet pictura quibuscunque coloribus ornata, nisi oleo delibuta: sic absque misericordia cæteræ virtutes aridæ & obscuræ sunt, per opera verò misericordiæ illustrantur & splendent; iuxta illud: Psal. 111. Esaia 68. *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Et illud Esaiæ: *Frange esurienti panẽ tuum, egenos & vagos introduc in domum tuam,* &c. *Tũc rumpet quasi manè lumen tuum.*

Sed parum fortè mouet misericordiæ laus & merces, in Scripturis reuelatæ. Malit auarus & sæculi amator, ideoque in proximum crudelis & immitis, tota hac mercede & laude, quam sua pecunia aut copia, carere. Vide tamen & considera sic hanc misericordiam impensam apud Deum mereri, vt eadem neglecta, grauissimè offendat. *Non expectares pauperem* (ait Scriptura) Eccl. 4. *in inopia sua cor inopis ne afflixeris. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam; & redde debitum tuum, & redde illi pacifice in mansuetudine.* Dicit tuam misericordiam afflicto deberi, & reddendam vt debitum. Nempe, vt omnibus Deus de certis vitæ mediis prospexit, negotiatori de industria sua, agricolæ de labore manuum suarum, mechanico de exercitio artis suæ, & sic in omni hominum genere; solius pauperis & afflicti remedium in nulla re peculiari, sed in omnium loculis collocauit: omnes illi diuites debitores fecit. Deinde vult Scriptura, hoc debitum pacificè, in mansuetudine; non toruo, sed hilari vultu; non fastuosè, sed in humilitate; *declinando aurem tuam*; pauperi reddi: non solum vt accipiat quod ei debetur, sed etiam vt accipiendo non affligatur, non vexetur, non exasperetur. Sic opus misericordiæ etiam actus iustitiæ est. Sicut oleum melius in torcularibus eliquatur, si oliua priùs aqua

Misericordia pauperib. debetur.

Similia.

cali-

calida perfundatur; sic illa misericordia melius fluit, Deoque gratior est, quam feruida cordis compassio præcessit, adeoque elicuit. Et sicut oleum, quanto citius de torculari exprimitur, tanto iudicatur melius, sic bis dat, qui citò dat; & tanto est beneficentia excellentior, quanto celerior. Denique sicut oleum non cum strepitu cadit, sicut aqua vel vinum, sed quiete fluit; sic misericordiæ opus pacificè est exercendum, non cum murmure, aut vlla molestiæ significatione. De hac præstantissima virtute iam in alijs Euangelijs multa diximus. Tamen propter eius summam necessitatem, & satis neglectum exercitium, aliqua hoc loco addenda videbantur. Vide Dominic. 12. post Pentecost. text. 6. & alia loca illic annotata. Nam de eleemosyna strictè accepta in aliis variis Dominicis dictum est, quæ ferè omnia ad misericordiæ huius locum referri possunt. *Vide Dom. 8. post Pen. tex. 3. & loca illic annotata.*

6. *Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.*

Tribulatio ad pœnitentiam trahit.

LOCVS moralis de ingenti Dei misericordia, qua peccatores in via peccati currentes, iniecta tribulationum & impedimentorum manu, ab illo cursu sistit, & à peccato liberat. Christus hoc loco accedens, & tangens loculum quo defunctus efferebatur, facit, vt qui ad sepulchrum deferebant mortuum, starent, & misericordiæ eius exitum expectarent. Eodem omninò modo Deus per misericordiam ad peccatores accedens, & defunctæ in peccandis animæ loculum, qui corpus est, sua visitatione tangens, atque aliquo modo affligens, facit, vt passiones inordinatæ, quibus anima tota in decliue vitiorum præceps ferebatur, si stant nonnihil ab illo quem tenebant cursu, iniectis videlicet impedimentis, libere ac licenter vt prius peccandi; vt violento illarum cursu hac necessitate retardato colligere se animus posset, ac loquentem Deum audire: *Adolescens, tibi dico, surge.* Vel, vt Apostolus aliis verbis dixit, *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus.* Sed quemadmodum altè dormiens, nisi aliquo impulsu excitetur, non euigilat, nec de surgendo cogitat, sic multi *Ephe. 5. Simile.*

 pec-

peccatores in longa peccati consuetudine altum stertentes, de vitæ in melius mutatione nihil cogitant, nisi manus Domini tangat eos & passiones, à quibus veluti fluctibus rapidè currentibus deorsum trahuntur, aliquo impedimento iniecto, sistere cogantur. Nempè hæc est visitatio DEI, quam qui non cognoscunt, incidunt in iudicium Dei, vt in alia Dominica explicatum est: & hic est clamor Dei post nos, vt peccati veternum excutiamus, de quo etiam superius diximus. Sed hic aliqua addenda sunt, prout Deus dabit. De peccatoribus dicit Ieremias: *Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.* Sicut enim equus currens ad pugnam, nec hostem ex aduerso timet, nec vel cadentium gemitu, vel tormentorum strepitu, vel lancearum ictibus terretur: sic impii præcipites ad malum feruntur, quo eos libido & cupiditas impellunt; nec vel diaboli insidias ac rugitum timent, vel aliorum impiorum calamitoso exitu mouentur, vel gehennæ comminationibus terrentur: attamen, vt equus impetu currens, chamo & fræno à sessore strenuo constrictus, cursum sistere cogitur, sic Dei manus impios tangens, & *chamo ac fræno maxillas eorum constringens, qui non approximant ad eum*, sed toto impetu fugiunt ab eo, eos sæpenumero in rectam viam conuertit, impietatis effrænem cursum sistit, & ad meliorem mentem reuocat. Maximum est hoc Dei beneficium. Quemadmodum in mare se præcipitare volentem, qui sic apprehenderet & sisteret, vt eum grauiter aliqua corporis parte mulctaret, non illi nocuisse, sed singulare beneficium ei contulisse, vitæque author ac patronus censeretur: sic omnino peccatorem in tartara ruentem percutiens Deus, ac percutiendo ad pœnitentiam vocans, maximo afficit beneficio, & salutis author est. De Pharaone dixit Deus: *Adhuc vna plaga tangam Pharaonem.* Qua ille tactus, ad tempus resipiscebat, *Dominum cognoscebat, Moysen & Aaron, vt pro eo intercederent, orabat.* Manasses Rex, qui prospera flante fortuna, flagitiosissimè vitam egit, à DEO tactus, regno exutus, captiuus in Babylonem abductus: *postquam coangustatus est, orauit Dominum Deum suum, & egit pænitentiam valdè coram DEO patrum suorum, deprecatusq; est eum.*

Dom. 9. post Pent. text. 2. 3. & 4.
Dom. 3. Aduent. tex. 3.
Ierem. 8.
Simile.
Simile.
Psal. 33.
Simile.
Exempla.
Exod. 11.
2. Par. 33.

um, & obsecrauit intentè; & exaudit orationem eius; reduxitque eum in Ierusalem in regnum suum, & cognouit Manasses, quod Dominus ipse esset Deus. Appositè Diuus Chrysostomus: Sicut splene & intercute laborantes, cùm larga fruuntur mensa, frigida potione, deliciis ferculorum & saporibus, tunc præcipuè omnium sunt miserrimi, deliciis morbum augentes; si verò siti & fame, secundum medicorum leges, cruciantur, aliquam salutis spem habent: sic & in iniquitate viuentes, si puniantur à Deo, bonam spem habent; si verò cum iniquitate, licentia & deliciis fruuntur, sunt multo miseriores. Quemadmodum enim frigus noctis florem contrahit, & calor diei foras euocat: sic aduersitas à Deo inflicta, peccatorem contrahit, vt ad se redeat, seq; ipsũ recognoscat; prosperitas verò extollit, & extra seipsum vagari facit. Sicut cyrogrillus, siue hericius magnus, vtcunque se in corio suo, quasique testudine constringat, vt saluo cortice aperiri vix possit; tamen si aqua calida aspergatur, continuò aperitur: sic peccatores longa peccati consuetudine, quasi dura testudine compressi, & callo obducto, sic indurati, vt sola mors peccato finem imponere posse videatur; aqua tamen tribulationis feruenti perfusi dissoluuntur, & ad resipiscentiam flectuntur.

Simile. *Hom. 6. ad pop. Antioc.* *Similium congeries.* 1. 2.

His aquis perfusus Dauid, in persona percussi & pœnitentis peccatoris, dixit: *Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.* Nam vt aqua omnis per se insipida est, & ad omnem saporem accipiendum apta, sed per calorem solis educto vapore terrestri, salsedinem induit, acrem quidem, sed ad multa vtilem & salutarem; & sicut *pars motu exagitatum exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum*: sic planè tribulatio per se res indifferens est, potestque vel in bonum, vel in malum verti: sed à Deo immissa, & per eius diuinæ gratiæ operationem, quæ fuisset per se peccato insipida, fit pœnitenti compunctio sapida, non quidem sapore dulci, sed salso, vtilissimo tamen: *quia tristitia, quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Tantum interest, non qualia, sed qualis quisque patiatur. Sanè sicut ceruus, dum nimis vrgetur à canibus, ad hominem sponte fugit; sic tribulationes peccatorem

Psal. 68. 3. *Aug. de Ciu. Dei, lib. 1. c. 8.* *2. Cor. 3.* 4.

quasi canes quidam persequentes, & fortiter prement[...] ad Dominum redire compellunt, iuxta illud Psalmist[...] *Imple facies eorum ignominia, & quarent nomen tuum D[...] mine.* Deniq, sicut armentarii, vel pastores, boues & o[...] refractarias, ac sequi nolentes, vel fune ligant, vel vi[...] percutiunt, vel stimulis adigunt; sic obstinatos pecca[...] res, & Deum sequi nolentes, vel duris calamitatum fu[...] bus alligat Deus; iuxta illud Oseæ, *In funiculis Adam t[...] ham eos in vinculis charitatis*: vel virga disciplinæ & co[...] rectionis ferit; de qua Psalmista, *Virga directionis*, id e[...] virga in viam dirigens, *virga regni tui*: vel stimulis trib[...] lationum pungit, de quibus alius Propheta: *Domin[...] angustia requisierunt te; in tribulatione murmuris doctri[...] tua eis. Sicut qua concepit, dum appropinquauerit ad par[...] dolēs clamat in doloribus suis, sic facti sumus à facie tua D[...] mine, concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimu[...] ritum salutis.* Nempè tactus Dei, & tribulatio cordi p[...] catoris quasi semen salutis immittitur, vnde conci[...] dolorem de peccato, parturit pœnitentiam bonam, [...] parit salutem stabilem.

Psal. 82.

5.

Osea, 11.

Psal. 44.

Esa. 26.

7. *Adolescens, tibi dico, surge.*

Vox gratiæ audienda.

LOcvs moralis, vocante Christo surgendum e[...] peccato, & vocem gratiæ alacriter sequedā. Q[...] enim in hoc adolescente recenter mortuo, & ad [...] pulturam elato, Christus fecit, hoc in multis peccato[...] bus, qui peccato consentientes, etiam ad actum pecc[...] prosilierunt, sed necdum in consuetudine peccandi [...] pulti sunt, operatur quotidie Christi gratia; quod his v[...] bis explicat S. Augustinus: *Alij post consensum peccati v[...] in factum, tanquam efferentes mortuum suum: vt quod [...] tebat in secreto vitium appareat in publico. Nunquid il[...] iusti, quia in factum processerunt, desperādi sunt? Nonne [...] illi iuueni dictum est: Tibi dico, Surge? Nonne & ille r[...] ditus est matri suæ? Sic ergo & qui iam fecerit, si fortè co[...] monitus, & commotus verbo veritatis, ad Christi vocem [...] surgit, viuus redditur. Potuit progredi, in æternum perire [...] potuit. Qui autem faciendo quod malum est, etiam m[...] consuetudine se implicant, hac pressi tanquam sepulti su[...]* Hæc ille. Qui ergo non potuit paruulos suos allidere [...]

De verb. Domin. ser. 44.

petra[...]

ram, primas cogitationes & appetitiones peccati ab-
cre, atq; & a consensu & delectatione temperare, qui
t consensum ab actu externo sibi non cauit, id saltem
ximo studio caueat, ne actus in consuetudinem transf-
t, ne mortuus & elatus sepultura obstruatur; ne clau-
super eum puteus os suum : de qua re in præcedētibus
tū est: *Nunquid qui cadit, non adijciet vt resurgat?* Sic- *Ierem. 8.*
clauus, quo crebrius malleo percutitur, eo fortius & *Simile.*
ofundius ligno infigitur, quasique radicatur; sic actus
ccati, quo sæpius repetitur, eò altius animæ infigitur,
asiq; in ea radicatur, vt nō nisi difficilimè euelli que- *Osea 9.*
De his dicit Propheta: *Profunde peccauerunt, sicut in* *Iudic. 19.*
bus Gabaa; siue effrenem libidinem virorum Gabaa 1. *Reg.* 8. &
ca Leuitæ vxorem, siue infidelitatem populi in diebus 12.
ul, qui fuit de Gabaa, intelligas. Profundè enim pec-
t, qui longa peccandi cōsuetudine obduratus est, qua-
fuit illorum libido, & horum infidelitas contra Deum. *Simile.*
cut qui febre laborat, lenta illa quidem, sed hectica &
sidua, si fortè ob aliquam intemperantiam incidit in
brem quandam acutam & perurgētem, facilè eam ex-
llit, & leui medicina curatur, manente tamen semper
ectica febre: sic actus citò curatur, consuetudo autem
eccandi difficillimè. Maximum saxum in montis cacu- *Simile.*
ine nullo negotio sistitur; vbi in vallem pręcipitari cœ-
it, vix vlla industria retinetur. Maxima iustorum pecca-
a facilè sanantur, impiorum autem qui impetu in scelus
urrunt, nec mediocria, nisi difficillimè sanari possunt.
Dauid celeriter ab adulterij flagitio & homicidij scelere *Exemplū.*
esipuit, Saul frequenter Dei mandatis rebellans, repro- 2. *Reg.* 12.
bus fit: sed hoc ideo factum est, quia vocem Nathan Pro- 1. *Reg.* 15.
phetæ Dauid audiuit, vocem Samuelis Saul audire no-
luit. Vocem Dei non audit, qui vocem prædicatoris non
ccipit. Assueti peccato peccati illius reprehensionem
on sustinent. Quicquid de illo peccato prædicator di-
cit, non sibi, nec de se, sed alijs, & de aliis eum loqui
rbitrantur. Sic hominem quasi extra se ponit peccatum Peccatum
amentem facit, vt licet ei propriè loquaris, & eius ei amantem
ria aperias, tamen te non audiat, aut intelligat pror- facit.
s, sed ad alios, & de aliis te loqui existimet. Quam
a Nathan Propheta in aliena persona peccatum Da-
uidi

Exempl. uidi exposuit, & parabolam induxit de diuite multas oues habente, & ab eo, qui vnicam ouem habuerat, ea radiente, placuit illi sermo, & seueram in eum sententi

2. Reg. 12. protulit: nihil tamen adhuc emendatus est. Atqui vbi mum intulit Propheta: *Tu es ille vir*, moxque pecca eius aperte ei proposuit: audita Prophetæ voce, qui center mortuus fuerat, necdum peccati consuetudin pultus, *resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui, dicens cau*. Beati, qui sic vocem Dei audiunt. Similem Ioa

Marc. 16. Baptistæ vocem Herodes audire non potuit, cùm ei d ret: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*, sed vera & l

Sap. 16. taria loquentem, in vincula coniecit, visco videlicet c suetæ libidinis irretitus. Hoc bonorum & impiorum crimen expressit Sapiens: *In memoria sermonum tuo examinabantur; & sanabantur velociter: ne in altam dentes obliuionem, non possent tuo vti adiutorio*. Hoc de Israel in deserto dicit, qui percussi a serpentibus, e tamen æneo serpente, & eum ex Dei præcepto aspic tes, sanati sunt. At de impiis Ægyptiis ibidem dicit: *locustarum & muscarum occiderunt morsus, & non uenta sanitas animæ illorum, quia digni erant ab huius exterminari*. Nempe vt propter odium inueteratum c tra populum Dei, & propter pertinaciam non dimitt di illos: Israelitæ verò, etsi in deserto peccantes, tame *memoria sermonum Dei*, id est, audientis vocem eius Moysen, eorum peccata redarguentē, *velociter sa tur*, citò resipiscentes, ne actus in consuetudinem ab *& in altam incidentes obliuionem; non possent Dei vti torio*. Vocis diuinæ neglectus parit obliuionem D sui, obliuio Dei & sui generat consuetudinem pec consuetudo peccati omne Dei adiutorium excludit.

Prou. 1. alia Scriptura: *Vocaui & renuistis, ego quoque in int vestro ridebo*. Qui non audit matrem blandientem, ea audiet nouercam obstrepentem. Vox matris bla tis, est Ecclesiæ ad pœnitentiam vocantis; vox noue obstrepentis, est eiusdem obiurgantis & excommuni tis. De hac voce Paulus: *Vellem esse apud vos modò, &*

Galat. 4. *tare vocem, quoniam confundor in vobis*. Non enim matris, sed nouercæ illa erat: *O insensati Galatæ, qu*

Galat. 3. *fascinauit non obedire veritati?* Hanc vocē mutare cu

vt

tanquam filiis blandè loquatur, non tanquam reprobos & adulteros quasiq; extra disciplinā factos, abiiciat & deserat. Qui Christi blandam vocem non audit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos*; vt à peccato surgat; audiet postea vocem illam terribilem: *Ite maledicti in ignem æternum*, vt in peccatis suis moriatur. Qui nec per literas sacrarum Scripturarum, nec per vocem prædicationis externæ, nec per nutus & signa rerum creatarum (*Cæli enim enarrant gloriam Dei, & iustitiam eius*) nec per nuncios & flagella tribulationum, quibus loculum corporis nostri tangit. Deum audire vult, ille prorsus vt surdus ac cæcus pereat necesse est. Sicut pullus, qui gallina vocante non venit, granum aliquod è terra scalpens, à miluo interea sæpè capitur; sic terreni peccatores, Dei vocem non audientes, quia terrenis curis & voluptatibus detinentur, in diaboli laqueos incidunt. Conqueritur apud Iob Deus: *Seruum meum vocaui, & non respondit mihi; ore proprio deprecabar illum.* Cuius rei pœnam apud alium Prophetam addit; *Omnes in cæde corruetis, eo quod vocaui, & non respondistis mihi.* Quod maximum flagitiū acerrimè alius Propheta increpat: *Quare auersus est populus iste in Ierusalem auersione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* Vnde paulò post subiungit: *Idcirco cadent inter corruentes; in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.* Huiusmodi peccatores, peccandi consuetudine prægrauati, *concipiunt quidem, & parturiunt* (vt Propheta loquitur) *sed non pariunt spiritum salutis.* Timorem inferni, ex fide informi concipiunt, quoddam peccatorum odium parturiunt, quia displicent sordes peccati; sed virorum catena religati, & consuetudine victi, iacent semper & volutantur in eisdem. Horum est miserrima conditio & status lachrymabilis. De his enim dici illud potest. *Venerunt filii vsque ad partum, & vires non habet parturiens.* Nullus acerbior dolor cogitari potest, quàm is, quem sustinet mulier appropinquās ad partum, & pariendi vires non habens, &c. De hoc argumento vide plura in Dom. 9 post Pentec. text. 2. & 4. aliisque in locis illic annotatis.

Matth. 11. *Matth. 25.* *Psal. 18.* *Simile.* *Iob. 19.* *Esa. 65.* *Ierem. 8.* *Esa. 26.* *4. Reg. 19.*

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ XVI. POST PENTECOSTEN.

Luc.14. *VM intraret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorũ sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens: Si licet sabbatho curare? At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die sabbathi? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quo modo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum; & tunc incipias cum rubore nouißimum locum tenere. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouißimo loco; vt cùm venerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cum intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.* De benigna ac beneuola piorum cum impiis conuersatione.

2. *Et ipsi obseruabant eum.* De inuidia & maleuolentia, qua aliorum dicta & facta obseruãtur ac reprehenduntur.

3. *Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos.* De cogitationibus nostris vniuersis Deo conspicuis.

4. *Si licet Sabbatho curare?* De pia ac religiosa festorum celebratione.

5. *Ipse vero apprehensum sanauit eum, ac dimisit.* De pi-

xi-

imorum cura nullo tempore prætermittenda.

6. *Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discubas in primo loco.* Contra ambitionem, & prælaturæ desiderium.

7. *Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.* De sui ipsius perpetua humiliatione.

1. *Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.*

LOCVS moralis de benigna ac beneuola piorũ, maximè sacerdotum, cum peccatoribus & impiis conuersatione, vt eos ad pietatem excitent, & Deo lucrifaciãt. Christus hoc loco intrat domum principis cuiusdam Pharisæorum, manducare panem, mensæq; familiariter accũbere; in qua tamen domo sciebat tam hospitis sui, quã sociorum eius insignem erga se maleuolentiam; nec alia de causa inuitatum se eo fuisse, quam vt aliquo vel verbo vel facto eum caperent: & reprehendendi atq; accusandi rationem inuenirent. Mox enim vt intrauit, *ipsi obseruabant eum.* Deinde rogante eo an liceat sabbatho curare, *tacuerunt* maleuole; malentes eum per errorem peccare, quam ab ipsis, qui se magistros morum profitebantur, ab errore reuocari, Christus nihilominus intrat ad illos, accumbit mensæ, manducat cum illis, sanat hydropicum; siue spontè ingressum, vt à Christo sanaretur; siue ab illis subornatum, vt, an sabbatho sanare vellet, Christum tentarent. Docet legitimum sabbathi cultum. Ambitionis morbum animis eorum eximere, & humilitatis præstantissimam virtutem inserere, accurato sermone conatur. Hæc tota Christi benignitas erga homines impios & maleuolos, docere nos iubet, peccatorum consortium, quando illis vtile, nobis ipsis innoxium est, minimè, fugiendum, sed studiosè amplectendum esse; vt nostra opera, labore, doctrina, exemplo meliores fiant. Hunc locum in aliis Dominicis iam aliquoties tractauimus; in illa verba: *Simile est regnum cœlorum fermento*, &cæt. Dominica 6. post Epiphaniam. Rursum ad alia verba: *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.* Itemque ad illa Pharisæorum verba: *Hic peccatores recipit, & manducat cum*

Conuersatio benigna cum peccatoribus.

Text. 3.

cum

Tex.1.& 3. *cum illis.* Dominica 3. post Pentecosten. Huc etiam referri possunt, quæ de zelo animarum, & lucrandis Deo fratribus, in aliis Dominicis protulimus. Dominica 2. post Pascha, tex. 2. & nona post Pentecost. tex. 1. vndecima quoque post Pentecost. tex. 1. deniq; 3. post Pentecost. tex. 3.

2. *Et ipsi (Pharisæi) obseruabant eum.*

Obseruatores maleuoli.

LOcvs moralis de inuidia & maleuolentia, qui aliorum dicta & facta obseruant, vt reprehendendi, detrahendi, accusandi causas inueniant. Hic enim Pharisæi Christum ad mensam & conuiuium inuitatum, qui recreationis beneuolæ, non maleuolæ obseruationis locus erat, detrahendi & accusandi studio obseruant, quid agat, quid dicat, quo modo se gerat. Est hoc totum superbiæ, inuidiæ, maleuolentiæ proprium, curiosos esse aliorum inspectatores, obseruatores, corycæos, censores: nec in alios magis hoc scelus cadit, quam qui alios sanctitate, pietate, eruditione præcellere videri volunt, &
Abac. 2. Pharisæi sunt. Hos detestatur Propheta, dicens: *Væ, qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius.* Hypocrita enim sub specie honoris & amicitiæ mittit fel maleuolentiæ suæ, vt videat nuditatem, id est, lapsum aliquem aut errorem fratris sui. *Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus*
Psal. 36. *suis. Considerat peccator iustum, & quærit mortificare eum.* Et iterum, siue de seipso, siue de Christo, siue de quo-
Psal. 55. libet iusto, Dauid: *Tota die verba mea execrabantur, aduersum me omnes cogitationes eorum in malum.* Hoc maleuolentiæ proprium, omnia obseruare, omnia in pessimam partem interpretari, magna libidine non subditos aut inferiores tantum, sed ipsos maximè æquales suos, reprehendere. Sed istis Pharisæis nihil miserius, nihil sceleratius. Qui candelam ardentem digitis propriis mun-
Simile. git, candelæ quidem lumen clarius efficit, suos autem digitos & maculat & adurit. Sic qui iusto detrahit, & libenter eum taxat; suam quidem mentem & conscientiam fœdè contaminat, vehementerque lædit; iusto autem meriti materiam præbet, eiusque famam celebriorem facit. Ab improbis enim vituperari, laus est. DEVS

nun-

nunquam Moysen magis laudauit, quam quum Aaron frater, & Maria soror eius; contra eum murmurarent, eiusq; gloriæ detraherent. Isti moleuoli hypocritæ in cathedra pestilentiæ sedent. *In cathedra enim pestilentia sedere* (ait sanctus Gregorius) *est ex ratione mala discernere, & tamē ex deliberatione perpetrare.* Destinata enim malitia obseruant & reprehendunt fratres, non vt eos meliores reddant, sed vt infames faciant, suæq; libidini subseruiant. Qui Christi crucifixi imaginem aliqua forte macula aspersam, aut loco parum honesto collocatam, lutoq; iniectam, non luto extraheret atq; ablueret, suoque loco reponeret, sed vel digito aliis ostentaret, vel irrideret, non solum pessimus Christianus, sed etiam hæreticus aliquis, aut infidelis, merito iudicaretur. Eodem sane modo, qui proximum suum Dei imaginem, aliquo seu vero seu apparenti vitio fœdatum non fraterne corripit, sed malitiose obseruat, digito notat, irridet, taxat; vix Christiani aut proximi nomine censendus erit. Apostoli dictum est: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi,* id est, Præceptum charitatis. *Tantum quisq; portat proximum, quantum amat;* (ait S. Gregorius) *si enim amas, portas; si desistis amare, desistis tolerare.* Frustra se iactat proximum suum amare, qui errata eius non solum non portat compatiendo, sed etiam protrudit & propalat obseruando, notando, arguendo. Nihil magis charitati aduersum, nihil magis animæ perniciosum. Quemadmodum enim *charitas* (vt scribit Diuus Gregorius) *inclinatione sua erigitur, attractione tenditur, compassione roboratur; cumq; in amorem proximi se dilatat, quasi ex meditatione colligit, quanta fortitudine in authorem surgat:* sic è diuerso odium & maleuolentia, in obseruando proximos, inflatione sua deprimitur, auersione dissipatur, alieni mali oblectatione infirmatur; cumque odio proximi mens constringitur, quasi ex meditatione colligit, facileque considerat, quanta profunditate ab authore suo ceciderit, à Dei amore quam longe absit. *Quomodo enim Deum, quē non videt, potest diligere, qui fratrem, quem videt, non diligit:* Quisq; capitis sui stylum & genium sequitur. Iudæis maleuolis Christus dixit: *Vos ex patre diabolo estis. Ille homicida,* id est, maleuolus, inui-

Exemplū. Num. 12.

Cura pastor. par. 3. ca. 33.

Simile.

Galat. 6.

In Ezech. Hom. 3.

Simile.

Moral. li. 7. cap. 7.

1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

dus, hostis humani generis; *ab initio fuit. Desideria patris vestri vultis facere*, id est, me iustum, & quem de peccato arguere non potestis, quæritis interficere, & odio odistis me gratis. Ex patre diabolo omnes obseruatores maleuoli sunt, & patris sui desideria faciunt, proximi sui perniciē & infamiam quærunt, correctionem & emendationem non affectant. Sicut enim diabolus circuit tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret; sic filij diaboli, maleuoli, & inuidi quos obseruent, quos carpant, quos mordeant, quibus caninum dentem infigant, sollicite quærunt. A spiritu & nomine Christiano longissime isti recesserunt. Pulchre Cyprianus: *Deus, est, qui inhabitare facit vnanimes in domo. Idcirco & in columba venit Spiritus Sanctus, simplex animal, & latum, non felle amarum, non morsibus sæuum, non vnguium laceratione violētum, hospitia humana diligere, vnius domus consortium nosse, cum genuerint, simul filios edere; cum commeant volatilibus, inuicem cohærere, communi conuersatione suam vitam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, legē circa omnia vnanimitatis implere. Hæc est in Ecclesia noscenda simplicitas, hæc charitas obtinenda, vt columbas dilectio fraternitatis imitetur, vt mansuetudo & lenitas agnis & ouibus æquetur. Quid facit in pectore Christiano luporum feritas, & canum rabies, & venenum letale serpentum, & cruenta sæuitia bestiarū?* Hæc ille. Porro & suo maxime authori Pharisaica hæc aliis obseruandi & reprehendēdi libido noxia est, & perniciosa. Quēadmodum enim cos hoc proprium habet quod dum ipsa ferrum aut cultrum acuit, semetipsum acuendo consumit, maxime aqua ei superiecta, quia tunc acie acerrimam reddit, oleo vero delibuta lenem facit: sic omnino aliorum obseruatores & reprehensores maleuoli dum aliorum vitia corrigunt, semetipsos maleuolentiæ vsu & incremento consumunt; iuxta illud Apostoli; *Quod si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini*: maxime cum austere, aspere, arroganter, & maleuole id fit, toto effuso impetu in modum aquæ. Nisi addito charitatis & compassionis oleo, non nisi leuem plagam reprehensio facit; & sanat, non vulnerat. Maleuola & iniusta reprehensio reprehendentem ferit & lædit, non eum qui reprehenditur. Sicut enim fluctus se-

In l. de Vnit. Ecclesiæ.

Simile.

Galat. 5.

uientis maris rupi ductæ, aut saxis illisi, seipsos quidem frangunt, & in spumas inanes resoluuntur, manet autem rupes immobilis, nec loco nec conditione mutata: sic maleuolus Pharisæus, & obseruator atq; obtrectator inuidus, in virum iustum incurrens, & sua cum maleuola obtrectatione feriens, illum sane nec lædit, nec deturbat: ipsemet vero in seipso frangitur, atteritur, totusque inuidia & maleuolentia consumitur & contabescit. *Simile.*

3. ***Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos.***

LOCVS moralis de cogitationibus nostris primis & minimis, Deo semper patentibus atque conspicuis. Christus enim hoc loco, non verbis vllis Legisperitorum aut Pharisæorum, sed solis eorum cogitationibus & maleuolo reprehendendi studio, quod animo conceperant, respondit. Putabant illum sabbathi violatorem esse, si sabbatho quempiam curaret. Hãc eorum vanam & maleuolam cogitationem vt Deus videns, atque cognoscens, ei occurrit. Docet hic locus, omnes hominum cogitationes Deo esse peruias & manifestas. Docet idem, quanta debet esse non oris tantum & operis, sed & cordis nostri custodia, ne quid in eo Deum offendat. Monet Propheta: *Auferte malum cogitationum vestrarum.* At alius. *Quæ dicitis in cordibus vestris, compũgimini.* Aquila pullos suos, quos in nido habet, aduersus solem ponit, vt illum veluti authorẽ vitæ cognoscant; sol enim & animal generant hominem: quos autem videt solem intueri, eiusque radios ferre non posse, è nido tanquam spurios & alienos deturbat. Sic nos paruas adhuc cogitationes nostras, recenterq; natas, seu nascentes potius, versus iustitiæ solem dirigamus; vt ad eum oculos leuantes, eum authorem ac Dominum cognoscant: quæ vero Deum intueri nolunt, nec audent, quia terram & carnem respiciunt, tanquam extraneas & illegitimas ab animæ nido, primo quoque tempore eiiciamus. Postquam *Dominus est qui scrutatur corda & renes, omniaq; sunt nuda & aperta oculis eius*; &, vt ait Sapiẽs; *Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius cõsiderat;*

Cogitationes Deo patentes.

Esaiæ 1. *Psal. 4.* *Simile.* *Plin. lib. 10. cap. 3.*

Dei præsentia semper cogitanda.

Ierem. 7. *Hebr. 4.* *Prou. 5.*

Psal. 15.

In Reg. breu. resp. 2. 28. 34. 37. 196. & 201.

vel hæc sola consideratio ab impietatis studio auocare deberet, quod fecit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum in cōspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi: ne commouear.* Quare D. Basilius interrogatur, *cuius animus temere euagatur, otioq; se dat, quis frequenter irascitur, quis humanas laudes auide captat, quis ad opera spiritualia piger est, quis actiones suas ad Dei gloriā non refert, quis interdū mente semper distrahitur,* ad hæc singula, hoc vnum respondit: *Qui non semper cogitat, Deum cogitationum & actionum suarum inspectatorē esse. Hæc enim vna recordatio, si assidua esset, contra omnia vitia sufficiens remedium esse posset.* Hæc ille. Id his exemplis patebit.

Exempl.

In vita eius apud Suriū 10. 2. p. 770.

In vita eius lib. 1. cap. 13. Sur. tom. 2.

M. Marulus li. 3. ca. 2.

Sancto Ephrem commorante Edessæ meretrix quædam per fenestrā eius prospiciens, Tecum, inquit, dormire volo. Tum ille, si vis, inquit, mecū dormire, ego locum designabo. Illa annuente. Non alio, inquit, loco tecum congrediar, nisi in medio ciuitatis. Illa pudorem allegāte, Et quomodo, ait Ephrem, non te pudet coram Dei oculis id facere? Quo sermone capta ipsa meretrix est; & non ita multo post conuersa, monasticam vitam egit. Sic & S. Vincentius, Ordinis Prædicatorum lumen illustre, meretricem quidam in cellam eius de nocte introductam, precioq; conductam, vt integerrimam eius castitatem violaret, loci arcanum nihil attendēs, sed Deum præsentem ante oculos habens, grauissima oratione commonefactam atq; compunctam, è cella expulit. Panufius Abbas à Thaide meretricula tentatus, quum se assentiri simularet, si loco aliquo ita secreto conuenire possent, vt à nemine cōspicerentur, cum ab illa de cubiculo in cubiculum deduceretur, semperque conspectum alicuius causaretur, & illa locum ita secretum atque occultum esse deieraret: vt à nemine, præterquam à Deo, illic conspici posset; capta occasione, rogat an Deum esse, & omnia videre, crederet. Annuenti ille subiunxit: Cum hoc non ignoras, nonne infelicissima es, quæ propter breuissimi temporis voluptatem, & te, & omnes quibus tui copiam facis, perditum eas? His auditis, vehementer compuncta, pudice postmodum, casteq; vixit. Sic isti omnes hunc versiculum tenebant: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, &c.* quē quidem omnes (ait Cassianus) *solita psallendi m-*

di modulatione concinimus, virtutẽ vero eius non nisi pauci, expertiq́ percipiunt. Quanquam & ipsi Ethnici videre hoc potuerũt. Thales Milesius dicebat, *Homines existimare oportere, deos omnia cernere, deorumq́ omnia esse plena, & ita fore omnes castiores, si, Deo teste & inspectore, se omnia agere crederent.* Quam sententiam sic alius Ethnicus laudat, vt dixerit: *Omnem virtutis philosophiam hoc vno verbo vir sapiens complexus est.* Athenodorus quoq; alius Philosophus dicere solebat, ita cum hominibus homines viuere debere, ac si Deus omni loco ac tẽpore actiones nostras intueretur. Quare idem Thales rogatus, *an homo male agens deos lateret:* respondit, *Ne cogitans quidem.* Sed & Seneca scripsit. *Sic viue cum hominibus, quasi Deus te videat.* Adeo & illi videre potuerunt, quod nos non aduertimus, dicente iterum Scriptura: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.* Ideo Deus euellet, quia semper ante oculos habetur.

Collat. 12. cap. 5.
Apophthegmata.
Laert. lib. 1.
Cic. lib. 3. de legibus.
Fulgos. li. 7. cap. 2.
Laert. lib. 1.
Epist. 10.
Psal. 24.

4. *Si licet Sabbatho curare?*

LOCVS moralis de pia ac religiosa festorum celebratione. Cum enim Christus hoc loco superstitiosam sabbathi Iudaici celebrationem taxauerit, & correxerit, illi autem sabbatho Iudaico Dominica dies, aliaq; Christianorum festa successerint: satis oportune de simili superstitione in festis nostris cauẽda, adeoque de legitima & religiosa eorundem celebratione, dicere hoc loco concionator poterit. Præceptum de obseruando sabbatho non prohibebat vlla opera necessitatis, aut charitatis erga proximos. Necessitatis opera non fuisse interdicta Christus hic docet, quia bouem aut asinum de fouea extrahebant Iudæi, ne periret: quibus tamen alij Iudæi magis erant superstitiosi, vt de Salomone quodam Iudæo, cum olim in Anglia Iudæi versarentur, nostri Annales referunt. Quum enim in cloacam die sabbathi cecidisset, nec inde eo die extrahi vellet, dicens:

Sabbatha sancta colo, de stercore surgere nolo:

ex sententia iudicis loci, die Dominica sequenti non fuit extractus: respondente ei patrefamilias, cum quo versabatur,

Festorum celebratio.
Iudæorum superstitio.

Num. 28. *Sabbatha nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.*
Sed iuxta Legem sacerdotes in templo operabantur
1. Mach. 2. in sabbatho; coquere quoque in sacrificiorum vsum in sabbatho licebat: Machabæi etiam necessitate compulsi bellum in sabbatho prospere gerebant. Ad charitatis
Cōtra Adimātum c. 2. opera quod attinet, sic S. Augustinus: *Sabbathi obseruationes non intelligebant Iudæi: qui putabant ab iis etiam operibus, quæ ad salutem hominum valent, debere cessari.* Sic
In Decret. tit. de fer. C. Conquestus. igitur statuit lex Christiana: Omnibus solemnibus feriis in honorem Dei, & Sanctorum institutis, nisi vel necessitas vrgeat, vel pietas suadeat, ab omni strepitu iudiciali, & consequenter ab omni opere seruili, cessare oportet.
Opus seruile. Quod sit autem opus seruile, ex hac D. Thomæ distinctione explicari poterit: Quatuor sunt genera operum.
D. Tho. 2. 2. q. 122. art. 4. ad 3. Quædam sunt opera animi, vel quæ præcipue referuntur ad animum, vt studere, docere, legere, scribere litteras, &c. Huiusmodi non prohibentur quidem die festo, etiam si fiant propter lucrum; quia non sunt seruilia, sed liberalia; nec naturam operis, finis operantis mutare potest: quatenus tamen Dei cultum impediunt in festis requisitum, non absque peccato fiunt. Quædam sunt opera corporalia, communia tam seruis quam liberis, vt equitare, militare, pulsare instrumenta, venari. Nec hæc prohibentur per se, nisi quatenus impediunt Dei cultum, cui dies isti maxime destinantur. Alia sunt opera corporalia, quæ conueniunt tantum seruis non liberis seu nobilibus; vt artes mechanicæ, quæ omnino prohibentur, nisi vel necessitate; vel charitatis
Extra de fer. c. 1. & vlt. vel etiam animi caussa fiant, absque spe lucri. Quædam adhuc sunt opera seruilia, non ex natura sua, sed ex constitutione Ecclesiæ, vt mercatus; nisi forte talis quismel contingat in anno, vt strepitus iudicialis, vt iuramentum præstare in iudicio. Cessandum igitur quidem ab omni opere seruili, in diebus diuino cultui specialiter dicatis; ita tamen, vt & necessitatis humanæ, & Charitatis Christianæ ratio non negligatur. *A sanctis patri-*
Serm. 151. de temp. *bus nostris* (ait sanctus Augustinus) *constitutum est, & Christianis mandatum, vt in Dominicis diebus ocium haberent, & à terreno negotio vacarent: vt paratiores & promptiores essent ad diuinum cultum; vt relicta terrena sollicitu-*

licitudine facilius in Dei intenderent voluntatem. Hæc ille. 3. Iudæorũ vitia in cultu sabbathi.

Tria erant Iudæorum seu vitia seu errata circa sabbathi cultum: quę singula si vitentur, festorum cultum religiose tenebimus. Primum obseruabant in vetustate literæ, non in nouitate spiritus: nõ intelligentes quo illa obseruatio referretur, quidve significaret, & sic dies & annos, vt Apostolus loquitur, obseruabant. *Iudæi (ait Augustinus) seruiliter obseruabant sabbathum, non intelligentes ad quarũ rerum significationem & prænunciationem pertinerent. Hoc in eis culpat Apostolus, dicens: Dies obseruatis, & menses, & annos, & tempora: & in omnibus aliis culpat, qui seruiunt creaturæ potius quam Creatori. Nam nos quoq; & Dominicum diem, & Pascha solenniter celebramus, & quaslibet alias Christianas dierum festiuitates. Sed quia intelligimus quo pertinent, non tẽpora obseruamus, sed quæ illis significantur temporibus.* Significat autem nostra dies Dominica, quæ est perpetua Resurrectionis Dominicæ memoria, vt cum Christo in nouitate vitę resurgamus: quod sic docet Apostolus: *Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus resurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Cultus ergo sabbathi, est totius vitæ puritas & innocentia. Rursum: Christi resurrectio docet nos cœlestia quærere, sapere, meditari, non terrena; iuxta illud Apostoli: *Si consurrexistis cũ Christo, quæ sursum sunt sapite, quæ sursum sunt quærite, non quæ sunt super terram.* Vitę ergo puritas & cessare à peccato, quod est opus seruile; amare cœlestia, non terrena, perpetuus quidem est Christianorũ sabbathismus; sed in ipso sabbatho Christianorum accuratius tenendus. *Dominico die* (ait S. Gregorius) *à labore terreno cessandum est, atq; omni modo orationibus insistendum: vt, si quid negligentia per sex dies agitur, per diẽ resurrectionis Dominicæ precibus expietur.* Apud Iudæos in sabbatho duo agni offerebantur, in aliis vero diebus vnus tantum, præter quam in solennitatibus & calendis. Typus erat pietatis nostræ quotidianæ, in festis Christianorum geminandæ. Apposite Chrys. *Centum & sexaginta horas habente hebdomada, vnam & solam horam sibi segregauit Deus* (horã dicit Missæ, seu Liturgiæ Ecclesiasticæ, cui omnes eo die interesse tenẽtur) *& hãc in opera sæcularia, & ridicula, & conuem-*

1. Sabb. obseruatio spiritualis non literalis. *Cõtra Adimant. ca. 16.* *Galat. 4.*

Dominicæ cultus quid doceat. *Rom. 6.*

Coloss. 3.

Epist. lib. 11. Epist. 3.

Num. 28.

Typus.

Hom. de Eucharist. to 3.

De Cain & Abel, lib. 2. cap. 2.

conuenticula insumis: Accommodate quoq; Sanctus Ambrosius: *Festus dies Domini est, vbi perfecta virtutum gratia est, quæ tunc perfecta fiunt, si sollicitudinum* sæcularium, *& corporalis illecebra victor animus delinimenta voluptatum excludat, liber à sæculo, Deo deditus.* Hoc est sabbathum delicatum seu spirituale, de quo Esaias Propheta: *Si vocaueris sabbathum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Dominum.* Qui ergo diebus Dominicis & festis laxius viuunt, plus peccato indulgent, suas voluntates & desideria magis exequũtur, quam in cæteris diebus, quos iniustis & honestis laboribus transigunt, isti planè Iudaice ad vetustatem literæ, nihil minus quam Christiane in nouitate vitæ & spiritus festum celebrant, de quo mox plura.

Esaia 58.

2. Sabbathi obseruatio liberalis nõ seruilis.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod ab opere seruili in sabbatho, non ex amore iustitiæ, seu ex timore pœnæ, id est, non liberaliter, sed seruiliter abstinebant. Qui hodie adueniente festo, vel gaudet propter corporis recreationem, vel dolet propter lucri cessationem, is Iudaice & seruiliter obseruat. Verus Christianus de festo gaudet, quia in eo liberius Deo suo vacabit, quasi ad spirituales epulas à Spiritu Sancto inuitatus, dicente: *Gustate, & videte quam suauis est dominus, Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei in quo clamamus: Abba pater.* Hic spiritus dilectionis facit sapere & amare ea quæ Dei sunt, in Dei cultu delectari, & sabbatha delicata excolere. Sicut enim *Deliciæ Dei, esse cum filiis hominum*: sic deliciæ filiorum Dei, esse cum Deo: in eius cultu & seruitio occupari. Illorum vox est: *Quam bonus Deus Israel his qui recto sunt corde!*

Psal. 33. Rom. 8. Prou. 8. Psal. 71.

3. Nõ de sabbatho gloriari, sed in eo gratias Deo agere.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod sabbathum celebrantes, in sabbatho gloriabantur, sicut in cæteris legibus quasi ex nuda illa obseruatione iustificari, nec Dei beneficia illis collata recolentes, nec de illis gratias Deo agentes, nec ex mera Dei & gratuita gratia: sed iure quodam hæreditatis paternæ, quia semen Abrahæ erant, ad peculium & populum Dei se pertinere arbitrantes. Sic ad Christum dicebant: *Nos semen Abrahæ sumus, nemini seruiuimus vnquã. Pater noster Abrahã est. Nos ex fornicatione*

Ioan. 8.

nati

sati non sumus. Vnum Patrem habemus Deum. Sed Chri- 2. Cor. 3.
stus illis respondet: Si Filius vos liberauerit, tunc vere liberi Rom. 8.
eritis. De qua libertate Apostolus dixit: Vbi Spiritus Domi- Rom. 7.
ni, ibi libertas. Et iterum: Lex Spiritus vitæ in Christo Iesu,
liberauit me à lege peccati. Et paulo ante: Qui me liberabit Luc. 1.
de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Do-
minum nostrum. Et in Euangelio, Zacharias: Daturum se
nobis, vt sine timore inimicorum nostrorum (pessimarum af-
fectionum, quæ faciunt omnia aspera videri) liberati, ser-
uiamus illi in sanctitate & iustitia. Hanc liberationem
spiritualem à seruitute peccati, Iudæi agnoscere nolebāt
satis habentes, quod Sabbatha, & neomenias, cæteraque
legalia festa & ceremonias celebrarent. Sed de illis Pau- Rom. 9.
lus: Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non perue-
nerunt: quia non ex fide, sed quasi ex operibus, id est, vt expo-
nit Augustinus, quasi legem per semetipsos operantes; non in De spirit. &
se credentes operari Deum. Vnde iterum Apostolus: Igno- li. ca. 29.
rantes Dei iustitiam (id est, eam quæ ex Deo est, Deique Rom. 10.
gratia & adiutorio) & suam volentes statuere (id est, quæ
ex seipsis erat, legem scriptam suis naturæ, viribus ser-
uantibus) iustitiæ Dei non sunt subiecti (id est, Christi Me-
diatoris fidem & gratiam, per quam lex impleretur, non
agnouerunt, non sunt amplexi, nec ei se subdere volue-
runt, vt per eam iustificarētur:) Vnde subiungit Aposto- Ibidem.
lus: Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti, Aug. de spi-
id est, finis seu perfectio legis Christus: quia eius ad- rit. & lit. ca.
iutorio lex perficitur, vt alibi idem Apostolus: Finis 29.
præcepti charitas. Finem præcepti dixit (ait Augustinus) non 1. Tim. 1.
quo præcepta pereant, sed quo perficiuntur. Sic finis legis Præfat. in
Christus, non qua lex euacuetur, sed qua lex impleatur, Psalm. 31.
idque ad iustitiam coram Deo ab omni credente: quia
non nisi credentes à Christo adiuuantur. Iudæi autem,
Christi fidem spernentes, & consequenter gratia carētes Rom. 2.
requiescebant in lege (ait Apostolus) gloriabantur in Deo.
nouerunt voluntatem eius, probabant vtiliora, instructi per
legem cōfidebant seipsos esse duces cæcorum, &c. sed interim,
per præuaricationem legis, Deum inhonorabant. Et vt Chri- Ioan. 7.
stus illis dixit: Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis
seruat eam. Totam hāc Iudæorum superstitiosam impie-
tatem corrigit Christianus, seruando Ecclesiæ sabbatha,

cæteraque tam Dei quam Ecclesiæ præcepta, non opere tantum externo, frequentando Ecclesiam & Sacramenta; aut ex opere illo externo solo, & per se coram Deo se iustificari, aut sabbathum rectè & legitimè excolere arbitrando: sed ex fide, & gratia Christi ea præstando, eius beneficia in festorum celebritate maximè recolendo, ei de omnibus gratias agendo. Hæc est propriè pietas, religio, Dei cultus, & sabbathi obseruatio vt in Deo, non in nobis, requiescamus, vt illi gratias agamus:

Gratiarum actio propriè Dei cultus.

De spiritu & lit. ca. 11.

Cultus Dei (ait S. Augustinus) *seu pietas, quam Græci θεοσέβειαν vocant, in hoc maximè constitutus est, vt anima ei non sit ingrata. Vnde & in ipso verissimo & singulari sacrificio Domino Deo nostro gratias agere admonemur.* Hoc in Missa Catholica fit, clamante sacerdote. *Gratias agamus Domino Deo nostro*: populoque respondente, *Dignum & iustum est.* Hæc est sabbathi requies spiritualis, in Deo requiescere, illi de omnibus acceptis beneficijs, cum magna animi demissione, magnaque alacritate, gratias agere. *Erit anima ingrata Deo* (ait eodem in loco Augustinus) *si quod illi ex Deo est, sibi tribuerit, præcipuè iustitiam.* Dei igitur Dominico, alijsque festis, illa prima cura esse debet, vt de omnibus naturæ, fortunæ, maximèque specialis Die gratiæ donis ac bonis Deo gratias agamus. Hoc solùm est obsequium, quod Deo præstare possumus.

Psal. 15.

Ille enim bonorum nostrorum non indiget. In sabbathis autem Deo obsequium præstare Deum specialiter colere oportet. Hic est cultus, hoc est obsequium, vt non simus ingrati; vt humiliter in Deo solo, non in nobis, aut fortunis nostris gloriantes, illum authorem, benefactorem, seruatorem, omne & summum bonum nostrum recognoscamus.

Cõtra aduersar. Legis & Proph. ca. 18.

Appositè Augustinus: *Quod est sacratius laudis sacrificium, quam gratiarum actio? aut vnde maiores agendæ sunt Deo gratiæ, quam pro ipsius gratia, per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles sacrificio illo fieri sciunt, quod omnibus veteribus sacrificijs successit, & cuius vmbra fuerunt omnium priorum genera sacrificiorum.* Hæc est Missa Catholica.

Typus.

Nempè vt vetus sabbathum erat gratiarum actio perpetua pro liberatione de seruitute Ægypti, dicente Moyse Iudæis, *Memento quod & ipse seruieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus*

Deut. 5.

us Deus tuus in manu forti, & brachio extento; idcirco præcepit tibi, vt obſeruares diem ſabbathi: eodem plane modo ſabbathum Chriſtianorum, eſt perpetua gratiarum actio, pro liberatione à ſeruitute peccati. Idcirco præcipitur nobis eo die ſacrificio illi intereſſe, quod in commemorationem mortis Dominicæ offertur Deo. Tunc enim illud commemoramus, de quo Apoſtolus dixit: *Dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem.* Hoc redemptionis beneficium in noſtro ſabbatho recolimus, *gratias agentes Domino Deo noſtro; quia verè dignum & iuſtum eſt, nos illi ſemper & vbique gratias agere*: vt quotidiè in illo ſacrificio canit Eccleſia, & in feſtis dieb. totus audit populus. Sic Iudæorum vitia & errata vitamus, qui non in Domino, ſed in ſeipſis gloriabantur; nec in Chriſti fide ac gratia per Chriſtum, ſed in lege ſua requieſcebant. Atque hæc de modo obſeruandi ſabbathum dicta ſunt.

Dominicis diebus Miſſa cur audienda.

Tit. 2.

Nunc quanto ſtudio, qua pietate, quo ſpiritus feruore obſeruari ſabbatha & feſta Chriſtianorum debeant, pauca, quæ proponi populo potuerunt, proferemus. Illud in primis aduertendum, quòd huic ſoli præcepto de ſabbatho obſeruando præponit illud Deus: *Memento vt diem ſabbathi ſanctifices.* Quia videlicet hoc vnum præceptum ex decem, Dei cultum & obſequium concernens, religioſiſſimè retineri, & ſtudioſiſſimè obſeruari voluit. Non enim à naturæ lumine, vt cætera omnia præcepta, dependet, ſed peculiare eſt Dei præceptum, ab eius ſancta voluntate profectum. Vult nos eius memores eſſe, & beneficiorum eius; vt & ipſe viciſſim noſtri memor ſit. Sicuti mercatores, diuerſis in locis poſiti mutuas ſibi operas præſtant; vt qui Londini in Anglia negotiatur, alterius qui Antuerpiæ in Brabantia mercaturam exercet, negotia tractat, & hic viciſſim, quæ illius ſunt curat: ſic Deus in cœlo reſidens, indefeſſam noſtram curam gerit, modò nos viciſſim, in hoc inferiori mundo illius cultus & honoris rationem habeamus. De quo puncto vide plura in Dominica 14. poſt Pentecoſten textu 6. Quod ſi in feſtis hodie non Dei honorem, ſed noſtras ſectamur voluptates, erunt haud dubiè feſta noſtra Deo exoſa, vt olim Iudæorum ſimili

Qua pietate ſabbathū obſeruandum.

Exod. 16.

Simile.

Esa. 1. ex caussa erant, dicente Deo per Prophetam: *Neomeniam & sabbathum, & festiuitates alias non feram. Iniqui sunt cætus vestri. Calendas vestras, & solennitates odiuit anima mea: facta sunt mihi molesta: laboraui sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam* Sed cur hæc omnia? Sequitur: *Manus enim vestra sanguine plena sunt*, id est, opera vestra peccato fœdata sunt, ineptiis & vanitatib. plena. In festis vestris, quæ vobis sunt oblectamento, non quæ mihi grata, *Simile.* exercetis choreas, tripudia, ludo, aleas, spectacula, vel insania, vel cruenta, vel etiã turpia. Vos pulpam & musculi voratis, mihi arida ossa relinquitis. Qui amicum ad prandium inuitat, debet cibos eius palato gratos, nõ sibiipsi iucundos, apparare. In festis nostris quasi Deo conuiuiũ in anima nostra instruimus, eumque hospitio cordis familiarius solito excipimus. Ea igitur facere, ea opera exercere par est, quæ eius sanctæ voluntati grata sint, non *Simile.* quæ carni & mundo arrideant.

Quæ spes ęgrotum salutis manet, cum is, adhibitis salutaribus pharmacis, non modo nihil promouet, sed *Prophanatio sabbathi Christiani.* etiam grauius ægrotat? Ad peccatorum remedia instituta esse festa, superius ex D. Gregorio dictum est. Si illa peccatis multiplicandis seruiant, quæ spes emendationis expectanda? Si, quo die maxime Deum colere oportuit, eo illum die maxime offendimus; si, vt Propheta *Amos 5.* loquitur. *Conuertimus in absynthium iudicium, & iustitiam in terra relinquimus*; quid aliud nobis Deus dicturus est, quam quod paulo post sequitur: *Odi & proieci festiuitates vestras, non capiam odorem cœtuum vestrorum*? Sed & alibi acerbius furor diuinus, quasi summã abominationem, festorum abusus, scelera, lascinias execratur: *Si* *Malach. 2.* *nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus; dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum, & assumet vos secum.* *Ludo. Gran. conc. 12. in hanc Domin.* Tradunt Rabbini Iudæorum veteres, sabbathi sui sanctione adeo offensos diabolos, vt ea nullus in populi frequentia vnquam permãserit, sed omnes ab infestatione hominum cessasse; hominibusque relictis, ad desertas speluncas effugisse. At hodie dixeris, omne genus cacodæmonum nostris feriis illectum atque prouocatum

es

lateribus suis in mundum magno impetu prorumpe-: vt his potissimum diebus animos miserorum illa-ueent, & in nassas suas pertrahant. Ethnicorum hac in arte religio nostras prophanationes condemnabit. ub Mauritio Imperatore, bello inter Romanos & Hū-os, sub Prisco duce, & Caiano Rege, flagrante, quum Romanus exercitus magna annonæ inopia laboraret, instante festa solennitate Paschali, Caianus ad Priscum misit qui diceret: Mitte ad me currus, & ego tibi alimē-ta mittam, quibus lætanter hæc festa Paschalia peragas. Misit igitur quadraginta currus, mittens simul ad Caia-num aromata Indica, piper, cassiam, & similia: & ei re-misit Hunnus alimenta copiosa. Atque ita durante fe-sto, simul frequentabant, sine vllo metu, aut suspicione: finito festo, ad arma redibant. Sic illi barbari nostris hodie Ducibus & militibus quanto fuerint religiosio-res, hodierna experientia docet. Apud Romanos adhuc Ethnicos C. Fabius Dorsus memorabile exemplum ser-uatæ religionis dedit. Namque Gallis Capitolium obsi-dentibus, ne statutum Fabiæ gentis sacrificium inter-rumperetur, Gabino ritu cinctus, manibus humerisque sacra gerens, per medias hostium stationes ad collem Quirinalem peruenit: vbi omnibus solēni more peractis in Capitolium redijt. Si tanti vitrum, quanti margari-tum? Si cum capitis discrimine falsos deos colit Ethni-cus, in summa pace verum Deum colere Christianus quo pacto negliget?

Exempla. *Nicep. li. 18. cap. 36.* *Valer. Max. li. 1. ca. 1.*

5. *Ipse vero apprehensum sanauit eum, ac dimisit.*

LOCVS moralis de proximorum cura, quauis da-ta occasione, habenda, nec vel vllo in periculo i-psorum, vel propter vllam maleuolentiam aliorū, prætermittenda. Christus Pharisæorum obseruatio-nem, & paratam obtrectationem nihil moratus, ad fœ-dum quoque hominis morbum nihil animo conster-natus, hydropicum manu apprehendit, sanat, dimittit. Puerorum est, non virorum, propter canum latratus de via declinare. Modicæ admodum charitatis est, ne homines offendas, ab opere charitatis absti nere. Chari-

Proximi quauis data occasione iuuandi.

Simile.

tas

Exempla. tas feruens; & vitio Christiano digna, nec hominum, im-
S. Bonauen. propria, nec rei difficultatem in proximo iuuando ex-
& Ser. Sulp. horret. Sanctus Franciscus, & sanctus Martinus, leprosos
in Vitis eorũ. homines ex charitate osculantes, curantes, cõtrectãtes,
S. Bonauent. eos à lepra sanauerunt. Sed & Sanctus Franciscus occur-
cap. 2. rens peregrino, Roma venienti, qui in facie morbum hor-
ribilem, quasi lepram, habebat, volensque deuotionis
In Vita eius caussa pedes peregrini osculari, ipso peregrino humilita-
l. 1. ca. 24. tis caussa hoc non sustinente, sed faciem ei osculandam
præbente osculatus est, & confestim sanauit. Sanctus Eli-
gius adhuc in habitu laico vitam monasticam agens, pau-
peri, qui aridam & contractam manũ habebat, eleemo-
synam conferens, iubensque vt arida manu, non sana, ac-
ciperet eleemosynam, eam contrectando & perungendo
sanauit. Neque vero, quia in leprosorum, aridorum, & hy-
dropicorum cura religiosa, talia frequenter miracula de-
In Vita eius, sunt, minus propterea apud Deum pia illa opera prome-
ca. 14. apud. reri existimandum. Sanctus Hugo Lincoliensis in An-
Sur. tom. 6. glia Episcopus, quum leprosos sæpe visitaret & oscula-re-
tur, exemplo D. Martini id se facere dictitans, & Cãcella-
rius eum volens tentare, an ea ex re aliqua vana gloriati-
geretur, ei diceret. S. Martinus leprosos osculando sana-
uit, tu leprosos, quos oscularis, non sanas; pie & sapienter
respondit: *Osculum Martini carnem leprosi sanauit, oscu-
lum vero leprosi animam meam sanat.* Certe viri iusti qui
Exempla. Deo coniunctiores, eo semper ad proximos iuuandos fer-
Gen. 18. uentiores fuerunt, Abraham Patriarcha sedet in ostio ta-
bernaculi sui, expectans transeuntes pauperes & peregri-
nos, vt eos inuitaret, hospitioque acciperet, idq; in ipso
meridie, & feruore diei, Adeo illum nec æstus diei, nec
hora refectionis impediuit, quo minus hospitalitatis cu-
ram gereret, proximoque iuuando operam daret. Bonus
Tobias, vbi aliquem ex fratribus concaptiuis iugulatum
Tob. 2. in platea mortuum iacere audiuit; *exiliens de accubitu su-
o & relicto prandio, ieiunus peruenit ad corpus*: vt postquam
illud sepelierat, tum demum, *manducaret panem cum lu-
ctu.* Et hoc ille fecit, cum ob similia pietatis opera, iam se-
mel atque iterum de vita periclitatus fuisset. Hæc eius
charitas, hæc compassio calamitatis alienæ; hoc proximis
Gen. 19. benefaciendi studium fuit. Loth quoque vsque ad seram

noctem

hostem peregrinos domi suæ expectat, eosque cōtra Sodomitarum violentiam defendit. Nemo alicui carceri mancipatus, etiam iam mensæ accumbens, cibum relinquere recusaret (si tamē libertatem suam cordi haberet) audiens pro foribus adesse testes & patronos causæ suæ, qui eius causam plurimum apud iudicem promouerent, si tamen eos colloquio præsenti dignaretur. Atqui pauperes, viduę, pupilli, & quotquot demum nostra opera & auxilio indigent, in die extremi iudicij, vel in fauorem nostri, si illis opem attulerimus; vel contra nos, si illis opē denegauerimus, testes erunt, & aut patroni, aut accusatores; vt in alijs Dominicis magis explicatum est. Vt quid ergo illis opera charitatis exhibere quouis etiam tempore ac momento recusamus, si in tremendo illo iudicio, causæ & salutis nostræ curam habemus? Certe proximi necessitates negligere, aut illis quum possumus, & occasio datur, non subuenire, quantopere Deum offendat, atque in hac etiā interdum vita à Deo vindicetur, hoc vno exemplo constare potest. Pemenes senex solitarius, post multorum annorum pœnitentiam, prædixit se à bestiis deuorandum, eo quod in sæculo cum esset, & oues pasceret, transeuntem peregrinum à canib. discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen eum liberare potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot annos à bestiis, vt dixerat, & ipse discerptus est. Contra vero, quam sit res Deo grata, proximum è periculo aut malo liberare, vnus Abdemelech Æthiops apud Ieremiam docere potest. Quia enim Ieremiam innocentem in cœnoso lacu deiectum, sua apud Sedechiam Regem intercessione eduxisset; dicitur ei per Prophetam: *Liberabo te in die illa, ait Dominus, & non traderis in manus virorum quos tu formidas, sed eruens liberabo te, & gladio non cades,* &c. Quare tota Hierosolyma paulo post ab Assyrijs vastata atq; subuersa, ille solus, qui proximum ab iniuria liberauerat, expers periculi fuit.

Vide plura in aliis supra Dominicis.

Simile.

Post Pentec. Dom. 8. te. 3. & Dom. 12. tex. 6.

Exempl. Prat. spirit. cap. 167.

Ierem. 38. & 39.

Dom. 12. post Pent. tex. 6. & Dom. 11. post Pen. tex. & locis illis annot.

G. In-

6. Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.

Contra ambitionem.

LOcvs moralis contra ambitionem, & prælaturæ desiderium. Hunc locum in alijs Dominicis iam aliquoties tractauimus. Hic tamen quædam addemus, prout Deus dabit. Superiorem locum quicunque ambit, ex sui ipsius ignoratione id facit. Terra enim & cinis quum sit, quantũ ex seipso est, eleuari, & sursum ferri vult: quod terrenæ naturę repugnat, cui proprium est deorsum tendere. Vnde Scriptura: *Quid superbis terra & cinis?* Nam origine, & resolutione terra sumus, de terra orti, & in terrã redituri. Vani igitur & stulti superbi vocantur, qui alta petunt: *Vir vanus in superbiam erigitur.* Sicut montes excelsi putantur, & tamen terra sunt, pedemque in infimis habent: sic ambitiosi sublimia petunt, & sublimes sibi videntur; sed terra sunt, & terrenis affixi, à vere sublimibus longissime dissiti. Monet Propheta: *Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. Date Domino vestro gloriam, antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem, & ponet eã in vmbram mortis, & in caliginem.* Docet ambitiosos splendorem captantes, in tenebras & ignominiam, Deo vindicante, casuros. Absalom dum contendit pro primo loco, & in paterni regni soliũ eleuari vult, in quercu suspenditur, & iaculis confoditur. Adonias dũ eleuatur, viuẽte adhuc & inscio patre Rege, cita morte interimitur. Abimelech filius Gedeonis, dum per septuaginta fratrũ neces ad primum locum conscendit, maximos in eo labores passus, celeri & infelici exitu interijt. Atthalia interfecto toto semine regio, regni soliũ occupat, sed & ipsa postea interẽpta, documento fuit superborum casum non longe abesse. Quemadmodum aquæductus, qui in rota vertuntur, non omnem aquam retinent, sed partim effundunt suam, partim aliorum aquæ ductuum aquam suscipiunt, & in perpetua volubilitate consistunt: sic homines ambitiosi antecedentes sequuntur, vt eorum loca & honores occupent, moxque à sequentibus se detruduntur, qui eadem ambiunt; atque ita rotari, & ab imo

Eccl. 10. — *Iob.* 11. — *Simile.* — *Ierem.* 13. — *Exempla.* — 2. *Reg.* 18. — 3. *Reg.* 1. — *Iudic.* 9. — 4. *Reg.* 11. — *Similia.*

ad

ad summum, à summo ad imum deuoluti, omnem a-
quam effundunt, vacui demum & inanes sicuti à princi-
pio relinquuntur. Apposite Boetius: *Hac est nostra vis,* Li. 2. Pro. 2.
hunc continuo ludum ludimus, rotam volubili ordine versa-
mus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Sic
Sapiens superborum labores & cursus comparat, *rupto* Eccl. 12.
funiculo argenteo, recurrenti vitta aurea, contrita hydria su-
per fontem, confracta rota super cisternam, & reuerso pulue-
rin terram suam vnde erat. Multo labore & industria
funiculus argenteus contexitur, sed vnico tractu rumpi-
tur. Vitta aurea subtili studio contorquetur & compli-
catur, sed semel remissa manu, tota recurrit, & opus fru-
stratur. Hydria ad fontem frequenter portatur, & ple-
na frequenter reportatur, sed aliquo tandem casu fracta
relinquitur. Rota aquæductus diu multumque cister- Simile.
nam replet; sed vsu tandem attrita, confringitur. Sic
multum diuque superbus inflatur, & terra terram am-
bitiose calcat, donec in terram reuersa, vnde orta est, ve-
luti fumus transiens, cito euanescat. *Impij*, ait Esaias, Esa. 57.
quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Redun-
dant fluctus eius in conculcationem & lutum, & non est pax
illis. Sicut enim fluctus semper in motu sunt, & quiesce- Simile.
re non possunt, sed vel omnino deficiunt, vel se agitant
& propellunt: ita ambitiosi semper sunt inquieti in se,
& in aliis quousque ipsi deficiant, vel alios, vnde volunt,
propellant. Draco, teste Solino, animal ita calidum &
sitibundum est, vt nulla quasi aqua satiari possit, ideo-
que contra spirantes ventos os aperit, vt sic incendium Simile.
suum mitigetur. Hac de causa velis nauium à longe
prospectis occurrit, tantoque impetu in velum fertur, vt
nauem sæpe subuertat; ipseque pariter in mare præ-
ceps cadat. Non minor est ambitionis ardor & sitis;
quæ nullis honoribus satiata, vela dignitatum ardenter
insequitur, sed tanto impetu, vt simul eos subuertat, qui
dignitates quas ambit præoccuparunt, pariterque sei-
psum perdat. Narrat Æsopus, bufonem, quum forte, Apologus.
in lacu bouem bibentem videret, eius magnitudini sic
inuidisse, tantoque desiderio eiusdem magnitudinis
flagrasse, vt, dum vehementissime seipsum inflaret,
rumperetur. Sic multi ambitiosi, dum vehementer se

inflant, vt alijs se maioribus pares fiant, crepant. Dum e-
nim nullum ambitioni modum ponunt, ita sublimia
scandunt, vt (quod de Phaethonte fingunt Poetæ, vt am-
bitionis vanitatem idonea fabula exprimerent) cum ro-
Simile. tis suis solaribus, cum magnificis suis conceptibus, præci-
pites in terram cadant. Cibus nimio conditus sale perit, &
ad temperatum saporem nulla arte reduci potest. Qui
minus sale conditus fuit, facile apposito sale corrigitur.
Sic qui nimium in suo sensu abundant, & nullo loco con-
tenti, altiora semper ambiunt, ad saniorem mentem vix
vlla ratione reuocantur. Cui minus sensus inest, vel qui
sensui suo minus innititur, ille facile docetur & corrigi-
Similia. tur. Sunt aliquæ interdum oues, quibus propterea nolas
1. ad collum pastor appendit, quæ quantumcunq; sint mi-
seræ, cæteras tamen oues, totumq; gregem omnino præ-
cedere, tanquam dominæ, volunt. Tales sunt ambitiosi,
2. homines ineptissimi, qui omnino volunt Episcopi præla-
ti, principes, & domini esse. Huiusmodi, quia excelsam
domum exstruere volunt sine fundamento, id est, esse ma-
3. gni & eximii sine humilitate; necessario cadent, & erit rui-
na eorum magna. Ardea auis altissime volans scandit; sed
est eadem auis fœtida; & tetri odoris. Sic coram Deo &
hominibus pessime olent ambitiosi omnes. Sapienter Se-
Epist. 85. neca: *Relinque ambitum, tumida res est, vana, ventosa, nul-
lum habet terminum, tam sollicita est, ne quem ante se videat,
quam ne alium post se. Laborat inuidia, & quidem dupli:
& inuidetur ei, & inuidet ipse. Vides quam hic miser sit. Cō-
fragosa in fastidium dignitatis via est.* Hæc ille. Rursum in
alia epistola: *Nemo eorum qui in Rep. versantur, quos vincat,*
Epist. 74. *sed a quibus vincatur aspicit: & illis non tam iucundum est
multos post se videre: quam graue, aliquem ante se.* Et adhuc
Epist. 95. alibi; *ambitiosus ipsi naturæ vim parat. Non ille ire vult, sed
non potest stare: non aliter quam in præceps deiecta pondera,
Exempla. quibus eundi finis est iacuisse. Quid Cneum Pompeium in A-
fricam, quid in Septentrionem, quid in Mithridatem, & Ar-
meniam, & omnes Asiæ angulos traxit? Infinita scilicet cupi-
do crescendi, quum sibi vni parum magnus videretur. Quid
C. Cæsarem in sua fata pariter ac publica immisit? Gloria, &
ambitio, & nullus supra cæteros eminendi modus. Vnum an-
te se ferre non potuit, quum Respub. supra se duos ferret.* Hæc
illi

Ille iuxta Lucani;

Nec fert Pompeius ve parem, Cæsar ve priorem. *Lib. de breu. vita, cap. 19.*

Porro vt molesta ac vana in seipsa res ambitio est, ita aut nullius aut breuissimi fructus. Eleganter Seneca: *Vt vnus ab illis numeretur annus, omnes annos suos consecrent.* (Consulatum dicit, magistratum annuum, qualis alicubi hodie Prætura ciuica est.) *Quosdam autem, cum in summum ambitionis eniterentur, inter prima luctantes ætas reliquit. Quosdam cum in consummationem dignitatis per mille indignitates irrepsissent, misera subit cogitatio, ipsos laborasse in titulum sepulchri.* Demadis statuas (ait Plutarchus) deiectas & obrutas, ac inde ad vascula quædam per contumeliam conflatas, accepimus. Prægrandes honores, vtpote superbi & tumidi, æque vt corpora vastæ & immoderatæ proceritatis, cito simul & facile corruunt. Hæc ille. *In Politicis. Exemplū. Simile.*

Sapienter Phauorinus Philosophus homines ambitiosos partim esse ridiculos, partim odiosos, partim miserabiles dixit. Ridiculos, qui ad maiora aspirant; odiosos, qui ea consequūtur; miserabiles, qui spe falluntur. Quandoquidem in eis rebus, quas ardenter exquisierūt, nihil minus inuenerunt, quam quod se adepturos sperabant. *Stob. Serm. 2. de prouid. Apophthegmata.*

Bion Boristhenes percontanti quis esset maxime anxius: Qui in maximis (inquit) rebus cupit esse fortunatus: Is enim mille curis distorquetur vt assequatur ardua, & assequutus æque torquetur ne amittat. *Laert. lib. 4. ca. 7.*

Timon ille cognomento μισάνθρωπος, elementa malorum esse dixit, auaritiam & ambitionem. Quemadmodum enim ex primis illis & secundis principiis omnia generantur naturaliter; sic ex auaritia & ambitione omnia vitia generantur alia. *Stob. Serm. 8. de iniust.*

Salubriter ergo nos docet sacra Scriptura: *Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris, & penes Regem noli velle videri sapiens.* Et iterum: *Ne gloriosus appareas corā Rege, & in loco magnatū ne steteris. Melius est n. vt dicatur tibi. Ascēde huc, quā vt humilieris corā Principe.* Ac rursum: *Nō te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus.* Taurus elatum, ferox, & ceruicosū animal est, & in corde eius os inuenitur instar lapidis durum. Sic ambitiosi, elati, superbi, feroces incedunt, cor lapideum gerunt, in proximos duri, in Deū proterui. *Eccl. 7. Prou. 25. Eccl. 6. Simile. Berchor. lib. 10. ca. 94.*

Sed vt taurus sub arbore ficu alligatus, subito mãsuescit, sic ambitiosus Christo crucifixo adhærens, discet esse mitis & humilis corde. Contra ambitiosos cõminatur Scriptura : *Visitabo super omnem qui arroganter ingreditur limen.* Hebræum habet, *transilierunt limen*, quod faciunt, qui per saltum promoueri volunt, & limen inferiorum graduum, vel propriç sensualitatis, prius non calcauerũt. Sicut Eleazarus imbellis Machabęorũ subiens elephãtem, occidit eum, & ab elephante vicissim fuit occisus, mole cadentis corporis obrutus: sic ambitiosi, dum alios subuertens suo loco deijciunt, eorum casu sæpe obteruntur, vel ob facti inuidiam, quæ mox consequitur; vel ob eorum vindictam, qui cadentem vlcisci volunt. Sic multi Imperatorem occisores vt ipsi imperent, ab alijs mox occiduntur ad Imperium aspirantibus. Exempla sunt Vitellius, Otho, Galba, Phocas, Leo Armenius, Michael Balbus, Andronicus, Isaaicus, & plurimi alij. vt in Suetonio, Cuspiniano, Zonara, Niceta, Ioanne Bapt. Egnatio, Sexto Aurelio Victore, & alijs, qui Imperatorum vitas scripserunt, obuium est videre.

Sopho. 1. *Simile.* *Exempla.*

7. *Cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.*

Humiliatio sui. *Vide Domi. 11. post Pent. tex. 7. & loca illic anno* *Simile.* *Lib. Alleg. super Eccl. 2.*

LOCVS moralis de sui ipsius perpetua humiliatione. Hunc locum etsi in variis iam Dominicis explicuimus; pauca tamen, prout Deus dabit, etiam hoc loco addemus. Sicut vmbra corpus, sic honor virtutem suapte sponte, non expetitus sequitur. Quemadmodum ergo qui vmbram suam captare vult, in terrã se prosternere necessario debet; ita qui verũ honorẽ adipisci vult, humiliare seipsum, omniq; sese honore priuare, & indignum ducere oportet. Humilitas in honore, honor est ipsi⁹ honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipsa dignitatis nomine indigna est, si humilia dedignetur. Humilias autẽ sine honore, ipsa sibi sufficit ad honorem: sicut honor sine humilitate sese perducit ad confusionẽ. An non ille vere sublimis est, qui loco deiici non potest? Atqui qui iacet in terra, nõ habet vnde cadat: qui seipsum

humi-

umiliat, ab alijs humiliari non poteſt. Dicit Propheta in *Eſa.6.*
eſcribenda gloria domini; *Et ea quæ ſub ipſo erant, reple-* *De verbis*
ant templum, in qua verba D. Bernardus: *Vide vt ſub ipſo* *Eſa. Ser. 2.*
ueniaris: alioqui non poteris eſſe cum ipſo. Quid enim? Pu-
u indifferenter admittet homines in illud tãtæ beatitudinis
mplum, qui ne Angelos quidem ipſos indifferẽter reliquit
n eo? An nõ diſcernat inter glebas qui diſcreuit inter ſtellas?
Examinabit certè argentum, qui ipſum quoq; aurum proba-
uit & reprobauit. Qualem verò putas neceſſe eſt hominem
inueniri, qui repudiati locũ Angeli ſortiatur? Planè immu-
nem ab omni iniquitate, ſed ab ea maximè, quæ in ipſo quoq;
Angelo inuenta eſt, ad odium ſempiternum. Sola Deo placet
humilitas, ſiue in Angelo ſiue in homine: & qui ſedit in thro-
no, ſolos elegit ſubditos, è quibus repleat templũ. Quid enim?
An qui Angelum ſuperbum è cœlo deiecit hominem ſu-
perbum in cœlo collocabit? Sane verbis deſertiſſimis hu-
militatem ad cœli ingreſſum neceſſariam Saluator do-
cuit, dicens: *Niſi conuerſi fueritis* (ab innata ſuperbia) *&* *Matth.18.*
efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.
Quicunq; ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt ma-
ior in regno cœlorum. Paruulus qualem Chriſtus aduoca-
uit, omni loco contentus eſt, nemini ſeipſum præponit,
nullum honorem appetit. Tales nos eſſe oportet. Tales
autem ex noſtri conſideratione ſumus.

Cęterum nõ tales tantum, verum & alio modo humi-
les nos eſſe oportet: non ſolũ vt paruuli ſunt, ſed vt Chri-
ſtus erat: illo dicẽte: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humi-* *Matth.11.*
lis corde. Longe maior hęc illa eſt, & æque neceſſaria. De Duplex hu-
vtraque ſic D. Bernardus: *Eſt humilitas quam nobis veritas* militas.
parit, & non habet calorem, & eſt humilitas quam charitas
format, & inflammat. Hæc in affectu, illa in cognitione cõſi-
ſtit. Priore cognoſcimus quam nihil ſumus, & hanc diſcimus
à nobis ipſis, & ab infirmitate propria: poſteriore calcamus glo-
riam mundi; & hanc ab illo diſcimus, qui exinaniuit ſemet-
ipſum, &c. Qui quæſitus ad regnum fugit, quæſitus ad oppro-
bria & ad crucem, non fugit, ſed ſponte ſe obtulit. Hoc eſt *Exempla*
recumbere in nouiſſimo loco, fugere excelſa, & id velle 1.
alios de ſe ſentire, quantum ex te eſt, quod veritate cõui-
ctus tu ſentis de te ipſo. Illuſtre eſt exemplum D. Augu-
ſtinus, qui ſic de ſeipſo ſcribit: *Quod eſſe potui, eſſe nolui,*

Serm. 5. ad fratres in eremo, & Possidonius in Vita eius, ca. 4.

& tamen non quæsiuit esse quod sum. Elegi enim abiectus
esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis pecca-
torum. Non enim in conuiuio Domini mei superiorem locum
elegi, sed potius inferiorem & abiectum. Sed placuit illi mihi
dicere: Ascende superius. Et post pauca: *Adeo timebam Epi-*
scopatum, ut quoniam cœperat iam esse alicuius momenti,
inter seruos Dei, fama mea, in quo sciebam non esse Episco-
pum, non illo accederem. Cauebam autem hoc, & agebam
quantum poteram, ut in loco salubriter humili, & non in al-
lio periclitarer: sed Domino seruus non debet contradicere,
cui placuit mihi dicere Amice, ascende superius. Hæc
2. ille Diuus Ambrosius populi acclamatione in Episco-
pum postulatus, multis alijs tentatis vt Episcopatum ex-
cuteret, tandem publicas mulieres publice ad se ingredi
fecit; ad hoc tantum, vt visis his populi intentio reuoca-
retur. Nilammon solitariam vitam agens, à populo in E-
piscopum expetitus, quum eum Theophilus Patriarcha
Alexandrinus ordinare vellet, tempore ad precandum
petito, expectante Patriarcha, inter precandum moritur;
mortem à Deo potius expetens, quam Episcopatus ho-
norem, cui se imparem iudicauit, acceptans. Plura huius
rei exempla in alia Dominica protulimus, & apud Ma-
cum Marulum adhuc plura videre licet. Illud quod D.
Hieronymus narrat, prætermitti non debet. Senex qui-
dam (inquit) eremi cultor, & Spiritu sancto plenus, nepo-
4. tem suum quærentem, vtrum Episcopus electus, munus
accipere deberet, super disco satis alte à terra erecto, di-
fecit volutari. Cumque ille postremo casum se timere di-
xisset, iussit vt descēderet, atque itidem super latam mol-
lioris soli planiciem sese agitaret. Ex multa volutatione
sudanti ac defesso; Surge (inquit) & iam facere perge,
quod tutius factu putas. Itaque edoctus de præeminen-
5. tiæ periculo, iuuenis electioni renunciauit. Aliud exem-
plum subijciam, quod in Marulo non habetur. Quum
iam tempus adesset, quo sacerdotio initiandus esset sa-
ctus Hugo, monachus Carthusianus, postea Episcopus
Lincolniensis, interrogauit eum Senior, an sacerdos fie-
ri vellet. Mox ille ex magna deuotione ait: Quantum
in me est, nihil est quod magis velim in hac vita. Cui se-
nior, Et tu, quomodo (inquit) hoc audes appetere, quod

Paulinus in Vita S. Ambrosij.

Niceph. l. 13. cap. 17. Hist. Eccl.

Do. 4. Quadrag. tex. 7. Marulus li. 1. ca. 6.

In Regul. monach. ca. 15.

In Vita eius cap. 4. apud Sur. tom 6. pag. 388.

nem-

nemo digne nisi coactus suscipit, etiam si perfectę sit sanctitatis? Territus Hugo tam dira Senioris obiurgatione, cōfestim toto corpore humi prostratus, veniam cum lachrymis precatur. Videns Senior tantam in eo humilitatem, non sacerdotium modo, sed & Episcopatum ei prædicit. Sed & postea, quum ab Henrico II. Anglorum Rege ad monasterij Carthusianorum præfecturam postulatus, fratribus Carthusianis super eo postulato multum dubitantibus, interrogatus ipse quid sibi videretur, respondit: *Voluntati meæ de statu meo nihil penitus reseruare iam pridem edoctus sum. Quid autem de his vere sentiam, libere exponam. In medio vestræ sanctitatis tam diu conuersatus, monitis, & exemplis vestris adiutus, nunquam vel vnum diem animam meam seruare noui. Vnde miror profecto, quomodo cuiquam sapienti in mentem venire potuit, vt ad aliorum regendas animas longius mitti ego debeam. Alium ergo ex vobis mittite, vt Regi satis fiat.* Hæc sanctorum virorum sancta semper humilitas fuit, nouissimum semper locum appetere, & superiori loco, quo digniores erant, eo se magis indignos existimare. Hodie tam sancti & perfecti sumus, vt quam primum sacerdotii ætatem attigimus, & in artibus magisterij gradum adepti sumus, nisi confestim sacerdotio initiemur, iniuriam nobis factam luculentam putemus. Sed qui tam cito non vocati ascendunt, æque cito à domino conuicij, vt indigni, repelluntur, & infimo gratiæ loco iacere permittuntur. Sola sui humiliatio idoneos ad dignitates rite capessendas facit. Quemadmodum faber ferrarius ferrum in fornace prius mollit; quod vbi fecerit, in quamuis illud formam, sine vllo negotio, fingit ac refingit, quod in frigido ferro nullo modo facere posset: sic humilitatis virtus animum mollem ac tractabilem facit, vt quaslibet in eo alias virtutes (ad honores requisitas) Deus facile operetur, quod in superbis mentibus fieri nequit, quas frangere citius, quam ad virtutem inflectere possis. Auicula recens ouo exclusa, implumis adhuc, & victum sibi quærere nescia, hoc vnum remedium habet, vt assiduo gemitu & clamore a matre foueri ac pasci petat. Anima humana non secus per peccatum originis nudata, & omni virtute spo-

6. *Ibid. ca. 5.*

Sui humiliatio idoneū facit ad dignitates.

Similia.

ſpoliata, aſſiduis precibus, & perpetua humilitate opus
habet, vt à Deo ſuo foueatur, nutriatur, & idonea ad vo-
latum fiat, idonea ad iuſtos vel in Republ. vel in Eccleſia
in hac vita honores; & ſempiternam in altera vita glo-
riam.

Certe hanc ſui humiliationem, vt veræ philoſophiæ
potiſſimam partem ipſa ethnicorum tum verba, tum fa-
cta docere nos poſſunt. Sic enim ſcripſit Plutarchus:

Simile.
In lib. de profectis moru͂.

*Quemadmodum è vaſis liquorem aliquem recipientibus aer
inanis expellitur, ſic qui in philoſophia ſtudio veris implētur
bonis, faſtum exuunt, mitioremque de ſe concipiunt opinio-
nem.* Et paulo poſt: *Huc pertinet quod à Menandro non
minus vere quam eleganter dictum eſt. Complures eſſe, qui
Athenas nauigent philoſophiæ gratia, primum ſapientes, de-
inde ſapientiæ amantes, ſeu philoſophos, ac mox Rhetores, at-
que ita multo poſt idiotas, rerumq́ omnium ignaros ſeſe ap-
pellare. Quo enim magis cuiq́ ex philoſophia accedit ratio-
nis, eo plus decedit faſtus & arrogantiæ.* Hæc ille. Si ra-
tio, & humana ſapientia docere hoc potuit, tanto quem-
que de ſe ſubmiſſius cogitare debere, quanto plus in ſa-
pientia profecit: quæ & qualis noſtra confuſio erit, qui-
bus nec diuina Sapientia ſacrarum ſcripturarum, nec Re-
demptoris noſtri tam exemplum quam doctrina, nec to-
Sanctorum, qui eu͂ imitati ſunt, veſtigia, hoc adhuc per-
ſuadere potuerunt? Exemplum porro huius ſubmiſſio-
nis Plato, Philoſophorum maximus, in ſeipſo oſtendit.

Exempla.
Ælian. de var. hiſt. lib. 4.

In Olympiade quadam, cum ignotis hominibus igno-
tus etiam ipſe contubernium inſtituit, frugaliter cum
eis conuiuando, & totum diem commercium agitando.
Sed neque Academiæ, neque Socratis mentionem vllam
fecit: ſolum hoc eis indicauit; ſe Platonem appellari. Cu͂
vero Athenas ventum eſſet, perhumaniter eos recepit
Plato. Tum hoſpites, Age, inquiunt, monſtra nobis Pla-
tonem, tibi cognominem, diſcipulum Socratis, & duc
nos in Academiam eius, ſiſteque nos coram homine,
vt aliquam etiam ab eo vtilitatem capiamus. At ille
clam ſubridens. Ego vero (inquit) ille ſum. Quem cum
audiſſent, obſtupuerunt, quod ignoraſſent ſe tanti vi-
ri vti familiaritate, qui ſine iactantia omni, & ſine do-
ctrina, ſecum eſſet conuerſatus. Hæc ibi. Magna hæc
ani-

animi moderatio erat, inter ignotos nec videri quod e-
rat, nec eruditionem iactare, nec superiorem locum, aut
existimationem sui ambire, sed omnia dissimulare. A tali
præceptore didicerat Aristoteles, annulo suo hoc dictũ
insculpere: *Doctior est, qui quod nouit, abscondit: quam qui
quod nescit, patefacit.* Maior tamen & vera pietas. S. Pia-
monis eremitæ fuit, qui *post viginti quinq; annos abstinen-
tia, oblatam sibi à quodam fratre vuam ac vinum absq; ha-
sitatione suscipiens, confestim ea, quæ ingesta fuerant, con-
tra consuetudinẽ degustare, quam ignotæ cunctis continentiæ
maluit propalare virtutem.* Hæc Cassianus. Sed & S. Fran-
ciscus, vt se in maxima vitæ sanctitate despicabilem red-
deret, *non parcebat rubori, cum in prædicatione coram omni
populo proprios manifestaret defectus*, vt scribit in eius vita
S. Bonauentura.

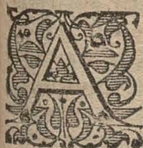
Apophthegma. *Pet. Appianus in titulis antiquis.* *Collat. 17. cap. 24.* *Cap. 6.*

8. *Omnis qui se humiliat, exaltabitur; & qui se exal-
tat, humiliabitur.*

Hunc locum, seu potius hęc duo loca de superbię pœ-
na, & humilitatis mercede, iam in alia Dominica, vbi ea-
dem verba Christus dixit, explicate tractauimus. Sed &
illa fere omnia, quæ vel contra superbiam, vel pro humi
litate in tot aliis Dominicis iam toties tractata sunt, ad-
eoque in duobus proxime præcedentibus locis, ad ho-
rum verborum tractationem commode & salubriter re-
ferri possunt.

Dom. 10. post Pent. text. 7. & 8. aliisq; locis ibi annotatis.

EVANGELIVM DOMINICÆ XVII. POST PENTECOSTEN.

ACCESSERVNT ad Iesum Pharisæi, & interrogauit eum vnus ex eis Legis do-
ctor, tentans eum: Magister quod est
mandatum magnum in Lege: Ait illis
Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex
toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota men-
te tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Se-

Matth. 22.

cundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ. Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicens. Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum: dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo Dauid vocauit eum Dominum, quomodo filius est? Et nemo poterat respondere ei verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor tentans eum.* Contra malos magistros, & doctores vana scientia inflatos, solida virtute destitutos.

2. *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* De Deo super omnia diligendo.

3. *Secundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum.* De dilectione proximi.

4. *In his duobus mādatis vniuersa Lex pēdet, & Prophetæ.* De charitatis admirabili virtute, efficacia & perfectione.

1. *Interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum.*

Mali doctores.

LOCVS moralis contra malos magistros, & doctores vana scientia inflatos, solida virtute destitutos. Hic Legis doctor & Pharisæus, atq; adeo princeps aliquis eorum, (quūm enim plurimi eorū ad Christum accessissent, *& in vnum conuenissent*, vt Matthæus scribit; hic, quasi dux verbi, primus & solus loquitur) scientia sua magis inflatus, quam vera pietate imbutus, accedit ad Christum, non vt virtutem discat, sed vt interroget; nec vt interrogando aut doctior aut melior fiat, sed vt tentet Christi seu doctrinam, seu pietatem. Nihil virum vere doctum, & scientiæ professorem magis dede-

Matth. 21.

dedecet, quam inanis ista, planeque puerilis iactatio, aut superbia alienæ eruditionis & curiosa inquisitio. Qui nec ad Dei gloriam, nec ad aliorum ædificationem, nec ad suam salutem scientia sua vtitur; sed ad aliorum contemptũ vane & superbe abutitur, *factus est* (vt Apostolus loquitur) *velut æs sonans, aut cymbalum tinniens*: Hæc enim sonitum dant, quia vacua sunt & inania. Quod de Gentium idolis curiose fabrefactis dixit Ieremias: *Stultus factus est omnis homo à scientia, confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est quod conflauit, & non est spiritus in eis*: idem de doctoribus & magistris virtute vacuis dici debet. Stulti sunt in scientia sua, confusi sunt in doctrinis suis, quia falsum est totum quod magno studio collegerunt, & non est spiritus in eis, non est vita virtutis, non est actio vitalis, *non ambulant digne Deo, non fructificant in opere bono, non crescunt in scientia Dei*, sicut de illis qui vere *implentur omni sapientia, & intellectu spirituali*, scribit Apostolus. Vere idola sunt: *Oculos habẽt, & non vident; pedes habent, & non ambulant; manus habent, & non palpant, aures habent, & non audiunt; nares habent, & non odorabunt*. Omnia instrumẽta virtutis habent, sed illis non vtuntur. Vident meliora, deteriora sequuntur. Affectus habent, sed nõ mouentur ad bonum. Opera habent, sed quæ sensu pietatis carent. *Dominus Deus aperuit eis aurem: sed illi contradicunt & retrorsum abierũt*. Nares habent, *sed in odorem mortis non vitæ*. Audiant isti Apostolum, qui quod Iudęorum malis magistris dixit, idem illis dixisse putandus est. *Si tu Iudæus cognominaris* (Doctor legis, & Magister noster vocaris) *& requiescis in Lege*, probas & profiteris illam, *& gloriaris in Deo*, quem te scire & docere ais, *& nosti voluntatem eius, & probas vtiliora, instructus per Legem, confidis teipsum esse ducẽ cæcorum, lumẽ eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrũ infantium habentem formã scientiæ & veritatis in Lege, qui ergo aliũ doces, teipsum nõ doces? qui prædicas non furandũ, furaris? qui dicis nõ mœchãdũ, mœcharis? qui abominaris idola, sacrilegiũ facis? qui in Lege gloriaris, per præuaricationẽ Legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei propter vos blasphematũ est inter Gẽtes, sicut scriptũ est*. Nec minus hodie inter hæreticos, & infirmos Catholicos, sicut experien-

1. Cor 13.

Ierem. 10.

Coloss. 1.

Mali doctores, idola.

Psal. 113.

Esaia 50.

2. Cor. 2.

Rom. 2.

Duo libri doctoribus necessarij.

rientia probatum est. Tales doctores quum multos libros euoluisse videantur, tamen duos libros maxime necessarios nunquam videntur inspexisse. Vnus est liber conscientiæ propriæ, alter est liber vitæ Christi. Si enim in priori libro t[illegible] tantum folia diligenter legissent, qui à principio fuerint, qui nunc sint; & qui paulo post futuri sint; in posteriori autem libro duo folia studiose examinassent, Christi diuinitatem, maiestatem, gloriam, ad cuius participationem vocantur; & eiusdem humanitatem, quanta in ea pro nobis fecit, & passus est: meliores profecto dolores, sibique & aliis vtiliores extitissent. Si equus nobilissimus, generosus, ferox, optime nutritus, pulcherrime phaleratus, domino iam insidente, & in campum eum producente, vt generositatis suæ specimen aliquod illustre edat, nihil nisi excrementa sua, & immunditias egerat, nonne & ridiculum, aliis spectaculum, & domino suo exosum pecus erit? Tales sunt magni magistri & doctores, qui post multa studia, post adeptos titulos, post magnam expectationem, nihil nisi suas sordes & immunditias, superbiam, inuidiam, luxuriam, auaritiam proferunt. Nec se ipsos docent, nec alios ædificant, imo grauissima scandala, & onera, & inquinamenta in domo Dei sunt.

Similia.

1\. Sicut inter vestimenta supremus quidem locus pallio datur, non quia preciosius aut carius est, sed quia vilius, ideoque vt id solum maculetur, & compluatur; &

2\. sicuti in tota domo eminentior locus est caminus, non quia dignior pars domus, sed vt per illum fumus exeat, quo totus denigrabitur: sic omnino in Ecclesia Dei & Reipub. mali doctores ac magistri scientiæ quidem nomine ac titulo præeminent, & loco excelsiori consistere videntur; sed sicut pallia & caminus, sicut sordium

3\. receptacula, non sicut (quod esse debebant) lucernæ in domo, & ornamenta in corpore. Sicut montes communiter sunt ad pascendum fœcundi, & gramina gestant puriora, imbresque cœlestes citius & purius suscipiunt quam valles, fontesque in eis scaturiunt, qui in valles descendant; aliquando tamen horridi & plane infrugiferi conspiciuntur, nihilque illa regione infelicius est, quæ tales montes habet: sic doctores & magistri deberent sane boni pastores esse, fructus bonorum operum vberio-

vberiores proferre, gratiarum munera copiosius suscipere aliisque suscepta impartire, sed interdum, & vtinam non frequenter, horridi & steriles essent; nihilque illa vel schola, & Resp. vel Ecclesia miserius, quam vbi tales magistri & doctores vel docent, vel præficiuntur, vel cathedras occupant. Sicut pictura statum habere non potest super inane, sed aliquid solidum ei substerni necesse est: sic scientia consistere non potest in illa pulchritudinis forma, nisi pro fundo virtutem habeat. Vnde Propheta, vt iuxta Septuaginta legit. D. Bernardus: *Seminate vobis ad iustitiam, metite spem vitæ, & tunc illuminate vobis lumen scientiæ. Vltimam posuit scientiam* (ait D. Bernardus) *tanquam picturam. Securus iam intendam scientiæ, si vitæ prius per beneficium spei, securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui euigilasti timere Deum: si & noueris ipsum, vt æque illum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris; quia initium sapientiæ est timor Domini, & plenitudo Legis, charitas.* Hæc ille. Hi sunt duo libri, de quibus modo diximus. Hunc locum in aliis supra † Euangeliis vberius tractatum vide. 4.

Osea 10. Ser. 37. super Cant.

† Dom. 2. Aduent. text. 4. Dom. 3. Aduent tex. 3. Dom. 2. post Pasch. tex. 2. & 3. Dom 3. post Pen. tex. 1. & Dom. 12. post Pent. text. 2.

2. ***Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.***

Amor Dei super omnia.

LOCVS moralis, de Deo super omnia diligendo. Hunc locum etsi in aliis Dominicis aliquoties iam tractauimus, adeoque hæc ipsa verba; tamen quia de hac capitali virtute nihil satis dici potest, aliqua addemus, prout Deus dabit. Quemadmodum enim, qui tabellam artificiose depictam intuetur, licet eam sæpius contemplatus fuerit, aliquid tamen semper nouum in ea inuenit, quod laudet & obseruet; & sicuti qui in hortum variis & pulcherrimis floribus ac plantis consitum ingreditur, licet frequenter per illum transeat, aliquid tamen semper videt, quod colligat, quale prius non collegerat; sic in tam excellenti præcepto, quod toties etiam Scriptura tam vetus quam noua inculcat, non deerit aliquando quod de nouo obseruari & doceri poterit. Præceptum de diligendo Deo super omnia, nunquam

Dom. 12. post Pent. tex. 3. & locis ibi annotatis.

Similia.

quam satis inculcati repeti & tractari potest. Quemadmodum enim viatori, qui iter viginti millium leucarum conficiendum haberet, etsi quingentas iam, aut sexcentas confecisset, ne tamen subsisteret, aut satis se promouisse existimaret, merito reliquum adhuc longissimum quod illi superest iter ante oculos ponendum esset, vt ex eius consideratione ambulare non desinat: sic omnino nobis adhuc viatoribus, in via mandatorum Dei ambulantibus, quantumcunq; in virtute progressis, vt tamen *ad ea quæ ante sunt, extendere* nos continuo desinamus, vtq; *obliuiscamur ea quæ retro sunt*; hoc præceptum perpetuo ante oculos habendum est, quandoquidé necdum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente Deum diligimus: nec id quod perfectum est adhuc comprehendimus. Cum S. Aug. ad Deum clamare debemus: *O ignis, qui semper ardes, & nunquam extingueris. O amor, qui semper vris, & nunquam tepescis, accende, me, & accendar: accendar, inquam, vt totus diligam te solum. Minus enim te amat qui tecum aliquid amat.*

Philip.3.

Soliloq. cap. 28.

Simile.

Sicut vbi materia ligni esset infinita, ignis quoque in eo accensus infinite vreret; sic, quia Dei bonitas, maiestas, potentia, pulchritudo infinita est, amor eius nunquam finiri aut extingui deberet. Omnes quippe diligendi rationes in dilectione Dei cõcurrunt. Si iustitiæ debitum attendas, nulli magis amor noster, quam illi debetur, cui omnia accepta ferre necesse est. Si beneficia gratuita spectes, nullius maiora fuerunt, aut esse possunt. Si amicitiæ rationem habeas, eius tanta in te fuit, vt *Deus Pater Filium suum vnigenitũ daret, & Filius seipsum traderet*, vt te amicum ex inimico faceret. Si eximia bonitatis & pulchritudinis species amorem promeretur, immensam illis pulchritudinem, qui *lucem habitat inaccessibilem*, & immensas eius *bonitatis diuitias* animo compreh édere non potes. Si amor pretio emitur, quis amori tuo maius pretium consignare poterit, quam ille, qui vitam ei æternam, & gloriam cœlestem certissime retribuit? Quod si gratuito quempiam amare velles; cui, quæso, dignius & laudabilius eum impendere, quam Deo posses? Quod si non donandus, sed exorquendus amor tuus esset, quis illo potentius aut iustius extorquere valeat?

Omnes diligendi rationes in Deo.

1.

2.

3.

Ioan.3.

Tit.3.

4.

Coloss.2.

Rom.2.

5.

6.

7.

Tu tamen huius amoris excellentiam vide. Aliæ virtutes te hominem rectum & iustum faciunt; hic vero amor, hæc charitas Dei, te Deum quendam facit. Nam sine temperantia, castitate, prudentia, iustitia, & aliis, quid nisi bruta essemus? Atqui *qui manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo. Qui adhæret Domino* (per amorem) *vnus spiritus est*, scilicet cũ eo. Quod amat enim, in rem amatam transformatur. Vide plura super illa verba: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: in Dom. Pentecost. tex. 3. Porro per cæteras virtutes partem aliquam vel tui, vel rerum tuarum, Deo donas. Per castitatem, corporis continẽtiam; per eleemosynas, partem diuitiarum; per fidem, partem intellectus tui. Adhuc enim ad alia corpore, diuitiis, intellectu vteris, etiã Deo non offenso. At in amore totum tuum cor, totam animam, totam mentem Deo tribuis. Deinde hoc solum habes quod libere ei dare potes, vt alio in loco ostensum est. Noli hoc parum diuidere, sed integrum da. Da, inquam, non commodato ad tempus, sed absolute in perpetuum. Semper enim currit hoc præceptum de diligendo Deo. *Charitas nunquam excidit*: ne quidem tunc, quum cæteræ virtutes omnes euacuabuntur. Diuidi autem hic amor non potest, nisi turpiter in obliquum distorqueatur. Quemadmodum enim qui vellet vno pede per locum excelsum, altero per locum infimum incedere, certum est illum gressus admodum inæquales facturum, & vtroque pede claudicaturum; sic qui Deum & mundum simul diligere, suique amoris affectus partim in Deo, qui non nisi sancta & excelsa iubet; partim in mundo, qui non nisi ad vana & infima trahit, collocat; necesse est huius opera absurda, inæqualia, nec frigida, nec calida esse.

Amoris Dei excellẽtia.

1. Ioan. 4.

1. Cor. 6.

Ioan. 16.

Dom. 1. Quadrag. tex. 10.

1. Cor. 13.

Simile.

Solus Deus amore complacentiæ diligendus est, vt in illo amor noster conquiescat, sibique complaceat. Cætera omnia vel non diligenda (nisi in ordine ad Deum) vel non nisi amore desiderij amanda sunt, quatenus illis bonum volumus, beneque optamus & desideramus: quo in genere nos ipsos, & proximum nostrum recte diligimus. Cæteræ virtutes per excessum peccare possunt. In ratione iustitiæ summum ius summa iniuria est: & ait

Amor cõplacentiæ, & amor desiderij.

Scri-

Eccl. 19. Scriptura: *Noli esse nimium iustus*. Prudentia in curiositatem, fortitudo in audaciam, temperantia in pusillani-
In Dei amore nullus excessus. mitatem non raro transeunt. Solus amor Dei, rerumque diuinarum, in excessu peccare non potest: sed quando magis extenditur: tanto est excellentior.
Solus Dei amor rectus. Solus Dei amor rectus & ordinatus est.
Simile. Quemadmodum enim radius omnis aut rectus est, aut confractus, aut reflexus: rectus quidem, quia corpore luminoso emissus recta & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum: confractus vero, qui aliquod diaphanum crassius inueniens, nõ recte incedit: sed ad aliquam partem deflectit, qui & ideo collateralis dicitur; reflexus autem, qui in densum corpus incurrens, repercutitur, & transire non potest, sed ad suum principium reflectitur, sic omnis amor cordis humani aut rectus est, qui sine vlla obliquitate vel repercussione in solum Deum centrum & principium suum toto impetu fertur, & perpendiculari motu tendit; iuxta illud,
Cant. 1. *Recte diligunt te*, &, *Bonus Deus*
Psal. 71. *Israel iis qui recto sunt corde*; aut cõfractus & obliquus, in ea quæ sunt huius mundi delatus, à quibus propter sui debilitatem in transuersum agitur; vt recta ad centrum suum pergere nequeat; sicut radius solis in nubem cadens, aut per arbores & tecta transmissus, rectà terram non attingit; aut denique reflexus est, qui omnia propter seipsum amat, & ipsum proximum non nisi propter vtilitatem aliquam suam diligit. Talis enim amor à corpore proximi reflectitur ad ipsum amantem, nec ad animam, aut spirituale bonum proximi penetrat. Amor hic reflexus penitus destruit, & confractus impedit atque imminuit purum Dei amorem, qui rectus est, toto suo cursu in Deum tendens, vt hoc præceptum iubet.

Hom. 24. in Matt. in op. imperfecto. *Diligere Deum ex toto corde* (ait S. Chrysostomus) *est, cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei, quam ad Dei amorem. Diligere ex tota anima, est, certum habere animum in veritate, & firmum esse in fide. Diligere tota mente, est, omnes sensus Deo vacent. Itaque cuius intellectus Deo mini-*
Allegoria. *strat, cuius sapientia circa Deum est, cuius cogitatio, ea quæ Dei sunt, tractat, cuius memoria quæ bona sunt, recordatur, in tota mente Deũ diligit.* Hæc ille. Sane quemadmodum

non solùm quicquam intra templum Salomonis erat, sed etiam quicquam in porticu fuit, aurum erat; nec solùm *sanctum sanctorum, siue interiorem partem oraculi*, sed & *domum ante oraculum vestiuit & operuit auro purissimo; ipsos quoq; Cherubim texit auro, sed pauimentum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus, duo quoque ostia ad ingressum oraculi texit auro*: sic omnino quilibet fidelis, qui est templum Domini sanctum, ex omni sua parte, ex toto corde, seu voluntate, ex tota mente, intellectu, ex tota anima, seu vniuersis sensibus suis, pura in Deum charitate fulgere & feruere debet. Vastante Hierosolymam Rege Babyloniæ, quum multa alia abscondere potuissent sacerdotes, ignem tantummodo absconderunt, qui in primo sacrificio Moysaico è cœlo delapsus, in altari perpetuò ardens seruari debuit, & vsque ad illa tempora seruatus fuerat. Sic charitas de cœlo in cordibus nostris delapsa, & per Spiritum sanctum diffusa, etiam aliis omnibus rebus amissis, siue diabolo, siue mundo aduerso omnia nobis eripiente, perpetuò conseruari debet. Sicut natura arborum radices sub terra abscondit, vt à nulla re lædantur, quia ex illis rami & folia vegetantur, flores ac fructus producuntur; sic cor nostrum, vnde omnia procedunt, vel bona, vel mala, & maximè amor, vel Dei purus, vel rerum terrenarum fæculentus & sordidus, seruari, & à rebus externis ac distrahentibus, multo magis à corrumpentibus abscondi debet. Monet Scriptura: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Vulgo dicitur (ait Diuus Bernardus) Bonum castrum custodit, qui corpus suum custodit. Nos autem non sic; sed vtile sterquilinium custodit, qui corpus suum custodit. *Quoniam qui seminat in carne sua, de carne corruptionem & metet: qui verò seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Spiritus ergo & cordis cura habenda, vt semina eius, id est, primi affectus, qui operationum sunt semina, maximè amor ipse, non nisi bona & pura sint. Sic enim toto corde Deus diligetur.

3. Reg. 6.

2. Mach. 1.

Allegoria.

Simile.

Prou. 4.

Galat. 6.

Rursum toto corde Deum diligere, est, immobile & fixum in eius amore cor tenere, vt ad alia leuiter non flectatur. Sicut vas, quod manibus tenetur, impleri nullo modo potest; si tremit, qui tenet, aut huc illucque vacillat,

Amor in Deo fixus.

Similia.

1.

cillat, sed quiescere oportet; & sicut radix, huc illucque quouis vento impulsa, nunquam fructum adferet, nec è terra succum trahere poterit, nisi ei tenaciter & firmè adhæreat: sic cor inquietum & mutabile, cor varijs abductum & distractum desiderijs aut curis, Deum, vt oportet, diligere, Dei gratias & munera suscipere, Deo per amorem adhærere, vt sic in pietate crescat, nullo
2. pacto poterit. Sicut aranea quum telam suam disrumpi videt, vt illum ordiatur, à medio incipit eam reficere atque adeò ex aluo suo fila deducere; sic omnino necessarium est, quum omnes vitæ nostræ actiones mundo eiusque vel vano vel turpi amori affixas, vna Dei prouidentia perrumpi, & ad nihilum redigi cernimus, vt nouam telam ordiamur, recteque vitam ac mores instituamus, à corde & visceribus ipsis nostris incipere debemus id totum soli Deo consecrando, eum solum diligendo, vt ita nouas ac sanctas operationes produca-
3. mus. Quemadmodum multa interdum peccata ita per longam & prauam consuetudinem inualuerunt, sic in misero peccatore quasi dominiũ obtinuerunt, sola mors peccatis eius finem imponat, sic quantacunq; sint hominis peccata, & quomodocunque inueterata, vnus Dei amor ea omnia abolebit, & nouam creaturam in Christo
Cant. 8. faciet: Propter hoc enim dicitur: *Valida est, sicut mors, dilectio:* Id enim efficit in abolendis peccatis, quod sola mors in satis multis facere solet.

A contrario cultu. Exemplũ. Qui falsos Deos coluerunt, quanto in illos amore ferebantur, vnum in Scripturis exemplum docere potest. Quinque viri de tribu Dan, ingressi domum Michææ, abstulerunt illi sculptile & conflatile idolum, quod colebat; quo illos sequente & clamante; dixerunt raptores ad Michæam: *Quid tibi vis, cur clamas? Qui respondit, Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis, Quid tibi est?* Deplorat miser iste suos falsos Deos; & illis ablatis, omnia quæ habuit se perdidisse cõqueritur, At nos Dei veri & summi amore per quodlibet peccatum mortale amisso, quasi nihil perdidissemus, ita nihil mouemur. Nihil opinor magis teporem Christianorum circa Deum super omnia diligendum in extremo iudicio condemnabit, quam Ethnicorum & paganorum

ganorum erga suos falsos deos incredibilis amor & feruor, qui non bonis tantum & rebus suis externis liberalissimè collatis, sed ipso suo sanguine in singulis ferè festis & sacrificiis effuso, deos suos coluerunt, vt omnes historiæ, & maximè Indicæ & Iapanicæ nostri temporis, perhibent. Sic per Prophetam contra Iudæos disceptat Deus: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo. Transite ad insulas Cethin* (Italiam dicit) *& videte: & in Cedar mittite* (Ismaelitas dicit) *& considerate vehementer, & videte, si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos, & certè ipsi non sunt dij; populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum.* Quoties Dei amore derelicto, carni, mundo, diabolo seruimus, euntes post concupiscentias nostras, diligendo vanitates, desideria diaboli faciendo; toties mutamus gloriam nostram in idolum. Gloria nostra est, quod populus Dei sumus, quod charitas Dei in nobis est, nosque in eo, quod diligentes Deum à Deo diligimur, qui venit ad nos, & mansionem facit nobiscum. Hæc frequenter Scriptura docet; hæc frequenter populo inculcanda. Quemadmodum enim clauus, qui vno aut altero ictu vel non penetrat, vel ita vt facilè euellatur, crebris autem ictib. impulsus, sic tenaciter hæret, vt nulla vi extrahi queat: sic amor Dei, non vno tantum aut altero, sed variis & crebris Dei præceptis, sacræ Scripturæ elogiis, animo fidelis impressus atque impactus, ita fixus manere poterit, vt ab eo diuelli nec humana, nec diabolica vlla vi queat.

Ierem 2.

Simile.

3\. *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.*

LOCVS moralis de dilectione proximi. Hunc locum etsi iam decies & supra tractauimus, vt in Dominica 12. post Pent. tex. 4. notatum videbis, vbi & hæc ipsa verba tractata sunt; tamen hoc loco non minus proprio aliqua addemus, prout Deus dabit. Quomodo, & cur hoc præceptũ de proximo diligendo dicatur simile illi alteri de Deo diligendo, vide explicatum loco iam

Proximi dilectio.

Rom. 12. 1. Cor. 12. Ephes. 4. citato. Nempe omnes in Deo vnum sumus, *Vnum corpus in Christo: Vno spiritu* Dei, velut vna singulorum anima *viuificamur. Vnus nobis Deus est, Vna fides, Vnum baptisma.* Sicut ergo Deum diligere, ita proximum in Deo, sicut nos ipsos, si in Deo sumus diligere necesse est. Nihil aliud hoc præceptum dicit, quam *Omnia quacunque vultis* Matth. 7. *vt faciāt vobis homines, & vos facite illis. Hac enim est Lex & Propheta.* Quicquid tibi ipsi bonum cupis, hoc proximo velis; & quod tibi ipsi faceres, vel fieri velles, esurienti, frigenti, fatigato, indigenti, ignaro, aberranti, &c. id totum proximo tuo facias. Vide ne equum, canem, aut quodcunque tuum commodum magis ames, quam proximum tuum. Cæsar quum exteros quosdam Romæ videret catulos in sinu circumferentes, interrogabat an apud illos populos liberi non nascerentur; Simile. indignatus videlicet, amorem qui liberis debetur, in catulos transferri. Sicut ille, qui super humeros scalam imponit, licet grauis sit, quando illa opus habet ad locum aliquem conscendendum, postea vero in angulo deponit, nec amplius eius recordatur; sic multi vtuntur proximis suis, tanquam scalis, ad commodum tantum proprium, vt eorum opera ad aliquam dignitatem conscendant, aut emolumentum consequantur: quæ assecuti, relinquunt proximos & dicunt, Nescio vos. Hoc ideo fit, quia non in Deo, sed in nobis ipsis, non propter Deum; sed propter nos ipsos, proximos nostros diligimus. Sicut enim vitrum, quàm diu in ardenti fornace Simile. est, artifici ad omnia obtemperat, tractabile est, & in quamcunque formam vertitur, ita vt vno flatu capacia & pulcherrima vitra conflet; at vero postquam ex fornace vitrum extrahitur, flecti amplius non potest, sed ad minimum iactum frangitur: ita omnino quam diu diuino amore corda nostra flagrant, & in illo sancto fornace decoquimur, flectit & dilatat Deus corda nostra ad omnes quascunque charitatis in proximum actiones, absque vlla difficultate, nosque ad iuuandum proximum nulla difficultate retardamur, parati, quibuscunque possumus modis, cuilibet proximo opitulari. Hoc igne accensus Paulus, dixit, nec mentitus est: *O-* 1. Cor. 9. *mnibus omnia factus sũ.* At verò vbi primùm hic ignis in

nobis

nobis deferbuit, & restinctus est, vbi ex fornace isto diuini amoris cor nostrum egressum fuerit, immobiles, saxei, & immites erga proximum sumus, ad minimam difficultatem circa iuuandum proximum frangimur, & charitatis opus dissoluimus. Sunt ergo talia hæc duo præcepta, vt inuicem à se separari nequeant. Apposite Diuus Gregorius: *Duo hæc necesse est charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptiis vestem nuptialem cupit. Hinc est, quod cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus iubetur. Vos estis, fratres, cortinæ tabernaculi, qui per fidem in cordibus vestris secreta cælestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid vero est charitas nisi ignis? Sed ista charitas esse bis tincta debet, vt tingatur & per amorem Dei, & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, vt per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, vt tamen contemplationem Dei per eius amorem relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est.* Porrò sic coniuncta hæc duo præcepta sunt, vt vnum sine altero seruari nequeat; quod hac comparatione docet S. Dorotheus: Circulum fingite mundũ esse, centrum autem circuli Deum, lineas autem à circulo in medium diductas, vias credite varias, negotiationesque mortalium. Quo magis penetrant sancti viri ad interiora, vt Deo appropient, per rationem ingressus, eo magis appropiant Deo, & sibiipsis; quanto & sibiipsis, tanto & Deo, & quanto viciniores fiunt Deo, tanto & sibiipsis; quantoque sibiipsis, tanto & Deo. Considerate item recessum & elongationem, cùm scilicet recedunt hominum actiones à Deo, & ad exteriora se effundunt. Quanto enim magis à DEO recedunt, tanto & à seipsis; & quanto à seipsis, tanto & à Deo. Hæc est enim charitatis vis & natura. Quo enim magis à DEI dilectione recedimus, eo & à proximi amore distamus: quantum Dei charitati adhæremus, tantum & proximi, quantumque proximi, tantum & DEO. Hæc ille. Quum Scriptura dixisset, *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus:* statim subiunxit, *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis.* Docet, Dei amore deserto, omnia scelera subintrare. Econtra Apostolus quum dixisset,

Hom. 28. Euang.

Exod. 16.

Allegoria.

In Doctri. 6.

Simile.

Radix omnium malorum cupiditas: adiecit, *Quam quidam appetentes, errauerunt à fide.* Docet, amatores mundi, Deum statim deserere. Rursum: *Qui diligit me*, (ait Christus) *mandata mea seruabit.* At hoc est *mandatum eius nouum, Vt diligamus inuicem.* Adeo sunt ista coniuncta, Amor Dei & proximi, quem mundi amator non amat, quia sicut oportet, non amat. Sed & in hoc similia ac coniuncta sunt hæc duo præcepta: quod quemadmodum qui Deum amat, seipsum amat, sibiq; optimè consuluit, veluti qui de fonte bibit, aut ex sole videt, non fonti aut soli quicquam, sed sibi ipsi multum contulit; ita prorsus proximi amor nobis in primis vtilis. Quemadmodum enim qui ægrotantem vnguento, vel pretioso oleo vult inungere, prior ipse vngendo particeps est vnctionis, & sic postea inungit laborantem morbo; ita qui pro salute proximi, adhibito studio, aliquid facit, primum sibi, deinde proximo prodest. Hunc sensum habet verbum Domini: *Beatius est dare, quàm accipere.* Plus enim sibi confert, qui proximum iuuat, quàm ipsi proximo; quod in alia Dominica ostensum est.

Similia.

Damasc. de his, qui in fide migrarunt.

Actor. 20.

Proximi amor apud Ethnicos.

Proximi amor ita ipsis Ethnicis, & Deum nescientibus natura duce insitus fuit, vt qui ratione & virtute cæteris præcellerent, facilè viderent, hominis vitæ & saluti nihil eorum omnium, quæ extra nos sunt, comparandum esse, nedum præferendum. Pollio seruum, qui vas crystallinum confregerat, Augusto Cæsare apud eum cœnante, iussit in viuarium demergi, murenarum pabulum futurum. Quum duceretur, euadens lictorum manus, ad Augusti pedes se proiecit, supplicans vt alio genere mortis interiret. Augustus causa & genere mortis cognita, solui seruum iussit. Pollionis verò & vasa omnia crystallina coram afferri iussa, virgula confregit, & viuaria euertit, dicens: *hominem, cuiuscunq; conditionis sit, hoc ipso quod homo est, pluris faciendum esse, quàm omnia totius mundi vasa & viuaria.* Sic Alexander Magnus, perurgente eius matre Olympiade, vt insontem quendam occideret, *Aliam*, inquit, *mater à me mercedem postulat. Hominis vita nullo beneficio compensatur.* Nero initio imperii sui (cuius *primum quinquennium tale fuisse, Vt ab eo cæteri Principes procul distarent*, dicere solebat Traianus,) p[...]

Fulgosius li. 5. c. 1.

Exempl.

Plutarch. in Græc. apoph.

Egnatius in Nerone.

recta illa charta, in qua damnatorum nomina scriberet, exclamauit: *Vellem nescire literas.* Marcus Antonius parcens rebellibus, dixit in Senatu: *Vtinam possem multos etiam ab inferis excitare.* Ptolomæus ab amico admonitus, vt conspectis fortè procul, qui ad supplicium ducebantur, calcaribus equo admotis adcurrere, & illis parcere vellet; & fecit perlibenter, & amicum hoc nomine chariorem habuit. Scipio Africanus dicere solebat, *Malle se vnum ciuem seruare, quam mille hostes perdere.* Hæc hominum sine Deo naturalis erga proximos affectio, nostram nunc, si non excitat, in extremo olim iudicio vehementer condemnabit.

Senec. lib. 2. ca. 1. de clem. Vulc. Galli. in Auidio Cassio. Ælian. lib. 1

Plut. in Scipione.

4. *In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ.*

Charitatis perfectio.

LOCVS moralis de charitatis erga Deum & proximum admirabili virtute, efficacia, perfectione. Docet Christus, totam hominis perfectionem, totum, quod vel Lex mandauit, vel Prophetæ monuerunt, in vna charitate compleri: quia hac imbutus, etiam illa, quæ ad fidem & scientiam spectant; Dei munere comprehendet. Sic Origenes: *Qui omnia adimpleuit, quæ scripta sunt de Dei dilectione & proximi, dignus est maximas gratias à Deo percipere. Dignus autem constitutus, hic omnibus donis exultat in sapientia Dei, plenum habens cor in Dei dilectione. Consecutus autem huiusmodi dona ex Deo profectò intelligit omnem Legem & Prophetas partem aliquam esse ex omni sapientia & scientia Dei; & intelligit omnem Legem, & omnes Prophetas pendere & adhærere à principio dilectionis Domini Dei & proximi.* Ille quippe omnem Legem & Prophetas nunquam intelliget, qui ad duplicis huius charitatis ædificationem eas non accepit. Sic D. August. *Quisquis Scripturas diuinas, vel quamlibet earum partem intellexisse sibi videtur ita, vt eo intellectu non ædificet, istam geminam charitatem, Dei & proximi, nondum intellexit. Quisquis verò talem inde sententiam duxerit, vt huic ædificandæ charitati sit vtilis, nec tamen hoc dixerit, quod ille, quem legit, eo loco sensisse probatur, non perniciosè fallitur, nec omnino mentitur.* Igitur quoad ipsam Legis & Prophetarum intelligentiam,

Tract. 23. in Matth.

De doctr. Christiana, lib. 1. c. 26.

tiam, in charitate illa quodam modo pendet, quia charitati illa tota subseruit. Sed magis quoad executionem omnium aliorum mandatorum moralium, quæ siue Lex, siue Prophetæ complectuntur, in his duobus pendent omnia: tum quia *finis præcepti*, id est, perfectio & modus, quo perficiuntur cætera præcepta, *charitas est de corde puro* erga Deum & proximum; quia diligendo omnia facilè præstamus (dilige enim, & fac quod vis) tum quia, qui dilectionem habet, nullius transgressionis Legis reus esse potest. Sicut enim *qui offendit in Vno*, id est, in vana charitate, vt exponit Augustin. vel in vno aliquo mandato, transgrediens illud mortaliter, *factus est omnium reus*, & proinde à vita æterna exclusus, ac si in omnib. offendisset: sic è diuerso, *qui diligit proximum, Legem impleuit* (ait Apostol.) *& in hoc Vno recapitulatur tota Lex*, quia qui vnam charitatem tenet, Legem ex nulla parte transgreditur, & quamuis forrè omnia præcepta opere non exequatur, tempore vel occasione non data; tamen, quia voluntatem & affectum exequendi per charitatem gerit, perinde iustificatur coram Deo, ac si omnia exequutus fuisset. Docet Paulus cætera omnia vitia per vnam charitatem deuitari, cæteras quoque virtutes eius beneficio comparari, *Charitas*, inquit, *patiens est*, facit, vt aduersa omnia toleremus: *Benigna est*, opera misericordiæ, & omne eleemosynarum genus operatur. *Charitas non æmulatur* (caret inuidia) *non agit perperam* (caret malitia & improbitate) *non inflatur* (caret vanitate & superbia) *non est ambitiosa* (contenta suo loco humanitatem generat) *non quærit, quæ sua sunt* (auaritiam & cupiditatem expellit) *non irritatur* (mansuetudinem docet, iram fugat) *non cogitat malum* (caret omni iniqua suspicione, candore plena) *non gaudet super iniquitate* (alieno malo non delectatur, sed compatitur potius) *congaudet autem Veritati* (gratulatur alienis bonis, & particeps fit eorum) *omnia suffert*, (siue ex Dei prouidentia, siue ex diaboli & hominum malitia immissa mala) *omnia credit* (suauiter se submittens iugo fidei) *omnia sperat* (quæcunque bona promisit Deus, quia diffidere amanti non potest amans) *omnia sustinet*, exspectans in patientia laborum mercedem, *Charitas nunquam excidit*: sempiterna virtus est, quæ & hic iustos facit, &in

1. Tim. 1.

Iacob. 2.
Lib. de perfect. iustit.

Rom. 13.

1. Cor. 13.

& in cœlo beatos ornat. Meritò dilectio Legem impleuit, meritò in hac duplici charitate tota Lex pendet, & Prophetæ. *Cum autem sint duo præcepta* (ait sanctus Augustinus) *in quibus pendet Lex & Prophetæ, dilectio Dei & proximi, non immerito Scriptura plerunque pro vtroque vnum ponit; siue dilectionem Dei, sicut est illud; Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; siue dilectionem proximi, sicut est illud. Omnis lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Sed hoc ideo, quia qui proximum diligit, consequens est, vt Deum diligat. Ex vna eademque charitate Deum proximumque diligimus; sed Deum propter Deum, nos autem & proximum propter Deum.* Hæc ille. Satis quidem erat dixisse. *Dilige Dominum Deum tuum.* In hoc enim totum est. Si enim verè diligitur, diligitur vbicunque inuenitur, in seipso, in proximo, intus & foris, sursum & deorsum, longè & propè. Si mel dulce est, dulcis est fauus. Si mel diligis, & fauum receptaculum mellis. Sed mel propter seipsum diligitur, fauus propter mel. Et si fortè videris fauum melle carentem, doleas vacua esse receptacula, & cupis ibi mel esse, quod diligis. Ita & Deum dilige, quia dulcedo est ipse, & bonitas, & veritas: Proximum autem dilige, quia receptaculum est dulcedinis, bonitatis, & veritatis: & hoc in ipso dilige, & propter hoc ipsum. Quod si istis vacuum inueneris, doleas, & opta, vt ista mereatur accipere. Propter hoc autem & proximus amari præcipitur, vt per charitatem Dei ipsum bonum diligas, per charitatem proximi, bonum quod diligis, proximo non inuideas, sed, quantum in te est, procures potius. Ita sanè tota Lex implebitur. Stare enim cum amore nullus terrenus, carnalis, iniquus, aut inordinatus amor potest. Quemadmodum enim, decrescente vmbra, crescit calor, & crescente minuitur; sic decrescente amore temporali, crescit feruor charitatis, & è conuerso eo crescente minuitur, iuxta illud Christi: *Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.* Alterum alterius causa est. Rursum vbi charitas animum possedit, iniquitati locus esse non pōt. *Sicut enim in via publica contingit, si quis initium eius apprehendat, recta via ducitur, & non habet opus, vt manu ducatur; sic etiam in charitate tantū arripe principium, & statim*

De Trin. lib. 8. c. 7.

Rom. 8.

Rom. 13.

Hugo de S. Victore, in hunc locum.

Simile.

Proximus propter Deum diligitur.

Simile.

Matth. 24.

Simile.

Chrysost. homil. 19. ex Hebr.

Simile.

Laurentius Iusti. de disc. & perfect. monast. c. 21.

tim manum ipsa tibi prabens te deducit & dirigit. Qui volunt domos & palatia construere, primò student in imo supra petram, vel super stabile solum fundamenta locare, & postmodum reliquas ædificiorum partes suis locis & temporibus ordinare, quatenus firmato fundamento, cætera ædificanda seruentur. Quale enim fuerit cuiusque rei fundamentum, talis erit eiusdem perseuerantia & latus. Idem in spirituali fabrica vsu venit. Qui absque sui detrimento, & aliorum scandalo, spiritualem in seipso domum Deo ædificare proponit, veræ charitatis fundamentũ in seipso ante omnia iactet, & firmiter collocet; sic demum poterit congruis temporibus ac modis sibi & aliis vtilis esse. Adeo à sola charitate tota Lex pendet, vt sine ea totius Legis, amplissima cognitio nihil ad salutem valeat. Appositè Chrysostomus: *Quemadmodum in naui etiamsi magna sint instrumenta, nisi fuerint subligacula, nihil proderunt; & in domo nisi colligationes & contignationes, & in corpore etiamsi magna sint ossa, si non fuerint nerui & compagines, nihil proderunt: ita quæcunq; quis habuerit rectè facta, aut sapienter inuenta, inania erunt omnia, nisi vna adsit charitas,* quæ est vinculum omnia perficiens, & quo omnia coalescunt, vt perdurent. Sicut cuiusque ætatis in homine diuersæ sunt functiones, & iuxta annorum cursum crescunt & vires; infans enim aliena manu ducitur, puer per se ipsum ambulat, iuuenis sui iuris esse incipit, vir generationi aptus familiam alit, senescens prudentiam acquirit, atque ita demum maturus fit: sic charitas tenerum adhuc animum informat, vt peccatum fugiat, primum ex timore pœnæ, mox ex amore virtutis, postea De notitiam clarius animo patefacit, & ad eius amorem & vnionem inflammat; postremò in Dei amorem totum animum rapit, vt dicere cum sponsa beata possit: *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Hæc est virtus, efficacia, perfectio charitatis. Sic in illa tota Lex pendet & Prophetæ.

Simile.

Homil. 7. ad Coloss.

Cant. 1.

Moral. li. 10. c. 6. & 7.

Denique quam sit vnius charitatis Lex multiplex, vide D. Gregorium.

EVAN

EVANGELIVM DOMINICÆ XVIII. POST PENTECOSTEN.

ASCENDENS *Iesus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatē suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili: Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce, quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere. Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge, & ambula? Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.* *Matth. 9.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum, iacentem in lecto.* De cura proximorum, & charitate iuuandi necessitates eorum.
2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.* Charitatis erga proximum remuneratio.
3. *Confide fili.* De fiducia peccatorum in Christi misericordiam.
4. *Remittuntur tibi peccata tua.* Peccata morborum & aliarum calamitatum causas esse.
5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.* De peccato cogitationis solo animo & voluntate concepto.
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* De honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem ei potestatem dedit.

1. *Ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*

Proximorum cura.

LOCVS moralis de cura proximorum, & charitate iuuandi neceſſitates eorum. Hunc locum etſi frequenter iam tractauimus, tamen hic, loco proprio, & quia vſus huius doctrinæ quotidianus eſt, aliqua addimus, prout Deus dabit. Inſignis horum charitas fuit, qui (vt D. Lucas ſcribit) *quærentes eum inferre & ponere ante Chriſtum, nec inuenientes, qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium, ante Ieſum.* Feruens erat hæc charitas, & cura diligens: & ſicut à Chriſto pleniſſimè remunerata, ſic à quolibet Chriſtiano ſtudioſè imitanda. Non differunt, donec Chriſtus exeat. Non verentur multitudinis impedimentum. Non detrectant laboris magnitudinem. Si nobilis aliquis infirmatur, & perdicem aſſatam comedere iuuat, ſerui & miniſtri non ceſſant, donec inueniatur: At proximo noſtro, rebus neceſſariis indigenti, vix quiſquam eſt, qui ſubueniat. Cooperari verò ad ſalutem animæ proximi, ſeu à recta fide aberrantis, ſeu in via morum miſerè collabentis, & ad Chriſtum proximum adducere, ſicut iſti ſuum paralyticum duxerunt, iſtud verò non niſi paſtorum aut ſacerdotum eſſe putatur, ſi tamen illorum. Qua in re vehementiſſimè falluntur & aberrant ipſi.

Luc. 5.

Calamitatũ publicarum cauſa, proximi correptio neglecta.

Sanè calamitatum publicarum, quibus boni cum malis æqua ſorte inuolui videntur, hoc vnum præcipuè in cauſa eſt, quod boni malos, quibuſcum verſantur, non corripiunt, emendare, in viam ſalutis reducere, ad Chriſtum pertrahere non contendunt. Sic D. Auguſtinus, ingentem illam vrbis Romæ, totiuſque Italiæ per Gothos, ſuo tempore, vaſtationem neglectæ proximorum ſaluti & correptioni attribuit. Sic enim ſcribit: *Qui tandem facilè reperitur, qui eoſdem ipſos, propter quorum horrendam ſuperbiam, luxuriam, & auaritiam, atque execrabiles iniquitates & impietates, Deus, ſicut minando prædixit, conterit terras, & regna ſubuertit, ſic habeat, vt habendi ſunt, ſic cum eis viuat & cum talibus viuendum eſt? Plerumque enim ab eis docendis, admonendis, & corripiendis malè diſſimulatur*

De Ciu. Dei lib. 1. c. 9.

Tres cauſæ neglectæ correptionis.

ltum laboris piget: vel cum os eorum coram verecũdamur, 1.
fendere: vel cum eorum inimicitias deuitamus, ne impedi- 2.
nt & noceant in istis temporalibus rebus, siue quas adhuc 3.
petit nostra cupiditas, siue quas amittere formidat infirmi-
tas. Ita vt quamuis bonis vita malorum displiceat, & ideo cũ
non incidunt in illam damnationem, quæ post hanc vitam
libus praparatur; tamen quia propter prædicta peccatis eo-
m damnabilibus parcunt, iure cum eis temporaliter flagel-
ntur, quamuis in æternum minimè puniantur. Hæc ille.
Moxque sapientissimus Doctor, vbi causas omnes, quæ
iustæ esse possunt non corripiendi proximum (ne vanis
excusationibus locus esset) explicuisset dicens: *Si propter-*
quisq; obiurgandis & corripiendis malè agentibus parcit, 1.
quia oportunius tempus inquirit (vbi non negatur, sed dif-
fertur legitimè iuuandi proximum officium) *vel eisdem i-* 2.
psis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur (modò iustus ille
metus sit, & certa ratione nixus) *vel ad bonam vitam &* 3.
piam erudiendos alios impediant infirmos, & premant atque
auertant à fide (id est, ne scandalum magis quàm ædifica-
tio sequatur, ne sic eradicentur zizania, vt simul lædatur
triticum) *non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium*
charitatis; his (inquam) exceptionibus explicatis, addit: *Il-*
lud est culpabile, quod hi, qui dissimiliter viuunt, & à malo-
rum factis abhorrent, parcunt tamen peccatis alienis, quæ de-
docere & obiurgare deberent, dum eorum offensiones cauent,
ne sibi noceant in rebus temporalibus: dum delectat lingua
blandiens, & humanus dies, & reformidatur vulgi iudiciũ,
& carnis excruciatio vel peremptio, hoc est, propter quadam
cupiditatis vincula, non propter officia charitatis. Non mihi
itaq; hæc videtur parua esse causa, quare cum malis flagel-
lentur & boni, quando Deo placet, perditos mores etiam tem-
poralium pœnarum afflictione punire. Flagellantur enim si-
mul, non quia simul agunt malam vitam; sed quia simul a-
mant temporalem vitam. Hæc Augustin. Agnoscere nunc
licet, horum temporum calamitates publicæ ex qua par-
tim radice nascantur. Boni cũ malis, Catholici cũ hæreti-
cis, casti cum impudicis, iusti cũ rapacib. sobrii cũ ebriis,
liberales cum auaris, bello, fame, peste, aliisq; communi-
bus malis acerrimè flagellãtur, quia malos ad Christũ ad-
ducere, hæreticos nascentes reprimere, impudicos, rapa-

ces

ces, ebrios, auaros iusta obiurgatione & correptione in
virtutis viam reducere, boni Catholici, casti iusti, so-
brii & liberales neglexerunt. Timonis illud fuit me-
Apoph- morabile dictum. Rogatus cur omnes odisset. *Malos,*
thegma. inquit, *odi, quia mali sunt, bonos odi, quia malos non ode-*
Maximus *runt.* Quæ verba, si de perfecto malorum odio dixit, quod
in Serm. 26. est naturam amare, sed vitium odisse (vt alibi explicatum
est) & odiendo corripere, corripiendo emendare, nihil
sanctius dici potuit. Hæc enim est vera proximi charitas,
vt paralyticos nostros ad Christum adducamus, non à
sua paralysi dissimulando, conniuendo nobis ipsis, à
labori vel honori vel commodo nostro parcendo & con-
Ephes. 5. sulendo eos relinquamus. *Nolite,* inquit Apostolus, *com-*
municare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem
redarguite.

Ad malum Ad malum si quis tendat, statim adiuuatur, & vte-
omnes iu- lerrimè cadat, â multis propellitur. Nondum Siba-
uant. nem his verbis imposuerat. *Non est nobis pars in Dauid,*
2. *Reg.* 10. quam statim omnis populus eum sequutus est. Cum A-
1. bimelech regnum Israel vsurparet, affuerunt illi statim
2. omnes inopes, & vagi, & totus populus Sichem, *Vt septu-*
Iudic. 9. *aginta fratres suos super vnum lapidem interficeret.* Cum
3. perfidus Adonias regnum paternum, viuente adhuc pa-
3. *Reg.* 1. tre Dauide, inuadere vellet, in eius auxilium venerunt A-
4. iathar & Ioab, magnates & principes viri. Absalon con-
2. *Reg.* 15. tra patrem rebellante, *toto corde vniuersus Israel sequu-*
5. *tus est eum.* Quantus, quam generalis, quam repentinus con-
2. *Esdr.* 4. tra optimum Regem in malum consensus! Cum Ierusa-
lem, post captiuitatem Babylonicam, reædificari cœpta
esset, omnes circumquaque gentes, vt opus impedirent,
conuenerunt. Contra quos iratus Deus, dixit per Pro-
Cathar. 1. phetam: *Ira magna ego irascor super Gentes opulentas; quia*
ego iratus sum parum, ipsi verò adiuuerunt in malum. Hæc
videlicet impiorum promptitudo est, vt se mutuò ad ma-
lum iuuent. Nostram circa proximos ad bonum iuuan-
dos tepiditatem & ignauiam isti condemnabunt. Inter a-
lia Spiritus sancti dona fidelibus impartita, etiam hæc
Rom. 12. numerat Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes,*
Qui exhortatur in exhortando. Docet esse opus speciale
charisma seu gratiã Spiritus sancti, fratrũ nostrorum (

enim sanctos vocat (necessitatibus manum adiutricem porrigere, non secus ac nostræ essent. Sic enim ijs communicamus, seu communes cum nostris facimus. Docet charisma Spiritus sancti esse exhortari fratrem ad opus pietatis, & ad Christum adducere. Quo quisque sanctior, & Spiritu sancto plenior fuit, eo in hoc charitatis genere clarius excelluit. Exempla quædam in alia Dominica protulimus. Nec vlla maior sanctorum laus aut consolatio, quam plurimos proximorum in caussa salutis promouisse. Sic Apostolus ad Thessalonicenses à se conuersos; *Quæ est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius?* Quemadmodum Dux, qui ad pugnandum milites induxit & formauit, post adeptam victoriam coronatur, quasi eius potissima caussa, sic qui alios omni officio & studio ad pietatis tramitem cōpellēdum induxerunt, maximam à Deo cororam consequentur. *Qui docet filium, laudabitur in eo*: Ab altera parte caue diligenter hæresim Caim, dicentis Deo: *Nunquid ego sum custos fratris mei?* Eadem eorum omnium mens & sententia est qui fratrum suorum peccata, miserias, necessitates, nihil ad se pertinere putant. Sed huiusmodi homines, qui charitatis viscera non sentiunt, ablactauit Deus, & à misericordiæ suæ vberibus repulit, iuxta illud Prophetæ: *Ablactauit eam Deus, quæ erat absque misericordia.* Iudæos sanè adhuc carnales, & angusto corde, vt opera charitatis & misericordiæ exercerent, communis tātum naturæ admonuit. *Carnem*, inquit, *tuam ne despexeris.* Et tamen hac vna ratione non permotos grauiter castigat, repellit, ablactat. At verò Christus, vt nos ad ea prouocet, docet nos, quicquid proximo indigenti officii præstamus; id totum ita acceptum se habere, ac si ipsius personæ præstitū fuisset. *Quod vni*, inquit, *ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Quanta nos igitur manet castigatio quos talis & tanta consideratio nihil mouet? Sane S. Dominicus, vir in lucrandis Deo fratribus, & ab hæresi atq; impietate reuocandis, tota fere vita occupatissimus, dicere solebat, cum efficaciam eius in conuertendis peccatoribus multi mirarentur, se in charitatis codice plus didicisse, quam in Scriptura. Sicut dæmon in homines, exer-

1. Thess. 2. | *Simile.* | *Eccl. 3.* | Caini hæresis. | *Genes. 4.* | *Ose. 1.* | *Esa. 5.* | *Matth. 25.* | *Exempl.* | *In vita eius lib. 4. c. 9.* | *Dissimilia.*

exercet odium, quod in Deum non potest; sic è diuerso ve-
rus Christianus in proximis iuuandi studium impendit,
quia Deum iuuare non potest. Maximè quum Christus,
Matth. 15. qui Deus est, seipsum in laborante proximo iuuari, in ci-
bato famente cibari, in vestito nudo vestiri, in excepto
hospite excipi, in visitato captiuo visitari, claris verbis
dixerit. Vide plura de hoc argumento in Dominic. 11. post
Pent. tex. 1. & in aliis locis illic annotatis. Manet firmum
& immobile illud supremi iudicis decretum: *Qua mensu-*
Luc. 4. *ra mensi fueritis, eadem remetietur & vobis.* Vide plura Do-
min. 16. post Pent. tex. 5. & locis illis annotatis.

2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico &c.*

Charitatis remuneratio.

LOCVS moralis, de prompta & ampla charitatis erga proximum remuneratione. Christus hoc loco non solum paralyticum sanat; vt tollens lectum, surgat & ambulet, quod solum petiisse & desiderasse videntur; tam qui paralyticum portabant, quàm ipse paralyticus, verùm etiam ad primum conspectum benignissimè alloquitur, *filium* vocans: deinde bono animo esse iubet, dicens; *Confide fili:* mox maximo beneficio afficit, *peccata remittens*; ac demum postremò corporis sanitatem confert. Hoc autem totum charitatis erga proximi salutem, quam isti portatores exercuerunt, Christus retribuit. Etsi enim fidem nominet Euangelista, non charitatem; tamen nec hæc fides sola erat, sed per charitatem illustrem egregiè operans, nec nisi propter opus charitatis adiunctum, per quam charitate
Galat. 5. fides perficitur, vt Apostolus docet, hoc duplex beneficium Christus contulit, vt in altero nostro Promptuario latè ostendimus; vbi etiam, quare fidem nominauerit Euangelista, non charitatem, explicatum dedimus. Solet Dei bonitas, non pro operum nostrorum exiguitate, sed pro suæ beneficentiæ magnitudine, charitatis nostræ in proximum opera, pia & sancta desideria, vel
Exempl. 1. remunerare, vel adimplere. Regulus apud D. Ioannem salutem filio petebat tantum: sed Dominus & salutem
Ioan. 4. filio dedit, & patri fidem, quam non petebat. Moyses pe-

petiuit à Domino, vt suam gloriam videre illi conce- 2.
deret: ipse vero pollicetur vniuersa bona sua se illi o- *Exod.33.*
stensurum. Tres Reges pugnaturi contra Moab, petie- 3.
runt ab Elisæo, vt rogaret Dominum pro pluuia: quibus
dixit Dominus in manu Elisæi: *Hæc dicit Dominus, Al-* *4. Reg.3.*
ueus replebitur aquis, & bibetis vos, & familia vestra, &
cuncta animalia vestra. Parumque est hoc in conspectu Do-
mini; insuper tradet etiam Moab, in manus vestras. Oran-
te pro populo suo Ezechia Rege, respondet ei per Esai- 4.
am Prophetam Deus: *Non intrabit ciuitatem hanc Rex* *Esa.37.*
Assyriorum, & non iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam
clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem. Tota hæc
promissio erat de leuãda vrbis obsidione, & de nullo in-
ferendo detrimento: quod totum erat à Rege orante ex-
petitum. At vero præter hæc omnia, *egressus est Angelus*
Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octogin-
ta quinque millia. Plura huius rei exempla vide in Do-
minica 5. post Pascha, textu 1. Tobiæ quanta esset erga
fratres suos concaptiuos charitas, nunc verbis cõsolan- 5.
do, nunc rebus iuuando, & cæcos sepeliendo, tota eius vi-
ta declarat. Quanto vero miraculo Deus illi visum red-
diderit, quomodo filium eius ex longa peregrinatione
saluum reduxerit, & lõgam demum ac prosperam vitam
eius charitati retribuerit, eadem historia commemo-
rat. Abdias, Iesabele impia Prophetas interficiente; cen- 6.
tum ex eis, speluncis abditos, pauit. Vnde & ipse dono
Prophetiæ illustratus, quarto loco censetur in catalogo
duodecim Prophetarum. *Qui enim Prophetam accipit,* *3. Reg.18.*
mercedem Prophetæ accipiet. Beati Iob charitas erga pro-
ximos, his verbis ab vno amicorum eius prædicatur: *Ec-*
ce docuisti multos, & manus lassas roborasti: vacillantes con- *Matth.10.*
firmauerunt sermones tui, & genua trementia confortasti. *Iob 4.*
Hic autem post probationem à malis liberatus, duplicia 7.
omnia à Domino accepit. Sanctus Paulinus, Nolanus E-
piscopus, ex maxima charitate, vt vnius viduæ filium iu- 8.
uenem captiuum à Vandalis liberaret, post omnes for- *Aug. de Ciu.*
tunas suas in aliis liberandis ciuibus exhaustas, seipsum *Dei, lib.10.*
barbaro pro iuuene captiuum dedit, eiusq; horto colen- *cap.10.*
do vt mancipium seruiuit. Sed paulo post à barbaro *Greg. dial.*
agnitus quis & quantus esset, omnium ciuium suorum, *lib.3. cap.1.*

qui adhuc captiui supererant, liberatione donatus, ad
piscopatum, non minori cum gaudio quam gloria,
uersus est. Nec dissimile exemplum est Sanctuli Nur
9. *Ibid. cap. 37.* prouinciæ Abbatis, qui vt diaconum suum à Long-bardis latronibus captum redimeret, seipsum pro diacono (quem ad colloquium admissus fugere compulerat) à Longobardis trucidandum deposuit. Sed ne tam charitas sua præsenti mercede careret, cum iam in gladio feriendus exclamaret, *Sancte Ioannes, tene manum ferientis*, ipsaque manus bis immota maneret; non vitam modo suam miraculo seruatam accepit, sed & barbaris miraculo attonitis, omnes quotquot præterea habebant captiuos, liberos secum, donantibus barbaris, abduxit.
10. *In Vita eius, apud Suriū tom. 3.* Sanctus Bernardinus, grauissima peste Senis grassante, quum omnibus diu ex pura charitate ministrasset, tum sanus atque incolumis seruari meruit, tum postea sanctissimum Minoritarum Ordinis reformatorem (adhuc enim laicus erat) euasit.

3. *Confide fili.*

Fiducia in Dei misericordiam.

LOCVS moralis de firma fiducia in Dei bonitate, & Christi misericordia collocanda. Hic enim dulcissimus Iesus, videns fidem illorum qui paralyticum in lecto ante pedes eius demiserant, prima statim voce, & *filium* vocat hominem miserum; & *confidere*, certamque animo spem concipere iubet, & eodem tractu *remissa illi esse peccata* affirmat. Vno & eodem verbo Christus & misericordiam ingentem exercet, & in misericordiæ fiduciam docet: sicuti sagittarius arcum tendens, scopumque dextere attingens, & suam artem exercet, & eandem spectatores, vel discentem puerum docet. Misericordia Christi, & fiducia in eandem, totum Euangelium est plenum: nosque in variis iam Dominicis de vtraque tractauimus. Hic tamen aliqua dicenda sunt, prout Deus dabit. Est hæc enim peccatoribus primis necessaria doctrina; non vt in peccato perseuerantes, de Christi misericordia præsumant, quod hæretici hodie suos docent, per solam suam specialem fidem iustificantem, & per certitudinem gratiæ, quæ

Simile.

Do. 14. post Pent. text. 5. & aliis ibi annotatis.

Locus cōtra hæreticos.

[n]ihil aliud sunt, nisi præsumptio de Dei misericordia [&] de Christi promissionibus, absque vlla vitæ integrita[te] [a]ut emendatione, quam fine peccato esse nunquam [p]osse, eoque mortali, & ex natura sua damnante, iidem [d]ogmatizant; sed vt à peccato resurgentes; & fide ac [c]haritate ad Christum accedentes, spem statim certam [at]que fiduciam de remissione peccatorum, aliisque [C]hristi gratiis & beneficiis concipiant. Sic enim huic [p]aralytico dictum est, *Confide*, &cæt. non quum domi suę [m]aneret, nihil Christum quærens, & nihil ad sanitatem [c]onsequendam promouens, sed quum se etiam in lecto [a]d Christum deferri, & quidem propter conferram tur[b]am è summo tecto tegulas loco motas demitti fecit. [H]ac tum eius, tum etiam portantium fide perspecta, hac [e]orum qui portauerunt charitate visa, hac cooperatio[n]e feruente antegressa, iubet confidere Christus, filium [v]ocat, & peccata remittit. Præparationes, & cooperatio[n]es nostras ad Dei beneficia comparanda necessarias o[m]nino esse, in aliis iam Dominicis semel atque iterum [o]stensum est. Illis ergo ex parte, & pro posse nostro [p]ræstitis; vox Christi perpetua est peccatori pœnitenti [p]sonans; *Confide fili*. Neminem leges in Euangelio ne[q]ue à Christo, neque ab Apostolis vocatum fuisse fili[u]m, nisi hunc paralyticum tanto studio ad Christi pe[d]es delatum, & mulierem fluxum sanguinis passam, [q]uæ per turbam irrepsit, vt fimbriam tantum vestimen[ti] Christi tangeret. Adeo quosuis, & quantoscunque [p]eccatores (hi enim duo graues peccatores nobis repræ[se]ntant) ingenti compunctione & acri dolore conuer[s]os, magnoque feruore & studio ad Christi pedes pro[s]tratos, in sinum recipit Christus, peramãter in cordibus [e]orum dicẽs: *Confide fili*. Nam post peccati odium ac do[l]orem vehementem, Dei bonitatem cum eius dilectione [a]nimo complecti, moxque spem veniæ concipere, ordo [p]œnitentiæ Christianorũ docent. Vide vt Scriptura hanc [in] Dei misericordia fiduciam commendat. *Benedictus vir [qui] sperat in Domino, & erit Dominus fiducia eius & erit [qua]si lignum quod transplantatur super aquas, quod ad hu[mo]rem mittit radices suas, & non timebit cum venerit æstus: [&] erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit* *solli-*

Dom. 3. Aduent. text. 4.
Dom. 2. post Epiph. tex. 5.
Matth. 9.

Ierem. 17.

sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Amplificare hæc singula Concionator poterit. Christus de his

Ioan. 10.

in eum sperantibus dicit: *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Hæc ingens fiducia bonitatis & misericordiæ Dei sic sanctos armauit, vt quiduis arduum à Deo peterent, & petentes obtinerent.

Exempla.

In vita eius, per Amphilochium Sur. tom. 1.

2\. Diuus Basilius pro fœmina quadam, quæ horrenda sua peccata in charta descripta & consignata ei tradiderat, flebiliter orat, vt pro ipsa Deum oraret, his verbis orans; *Domine tu solus hoc præstare potes: qui enim totius mundi aufers peccata, etiam huius vnius animæ haud difficulter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt, misericordia autem tua neque dinumerari, neque inuestigari potest;* sic pro fœmina exorauit. Sanationes in Euangelio per Christum omnes huic fiduciæ de bonitate & potentia Christi concessæ sunt, vt in alio loco ostensum est.

In Prompt. Catho. Dom. 18. post Pent.

In vita eius, apud Suriũ, part. 2. ca. 1. tom. 7.

2\. Qui in hac fiducia misericordiæ diuinæ vacillarunt, duriorem Dei vindictam senserunt. Sedit aliquando apud stratum Lydvvinæ virginis, ex morbo decumbentis, sacerdos quidam satis bonæ & honestæ famæ. Sedebant ibi & complures alij. Erat tum ibi vas sinapi plenum: & cum sermo haberetur de pœnis purgatoriis, dixit tandem illi sacerdos; Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatoriis, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modo certo constaret me postea saluum fore. Ad hæc Lydvvina respirans respondit: Quid est domine quod loqueris? Quid ita parum fidis diuinæ misericordiæ? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibidem pœnas animæ, nequaquam ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos; & amicis de statu animæ eius cum Lydvvina conferentibus, illa ait: Bene habet anima eius propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si viuens plus fiduciæ collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoque purgationis in eum lata esset sententia. Quod totum illa ex reuelatione didicit, vt erat virgo sanctissima, & à prima ætate vsque ad vltimum spiritum per triginta & amplius annos lecto affixa, & perpetuis doloribus exercita, sicque purum aurum probata.

3\. Sed in quibuscunque aduersis firma in Deum fiducia, fortissima semper armatura est. Cuius rei illustre exemplum

præbuit in se S. Columbanus, multorum monasterio- *In vita eius*
rum Pater celeberrimus. Huic, quum in eremo versare- *cap. 8. apud*
tur, incidit cogitatio, vtrum potius eligeret hominum *Sur. tom. 6.*
iniuriam perpeti, an ferarum sæuitiam sustinere. Quæ cogitatio quum illi importuna esset, eumque vehementer vrgeret, crebro frontem signo crucis armans atque orans, intra se ait, præstare bestiarum ferocitatem absque aliquo peccato, quam hominum rabiem cum damno animarum perpeti. Cum hæc animo volueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextera læuaque medium ipsum cingere. Attamen manet immotus, aitque: *Deus in adiutorium meum intende*, &c. Accedunt lupi propius, oraque sua ad eius vestimenta adiungunt. Sed quum ille constans permaneret, interritum relinquunt, & per saltum peruagantur. Plura huius rei exempla vide in alia Dominica. Nam de hac fiducia in Dei bonitatem & *Dom. 4. post*
contra diffidentiam circa Dei prouidentiam & miseri- *Epip. tex. 4.*
cordiam, iam decimo dicimus. Vide Dominica 6. post Pent. textu 4. & loca illic annotata, posteaque Dominica 14. post Pent. text. 5.

4. ***Remittuntur tibi peccata tua.***

LOCVS moralis de peccatis morborum aliorum malorum caussis, Christus enim hoc loco tanquam peritissimus medicus morbum paralytici sanaturus, caussam morbi & radicem prius tollit; peccata eius remittit, quæ caussa morbi fuerant. *Morborũ caussæ peccata.*
Sic apud Ioannem infirmum illum, qui per triginta octo annos ad piscinam iacuerat, quum Christus sanasset, ait illi: *Vade,* *Ioan. 5.*
& noli amplius peccare, ne quid tibi deterius cõtingat. Mor- *Tribulationũ caussæ variæ.*
bi quidem, & aliæ calamitates, alias interdum ob caussas
a Deo immittuntur, vt vel ad Dei gloriam, sicut de cæco 1.
a natiuitate Christus dixit, quod *neq; ille, neque parentes*
eius peccauerunt, Vt cæcus fieret, sed vt manifestaretur glo- *Ioan. 9.*
ria Dei; vel ad iustorum probationẽ & laudem: vt de san- 2.
cto Iob, Tobia, & multis aliis in Scriptura clarum est. At- 3.
tamen vt plurimum morbi, persecutiones, bella, fames, pestis, & aliæ calamitates non nisi ex peccatis nostris ortum accipiunt; atque ita vnumquemque de se, suisque

afflictionibus cogitare par est, etsi de aliorum calamitatibus aliter sentire, & magis ad probationem & coronā quam propter peccata & vindictam illa à Deo inflicta esse, iudicare debemus, ne in temerario contra proximū iudicio grauiter peccemus. Sed ad nostra mala quod attinet, non in nostris peccatis ea imputanda sunt. Quando tyrannus ille Aman populum Dei voluit euertere,

Exempla.

1. conuersa ad Dominum Hester Regina, dixit: *Peccauimus in cōspectu tuo, ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Non in Regem Assuerum, non in superbum Aman, sed in sua suorumq; peccata, illud imminentis sui regis periculum reiecit, non illos, sed se, & sua peccata accusauit.

Hest. 14.

Peccatis nostris nostra mala imputāda.

2. Sanctus Tobias, quum Iudæi captiui traherentur in Niniue à Salmanasar Assyriorum Rege, videns multa mala populi sui, conuersus ad Deum, dixit: *Quoniam non obediuimus tibi, traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem.* Non crudelitati aut cupiditati barbari Regis, sed suis suorumque peccatis totum assignat.

Tob 3.

3. Sic Sāctus Daniel, post septuaginta annorum captiuitatem Babylonicam; persecutionem tantam, tam prolixā, non ipsis persecutoribus, sed suis, suorumque peccatis imputat. *Propterea peccata*, inquit, *nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem, & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.*

Daniel. 9.

4. Denique filij Israel quū adhuc sub iudicibus agerent, quoties à variis tyrannis oppressi, sua peccata, quę verę oppressionis caussa erant, agnoscentes, ad Deum confugerent, liberabantur. In qua peccati confessione perseuerantes, sic à Deo custodiebantur. *Filij Israel* (ait Scriptura) *peccatis veteribus addentes noua, fecerunt malum in conspectu Domini, & seruierunt idolis*, &cæt. *Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthiim, & filiorum Ammon: afflictiq; sunt & vehementer oppressi per annos octodecim*, &c. Et *clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccauimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, & seruiuimus Baalim. Quibus locutus est Dominus: Non addam vt vltra vos liberem. Ite & inuocate deos quos elegistis, ipsi vos liberent in tempore angustiæ. Dixeruntq; filij Israel ad Dominum: Peccauimus, Redde tu nobis quicquid tibi placet: tantum nunc libera nos.* Hæc illi, moxq; per Iephte liberati sunt. Nempe meminerant

Iudic. 10.

quod

quod illis Moyses prędixerat, sola peccata populi in caussa esse, quod à Deo derelicti in manus Gentium traderētur. Sic enim Moyses: *Nisi audieris vocem Domini Dei tui, percutiet te pestilentia & morbis, scabie quoq; & prurigine.* Deut. 28.
Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate, & omni penuria. Quid, quod ipsi Ethnici hoc nō ignorarūt, vitæ huius calamitates ex nostris peccatis nasci; Cum Iona in Tharsis fugiēte, magna oriretur 5.
in mari tempestas, nautæ ipsi homines gentiles diligēter inquirunt, quis ex ipsis per scelus aliquod suū tantæ turbationis caussa esset. *Venite* (inquiunt) *& mittamus sortes,* Ioan. 1.
& sciamus quare hoc malum sit nobis. Quumque cecidisset sors super Ionam, dicunt ei: *Indica nobis cuius caussa malū istud fit nobis? quod est opus tuum?* &c. Agnoscunt aliquod peccatum Ionæ, huius tempestatis caussam fuisse.

Certe morborum caussas peccata esse, Scriptura clare docuit, dicens de Deo: *Increpat quoq; per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit.* Ezechias Rex, quum ex ingenti morbo conualuisset, agnoscens propter peccata sua eo se afflictum fuisse, sic cecinit: *Ecce in pace*, id est, in sanitate iam collata, *amaritudo mea amarissima,* de qua prius dixerat: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Tu autem eruisti animam meam, vt non periret, proiecisti post tergum tuū omnia peccata mea.* Sciebat enim, nisi remissis prius peccatis suis, sanitatem tanto miraculo consequi se non potuisse Propter peccatum non debitæ venerationis circa venerabilem Eucharistiam, dicit Corinthiis Apostolus: *Propter hoc inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Moxque addit: *Si nos ipsos diiudicaremus,* confitentes & puniētes peccata nostra, *nō vtiq; iudicaremur: Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.*

Morborum caussæ peccata.
Iob 33.
Esa. 38.
1. Cor. 11.

Hoc ita insitum & firmum habuit Ecclesia, morborum caussas peccata esse, vt tandem lege tulerit Papa Innocentius, in Concilio generali Lateranensi, vt medicus ægrotum visitans, non prius ei medicamēta corporis subministret, quam spirituali suo medico peccata confessus fuerit. Auicennæ quidem, Galeni, & vulgarium medicorum sententia est, ne ægrotis tristia nuntientur. Sed qui hoc docuerunt, nūc in inferno ardent, & per hanc animæ

De pœnit. & remiss. cap. Cum infirmitas. n. 15.

incuriam alios eos secum pertrahunt. Vero Christiano peccatorum expiatio, aut res tristis esse non debet; aut si tristis est, satius fuerit, corpus ex aliqua iustitia periclitari, quam animam retenta morbi caussa certo perire.

Simile. Certe, sicut ex eadem terra, ex qua argentum depromitur, si in cacabo aqua ebulliente igni apponatur, plumbum quoque educitur, quia terra ipsa decocta partim sursum ascendit in superficie natans, & fit argentum, partim vero deorsum descendit, & ex ea fit plumbum, vt scribit Plinius: eodem modo, quum terram hanc, & lutum corporis nostri, Deus igne ægritudinis, aut caussis tribulationis decoquit, pars eius in ima descendit, & per impatientiam & cordis duritiem deterior fit, quales sunt reprobi & impij; pars eius sursum se erigit, & Dei manum salutarem agnoscit, fitque argentum, adeoque aurum purissimum, quales sunt electi & boni. Sic quidam ex Patribus, adolescenti ęgroto, salutem à se poscenti, respondit: *Rem tibi necessariam cupis auferri. Si enim aurum es, per ignem probaris: si ferrum es, rubiginem amittis.* Sed & S. Brigitta, quum pro Algotio Dominicano, doctore Theologo, qui iam senex orbitate oculorum, & calculi doloribus cruciabatur, Deum precaretur, responsum accepit: *Ille stella micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam eius.* Sic D. Petrus rogatus vt Petronellam filiam suā spiritualem à febre liberaret, respondit illam febrem animæ eius saluti expedire: quamquam, vt suam quam à Deo acceperat sanādi potestatem ostenderet, eam confestim à febri liberauit: quā tamen postea eam denuo corripi permisit. Sic S. Timotheus frequentes passus est infirmitates, non pro peccatis, sed ad patientiæ probationem.

Natur. hist. lib. 32.

Exempla.

Granat. to. 1. de Sanctis, pag. 71.

Apud Suriū to. 4. pa. 350. Marcellus Præf. in actis Nerei & Achiles mart.

1. Tim. 5.

Simile. Sane sicut aqua de se nullum habet saporem, acquirit tamen vel ex ratione terræ, per quam transiens percolatur, vel ex calore solis desuper, qui vel dulcedinem inducit, eleuando subtilecius, & humidum aereum quod pinguescit admiscendo, vt in fluuiatili; vel salsedine imbuit totum eius terrestre comburendo, vt in vasto mari: sic omnis tribulatio, ipsaque corporis ægritudo, per se res indifferens est, nec vllam habet ex se, nisi ex animi ipsius habitudine, vel tristitiam, vel con-

Tribulatio pro ratione subiecti operatur.

consolationem, vel bonum; vel malum; sed fit sapienti aut dura, tristis, acerba, calamitosa, atque adeo perniciosa, ex ratione terræ per quam transit, ex ratione terreni hominis, nec nisi terram, & terræ bona concupiscentis animi (illi enim molestissima sunt omnia quæ corporis voluptatem interpellant) aut iucunda, grata, læta, vtilis, & meritoria, ex ratione diuini amoris, quo animus superne accensus, non tolerat tantum æquanimiter, sed & accepit perlibenter, quæcunque Dei manus in eo operatur. Hic enim diuini amoris calor, tum terrestrem omnem patientis affectum, per falsam & amaram de peccatis contritionem comburit atque exhaurit; tum in spem veniæ, meriti, ac gloriæ animum eleuans, mediãte humili ac sancta patiẽtia, ingentem animo dulcedinem ac consolationem adfert.

Hinc fit, vt tribulationum expertes, in suis peccatis obdurati maneant. Sãctus Ieremias, exponens caussam, cur Moab populus impius scelera sua nunquam relinquerit, ait: *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fecibus, nec trãsfusus est de vase in vas, & in transmigrationẽ non abijt, idcirco permãsit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus.* Docet ideo illũ populũ in suis perpetuo sceleribus perstitisse, quia nec captiuus abductus est, vt filij Israel; nec vlla aduersa fortuna exercitatus. Quemadmodum enim vas prauo odore aut liquore semel perfusum, eundem semper retinet nisi fecibus omnibus eiectis, & aqua calida decoctum, vel etiam flammis adustũ, nouo liquore imbuatur: sic animus peccatis assuetus nõ resipiscet, nec nouum saporem induet, nisi aliqua bona tribulatione decoctus atq; adustus, noua & saniora consilia accipiat. Facit nempe Deus in peccatoribus lucrandis, quod peritus piscator in capiendis hamo piscibus. Nam vt ille longa arundine piscando, vbi escã piscis magnus acceperit, non statim illum violenter ex aquis extrahit, ne vel escanondum satis alte in stomachum demissa hamum excutiat, vel etiam sua magnitudine & recenti adhuc robore, filium abrumpat; sed escam quidem totam deuorari, & hamum altius infigi, piscemq; ipsum, vt ab hamo se extricet, diu in aquis eluctari & fatigari permittit, posteaq; fatigatum iam, & penitus hamo con-

Exemplũ.

Ierem. 48.

Simile.

Aliud.

Tribulatio peccatorib. necessaria.

fixum, piscem molliter & falliciter ad ripam trahit: sic omnino Deus homines peccatores pro sua ineffabili bonitate piscaturus, & ex peccati limo ad salutis æternæ ripã educturus, escam quidẽ illis proponit, æternæ gloriæ præmium; sed vt illud arripiãt, salutarem timorem æternarum pænarum velut hamum subijcit, vt partim gloriæ desiderio accensi, partim diuino timore capti, peccata deserant. Sed quia ex affectionum prauarum aquis, quibus peccator immergitur, statim educi non potest, nec tam cito veternum suum excutere; vt diuini timoris hamus altius pectori infigatur, & tenacius adhæreat, variis cum tribulationibus Deus exercet, quæ timorem iustitiæ diuinæ vehementer animo incutiunt, maxime corporis ægritudo grauis, aut amittendæ vitæ periculum; vt istis diu fatigatus atque vexatus, Deique timore altissime impresso concussus, gloriæque, & alterius vitæ desiderio totus inflammatus, ita facile, nulloq; negotio viam virtutis capessat, iuste ac sancte vitam deinceps instituat, sanitati redditus; qui alioqui prosperis reb. vsus, & Dei timorem facile deponeret, & alterius vitę gloriam cito negligeret. Sunt ergo vt remedia peccatorum afflictiones, si causæ afflictionum peccata; Simulatque cœperunt filii Israel mortuos Ioiada sacerdote, sub Rege Ioas idola colere, & veros Dei Prophetas interficere, & inter alios Zachariam Ioiadæ filium, qui iussu Regis inter templum & altare interficiendus dixit: *Videat Dominus, & requirat:* statim, *euoluto anno ascendit contra Ioas exercitus Syriæ, venitque in Iudam & Hierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque vniuersam prædam miserunt Regi in Damascum. Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum tradidit Dominus in manibus eorũ infinitam multitudinem, eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia.* Contra, aduersus filios Israel in deserto nec Balac Rex Moab quicquam mali facere, nec Balaam Propheta eius quicquam maledicere potuit, quia *non erat tunc idolum in Iacob.* Est nempe peccatum, sicut gladius in corde, & sicut serpens in sinu; sicut venenum in stomacho, sicut latro in domo. Vulnerat naturam, mordet conscientiam, extinguit charitatem, expoliat omni Dei fauore

Exemplũ.

2. Paral. 24.

Num. 24.

Similia.

Peccatum quid.

fauore donisque gratuitis. Vnde Propheta Regius: *Propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam, animam eius.* Quod Achior de toto populo Israelitico fideliter Holopherni retulit, dicens; *Quotiescunque præter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium: quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi:* hoc & in quolibet fideli verum est, cuius non minorem curam Deus habet, quam totius illius populi, qui typus fideliũ erat, habuit. Quotiescunque præter Deum suum alterum colunt iusti, & electi Dei, alicui peccato mortali consentientes, (hoc est enim alterum Deum colere, vt alibi ostensum est) grauiter à iusto, & amante *Domino corripiuntur, ne cum hoc mundo* impiorum impuniti in hac vita, *damnentur* in perpetuum. Ægritudine igitur, aut qualibet accedente calamitate, primum remedium est, vt, omnis peccati affectu deposito, Deo nostro reconciliemur. Psalm. 38. Iudith. 9. 1. Cor. 11.

5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?*

Cogitationis peccata.

LOCVS moralis de peccato cogitationis, solo animo & voluntate concepto. Pharisæi enim hoc loco à Christo arguuntur, quod intra se dicerent, *Hic blasphemat*; quod sola cogitatione male sentirent, & de facto seu verbis eius, secus iudicarent, quam par erat. Adeo displicet Deo vel iniqua cogitatio, cum aliqua deliberata prauitate coniuncta, etsi nec verbo, nec opere foris adhuc se exerat, clamat Propheta: *Laua à malitia cor tuũ o Ierusalẽ, vt salua fias. Vsq; quo morabũtur in te cogitationes noxiæ?* Non increpat eo quod veniant, se quia morantur cogitationes malæ, quia primi motus cogitationum in potestate nostra non sunt, vt alibi ex S. Augustino dictum est. Vnde & alius Propheta: *Væ qui cogitatis inutile, & operamini malũ in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorũ.* De cogitationib. loquitur ita deliberatis, vt in proximã lucem protractæ, & in opus prauum deductæ fuerint. Nempe origo omnium malorum, cogitationes malæ sunt. Qui in illis se oblectat, celeriter in opus impium, & Dei Ierem. 4. Mich. 2.

Pro.12. & Dei maledictionem fertur. Vnde Sapiens: *Qui bonus est* (intentione scilicet & desiderio) *hauriet gratiam à Deo: qui autem confidit in cogitationibus suis,* peruersus scilicet, *impie aget.* Hoc aliis verbis Christus dixit: *Si oculus tuus nequã est, totũ corpus totum tenebrosum erit:* si cogitatio & intentio improba est, tota actio peccatum erit, & opus tenebrarum. Et iterum, *Ex corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes,* &c. Vide hac de re plura Dom. 5. post Pent. tex. 2. & paulo superius Dom. 16. tex. 3.

Matth. 6.

Matth. 15.

Simile. Sicut aliqui nodi facile fiunt, sed difficulter soluuntur, vt in serico filo videmus, quod propter sui subtilitatem celeriter trahitur, & facillime constringitur, & ex eadem causa difficillime soluitur; sic cogitationum peccata facillime contrahuntur, hominemque incautum ingenti reatu celeriter constringunt, sed non tam facile excutiuntur vt in odio, amore turpi, superbia, inuidia, quotidiana docet experientia: quæ celerrime suscipiuntur, sed difficillime deponuntur. Tanto cautior & circumspectior quisque debet esse, qui semel prauo affectui morem animo gerat. Quemadmodum enim in papyrum albam si litura cadat, non ita vnquam facile abraditur, quin aliqua macula relicta inhæreat, maxime si paulo acrius & crassius atramentum fuerit; sic atra, & spurca & odiosa cogitatio, amoris turpis, odij, inuidiæ, superbiæ, si altius animo semel insederit, non nisi magno studio & labore sic excutietur, vt aliquam sui labem animo tamen post se non relinquat: quas labes peccati reliquias, velut ligni assulas aut ferri ramẽta in vulnere inflicto relictas, Theologi vocant. Ibi ergo maxime obseruare peccatum oportet, vbi nasci solet. Si à domo mentis, vel ad momentum domina ratio discedit, quasi absente domina, cogitationum se clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat. Vbi autem ratio ad mentem redierit, vel si in ea stabilis & fixa manet, omnis confusio tumultuosa quiescit, & quasi ancillæ ad iniunctum opus totæ cum silentio cõuertuntur. Vnde Sapiẽs: *Qui conturbat domum suam possidebit ventos.* Qui mentem malis cogitationibus perturbat, aditum prębet dæmonibus. Quomodo autem siue luxuriosus, siue odio flagrans, siue auarus, siue superbus

Cogitationes facile implicant.

Aliud.

Simile.

Prou. 11.

bus & ambitiosus, densos in corde cogitationum tumultus voluunt, & iuxta illud Iob, *ædificauit sibi solitudines*, vide eleganter & prolixe explicantem D. Gregoriũ in moralibus, vbi sic scribit: *Omnes, qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur: dumq; desideriorum turbas intra se excitant, prostratam mentem pede miseræ frequentationis calcant. Alius namque iuri se luxuriæ subdit, atq; ante mentis oculos schemata turpium perpetrationum fingit, & cum effectus non tribuitur operis, hoc crebrius agitur intentione cogitationis. Voluptatis perfectio quæritur, & concussus eneruiter animus, hinc inde & sollicitus & cæcatus, occasionem nequissimæ expletionis rimatur. Mens itaq; hæc quasi quẽdam populum patitur, quæ insolenti cogitationũ tumultu vastatur: Alius iræ se dominio strauit, & quid in corde, nisi iurgia, etiam quæ desunt peragit? Hic sæpè præsentes non videt, absentibus contradicit, intra semetipsum; contumelias profert & recipit, receptis autem durius respondet; & cũ qui obuiet, nullus adsit, magnis clamoribus, rixas in corde componit. Turbam itaque hic intus sustinet, quem pondus vehemens inflammatæ cogitationis premit. Alius iuri se auaritiæ tradit; & fastidiens propria, aliena concupiscit. Hic plerunque concupita adipisci non valens, diem quidem in otium, noctem vero in cogitationem versat. Torpet ab vtili opere, quia fatigatur illicita cogitatione. Consilia multiplicat, & sinum mentis cogitationum inuentionibus latius expandit. Peruenire ad concupita satagit, atque ad obtinenda hæc, quosdam secretissimos caussarum meatus quærit. Qui mox vt in caussa aliquid subtile inuenisse se æstimat, iam se obtinuisse, quod concupierat, exultat: iam quid etiam adeptæ rei adiũgat, excogitat: atque quomodo in meliori statu debeat excoli, pertractat. Quam quia iam quasi possidet, mox insidias inuidentium considerat, & quid contra se iurgij moueatur; pensat, & exquirit, quid respondeat: & cum rem nullam teneat, iam in defensione rei quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamuis enim nihil de concupita receperit, habet tamen in corde iam fructũ concupiscentiæ, laborem rixæ. Alius se tyrãnidi superbiæ subijcit, & cor miserum, dum contra homines erigit, vitio substernit. Honorũ sublimium infulas appetit, exaltari successib.*

Mora. in Iob lib. 4. cap. 33.

Luxuriæ cogitationes.

Iræ tumultus.

Auaritiæ strepitus.

Superbiæ phantasmata.

exqui-

exquirit: totúmq; quod esse desiderat, sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit, iam quasi tribunali præsidet, iam sibi parere obsequia subditorum videt, iam cæteris eminet, iam aliis mala irrogat, aliis quæ interrogauerint recompensat. Iam apud semetipsum stipatus cuneis in publicum procedit, iam quibus obsequiis fulciatur conspicit, qui tamen hæc cogitans solus reperitur. Iam alia conculcat, alia subleuat: iam de conculcatis satisfacit odiis, iam de subleuatis recipit fauores. Qui igitur tot phantasmata cordi imprimit, quid aliud iste quam somniorum vigilans vidit? Qui tot rerum caussas quas fingit, tolerat, nimirum intrinsecus natas, ex desideriis turbas portat. Hoc totũ astu diaboli fit, *qui operatur in filiis diffidentiæ*, & à prauis desideriis & cogitationibus suos cõquiescere nunquam desinit. Sicut enim sus (vt scribit Plinius) interdum viginti filios parit, & quandoque omnes deuorat præter primum, & primo primam mammillam dat: sic diabolus, quamuis in homine multa vitia, quasi multos filios, pariat, tamẽ quia prima omnium radix in corde est eiusq; praua intentione. vt hanc suam primogenitã perpetuò alat atque conseruet, de cęteris peccatis & actibus vitiosis parum sæpe sollicitus est, vt in hypocritis, superbis maleuolis, inuidis maximè apparet: quorum externi actus sanctorum sunt; sed quod intus est, totum fætet, & abominabile coram Deo est Hanc igitur cordis humani corruptelam quasi castrum diabolus occupat, & hominis dominium tenet. Vnde beatus Gregorius: *Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas & terminus ab hoste callido securè possidetur. Quoniam totam arborem sibi ferre fructus conspicit, quam veneni dente in radice vitiauit.* Et iterũ alio in loco. *Apud homines cor ex verbis, apud Deum verò verba pensantur ex corde.* Debet igitur primò & ante omnia cor reformari; deinde exteriora opera, vel emendari vel ordinari poterunt. Sicut enim aranea, fracta tela; non egreditur ad venandum nisi prius illa reformata, quam semper à medio incipit reparare, nihil extrema reputans, quam diu medium fractum manet: eodem modo animam per peccatum vitiatam vt reformes ac redintegres, à corde incipiendum est, totusq; peccati affectus deponendus, cogitationes & mala desideria penitus excutienda. Sic enim exterio-

2. Thess. 2.
Natur. hist. lib 8. cap. 50.
Simile.
Moral. lib.
Mor. in Iob lib. 26. ca. 7.
Simile.

exteriora tua opera facile correxeris; atq; in iustitiæ tramitem direxeris. Vnde Christus Pharisæis: *Pharisæe cæce munda prius quod intus est calicis & paropsidis, vt fiat, id quod deforis est, mundum.* *Matth. 23.*

Quemadmodum quando castrum principis ab hoste impugnatur, nec pacifice cum eo transigere Princeps potest, sed vi, & armis defendendus locus est, prima cura esse debet, attente considerare, si qui in ipso suo castro sint qui pacem turbent, & hosti faueant, moxq; illos penitus eiicere, aut etiam è medio tollere; deinde vero castrum fortiter munire, & diligenter clausum tenere conuenit: eodem modo agendum nobis est, vt castrum animæ nostræ (quod perpetuo impugnat diabolus, caro, mundus, nec pacem cum illis habere, in hac militia dum sumus, possumus) rite ac debite custodiatur. Ante omnia prospiciendum est, ne qui intus in corde lateant hostes, praua desideria, corruptæ cogitationes, intromissæ per consensum diaboli suggestiones. Hæc enim omnia pacem animæ turbant, cum hoste conspirant, & animæ haud dubie insidias struent, negotium facessent, perniciem machinabuntur; & si intus domicilium ponere permittantur, castrum nostrum hosti tradent. Sic suadet Apostolus: *Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo viuo.* Hoc enim proditionis initium, & perditionis nostræ exordium est. Omne cor malum consentiens in peccatum, incredulum est, proditorium est, discedendi à Deo consilium cepit; vt eo relicto, diabolo, carni, mundo adhæreat. Primum igitur malitia cordis per bonam contritionem apprehendenda est: quo præstito, illa statim per confessionem eliminanda, & per satisfactionem plectenda; vt ea facta iustitia, bona deinceps fiat sensuum custodia, & diligens virtutum operatio: quia per hanc anima munitur, sicut per illam clauditur. Certe sicut fons lutosus, quouis iacto lapide facile turbatur, limpidus vero & arenosus non turbatur; & sicut corpus exulceratum, quouis tactu aut impulsu læditur, sanum non; & sicut arbor vitiatæ radicis ac putrefactæ, quouis vento deiicitur, stabilis autem & firmæ radicis arbor vix vllo vento subuertitur; sic

Simile. *Cordis custodia.* *Hebr. 3.* *Similia.*

si cor hominis iam corruptum cupiditatibus, auaritia, ambitione, exulceratum prauis affectibus, odio & liuore, vitiatum luxurię desiderijs, quauis mundi tentatione, quauis diaboli suggestione, quauis carnis obiecta illecebra turbatur, corrumpitur, deprauatur. Accurata igitur & arcta debet esse cordis custodia. Sicut oculos palpebrę, os labia, aures lana, manus chirothecæ, aurum arca clausa custodit, vel naturæ ductu, vel artis industria: sic cor cogitationum puritate & innocentia seruandum, & ab omni externa iniuria protegendum est. Vbi primum *cor Iudæ intrauit Satanas*, ad prodendum Christum, (scelus ab orbe condito maxime infandum) *statim exiuit.*

Similia.

Luc. 22.

Similia.

Enimuero sic se res habet. Qui toto corde Deum diligit, tota anima, tota mente (quod superius explicatum dedimus) propter cordis puritatem nulli peccato cōsentit: sicuti qui ad scopum iaculatur, vt punctum attingat, brauiumq; reportet, in illud solum toto intuitu, totaque intentione fertur. Eodem enim modo, qui Deum ante cōspectum cordis perpetuo gerit, ita illum vnum intuetur, diligit, timet; obseruat, vt nullus in animū cuicunque priuato aditus patere queat. Sicut n. *in specie hominis si vnum radatur supercilium, quam propemodum nihil corpori, & quam multum detrahitur pulchritudini, quia non mole constat, sed paritate ac dimensione membrorum*: sic in actione virtutis, si vel vna praua cogitatione animum à Deo auertas, parum in actione, sed multum in prauitate peccatum est, quia virtus ex tota caussa consistit; nec operis magnitudine, sed ordine æstimatur. Est enim virtus ordo amoris. Quare, qui vel modicum Dei oblitus, & ab eo oculos animumq; auersus, ad alia contuēda diuertit, in omne nefas, totiusq; salutis dispendium præceps fertur. Apposite D. Gregorius: *Holocaustum Deo dare, & totam mentem igne compunctionis accendere, vt in ara amoris cor ardeat, nō potest nisi qui priusquam cogitationes ad opus prodeant, internos suos motus sollicite circumspiciens, frenat. Vnde recte inopinata morte extinctus Isboseth dicitur, quem & scriptura sacra non in domo ostiarum, sed ostiariam habuisse testatur, dicens: Venientes filij Remmon, Rechab & Baana, ingressi sunt feruente die domum Isboseth; qui dormiebat super stratum suum, meridie. Ingressi sunt autem domū & ostia-*

Aug. de Ciu. Dei lib. 11. cap. 22.

Animus à Deo auersus.

Mora. in Iob lib. 1. cap. 36.

2. Reg. 4.

& ostiaria domus purgant triticum obdormit: sumentes Allegoria.
spicas tritici, latenter ingressi sunt, & percusserunt eũ in in-
guine. Ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia discer-
nendo virtutes à vitijs separat. Quæ si obdormierit in mortem
proprij domini sui, insidiatores admittit, quia cum discre-
tionis sollicitudo cessauerit, ad interficiendũ animũ malignis
spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollũt, quia mox bo-
narum cogitationum germina auferũt, atq; in inguine feri-
unt, quia virtutẽ cordis, delectatione carnis occidũt. Nequa-
quam vero Isboseth iste hac morte succumberet, si non ad in-
gressum domus mulierem, id est, mollem custodiam armentis
aditum deputasset. Fortis namque virilisque sensus præponi
forib. cordis debet, quem nec negligentia somnus opprimat,
nec ignorantiæ error fallat. Vnde bene & Isboseth appellatur,
qui custode fœmina hostilibus gladijs nudatur. Isboseth quip-
pe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui for-
ti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se a-
gere existimat (vt omnis hypocrita, ambitiosus, auarus,
inuidus, qui vitijs suis virtutem prætexunt) subintrantia
vitia nescientem necant. Tota itaq; virtute muniendus est
aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent Iob 1.
foramine neglecta cogitationis. Hæc Gregorius. Hoc san-
ctus Iob fecit, qui consurgens diluculo, offerebat holocausta
per singulos filios suos, dicens: Ne forte peccauerint filij mei,
& benedixerint Deo in cordibus suis. Qui de cordib. filio-
rum sic sollicitus fuit, de suo magis erat. Hanc eius dili-
gentiam imitari debemus.

6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem*
hominibus.

LOCVS moralis de honorando sacerdotio ad Dei Sacerdotiũ
gloriam, qui talem illis potestatem dedit. Sicut e- honorádũ.
nim turbæ hoc loco Christum honorarunt, Deo
gloriam dantes, qui dedit talem illi potestatem, vt in
terris peccata remitteret; sic omnes fideles sacerdotium
à Christo institutum honorare debent, Deum glorifi-
cantes, qui sacerdotibus nouæ Legis talem potestatem Ioan. 20.
dedit, vt, quorũ remiserint peccata, remittantur eis, & quo-
rum retinuerint, retenta sint. Talis sane & tãta hæc pote-
stas est, vt nec Angeli in cœlo, nec ipsa Beata virgo mater

Christi, in terris eam exercere permittantur; sed soli Apostolorum in Ecclesia Apostolica, & Catholica successores, quibus hanc potestatem amplissimam dedit. Sunt autem hoc nomine honorãdi sacerdotes, vt Deus in illis glorificetur, qui talem illis potestatem dedit. Cum imaginem bene exactéque depictam videmus, & laudamus,

Simile.

ipsum profectò artificem magis laudamus. Cum Iudæi Christo maledicerent, dœmoniacum eum, & Samaritanum vocantes, hanc iniuriam patri, qui eum misit, illatã fuisse docet, dicens; *Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet.* Docet in ipsius doctrina, eiusq; obedientia, Deum Patrem honorificari, in eius contemptu Deũ Patrem grauiter offendi, qui Filij sui gloriam quærit, & negantes iudicat. Sic alibi dixit, etiam suos ministros & futuros sacerdotes includens: *Qui recipit vos, me recipit, & qui recipit me, recipit eum qui misit me.* Sicut Pater in Filio, sic Dei Filius in suis ministris glorificari vult, quia *sicut Pater misit Filium in mundum, sic & ego (ait ipse) mitto vos.* Vtique non secus vt audiantur & honorentur, quam vt doceant quę pręcipit illis, aut pro nomine eius patiantur: non secus ad debitum à subditis honorem, quam ad magisterij officium: non secus ad gloriam, quam ad cruces. Pharao, Rex Ægypti, non solum voluit ipsi Ioseph potestatem dare, vt ad notũ eius vniuersa Ægyptus moueretur; nec solum ipse eum honorare, *donans illum regio annulo, & imponens digito illius,* verum etiam iussit, vt hoc ipso honore ab vniuerso populo afficeretur, iubens *vt omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent vniuersæ terræ Ægypti.* Nabuchodonosor, audita somnij sui de statua admirabili expositione, adorauit Deum dicens: *Vere Deus vester Deus deorum est, & Dominus Regum, reuelans mysteria.* voluit prætereà ipsum quoq; Danielem honorare. Vnde sequitur; *Tunc Rex Danielem in sublime extulit, & constituit eum Principem super omnes prouincias Babylonis.* Sic Deus ad suam maiorem gloriam suos in re maxima ministros honorari vult.

Qui Christum diligit (ait S. Chrysost.) *qualis quãtandem sacerdos sit, ipsum quoq; diligit, quonia per eum im-*

Ioan. 8.

Matth. 10.
Ioan. 7.
Missio sacerdotum.

Exemplũ.

Genes. 41.

Daniel. 2.

Hom. 20. in 1. ad Thess.

menda

menda mysteria consecutus est. Baptismum, Eucharistiam, peccatorum remissionē. *Dic mihi, si cupidus visendi regias auro multo splendentes, & lapidū pretiosorum splendore vndiq; coruscantes, inuenires eum qui claues haberet, is autē rogatus abs te, confestim illas reseraret, introq; remitteret, an non illum præ omnibus honorares? an non æque vt oculos tuos diligeres? Sacerdos vero tibi cœlū aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris? Si vxorē habes, an non eum qui tibi eam cōciliauit, omniū maxime amas? Ita si Christum amas, si amas regnū cælorum, agnosce eos, per quos illud habes. Quapropter dicit Apostolus. Propter opus eorum pacem habete cum illis:* Hęc ille. Ait quippe ibi Apostolus, & verbis efficacissimis hortatur: *Rogamus vos, fratres, vt noueritis eos* (non quidē simplici scientia, qua carere non poterant, sed affectuosa cogitatione) *qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorū.* Opus quippe pastoris & sacerdotis est multa maiestate plenum consecrare corpus Domini; regenerare Deo mortuos; remissionē peccatorum date. Vnde iterum D. Chrysostomus: *Si videntes viri alicuius sæculari dignitate insignis familiarem operam damus, vt, quantum possibile est, illi præstemus obsequium, cogitantes quod, quæ illi fiunt, eius domino accidant, & quod ille familiaris, vbi significarit patrono suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet; multo magis hoc erit apud vniuersorum Dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum benignitatem & compassionem declararit; Dominus quæ fiūt sibi propria faciens, promittit se in regnū introducturum eos, qui aliquid boni ei fecerint.* Hæc ille. Nempe si in extremo iudicio remunerat eos Christus amplissime, qui vni ex minimis eius opus misericordiæ impenderint; quanto magis remunerabit eos, qui maximos eius illiq; officio ac munere coniunctos, debito amore complexus, & honore prosequutus fuerit? Quod ne quis dubitaret, diserte prædixit bonus magister: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.*

Sacerdotalis potestas per se honoranda.

1. Thess. 5.

Hom. 99. in Genes.

Simile.

Matt. 10.

Adde his, quod vocatio & potestas ipsa sūmo honore digna est. De qua re sic Chrysostomus: *Rex aliquis, si cui ex subditis suis honorem hunc impartitus fuerit vt potestatem habeat, quoscunque velit, in carcerem coniiciendi, & eosdem*

De Sacerdo. lib. 3.

Simile.

rursus relaxandi, is nimirũ beatus ac mirandus omniũ iudicio fuerit. At vero qui à Deo tãto maiorem accepit potestatẽ, quanto cœlũ terra pretiosius est, quanto etiam animæ corporibus præstant; hic itane vilem à Deo dignitatẽ nonnullis accepisse videri debet? Vide plura apud eundem eodem libro, qui totus fere in hoc argumento est. De hac re etiam D. Clemens: *Videntur mihi, qui loquuntur verbũ veritatis, & qui illuminãt animas hominũ, similes esse radijs solis, qui si processerint, & apparuerint mũdo, celari vltra, aut occultari nullatenus possunt, dũ non tã videntur ab hominibus, quam videre omnibus præstant.* Glorificandus ergo Deus ab omnibus Dei seruis, qui talem potestatem dedit hominibus, etsi eorum conseruis. De hac materia iam in vna aut altera Dominica multa diximus, quæ in hunc locũ conferri poterunt. De vera & indubitata remissione peccatorum per Ecclesiæ sacerdotes facta, & à Christo accepta, in altero Promptuario Catholico contra hæreticos disputatum est, Dominica in Albis, & in hac præsenti.

Li. 8. Recog.

Dom. 3. post Epiph. tex. 4.
Dom. Pass. text. 4.
Dom. 13. post Pent. tex. 4.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIX. POST PENTECOSTEN.

Matth. 22.

OQVEBATVR Iesus principibus sacerdotum, & Pharisæis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis; Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt. Rex autẽ cũ audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.

Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit autem Rex, vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, Ibi erit fletus, & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.* De ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato.

2. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.* De peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis damnationis caussa.

3. *Iterũ misit alios seruos, dicens, Omnia parata sunt.* De Dei benignitate ac prouidentia circa salutẽ hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum.

4. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.* De ingratitudine & negligentia humana circa caussam salutis æternæ.

5. *Alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suã.* De rerum temporalium amore inordinato.

6. *Reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.* De impietate & crudelitate persecutorum fidei pietatis, & Ecclesiæ.

7. *Rex autem, cum audisset, iratus est, & missis exercitib. suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.* De certa ac infallibili iustitia ac vindicta Dei contra omnes fidei Catholicæ persecutores.

8. *Amice, quomodo huc intrasti, nõ habens vestẽ nuptialẽ.* Contra pseudochristianos, & nostri temporis politicos.

9. *Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eũ in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentiũ.* De pseudochristianorũ, & maxime politicorum æterna & horrida pœna.

10. *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.* De paucitate saluandorum, locus ad timorem vtilis.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.*

Incarnationis Dominicæ beneficium.

LOCVS moralis de ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato. Nuptiæ enim quas Deus (qui homo Rex hic vocatur, quia hominum Rex amantissimus est) fecit Filio suo vnigenito, & ad quas vocat inuitatos, sũt illa admirabilis vnio & coniunctio hypostatica Filij Dei, cum natura & carne humana, quando *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Tunc enim facti sunt Deus & homo, *duo in carne vna:* duæ naturæ in vna persona. Tunc etiam facti sunt Deus & humana natura per gratiam adoptatam in filios Dei, nõ duo in carne vna, vt in matrimonio carnali; sed duo in spiritu vno, per coniugium spirituale, quod *Sacramentum*, seu mysterium *magnum*, merito Apostolus vocat, *in Christo, & in Ecclesia.* Ex hoc enim matrimonio, ex his nuptijs inter Filium Dei & omnes electos, nõ minus arcta coniunctio, per copulam & vnionem spiritualem, inter Deum & animam sibi desponsatam facta est, quam inter virum & fœminam per copulam carnalem fieri solet. Huius autem coniunctionis huius desponsationis cũ Deo, harum nuptiarum Filij Dei beneficia, dotes, munera, honores, gratiæ infinitæ multo maiores & ampliores sunt. Primum, *quotquot receperunt eum,* inuitati ad has nuptias, *dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Deinde: *Si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Rursum, vt boni filij essemus, non fide tantum, & vno quodam gradu, sed charitate quoque & perfectius vniti: *Misit Deus Patri Spiritũ Filij sui in corda nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Accepimus enim per hanc desponsationem nostram cum Deo, per Christum. *Spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater.* Iam vero accepto hoc *Spiritu promissionis*, seu repromisso per Christum Apostolis suis, & Ecclesiæ suæ, tum in sermone vltimo post cœnam in horto, tum, quum ad patrem ascenderet, iubens suos expectare in sancta ciuitate, *donec induerentur virtute ex alto,* hoc, inquam, accepto Spiritu, id est, *diffusa charitate in cor-*

Ioan. 1. Ephes. 1.

Nuptiarũ Filij Dei dotes.

1. Ioan. 1.
2. Rom. 8.
3. Galat. 4.

Rom. 8.
4. Ephes. 2.

Actor. 1.
Rom. 5.

in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, (*Spiritus* enim *promissionis*, id est, ignita charitas, quam in die Pentecostes Apostoli acceperunt, nos in Baptismo, & Confirmationis sacramento per manuũ impositionem accipimus) habemus *pignus hæreditatis in* corde nostro, & *testimonium Spiritus in nobis, quod sumus filij Dei.* Per hanc enim charitatem *compatimur Christo, vt conglorificemur ei.* Per hanc charitatem *Deus manet in nobis, & nos in eo.* Per hanc charitatẽ sumus vnus spiritus cum Deo. *Qui enim adhæret Deo, vnus Spiritus est.* Per hanc charitatem seruamus mandata Dei. *Qui enim diligit me, sermones meos seruabit;* vt seruantes ea, salui fiamus. *Si enim vis ad vitam ingredi, serua mandata.*

Spiritus promissionis quid.

Ephes. 2. *Rom.* 8. 5. 1. *Ioan.* 4. 1. *Cor.* 6. *Ioan.* 16. *Matth.* 19.

Ad has nuptias inuitauit humanum genus Deus, à principio quidem orbis conditi, per fidem in Mediatorem venturum, mittens subinde seruos suos, Patriarchas & Prophetas, qui homines hanc fidem docerent; postea vero, *occisis iam tauris & altilibus*, immolata victima Filij Dei, & agno occiso, qui quidem *occisus fuit ab origine mundi*, tum quia ita futurum Deus prædestinauerat; tum quia ab eo tempore pretium eius, & virtus valuit habentibus fidem Mediatoris: sed nunc occiso non spe & fide tantum, sed & reipsa; per alios seruos, Apostolos, & eorum successores, perpetuos verbi Dei præcones, homines semper inuitat. Omnia parata esse affirmat. Quicquid vel ad præcedentium delictorum remissionem, vel ad futuram totius vitæ renouationem, vel ad animi prudentiam, fortitudinem, patientiam, vel ad futuræ gloriæ beatitudinem necessarium fuit, iam totum per nuptias Filij sui, *Homo Rex*, Deus pater, explicatum & perfectum dedit. *Qui enim filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia nobis donauit?* Ipse enim *factus est nobis sapientia à* Deo, *& iustitia, & sanctificatio, & redemptio.* Ille iam *traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.* Denique, *introiuit pro nobis semel in sancta, terna redemptione inuenta, & propalata est sanctorum via.* Iuit *parare nobis locum*, veniet, & *assumet nos ad seipsum.* Postremo per has nuptias filij Dei, facti sumus *amici & domestici Dei, & ciues sanctorum. Amici* Dei sumus, quia *quæcunque audiuit à Patre suo.* Filius Dei, *nota fecit*

Inuitatio ad nuptias.

Matth. 22. *Heb.* 9.

Omnia parata.

Rom. 4. 1. *Cor.* 1.

Rom. 6. *Hebr.* 7. *Ioan.* 17. *Ephes.* 2. *Ioan.* 15.

Ioan.8. *fecit nobis.* Domestici eius sumus, quia *seruus non man*
in domo in æternum, filius autem manet in æternum: & qui
Filius Dei nos liberauit, vere liberi sumus, non serui, non
Iacob.1. hospites, non aduenæ. Ciues sumus *nouæ ciuitatis Hieru*
salem, quæ descendit de cælo (quia *omne eius donũ de su*
sum est, descendens à Patre luminũ) *à Deo parata, vt spo*
Apoc.21. *sa ornata viro suo. Gaudeamus & exultemus, & demus glo*
riam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præpar
Apoc.19. *uit se. Et datum est illi vt cooperiat se byssino splendenti &*
candido. Byssinum enim, iustificationes sunt Sanctorũ. Bea
qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Huius ciuit
tis ciues, harum nuptiarum hospites sumus. Postrem
& per has nuptias Filij Dei, facti sumus incredibili digna
Heb.2. tione fratres eius. *Qui enim sanctificat, & qui sanctifican*
Psal.21. *tur, ex vno omnes. Propter quam caussam non confundi*
fratres eos vocare, dicens: Nũtiabo nomẽ tuum fratribus m
in medio Ecclesiæ laudabo te. Nec per Prophetã modo h
prædictum est, sed & in Euangelio sic Veritas loquitu
sic filius Dei suos, fratres vocat. Dicit enim post glorio
sam resurrectionem suam mulieribus; *Ite, nunciate fra*
Matth.28. *bus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.* Hæc su
incarnati Filii Dei, & desponsationis nostræ cum eo,
nuptiarum ad quas inuitamur, beneficia, dotes, grati
honores, munera succincte & crasse delineata, quæ am
plificabit & locupletabit studiose Concionator.

Nuptiarũ carnalium & spiritualium comparatio.

Sicut in nuptijs carnalibus, est animorum vnio, ami
citia, & consuetudo arcta, omnium bonorum comm
nio, ordo subiectionis: sic in his nuptijs spiritualib
inter Christum & Ecclesiam, est vnio spiritus, ami
tia, fraternitas; est donorum & gratiarum amplissi
communicatio; est denique ordo subiectionis, vt
Ephes.5. pax in familia. Nam *vir caput est vxoris, vxorque* non
ligere tantum, sed & *obedire viro debet*; tantoque ma
obedit, quanto sincerius diligit. Sic vt pacem hab
mus cum Deo, obediendum illi est per omnia, sicut di
gendus super omnia. Iam vero matrimonij beneficiu
ex parte sponsi tanto illustrius est, quanto inæqualio
tanto preciosius, quanto carius, maiorique pretio a
labore emptum; tanto beneuolentius, quanto spon
deformior. Atqui Dei Filius humanam sibi natura
despo

desponsans, sponsam accepit vehementer obæratam, litigiosam, nudam & pauperrimam: quia delicti chirographum contra nos scriptū erat, diabolus nos sibi iure vēdicauerat, vt captiuos eius; per peccati reatum, pauperes, miserabiles, nudi omnibus virtutibus expoliati fuimus. Sponsam quoque accepit valde deformem, innumeris peccatis fœdatam: accepit rebellem & proteruā, immorigeram, inobedientem: accepit denique magno pretio emptam, pretio sanguinis sui. Postremo accepit ignobilem, & maxime inęqualem. Quare illam accepturus, *exinaniuit seipsum formam serui accipiens*, quum esset *Dominus gloriæ*. Vnde Diuus Bernardus: *Quanti te fecit Deus, ex his quæ pro te factus est, agnosce; vt appareat tibi benignitas eius in humanitate. Quanto enim minorem se fecit in humilitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate; & quāto pro te vilior factus est, tanto tibi charior esse debet.* Sic & D. Ambrosius: *Plus, Domine Iesu, debeo iniuriis tuis, quibus redemptus sum; quam operibus tuis, quibus creatus sum.*

Ecclesia sponsa deformis, obęrata, nuda, litigiosa, ignobilis, proterua & odiosa.

Philip. 3.

Serm. 22.

In Luc. li. 22.

Dixit olim suis Iudæis Moyses. *Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die quo creauit Dominus hominem super terram, à summo cœlo, vsq; ad summum eius, si facta est huiuscemodi res aliquādo, aut vnquam cognitum est, vt audiret populus vocem Domini Dei, loquentis de medio ignis, sicut audisti & vidisti.* Sed quantulum istud est, & quam exile præ nuptiis istis, quibus confectis, *audit iam sponsa vocem ipsam spōsi* & Dei *sui*, non in medio ignis, sed in persona propria, humana natura vestita: quando ipse *Principium loquitur nobis*: quādo *Verbum Dei caro factum habitat in nobis, & de plenitudine eius accepimus omnes*: quando *vnigenitus de sinu Patris ipse enarrat nobis*: quando vox de cœlo intonuit. *Hic est filius meus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*: quādo ipse sponsus suā sponsam facie ad faciem alloquens dicit; *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis*, &c. quando illum loquentem audimus, in quo *omnes thesauri scientiæ & sapientiæ reconditi sunt*: qui *quæcunq; à Patre audiuit, nota fecit nobis, in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter*. Vere non est facta huiuscemodi res aliquando: nec vlla natio tam grandis est, quæ habeat deos suos appropinquantes sibi, sicut adest Emmanuel nobis Deus noster. Adest nobis per naturā homo factus. Deus no-

Comparatio Legis & gratiæ.

Deut. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

1 Ioan. 1.

Matth. 3.

Matth. 13.

Coloss. 2.

Ioan. 15.

Coloss. 2.

biscũ, quot modis. Adest nobis per Spiritum Sanctum suum in corda nostra missum. Adest nobis per auxilia gratiæ suæ operãs in nobis per amicitiæ nexum manens in nobis; per Sacramentum passionis suæ incorporatus nobis: per fidẽ nominis sui purificans corda nostra, per charitatem diffusam in cordibus nostris accendens voluntates nostras; per magnitudinem promissionum erigẽs spem nostram. Denique sic adest nobis vt per illum Deus Pater *nos cõuiuificauerit, & conresuscitauerit, & consedere fecerit in cœlestibus*, vt sublimiter ac veraciter Apostolus scripsit. Sic Deus noster Emmanuel nomen eius. Sic enim per has nuptias, sponsa sponso, vt membra capiti, vniri atque coniuncti sumus; vt cum Christo viuificari per gratiam, cum illo simus resuscitandi per potentiam, vt cum illo cõsedeamus per gloriam. *Ephes. 2.*

Christianorum gloria. Vnde illud sequitur, vt quibus oculis Christum cœlestis pater aspiciat, eisdem nos quoque aspiciat, in quibus videlicet filij sui & spiritum, & carnem, & imaginem contuetur: Spiritum gratiæ, carnem naturæ, imaginem conformitatis ac vitæ. *Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induimus.* Christum induti, *conformes sumus imagini eius.* Hinc fit, vt non secus pro suis Deus Pater nos habeat, quam filiũ suum. *Fidelis enim Deus*, & verax verbis suis, *per quem vocati sumus in societatem Filij eius*: &, vt ait D. Ioannes. *Societas nostra est cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo.* Ad hanc societatem, amicitiam, vnionem, & omnium bonorum cum Deo communionem vocati sunt, quotquot per seruos, Prophetas, & Apostolos, ac præcones verbi Dei ad nuptias Filij Dei inuitati sunt. Vide de hoc beneficio Incarnationis Dominicę, seu nuptiarũ Filij Dei, plura in alia supra Domin. Hic locus si cui magis ad doctrinã quam ad mores facere videatur, tamen quia fundamentum est locorum omnium, quę ad mores proprie pertinentia, in hoc admirabili Euangelio tractabuntur, tractari quoque breuiter & delineari debuit. *Galat. 4.* *Rom. 9.* *2. Cor. 1.* *1. Ioan. 1.* *Domi. infr. oct. Nat. Do. text. 1.*

2. ***Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias; & nolebant venire.***

LOCVS moralis de peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis, & propriæ damnationis causa. Deus quidem per gratiam, & inspirationem internam, omnes ad beatitudinem, & filij sui nuptias inuitat; sed multos per destinatos, verbi sui prædicatores ac ministros specialiter vocat. Ex istis vocatis aliqui simpliciter credere nolũt, venire ad Deũ nolunt, viam salutis carpere nolunt. De his Christus: *Hoc est iudicium* (mundi.) *Venit lux in mundum; & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.* Maluerunt in suis tenebris perpetuo delitescere, quam ad lucẽ oculos aperire. De his Propheta: *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crediderunt verbo eius: & murmurauerunt in tabernaculis suis, & non audierunt vocem Domini.* Sicut enim Iudæi terrã promissionis contempserunt, sic infideles beatitudinis ingressum negligunt, sic mali Christiani murmurant in tabernaculis suis, id est, in voluptatibus & desideriis suis, in quibus tabernacula sua fixerunt, vt in alia Dominica dictum est, & non audiũt vocem Dei loquentis in cordis ipsorum loquentis per vocem prædicatorum suorum. Non audiunt, quia audire nolunt. Clamat Propheta: *Omnes sitiẽtes,* id est, saluari volentes, *venite ad aquas, & qui non habetis argẽtum* (id est, vlla merita, vel opera bona) *properate*, voluntatem adhibete: *emite & comedite*, pretium emendi, & titulus comedẽdi, erit voluntas vestra: *Venite, emite absque argento*, id est, absque merito vllo vestro. A nobis non exigitur aliud, quã *sitire, properare, venire*: affectu, desiderio, volũtate ad Deum tendere. Nec pulchritudinem, nec robur, nec literas, nec ingenia, nec nobilitatẽ (multi enim his omnibus carent) sed solam voluntatem Deus exigit, qua nemo caret, si velit. Nihil enim tam in potestate hominis est, quam vt velit. Et sicut voluntatem nemo cogere potest, sic nec ea carere, qui rationalis creatura est. Vocantur ad has nuptias in hoc Euangelio *debiles, claudi, pauperes ac cæci*: qui omnes isti, etsi viribus, sanitate, diuitiis, intellectu, & sapientia ad bene agendum carent, tamen

Voluntas praua cuique perditionis caussa.

Ioan. 3.

Psal. 105.

Do. 2. *Quadrag. tex.* 2.

Esa. 55.

Manual.ca. 18. tamen voluntate, nisi sua propria culpa, non carent. *Anima insignis Dei imagine* (ait S. August.) *illustris similitudinem habet in sese ex Deo, quo admoneatur semper, aut stare cum eo, aut ad eum redire. Nec solum habet vnde respiret quasi in spe veniæ, sed etiam vnde audeat aspirare ad nuptias Verbi, & cum Deo inire fœdus societatis. Hac omnia facit amor, si anima exhibeat se similem Deo per voluntatem, cui similis per naturam.*

Genes. 4. Dicente Deo Cain: *Si bene egeris, recipies; si autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit*; ne forte Cain (vt erat impius ac proteruus) diceret statim, in sua potestate non esse, bene vel male agere, sed illud quidem supra vires suas, hoc propter naturæ prauitatem, & diaboli violentiam, prçter suas vires esse; subiunxit Deus: *Sed subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*. Cœlum emere, aut infernum demereri, in tua potestate est. Venire ad nuptias, vel non venire, in voluntate eorũ, qui inuitati vocãtur, situm est. Ad Deum enim quod attinet,

1. Tim. 2. *ille vult omnes homines saluos fieri*. Ille omnes inuitat; ille omnium volũtates excitat, & excitatos adiuuat. Sed ideo

Remũd. Seb. De nat. ho. dial. 2. ca. 19. non veniũt impij, quia nolunt venire. Nihil aliud habet homo in se vere proprium, quam amorem spontaneum, qui est totus thesaurus hominis, honorabilis, pretiosus, liberalis, perpetuus, & charissimus Creatori.

Nolle venire maximũ peccatum. Dicit apud Prophetam Deus animæ peccatrici, & venire ad nuptias nolenti: *Immunditia tua execrabilis, quia mundare te voluit, & non es mundata à sordibus tuis.*

Ezech. 24. Hæc est maxime Deo inuisa impietas, quando caussa inobedientię & peccati sola improba, peruersa, & pertinax, mala voluntas est. *Vocaui, & renuistis. Ideo & ego in interitu vestro ridebo.*

Prou. 1. Similia. Qui Regi per literas & nuncios expressos, subditum ad se vocanti, respondet se venire nolle, aut de facto non venit, quia non vult venire, ille omnium iudicio grauissime in Regem peccat. Nuncij expressi Dei, qui cum literis eius nos vocant, sũt verbi Dei prædicatores. Qui pullus, gallina vocante, statim non venit, cito à miluo rapitur. Canis à domino vocatus, statim venit. Creatura ad Creatorem, filius ad patrẽ, infirmus ad medicum, egenus ad locupletatorem suum, miser ad beatificum bonum suum non venit, quia non vult venire. Ait

Ierem. 8. Propheta: *Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.*

uerti. Grauiter conqueritur Iob, & inter suæ calamitatis miserias pro magna numerat, dicẽs: *Seruum meum vocaui; non respondit mihi: ore proprio deprecabar illum.* At Christus suis nunciis dicit: *Qui vos audit, me audit.* Quare iterum comminatur per Prophetã Deus: *Omnes in cæde corruetis, pro eo, quod vocaui, & non respondistis mihi.* De hac materia vide plura in aliis supra Dominicis.

Iob 29. Luc.10. Esaia 65. Hom. 9. post Pent. tex.4. & locis ibi annotatis.

3. *Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.*

Locus moralis de Dei benignitate ac prouidentia circa salutem hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum. Non contentus semel misisse, qui vocarent inuitatos ad nuptias, iterum alios seruos mittit cum nouo & ampliori mandato, vt dicant: *Ecce, prandium meum paraui, tauri & altilia occisa sunt: & omnia sunt parata.* Amoris signum est, hospitem inuitatum venire recusantem, iterum ac secundo vocare: etsi amicum, nedum inimicum; si æqualem, nedum inferiorem: etsi virum bonum, nedum improbum. At omnes hic inuitati improbi erant. *Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Dominus de cælo prospexit, vt videat, si est intelligens, aut requirens Deum.* Quæsiuit idoneos mensæ suæ conuiuas, honestos hospites. *Omnes declinauerunt. Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Inuitat tamen omnes ad pœnitentiam, vocat ad salutem, pacem & gloriam offert omnibus Deus. Præceperat olim filiis Israel, vt, si ad expugnandam aliquam ciuitatem venissent, primum ei pacem offerrent: quam si ciues recepissent, cunctus populus, qui in ea esset, saluus & incolumis relinqueretur. Si vero eam non reciperent, oppugnari iubebat, & interfici omne masculinum in ore gladij. Hãc legem ipse cum hominibus tenet. Omnes ad pacem, ad veniam, ad salutem, & gloriam inuitat, vocat, iterum ac secundo compellat. Tametlanus ille, qui totam Ægyptum, Persidem, & Asiam minorem domuit, qui se non hominem, sed Dei flagellum esse aiebat, ciuitatem aliquam aut locũ oppugnaturus, primo die castra candida tendebat, secundo nigra, tertio rubra: vt qui primo die se dederent, salui cum bonis omnibus essent: qui secundum

Dei prouidẽtia circa salutem nostram.

Rom.5.

Psal.25.

Deut.20.

Exempl.

Paul.Iouius lib.2.virorũ illustrium.

dum diem exſpectarent, luctuoſam & pœnis mixtam conditionem acciperent: qui tertio nō ſe darent, internecioni ad vnum omnes darentur. Sic iſte Aſſur, & virga furoris Domini, in mediis crudelitatibus, pacis tamen & clementię prorſus immemor, non fuit. Atqui Deus fons bonitatis, & Pater miſericordiarum, primo, ſecundo, tertio die pacem offert, vocat, inuitat. Quam eius miſericordiam ac benignitatē his verbis deſcribit S. Chryſoſtomus:

Hom. 5. in epiſt. ad Rom.

Auerſati ſumus vocantem, & vndequaq; illectantem: at ne ſic quidem de nobis pœnas ille ſumpſit: ſed accurrit ipſe, & reſiſtantes fugientesq; inhibuit: ipſi tamen ab aliis manibus excuſſi, ad diabolum transfugimus. At ne ſic quidem deſtitit ille, ſed ſexcentos rurſus, qui nos hortantur miſit, Prophetas, Angelos, Patriarchas. At nos legationem non ſolum non admiſimus, ſed & legatos nobiſcum agentes, iniuria affecimus.

Simile.

Ille autem nec per hoc quidem nos reſpuit, ſed quod facere ſolent ij, qui vel vehementiſſime cum amant, negliguntur tamen, circuiens ad omnes adiit, tum in cœlo, tum in terra ſeſe manifeſtans, congreſſusq; nunc cum Ieremia, nunc cum Michæa, paratus etiam cum aduerſariis ſuis ad rationis reddendæ calculos deſcendere: tum autem ad omnia ſurdos ad colloquium ſecum trahens, ait: Popule mi, quid feci tibi? aut quid moleſtus fui? reſponde mihi.

Mich. 6.

Hæc ille. Hæc Dei prouidentia & miſericordia, ſicut veteri populo peccanti, & poſt idola abeūti, ſuſcitauit Eſaias, Ieremias, Ezechieles, alioſq; aſſidue Prophetas, nec legibus Moſaicis, nec litteris Dauidicis, nec ſapientia Salomonis eos abunde docuiſſe, ſat habens; ſic & multo vberius nouo ſuo populo per hæreſes, per flagitia, per peccati & erroris deuia frequenter aberranti, non ſolum ſancta Euangelia, & litteras Apoſtolicas, quibus ad fidem errantes, ad pietatem peccantes reduci poſſent, ſuppeditauit ac reliquit; verum etiam per omnes ætates, paſtores, doctores, Athanaſios, Auguſtinos, Ambroſios, & alia Eccleſię lumina dedit, qui ſemper inuitatos, vtcunque nolentes ac reluctantes, ad nuptias cœleſtes ſtudioſe vocarent: quod & noſtra hac ætate inter tot hæreſum portenta, & flagitiorum monſtra miſericordiſſime fecit: pios ac doctos ſeruos ſuos ſubinde mittens, qui & fidē orthodoxam tuerentur, & ad pietatē ac bonos mores inflammarēt. De hac Dei benigni-

tate

tate ac prouidentia, vide plura in aliis Dominicis, vbi potissimum quomodo ouem perditam pius pastor quærat, explicatum est. Dom. 3. post Pentecosten, text. 4. Reliqua loca vide Domin. 5. post Epiphan. textu 1. Dom. Septuag. tex. 1 Domin. 2. post Pent. tex. 2. vbi iisdem pene verbis ad cœnam magnam inuitantur omnes.

4. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.*

Ingratitudo & negligentia circa salutem.

LOCVS moralis de ingratitudine & negligentia humana circa caussam salutis æternæ. Est enim hæc recusatio tum ex parte Dei, & amplissimorum, quæ in his nuptiis exhibentur, beneficiorum (vt in primo loco rudi minerua delineatum est) ingens & inexcusabilis ingratitudo; tum ex parte nostra, fœda & miseranda negligentia. Abraham cum primum de circumcisione mandatum accepit, per cuius signaculum pactum peculij cum Deo inire debuit, confestim eodem die seipsum, filium, & omnes vernaculos suos circumcidit. Eliseus, audita voce Eliæ vocantis, statim secutus est eum. Cum Ionas dixisset Niniuitis; *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur:* non expectarunt ad vltimum vsque diem pœnitentiam agere; sed statim, audita prædicatione, *crediderunt, & prædicauerunt ieiunium.* Contra vero Leuita ille, qui voluit de Bethlehem redire in domum suam, dum longas nectit moras, & soceri sui precibus ac blandimentis serius egreditur, domum suam pertingere non valens, in Gabaa pernoctare cogitur, vbi tantopere vexatus, & ignominiose tractatus, acerrimo bello, & vnius tribus internecioni caussam dedit. Displicet Deo tam benigne & misericorditer vocanti longa tergiuersatio, & salutis oblatæ neglectio. Sapienter S. Augustinus: *Hac animaduersione percutitur peccator; vt moriens obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei.* Vnde apud Prophetam conqueritur dominus: *Curauimus Babylonem, & non est sanata: ecce relinquemus eam.* Sicut qui aduocatum bonum habens, & caussam suam negligens, ab eo postea in iudicem euecto, patrocinium amplius postulare aut expectare non potest, quia nunc iudicis personam gerit, cuius non est; partem

Genes. 17.

1. Reg. 19.
Ionæ 3.

Iudic. 19.

In Serm. 55. de Innocent.
Ierem. 51.
Simile.

litigan-

litigantem instruere aut informare, aut quoquo modo partialiter iuuare: sic omnino qui Christum nunc apud Deum Patrem aduocatum habemus, si nunc eius patrocinium & opem negligimus, nec per seruos eius admoniti & vocati causæ nostræ incumbimus: ab eo postmodum Iudice viuorum ac mortuorum futuro, nullũ patrocinium, fauorem, aut gratiam nullam expectare possumus: quia tũc Iudex noster non aduocatus erit, & diabolo nos accusante, ex iustitia vnumquemq; iudicauit, vt in Promptuario Catholico, Domin. 1. Aduentus, dictum est. De huiusmodi apud beatum Iob dicitur: *Isti rebelles fuerunt luminis, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.* Quemadmodum enim *qui male agunt, oderunt lucem*, vt ibidem sanctus Iob multis exemplis ostendit, ideoque lucem fugiunt quasi vmbram mortis: sic pietatis hostes lucem doctrinæ non ferunt, vocationem Dei negligunt, suis delectati tenebris, & excæcati sordibus. Apposite Diuus Gregorius: *Quia superbi nolunt facere quod cognoscunt, hac pœna puniuntur, vt nec cognoscant mala quæ faciunt.* *Quia enim prius rebelles sunt, postea cæcantur vt nesciant.* Et paulo post: *Isti in tenebris sicut in luce ambulant, quia sic in præsenti cæcitate læti sunt, ac si æternæ patriæ luce perfruantur: vel quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos iustitiæ lux circumfundat.* Hoc est cor ingratum, cor durum, & diuinas voces surdis auribus excipiens. Pulchre Diuus Bernardus: *Quid est cor durum? Ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sæuum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens.* Hæc ille. Sane serui Dei qui vocant inuitatos ad nuptias, hæc omnia & singula humano cordi proponunt, monent, minantur, hortantur: Dei beneficia, Dei flagella, Dei sapientiam, peccati pericula, turpitudinem, iudicium; præterea, præsentia, futura ob oculos ponunt. Sed nihil horum mouet. *Nesciunt aliquid de lumine æstimare* (ait Augustinus) *quorum est in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras approbant, de tenebris euntes in tenebras, nesciunt*

Iob 24.
Simile.
Ioan. 3.
Moral. li. 16. cap. 26.
Ibid. cap. 29.
Lib. 1. de Cõsiderat.
Cor durũ.
Soliloq. c. 33.

nesciunt, vbi corruant. Cadunt apertis oculis, & descendunt in infernum viuentes. Sicut enim paruulus in tenebroso carcere cum captiua matre natus & nutritus, in suis tenebris ludit, nec lucem desiderat; sic isti. De hac negligentia, ingratitudine, & obstinatione contra verbi Dei prædicationem, & circa salutis curam, vide in aliis Dominicis quę dicta sunt.

Domi. 5. post Epiph. tex. 2. & Do. 2. post Pent. tex. 3.

5. ***Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.***

LOCVS moralis de rerum tempõralium amore inordinato. Idcirco enim isti ad nuptias inuitati, & secundo vocati, venire neglexerunt, quia alius in villam suam dominandi cupiditate abductus; alius ad negotiationem suam, ad rem familiarem augendam intentus abiit. Hunc auaritia, illum ambitio; hunc concupiscentia oculorum, illum superbia vitæ, vtrunque rerum temporalium cura, & huius vitæ vanitas ac sollicitudo abstraxit atque abduxit, vt ad nuptias Agni venire penitus negligerent. De hac materia iam in variis Euangeliis diximus præsertim Dominica 2. post Pentecosten, vbi non quidé eadem parabola, præsenti tamen valdè similis legitur; atque in Dominica Sexagesimæ, de verbi semine, propter curas & sollicitudinis huius vitæ, propter diuitias & voluptates suffocato; ac demum Dominica 12. post Pentecosten; vbi illud, quod *nemo potest Deo seruire & Mammonæ*, aliaque loca affinia tractata sunt. Aliqua tamen hoc loco non minus proprio, prout Deus dabit, addentur. Non vsus ad necessitatem subleuandam, sed amor rerum temporalium ad cupiditates explendas, impedit homines ne redemptionis suæ beneficium amplectantur. Qui enim magno feruore, desiderio, studio res sæculi tractat, is sæculi conuiua est, non Dei; is non ad cœnam magnam à Deo suis paratam; sed ad aqualiculum carnalium voluptatum, vt siliquis porcorum satietur, accumbit. De Rege Assyriorum superbo dicit Propheta; *aquæ nutrierunt illum, & abyssus exaltauit illum.* Per aquas & abyssum intelligit & diuitias & potentiam. Hæc duo illum extulerunt, & ex sublimitate in imam profunditatem præcipi-

Tẽporalium rerum amor.

Text. 4 & 5.

Text. 6.

Te. 3. 4. & 6. Vide quoq; Do. 1. Quad. tex. 8. Dõ. 2. Quad. tex. 3. Dom. 3. post Pasch. tex. 2. Dom. 4. post Pent. text. 3.

Ezech. 31.

cipitarunt. Solent enim hæc duo intellectum tene-
circumfundere, & errorum ac vitiorum caligine op-
Genes.1. re. Ideo Propheta, aquas propter confusionem, & aby-
Simile. sum propter tenebras (iuxta illud, *abyssus erat superfi-
ciem terra, id est, tenebræ) illa duo vocat. Sicut in re-
ptaculis aquarum, & hiatibus ingentibus, quæ sunt in
corpore terræ, generantur animalia informia, & tardi
motus, & cæca vtplurimum sicut sunt talpæ; sic qui ne-
gotiis sæcularibus implicantur, in villa sua, & negotia-
tione sua toti occupantur, efficiuntur animales per con-
1.Cor.2. cupiscentiam; & *animalis homo non percipit ea, quæ sunt*
Spiritus Dei, informes per malitiam, quia, quod Aposto-
Rom. 21. lus prohibet, *conformantur huic sæculo*; tardi motus per
Prouer. 20. negligentiam; *Dicit autem piger, Leo est in via in medio*
platearum occidendus sum; ac denique cæci per ignoran-
Matth.15. tiam, sicuti de auaris Pharisæis Christus dixit, quum de
2.Tim.2. prædicationem eius offenderentur: *Sinite illos, cæci sunt,*
& duces cæcorum. Dicit Apostolus: *Nemo militans Deo* (at
omnes Deo militare debemus, quotquot ad nuptias Filii
Dei vocamur) *implicat se negotiis sæcularibus*, & causam
subiungit: *Vt ei placeat, cui se probauit*, quasi dicens, Deo
placere non potest, qui se implicat negotiis sæcularibus.
Qui enim implicat se, inuoluitur, & inuoluendo detine-
tur, & detinendo superatur ab earum rerum cupidi-
tate, quibus se implicat. Vnde alia Scriptura: *Qui im-*
Eccl.34. *plicatus est, abundabit malitia*. Sic & Petrus docens fuge-
re coinquinationes mundi, addit: *His rursus implicati su-*
2.Pet.2. *perantur*. Quemadmodum enim Dauid ad pugnam con-
Allegoria. tra Philistæum perrecturus, indutus armis Saulis, in-
cedere non poterat; sic sub Deo contra Diabolum mili-
taturus, indutus arma mundi, negotiis se & curis huius
2.Cor.10. sæculi inuoluens, vix vnum pedem promouere poterit.
Arma enim militia nostra non carnalia sunt, sed spiritualia,
ait Apostolus: non huius mundi prudentia, subsidia, abun-
dantia, sed diuini Spiritus sapientia, auxilia, & effusa in
Similia. nos abundè gratia. Porrò quem huius mundi cupidi-
Bernard.in tas tenet, in aquis nutritur, vt modò ex Propheta dixi-
1. Dom. Ad. mus: quia quemadmodum is, qui in aquis submergitur,
Serm.1. quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, vt nullo modo
dimittat, sed secum submergi cogat; sic amicus huius mun-
di ita

di ita hoc amore immergitur, vt, quicquid in mundo tenet, fortissimè teneat, nec se ab eo diuelli patiatur, vnde fit, vt vocatus ad cœlestia venire negligat. Sicut autem qui in aqua submergitur, quam diu caput adhuc extra aquas liberum est, periculo caret; sic qui in diuitiis natant, si cor adhuc illis non apponitur, si affectus & ratio superior extra & supra illas fertur, non submergetur in illis: at si caput ipsum affectus, ratio, diuitiarum cupiditati cedat, necessariò in profundum fertur. Hinc illis apud Prophetam querela: *Inundauerunt aquæ super caput meum, & dixi, perij.* Certè mundus hic, qui in auaritia & ambitione, & in duabus istis concupiscentiis maxima ex parte consistit, vt Ioannes docet, mare vitreum illud esse videtur, quod in Apocalypsi Diuus Ioannes vidit, dicens: *Vidi in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Est enim mundus mare tumidum per superbiam, liuidum per inuidiam, feruidum per iracundiā, profundum per auaritiam, inquietum per acediam, spumosum per luxuriam, absorbens per ventris curam, vbi etiam maior piscis minorem deuorat. Sed dicitur vitreum propter fragilitatem. *Transit mundus & concupiscentia eius*, simile quoque crystallo propter frigiditatem, & obstinatam malitiam: est enim crystallum aqua gelata. Si mare vitreum mundus est, res turbulenta & fragilis, quāta dementia est illi potius adhærere, quam ad cœlestes nuptias inuitatum venire? Hirundines in domo minante ruinam non ædificant, & fugiunt, ab ædificiis malè materiatis, vt scribit Solinus. Quanto illi nobis prudentiores, qui omnino volumus omnem felicitatem nostram in caducis mundi bonis collocare? Mundi vanitatem, cui tamen sic pleriq; omnes totos se addixerunt, repudiatis bonis cœlestib. egregiè D. Cyprian. his verbis describit: *Aridet mūdus, vt saniat, blanditur, vt fallat, illicit, vt occidat, extollit, vt deprimat. Fœnore quodam nocendi, quam fuerit amplior summa dignitatis & honorum, tam maior exigitur & vsura pœnarum. Vna igitur placida, & fida tranquillitas, vna solida & firma, & perpetua securitas, si quis ab iis inquietantis sæculi turbinibus extractus, salutaris portus statione fundatus, ad cœlum oculos tollit à terris, & ad Domini munus admissus, ac Deo suo mente iam proximus, quicquid apud cæte-*

Margin notes: *Thren. 3.* — *1. Ioan. 1.* — *Apoc. 4.* — Mundus mare vitreum. — *2. Ioan. 1.* — *Simile.* — *In Epist. ad Donatum.*

cæteros in rebus humanis sublime ac magnum videtur, in sua conscientiam iacere gloriatur. Hæc ille.

Psal. 103. Sed quia mundus, totaque eius vanitas atq; cupiditas, *mare magnum & spatiosum manibus*, in Scripturis vocatur, considera maris proprietates, an non omnes mundo conueniant. Sicut mare fluit & refluit, & omnes eius fluctus in terram tandem delabuntur: sic mundus non quiescit: hos extollit, illos deprimit: nec quos extollit, in vlla pace consistere sinit; sed omnes eius vanitates in sepulchro terminantur. Si mare est periculis expositum, vt *pericula sua narrent, qui per mare nauigant*; quid periculosius mundo, *cui conformari*, id est, cuius cursum tenere, prohibet Apostolus? Si mare est procellis agitatum; quas tempestates subeunt, qui mundo seruiunt! quibus odii, inuidiæ, laboris nimbis iactantur! Concitat eos superbiæ, cupiditatis, libidinis, & doloris procella, vnde S. Augustinus; *Vnicuiq; sua cupiditas tempestas est. Amas Deum? Ambulas super mare. Amas sæculum. Absorbebit te. Amatores suos vorare nouit, portare non nouit.* Si mare est amarum, quid amarius mundo, quid insuauius, quid asperius? Mœrore conficit, calamitatibus obruit, summis cruciatibus torquet. Si mare salsum est, & salsedine imbuit, quæ illo asperguntur, aut certè immerguntur, quid mundi cupiditatibus salsius, quæ eorum animos penitus interficiunt atque deprauant, qui illis capiuntur: iuxta illud S. Augustini: *Amor mundi adulterat animam, amor fabricatoris mundi castificat animam.* Denique quemadmodum mare ostrea, conchylia, torpedines, & algas proiicit in littus extra aquam, sed non multo post iterum hæc omnia sorbet & proiicit in profundum; sic mundus nos modò expellit, modò recipit: & quando in littore tranquillo arbitramur nos esse, tùm nos deceptos aspicimus, & nouis rerum discriminibus plerumq; agitatos, in profundo miseriarum submergit: Construit architectus magnificum quoddam templum, sumptuosum, industria elaboratum magnoq; artificio substructum: & volens vltimā illi manum imponere, fastigiū consummare, & superbā fornicē claue concludere, ruit repentè totum ædificium, & artifex incredibili dolore obstupescit. Talis est mundi lętitia, quæ longo tempore quæsita, & rebus ad voluntatem flu-

Similia.
1. Mundus mare magnum.
2. Eccl. 43.
Rom. 12.
3. De Ver. Do. serm. 13.
4.
5.
De Ver. Do. ser. 54.
6.

enti-

entibus vehementer aucta, sicut nihil ad summam felicitatem deesse videatur, vno momento, & in puncto, tota funditus ruit, aut morte nos illi, aut casu illam nobis eripiente.

Iam verò si nulla esset in mundi amore difficultas, amaritudo, correptio; si solida & fixa res esset, non caduca; si animum sibi implicatum Deo penitus non auelleret, quid, quæso, aut quale est, hæc villa, & hæc negotiatio nostra, quid totus mundus est, vt propter horum amorem vocati ad cœlestes nuptias ire negligamus? Christus Redemptor pro absurdissimo habuit tam cæcum hominum iudicium, qui beatitudinem animæ, mundi bonis postponerent. *Quid* (inquit) *proderit homini si vniuersum mūdum lucratus fuerit, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Aut quam commutationem dabit homo pro anima sua?* Matth. 16. Quod nos apud Dauidē legimus, *Dixi iniquis, nolite inique agere*, legit iuxta Hebræos Pagninus, *Dixi insanis, ne insaniatis.* Psal. 74. Quos incredulos vocat, iuxta nostram versionem, Ezechiel dicens, *increduli & subuersores tecum sunt*; Ezech. 2. Septuaginta in Græco verterunt, *insanientes*. Sicut enim insani sibi ipsis manus iniiciunt, sic *omnis iniquitas* (ait Scriptura) *romphæa bis acuta*. Simile. Eccl. 21. Insana res est, mundum cœlo, fluxa sempiternis, falsa veris anteponere. Totum hunc mundum *pro quo & in quo dimicatur, punctum esse*, scripsit Seneca. Sed melius Boetius *punctum puncti*, illud esse dicit. Libr. 2. de consolat. philos. De insanis mundi amatoribus dicendum, quod de Canaan in persona impiorū scripsit Propheta: *Canaan, in manu eius statera dolosa.* Ose. 12. Hæc est statera dolosa, in qua terrena cœlestibus præponderamus. Difficile est dicere, magisne hæc sit impietas insana, quàm insania impia. *Filij hominum, vsquequo gloria mea in ignominiam*, supple à vobis habetur? Psal. 6. Nempe in hoc sequitur: *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Relinquitis nuptias cœlestes, & amplectimini vana & falsa bona. Hoc enim diuinæ gloriæ ignominiosum est.

6. Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.

Persecutores fidei.

LOCVS moralis de impietate & crudelitate persecutorum fidei, pietatis, Ecclesiæ. Isti enim omnium teterrimi, non contenti non velle ad nuptias cœlestes venire, negligere, & recusare, etiam ipsos Dei seruos ac ministros, tantæque felicitatis nuncios, tenuerunt, libertate priuantes; contumeliis affecerunt, honorem violantes ac demum occiderunt, vita spoliantes. Ad hanc impietatem nihil accedere potuisse videtur. Tales erant inprimis trecentis post Christum annis plerique totius mundi Imperatores Romani Ethnici, etsi decem tantum persecutiones illorum temporum notari soleant, quia illæ præcipuæ erant, omniumque acerbissimæ. Tales postea fuerunt omnium ætatum hæretici principes, Ariani maximè, Constantius, Valens, aliique Gotthorum in Italia, & Vandalorum in Africa Reges. Post illos autem in Oriente Iconomachi Imperatores multi: Leo Esauricus, Constantinus, Copronymus, Philippicus, Leo Armenius aliique nonnulli. Talis hodie (etsi in Germania, Dania, Heluetia Principes ac Domini hæretici multi sint) sola tamen quæ religionem orthodoxam cruentis legibus, & omni crudelitatis genere persequitur, in Anglia est Elizabetha impudens & infamis fœmina. Illa enim & vinctos tenuit omnes ad vnum Catholicos Angliæ Episcopos, multosque præterea Ecclesiarum illic pastores & doctores, quamprimùm ad regni gubernacula sedere cœpit, & à decem iam circiter annis, omnis ordinis Catholicos, sacerdotes, nobiles, ciues, non tenuit tantum diris carceribus mancipatos, sed & omni præterea contumelia affectos (sacerdotes maximè, qui ad nuptias cœlestes, ad Ecclesiæ & sponsæ Filii Dei vnionem, errantes oues reuocabant) immanibus prius tormentis confectos, acerbissimo mortis genere interfecit. De qua afflictissimi illius regni persecutione duplici, vna per hæreticos magistros seductores, altera per potestatem huius sæculi percussores (quæ huic loco propria est) dici aptissimè possunt, quæ D. Gregor. eius gentis Apostolus

Elizabetha Angla.

stolus, ſcribit ſuper illa verba Iob: *Per gyrum dentium eius* (diaboli ſcilicet) *formido. Rectè,* inquit, *dicitur per gyrum dentium eius formido, id eſt, iniquos prædicatores Antichriſti* (illi enim dentes diaboli ſunt) *peruerſa huius ſæculi protegunt poteſtates. Nam quos illi appetunt loquendo ſeducere, multi potentium ſtudent ſæuiendo terrere. Per gyrum ergo dentium eius formido eſt. Ac ſi apertè diceretur: Idcirco iſti peruerſi prædicatores aliquos ſuadentes conterunt, quia circa ipſos ſunt alij, qui infirmorum mentes terrentes affligunt. Quale itaque illud tempus perſecutionis apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem alij verbis ſæuiunt, alij gladijs?* Quod tam in Anglia per annos triginta factum eſt, & poſtremis his annis ideò ſæuius atq; acrius factum eſt, quia puduit ac piguit, vehementerque hæreticos illic dominantes afflixit, quòd poſt viginti annorum pacificum ſchiſma, nec prædicationibus ſeductorum, nec minis ac pollicitationibus Principum, nec mulctis vllis pecuniariis effici potuit, vt eorum impia conuenticula à Catholicis adirentur, aut ab ipſo vulgo, niſi per vim adacto, frequentarentur. Quare quod in D. Gregorio ſequitur, in illa perſecutione veriſſimè completum nouimus. *Quis enim* (ait) *etiam infirmus, Leuiathan iſtius dentes* (id eſt, nouos prædicantes) *non deſpiceret, ſi non eos per circuitum poteſtatum ſæcularium terror muniret?* Vtique iam dudum vacua conuenticula, vacua ſubſellia in Anglia habuiſſe. *Sed duplici* (ait Gregorius) *contra eos calliditate agitur: quia, quod eis ab aliis verbis blandientibus dicitur, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperatur. Quæ vtrorumq; actio, id eſt, potentium atq; loquentium, in Ioannis Apocalypſi breui eſt ſententia comprehenſa, qua dicitur; Poteſtas equorum in ore & in caudis eorum erat. In ore namq; doctorum ſcientia, in cauda verò ſæcularium potentia figuratur. Iſtis ergo equis, id eſt, nequiſſimis prædicatoribus; vbiq; carnali impulſu currentibus, in ore & in cauda poteſtas eſt: quia ipſi quidem peruerſis ſuadendo prædicant, ſed temporalibus poteſtatibus fulti, per ea, quæ circa ſunt, exultant. Et quia ipſi apparere deſpicabiles poſſunt, ab iniquis auditoribus ſuis per eos ſibi reuerentiam exigunt, quorum patrocinio fulciuntur.* Hæc ille, non iã vt Apoſtolus tantum, ſed vt Propheta clarus gẽtis hodie noſtræ. Huius perſecutionis Anglicanæ, qua ſeruos

Moral. lib. 3. c. 29.

Perſecutio Anglicana à D. Gregorio deſcripta.

Apoc. 9.

Dei ad ipsos ab Ecclesia missos, *contumelijs affectos*, occiderunt, crudelissima exempla videre licet in bello de persecutione Anglicana; in altero ad persecutores Anglos libro; at potissimum in illo magno volumine Treuerisanno superiore edito, cui titulus est. *Concertatio Ecclesiæ Catholicæ in Anglia, aduersus Caluinopapistas & Puritanos, sub Elisabetha regina, quorundam hominum doctrina & sanctitate illustrium, renouata.* Certè Presbyteros plus quam quinquaginta infra hos paucos annos, exquisitis prius tormentis probatos, neci dederunt: inter cæteros virum eruditione, pietate, eloquentia, morum candore præstantissimum, Edmundum Campianum, Societatis Iesu Presbyterum; qui quum decem propositis rationibus (libello insigni) ad nuptias cælestes homines Anglos, & maximè Academicos vocasset, paulò pòst captus, post contumelias per totam vrbem Londinensem acceptas, post equuleos in carcere tertiò toleratos, barbaro supplicio per plateas tractus, fune strangulatus, exenteratus, & euisceratus, cum alijs compresbyteris, & gloriosi martyrij socijs occiditur. Hæc hodierni Euangelij praxis hodierna, non infructuosè ad hæreticorum iustam detestationem, & ad Catholicorum excitandam pietatem atque constantiam tractari hoc loco & amplificari poterit. De his verum est, quod Amos scribit: *Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfectè abominati sunt*, & paulo ante. *Qui conuertitis in absynthium iudicium, & iustitiam in terra relinquitis.* Hodie in Anglia, non solum ipsi serui Dei vocantes ad nuptias, sed etiam qui aliquem presbyterum Catholicum in domum suam recipit, qui in priuato colloquio, vt aliquem ab hæresi ad fidem Catholicam reducat, vel minimum sermonem miscet, qui huiusmodi aliquid ab illo quopiam præstitum vltra 24. horas celat, læsæ maiestatis crimen committere, & capitali supplicio (quale supra posuimus) afficiendus, publico regni decreto iudicatur. Hoc est. *Conuertere in absynthium iudicium*, & cæt. Quod de Iudæorum duritia Deus per Oseã dixit, in hoc persecutionis genere, maximè hodie Anglicani, locum habet: *Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda?* &c. *Propter hoc dolaui in Prophetis meis*, id est, dolare eos feci, sicut lapicidæ

Treueris, An. 1588.

Decem rationes Campiani.

Amos 5.

Anglicana persecutio tyrannica.

Osea 6.

dura

dura saxa dolare coguntur; *& occidi eos in verbis oris mei.* Quemadmodum enim, quum lapicida per instrumenta sua ferrea benè selecta ac probata, duros lapides polit, fit interdum, vt propter ingentem lapidis duritiem frustū eius aliquod excidat, quod oculos percutientis & poliētis inuolet aut etiam grauius lædat: sic enim Deus constantissimos suos seruos mittit, qui vocent ad nuptias, hæc viua eius instrumenta ab ipsis interdum lapidibus, quos dolare & expolire cupiunt, *vt fiant filij Abrahæ,* feriuntur, & propter verba Dei occiduntur. De hac materia vide plura in alia Dominica. **Simile.** *Dom. 6. post Pasc. tex. 2.*

7 *Rex autem, cùm audisset: iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.*

LOCVS moralis de certa & infallibili iustitia ac vindicta Dei, cōtra omnes fidei Catholicæ persecutores. Multis verbis hanc iustitiam Christus describit. Primum irasci Deum dicit. At irā eius qui sustinebit? Iob protestatur: *Deus est, cuius iræ nemo resistere potest, sub quo curuantur qui portant orbem:* Nahum conqueritur: *Ante faciem indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est vt ignis, & petræ dissolutæ sunt ab eo.* Et Dauid exclamat: *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Nam vt alia Scriptura dicit, *Subitò venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ac denique Apostolus concludit: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* Iustitia Dei cōtra persecutores fidei. *Iob. 9.* *Nahum. 1.* Ira Dei. *Psalm. 2.* *Eccl. 5.* *Heb. 12.*

Deinde addit Christus, quod *mittet Deus exercitus suos.* Miser homo, quem vnus angit pulex, quem vna rapit febricula, quem vna nox insomnis frangit; quid faciet quum Deus exercituum non vnum Angelum exterminatorem, sed exercitus & legiones Angelorum cōtra eum mittet? Quādo *mittet in eos irā indignationis suæ, indignationem, & irā, immissiones per Angelos malos.* Nec exercitus tantū Angelorum seu dæmonum malorum, sed exercitus omnium creaturarum, qui *orbis terrarum pugnabit pro eo contra insensatos.* Adde his, exercitus hostiles foris, exercitus accusantium cogitationum, & conscien- *Psalm. 77.* *Sap. 5.*

tiæ ſtimulos acerrimos intus, exercitus denique omnium operum ac verborum ſuorum. Nam vt *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, etiam ipſa peccata per pœnitentiam deleta; ſic obedientibus Deum, & ſeruos eius perſequentibus, omnia cooperantur in malum: mala, quæ fecerunt, & quæ non fecerunt, ſed facere voluerunt, vel per alios fieri curauerunt; bona, quæ fecerunt, in illis non perſeuerando, vel quæ non fecerunt omittendo, vel denique quæ acceperunt, Dei gratia abutendo.

Rom. 8.

Impiorum omnia in malum vertuntur.

Tertiò dicit Chriſtus, quòd *perdet Deus homicidas illos.* Ergo nullus illis miſericordiæ locus relinquitur. Hos perſecutores veritatis Euangelicæ monet Propheta Regius: *Et nunc Reges intelligite*, &c. *Apprehendite diſciplinam*, vel, vt Hebræi legunt, *Oſculamini Filium*, credite in Mediatorem, venite ad nuptias, *ne quādo iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta, cùm exarſerit in breui ira eius*, quia, vt ſupra dictum eſt, *ſubitò veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet vos.* Et paulò ante ibidem: *Miſericordia & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius.* Poſtremò addit Chriſtus: *Et ciuitatem eorum ſuccendet.* Non in perſonas tantùm præcipuè delinquentes, ſed in omnes tanti facinoris conſcios, tanti ſceleris fautores, tantæ impietatis applauſores, in loca ipſa, & communitatem vniuerſam ſæuiet ira Dei, ignis, vaſtatio, exterminium.

Pſal. 2.

Eccl. 5.

Ad hos perſecutores quadrat illud Apoſtoli: *In nullo terreamini ab aduerſariis, quæ illis eſt cauſa perditionis*, vtitur verbo ἔνδειξις, quæ non ſolum cauſam, ſed certum argumentum ſignificat. Quadrat quoque inprimis illud Sophoniæ Prophetæ: *Væ prouocatrix, & redempta ciuitas, columba: non audiuit vocem* (vocantiū ad nuptias cœleſtem, ad ſanam & orthodoxā fidem) *& non ſuſcepit diſciplinam* (Catholicæ enim religionis diſciplina, exacta mandatorum Dei obſeruatio, tota eſt odioſa) *ad Deum ſuum non appropinquauit. Principes eius in medio eius quaſi leones rugientes, iudices eius lupi veſperi, Propheta eius veſani, viri infideles, ſacerdotes eius polluerunt ſanctū, iniuſtè egerunt contra Legem.* Vbi viget perſecutio, principes ſunt crudeles, iudices auari, falſi Prophetæ, & loquētes mendacia,

Philip. 1.

Sophon. 3.

cia, qui sacerdotum locum tenent, pollutè viuunt & flagitiosè. Sequitur: *Dominus iustus* scilic. est: *Non faciet iniquitatem*: iusta exercebit iudicia. *Manè, manè iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur.* Citissimè vindictam faciet, & quidem illustrem, quam omnes mirabuntur. *Nesciuit iniquus confusionem.* Putauit hactenus impius persecutor, quòd nullam passurus sit confusionem. Sed sequitur: *Disperdidit gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum non est, qui transeat: desolatæ sunt ciuitates eorum, non remanente viro, neque vllo habitatore.* Hoc est perdere homicidas, & succēdere ciuitatem eorum.

Sic Iudæorum Hierosolyma ab Assyriis vastata est. Sic Vandalorum Arrianorum Carthago à Belisario Iustiniani duce direpta est. Sic schismaticorum & contra S. Spiritus maiestatem hæreticorum Orientalium Constantinopolis à Mahumetanis occupata est. Et vt personas ipsas atq; homicidas veræ fidei persecutores perstringamus, sic Constantinus Arrianus, mœrore confectus, cùm contra Iulianum proficisceretur, obscurè interiit. Sic Valens Arrianus, persecutor grauis, in bello contra Gothos, in casula succensus, obiit. Sic Anastasius, Chalcedonensis, Concilii hostis, fulmine de cœlo percussus occubuit. Sic Constantinus Copronymus, Iconomachus, & acerbissimus persecutor, calidis febribus vehementissimè agitatus, se viuentem in ignem coniectum esse vociferatur, & moritur. Sic Leo Armenius Iconomachus quoque in ipsa Ecclesia à conspiratis ipso natalis Dominici die interficitur, Sic Philippicus Imperator, tùm Iconomachus, tùm Monothelita, & ipse quoque Catholicos persequens à Senatoribus suis in conuiuio occiditur. Sic Valentinianus iunior diuum Ambrosium vexans, & Catholicos persequi studens, à Maximo tyranno trucidatur. Sic Hunericus Arrianus, sæuissimus in Africa persecutor, à vermibus corrosus interiit. Sic denique primi illi Christianæ religionis persecutores, Nero, Domitianus, Seuerus, Adrianus, Decius, Valerianus, Maximinianus, Maximinus violenta morte omnes, vel acerbissima, vel ignominiosa valde perierunt. Nero, cum sua, tùm alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus

Exempla iustitiæ Dei in persecutores fidei.

Ammian. Marcel. libr. 21. hist.

Zonaras Annal. lib. 3.

Ioan. Bapt. Egnatius lib. 1.

tianus suorum conspiratione confossus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, vt in seipsum sæuire voluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus, & Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecti sunt. Decius cum toto suo exercitu à Gotthis cæditur, corpusque paludis voragine absumptum, nusquam inuentum. Valerianus à Persis captus, miserabili captiuitate conficitur, Persarum Regi subsellii vice seruiens, cum equum conscenderet, & micas panum sub mensa eius comedere coactus. Maximinianus, Massiliæ captus, iussu Constantii necatur. Maximinianus Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, vitæ tædio, vim sibi gladio intulit. Sed & præter istos, Maximinianus alius, à Maximiniano adoptatus, ac Cæsar renūciatus, Christiano sanguine vsque ad insaniam effuso, vlcere inguinibus innato, vermibus vndique erumpentibus, obiit. Licinius quoque tyrannus, Constantini clementia abusus, Christianis infestissimus, Thessalonicæ captus, interficitur. In hos omnes iusta ira Dei desæuijt. Iulianus demum Apostata, Christianis molestissimus, in Persia, exercitū ducens, incerto ictu percussus, blasphemans moritur. Qui horum hodiè facta imitantur, horum exitus perhorrescant. Nam & dum hæc scribimus, Henricus tertius Francorum Rex, grauis Ecclesiæ Dei persecutor, primum tetra hypocrisi, & hæreticos tolerando, postea aperta perfidia & Catholicos Principes, duos fratres Guisianos, Cardinalem & Ducem barbarè trucidando, iusto demùm Dei iudicio trucidatur & ipse. De his omnibus dici potest, quod Gregorius Naziazenus iuxta Scripturas scripsit: *Quomodo facti sunt in desolationem, repentè destituti sunt, perierunt propter scelera eorum, tanquam puluis, qui disperditur à procella, tanquam arena vento iecta, tanquam ros matutinus, tanquā sibilus sagena emissa, tanquam ictus tonitrui, tanquam coruscatio perstringens.* Hæc ille. Nec est quod de leui aut momentanea aliqua pace, felicitate, gloria, persecutores seruorum Dei (vt in Anglia superbissimè faciunt) glorientur. Maximinianus Imperator, & Christianæ religionis hostis acerrimus, cùm ab aspersione sanguinis immolatitii, milites suos Christianos magno cursu de longè proprie cerneret,

Orat. 1. in Iulianum.

eos ad sceleris societatem reuocaret, his inter cætera verbis vsus est: *Quo abitu, o homines, deos nostros negantes; Non videtis victorias & trophea? Non videtis bona plurima, quæ bonis adijciuntur? & quemadmodum quæ sunt, rectè quidem se habent, & sunt in tuto, alia verò accedunt quotidie, & quorum non eramus prius domini, in ea nunc dominatum obtinemus? Non gloriam, quæ augetur? Non imperiũ, quod dilatatur? Non ciuitates, quæ partim quidem sunt tributariæ, & iam captæ, partim verò sunt iam iam capiendæ? Non gentium Reges, qui sunt reputati pro mancipiis? Non omnia, quæ eueniunt nobis ex sententia? Cuiusnam ergo hæc contingunt prouidentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderata pluuiæ fructuum, fertilitates, imò verò vniuersum tempus fructum producens, & spectantia omnia ad abundantiam.* Hæc ille Ethnicus & impius Imperator, Christianos in summa rerum ad tempus affluentia persequens. Similia hodie pleno ore iactant Anglocaluinistæ, quorum & eadem penè verba videre licet in libro ad persecutores Anglos, pag. 209. & 210. quia videlicet triginta totis annis regnauit ibi hæretica princeps, prospera semper fortuna vsa: quam etiam ob causam, illam penè vt deã colunt, diem natiuitatis eius Septem. 7. & diem, quo ad regni solium peruenit, 17. Nouembr. maxima cum solennitate toto regno festum celebrantes, eamque in publicum prodeuntem, genu in terram flexo manu eleuata acclamantes, adorant, idque tanta religione, vt qui hoc studiosè non præstat, hostis regni iudicetur. Sed *non glorietur accinctus æquè vt discinctus. Ne dixeris; Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Væ qui prædaris, nonne & tu prædaberis? & qui spernis, nõne & ipse sperneris? Cum consummaueris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.* Veniet *Rex iratus, qui missis exercitibus suis, perdet homicidas istos*, sanguinarios Anglocaluinistas, & quosuis alios veritatis Euangelicæ persecutores, *& ciuitatem succendet.* Non est abbreuiata manus Domini, nec veritas Euangelii extincta. *Cum tempus acceperit, iste iustitias iudicabit*, & tarditatem vindictæ grauitate pensabit. Fuerunt & alii hæretici principes, qui totis triginta annis Catholicos persecuti sunt, vt in Perside circa annum salutis

Apud Suriũ in vita SS. Indæ & Donæ, tom. 6. pag. 1001.

Elizabetha Anglocaluinistarum idolum.

3. Reg. 20.
Eccl. 5.
Esa. 33.

Matth. 12.

Psal. 74.

lutis 400. Isdigertes Rex, & ibidem circa annum 480. Gi-
raranes Rex; Valens quoque & Constantius Imperatores
Arriani in Oriente; ne de suæ Elizabethæ regno trigesi-
mali glorientur Anglocaluinistæ.

Ver. populi Reges à Deo castigati.

Imperii Reges Iudæ, qui sanctos Prophetas persequé-
bantur, Manasses Esaiam, Sedechias Ieremiam, & alii a-
lios, longa satis impunitate ac fortuna prospera vsi sunt:
sed vterque in miseram captiuitatem, cum toto tandem
populo abducti sunt, quibus cùm adhuc in transmigra-
tione tantùm quidam eorum essent sub Iechonia capti-
uo, regnante adhuc Hierosolymis Sedechia, per Ezechie-
Ezech. 5. lem Deus sic comminatur; *Tertia pars tui peste morietur,
& fame consumetur in medio tui, & tertia pars tui in gladio
cadet: tertiam verò partem tui in omnem ventum dispergam,
& gladium euaginabo post eos. Et complebo furorem meum,
& requiescere faciam indignationem meam in eis.* Excla-
mare hic meritò quis posset: *Vbi sunt misericordia tua an-*
Psal. 88. *tiqua Domine.* Quomodo *miserator & misericors Dominus,
longanimis & multum misericors*, sic loqueris? Sed quem-
Simile. admodum columna modò tibi est dextera, modò sini-
stra, quia tu situm mutasti, quum illa sit immobilis, &
semper vna: sic Deus modò nobis est benignus, modò ira-
tus, quia nos à virtute ad vitium deflectimus, quum ip-
se totus sit inuariabilis piis & timentib. cum à dextris stat,
benignus & bonus est. Vitiosis, improbis, seruos suos, qui
vocant ad cœlestes nuptias tenentibus, contumelia affi-
cientibus, occidentibus, à sinistris stat, iratus est, furore &
Psal 15. indignatione plenus. Vox iusti est: *A dextris est mihi, ne
Eccl. 10. commouear.* Et Sapiens dicit; *Cor sapientis in dextera eius*,
id est, in Deo stante à dexteris: *cor stulti in sinistra illius*,
Prou. 2. quo caro propendet, & natura corrupta inclinat. Et item
Vias, quæ à dexteris sunt, nouit Dominus, id est, probat: *per-
uersa verò sunt, quæ à sinistris sunt.* Stante ergo impiorum
acerba persecutione, & seruos Dei ad se missos diuexan-
di perpetua voluntate, stat Dei sententia immobilis,
quod perdet homicidas illos, & ciuitatem eorum succen-
det. De hac Dei iustitia in peccatores obstinatos, vide su-
pra plura in Dom. 9. post Pent. tex. 3. & 4. ad illa verba: *Ve-
Luc. 19. nient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo*, &
quæ sequuntur.

8. A

8. ***Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem.***

LOcus moralis contra pseudochristianos, seu nomine tenus tales, & contra nostri temporis Politicos. Hoc est enim iam quartum genus impiorum, quod Christus in hoc amplissimo Euangelio taxat, & quidem (vt ex sequenti loco apparebit) grauissimè. Primi nolebant venire ad nuptias, ad fidem & professionem nominis Christi. Secundi neglexerunt venire propter suas rerum temporalium cupiditates. Tertii adeo non veniunt, vt à quibus vocati fuerant, pessimè mulctauerint, tenentes eos, & contumeliis affectos occidentes. De quibus omnibus iam aliquid dictum est. Quartum genus eorum est, qui vocati ad nuptias, veniunt quidem, & discumbunt cum aliis, nomina sua Christo dederunt, baptizantur, fidem profitentur, Sacramentorum communioni se immiscent; sed veste propriè nuptiali carent, illa sanè, de qua Christus dixit: *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Amicus sponsi est, & tanquam amicus discumbit in nuptiis, qui seruat mandata Dei, qui Deum diligit. *Qui enim diligit me* (ait Christus) *sermones meos seruat.* Idcirco dicit hoc loco Rex, qui nuptias fecit, *Amice*, tu, qui te amicum profiteris, & tanquam amicus huc intrasti, quomodo, qua fronte id fecisti, non habens dilectionem mei, quod amicorum est proprium, non diligens voluntatem meam, non faciens præcepta mea, non quærens honorem meum? Hoc enim amici, hoc legitimi hospitis est; hoc serui mei, qui te vocarunt, docuerunt; *docentes te seruare omnia, quæcunque mandaui illis.* Rursum hæc vestis nuptialis est dilectio fraterna, dicente iterum Christo: *In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem.* Vestis igitur nuptialis, Christiano propria, est & hæc fraterna dilectio. Hæc enim duo separari non possunt, dilectio Dei, & dilectio proximi (vt in aliis iam locis ostensum est) & maximè dilectio totius societatis & congregationis proximorum, quæ est Ecclesia Catholica. Vestis ergo nuptialis, qua caruit hic conuiua impudens & miser, est vera & pura charitas (vt in altero

Contra pseudochristianos.

Ioan. 15.

Ioan. 17.

Matth. 28.

Ioan. 13.

Vestis nuptialis quæ.

quoque Promptuario Catholico ad hæc verba explica-
1.Ioan.1. tum est) est verus Christianismus, *Vt diligamus non lin-*
1.Tim.1. *gua & verbo tantum, sed opere & veritate*: est *charitas d-*
corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: est profite-
1.Cor.5. ri Christum *non in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in a-*
zymis sinceritatis & veritatis: est denique, ex animo & to-
ta affectione, atque sincerè Christianum esse, quod di-
cupiunt, & haberi volunt. Verus itaque Christianus, ve-
rus conuiua nuptiarum Filij Dei, verus filius Eccle-
Catholicæ, amicum se Dei, & Christi, & Ecclesiæ prof-
tetur.

Amicitiæ 4. conditiones. Atqui amicitia omnis quatuor habet necessarias con-
ditiones. Est inter amicos animorum consensus, & sic qu-
si definitur amicitia, vt sit *rerum diuinarum & huma-*
1. *rum consensio, cum beneuolentia coniuncta*. Est igitur in h-
nexu idem velle, & idem nolle. Quare sicut Deus hanc a-
Prouer.1. micitiæ legem maximè seruat, dicens: *Ego diligentes me*
Psal 144. *diligo*: & rursum; *Voluntatem timentium se faciet*; & iterum
Ioan.16. *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quod-*
cunque volueritis, petetis, & fiet vobis: sic ab altera parte,
Psal.111. nos eam legem seruemus, æquissimũ est, iuxta illud: *Be-*
tus vir, qui timet Dominum, qui mandatis eius volet nimis.
Christum ergo & Dei amorem profitentes, id omne ve-
2. le debemus, quod Deus vult, mandat, flagitat. Rursum
inter amicos est quædam semper similitudo. Similitu-
enim morum beneuolentiam conciliat: sed & am-
ipse assimilat amantem amato. Sapienter Augustinus:
Rom.9. *Deum diligis, Deus es, iuxta illud: Ego dixi, dij estis. Si terr-*
1.Pet.2. *diligis, terra es, iuxta illud: Terra es, & in terram ibis.* Chri-
1.Ioan.2. stianus ergo si es, & Deum diligis, debes *conformis fie-*
Philip.3. *magini Filij eius, sequi vestigia eius, ambulare sicut ille a-*
bulauit, imitator esse illius, qualem se Paulus fuisse p-
fitetur. Iam verò inter amicos est omnium bono-
3. communicatio. Amicorum enim omnia commu-
Quoniam igitur Christus omnia sua nobis larga m-
Tit.3. communicauit, *effundens in nos Spiritum S. suum a-*
Rom.5. dè, & à quo accepimus (teste Paulo) *abundantiam gr-*
Esa.7. *& donationis, & iustitiæ*; qui denique se totum nobis
Tit.2. dit, quia *nobis datus, nobis natus, semetipsum pro nob-*
Rom.4. *dit*, & cum eo *Pater nobis omnia donauit*, necessariò se

tur, vt & nos viciſſim ex ſincera dilectione nos ei totos demus, dicentes, & opere complentes, cum ſancto illo Rege Dauide, totoque populo eius, quum ad templi Dei ſtructuram, ſinguli liberaliſſime maxima cum animi alacritate conferrent: *Tua ſunt omnia Domine; & quæ de manu tua accepimus, didimus tibi.* 2. *Para.* 29. In Dei cultum, obſequium, ſeruitium, volũtatem faciendam, honorem tuẽdum, & propagandum, omnia noſtra impendi debent, vt ei demus quæ ſua ſunt. Sic Chriſtus dixit: *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis,* *Ioan.* 15. ſicuti, ad ſe quod attinebat, poſtea, dixit: *Ego dixi vos amicos meos; quia quæcunq; audiui à Patre meo nota feci vobis.* *Ioan.* 17. 4. Poſtremo inter amicos eſt quædam æqualitas, quia inter prorſus inæquales amicitia (quæ coniunctionem beneuolam & familiarem ſonat) eſſe nõ poteſt. Et quidem in rei natura maxima eſt inter Deum & hominem inæqualitas. Sed fecit inſcrutabilis Dei prouidentia & amor in nos ineffabilis, vt dato nobis Filio ſuo ſiue per nuptias Filij ſui, (vt ſupra explicatum breuiter eſt) Deus iam homo factus, & *frater* noſter, & *amicus*, & *ſocius* fieri voluit, nosque Dei ipſius & *filij*, & *hæredes*, & cum Chriſto *Cohæredes* effecti ſiamus. Hæc æqualitas admirabili Dei conſilio facta eſt: ne, ſtãte ſemper illa maxima inæqualitate, ſolam reuerentiam, aut timorem erga Deum gereremus; vt hac mediante quadã tenus æqualitate, amor purior, dilectio ſuauior, amicitia ſincerior, coniunctio affectuoſior, fiducia maior, charitas perfectior inter Deum & nos coaleſceret, & in nobis erga Deum creſceret. Poſtulat ergo has quatuor conditiones veſtis iſta nuptialis, charitas & dilectio Dei vere Chriſtiana.

Quæ quidem veſtis meritiſſime dicitur, quia *operit multitudinem peccatorum*, teſte Petro, quia cor accẽdit & calefacit: *Ignis enim ille eſt, quem Chriſtus in terrã miſit vt arderet*: quia animum ſplendidiſſime ornat; vocata à Ioanne. *Byſſinum ſplendens & candidum.* Nuptialis autem dicitur, quia hanc propriam Filius Dei induit, cum humanam naturam diuinitati ſuæ copularet. *Sic enim Deus dilexit mundum, vt vnigenitũ ſuum daret,* &c. ſed maxime quum in cruce Redemptionis noſtræ myſterium, & quaſi matrimonium inter ſe & Eccleſiam *conſummauit,*

Charitas cur veſtis nuptialis dicta. 1. *Pet.* 4. *Luc.* 12. *Apoc.* 19. *Ioan.* 3.

Ioan.19. quasi dicens, *Consummatũ est, Commendat.n.charitatẽ*
Rom.5. *in nobis Deus*, id est, maxime illustrem & commend-
lẽ reddidit: *quoniã cum adhuc peccatores essemus*, Chri-
pro nobis mortuus est. In cruce quippe vestem chari-
Nuptialis vestis perpetuo gerenda. contexuit, non de pilis animalium, non de cortic-
herbarum, non de interioribus vermium, sed de inte-
ribus suorum viscerum; idque, cum lateris aperti-
amorem cordis patefecit. Denique est vestis nupti-
Psal.73. quia vt Christus illam perpetuo gessit, quum hic in-
Actor.2. ris has nuptias, instrueret, & sponsi officium facere-
maxima in nos charitate, *salutem nostrã operatus in te-*
& pertrãsiens benefaciẽdo & sanando omnes oppressos a di-
Hebr.9. *bolo*; sic vicissim nos eam perpetuo: & indesinenter
stare debemus, durante conuiuio hoc nuptiali, id-
Ioan.14. in tota hac militia peregrinationis hujus, donec, su-
tis mensis, thalamum sponsi ingrediamur; *in sancta sa-*
Ephes.1. *ctorum, in qua Pontifex noster semel ingressus est, aetern-*
Luca 1. *nobis redemptione inuenta*, & quo nos præcessit *para-*
Allegoria. *bis locum*. Hãc vestem perpetuo indui oportet, quia e-
Danielis 1. *nos* (ait Apostolus) *Vt essemus sancti*, & vt sanctus Z-
charias dixit, cedit se nobis, *Vt seruiamus illi in sancti-*
& iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Quare, q-
admodum Nabuchodonosor Rex, præposito do-
suæ in mandatis dedit, vt de filiis Israel captiuis q-
dã eligeret, *in quibus nulla esset macula, decoros forma,*
eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos discipl-
qui possent stare in palatio Regis, quibus & idcirco cõst-
annonam per singulos dies de cibis suis, & de Vino Vnde bi-
bat ipse, vt videlicet non nisi sic vestiti & induti cor-
Ephes.2. Rege tandem comparerent: eodem plane modo D-
Tit.2. Pater ex hac massa perditionis, & captiuitate totius m-
Ephes.5. di *elegit* quosdam *à constitutione mundi*, per Christu-
quasi præpositum domus suæ, vt essent sancti, *populum*
ceptabilis, sectator bonorũ operum, Ecclesia gloriosa sine r-
1.Ioan.4. *& sine macula*; qui stent postea in conspectu Dei &
Ioan.6. gni, laudãtes eum in sæcula sæculorum, quibus prop-
Prou.9. ea dat in singulos dies annonam, *de Spiritu suo quem*
dit nobis, de pane suo quem dedit nobis, quæ est *caro*
pro mũdi Vita, de Vino *suo, quod miscuit nobis*, qui est *Sã-*
noui testamenti: vt sic noua innocentiæ stola vestiti,

magis ac magis in scientia & in omni sensu abundantes, pleni dilectione, repleti omni sciẽtia, digni habeamur stare ante Filiũ hominis, pro tribunali sedentem, & *consedere & conregnare cum eo in cœlestibus* regnante. Talis & tãta res, tã necessaria, tam gloriosa est hæc vestis nuptialis: quam omnes habere necesse est, qui intrant in domum nuptiarum Filij Dei, & accumbunt in Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ, & fidei Christianæ professionem gerunt. *Vestis nuptialis* (ait D. Chrysostomus) *præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex Lege & Euangelio, vsque homini efficiunt vestimentum. Si quis igitur in tempore iudicij inuentus fuerit sub nomine Christiano non habere vestem nuptialem, hoc est vestem supercœlestis hominis, sed vestem pollutam, id est, veteris hominis exuuias, hic statim corripitur, & dicitur ei: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Quemadmodũ enim* (ait D. Chrysostomus) *si aliquis cum nigris vestimentis inueniatur in nuptiis, sordidat gloriam nuptiarum; ita & qui opera habet tenebrosa, & inter Christianos quasi vnus ex eis conuersatur, ipse Christianitati facit iniuriam. Homo itaq; aut secundum locum eligat vestem, aut secundum vestem eligat locum: aut secundum opera eligat professionem, aut secundum professionem faciat opera. Qui vult esse Christi, faciat opera Christi. Qui autem non vult opera Christi facere, audiet in die iudicij: Amice, quomodo huc intrasti,* &c. Hæc ille.

Luc. 22. Philip. 1. Rom. 15. Luc. 21. Ephes. 5.

In Comment. in Matth. cap. 22.

Hom. 41. op. imperf. in Matth.

Quæ verba, vt & tota præcedens oratio, contra execrabile hodie Christianorum genus, qui Politici vocantur, & veri Christiani non sunt, vtpote in quibus Ethnicorum reuixit spiritus, magisque in impij Machiauelli, quam in Christi schola edocti sunt, plurimum valent. Isti enim hanc vestem nuptialem adeo non habent, adeo sine illa in nuptiis Filij Dei accumbunt, adeo illam prorsus negligunt, vt cum Christianos & Catholicos se dicant, nihil minus quam huiusmodi sint; pacem videlicet Reipub. Principum libidines, ac iniquas leges, rerum temporalium affluentiam, conseruationem, incrementa, toti penitus Christianæ religioni anteponant. Illorum enim axiomata hæc sunt. *Reipublicæ statum & conseruationem priorem & antiquiorem habere oportet, quam religionis causam. Status ciuilis & politicus,*

Contra Politicos nostri tẽporis.

Politicorũ axiomata.

1.

Belloy pag. *cus, Ecclesiæ statum antecellit. Regũ decreta ac placita primã*
12. & 22. *authoritatis locum tenent. Conscientias læthaliter vulnerãt,*
2. *qui in materia religionis necessitatẽ obedienti imponunt. Vi-*
3. *rorum fortiũ hic scopus, hoc studium, hæc cura primaria*
Antiguisar. *debet, vitam lætam & affluentem ducere, quæstiones autẽ*
pag. 124. *de religione togatis hominibus & † Monachis relinquũt.*
4. Hæc sunt eorũ pauca è multis axiomata pestifera vene-
† Vide Dom. in ramis Palma tex. 5. nata, à quibusdam quidẽ, libellis Gallicis in vulgus spar-
sis, publice edita, sed à quam plurimis in praxim redacta.
Isti omnes veste nuptiali non carẽt tantum, sed ea impie
ab humeris reiecta, de sua nuditate turpiter gloriantur.
2. Tim. 1. Si charitatem haberent, *de corde puro, & conscientia bona,*
1. Cor. 5. *& fide non ficta*; si *in sinceritate & veritate* Christum pro-
Ioan. 15. fiterentur; si *amici Christi, discipuli, & fratres eius*, autes-
Matth. 28. sent, aut esse contenderent; si nuptiarum cœlestium fru-
ctum ita expeterent, vt titulum ambiunt; hæc tam hor-
renda vel obiter in animum & cogitationem admittere
exhorrescerent. Ethnicus hic spiritus est, vox athea, ver-
ba satanica. Sic olim Ethnici ac pagani suam falsam re-
ligionem colebãt, teste amplissimo S. Augustino, qui hæc
De Ciu. Dei eorum verba profert: *Tantum stet,* (inquiunt) *tantum flo-*
lib. 2. cap. 20. *reat copiis referta, victoriis gloriosa: vel quod est felicius, pa-*
Politicorũ hodie verba ex ore paganorũ. *secura sit Respublica. Et quid ad nos? imo ad nos magis per-*
tinet, si diuitias quisque semper augeat, quæ quotidianis ef-
fusionibus suppetant, per quas sibi etiam infirmiores subdat
quisq; potentior. Obsequantur diuitibus pauperes caussa se-
turitatis atq; vt eorum patrociniis quieta inertia perfruan-
tur, diuites pauperibus ad clientelas, & ad ministerium sui
fastus abutantur. Populi plaudant non consultoribus vtili-
tatum suarum, sed largitoribus voluptatum. Non iubeantur
dura, non prohibeãtur impura. Reges nõ curent quam bonis,
sed quam subditis regne . Prouinciæ Regibus suis, non tan-
quam rectoribus morũ, sed tanquam rerũ dominatoribus &
deliciarum suarum prouisoribus seruiant, eosq; nõ sincero
honorẽ, sed nequiter ac seruiliter timeant. Quid alienæ vi-
potius, quã quid suæ vitæ quisq; noceat, legibus aduertatur.
Nullus ducatur ad iudices, nisi qui alienæ rei, domui, saluti,
vel cuiquã inuito fuerit importunus aut noxius. Cæterum de
suis, vel cum suis, vel cũ quibuscunq; volẽtibus faciat quisq;
quod libet. Abundent publica scorta, vel propter omnes

bus frui placuerit, vel propter eos maxime, qui habere priuata non possunt. Extruantur amplissima atque ornatissima domus, vbi opipera conuiuia frequentētur; vbi cuique libuerit & potuerit, die noctuque ludatur, bibatur, vomatur, diffluatur. Saltationes vndique concrepent, theatra inhonestæ lætitiæ vocibus, atque omni genere siue crudelissimæ, siue turpissimæ voluptatis exæstuent. Et ille sit publicus inimicus, cui hæc felicitas displicet. Quisquis eā mutare vel auferre tētauerit, eū libera multitudo auertat ab auribus, euertat à sedibus, auferat à viuentibus. Illi habeantur dij veri (illa sit vera religio) *qui hanc adipiscendam populis procurauerunt, adeptāque seruauerunt. Colātur vt voluerint, ludos exposcāt quales voluerint, quos cū suis, vel de suis possent habere cultoribus. Tantū efficiatur vt huic felicitati nihil ab hoste, nihil à peste, nihil ab vlla clade timeatur.* Hæc illi olim Ethnici, hæc hodie nostri Politici, paucis exceptis, omnia dicūt, probant, faciunt; vt in duorum magnorum Principum aulis vbi Politici magis quam Christiani fide & authoritate pollent, vsu venisse cernimus. Sed quid ad hæc sanctissimus & doctissimus Pater Augustinus respondeat, audi. Subiungit; *Quis hāc Remp. sanus non dicā Romano imperio, sed domui Sardanapali comparauerit? qui quondam Rex ita fuit, vt in sepulchro suo scribi fecerit, ea sola se habere mortuum, quæ libido eius, cum viueret, hauriendo consumpserat. Quem Regem isti si haberent, sibi in talibus indulgentem, nec in eis cuiquam vlla seueritate aduersantem huic libentius, quam Romani veteres Romulo, templum & flaminem consecrarent.* Hæc ille. nec enim ampliori refutatione tam fœda paradoxa ex Epicuri schola profecta digna esse existimauit, nisi quod ex profanis ipsis authoribus nullam sine iustitia stare Rempub. posse, longa postea disputatione confirmat. Ad religionem autem quod attinet, & veri Dei cultum, quem iste Politicorum atheismus explodit, nullam sine ea veram aut optabilem Reipub. pacem consistere posse, ex ipsis profanæ sapientiæ principiis ac Philosophorum placitis, idem clarissimus doctor ostendit: quæ quia isti Politici libentius audiunt, quam voces diuinas, (quod tamen in homine Christiano inexpiabile scelus est) ex Augustino breuiter transcribemus. *Pax* (inquit) *corporis est ordinata temperatura partiū.* *Aug. de Ciu.*

Dei,lib.15. cap.13. *Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, ordinata cogitationis actionisq; consensio. Pax animæ & corporis, vita & salus animantis ordinata, Pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege, obedientia.* Hæc pacis genera sola ratio & Philosophiæ studium homines docuit: quæ si in prioribus mēbris tenent Politici, cur negant in Postremo? nisi quia

1.Cor.8. Rom.8. *animales sunt, non sapientes ea quæ Dei sunt. Prudentia carnis* valent, quæ *inimica est Deo, quæ legi Dei subiecta non est, nec enim potest.* Deniq; toti ad terrenam ciuitatē pertinent vt filij secundum carnem; non ad ciuitatem Dei & cœlestem, vt filij in spiritu sancto regenerati. Alioqui agnoscerent verum esse, quod D. Augustinus de vera pace

Pax vera. Aug. de Ciu. Dei, lib.19. cap.14. disputans scribit. *Omnis* (inquit) *vsus rerum temporalium refertur ad fructum terrenæ pacis, in ciuitate terrena.* Sic faciunt isti politici. *In cœlesti autem ciuitate refertur ad fructum pacis æternæ*: subseruit religioni, qua mediante ad hunc fructum peruenimus. Nam & natura ipsa hominis rationalis hoc nos docet. Vnde subdit Augustinus: *Si irrationalia essemus animantia, nihil appeteremus præter ordinatam temperaturam partium corporis, & requiem appetitionum; nihil præter quietem carnis, & copiam voluptatū, vt pax corporis prodesset paci animæ. Sed quia homini rationalis anima inest, totum hoc quod habet commune cū bestiis, subdit paci animæ rationalis, vt mente aliquid contempletur, & secundū hoc aliquid agat, vt sit ei ordinata cognitionis actionisq; consensio, quam pacem rationalis animæ dixeramus.* Vix hāc animæ rationalis pacem tenent Politici, quorum finis est, vitam lætam & affluentem ducere, vt ex eorum placitis modo recensuimus. Sed etsi hanc tenerent, vt ab ea penitus abhorrere videri nolunt, pacem tamen alteram hominis mortalis, quæ est ordinata obedientia in fide, sub lege Dei æterna, penitus negligunt.

Ibidem. Cuius necessitatem sic paucis docet Augustinus. *Sed in ipso studio cognitionis, propter humanæ mentis infirmitatem, in pestem alicuius erroris homo incurrat, opus habet magisterio diuino, cui certus obtemperet; & adiutorio, vt liber obtemperet.* Hinc videlicet nascitur fidei necessitas, docente Christo quid credamus, & gratiæ necessitas, operante Christo vt fidei præceptis obtemperemus. Quo obtento, obtine-

obtinetur illa altera pax inter Deum & hominem, in fide videlicet Legi Dei obedire.

Hæc est vera pax fidelium, & vere Christianorum. Hæc est pax, de qua Christus Redemptor dixit; *Pacem meã do vobis, pacem meam relinquo vobis; non quomodo mũdus dat* (quæ est pax Politicorum, frui bonis temporalibus, neglecta religione) *ego do vobis.* Quæ Christi verba quantum valeant, in aliis † Dominicis explicatum dedimus. De hac vtraque pace, huius mundi, & Christi, quam nos Christiani appetere & tenere profitemur, sic iterum contra nostros Politicos S. Augustinus: *Terrena ciuitas, quæ non viuit ex fide* (quales sunt infideles omnes) *terrenam pacem appetit; in eaq; defigit imperandi obediendique concordiam ciuium vt sit eis de rebus ad mortalem vitã pertinentibus, humanarum quædam compositio voluptatum.* Sic enim habent Politicorum nostrorum axiomata, & gentilium placita, supra commemorata. *Cælestis autem ciuitas vtitur in hac sua peregrinatione pace terrena, & de rebus ad mortalem hominum naturã pertinentibus humanarum voluntatum compositionem, quantum salua pietate ac religione conceditur, tuetur atq; appetit, eamque terrenã pacem refert ad cælestem pacem, quæ vere pax est: vt rationalis duntaxat creaturæ, sola pax habenda atq; dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo.* Hæc est duplex charitas, Dei, & proximi in Deo, quæ est vestis nuptialis, & vera pax nostra, quam Christus Redemptor noster reliquit nobis, *vt ex ea cognosceremur Christiani esse.* Politici, quia hanc Christi pacem negligunt, & solam terrenam consectantur, Christiani non sunt, sed ipsis etiam hæreticis deteriores; quia illi aliquam saltem, etsi falsam ac contaminatam, religionem profitentur, ac tenent fortiter; isti nullam tenent, nec tenendam putant, nisi à Monachis; totamque hominis felicitatem in terrena pace constituunt: terræ filij, quasique nunquam in Christo regenerati. *Quod enim de carne natum est, caro est*: carnalia sapit, loquitur, agit. *Quod autem ex Spiritu natum est,* (vt omnes Christiani) *Spiritus est*: ea quæ diuini Spiritus sunt, sapit, colit, præstat. Religionem amat, qua Deus colitur, eamque rebus omnibus anteponit. Non audet sine

Pax Dei, & pax mũdi.

† *Dom. in Albis tex. 2. Dom. Pent. text. 4.*

Lib. eodem, cap. 17.

Ioan. 18.

Politici hæreticis deteriores.

Ioan. 3.

Eccl. vlt. veste nuptiali discumbere, aut aliud profiteri, aliud facere. Didicit à mortaliũ sapientissimo Salomone: *Deum time, & mandata eius obserua. Hoc est omnis homo.* Didicit
Iob 28. à diuino Iob: *Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.* Didicit à sancto Propheta. *Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Domino Deo tuo.* Et notandũ diligenter quod Salomon, hoc dicens, totam humanæ vitæ felicitatem cum eo conclusit; Iob totam sapientiam omni thesauro incomparabiliter præponendã; Michęas omnem Dei cultum & obsequium. Vide loca Politicorũ
Mich. 6.

Genes. 25. contra tota felicitas, tota sapientia, totus cultus est, bonis terrenis affluere, quasi filij reprobi Esau, qui sua primogenita pro vno pulmento vendidit. Elias zelans pro domo Dei, & veræ religionis cultũ, audit ab impio Rege Achab: *Tu es qui conturbas Israel:* Sic hodie Politicis zelatores religionis, turbatores regni & Reipubl. esse videntur. Sed sanctus Propheta respondit, *Non ego turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baal.* Politici vere perturbant Rempublic. Christianam, qui Dei mandata negligunt, & religionem despiciunt, & sequuntur idola cupiditatum suarum. Certe isti virtutis cogitationem non practicam tantum amiserunt, vt omnes mali Christiani, sed etiam speculatiuam, vt ipsi infideles. Neglectum enim religionis pro re laudabili habent; suntque de numero perditissimorum hominum, de quibus Propheta dixit: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Contra istos valent illa CHRISTI verba; *Primum quærite regnum Dei, & hac omnia adiicientur vobis.* tum illa: *Pacem meam do vobis, pacẽ relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis.* quæ in aliis Dominicis tractata vide. Illa denique loca omnia, quæ verum Christianismum, dilectionem Dei super omnia, feruorem cultus diuini, fiduciam in Deum, eiusque prouidentiam, rerum terrenarum contemptum, & cœlestium desiderium docent, nostri temporis Politicos iugulant. Vide de singulis singulas Dominicas, & textus Euangelicos late explicatos. Quære in locorum moralium Indice alpha-
3. Reg. 28.

Dom. 14. post Pent. tex. 6. Dominica Pentecost.

alphabetico, quem in Lectoris vsum diligenter concinnaui.

Politici Ethnicis peiores.

Sane ipsis melioribus Ethnicis deteriores hi sunt, qui nunquam vtile honesto præferre (quod hi in omnib. faciunt) voluerunt, de quo tam multa disputat in Officiis Cicero etiam ipse Ethnicus. Memorabile illud est Aristidis responsum Themistocles in concionem populo aduocato, magnū aliquid in animo se habere aiebat, quod Rempublicam concerneret, efferre tamē prius non se id velle, quam alicui id communicasset, quem populus deligeret. Delectus est Aristides. Re Aristidi per Themistoclem communicata, conscendens suggestum Aristides, vt, quid esset, populo referret, ait: *Themistoclis cōsilio nihil Reipubl. Atheniensi vtilius, sed eodem nihil iniustius.* Hoc audito, tacere eum porro populus iubet, nec vel auribus excipere consilium maxime vtile voluerūt, quod ab honesto recto discreparet. Surgent isti Ethnici in iudicio, & nostros Politicos condemnabunt. Noui sunt isti Protagoræ, noui Diagorę, qui ciuitatib. omnib. pelli deberent Religionem tenent spurcissimi illius Heliogabali Imperatoris, Romani Sardanapali: qui id vnū pertinacissime egit, *ne quis Romæ Deus nisi Heliogabalus coleretur. Dicebat præterea, Iudæorum & Samaritanorū religiones, & Christianam deuotionem illuc transferendam; vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret.* Sic enim isti Politici omnes religiones ac sectas, Lutheranorum, Caluinistarum, Puritanorum, atque adeo Catholicam alicubi deuotionem tolerandas, & recipiendas, atq; à Regibus permittendas arbitrātur, dum modo pax regni tuta sit; vt omnium culturarum mysteria Politicorum idolum teneant, eique subseruiant. Perinde illis est de qualibet religione, ad quam neminem vlla necessitate adigi posse affirmant, modo pax Rēpubl. & rerum omniū affluentia in tuto sit. Nulla vnquam acerbior pestis orbem Christianum inuasit, quæ eo tendit, vt nulla amplius colatur religio, Deus credatur nullus. Alia loca, quæ contra Politicos faciunt, vide inferius annotata in fine vltimi textus huius Euangelij.

Plutar. in vita Aristidis.

Ælius Lampridius in vita eius.

9\. *Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.*

Pœna infernalis pseudochristianorum.

LOCUS moralis de pseudochristianorum, & maxime Politicorum, horrenda & æterna pœna. Hanc illis Christus comminari voluit, quia hęc illis multo acrius infligetur, quam incredulis quibuscunq;, qui ad nuptias venire, fidem amplecti, Christũ profiteri noluerunt. *Qui enim nouit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit plagis multis.* Et Petrus dicit: *Melius fuit illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* Hoc sanctum mandatum, est mandatum illud maximum & primum: *Diliges Dominum Deum tuum toto corde tuo,* &c. *& secũdum simile illi: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hæc duplex dilectio, est illud sanctum mandatum, & vestis nuptialis. Pseudochristiani, & maxime Politici, grauiora infidelibus patiẽtur, quia deteriores illis sunt. Hæreticus deterior & perniciosior hostis est quã Turca, aut quilibet infidelis, quia Christianum se dicit, & non est, in Christum se credere ait, & non credit; quia caput tenere non potest à corpore toto auulsus. Politicus & hæretico & Turca sceleratior est, quia Christianum & Catholicũ se dicit, quum neuter sit, sed in vtroque dissimulet, nec Christum, nec Ecclesiam diligens, sed tẽporalis suæ pacis ac felicitatis bonum vtrique præponens. Illis igitur sempiternas plagas Christus comminatur. *Et manus & pedes ligatos* habebunt, omnem potentiam amittẽt, & seu boni affectus, & bene cogitandi, qui se hic omnium prudentissimos iudicabant: seu boni operis, & bene aliquid operandi; qui *operandi tempus, quum haberent,* operandi officium nõ ad se, sed ad clericos & monachos pertinere aiebant. Proijcientur in tenebras exteriores, à quibus in lucem remeandi nulla facultas superest, quia extra diuinæ lucis radios, & misericordiæ oculos proiecti iacent. *Ibi erit fletus* corũ, qui hic semper gaudere, bonis omnibus affluere voluerunt; & *stridor dentium* præ dolore eorum, qui hic stridebant præ inuidia florẽtis Ecclesiæ Dei.

Luc. 12.
2\. *Pet.* 2.

Politicus hæretico & Turca deterior.

Rom. 16.

Porro

Porro ligatis manibus & pedibus proiici, pœnam significat inextricabilē, & cuius nulla sit sperāda liberatio, finis & exitus nullus, quia æterna est; in qua etiam nulla sit futura vndecunq; consolatio, nulla remissio, relaxatio nulla, quia iam *clausa est ianua* totius misericordiæ, cōsolationis, auxilij, aut cuiusuis refrigerij. Fletus incredibilem ex ignis infernalis acrimonia & vi dolorem notat. Solēt enim ignita, & calida, seu manu tacta, seu ore & labijs degustata, lachrymas nobis elicere, & fletum etiam in fortissimis excitare. Stridor dentium, dolorem ex asperrimo frigore contractum significat: Strident enim dentibus, & toto corpore tremunt ac concutiuntur, qui frigus intētissimum ferunt. De hac duplici, sibique contraria, ardētissimi ignis, & asperrimi frigoris pœna infernali, sic S. Iob: *Transeant ab aquis niuium ad calorem nimium: & vsq; ad inferos, peccatum eorum.* *Iob 26.*

Hæc tota pœna infernalis, qualis & quanta futura sit, quia ex Scripturis in aliis Dominicis ostensum est, nunc ex certis coniecturis, in ipsa quoque Scriptura fundatis, docebitur. Primum illa pœna in vindictam peccatorum infligitur ab irato & iusto Deo. At, vt Dei misericordia erga electos immensa est, sic & eius iustitia erga reprobos. Vnde *Deus iustitiæ, Deus vltionum, Dominus percutiens* vocatur. Vide Dominicam 1. Aduentus, text. 1. varias in hunc sensum Scripturas. Erit ergo pœna immensæ eius potentiæ, & acerbissimæ iustitiæ congrua. Sunt enim iustitia & misericordia Dei, quasi duo eius brachia. Nam de brachio iustitiæ dicitur, quod *in manu forti, & brachio extento* Pharaonem cum suis Ægyptiis perdidit. De brachio misericordiæ dicit beatissima Virgo: *Fecit potentiam in brachio suo,* quia hoc ad Filij Dei incarnationem pertinet, maximæ misericordiæ opus. Quemadmodum igitur qui vnum hominis cuiuspiam brachium videt, eiusque mensuram tenet; alterius brachij mensura & longitudo quanta sit ignorare non potes; sic plane, quum Dei misericordiam infinitam esse, & super numerum arenæ maris miserationes eius certo sciamus, Dei quoque iustitiam immensam esse, & quæ numerari aut expendi nequeat, dubitare non debemus. Rursum damnati vocantur *Vasa iræ contumeliæ,* *Dom. 3. post Epip. tex. 10. & Do. 5. post Epiph. tex. 9.* 1. Infernales pœnæ quales & quātę. *Exod. 16.* *Luc. 1.* *Simile.* 2. *Rom. 9.*

sicut

2.Tim.2. sicut electi *vasa misericordiæ & gloriæ.* Sicut ergo gloria & misericordia Dei tanta est erga electos, vt dicat Apo-
1.Cor.2. stolus; *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se:* sic tanta Dei erga reprobos ira & contumelia futura videtur, vt nec cogitatione eam consequi mortalium quisquam possit.
3. Iam vero sicut de operibus dicit Christus, tam miseri-
Luc. 4. cordiæ, quam inhumanitatis; *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & vobis*; mensura autem operibus misericordiæ reddenda promittitur à Christo, *bona, plena, conferta coagitata*; hoc est, omnibus suis numeris absoluta: dubitari non potest, quin & operibus impiis, & contra charitatem factis, reddenda sit mensura copiosa, & amaritudine plena, maxime dicente Apostolo,
Rom.2. quod impij & impœnitentes *thesaurizant sibi iram in die*
Simile. *iræ & iusti iudicij Dei.* Nam vt singulis bonis operibus sua redditur merces ex thesauris bonitatis & misericordiæ Dei; sic singulis peccatis & flagitiis rependitur pœna, ex thesauro iræ & iusti iudicij Dei: & quemadmodum vir iustus ex multitudine bonorum operum ingentem sibi meritorum, & mercedis thesaurum accumulat: sic
Esa.27. impius ex peccatorum varietate & magnitudine varias
4. sibi pœnas thesaurizat. Sic apud Esaiam de impijs dicitur. *In mensura, contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam Dominus.* Prçterea patitur Deus, libereque per-
Psalm. 80. mittit, vt omni sua voluptate in hac vita impij perfruan-
Gen. 15. tur, *faciantq́ omnes adinuentiones* suas, ad demum *vt compleatur malitia eorum.* Sed hoc ideo totum permittitur, vt
Apoc. 22. grauius in eos postea iustiusque ira Dei desæuiat, & eleuans allidat eos: Vnde sic in Apocalypsi legimus: *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Sed quamobrem, aut quorsum tanta lõganimitas? Sequitur: *Ecce venio cito; & merces mea mecum est, reddere vnicuiq́ secundum opera sua.* Vt videlicet completæ malitię pœna
Ezech.7. reddatur ad cumulũ plena. Sic alio loco per Prophetam futurum prædicit Deus: *complebo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua, & non parcet oculus meus, nec miserebor: sed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt, & scietis, quia ego sum Dominus percutiens.* Sicut ergo hic est com-

completa malitia impij, sic erit ibi completus furor Dei. Hinc facile coniicias, quam sit hæc acerba & horrenda futura pœna.

Porro ipsæ damnatorum voces, querelæ, & acerbissimæ complorationes in Scripturis reuelatæ, pœnarum magnitudo quanta sit, non obscure docent. Etenim propter ardentem æstum, & horrendas tenebras, quas damnati patientur, sic scribit Diuus Ioannes: *Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines, & igni: & æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei, habêtes potestatem super has plagas. Et quintus Angelus effudit phialem suam super sedem bestiæ, & factum est regnum eius tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cœli præ doloribus vulneribus suis.* His si addas fletus & stridorem dentium, vt in hoc Euangelio facile coniicies, pœnarum illic magnitudo, quantum omnem cogitationem nostram excedat. Deinde vt beatitudo iustorum est omniũ bonorum, quæ animo cogitari aut desiderari possunt, aggregatio; sic pœna damnatorum, est omnium dolorum ac miseriarum cumulus: & vt illa infinita, cui nihil addi poterit; sic ista mensura erit, qua maior esse nequeat. Quare sicut ille corporis morbus in hac mortali vita omnium esset acerbissimus, qui omnia membra occuparet, vt nec caput, nec oculi, nec aures, nec lingua, nec manus, nec digiti, neç brachia, nec pectus, nec dorsum, nec stomachus, nec illa, nec renes, nec femora, nec tibiæ, nec pedes dolore vacarent; & hoc spectaculo nullum esset acerbius aut flebilius: sic multo magis pœna infernalis, quæ prorsus generalis est, totum corpus, totamque animam peruadẽs inexplicabilis quædam pœna esse censenda est. Illic enim & oculi lasciui dæmonum horrendo aspectu, & delicatæ aures fremitu eorum tremendo, & emunctæ nares retro sulphurum odore (est enim locus huius pœnæ *stagnum ardens igne & sulphure*) & gustus gulosus siti inexplebili (vnde *diues epulo aquæ guttam à Lazaro petijt*) & singula corporis membra igne acutissimo (quo nihil magis actiuum est, & qui tactum maxime afficit) & ipsa interior imaginatio præsentium acerbitatum apprehensione

[Margin: 5 *Apoc. 16.* — 6. — *Simile.* — *Apoc. 21.* — *Luc. 16.*]

sione viuida, & miseria memoria præteritarum voluptatum recordatione acerba, & intellectus totus, amissæ beatitudinis angore incredibili, & deprauata voluntas perpetua maledictione & blasphemia, punietur, afficietur; torquebitur. Quid hoc rerum statu calamitosius cogitari potest?

7. Nunc vero & ipsam mihi ignis infernalis vim & acrimoniam considera. Neque enim ignis iste noster, quo quotidie vtimur, & cuius vel minimum contactum sine gemitu ferre non possumus, vel vltimo vix illum
1. gradu contingit. Noster ignis consolationem adfert, & iucunde aspicitur, vocatus alicubi, Angelus Dei: ignis infernalis totus ad terrorem, ad tormentum, ad pœ-
2. nam institutus est. Noster ignis pabulo indiget necessario, ex quo vel remissius, vel acrius vrit: ignis infer-
Esa. 30. nalis sibi ipsi pabulum est, cum sit inextinguibilis, & à
3. furore Dei accenditur, nutritur, augetur, iuxta illud
4. Prophetæ: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris, succendens eum.* Noster ignis illuminat, suaque luce astantes perfundit: ille ignis tenebricosus est, & horror perpetuus.

Denique noster ignis & artificialis est, & extra locum elementi sui, quo semper per flammas suas tendere, quasique à nobis refugere nititur; hanc ob caussam debilior est, quasi, si corporis membrum suo loco emotum esset: at ignis infernalis naturalem suum locum in visceribus terræ obtinet, vbi eum Deus creauit ad tormenta impio-
Apoc. 14. rum, vt esset *lacus iræ Dei*: ideoque maximam vim habet, & perpetuo vrget, absque vllo sui vel detrimento, vel re-
5. frigerio. Porro noster ignis omne sibi iniectum pabulum absumit; ideoq; longo admodum tempore non affligit, sed breui licet acri dolore afficit: infernalis autem ignis
6. sic vrit, vt non consumat, tanto crudelior, quanto perseuerantior. Postremo, nostrum ignem multa mitigant, multa refrigerant, aquæ iniectio, aer frigidus circumstans, pabuli imminutio atque subtractio: ignem infernalem nihil mitigat, nihil refrigerat, nihil imminuit. Carnifex perpetuus est, semper percutiens, & nunquam interficiens. Ex his omnibus moneri terribiliter & efficaciter possumus, quanta sit pœna impiorum, maxime pseu-

pseudochristianorum, & Politicorum, qui sine veste nuptiali in mensa Christi accumbunt.

Si amici Iob, videntes eum per totum corpus vlcere pessimo percussum, in sterquilinio sedentem, vlcera sua latere radentem, *eleuãtes procul oculos suos, exclamantes plorauerunt, scissisq; vestibus, sparserunt puluerem super caput suum in cœlum, & sederũt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum, quia videbant dolorem esse vehementem:* quid nobis animi, quis horror, quæ confusio, quantus ad damnatorum commiserationem, ad nostram cautelam, stimulus esse debet, non vnum aliquem amicum nostrum, sed tot myriadas hominum damnatorum, non solo corporis vlcere fœdatum, sed toto corpore, totaque anima (vt iam dictum est) vexatos non in sterquilinio vlcera radentem, sed in barathro flebiliter eiulantes, & horrẽde blasphemantes; non morbo ad tempus afflictum, cui mors finem imponeret, sed sempiternis pœnis addictos; non vt virtus patientiæ probetur, sed vt flagitia anteactæ vitæ puniantur; non ex Dei permissione, diabolo petente, sed ex Dei voluntate & decreto, diabolo exequente; ac denique non alium sine suo periculo, sed tot alios, quibus nos ipsi, nisi nostræ melius saluti prospiciamus, sociari in pœnis poterimus, oculis quoque nostris cerneremus! Sed profecto si Christiani sumus, plus mouere debet quod oculis fidei intelligimus, quam quod oculis carnis cernimus, iuxta illud Christi. *Habent Moysen & Prophetas. Si illis non crediderint, neq; si ex mortuis quis resurgat, credent.* Daniel Propheta, audito somnio Nabuchodonosoris, cum statim quid illud portenderet. Deo reuelante intelligeret, adeo attonitus & perterrefactus fuit, vt *intra se tacitus cogitaret, quasi vna hora, & cogitationes eius conturbarent eum.* Quale, aut quantulũ huius Regis supplicium fuit, si cum ęterna damnatorum pœna conferatur! Quanto grauius est inter feras, quam inter dęmones vitam agere! Quanto atrocius, flammis vltricibus cruciari, quam rore cœli tingi! Quanto acerbius, in omni æternitate, quam septem annorum spatio torqueri! Postremo, si adeo formidandum est, figura hominis retenta, cor feræ gestare; quanto erit formidabilius,

Exemplũ.

Iob 2.

Luc. 16.

Aliud.

Dan. 4.

sub

ſub hominis figura cor dæmonis habere? Iſtius tamen rei vel ſola cogitatio, ſancti Prophetæ animum commiſeratione proximi plenum, & iudiciorum Dei timore confixum, ita perterrefecit & conturbauit, vt vna hora elinguis coram tanto Rege ſteterit. Si nos ad has inferni pœnas, ſic in Scripturis reuelatas, & ex Scripturis certa connexione deductas, minus commouemur; ſit illud; quia & rariſſime, & non niſi obiter in animum iſta demittimus.

Simile. Inferni pœna cur nũc minus mouet. Qui ignem iſtum materialem & vulgarem, vel raro adit, vel non niſi tranſeunter, nec niſi leuiſſime digitum immittit, parum aut nihil ex eo caloris attrahet. Sic inferni ignes, quia vix ambabus auribus audiuntur, ſed in vnam admiſſi, per alteram tranſuolant, nihil mouent, nihil terrent, nihil ex eorum doctrina caloris ac feruoris ſpiritualis attrahimus. Hypotypoſis. Cæterum finge nunc animo ingentem hominum exercitum in campo coactum, oraculo Domini certiorem factum, tantam vim fulminum eſſe repente ſuper eos caſuram, vt maxima eorum pars fulminibus icta occumbat. Si hoc omnes illi certa fide tenerent, quo timore non concuterentur, quas non latebras exquirerent? quid non facerent, vt tanto ſe diſcrimini ſubducerent? At tale hoc fulmen non eſt, quale huius Euangelij: *Ligatis manibus & pedibus, proijcite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Et hoc fulmen non contra alios, quam contra nos pſeudochriſtianos, qui cum fide Chriſti, charitatem Chriſti non tenemus, intentatur. Exemplũ. Nobis hoc dicitur, ad nos hoc pertinet. Exod. 9. Priuſquam horrifica illa grandinis plaga Ægyptum vaſtaſſet, Moyſes, Pharaonem & ſeruos eius ab hoc periculo eripere volens, his verbis præmonuit: *Mitte iam nunc, & congrega iumenta tua & omnia quæ habes in agro. Homines enim & iumenta, & quæcunque foris inuenta fuerint, nec congregata de agris, cecideritque ſuper eos grando, morietur.* Sequitur deinde: *Qui timuit verbum Domini, de ſeruis Pharaonis, fecit confugere ſeruos ſuos & iumenta in domos: qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit ſeruos ſuos, & iumenta in agris quæ omnia vi grandinis interiere.* Mat. 8. & 13. Chriſtus Dominus iam tertio de inferni pœnis præmonuit, in ſanando Centurio-

nis

liis puero, cum Iudæorum incredulitatem taxaret, in parabola de zizaniis, & nunc in hoc Euangelio, quę tria loca tractauimus. Sed & iterum futuri iudicij formam describens, sub illis verbis: *Ite maledicti in ignem æternum.* Qui verba Domini negliget, cadet super eum grando, & morietur. Qui de veste nuptiali perpetuo gestanda sollicitus non est; qui sub nomine Christiano vitam agit Epicureã; qui se Catholicum dicit, & Politicus est, qui Christum cum Iudæis Pilato tradet; *ne veniant Romani, & tollant gentem suam*; id est, religionis causam penitus prodet, & perdi sinet, vt pax sit domi tuta, aliosque ad illam politiam, hoc est, impietatem maximam, hortabitur; ad illos omnes hæc sententia pertinet: *Ligatis manibus*, &c. *Qui audiuit sonitum buccinæ, & non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit.* — Politicorũ proprium. — *Ezech. 33.*

10. *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.*

LOCVS moralis de paucitate saluandorum, ad timorem vtilis. Quod enim Apostolus scribit. *Cum timore & tremore salutem vestram operamini*: & alibi Scriptura dicit, *Beatus homo qui semper est pauidus*; & iterum, *De propitiato peccato noli esse sine metu*; & adhuc semel Apostolus. *Noli altũ sapere, sed time; Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat*; Si Iudęos repulit, qui noluerunt venire, & neglexerunt, & seruos Dei ad se missos occiderunt; vide ne & te repellat, venientem quidem, & accumbẽtem, & insertum oliuæ, sed non habentem vestem nuptialem: totus, inquam hic locus de assiduo timore saluberrimus, vix ex alio capite fortius deducitur & dependet, quam ex hac multitudine ingenti vocatorum Christianorum, sed ingenti paucitate electorum. Hinc enim & alius Propheta dixit: *Multiplicasti gentem, nõ magnificasti lætitiam*: sed potius auxisti timorem & dolorem, quum in multitudine gentium, quæ toto orbe terrarum *Christum ore confitentur*; tam pauci sint, qui *corde credant, & fidem suam ex bonis operibus ostẽdunt* Sic alius Propheta, vocationem Gẽtium describẽs, ait: *Erunt in omni terra, dicit Dominus, partes duæ dispergẽtur & deficient, & tertia pars relinquetur in eo.* Vix tertiam partem saluandam docet. Sane in Euangelio, nisi quarta — Paucitas saluandorum. — *Eph. 6.* — *Prou. 28.* — *Eccl. 5.* — *Rom. 11.* — *Esa. 9.* — *Rom. 10.* — *Iacob 2.* — *Zach. 13.*

Luc. 18. pars seminis, quod Deus seminauit in agro Ecclesiæ suę, *cecidit super terram bonam, vt fructum ferret cum patientia:* sed aliæ tres partes, vel secus viam, vel super petram, vel super spinas dum caderent, perierunt. Quare Apostolus, Gentibus vocatis in gratiam redemptionis per Christũ,

Rom. 11. dicit: *Vide in te bonitatem Dei, si tamen permanseris in bonitate: alioquin & tu excideris.* Hanc paucitatem Christus

Luc. 18. præuidens, nosque eius præmonere volens, dixit: *Putasne Filius hominis, cum venerit, inueniet fidem in terra?* Certe hodie, nec in hæreticis, nec in Politicis, nec impiis, auaris, adulteris, superbis, inuidis Christianis illa fides est per dilectionem operans, quæ sola valet in Christo ad salu-

Matth. 7. tem, & de qua ibi Christus loquitur. Hanc etiam ob causam monet nos Christus, *intrare per angustam portam*

Malach. 1. *quia arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci ambulant*

Esa. 6. & *per eã.* Non quidem via fidei, quæ *ab ortu solis ad occasum*

54. & 60. patet, & ob quam *dilatari tentoria, & aperiri portas.* Propheta iubet, sed via morum, via charitatis, & obseruationis mandatorum Dei, per quam pauci ambulant, ideoque vię terminum, cœlestem beatitudinem, pauci conse-

Typus. quuntur. Ex omnibus qui Ægypto exierunt, solus Iosue & Caleb terram promissionis ingrediuntur. Cum Chri-

Ioan. 19. stus duodecim tantum Apostolis suis diceret, *Vnus ex vobis est qui me tradet; omnes timuerunt:* nec prius animo esse pacato potuerunt, quam Ioanne dilecto discipulo rogante, Christus eum demonstrasset. Si timuerunt illi omnes, cum vnus tantum eiiceretur; consequens est, vt nos magis timeamus in tanta multitudine reproborum. Recte

Homil. 38. in Euang. D. Gregorius: *Quia vocati sumus, nouimus, si sumus electi nõ nouimus. Tanto ergo necesse est, vt vnusquisq; nostrum in humilitate se deprimat, quãto si sit electus ignorat.* Hæc ille. Certe si vnus tantum reprobandus esset, salubriter cogitare vnusquisque deberet: Cauendum & prospiciendum mihi est, ne ille ego vnus sim. Quanto magis in tãta multitudine reproborum cauendum hoc erit! Huc pertinet

Dom. 2. Aduent. tex. 6. quæ in variis Euangeliis iam deprompsimus. Primum ad illa verba, *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me:* vbi de

Do. infr. Oct. vero Christianismo disputatum est. Deinde ad illa verba,

Na. Do. tex. 8. *Ecce, hic positus est in ruinam multorũ in Israel:* vbi de profectu nostro in professione Christiana examinando a-

ctum est. Rursum ad illa verba: *Filij regni ejcientur in tenebras exteriores*: vbi vocationem & professionem externam ad pietatem & salutem non sufficere, ostensum est. Tum ad illa quoque verba, *Vnde ergo habet zizania?* vbi de abundantia iniquitatis; Christi abundante gratia disceptatum est. Nec non & ad illa Christi verba, *Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*: quo in loco de vocatione nostra ad salutem sollicite conseruanda disseruimus. Ac postremo ad illa verba, *Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus*: ad quæ verba de inani vocationis aut status titulo, vbi res nomini non respondet, actum est. Quæ etiam omnia loca contra Politicos, & pseudochristianos faciunt: docentque, cur & quomodo sit verū, quod hic dicitur: *Multi vocati, pauci electi*.

Dom. 3. post Epiph. tex. 9.
Dom. 5. post Epip. tex. 4.
Do. 2. post Pent. tex. 7.
Dom. 13. post Pent. tex. 7.
Loca cōtra Politicos.

EVANGELIVM DOMINICÆ XX. POST PENTECOSTEN.

Ioan. 4.

RAT quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audißet, quia Iesus veniret à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eū: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eū regulus: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus, Filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cuius filius infirmabatur.* Calamitates eos ad Deum adducunt, qui absque eis venturi non erant.

2. *Cum audisset, quia Iesus venit in Galilaeam, abijt ad eum.* De occasione virtutis, aut alicuius boni, nō prætermittenda.

3. *Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.* De cura parentum erga liberos.

4. *Incipiebat enim mori.* Contra pœnitentiæ aut emendatioris vitæ dilatores, vsque ad horam, aut periculum mortis.

5. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* De curiositate, & incredulitate in homine iam credente acriter taxanda.

6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.* De perseuerantia in oratione.

7. *Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & abijt.* De gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio.

8. *Et credidit ipse, & domus eius tota.* Exempla dominorum plurimum apud subditos in vtramq; partem valere.

1. *Cuius filius infirmabatur.*

Tribulatio ad Deum adducit.

LOCVS moralis, quod calamitates ad Deum adducunt, qui absq; eis venturi non erant. Hic enim regulus & vir nobilis ad Christum venit, propter infirmitatem filij sui, alioqui forte non venturus. Sic olim in deserto Iudæi. *Cum occideret eos.* Deus, id est, ad mortis vsque periculum affligeret, *quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum : & remorati sunt, quia Deus est adiutor eorum.* Sic & Dauid ipse, à Deo afflictus, de se fatetur: *Cõuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* In quæ verba D. Bernardus: *Bene confixus, quia conuersus exinde est. Bene pungeris, si compungeris. Multi cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam. Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filios.* Hęc ille. Apposite hac de re D. August. *Quam multa habeant impij dona & munera gratuita ab illo quem contemnunt, enumerare quis potest? Inter quæ illud magnum, quod exemplis interpositarū tribulationum, quas huius sæculi dulcedini, tanquam bonus medi-*

Exempla. *Psalm. 77.*

Psalm. 31.

Serm. 48. Cant.

Epist. 87.

medicus miscet; admonet eos, si attendere velint, fugere à ventura ira; & cum in via sunt, id est, in hac vita, concordare cũ sermone Dei, quem sibi aduersarium habent, male viuendo. Quid ergo non misericorditer præstatur hominib. à Domino Deo, a quo etiam tribulatio beneficium est? Nam res prospera donum est consolantis, res autem aduersa donum est admonentis Dei. Hæc ille. Alibi exemplum de Dauide adfert. *Hoc peccatum* (adulterium & homicidium dicit) *non fecit David, quum persecutorem Saulem pateretur, quando per diuersa fugiebat, ne in manus eius incideret. Erat in infirmitate tribulationis suæ tanto in Deum intentior, quanto miserior videbatur. Vtile quiddam est tribulatio, vtile medici ferramentum, tanquam contra diaboli tentamentum. Factus est postea securus, deuictis hostibus; pressura caruit, tumor excreuit.* Vnde & alibi idem de seipso dicit: *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui.* Nempe sicut medici amaris sirupis atque pillulis morbo medentur, ita Deus labore & afflictione vitia curat. Quemadmodũ equorum domitor, cum alia ratione domare & freno assuescere non potest, paleas eis dare, & pinguiori pabulo priuare, ac duri⁹ in omnib. tractare solet; sic Deus refractarios, & obedire nolentes calamitatibus immissis, ad frugem reuocat. Sane sicut aqua diluuij, quo magis crescebat, tanto magis arcã in sublime efferebat: sic tribulationum aquæ, animum sursum impellunt; Deoq; approximare faciunt. Ionas, qui liber fugit à facie Dei, in mare proiectus, & in ventre cœti conclusus, Deo obediens factus est. Mox enim vt ripam eiectus est, vadit in Niniuen, & prædicat verbum Dei. Zeno Cittius Philosophus dicere solebat, *se nunquã commodius nauigasse, quam cum naui fracta, & amplissimis opibus naufragio amissis enatauit.* Tunc enim philosophiæ operam dare cœpit. Sicut Eliseus Propheta aquas Iericho pessimas & steriles immisso sale sanauit, ollam vero pulmenti iniecta farina salubrem fecit: sic Deus alios farina, alios sale, alios rebus secundis & mollibus, alios aduersis & pungentibus sanat, integros & fœcundos facit. Tobias cæcus, ex felle piscis visum recepit: Ionathas vero ex fauo mellis accipiens, oculos illuminatos habuit. Sic alios felle, alios melle De⁹ illuminat.

Exemplũ. *Enarrat. in Psalm. 50.* *Psalm. 114.* *Similia.* *Exemplũ.* *Laer. lib. 7.* *Apophthegmata.* *4. Reg. 2.* *4. Reg. 4.* *Tob. 11.* *2. Reg. 14.*

Exemplũ. Cum Daniel Propheta Regi Nabuchodonosor terribile illud somnium aperuit, quod de regno eiiceretur, & cum feris conuersaretur; primo quidem blandis illũ verbis alloquitur: *Placeat tibi, Rex, consilium meum. Peccata tua, eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperũ, forsitan ignoscet delictis tuis.* Sed cum hoc mel, hęc farina nihil iuuaret, imo Rex adhuc superbior fieret, & *post finem duodecim mensiũ, in aula Babylonis deambulans, diceret. Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regiam, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cum adhuc sermo esset in ore Regis, Vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, Regnum transibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs feris erit habitatio tua,* &c. *donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud.* Quod totum ita factum est, Rexque post septem annorum decursum, diuinæ iustitiæ sale confricatus, & felle potatus, in præclara resipiscẽtiæ & sanitatis verba prorupit: vt apud Danielem videre licet. Quare de superbis huius sæculi sic alius Propheta; *Indulsisti genti* (peccatrici) *Domine, indulsisti genti. Nũquid glorificatus es? Elõgasti omnes terminos terræ,* id est, longissime à te recesserunt. *Domine in angustia requisierũt te: in tribulatione murmuris, doctrina tua in eis.*

Dan. 4.

Esa. 26.

Exemplũ. Sic Pharao induratus fuit, non plagis acceptis, sed indulgentia & remissione plagarum. Cum enim aliqua plaga percutiebat, emolliebatur cor eius, & aliquid semper Moysi amplius concessit; cessante vero plaga, statim obduruit; deniq; tunc maxime obduratur, cum abeuntib. filiis Israel, se extra omne plagarum periculũ existimãs, eos vsque ad mare rubrum persequitur. Sic superbus ille Imperator Valens, & acerbissimus Catholicorũ persecutor eiusdemque præfectus, Modestus nomine, non re, calamitate deiecti, D. Basilium, quem persequebantur, adire, & opem illius in filij infirmitate, sicuti iste Regulus Christum adiit, expetere coguntur. De quo sic Gregorius Nazianzenus. *Filius Imperatoris ægrotabat. Cum autem huic malo nullam medicinam inueniret, ad Basilij opem confugit: & quoniam ob contumeliam recens illatam, eum suo nomine accersere verebatur, alijs quos arctissima familiaritate & beneuolentia complectebatur hanc legationem committit.* Idem autem

In Monodia de S. Basil.

Exempla.

autem & eius præfecto Modesto (qui paulo ante, Valentis nomine Basilio conuento, exilium ei & mortem cōminatur, nisi Imperatoris voluntati se accommodet) *non multo post accidit. Nā hunc quoq; morbus quispiam obortus viri sancti manib. substernit. Quæ res profecto cordatis hominibus in documentum cedit. Nam plerunq; prospero rerū successu melior magisq; expetenda est afflictio Ægro corpore erat, illachrymabatur, distorquebatur, Basilium accersebat, obsecrabat. Satisfactionem habes, clamabat, da salutē. Et quidem hanc consequutus est.* Hæc Nazianzenus. Sed & arrogantissimus ille atq; impiissimus Rex Antiochus, qui *sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, & montium altitudines in statera appendere:* acerrimo morbo humiliatus, & manifestam Dei virtutem in seipso contestans, dicebat: *Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* 2. Mach. 6.

Celebris est illa Philosophorum sententia, *In regno voluptatis virtuti non esse locum.* Quemadmodum enim emortuæ carnes in aqua dulci corrumpūtur, vermibusq; scatere incipiunt: in salsa vero quā diutissime conseruantur, & à nauigantibus ad extremos vsque mundi fines incorruptæ deferuntur: sic humanus animus laborib. perficitur ac roboratur, delitiis autē diffluit, ac dissoluitur. Vnde est illud Prophetæ: *Vsquequo delitijs dissolueris filia vaga?* Antiquissimum & latissimum Assyriorum imperium vnius Sardanapali libidines & voluptates in seruitutem redegerunt. Sicut ceruus, animal alioqui hominem maxime timens, vehementer tamen à canibus si vrgetur, sua spōte ad hominē fugit; sic tribulationes, quasi canes, peccatorem persequentes, vt ad Deū sponte confugiat, de quo prius nec audire sustinebat, sępe cōpellunt. Quemadmodum rhamnus, licet arbor sit multę amaritudinis, & in radice, & in foliis, & in ramis, multū tamē est medicinalis (nam ex succo radicis medicamentum fit, oculos claros reddens, semen etiam secundinas ex vtero trahit;) sic tribulatio, licet sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in verborum foliis ad audiendum, & in factorum ramis ad tolerandum, tamen medicinalis est cōtra peccata; & in primis, quia oculos cordis clarificat. vnde alicubi Diuus Gregorius: *Oculos quos culpa claudit,*

Apophthegmata. Simile. Ierem. 31. Similium congeries. 1. 2. Gemin. li. 3. cap. 78.

pœna aperit) quia hominem excitat, vt propter peccata
3. sua, se huiusmodi malis affligi sentiat. Sicut sartor pannum rescindit, diuidit, destruit, sarcit, vt vestem tandem commodam efficiat, & in hac parte scindit, vt connectat in illa; integrum lacerat, vt coniungat: sic Deus quũ per tribulationes lacerat, ab amicis separat, carnem destruit; non id lacerandi aut destruendi caussa facit; sed mundi voluptates rescindit, vt cœli gaudia animo cõmunicet; diuitias caducas aufert, vt æternas conferat; nostrum in-
Esa. 28. terea animum, patientiæ, multarumque virtutum præ-
4. claram vestem efficiens. Sic *Vt faciat opus suum* quod misericordię & gloriæ est: *alienum est opus eius*, seueritatis & asperitatis opᵘ facit. Qui ex aduersa aliqua fortuna mox in prosperam commigrare festinant similes ijs sunt, qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant. Isti enim temporum molestias non fugiunt; sed mutant: quos Propheta his verbis taxat: *Quomodo si fugiat vir à facie leonis,*
Amos 5. *& occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eam coluber.* Aduersæ res, aut æquanimiter ferendæ, vt Deo magis adhæreas; aut non nisi inæquabilitatẽ vt transeant, optandum, ne
Iacob 1. à Deo recedatur. *Beatus vir qui suffert tentationem.* In quę verba Eusebius Emissenus: *An tu hunc potentem & felicẽ*
Hom. de Sanctis Epip. & Alexandro. *vocas, qui in mortem suam fortis est, cui prouentum fallax vmbra, præsentium æternorum congregat causas malorum? Quis beatam dixerit validam in iugulum suum dextram?*
5. *Quis probabiliter laudet velocem, ad ardua præcipitia festinantem? Quis eius miretur ascensum, quem de summo prospicit esse casurum? An illum felicem vocas, qui gemmato atque aurato sibi poculo venena miscet, qui infidelis, obscœnus, cupidus, & cruētus, eo quod Domini vias aspernatur per suas ire permittitur. Beatus ille, qui suffert tentationem: quia cum emendatus & probatus fuerit, accipiet coronam.* Sane
6. quemadmodum luna non patitur eclipsim, nisi cum plena est: sic homo tunc maxime solet obscurari, cũ plenus diuitiis est. Et quemadmodum luna, cum plena est, longius distat à sole; sic qui opibus circumfluunt, solent plerunque se à Deo longissime separare. Hæc est igitur Dei prouidentia, cum ingenti misericordia coniuncta; vt quibus id necessarium aut vtile esse prospexerit, calami-

mitates subinde immittat. *Sicut artifex, donec aurum bene purgatum viderit, de cōflatorio non extrahit; sic Deus tribulationis nubem non abducit, donec nos penitus emendauerit*, ait S. Chrysostomus. Qui ex tribulatione ad Deum à peccatis conuersus fuerat, sic clamauit: *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam.* Sicut enim sagitta infixa corpori dolorem adfert, & remediū quærere compellit: sic tribulatio dolorē cordi adfert, & vt in aliis rebus, in cogitatione boni æterni, solatium quæramus, facit. Accipe huius rei exemplum. Sanctus Dunstanus, postea quidem Archiepiscopus Cātuariensis, adhuc adolescens, totus ad nuptias propendens, quum frustra ab Episcopo Vintoniensi ad cœlibatum moneretur tertiana acri febri correptus, virginitatem vouit; erubescens, quod tertianæ febris ignis potentior in eo ad cōuersionem fuerit, quam ignis amoris Dei. De hac materia iam in aliis † Dominicis aliquoties diximus non pauca, quæ & huc conferri possunt.

Chrysostom. Hom. 4. ad pop. Antioc.
Psal. 37. 8.
Exemplū.
In vita eius apud Suriū tom. 3. p. 312.
† Do. 2. Aduent. text. 1. Dom. 4. post Epiph. tex. 1. Dom. 3. post Pasc. text. 1. Dom. 15. post Pent. text. 6.

2. *Cum audisset, Quia Iesus venit in Galilæam, abiit ad eum.*

LOCVS moralis de occasione virtutis aut alicuius boni non prætermittenda. Audito quod Iesus in illas partes veniret, vbi Regulus iste, cuius filius infirmabatur, habitauit, non neglexit occasionem rei bene gerendæ: statim ad Iesum profectus est, infirmi filij sanitatem procuraturus. Tota hæc vita occasio boni est, quia Christum perpetuo nobiscum præsentem habemus, eo ipso dicente: *Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem sæculi*: quod necessario de fidelibus vsque ad consummationem sæculi duraturis intelligi debet. Est autem nobiscum perpetuo Christus, quia Spiritus Christi habitat in nobis. *Si enim Christi sumus* (ait Apostolus) *Spiritus Christi habitat in vobis.* Deniq; nobiscum est, & nobis adest per gratiā, per Sacramenta, per verbum & doctrinam. Non est tanta & tam præsens occasio ad momentum differenda: quia etsi per totam vitam adest, tamen nec de momento futuro certi sumus. Sed ad Thessalonicenses Apostolus: *Ipsi diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur, ita in nocte veniet.* Hoc

Occasio boni non prætermittenda.
Matth. 28.
Rom. 8.
1. Thess. 5.

vnum considerare moneantur auditores. Si vobis in inferno constitutis pœnitentia prædicaretur, ac diceretur; Ecce pœnitentiam agite, & liberabit vos Deus: quanta alacritate, quam auide hoc Euangelium omnes arriperetis? At nullũ ibi pœnitentiæ tempus relinquitur. *Nunc* (in hac vita) *est tempus acceptabile, nunc dies salutis. Ambulate*(ait Christus ipse) *dum lucem habetis; ne tenebræ vos comprehendant*; illæ sane tenebræ exteriores quæ extra omnem veniæ spem ponuntur. De die in diem viuimus. Amplos reditus certos non habemus. Nemo vel vnum sibi diem certo polliceri potest. Vt quid ergo sic tempus dilapidamus, ac si ad annos quam plurimos censum eius aliquẽ à Deo accepissemus, aut nescio quos thesauros repositos haberemus.

1. *Cor.* 6.
Ioan. 12.
Simile.

Notandum & tremendum illud, quod abutentibus Dei gratia, donis, oportunitate, atq; emendationem insigniter differentibus, etiam vitæ dies abbreuiantur. Deus tempore Noe concesserat centum viginti annos pœnitentiæ: *Nõ permanebit*(inquit) *spiritus meus in homine*(id est, in hac hodierna generatione hominum) *in æternum*(id est, vsq; ad finem sæculi) *quia caro est*, tota carnaliter viuens; *eruntq; dies illius centum viginti annorum.* Tot videlicet annis pœnitentiam eorum expectabo, aut certe generale diluuium orbis protraham. Cæterũ cum per Noe, *iustitiæ præconem*, de his admoniti, nihilo meliores fierent, Deusque iterum atque iterum diluuium futurum frustra prædicaret, viginti annos resecauit. Nam cum annos ætatis Noe 500 antedictam illam comminationem Deus enuntiasset, cœpit diluuium anno ætatis Noe 600. vt Scriptura commemorat. Ezechiæ Regi, nisi in morbo pœnituisset, quindecim anni vitæ eius dempti fuissent. Acta enim pœnitentia, & effusis lachrymis coram Deo, accepto mortis nuntio, ad quindecim annos vita eius propagatur. Sicut iustus rapitur, *ne malitia mutet intellectum*: sic impius tollitur ne videat gloriã Dei, id est, fruatur gratia Dei. De qua re sic apud Iob legimus: *Nunquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suũ, & fluuius subuertit fundamentum eorum?* Sic & manifeste Salomon, *Timor Domini apponet dies, & anni impiorũ breuiabuntur.*

Abutentibus gratia, vita abbreuiatur.
Genes. 6.
1. *Pet.* 2.
Gen. 5. & 7.
4. *Reg.* 20.
Sap. 4.
Iob 22.
Prou. 10.

buntur. Deniq; sic Heli in pœnam peccati, tum sui, tum filiorum suorum dictũ est: *Pars magna domus tuæ morietur, quum ad virilem ætatem peruenerit, & non erit senex in domo tua omnibus diebus*. Ad cuius rei comprobationem Abimelech, de stirpe Heli, cum 85. viris vestitis ephod lineo, id est, tribus sacerdotalis, vno & eodem die, iubente Saul, occisi sunt. Sed & hoc forte sensu, confidenti in diuitiis suis, & multos sibi annos promittenti (dicebat enim sibi, *Habes bona plurima reposita in annos multos*) dicitur à Deo: *Stulte, hac nocte tollent animam tuam à te*. Recte igitur monuit Apostolus: *Sic currite, vt comprehendatis*. Currere ad brauium oportet non differre, non lento gradu procedere. Grandis est via, breuis vita. Agnus Paschalis cum festinatione comedi iubetur: videlicet, ne exterminator Angelus veniat, ne diabolus, ne mors nos præoccupet. Si ad finem itineris, magnam pecuniæ vim quis accipere deberet, quomodo eo festinaret? *Qui congregat in messe, filius sapiens est, qui stertit æstate, filius cõfusionis est. Qui obseruat ventos, non seminat, & qui considerat nubes, non metet.*

1. Reg. 2. *1. Reg. 22.* *Lucæ 12.* *1. Cor. 9.* *Typus.* *Exod. 12.* *Simile.* *Prou. 10.* *Eccl. 11.*

Astutus serpens, procrastinationis author & instigator, optime nouit quot & quanta sunt eius detrimenta. Quod vnum peccatum suo pondere in aliud trahit. Deinde, quod qui non est hodie, cras minus aptus erit. Rursum, quod consuetudo vertitur in naturam. Præterea, quod mala inueterata difficillime curantur. Porro, quod Dei gratia tanto certius amittitur, & eius ira tanto acrius prouocatur. Tum, quod quanto serior conuersio, tanto eius impedimenta semper erunt maiora. Postea, quod nihil hora mortis incertius. Iterum, quod eius regnum magis ac magis in te confirmatur. Deinde, quod animæ tuæ facultates, longa peccati mora debilitantur, intellectus obscuratur, voluntas deprauatur, memoria hebetatur; inferior vero appetitus accenditur & roboratur. Postremo, quod nodos nobis nequam connectit, magno nostro dolore & labore soluendos, quodque cibos accipimus, postea remouendos; & quod fauum mellis degustamus, multo absinthio compensandum. Hæc ille hostis noster singula nouit, & dilationis ac prætermissæ bene agendi occasio-

Dilationis detrimẽta. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

nis

Simile. nis illustria damna esse non ignorans, propterea dilationem virtutis omnibus modis suadet. Sed eius fraudibus abiuratis, imitemur nautarum morem; qui, vbi secunda spirare aura cœperit: protinus è portu soluunt. Quum Apostolus dixisset: *Videte ne quis desit gratia Dei* (quod est occasionem gratiæ oblatam negligere) adiecit: *Ne quia radix amaritudinis*, id est, amara radix, *sursum germinans, impediat*: scilicet hanc gratiam. Hæc amara radix, & multorum malorum tristis scaturigo, est ignaua dilatio & procrastinatio boni. Quot mala proferat, supra enumerauimus ex parte.

Heb.12.

Sero pœnitẽtes pauci. Notandum est, speciales Christi gratias sero pœnitẽtibus datas, non nisi vni aut alteri collatas fuisse. Vni tãtum triginta annos laboranti, in probatica piscina sanitatem dedit. Ex omnibus adulteris vni tantum Magdalenæ peccata remisit. Ex omnibus diuitibus vni Zachæo dixit. Hodie salus huic domui facta est. Ex omnibus latronibus vni tantum dictum est: Hodie mecum eris in paradiso. Atqui cum vocat ad suam gratiam, omnes vocat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Omnes vocat, omnes venire iubet, neminẽ tardari vult. Hominem vero iam laborantem, iam oneratum, tardare & exspectare, vt magis laboret, ac magis oneretur, atque ita ad veniendum magis fiat inidoneus, quanta dementia est? De hoc argumento in aliis iam † Dominicis aliquoties dictum est.

Matth.11.

† *Dom. Septuag. tex. 4. & 5. Do. 5. post Epiph. text. 2.*

Dom. 9. post Pent. tex. 4.

3. *Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.*

Parentum cura de liberis.

LOCVS moralis de cura parentum erga liberos. Recte hic regulus fecit, factumque eius miraculo Christus comprobauit, quod de filij salute sollicitus, ad Christum venit, eam ab illo, tanquam optimo & potentissimo medico, impetraturus. Nec corporalem hanc sanitatem vel ille pater tam sollicite à Christo petiisset, nec eam Christus tanta facilitate concessisset, nisi tum pater bene erga Christum affectus, atque ad fidem procliuis, tam suam, quam filij spiritualem quoque salutem ex hac occasione speraret; tum Christus eam in hoc externo beneficio præcipue attendisset. Id quod rei exitus

exitus comprobauit. Reddita enim iuxta Christi verbum, filio sanitate, *credidit homo ille, & domus eius tota.* Parentum certe est, corporalem filiorum salutem procurare, (*qui enim domesticorum suorum curam non habet, infidelis est*) sed spiritualem & rationalem multo magis; quia non bruta, sed homines genuerunt, eosdemque in spirituales Dei filios regenerari fecerunt: & quidem spirituali eorum suscepta cura, cum susceptores in baptismo, seu patrini curam illam baptizati spiritualem, quam ad fontem spoponderunt, in parentes mox deuoluere soleant. Quod si vbique non fiat, satis tamen iusta est ex ipsa vi naturæ, atque in Scripturis reuelata (quas alio in Euangelio iam protulimus) ad hanc necessariam curam obligatio. Aristoteles scripsit, filium erudire, patris esse; sicut nutrire, matris est. Quemadmodum enim viscera terræ, aurum & lapides pretiosos proferunt, sed impolitos & rudes, quos postea artifex limat, & sua opera atque industria perpolit: sic patris studio incumbit, filios à matre genitos & editos erudire. Nascuntur enim velut indigesta materia ad virtutem tamen & scientiarum varietatem & pulchritudinem suscipiendam apta. Sicut speculum omnia repræsentat quæcunque ei obiiciuntur, quia natura pellucida est & inanis: sic tenera puerorum ætas ad eas omnes formas se accommodat, eas imitatur, eas vitæ actione repræsentat, quas aut videt oculo obiectas, aut intelligit aure disciplinæ susceptas. Arbores cum teneræ sunt, ligare solemus, & aliquo fulcimento, ne vel quouis vento huc illuc impulsæ deiiciantur tandem, vel etiam incuruæ crescant, constringimus. Equis, cum adhuc pulli sunt, frena imponuntur; ne absque illis mature iniectis, fiant penitus indomiti & effrenati. Quas aues domesticas & familiares esse volumus, adhuc implumes è nido sublatas, cauea includimus. Sic parentes à prima ætate liberos suos castitatem, pietatem, obedientiam, aliasque excellentes virtutes vt docere tenentur, ita magna cum facilitate docere poterunt, si diffluere non sinunt, sed aliquo honesto exercitio, bonisque magistris eos constringant; si freno disciplinæ coerceant; si adhuc nihil suum habentes, vnde auolent, è nido materni sinus, & ocij puerilis, abre-

1. Tim. 5.

Institut. liberorum natura parentes, docet.

Oeconom. lib. 1. cap. 3.

Similia.

1

2.

3.

4.

5.

abreptos, cauea aliqua scholæ aut officinæ bonæ inclu-dant.

Institutio etiam praua corrigit ingenia.

Simile.

Hæc enim prima cura etiam in pessimis ingeniis non parum vtilitatis adfert, in bonis autem incredibilem fru-ctum facit. Queadmodum enim rota, si magno impetu ab aliquo moueatur, etsi postea, qui eā mouebat, cesset, mouetur tamen ad tempus ipsa per se, ab impetu mo-uentis impulsa: sic adolescens, bonam institutionem na-ctus, vtcunque ea cessante, & custode remoto, per se ta-men ad bonum ac virtutem mouetur, quasi vi atque im-

Exempla.

Epist. ad Lætam.

petu institutionis præteritæ. *Gracchorum eloquentia* (ait D. Hieronymus) *multū ab infantia matris sermo contulisse scribitur. Hortensij oratio inter paternos sinus coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in pristinum splendorem reuocet? Græca narrat historia, Alexandrum, potentissimum Regē, orbisq; domitorem, & in moribus, & in incessu, Leonidis pædagogi sui, nō potuisse carere vitiis, quibus adhuc paruulus fuit infectus.* Hæc ille. Neronis pessimum ingenium eas tamen notas virtutis à Seneca pædagogo suo animo impressas exce-

Bap. Egnat. in Nerone.

perat, vt tum *à primo eius quinquennio procul distare cæteros Principes*, Traianus optimus princeps attestatus fu-erit; tum etiam moriēs, quasi aliqua adhuc scintilla ho-nestatis relicta dixerit: *Dedecorose vixi, turpius pereā.* Pec-catum suum & pœnā peccati ex prima virtutis disciplina

Regu. fus. disp. int. 15.

Simile.

recognouit. *Animus dum tener est adhuc* (ait D Basilius) *& ritu ceræ, quæ ipsa impressas in se formas quascūq; facillime recipit, mollissime cedit, confestim ab ipso initio omni rerū bonarum imbui exercitatione debet; quo videlicet vbi postea rationis vsus accesserit, & habitū illum rerum diiudicandarū ætas maior attulerit; pietati iam ab ineūte ætate assuetus nullo impedimēto cursu vtatur faciliore: cū & ratio, quid expediat, admoneat, & ad iā assequendū facilitatem præbeat*

Exemplū.

Hom. de Anna, & Samuelis educatione.

consuetudo. Hæc ille. Exemplum piç & religiosç ab ineun-te ætate educationis filiorum, in suo Samuele ostendit pientissima illa Anna. Cuius in hac parte virtutem ac studium magnifice commendans S. Chrys. sic inter cætera scribit: *Quemadmodum industrij agricolæ primum semē in terram deponunt; deinde vbi cōspexerint ē semine factam arborē, non relinquunt in eadē terra, sed inde reuulsam plā-*

tulam in aliud transferunt solū; vt terra recēs gremio suo exceptam illius radicē puram & integram vim suam ad nouā educationem proferat: ita & Anna filiū prater spē proseminatum in templum transtulit è domo, vbi sunt perpetua fontium scatebra, & irrigationes spirituales. Hæc ille Ibi quippe erat Dei cultus ante oculos perpetuus, ibi quotidiana sacra, populo ad pietatem confluxus; optimus magister Heli sacerdos, vt nihil sit mirū in tali educatione tantū emersisse Prophetam, quatenus hic Samuel erat, de quo dicitur: *Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram.* Certe qualem plantula terram sortita fuerit talem quoq; fructum afferet: si arenosam & salsam, talem: si dulcem & pinguē rursus cōsimilem. Ita fons quidam est, doctrina, institutio, educatio: qui domi paternæ fere arenosus & salsus ex multis impedimentis, multis blandimentis plenus; foris autem cum bono delectu acceptus, dulcis & pinguis. Sicut enim caules, aliæque multæ herbę & plantæ, nisi transplantentur, steriles & exiles manent: transplantatæ autem, magna cum vbertate crescunt: ita puerorum ingenia foris magis quam domi, & felicius excoluntur. Imo *arbor per se fructifera* (ait Plinius) *tamen insitione discit ferre fructus: ita prauum ingeniū institutione ad bonam frugem potest demutari.* Contra vero *terra ipsa quo melior est natura* (ait Plutarchus) *hoc magis corrumpitur si negligatur; ita ingenia, nisi recte excolantur, quo sunt feliciora, hoc pluribus vitiis obducuntur.* Hæc omnia ad parentum obligationem, circa piam & laudabilem filiorum educationem, maiorem ostendendam faciunt Parentes stolide indulgentes liberis, simiarum similes sunt, quæ catulos suos fere complexu necant. Contra, vrsus cum informes gignat catulos, eos lambendo format. Sic rudes ingenij fœtus parentum cultura expolire debuit. Sed ea hominum etiam Christianorum dementia est, vt pecorum magis quam filiorum cura habeatur. *Nam* (vt scribit Chrysost.) *si burdonibus atq; asinis agaso nobis praficiendus est; non parum vigilamus, ne dementem, aut temulētum aut furem aut eius rei imperitum praficiamus: sin vero ad colendum filiorum ingenium padagogus sit nobis inueniendus, qui casu oblatus fuerit eum recipimus, nec consideramus vllam artem sublimiorem hoc artificio inueniri.*

Hæc

Similia.
1.
I. Reg. 3.
2.
3.
Natur. hist. lib. 17. ca. 4.
4.
In Morali.
5.
6.
7.
Hom. 60.

9. Hæc ille. Rurſum alibi: *Vt fundus quidem ſit optimus, cuncta molimur, eumq́ fideli viro magna cura tradimus, & agaſonē, mulionē, procuratoremq́; atq́ diſpenſatorē, qui nobis magna beneuolentia afficiatur inquirimus. Cæterū quod nobis omnium chariſſimum eſt, omnino negligimus; quo pacto filium noſtrum fideli cuipiam viro permittamus, qui ipſius ſeruare pudicitiam, formare mores, ingenium expolire & exornare poſſit.*

Hom. 9. 1. ad Tim.

Sed vide quid in hoc genere & quomodo Scriptura loquatur. Populo Iſraelitico omnibus flagitiis contaminato hanc peſſimæ educationis originem, flagitioſæ vitæ cauſam fuiſſe affirmat. *Pater*, inquit, *tuus amorrhæus, mater tua Cethæa*, id eſt, parentes tui erga te barbari & crudeles extiterunt: *Quando nata es, aqua non es lota, nec ſale ſalita, nec inuoluta pannis. Non pepercit ſuper te oculus, vt faceret tibi vnum de his, miſertus tui; ſed proiecta es ſuper faciem terræ.* Omnia hæc ſpiritualiter intelligenda ſunt, quod Iudæi ex parentibus idololatris & impiis nati; qui Deum ſuum dereliquerant, in eiſdem idololatriæ ſordibus liberos ſuos educarunt. Et, vt apud Eſdram legimus, qui non ita multo poſt Ezechielem vixit; *quum Iudæi vxores Azotidas, & Moabitidas, & Ammonitidas ducerent, filij eorum ex media parte loquebantur Azotice, & neſciebant loqui Iudaice*: quia cum religione & lingua vernacula deſierat. Sic hodie vbi parentes, vel omnino, vel ex aliqua parte hæretici aut ſchiſmatici ſunt, vſu venire cernimus. Plura de hoc argumento vide ſupra in alia Domin.

Ezech. 16.

2. Eſdr. 13.

Dom. 1. poſt Epiph. tex. 3.

4. *Incipiebat enim mori.*

Dilata pœnitentia vſque ad mortem.

LOCVS moralis contra pœnitentiæ aut emendatioris vitæ dilatores vſque ad horam aut periculum mortis. Etſi enim Regulus iſte rectiſſime quidem fecit, quod audiens Chriſtum venire, confeſtim eum adiret; quod pro filij ſui ſalute apud eum intercederet, malis medendi artibus non vſus; quod filij ſui eam curam habuit quam oportuit; tamen in hoc peccauit, quod extremum quaſi vitæ periculum expectauit, nec prius ad Chriſti auxilium confugit, quam puer eius *inciperet iam mori*, eſſetque morti proximus. Nam & propterea quandam Dei tentationem ad primum petitionis

nis suæ verbum Christus ei obiecit, dicens: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis*, quasi diceret: Extremum expectasti filii periculum, vt à me impetrares in eo sanando miraculum. Est autem huius generis tentatio ipsi tentanti longè periculosissima, multas ob causas. Primùm propter mortis incertitudinem. Idcirco enim incertam esse Deus voluit mortis horam, vt in omnem essemus parati horam, nec vlla resipiscendi expectaretur hora. Denique ne vel accelerata, vel nimium dilata esset nostra pœnitentia. Si enim statim se moriturum quis sciret, accelerata, magisque extorta, quàm voluntaria, magis confusa quàm ordinata pœnitentia esset. Si certum, sed adhuc prolixum moriendi tempus sciretur, eousque innumeri differrent, seseque innumeris interea peccatis obruerent. Quare iuxta doctrinam S. Augustini: *Prauenienda est dies, qui prauenire consueuit.* Rursum, quia pœnitentia in illo articulo difficilima erit.

Dilatio vsque ad mortem tentatio periculosa.

1.

Mortis hora cur incerta.

Serm. 120. de temp.

2.

Passiones tristes & melancholicæ multò magis animum impediunt & turbant, quam delectabiles: quia tristitia cor exsiccat & constringit, sicut lætitia dilatat. Nihil autem mortis imminentis aut apprehensione, aut coniunctis doloribus tristius. Bonis enim iuxta ac malis mortis expectatio aliquo modo tristis & metuenda est, vt non ineleganter olim respondit Aristippus clarus Philosophus. Cùm naui vectus procellis impetentibus supra modum perturbaretur; quidam ex iis, qui simul nauigabant. Numne, inquit, etiam tu metu percelleris, quemadmodum vulgus? At ille: Prorsus ait, neque iniuria; Vobis enim de vita scelerosa infelicique labor est, & præsens periculum; mihi verò de felicitate atque beatitudine incumbit cura. Deinde perniciosa hæc res est, quia Deo vehementer ingrata: *Iam enim te peccata dimittunt, non tu illa. Væ autem illis, qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando vitæ.* Semei post multa maledicta, videns cum triumpho & victoria redeuntem Dauid, reconciliari suo Regi petiit: cui etsi ad præsens tempus veniam dedisse Dauid videretur, filio tamen Salomoni in mandatis dedit, vt non deduceret canos eius pacificè ad inferos. Qui venientem Christum ad iudicium (quod cuique in morte particulare fit) expectat, vt tunc ei reconcilie-

Ælianus li. 9. Var. hist.

3.

Ambros. ser. de pœnitent.

2. Reg. 19.

2. Reg. 2.

cilietur, vtcunque ei per claues Ecclesiæ in Christi nomine venia detur, à Christo tamen, qui cor & renes scrutatur, verane an falsa, seria an ficta resipiscentia fuerit, duram sententiam accipere meritò debet formidare. *Apud illum enim cordis interpretem* (ait Augustinus) *ars non admittetur ad salutem.* Porrò & rara auis in terris est, pœnitentiæ donum in extremis. Vni latroni in cruce Christi id datum esse Scriptura commemorat. Sed vide, quid ad hoc respondeat S. Augustinus: *Primum considerandum in latrone illo, non solum crudelitatis compendium, sed deuotio; sed temporis illius, sub quo hac agebantur, occasio, quo iustorum legitur titubasse perfectio. Deinde autem mihi fidem latronis ostende, & tunc tibi latronis beatitudinem pollicere.* Inter medios Christi hostes, & vbi Christus maximè vilipenditur, ita Christum confitere, vt latro in cruce, id inter medios militum Romanorum gladios, & Iudæorum blasphemias fecit. *Immittit diabolus securitatem, vt inferat perditionem, neque dinumerari possint, quantos hac inanis spei vmbra deceperit.* Vide apud venerabilem Bedam terribile exemplum. Qui vsque ad mortis extremum pœnitere distulerat, vrgentibus fratribus, vt vel in extremo id faceret. *Non est*, inquit, *mihi modo tempus vitam mutandi, cum ipse videam iudicium meum esse completum.* Sapienter Diuus Augustinus: *Certiores sunt claues Ecclesiæ, quàm corda Regum. Et tamen nulla occasio prætermittitur, nullus labor subterfugitur, nullis impensis parcitur, vt, quod à Rege beneficium expectamus, consequamur.*

Serm. 120. De temp. — *Ibidem.* — 4. 1. 2. 3. — *Histor. lib. 5. cap. 15.* — *Hom. 50.* — *ex Hom. 50.*

De istis procrastinatoribus dicit Propheta Regius: *Mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Mendaces sunt in stateris, quia alia statera & alio pondere temporalia mensurant, quam spiritualia, eoque leuiori. In veteri Lege duplex erat siclus, vnus sanctuarii proprius, alius communis. Ille ex auro purissimo, hic ex crassiori. Ille duplo plus valebat quam alter. Illo taxabantur omnia, quæ Deo consecrabantur in cultum aut sacrificium, hoc profana. Nos contra pondere sanctuarii, id est, duplo, imò centuplo maiori, temporalia & profana pensamus: circa illa conquirenda nullum elabi tempus sinimus. Pondere vulgari & vili spiritualia, Dei cultum, & animæ nostræ salutem ponderamus; harum rerum

Psal. 61. — *Hier. Oleast. ad cap. 30.* — **Statera mendax.**

suam curam ad vltimum vsque vitæ momentum protrahimus. Sed ô Christiane, vbi est fides tua de Christo? dic obsecro, Credisne Christum tibi peccatorum gratiam facturum, veniam daturum? Cur ergo tam bono redemptori ingratus es, vt porro offendere pergas? Credis eum tibi non parsurum, vt iustum vindicem? Quāta ergo tua dementia est, illum principem offendere, à quo nulla venia speratur. Latrociniis vitam qui agunt, varioque scelere, ac maleficio eam contaminant, si pro comperto haberent, se à iudice comprehendendos, morteque mulctandos absque vlla indulgentiæ spe si in maleficio pergerent: vix eorum quisquam suæ vitæ prodigus sic esse vellet, vt maleficium maleficio adderet, & ipsam comprehensionis horam expectare auderet, nisi qui ad impietatis fortè fastigium peruenisset. Sic qui ad vltimos vitæ dies resipiscentiam differunt, aut fide in Christum prorsus carere, aut in supremo impietatis gradu consistere conuincuntur. Plura de hoc argumento † alibi diximus, quamuis non, vt putamus, eadem.

Simile.

† Dom. Sept. text. 4. Dom. 9. post Pent. tex. 4. Dom. 15. post Pent. text. 7.

5. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.*

LOCVS moralis de curiositate & incredulitate acriter in homine iam credente reprehendenda, ac de ipsius reprehensionis fructu & vtilitate. In hoc enim hic Regulus redarguitur, quia cum esset nutritus inter Iudæos, & de lege instructus, non per Scripturæ authoritatem, sed per signa credere volebat, vtque signum videret extremum filii periculum expectare. Communis ferè omnibus Iudæis hæc incredulitas fuit, quam & alibi Christus acerrimè taxat. Venientibus enim ad eum quibusdam de Scribis ac Pharisæis, & dicentibus, *Magister, volumus à te signum videre, respōdens ait illis: Generatio mala & adultera signū quærit.* Quæ verba iterum, eodem modo tentantibus eum Sadducæis, alias respondit. Malam & adulteram generationem vocat, quæ signa quærit, quia & malè fecit Deum tentando, & tale hoc malum fuit, vt animas suas non veras Dei per fidem sponsas, sed rerum caducarum adulteras amicas esse ostenderent. Quemadmodum enim vxor maritum suum

Curiositas & incredulitas.

Matth. 12.

Matth. 16.

Simile.

vere amans, nulla cupit amoris mariti erga se extraordinaria signa videre, vt quasi in ignem aut aquam se in vxoris gratiam coniiciat maritus, sed vero illo interno amore, quo ipsa maritum suum prosequitur, & communibus externis signis amoris mariti erga se contenta est: sic anima fidelis, quæ in fide & charitate DEO suo desponsatur, si verè talis est, tot in seipsa signa videt, amorem DEI tam sincerum & vehementem, tot quoque ipsius DEI in se amoris amplexus, tam frequentes supernas dulcedines, tot quotidie fauores, gratias, beneficia, pacem, denique illam Dei sui, quæ exuperat omnem sensum, vt alia signa quærere, quæ vel fidem suam in Deum, vel charitatem Dei erga se confirment non superuacaneum tantum, sed & impium inprimis esse existimet. Nam vt Deo soli adhærere, casti amoris argumentum, ita in rebus caducis signa exteriora quærere, animæ adulterantis est. Deinde, sicuti veteres, pii

Exemplũ. Iudæi maiorum suorum signis, in deserto, in mari rubro, in monte Sina, in Iordanis transitu exhibitis, con-

Deut. 32. tenti erant, iuxta illud: *Interroga patres tuos, & dicent tibi;* sic Iudæi, docente Christo, omnesque hodie Christiani contenti esse debebant signis veteribus, vel ante Christi aduentum typicis, qualia Iudæo (maximè Scribas & Pharisæos, & principes populi, inter quos hic regulus fuisse videtur) non ignorare par erat; vel ab ipso Christo præstitis, qualia nostræ fidei sufficiunt. Omnis ergo hæc curiositas, & incredulitatis atque à Deo fornicationis species, meritò à Christo taxatur, siue in hoc Regulo, siue in astantibus, siue in vtrisque, quorum corda ille vidit.

Reprehensio medicamentum. Christus sanaturus morbum filii corporalem, voluit prius morbum patris spiritualem sanare. Præclarum enim medicamentum, opportuna & iusta reprehensio.

Similia. Sicut pharmacum aliquod, aut medicina vlceri adhibi-

1. ta, principio quidem molestiam exhibere videtur, sed postea salutem parit; sic correctio iusta, quæ grauis initio apparet, vtilis & salutaris postea inuenitur. Sicut Medicus ex tactu pulsus, de ægroto iudicat, viuatne adhuc, & quam vitæ ac sanitatis recuperandæ spem gerat, sic tum alii cupiditatum ac voluptatum pulsus, tum ma-

ximè

ximè ipsa reprehensio, mortificationis nostræ huic mundo, & vitæ in Christo signa sunt certissima. Si enim cupiditatum ac voluptatum motus, ipsaque reprehensio nullum in nobis sensum habent, nihil nos mouent, nihil perturbant, nihil pacem nostram cum Deo inquietant; certum indicium est, nos soli Christo viuere, mundo autem, eiusque honori (quem reprehensio violat) cupiditati ac voluptati mortuos esse. Heli sacerdos grauissimè per verba Dei puero Samueli reuelata, eique à Samuele communicata reprehensus, hoc solùm humiliter respondit: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.* Dauid à Nathan Propheta adulterii atque homicidii nomine obiurgatus, vnum verbum retulit, *Peccaui.* Quum Esaias Propheta Ezechiam Regem de ostensis thesauris reprehenderet, Deique acerbam comminationem ei declararet, respondit: *Bonus sermo Domini, quem loquutus es.* Sic & noster Regulus, accepta hac Christi non beneuola respõsione, sed acri reprehensione, nihil turbatus, pergit humiliter in sua petitione, dicens; *Domine descende, priusquam moriatur filius meus.* Nouerat quippe non asperitatis, sed admonitionis & doctrinæ illa verba fuisse. Fructus odoriferus, licet densis & asperis frondibus contegatur, ipse per se odorem, quem è se emittit, manifestat: sic reprehensio salutaris, etsi sub verbis aspera videatur, gratum tamen odorem spirat; Sicut caput vertigine laborans, vitta colligari expedit. sic animum curiosum quadam vertigine laborantem, vinculo salutaris doctrinæ constringi, &, ne latius diuagetur, reprimi oportet.

Exempl. — *1. Reg. 3.* — *2. Reg. 12.* — *4. Reg. 20.* — *Ioan. 4.* — *Similia.* 1. 2.

6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.*

LOCVS moralis de perseuerantia in oratione. Regulus enim iste, etsi ad primam petitionem non solùm non exauditus, verùm etiam taxatus à Christo ac reprehensus fuerit, humiliter tamen atque constanter perseuerat pulsans, pro salute filii iterum atque iterum supplicans: De perseuerantiæ virtute in genere, atque etiam respectu orationis ac precum, iam in aliis † Dominicis aliquoties diximus. Hic tamen paucula addentur, prout

Perseuerantia in oratione.

† *Dom. 11. post Pent. tex. 6. & aliis ibi annotatis.*

prout Deus dabit. Admiranda est hac in parte Christi parabola, qua dicit: *Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur. Vidua autem quædam erat in illa ciuitate, & veniebat ad eum dicens: Vindica me de aduersario meo, & nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam; ne in nouissimo veniens, suggillet me. Ait autem Dominus: Audite, quid iudex iniquitatis dicit.* Docet hæc admirabilis parabola, in qua piissimus & clementissimus Deus, se cum iniquo iudice, nec Deum nec homines timente, comparare voluit, vt nostram tarditatem excitaret, docet, inquam, eos, qui diuinæ misericordiæ diffisi, in oratione non perseuerant, reputare Deum pro iniquissimo iudice, ac arbitro rerum humanarũ; adeoq; hoc iniquissimo homine deteriorem: quo blasphemum magis cogitari nihil potest. Docet ergo insigniter eos Deum blasphemare, qui vtcunq, repulsam ad tempus passi, in oratione tamen non perseuerant. Mollius est, sed non minus ad persuadendum efficax, quod in alia parabola proponit Christus, dicens: *Quis vestrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte* (id est, in quauis necessitate) *& dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes*, &c. *& ille de intus respondeat. Noli mihi molestus esse. Iam pueri mei mecum sunt, & ostiũ clausum, non possum surgere & dare tibi. Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo, quod amicus eius sit, propter improbitatẽ tamẽ eius surget, & dabit illi, quotquot habet necessarios.* Hic amicus noster Deus est, dicente Christo: *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Si per impossibile propter amicitiã Deus suos non audiret: tamẽ ne quouis vulgari amico deterior videatur, perseueranti dabit, quia perseuerat. Sic perseuerantiæ virtutẽ commendare Christus voluit, vt eius vim maiorẽ esse doceret, quam est amicitiæ Dei erga dilectos & electos suos; quæ tamen haud dubiè est longè maxima. Sic rursus nostrã tarditatẽ excitat, & alia quasi hyperbolica narratione ad feruorem & studium orandi pertinax adhortatur. Rectè Petrus Rauennas super hanc parabolam: *O quàm dare vult, qui se inquietari taliter, taliter patitur suscitari. O quã pulsantis iste*

Luc. 18.

Luc. 11.

Ioan. 15.

In lib. Allegor. super Luc. 11.

ti iste gestiuit occurrere, qui secreti sui cubiculo ipsam collocauit ad ianuam! O quam negare noluit, qui etiam deneganti, qualiter extorqueretur, ostendit! O quam non ad ianuam Dominus tantum, sed ipsa ianua Dominus fuit, qui dormientibus seruis, pulsantis necessitatem solus & primus audiuit! O quam pius, quam misericors, qui, quod mandatis docet, probat, & informat exemplis. Hæc ille. Quemadmodum fumus ex modica flamma suscitatus, citò languescit, citò euanescit, nec altè conscendere valet: sic oratio ex modico spiritus feruore immissa, quæque semel facta statim se remittit, languida est, ad Deum non ascendit, impetrandi viribus caret. Sicut stellæ, quamuis circa cœli cardinem & axem moueantur, ipse tamen cardo nullatenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistit: sic, quamuis pars sensualis, mundus, diabolus, vt orationem abrumpant, mentem modis omnibus exagitant, atque sollicitant, ipsa tamen ad finem vsque immota in oratione permanebit. Luctabatur Iacob cum Angelo vsque mane, cui cum diceret, *Dimitte me*, respondit Iacob, *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedixit ei in eodem loco.* Sic tu Dominum non dimittas, donec petitionem tuam adimpleat. Id fecit sponsa in Canticis, dicens: *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meæ.* Hoc considerans mulier illa Sunamitis, pedes Elisei Prophetæ apprehendit, nec dimisit eum, donec filium eius suscitauit. Vt arbores & herbæ in mundo crescerent, fecit Deus primò aridam, dicens: *Appareat arida.* Sine siccitate aliqua, patientia tua non crescet, oratio tua non fructificabit. Quanti Deus in hac siccitate perseuerãtiam faciat, ostendit Deus in Ieremia, vbi ait: *Recordatus sum tui, quoniam sequuta es me in deserto.* Quasi diceret: Seruiebas mihi, nulla diu accepta consolatione; & in tempore siccitatis ac laboris perseuerasti. Ideo in memoria mea te scripsi, & dignam tibi retributionem suo tempore rependam. Sic illos Deus superabundanter exaudiuit, qui in oratione patientiam habent ac perseuerantiam tenent.

Simili.

Genes. 32.

Cant. 3.

4. Reg. 4.

Genes. 1.

Ierem. 2.

7. ***Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & abiit.***

Gratitudo animi.

LOCVS moralis de gratitudine animi, pro accepto à Deo beneficio. Vbi primùm Christus Regulo in oratione perseueranti dixit, *Vade, filius tuus viuit*: absq; vlla mora credidit, abiit, & (vt in sequentibus patet) totam domũ suam ad Christi fidem conuertit. Sic enim concludit Euangelium: *Et credidit ipse, & domus eius tota.* Multi vix plurimis à Deo acceptis beneficiis & gratiis, ei tamen obediunt, in eum credunt, eius voluntatem faciunt. Hic, vnica Christi voce audita, vno accepto sanati filii beneficio, credit ipse, & suos omnes ad fidem trahit. Sic de hoc Regulo Cyrillus: *Christo filij sanitatem attribuens, cum vniuersa domo saluatur, feruentiorem iam fidem agendarum gratiarum afferens loco.* De incredulis Iudæis dicit Euangelista: *Et cum tanta signa fecisset inter eos, non credebant ei.* Pharaonem quot signa flectere non potuerint, Exodi historia describit. Ieroboam à Deo rebellans, & primum altare schismaticum erigens, tria simul à Deo indignationis suæ signa accepit, nec quicquam tamen emendatur, *Missus vir Dei de Iuda in Bethel, Ieroboam stante super altare, & thus iaciente, exclamauit contra altare, & ait: Altare, hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorũ, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendet. Deditq; in illa die signum, dicens: Hoc erit signũ, quod locutus est Dominus. Altare scindetur, & effundetur cinis, qui in eo est. Cumq; audisset Rex sermonem hominis Dei, quẽ inclamauerat contra altare, extendit manum suam de altari dicens: Apprehendite eum: Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eã ad se. Altare quoq; scissum est: & effusus est cinis de altari, iuxta signũ, quod prædixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait Rex ad virũ Dei: Deprecare faciẽ Domini Dei tui, & ora pro me, vt restituatur manus mea mihi. Orauitq; vir Dei faciẽ Domini, & reuersa est manus Regis ad eum, & facta est, sicut prius fuerat.* Tria hic euidentia fuerunt signa: Altare scissum, manus Regis arefacta; eademq; orante Propheta sanata. Nihil tamen hæc omnia impium Regem mouerunt, vt à

In Ioan. li.2. c.121.

Ioan.12. c.7. & seq.

3. Reg.13.

Ieroboæ ingratitudo.

vt à sacrilegis altaribus abstineret. Vicit amor regni,& dominandi immensa cupido. Ne enim filii Israel in Hierosolymam ascenderent ad sacrificandum, vnde regnum Iuda roborandum, suum verò imminuendum verebatur, voluit omninò in schismate sacrilego persistere. Sic hodie nihil Elizabetham hæreticam Angliæ Reginam mouerunt varia de cœlo signa. Nobilissimæ pyramidis templi Diui Pauli Londinensis, toto regno celeberrimi, è cœlo media die tactæ ad cineres vsque adustio, templo ipso saluo, sola excepta mensa ministeriali, quam altaris Catholici loco de nouo (vt suum fecit altare Ieroboam) extruxerant, in cineres quoque redacta: quod totum in ipsa vigilia Venerabilis Sacramenti (quem illi nunc diem pro prophano habent) fieri Deus voluit. Terræ quoque aliquot iugera loco mota, cum arboribus in diuersum actis, viaque publica adiacente ita conuersa, vt quod Orientem prius spectabat, nunc Occidentem solem aspiciat & è diuerso, vasto interim & horrendo hiatu relicto. Vna quoque ex pedissequis eius nobilibus, ipsa audiente & vidente, horrendis spectris conterrita, se propter hæresin & impudicitiam certò damnatam horribiliter eiulans, & animam eiulando exhalans. Nihil quoque Henricum tertium, Francorum Regem, vt fidus Ecclesiæ Catholicæ filius permaneret, mouere potuit miraculosa planè Germanorum militum quadraginta millium, manu & copiis vix octo millium Catholicorum adepta victoria, fusis, fugatisque, & internecioni datis hostibus, nihil, inquam, commouere potuit, quò minùs tantæ tamque celebris & orthodoxæ religioni tam oportunæ, tam salutaris victoriæ Ducem nobilissimum, ac Principem generosissimum, Henricum Guisiæ Ducem, alterum nostræ ætatis Iudam Machabæum, paruo post tempore, in suo ipsius cubiculo, penéq; sua manu derepentè aggressus, barbarè & crudeliter interficeret: nec in eum tantùm; sed in totam nobilissimam familiam atrociter sæuiret, Cardinalem fratrem eodem tempore sacrilegè occidens, & ad tertium fratrem, Ducem Cenomanensem, occidendum, percussorem mittens. Sic Pharaones & Ieroboas nouos hæc ætas vidit, Certè Nabuchodonosor, etsi idolorum cultor. Danielem tamen a leonum faucibus ereptum videns

Anno 1587.

Anno 1588.

Dan. 2.

Niceph. l. 17. c. 6. videns, publico edicto sanxit, vt Danielis Deum omnes venerarentur. Porrò Elesbaan Æthiopum Rex Christianus, obtenta nobilissima victoria contra Dunaan Iudæũ, & grauissimum Christianorum persecutorem, vt se Deo gratum ostenderet, *Quum*, inquit, *nihil maius habeam, regnum hodie meum & sceptrum propter amorem tuum depono, solitariam posthac & monasticam vitam acturus.* Quo dicto, monachali habitu sumpto, in eo per totam vitam patienter & humiliter perseuerauit. De hoc argumento in aliis Dominicis plura diximus. *Dom. 13. post Pent. tex. 5. & aliis illic annotatis.*

8. *Et credidit ipse, & domus eius tota.*

Exempla maiorum. Locvs moralis, exempla dominorum plurimum apud subditos seu in bonum, seu in malum valere. Hic Regulus Christi miraculo ac beneficio sic incitatus est, vt non crederet ipse tantùm, sed & domus eius tota, eius profectò sanis monitis, authoritate, exemplo commota. Non satis habuit animam suam saluam facere; quin & totam familiam eius beneficii participem fieri voluit. Sic dominorum exempla imitari serui ac subditi solent. In veteri Scriptura legitur: *Arripuit Saul gladium suum, & irruit super eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, & mortuus est cum eo.* *2. Reg. vlt.* In Euangelio, quum Herodes illudere Christo vellet, totus exercitus eius eum mox imitatur. *Spreuit eum cum exercitu suo*, (ait D. Lucas) *& illusit indutum veste alba.* *Luc. 23.* Ex hac imitatione dominorum, ipsa in mundo idololatria nata est. Sic enim Sapiens: *Acerbo luctu dolens pater, rapti citò sibi filij fecit imaginem, & illum qui tum quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cœpit, & constituit inter seruos suos sacra & sacrificia. Deinde, interueniente tempore, conualescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.* *Sap. 14.* Sic orta est idololatria seruorum & populorum, quum id illi colerent & venerarentur, quòd à dominis suis ac principibus coli, atque in veneratione haberi cernerent. In Numerorum libro legimus: *Factũ est grande miraculum,* *Num. 16.*

Vt Core pereunte, filij eius non morerentur. Pro magno miraculo habuit Scriptura, quòd paternam impietatem ac rebellionem contra Deum filii non essent imitati. Quotquot enim criminis participes erant, cum Core & sociis perierunt. Monet Sapiens: *Ne pecces in multitudine ciuitatis, ne te immittas in populum*, id est, vt principum ciuitatis peccata non imiteris. Sicut infirmæ arbores, quæ per se in altum erigi nequeunt, vt vitis, hedera, & quædam legumina, nexibus quibusdam ad hoc à natura datis finitimas arbores prehendunt, atque illarum adminiculo fulciuntur: seseque in sublime erigunt: sic homines, natura paruuli, vt serui, subditi, idiotæ, quum per se nihil sciant, aliorum in omnibus, quos se sublimiores vident, quibusque inniti coguntur, ductum & exempla sequuntur. Caueant domini ac prælati quilibet, ne cancrorum more retrò ambulantes, paruulos suos frustra & in cassum doceant recto gressu progredi & ambulare. Quem enim illi ambulandi cursum tenent, seu retrò labantur, & deficiendo retrocedant, seu ea, quæ retrò sunt, obliuiscentes, ad interiora proficiendo se extēdant, seu ad dexteram, seu ad sinistram declinent, eundem paruuli & subditi sui tenebunt. Quod Ioab introducta Thecuitide, apud Regem ait de reducendo Absalon, non id alia ex causa fecit, quàm vt ipsius Regis voluntati, suam conformaret. Ait enim Scriptura: *intelligens Ioab, quod cor Regis versum esset ad Absalon, mittit Thecuam*, & cætera. Quum diues ille epulo inhumanus & crudelis in Lazarum esset, itidem & tota familia fecit, nec secus in eum affecta fuit. *Cupiebat enim mendicus ille saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo* (ex tota familia) *illi dabat.* Benè dixit Sapiens: *Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam: secundum iudicem populi, sic & ministri eius.* Albinus & Florus tyrannidem grauem in Iudæos exercebant, similes Neroni domino suo. Columbæ sæpè visa vna auolante, statim sequuntur omnes. Pullus generosus in equorum armento exiliens, secum rapit omne armentum. Arietem grex omnis sequitur, & tam per auia ac deserta, quam per viam publicam comitatur. Sic inter homines fieri solet, animal maximè sociale, & ad morum communicationem procliue. Eryngium her-

Eccl. 7.
Similia.
2. Reg. 14.
Exempla.
Luc. 16.
Eccl. 10.
Similia.

Plutarch. in Moral.

herbam si vni capræ in os inseras, cùm ipsa sistitur, tùm omnes consistunt, donec pastor herbam exprimat. Ita principis mores mira vi in populum transfunduntur. Quum Dionysius philosophiæ operam dare Platone magistro vellet, tota regia puluere fuit referta præ turba geometricas pingentium figuras. Eodem ad sua pocula & voluptates redeunte, vitę mollicies vniuersos occupauit: *Iulianus Imperator se cultorem philosophiæ professus, omnes id genus homines ad palatium attraxit.* Sicut qui se comunt, adhibent speculum; sic gesturus negotium, proponit sibi magnorum virorum exempla. Abraham hospitalis & liberalis, famulum quoque habuit, qui celeriter ad gregem curreret, & vitulum occideret, quem & Sara vxor celeriter coxit. Loth nutritus in domo Abrahæ, hospitalis quoque & misericors fuit, quod eum ex incendio Sodomiæ liberauit. Contra Absalon, qui erat impius, ferox, rebellis, famulos habuit similis farinæ, qui ad eius nutum, Ammon, fratrem domini sui, in ipso conuiuio nefariè interficerét. Hæc res adeò valet, vt etiam corporum notas motus ac gestus imitari in dominis subditi gestiant. Persæ pulchrũ esse existimabant naso adunco esse, quia Cyrus, eorum Rex talem habebat. Platonis contractos humeros familiares eius exprimebant. Aristotelis gibbum discipuli eius pulchritudinis loco docebant. Caueant igitur inprimis domini, quæ morum exempla seruis & subditis suis præbeant. De hoc quoque argumento iam in aliis Dominicis diximus, quæ huc referri possunt.

Socrat. hist. Eccles. libr. 3. c. 1.

Exempla.

Gen. 18.

2. Reg. 13.

Plutarch. in Polit. & in lib. de discri. adul. & ami.

Dom. 15. post Pent. tex. 1.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ XXI. POST PENTECOSTEN.

IMILE *est regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cùm seruis suis. Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. Cùm autem non haberet, vnde redderet, iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abijt, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia, quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadvsque redderet vniuersum debitum. Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Matth. 18.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.* De ingenti debito peccatorum.

2. iussit

2. *Iussit eum Dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi.* De statu hominis peccatoris longè miserrimo.

3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* De perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione.

4. *Misertus autem dominus serui illius dimisit eum, & debitum dimisit ei.* De misericordia Dei petentibus eum promptissima.

5. *Egressus autem seruus ille inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eũ, dicens: Redde quod debes, &c.* Contra inhumanitatem, duritiem cordis, & rigorem erga proximos.

6. *Videntes autem conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo, quæ facta sunt.* De zelo iustorum contra impios.

7. *Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet vniuersum debitum.* Contra recidiuantiũ & contra proximos inclementium ingratitudinem.

8. *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.* De fraterna charitate sincera & cordiali perpetuò tenenda.

1. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.*

Peccati debitum.

LOCVS moralis de ingenti debito peccatorum. Hic enim vnus, qui debebat decem millia talenta, est quilibet peccator, mortalis peccati conscius. Peccata enim, debita nostra sunt, pro quibus dimittendis in oratione Dominica Deum oramus: non quidem ipsius culpæ aut neglectæ obedientiæ nostræ, quasi illa Deo deberetur; sed ipsius pœnæ, quæ culpæ & neglectæ obedientiæ debetur. Debemus certè Deo omnem obedientiam, & donorum ac gratiarum ab eo acceptarum bonum vsum: quæ duo qui non præstat, debitum contrahit omnium pœnarum, quæ illi inobedientiæ & negligentiæ debentur. Quemadmodum enim in contractibus humanis ex ratione iustitiæ, qui pecuniam mutuò acceptam sua culpa non persoluit, vt corpore luat, carcerique mancipetur, cogi potest, & debitor est illius pœnæ exsoluendæ, vt

creditori iustè satisfiat, si non in pecunia reddenda, saltem in aliqua corporis pœna: eodem modo ex ratione iustitiæ diuinæ, qui Dei voluntatem obediendo non facit, eiusdem voluntati pœnas subeundo subiicitur; & qui debitum obedientiæ non persoluit, debitum pœnæ luit. Sic in hoc Euangelio dicitur: *Tradidit eum tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum.* Et in alio Euangelio: *Non exibis inde, donec soluas nouissimum quadrantem.* Sic de illis octodecim, super quos cecidit turris Siloë, dixit Christus: *Putatis quia ipsi debitores fuerint super omnes homines?* scilicet pœnarum, quas sustinuerunt. Peccata tamen ipsa debita nuncupantur per notam Synecdoches figuram; quia causa pro effectu ponitur. Causa enim huius debiti peccata sunt. *Quæ sunt debita nostra?* (ait Chrysost.) *Quid debemus Deo, nisi imaginem, & similitudinem eius seruare illæsam? Sunt alia debita, quæ debemus Deo. Peccauimus illi grauiter, iniustè egimus, iniquitatem fecimus.* Hæc ille. Duo statuit debitorum genera: similitudinem Dei violatam, & peccata: id est, dona Dei malè collocata, & alia à nobis malè perpetrata. Duplex est iustitia: *Declinare à malo*, seu non violare mandata, quæ ad Dei in nobis similitudinem (hoc est, duplicem charitatem) conseruandam data sunt: *& facere bonum*, seu benè vti gratiis, donis, muneribus; talentis à Deo nobis concessis. Debet quippe mille talenta, qui mille Dei donis abusus est. Dedit homini Deus talenta naturalia & supernaturalia. Primùm dedit se Deus homini, vt etiam in operibus naturalibus Deum cooperatorem semper habeat. Dedit Deus homini mundum, *constituens eum super omnia opera manuum suarum.* Dedit homini, quicquid est in homine, animam, corpus, potentias, facultates, ac sensus cuiusque omnes. Dedit cuilibet singulares naturæ dotes, quibus alii non valent, aut non ita valent, ingenii acumen, memoriæ vim, prudentiæ grauitatem, robur, pulchritudinem, canendi, pingendi, scalpendi artes. Dedit omnia, quæ vocantur fortunæ bona, sanitatem, honores, diuitias, amicos, & id genus alia. Atque hæc quidem naturalia sunt talenta: maiora & excellentiora sunt supernaturalia. Dedit vocatis sanctis, renatis in Christo, populo suo electo, primo, Filium suum, cum omnibus donis,

Luc. 12.
Luc. 13.
Homil. 9. in Variis in Matth. locis.
Psal. 36.
Talenta Dei homini data.
1.
2.
Psal. 8.
3.
4.
5.
6.

donis, vt alibi dictum est. Dedit Ecclesiam, nouum quendam mundum, cum suis non elementis, sed sacramentis; non animalibus, plantis, arboribus, sed scripturis sacris, Apostolis, Prophetis, pastoribus, doctoribus cum cæremoniis, cultu & religione vniuersa. Dedit nouum hominem interiorem, cum gratia speciali & habituali, fide, spe, charitate, aliisq; donis infusis. Dedit specialia quædam charismata, & gratias gratis datas, quas enumerat Apostolus, secundum diuisionem ministrationum in vno spiritu cuilibet datas. Sed & præter hæc omnia singulares vnicuique & infinitas inspirationes bonas, misericordias magnas; auxilia & media extraordinaria, quibus à peccato vel conseruentur, vel liberentur, & ad bonum promoueantur. His tot ac tantis talentis qui abutitur, qui ingratus est, qui ea dissipauit luxuriosè, facilè multorum talentorum debitor fiet. Dicit Scriptura: *Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* Dicit eos, qui debitores sunt gratiarum Dei, qui malè vtendo donis acceptis, obligationem contraxerunt & debitum, pariter cum illis, qui scelera perpetrarunt, à Deo puniendos. Nam & *seruus inutilis, seruus piger, proijcitur in tenebras exteriores.* Deinde si ab altera parte numerentur non omissa bona, sed commissa mala; cupiditates, cogitationes malæ, & illicita cordis desideria; oris & linguæ tot delicta, mendacia, detractiones, iuramenta illicita, aut temeraria, conuitia, scurrilitates, blasphemiæ, opera verò & maleficia innumera: impii homines mille debita facilè inuenient. *Si consideremus peccata nostra* (ait S. Augustin.) *& numeremus quid facto peccatum, quid oculo, quid aure, quid cogitatione, quid innumerabilibus morib. nescio vtrum dormiamus sine talento.* Hæc ille. Vox impiorum hæc est. *Omnia, quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis; neq; prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur.* Et ille adhuc magis: *Venite, fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporum. Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Vbiq; relinquamus signa lætitia,* & cætera quæ sequuntur. Huiusmodi homines decem millia talenta citò debebunt, & cum pœnitente Ma-

nasse

7. 8. 9. Rom. 12. 1. Cor. 12. Psal. 124. Matth. 25. Serm. 15. de Verb. Dom. Eccl. 2. Sap. 2.

nasse dicere possunt: *Peccaui super numerum arenæ maris.* *2. Paral. vlt.*

Quanquam & quodlibet mortale peccatum in se, si singulæ eius circũstantiæ expendantur, vt Dei offensi infinita maiestas, potentia, bonitas; hominis peccãtis infima vilitas, ingratitudo, temeritas, caussa peccandi prorsus tenuissima (quæ alio in loco explicata sunt) in quolibet profecto multa debitorum talenta inuenientur. Vt clarius populo aperias, quot & quantis modis quotidie in Deum peccatur, & (vt ait D. Iacobus) *in multis offendimus omnes*, repete quæ habet D. Augustinus in suis meditationibus, cap. 1. & 4. De ipsa peccati grauitate, enormitate, turpitudine, iam in aliis Dominicis semel atque iterum diximus, quæ huc ex magna parte referri possunt, vt quantos nos Deo debitores peccatum cõstituat, plenius intelligatur. Sed & qui sequitur locus, hoc ipsum nonnihil illustrabit. *Dom. Quinquag. text. 5.* *Dom. Pass. text. 1.* *Dom. 9. post Pent. text. 1.* *Dom. 10 post Pent. tex. 6.* *& Dom. 11. post Pen. tex. 2. & 6.*

2. *Iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.*

Locvs moralis de statu hominis peccatoris longe miserrimo. Quod enim hic dicitur, eum, qui tot millia talentorum domino suo debebat, venũdari, nec ipsum tantum, sed & omnia quæ habuit, vt debitum reddatur, dominoque satisfiat; significat, hominem peccatorem, impium, scelerosum, in pœnam tot scelerum à Deo reprobari; sibi ipsi relinqui, *tradi in reprobũ sensum, venundari sub suo peccato, captiuum à diabolo teneri ad voluntatem eius, vt desideria patris sui diaboli* (non enim amplius Deum Patrem habet) *faciat, vt eat post concupiscentias suas*, quibus nupsit, sicut anima iusti Deo nubit, & sponsa Dei est: vt *comedat fructus operum suorum*, quæ sunt proles eius, *& ea metat quæ seminauit*; vt denique omnia quæ habet, omnia accepta a Deo talenta, *ab eo auferantur, & ei, qui plura habuit, conferantur*: quia quicquid decrescit impiis, accrescit iustis; & gratiæ quibus impij abutũtur, aliis conferuntur, vt quia donis Dei abusus est Saul, electus est Dauid, in quem & spiritus eius & regnũ transferentur: & Iudæis *repellentibus Verbum Dei, conuersi sunt Apostoli ad Gentes.* Sunt quippe peccatorum pœnæ non Peccatoris status miserrimus. *Rom. 1.* *Rom. 7.* *2. Tim. 2.* *Ioan. 8.* *Eccl. 18.* *Prou. 1.* *Galat. 6.* *Matth. 13.* Exempla. *1. Reg. 6. & 81.* *Act. 13.*

solum flagella in hac vita, & gehennæ tormenta in altera, verum etiam ipsa peccata, ipsa priuatio gratiæ, ipsa cæcitas cordis, totiusq; hominis derelictio, qua nulla grauior esse pœna potest. His pœnis, diuinæ iustitiæ satisfit. Rursum venundatur peccator, & omnia simul, quæ habet, non opera tantum, sed & corpus & anima, quum dæmonibus in æternum possidendus traditur, qui de illo pœnas sempiternas sumant, vt hunc locum exponit a Anselmus. De statu animæ absque Dei gratia in hac vita, & de pœnis damnatorum in altera, iam in aliis it Dominicis tractauimus, quæ huc conferri poterunt.

a *In Cōmen.*
b *Do.10.post Pent. tex.4. Dom.11.post Pent. text.3. Dom.5.post Epiph.tex.9.*

Peccati status cur non timetur.

Simile.

Quem ista non mouent, maximo in periculo versatur. Quemadmodum animalia, quæ angustas venas habent, ex veneno non facile pereunt, quoniam virus ad cor facile fluere ac penetrare nequit; quæ autem venas amplas sortita sunt, celerius veneno extinguuntur, sic qui conscientiam angustam ex timore Dei & iustitiæ eius habent, difficulter venenum peccati in cor admittunt, aut ad voluntatis consensum penetrare sinunt; quibus vero larga conscientia est, nullo timore constricta, in omne libitum fluens, & post concupiscentias suas currens, quolibet peccati veneno moriuntur, cuilibet tentationi consensum præbent, quodlibet animo scelus admittunt. Talis erat impius ille Achab, de quo dicitur: *Venundatus erat, vt faceret malum in conspectu Domini*: id est, datus est in reprobum sensum, nulla peccati conscientia tactus. *Concitauit enim eum Iesabel vxor sua & abominabilis factus est.* Iesabel nostra, caro nostra est: cui qui morem gerit, abominabilis fit. De hoc peccatorum genere Esaias. *Quis cæcus, nisi qui venundatus est?* id est, qui à Deo derelictus, sibiq; traditus est, vt quouis voluptatis pretio animam suam vendat. Denique quod ingratæ, & rebelli, & incredulæ, ac duræ ceruicis synagogæ apud eundem Prophetam dicitur, cuilibet flagitioso peccatori conuenit. *Quis est liber repudij matris vestræ* (id est, synagogæ) *quo dimisi eam? Aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris vendditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Sic enim quilibet peccator mortifero quouis peccato seipsum

Exemplū.
3.Reg.21.

Allegoria.
Esa.42.
Peccatores seipsos vēdunt diabolo.

Esa.50.

ipsum dæmoni vendit, & quidem interdum manifesto intercedēte pacto, vt de illo Theophilo, Antiochenæ Ecclesiæ œconomo, scribitur, qui vt ad dignitatē, vnde deiectus fuerat, restitueretur, pactum cū diabolo fecit, seipsum ei totum tradens, abiurato Christo: quales desperatissimos homines hæc ætas multos tulit. Sed omnes peccatores, etsi non expresso, vero tamen & certo pacto, ipsi peccato, & instigatori eius diabolo, se vendunt: *An nescitis* (inquit Paulus) *quod, cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis*: Omnibus peccatoribus libellum repudij dat Deus, vt alteri venūdentur. *Dimisi eos secundum desideria cordis sui ibunt in adinuentionibus suis.* De impiis illis Iudæis qui sub Antiocho *fecerunt sibi præputia, recesserunt à testamento sancto, & iuncti sunt nationibus*, addit Scriptura: *Et venundati sunt vt facerent malum.* Tales sunt impij Christiani omnium temporum, sed maxime Politici & hæretici horum temporum.

In vita eius apud Surium. *Rom. 6.* *Psal. 80.* Exempl. 1. *Mach. 1.*

Sed ad hos, sic in peccatis suis venundatos, vide quid dicat Deus sub persona Regis Pharaonis: *Hæc dicit Dominus Deus; Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & proiiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: bestiis terræ, & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum.* Quilibet impius, superbus, auarus, carnalis, cubans & requiescens in medio voluptatum suarum, gloriatur in illis, tanquā in summo bono suo, tanquam in deliciis & felicitate sua, quam sibi ipsi sua industria cōparasse, seu honores, seu diuitias, seu ventris satiandi media, & eorum quæ intra ventrem sunt, iactitat. Sed vide quid huiusmodi dicat Deus: *Ponam frenum in maxillis tuis*: quia vt equus coercetur freno, ita tu eris constrictus calamitate, & in gyrum rationis ductus vt miseriam tuam ac teipsum cognoscas. *Agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis.* Quemadmodum enim extracto è fluuio aliquo magno pisce, extrahuntur simul cum eo alij minores ei adhærentes, sic vna cum anima peccatrice, *vxor & liberi, & omnia quæ habet,*

Ezech. 29. Peccatorū obstinatorum pœna. Simile.

vt nostrum hic dicit Euangelium, id est, corpus ipsum, opera eius, & quæcunque ad eum pertinent, extrahentur à flumine, tollentur ex hac vita & cursu peccati, iuxta id quod sequitur, *Et extraham te de medio fluminum tuorum*, id est, auferam te de medio voluptatum tuarū, in quibus gloriaris, *& proiiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui:* te tuaq; omnia in barathrum coniiciam, *Vnde non exibis, donec solueris nouissimum quadrantem. Bestiis terræ, & Volatilibus cœli dedi te ad deuorandū.* Dæmonibus tradidi te torquendum: qui & crudelitate bestias terræ, & superbia atque elatione volucres cœli superant. Tremenda, sed vera & certa est hæc Dei sententia contra impios.

Timenda Dei iudicia.

Quo in loco iterum atque iterum considera, quotiescunque lethali peccato Deum offendisti, hāc totam sententiam à iusto iudice certissime accepisti: quæ an postmodum per bonam pœnitētiam commutata fuerit, certum habere non potuisti. Hinc illa in Scripturis vox. *De propiciato peccato noli esse sine metu.* Et iterum: *Qui diligit Dominum*, id est, qui iam in statu gratiæ se esse cōfidit, *exorabit Dominum pro peccatis* (etiam præteritis) *Et continebit se ab illis*, in futurum. Sic D. Augustinus, *etiam laudatos Christianos atq; sacerdotes absq; digna & competēti pœnitentia exire de corpore non debere*, dicere consueuerat: & ipse in postrema sua ægritudine, Psalmos Dauidicos, qui sunt de pœnitentia, iussit sibi scribi, *ipsosque quaterniones, iacens in lecto, contra parietem positus, diebus suæ infirmitatis intuebatur & legebat, & iugiter ac Vbertim flebat.* De Agathone inter Ægypti Patres celeberrimo, memoriæ proditum est, in extremo vitæ agone constitutum, magno timore cæpisse constringi, & caussam à discipulis rogatum respondisse: *Longe alia sunt filij iudicia hominum, & iudicia Dei. Est enim Via quæ Videtur homini recta, & nouissima eius ducunt in infernum.* Si sic iusti & sancti timent, quanta eorum temeritas, qui vel scelerate, vel certe dissolute, vel omnino tepide ac negligenter viuentes, nihil aut parum timent!

Eccl. 5. & 3.

Possidonius in Vita S. Augu. c. 31.

Gran. cōc. 1. in hanc Dominicam.

Peccati pericula & pœnæ timenda.

A periculo peccati in hac vita, quando à Deo quis deseritur, & à pœna peccati in altera vita, quādo à Deo iudicatur, perpetuò timendum est. Sicuti virgo illa, quæ inter lasciuos & impudicos adolescentes vitam agens, a cuius la-

ius latere quidam eius frater, quem illa tenere diligeret, nunquam discedens, eam continuo ad turpia sollicitaret, maximo haud dubie in discrimine virginitatis amittendæ versaretur; si omnino anima nostra, quam diu in hoc mundo, *qui totus in maligno positus est*, versatur, carnemque circumfert, quam non amare non potest: (*nemo enim carnem suam odio habet, sed fouet & diligit illam*.) (quę cum ad malum assidue sollicitat *concupiscens aduersus spiritum, & repugnans legi mētis nostræ*, in maximo haud dubie periculo versatur, ne à Christo excidat, *cui Vni sponsata est, quasi Vni Viro*, floremque & gratiam virginitatis subinde amittat, quo facto, vtraq; extremas & æternas pœnas luat, simul venundatæ, donec reddant quod debent. De qua etiam iusta Dei sententia, sic alius Propheta: *Succensa est quasi ignis impietas, Vepres & spinas Vorabit, & succendetur in densitate saltus, & conuoluetur in superbia fumi. Vir fratri suo non parcet; Vnusquisq; carnem brachij sui Vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen.* Ad summum creuit impietas, fact⁹ est amplus fomes ignis ęterni, multi vepres, multæ spinæ peccatorum creuerunt, & longo peccandi vsu aruerunt, ad ignem concipiendum idoneæ. Factus est quasi saltus, & silua densa flagitiorum. Totum in fumum abibit. Corpus animā, anima corpus affliget, scelus sceleri pœnas dabit. Corpus animæ appetitum & consensum, anima corporis ministerium accusabit, & accusando crudeliter vexabit Superbia inuidię, inuidia superbiæ, vtraque auaritiæ, & auaritia vtrisq; perpetrata scelera imputabit. Sic vxor & filij, caro & opera, & omnia quæ habet miser peccator, in pœnam & tormentum venundantur. Hic est peccatoris status, quam diu in peccato manet, vel in hac vita, quoad incrementum & seruitutem peccati; vel in altera vita, quoad æternitatem & grauitatem supplicij, & hanc Deus in suos debitores, magno iam ære grauatos, sententiam tulit.

Simile.

1. Ioan. 5.
Eph. 5.

Galat. 5.

2. Cor. 11.

Esa. 9.

3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*

Recōciliatio peccatoris perfecta cū Deo.

LOCVS moralis de perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione. Peccator, sententia Dei territus, tempus pœnitendi, vitamque & mores in melius commutandi, suppliciter petit, procidens ad pedes Domini sui, simulque pollicetur, quod omnia reddet Deo hoc est, q. totum, suaque omnia, soli Deo consecrabit, nullius prorsus peccati remanente affectu, omni inordinato rerum omnium amore penitus reiecto. Sic enim omnia nostra debita (quantum ex nobis est) Deo persoluuntur, quando tota & integra est nostra ad Deum conuersio, tota & plena mandatorum eius obedientia, dilectio Dei ex toto corde, & vniuersorum diaboli armorum direptio, plenumque peccati exterminium. De quibus omnibus in aliis iam Dominicis, quæ proferre potuimus, prolata sunt. Primum ad illa *a* verba: *Quodcunque dixerit vobis facite.* Deinde ad illa *b* verba: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Postea ad illa *c* verba: *Ipsum audite.* Sed plenius ad illa *d* verba: *Si fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.* Et adhuc vberius ad illa *e* verba: *Nemo potest duobus Dominis seruire; aut enim vnum odio habebit, &c.* Denique in omnib. illis locis, vbi de dilectione Dei super omnia tenquatervе egimus, quæ in Dominica 17. post Pentecosten, textu secundo, annotata inuenies. Inde licet depromere, quæ in hunc locum dicantur.

a Do. 2. post Epip. tex. 4.
b Domin. 1. Qua. tex. 10.
c Domin. 2. Quad. tex. 5.
d Domin. 3. Quad. tex. 5.
e Do. 14. post Pent. text. 1. & 2.

4. *Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.*

Misericordia Dei.

LOCVS moralis de misericordia Dei petentibus eam promptissima. Hæc singularis Dei misericordia est, acerbissima comminari: sed facta hominis conuersione, celerrime ad misericordiam flecti: in quo non consilium mutat, sed sententiam; imo consilium suum & voluntatem adimplet. Idcirco enim comminatur, vt non percutiat. Pulchre Chrysostomus: *Quare quæ factu-*

Deus minatur, ne percutiat.

facturus es mala, prædicis? Vt non faciā quæ prædico. Propterea & gehennam minatus est, ne gehennam induceret. Sic per Ionam Prophetam clamari fecit: *Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur*. Sed vbi Rex cum populo ad pœnitentiam agendam se conuertit; *Videns Deus opera ipsorum* (non fidem tantum, vt volunt hæretici; nec voluntatem tantum, & quale quale sese emendandi propositum, vt tepidi Catholici) *quia conuersi sunt de vita sua mala; & ipse misertus est super malitia quam locutus est vt faceret.* Nempe vt in hunc locum scripsit diuus Hieronymus. *Deus neminem punire desiderans, quod facturus est comminatur*. Deniq; hāc sibi familiarem esse misericordiam, Deus his verbis aperte docet: *Repente loquar aduersus gētem, & aduersus regnum, vt eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaui vt facerem ei: & subito loquar de gente & de regno, vt ædificem & plantem illud.* Docet, nihil esse Dei misericordia celerius, nihil promptius, vbi primum nos ad eum conuertimur. Quare sic per Prophetas suos clamat; *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Imo, vt eleganter scripsit Augustinus, *Fugientis dorsa persequitur, qui faciem redeuntis illuminat.* Sic enim clamat post nos: *Quare moriemini domus Israel? Non vult enim mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur ac viuat.* De quo vide quæ diximus ad illa verba: *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam.* &cæt. Sed qui sic aberrantes oues quærit, quomodo ad se reuertentes aliquando repellet? Adeo non repellit, vt etiam, humili corde supplicantibus amplius concedat quam postulent, quod & hic ingenti huic debitori fecit. Petenti enim patientiam, & dilationis terminum, vt omnia redderet, confestim sic miseretur, vt non solum liberum dimiserit, sed etiam omne debitum ei dimiserit, omnique reddendi obligatione ac necessitate ad veniam consequendam liberauerit. *Perspexisti* (ait Chrysostomus) *mirabilem exaggerationem misericordiæ. Dilationem tantummodo temporis, ac quandam prorogationem seruus postulauit: ille autem multo magis quam petiit, videlicet totius mutui donationem, vltro præbuit.* Non absque egregria significatione dixit Apostolus:

Hom. 1. de pœnitent.
Iona 3.
In Commēt. in hunc locum.
Ierem. 18.
Zach. 1.
Serm. 54. de verb. Dom.
Ezech. 18.
Dom. 3. post Pent. tex. 4.
Hom. 62. in Matth.

Eph. 2. *Deus autem qui diues est in misericordia.* Est enim haud dubie diues in sapientia, in potentia, in omni virtute. Sed
Psal. 44. cur in sola misericordia diuitem cum Paulus dicat, in promptu ratio est: quia, vt alia Scriptura dicit, *Miserationes eius super omnia opera eius*; vel quia *misericordia miseris sapit dulcius* (vt ait D. Bernardus) vel, quia in ea eius bonitas magis elucet, cuius fons infinitus, & abyssus perennis Deus est. Sed hæc eius misericordia, non nisi petenti-
Simile. bus patet. *Omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me.* Si flumen abundantissimum per omnes alicuius vrbis vicos præterlaberetur, ex quo omnes sitim suam explere possent, adeoq; si per ianuam cuiusque flueret, nemo tamen ex eo biberet, nisi qui inde sitiens hauriret. Haurire de fonte misericordiæ diuinæ, est illam ardenter sitire, humiliter expetere, & expetēdo accipere; iuxta illud: *Si quis*
Ioan. 7. *sitit, veniat ad me*, & iterum: *Aperi os tuum, & ego implebo*
Psal. 80. *illud*: ac rursum. *Petite, & accipietis.* De qua re tota, & diui-
Matth. 7. næ misericordiæ, inexhausta bonitate, incredibili promptitudine, immensa liberalitate, qui (vt canit Ecclesia) *abundantia pietatis sua, & merita supplicium excedit & vota*: iam in aliis multis Dominicis frequenter diximus.

Dom. 11. post Pent. text. 3. Dom. 18. post Pent. tex. 3. Dom. 4. post Epiph. tex. 4. Dom. 4. Quadr. tex. 2.

5. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios; & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens conseruus eius, &c.*

Inhumanitas erga proximos Circumstantiç. 1. Simile.

LOCVS moralis contra inhumanitatem, duritiem cordis, & rigorem erga proximos. Singulæ fere huius inhumanitatis circumstantiæ, hominis impietatem (quę tamen vulgaris hodie est) vehementer aggrauant. *Egressus seruus ille*: vix dum ab Ecclesia ab oratione, à peccatorum accepta remissione, egressus fuerat, quin statim recentissimi & maximi beneficij prorsus oblitus fuerit. Si quis in palatio regio perpetrati homicidij venia accepta, vix fores palatij egressus, aliquem, qui eum verbo læserat, offendens, fuste statim percuteret, non-

nonne omnium iudicio dignus censeretur, quem reuocatum Rex ad prioris maleficij pœnam deposceret? *Inuenit vnũ de conseruis suis.* Si Dominus seruo pepercit multo æquius est, vt seruus conseruo ignoscat. *Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam?* Et rursum: *Miseratio hominis circa proximum suũ: misericordia autẽ Dei super omnem carnem. Qui debebat ei centum denarios.* Regula pietatis est. *Cui plus donatum est, plus diligit.* Sed iste cui plurima donata sunt, nihil diligit. Pugnat & litigat pro denariis, cui donata sunt talenta. Contendit de centũ, cui dimissa sunt decẽ millia. Sic litigamus cum proximo pro terrenis, pro iuribus, pro fructibus: qui quotidie petimus à Deo cœlestia, peccatorum veniam, gratiarum copiam. *Et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes.* Superbe, violenter, crudeliter suum exigit modicum, cui placide, prompte, misericorditer Deus totum remiserat. Deus homini pater est: Homo homini lupus est. Sic ipsa humanitas, qua homines sumus, exuitur: *Cũ enim natura hominis* (vt scribit Lactantius) *imbecillior sit quam cæterorum animalium, quæ ad perferendam vim temporum, vel ad incursiones à suis corporibus coercendas, naturalibus munimentis prouidentia naturalis armauit; homini autẽ, quia nihil istorum datum est, accepit pro istis omnibus miserationis affectum, qui plane vocatur humanitas, qua nosmet inuicem intueremur. Et procidens conseruus eius rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddã tibi. Ille autem noluit.* Roganti & petenti conseruo, nec aliam ab eo gratiam postulanti, quã qualem à Deo ipse petierat, nec alio modo supplicanti, negat. Hęc est semper & in omnibus læthale peccatum, & contra charitatem proximi directe pugnans. Quod his verbis explicat S. August. *Quoniam diligere inimicos nostros, benefacere ijs qui nos oderunt, & orare pro eis qui nos persequũtur* (exteriora; inquam, ista charitatis officia inimicis præstare) *perfectorum sunt filiorum Dei, quo quidem se debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc affectum, orando Deum, secumq́ agendo, luctandoq́ perducere; tamen quia hoc tam magnum bonum, tantæ multitudinis non est, quantam credimus exaudiri, cum in oratione Dominica dicitur, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; pro-*

2. *Eccl.* 28. & 18.
3. *Luc.* 7.
Lib. 1. *ca.* 20.
In Enchir. cap. 73.

cul dubio verba sponsionis huius implentur, si homo, qui nondũ ita profecit, vt iam diligat inimicum, tamen quando rogatur ab homine, qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde; quia etiam sibi roganti, vult vtique dimitti. Hæc ille. Docet non consilij, sed præcepti; non perfectorum tantum, sed quorumlibet fidelium, non paucorum, sed omnium esse, vt roganti ac petenti inimico aut debitori dimittatur. Hoc qui non facit, peccat mortaliter; à Deo veniam impetrat, sed impetratam Deus reuocat. Præcipit nobis Deus illam omnium iniuriarum obliuionem & ἀμνηστίαν salutis nostræ caussa, quam apud Athenienses

Laert. lib. 1. deletis triginta tyrannis Solon introduxit, & post C. Cæ-

Philip. 1. saris mortem Cicero in vrbe Roma se renouasse gloriatur, Reipub. & pacis terrenæ causa. Hoc enim demum modo fit, vt cor nostrum nos non reprehendat, quod his

In lib. de perfect. iustitia. verbis explicat Augustinus: *Cum dicit Ioannes, Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus apud Deũ;*

1. Ioan. 3. *& quæcunque petierimus, ab eo accipiemus: admonuisse nos videtur, ne cor nostrum in ipsa nos oratione & petitione reprehendat; hoc est, ne forte, quum cœperimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, cõpugamur non facere quod dicimus; aut etiam non audeamus dicere, quod non facimus, & fiduciam petendi amittamus.* Hæc ille. Sed

6\. de hac re in alio loco mox plura. Sequitur de isto seruo nequam: *Sed abijt, & misit eum in carcerem, donec solueret debitum.* Hæc alia fuit & grauissima inhumanitatis circumstantia. Non solum non vult dimittere rogatus, ei qui quod solueret non habeat, nec tempus ei ac spacium soluendi concedere; quod charitas negare nõ potest, vtcunque humana iustitia, quæ nihil nisi reipub. & suum cuiusq; bonum respicit; aliter iudicet; verum etiam vim adhibet, & pro pecunia hominem libertate priuat, quæ nulla pecunia redimi potest homini libero. Hic enim nõ solum fratrem non diligit, sed etiam persequitur, & de eo qualem & quantam potest vindictam sumit, neq; enim

Eccl. 28. grauiorem leges humanæ ferunt. Atqui cõtra huiusmodi vide Scriptura quid dicat. *Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictã, & peccata illius seruans seruabit.* Fuit ergo huius inhumanitas ex multis circunstantijs vehemẽter aggrauata. Homini bene Christiano iniurias per-

sequi

sequi, aut vim vi repellere quatenus liceat, iam in aliis Dominicis dictum est. *Dom. 1. post Pent. tex. 4.*

Debita pecuniaria (de quibus hæc parabola loquitur in forma, in sensu tamen & mysterio omnium debitorũ) quatenus pietas Christiana vel dimittere debeat, vel reposcere possit, his verbis S. Augustinus docet: *Qui sponte conuentus pecuniam debitam reddere noluerit, dimittenda illi est. Duas enim ob res nollet reddere; vel quia non habet, vel quia auarus est, reiq; alienæ cupidus. Vtrunq; autẽ pertinet ad inopiam. Nam illa inopia est rei familiaris, hæc animi. Quisquis itaque tali dimittit inopi debitum, inopi dimittit, opusque Christianum operatur, manente regula, vt in animo paratus sit amittere quod sibi debetur. Nam si modeste & leniter omnimodo egerit, vt sibi restituatur, non tam intendens fructum pecuniæ, quam vt hominem corrigat, cui sine dubio perniciosum est habere vnde reddat & non reddere, non solum non peccabit, sed proderit ei etiam plurimum. Ex quo intelligitur: etiam in ista petitione, qua dicimus. Dimitte nobis debita nostra: non de pecunia quidem dici,* (sola scilicet) *sed de omnibus quæ in nos quisque peccat, ac per hoc etiam de pecunia. Peccat namq; in te, qui tibi pecuniam debitam, cum habeat vnde reddat, recusat reddere. Quod peccatum si non dimiseris, non poteris dicere; Dimitte nobis. sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hæc ille. Ratio vero huius certa & clara est, quia nos quãdo peccamus, non reddimus illud obsequium Deo quod ei debemus, habentes tamen vnde reddamus. Habemus enim voluntatem liberam Deum amandi, & ad Deum nos conuertendi; & obsequium ei debitum reddendi, cum eius gratia, quæ semper omnibus parata est, illo ipso nos inuitãte. *Venite ad me omnes*; illo ipso *pulsante fores cordis nostri*; illo ipso *præueniente nos in misericordia & benedictione.* Si ergo proximo etiã habenti vnde reddat, nec reddenti tamen (quanto magis nondum habenti vt reddat, tempusque postulãti quod reddat, ac reddere cupienti) ex animo non dimittimus: nec Deus nobis nostra peccata dimittet. de quo mox plura in postremo huius Euangelij loco magis proprio.

Pecuniaria debita quatenus repetenda.

De ser. Dom. in monte, li. 2. cap. 13.

Dei gratia omnibus parata.

Matth. 11. Apocal. 3. Psalm. 20.

6. ***Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt Domino suo quæ facta sunt.***

Zelus iustorum contra impios.

LOCVS moralis de iusto iustorum zelo contra impios, & vel diuinæ gloriæ prophanatores, vel charitatis fraternæ violatores, vt auaros, raptores vsurarios, tyrannos, latrones, sicarios, aliosq; vel pauperũ oppressores, vel publicæ pacis perturbatores. Quem locum iam in aliis Euangeliis tractatum vide. Primum ad illa a verba; *Serui autem dixerunt ei, Vis imus & colligimus Zizania?* Deinde illa b verba, *Videns ciuitatem fleuit super illam*; vbi de alienis peccatis deflendis dictum est. Contristari enim de aliena nequitia, & narrare Deo quæ facta sunt, est aliena peccata coram Deo non tam accusare, quod diaboli est: quam plangere & lamentari, quod piorum est, quare huc etiam pertinent, quæ de zelo animarum in aliquot Euangelijs dicta sunt; vt in Dom. 11. post Pentec. tex. 1. & in aliis Dominicis eo in loco annotatis. Vide etiam Dominic. 8. post Pentecost. tex. 1. quæ omnia loca contra nostri temporis Politicos valent, qui publica peccata, Deique offensas tolerandas ac dissimulãdas; esse, propter pacem communem, aut vtilitatem propriã, non verbo, sed facto docent.

a *Do. 5. post Epiph. tex. 6.*
b *Do. 9. post Pent. tex. 1.*

4. ***Et iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.***

Recidiuantium ingratitudo.

LOCVS moralis contra recidiuantium & erga proximos inclementium ingratitudinem. Hic enim in parabola Domini ciuilis, Deus, qui seruo nequam omne debitum dimiserat roganti, vniuersum iterum debitum repetit, & tortoribus tradit, donec vniuersum debitum reddat, eo quod accepta totius debiti condonatione, accepta omnium peccatorum suorum remissione, statim in nouum peccatum recidit, statim cum proximo dure egit, & charitatem, mutuam non seruauit, nec pactum legis Dominicæ custodiuit quod pactum quotidie profitemur, dicentes: *Sicut & nos dimittimus*

Matth. 6.

timus Debitorib. nostris. De qua lege Apostolus dixit: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi:* quæ est lex charitatis, & *mandatum nouum, vt diligamus inuicem,* vtcunque improbos & maleferiatos, *sicut ipse dilexit nos,* impios adhuc & inimicos Dei. Vniuersum, inquam, debitum repetit, non peccata semel dimissa ad pœnam reposcens (quanquam odium fraternum ita Deo displicere hæc parabola doceat, vt propter indignus sit peccator, à quo omnia dimissa repetantur (sed propter odium fraternum in recidiuante resumptum aut retentum, ea pœna animaduertens, aut etiam grauiori, quam dimissa prius peccata commeruerant: id est, perinde puniatur, ac si peccata præterita dimissa non fuissent; idq; propter ingratitudinem accepti beneficij, acceptæ prius remissionis peccatorum. Hæc enim ingratitudo est circumstantia vehementer aggrauãs peccatum recidiuantis. Quemadmodum enim si quis post acceptum ab aliquo patrono beneficium, iniuriam mox illi inferat certum est cæteris paribus huiusmodi iniuriam grauiorem esse, quam si beneficium ab eo nullum accepisset; ita quanto peccator plura aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauius peccat Deum benefactorem offendendo. Quod in omnibus repetitis peccatis est verum, ita maxime in odio & inclementia fraterna verum esse, Christus hac parabola docere voluit. Dicitur ergo Deus à tali recidiuante, & post dimissa sua peccata multa magna, in paruo fratris peccato crudeliter se agente, omnia prius condonata repetere, quia in hanc ingratitudinem dum animaduertit, ad beneficium remissionis prius illi collatum respicit; & quanto plura condonauerat, tanto acerbius de illo supplicium sumet. Tantum & tam atrox est ingratitudinis erga Deum benefactorem scelus.

Galat. 6. *Ioan. 13.* Peccata dimissa quo sensu repetantur. *Ioan. Medina, de pœni. tract. 1. q. 9.* *Simile.*

Ab aliis semper recipere, & nihil aliis reddere, est totius orbis compagem soluere. Semina conduntur humo, decidit imber, calorem sol immittit, vt illa postmodum plantas, segetem & fructus proferat. Mare vapores exhalat vbertim, vt eos in nubem concretos recipiat, alaturque incessanter. In fornicibus architecturæ vtrunque conuexum mutuam operam præstat: quam si alte-

Ingratitudo quantũ nefas. *Simile.*

alterum neget, & sustentari vult, nō sustentare, totū ruit ædificium. Naturæ igitur bellum ingratus indicit, ac leges violat. Vult enim quasi solus in orbe consistere, ab omnibus vtilitatem capere, nulli vtilis esse; Deum in se affluenter propitium sentire, ipse erga proximum nullam humanitatem exercere. Ingrati, impio Pharaoni similes sunt; qui cum vrgentibus censuræ diuinæ plagis, pœnitentiā polliceretur, vbi requies data esset, rursum ad ingenium immite & crudele redibat: *Si quis seruum nactus* (ait Chrysost.) *qui in multis offenderit, nec tamen flagris ceciderit, sed iterum peccatis indultis, futura vitare monuerit in posterum, ne in eadem decidat, magnis quoque muneribus præterea illustrauerit, ac beneficijs fouerit, quænam obsecro tam futura est perfida mens, tam ingrata anima, quæ huiusmodi gratia nō ad meliora sectanda prouocari sufficeret?* Sed huius tam absurdi sceleris causa est; quod Dei beneficia in numerato non habemus: quæ si semper ante oculos versarentur, omnem animo torporem & inhumanitatē prorsus excuterent. Quo in genere saluberrimum dat S. Chrysost. consilium: *Quisque nostrum, si fieri potest, per singulos dies intra se computet, non tantum communia beneficia, verum & propriè sibi collata; non tantum promulgata & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, multosq; latentia. Sic enim continuam gratiarum actionem Domino poterit exhibere. Qui iugiter hæc in sua mente reuoluit; & propriam quidem discit vtilitatem, & ineffabilem Dei misericordiam cogitat, & quomodo non peccatorum nostrorum merita, sed propriam respiciens bonitatem, nostra disponit; hinc cogitatione contrahitur, conteritur corde, omnem fastum & arrogantiam corripit, modestè se gerere docet* erga proximos, *præsentis vitæ gloriam despicere, futura bona sperare.* Hæc ille. Nec multum dissimiliter D. Bernardus: *Felix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum, in quo est plenitudo gratiarum: cui dum pro acceptis non ingratos nos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ. Omnino enim nos sola à profectu cōuersationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo perditum reputans, qui dedit quod ingratus accepit, cauet sibi de cætero ne tanto plus amittat, quanto plus confert ingrato.* Hinc veteri populo per Prophetam sic exprobrat ingratitudinem Deus. *Popule meus, memento, quæso, quid cogita-*

Exemplū.

Hom. 5. in 2. ad Tim.

Hom. 72. ad pop. Ant.

In Psal. 90. Serm. 14.

Mich. 6.

cogitauerit Balac Rex Moab, & quid responderit Balaam filius Beior de Sethim vsque Galgalim, vt cognosceres iustitiam Domini. Dicit per Prophetam Deus: Tu nunquam obliuisci debueras, te sic à Deo dilectũ esse, vt inimicorum tuorum maledictionem tibi nocere non solum non permiserit, verum & eam in benedictionem commutauerit, idque *vt cognosceres iustitiam Domini.* Aduersarij isti contra te ex parte relaxati sunt, vt agnosceres periculum: ab altera parte nocere prohibiti sunt, vt intelligeres vnum tibi esse præsidium. Tantis ergo beneficiis acceptis, hoc vnum restat, vt protectori tuo incessanter gratias agas: non verbo, sed opere misericordiæ erga conseruos tuos. Non enim gratiarum dictionem, sed actionem flagitat Deus. Vide de hoc argumento plura in aliis supra Dominicis. *Do. 13. post Pent. tex. 5. & alijs ibi annotatis.*

8. *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Locvs moralis de fraterna charitate sincera & cordiali perpetuo tenenda, & condonandis iniuriis, *non septies tantum, sed vsque septuagesies septies,* id est, toties quoties te frater lædit, idque ex animo. Huc enim tota hæc tendit parabola, esse fratribus condonandum, si volumus vt nobis Deus condonet. Hunc locum de condonandis iniuriis, & de reconciliatione fraterna non differenda, in aliis tribus locis late tractauimus. De dilectione vero proximi, & misericordiæ officiis multo sæpius in variis Dominicis tractatum est. Hic nihilominus loco proprio aliqua addentur, prout Deus dabit. Etsi omnibus hominibus debeatur dilectio, quia proximus noster omnis homo est, nostra charitate indigens, vt alio in loco explicatum est; tamen Christianis Catholicis, & eusdem fidei sociis ac domesticis maxime illa debetur. Illi enim sunt fratres nostri vterini, tam ex parte patris, scilicet Dei ratione creationis; quam ex parte matris, sanctæ Ecclesiæ, quæ nos per Spiritum sanctum in sacro Baptismate regenerauit. Sic Ioseph magis dilexit fratrem suum vterinum Beniamin, quam reliquos decem fratres, cum quibus solum patrem communem habebat: ideoque in conuiuio, quo omnes pa-

Charitas fraterna cordialis.

Dom. 1. post Pent. tex. 3. & Dom. 5. post Pent. tex. 2. & 4.

Dom. 12. post Pent. tex. 6.

Christiani Catholici fratres vterini.

Gen. 43. nes pariter accumbebant, *maior pars venit Beniamin, ita vt quinque partibus excederet.* Hinc fit, vt non reconciliari fratri Christiano, aut odium in eum gerere, sit crimen quintuplo grauius, quam alteri non Christiano irasci, & non remittere. Nos Christiani *templa Dei* sumus, aut certe esse debemus, per *inhabitantem in nobis spiritum sanctum.* Atqui templum Dei, vt illud describit Ezechiel, capacissimum, & amplissimum fuit. *Ecce* (inquit) *murus forinsecus in circuitu domus vndique, & in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum & palmo,* &c. Sic debent corda Christianorum ampla esse & dilatata amore ac dilectione, quæ vsq; ad inimicos se extendat, & iniuriis condonet, quantumcunque magnis, quantumcunque frequentibus.

1. Cor 3. Rom. 8. Ezech. 41.

Simile. Quemadmodum in cœlo, etsi multæ sint stellæ & lucentia sydera, tamen qui omnes è cœlo tenebras expellat; vnicus est sol, quo vno absente, cœlum micantibus stellis refertum adhuc tenebrosum est: sic etsi in orbe terrarum plurimi fuerint Philosophi ac sapientes, qui de virtute amplectenda, & fugiendis vitiis multa præclare docuerint, vnus tamen omnis iustitiæ sol lucidissimus Christus fuit, qui vniuersas mundo tenebras depulit, qui omnia penitus vitia extirpauit, qui perfectam dilectionem Dei & proximi docens nullum tenebris, nullum vitiis locum reliquit. Omnis Philosophorum doctrina tenebrosa est, tum quia sine fide, tum etiam, quia perfectam inimicorum dilectionem non tradidit.

Ezech. 40. Allegoria. Certe cum Ezechiel scribat, templum illud quod in visione ei monstratum est, eandem mensuram in altitudine atq; in latitudine habuisse; docuit, tantam futuram esse iustorum altitudinem & gloriam in cœlo, quanta fuerat illorum latitudo & charitas dilatata in terris.

Christiani populi propria dilectio. Zach. 12. Hanc futuram Christiani populi propriam dilectionem alius Propheta non obscure docuit, dicens: *In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalē* (id est, Ecclesiæ Catholicæ) *& erit qui offenderit ex eis in die illa quasi Dauid, & sicut Angelus Domini in conspectu eius.* Sic videlicet ad Deū conuertentur, qui Christo nomen dederunt, vt sint singuli inimicos diligentes, & iniuriarum immemores; sicut Dauid erat, qui hostem suum infensissimum Saul, cum bis interficere posset, ne tangere qui-

1. Reg. 24. & 26.

quidem voluit: qui, eo demum ab aliis hostibus occiso, familiam tamen eius & posteros dilexit, dicens: *Nunquid superest aliquis de domo Saul, vt faciam cum illo misericordiam Dei?* 2.Reg 9. Misericordiam Dei vocat, benefacere illis qui nos oderunt: vel quia tali misericordia Deus erga peccatores vtitur, vel quia talem misericordiam Deus iubet atque præscribit. Sed & idem rursus Propheta de hac futura Christianorum perfectione in hæc verba prędixit: *In die illa* (id est, in lege gratiæ) *erunt lebetes in domo domini* (hoc est, in Ecclesia sancta) *quasi phialæ coram altari*, Zach.14. id est, corda naturaliter carnalia & cupiditatum vasa, in quibus igne concupiscentiæ atque iracundiæ multa parabantur scelera, & maxime iniuriarum acerba vindicatio; ita conuertentur, vt non nisi purissimus charitatis & beneuolentiæ liquor, ac misericordię oleum illa repleat, sintque veluti lampades olei semper ardentis atque lucentis in conspectu Dei. Hoc est etiã quod Esaias prædixit de noui Testamenti populo, *Habitabit* (inquit) *lupus cum agno, pardus cum hædo accubabit, Vitulus, & leo, & oues simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Esa.11. Mutabunt homines feritatem & immanitatem in temperantiam & mansuetudinem. *Vitulus & Vrsus pascentur: simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos comedet paleas.* Homines immanitate sæuientes, mores mansuetorum induent. *Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit manum suam mittet.* Homines simplices, similes infantibus, iuxta illud Petri. *Sicut modo geniti infantes lac concupiscite*, familiariter & pacifice viuent cum eis, qui antea quasi aspides & reguli, animalia venenata, propter conuersationem crudelem esse videbantur. *Non nocebunt, & non occident in vniuerso monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini.* Simplici demum sermone aperte Propheta effert, quod hactenus per parabolas significauit, more Scripturarum, quæ obscuris aperta subiiciunt, ne totum obscurum fiat. Hæc est singularis, sed ad remissionem peccatorum consequendam necessaria virtus, perfectioni Euangelicæ propria, omnes etiam inimicos ex corde diligere.

Inimicorũ dilectio pura, & excellens virtus.

Quæ sane virtus proprię Euangelica (nam si amicos

Matth. 7. *diligimus, nihil amplius facimus, quam quod Ethnici*, vt Christus nos docuit) tanto excellentior est amicorum aut bonorum dilectione; quanto in hoc amicorum dilectione multæ aliæ possunt esse rationes, cur diligamus, præter ipsam Dei dilectionem, in quo & propter quem pie diligimus quicquid diligimus: in alia autem inimicorum dilectione, vnica ratio esse potest, Dei amor. Non enim nisi propter Deum inimicos diligere possumus, qui nihil alioqui in se habent dilectione dignum. Ideoque inimicorum dilectio pura & perfecta virtus est.

Simile. Quemadmodum enim solis radius, quia vitrum penetrans, parietem oppositum pertingit, nec tanto fulgore eum illuminat, nec tanto calore eum afficit, quam ille radius, qui aperta fenestra directe, & nulla re interposita, parietem percutit; eo quod in ipso vitro radij solaris virtus retardatur, hebetatur, & debilitatur nõnihil: eodem plane modo amor, qui à voluntate charitate inflãmata oritur, quando in amicum fertur, quia multas ibi amandi orationes inuenit, sistit in eo aliquantulum, antequam ad Deum, qui est vltimus finis, referatur, atque adeo frequenter totaliter in eo sistit, nec vlterius pergit; sed vtcunque ad Deum quoque feratur, & propter Deum amicus diligatur, tamen multum ille amor & lentius procedit, & impurior fertur, & tardius ac debilius in Deum tendit; at vero inimici dilectio ex eadem charitate quasi alius radius ex eodem sole, ortum capiens, quasi per apertum diaphanum rectissime ad Deum perfertur; quia propter solum Deum, eiusque sanctam voluntatem, quæ sic iubet, inimicum diligit: ideoque purior & feruentior, Deoque gratior illa dilectio est.

Simile. Cum plurimi cantores simul suauiter canunt, etsi inter eos vnus sit, qui vocis dulcedine & arte cæteros omnes longe superet, non tamen perinde plene ac placide illa frueris, aliorum vocibus commixta, quam si eam solam, cæteris tacentibus, audires; quod in illo duorum tantum aut trium canentium trione, quem vocant manifestum fit: sic puritas & perfectio amoris Dei in dilectione amici nec pure nec plane aduerti potest, eo quod aliæ multæ considerationes, propter quas amicus diligitur, hanc cogitationem & virtutis sensum impe-

impediunt atque conturbant; at in dilectione inimici, quia solus ibi Dei amor conspicitur, clarior ille & purior atque illustrior multo apparet. Magnes qui libram ferri ad se attrahit, perfectior est lapis, quam qui festucam solam, aut acum attrahere potest, vt ebenus; sic amor ille, qui inimicum tolerat ac diligit; quum sit onus graue & asperum, atque aculeis plenum, homo inimicus; perfectior amor est, quam ille quo amicum diligimus; qui omnino grauis nobis non est, sed multis nominibus iucundus. Hinc alia emergit huius dilectionis perfectio, quia difficilior virtus est, & magis in ea voluntas contendere ac laborare debet. *Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum laborem suum.* Et sicut maioris meriti est, credere mysteria illa, in quibus rationis lumen minus suffragatur, magisque contradicit, vt trium personarum in vna substantia vnam Deitatem, & Filij Dei cum carne humana vnionem hypostaticam, quam alia fidei nostræ capita rationi consentanea; quia maior in illis difficultas inuenitur: ita maius meritum est diligere illud, quod amori nostro magis est contrarium. Nihil autem magis amori contradicit, quam odium, deformitas, paupertas, ignobilitas, etsi non sint ex se amore digna, amari tamen facile possent, quia amori non sunt contraria, non offendunt, non lædunt. Solum odium, quo te inimicus prosequitur, ipsi amori intrinsece contrarium est. Inimicum ergo quum diligis, heroicam virtutem exerces; & tamen necessariam, si vis vt te inimicum & peccatorem Deus diligat, condonans tibi. Curandum porro in primis, vt ab inimico læsus, cito agnoscas, nec dicas, data tandem opportunitate reconciliaturum te inimico. Vulnera recentia facilius curantur, quam inueterata. Qui vlcere laborat, non expectabit donec fiat fistula. Odium in corde si foueas nō inimicum sed temetipsum lædis, atque adeo perimis. Dixit Sapiens : *Os fatuorum ebullit stultitiam.* Sicut enim olla feruens, aquam ebullientem ex se emittens, & circumiecta comburit, & ignem extinguit, & omnem pinguedinem à se expellit : tandemque, nisi refrigeretur, tota aqua eiecta, ipsa disrumpitur : sic cor, ira & odio feruens, proximos suos verbis contu-

Simile.

1. Cor. 3.
Simile.

Prou. 15.
Simile.

meliosis irritat, lumen rationis extinguit, omnem diuinæ gratiæ pinguedinem abiicit; tandemque nisi seipsum tempestiue temperet. Deoque ac proximo suo reconcilietur, omni virtute vacuum, sua se maleuolentia perdit, & quasi olla confracta dissoluitur. Vnde iterum Scriptura: *Cor fatui, quasi vas confractum.*

Eccl. 21.

Diabolus inimicitiæ causa, inimicus ipse.

Hæc est enim diaboli fraus & astutia, vt dum tu de inimico te vlcisci contendis, qui tibi, nisi velis, nocere non potest, ille de te seipsum vlciscatur, tuum interitum procurans. Sapienter S. Augustinus: *Quid est timendum quando pateris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio; quia diligis inimicum. Etenim inimicus ille homo caro & sanguis quod videt in te, appetit: alius autē inimicus occultus, rector harum tenebrarum, quas tu pateris in carne & sanguine, alterum occultum tuū petit, thesauros tuos interiores deprædari & vastare molitur. Duos ergo inimicos constitue tibi ante oculos, vnum apertum, & alterum occultum, hominem & diabolum. Vnum vide, alterum intellige. Vnum dilige, alterum caue. Homo hominem vincit humana aliqua felicitate, Diabolum autem vincis inimici dilectione. Sicut homo inimicus auferre tibi cupit aut auertere felicitatem qua vincitur; sic & diabolus hominem vult vincere, auferendo vnde vincitur. Sed cura in corde seruare inimici dilectionem, qua diabolum vincis. Sæuiat homo quantum potest, auferat, quicquid potest. Si diligitur apertè sæuiens, victus est occultè sæuiens.* Hæc ille. Hoc hodiernum Euangelium nos docet, vt inimicum diligendo diabolum vincamus, & Deum nobis propitium sentiamus.

Enarrat. in Psalm. 54.

Simile.

Si amici tui famulus aliquis te grauiter offendisset, tuque iam ad eum percutiendum iratus prosilires; recordatus tamen, singularis tui & integerrimi amici eum famulum esse, continebis te, & saltem propter amicum parces immeritò, ne fortè, dum te vindicas, amicum singularem amittas. Hanc à te comitatem & modestiam Deus exigit, vt inimicum tuum, famulum eius, creaturam eius propter eum non percutias, non lędas, sed planè diligas. Sic frater fratri germano interdum parcit, ne communis pater offendatur. Esau homo reprobus & maleuolus, & fratrem suum Iacob infesto odio prosequens, dicebat tamen: *Venient dies luctus patris mei, & occidam fratrem meum.* Noluit viuente patre

tre in fratrem peccare, ne pariter & patrem offenderet. Quidni & Dei patris eandem reuerentiam ac rationem habemus? maxime dicente hic Christo: *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis*, id est, *tradet vos tortorib. donec reddatis vniuersum debitum, si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris : Ad tam magnum tonitruum* (ait Aug.) *qui non expergiscitur, non dormit, sed mortuus est.* *Matth. 18.* *Enchirid. cap. 7. Dom. Pass. text.*

Inter alias condonandi inimico causas, alibi commemoratas, vna hæc erat, quod omnis inimicus nos odio prosequens, commiseratione magis, quam odio dignus sit. Ille nempe non nisi temporali bono priuare te potuit, at teipsum sempiternis pœnis obnoxium fecit. Ille famam forte tuam obscurauit, sed animam suam prodidit. Ille vestem tibi aut disrupit, aut sustulit, ipse cor suum lethali ferro transfixit. Tibi capillum sustulit, sibi oculum effodit. De inimicorum infestatione dicitur: *Circundederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis*, Apes, leue vulnus aculeo suo infigunt, sed vitam simul cum aculeo amittunt: sic inimicus in modico lædens, vitam ipse gratiæ lædendo amisit. Sicut ignis spinas exurens terram purgat: sic inimicus sua persecutione spinas peccatorum nostrorum, si patienter feramus, adurit, animamque nostram Deo chariorem reddit? Qui ab equite lancea percutitur, non equo, sed equiti irasci debet; ideoque in hastulidiis, qui ex aduerso occurrit, si equum, non equitem feriat, magno vitio datur: sic ab homine malo qui læditur, sessori diabolo, qui in corde eius dominatur, non ipsi homini irasci debuit: nec de homine iniuriam retaliendo, sed de diabolo iniuriam tolerando, vindictam reposcere ac reportare. Quemadmodum si quis in os suum aliquid dulce dimittat cum amaro permixtum, dulcedo illa suum saporem non tenet, sed amittit: sic cum amaro animo erga proximum nulla virtus teneri potest. Si Rex aliquis in ciuitate sibi multum & grauiter obærata publice ediceret, se id totum, quod sibi debetur, remissurum, modo ipsi inter se ciues sua modica remitterent mutuò debita si quis hoc pactum recusaret, è tota ciuitate meritò eiiciendus censeretur. sic Christianorum consortio indignus est, qui similem Christi legem longe æquissi- *Psalm. 117.* *Similia.* 1. 2. 3. 4. 5.

Prouerb. 17. mam non obseruat. Dicit Salomon. *Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur.* Nempe *Simile.* sicuti calx viua, etsi actu sit frigida, occultum tamen in se continet ignem, vnde si aqua perfundatur, mox ignescit, & accenditur, fitque magnum naturæ miraculum, vt aqua, quæ omnem ignem extinguit, calcem accendat, & oleum, quo omnis ignis nutritur, calcem extinguat: sic vera charitas & dilectio Christiana, etsi actu sæpenumero sit frigida, quia sese exercendi, & opera charitatis proferendi occasio, vel opportunitas, vel facultas non datur, occultum tamen & perpetuum in se amoris ignem continet, qui aqua aliqua tribulationis iniecta, siue à Deo probante aut puniente, siue ab inimico homine infestante, statim erumpit, & per admirabilem animi patientiam, aliaque benignitatis officia foris prodit; fitque magnum gratiæ cœlestis miraculum, vt tribulatio, iniuria, vexatio hostilis, quæ omnem humanam beneuolentiam statim extinguit, dissoluit, abrūpit; charitatem Christianam, diffusam in cordibus nostris per Spiritum Sanctū, vehementer accendat, illustret, roboret; oleum vero adulationis aut prosperitatis in hac vita communi, quæ humanam beneuolentiam maxime solet aut conciliare, aut fouere, charitatem illam diuinam, purumque Dei amorem maxime soleat aut labefactare, quia vsum & exercitium eius imminuit; vel etiam interdum corrumpere, quia humana felicitas, Dei amorem atque timorē ex hominum sæpe animis eripit, alioque deflectit.

EVANGELIVM DOMINICÆ XXII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 22.

BEVNTES Pharisæi consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo; non enim respicis

perso-

personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur? Licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.* De maleuolentia & hypocrisi audientium veritatem, & persequentium illam.

2. *Mittunt ei discipulos suos* (Pharisæi) *cum Herodianis.* De concordia impiorum vnanimi, ad pietatem & veritatem impugnandam.

3. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces,* vsq; ad illud. *Quid me tentatis hypocritæ?* Contra adulatores, vt etiam vera dicentes, acriter repellantur.

4. *Viam Dei in veritate doces.* De boni doctoris, pastoris, prædicatoris, in docendo integritate, constantia, ac fortitudine.

5. *Non enim respicis personam hominum.* Contra acceptionem personarum.

6. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.* De obedientia Principibus debita; in iis quæ ad Principum ac ciuilem potestatem pertinent.

7. *Et quæ sunt Dei, Deo.* De Dei honore, obsequio, cultu, in primis obseruando.

I. *Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.*

LOCVS moralis de maleuolentia & hypocrisi audientium veritatem, & persequentium illam. Isti enim Pharisæi, audita cœlesti doctrina Saluatoris, & maxime postremis illis parabolis, quibus eos vocationis suæ admonuit, & ad resipiscentiam hortatus est; pro eo quod peccata sua agnoscere & emen- Auditores maleuoli veritatem persequentes.

Matth. 21. Ioan. 7. Ioan. 8. dare debuerant, *primum quærebant tenere eũ; sed turbas timentes* abstinuerunt. Deinde *ministros miserunt, qui eum apprehenderent*: aliquando & *lapides tulerunt, vt in eũ iacerent*. Quæ omnia quum non succederent, nunc demũ Matth. 22. *consilium inierunt, vt caperent eum in sermone*. Pessimũ valetudinis signum est, quum remedia, quæ sanitatem adferre solent, morbum augent: sic nihil illis hominibus deploratius, qui ex sanis consiliis peiores fiũt. *Lex Domini conuertens animas*, ait Dauid. Qui ergo illa audita non Psalm. 21. conuertuntur, sed peruertuntur, ad impietatis fastigium peruenisse putandi sunt. Consummatæ nequitiæ indiciũ est, facinus quod vna non successit via, alia semper atque Oper. imper. in Matth. Hom. 42. alia pertinaciter aggredi. Apposite in hunc locum Chrysost. *Quemadmodum si aliquis claudere voluerit aquæ currentis meatum, si vna ex parte exclusa fuerit aqua, violentia aliunde semitam sibi rumpit: sic & Pharisæorum hic malignitas ex vna parte confusa, aliunde sibi aditum inuenit. Sicut enim non potest fieri, vt ligna mittendo extinguas ignẽ: sic non potest fieri, vt rationem dicendo places hominem malum. Sicut enim ignis, quãto amplius ligna susceperit, in maiorem flammã erigitur: sic animus malus, quanto magis veritatem audierit, eo amplius in malitiam excitatur.* Hæc ille. Iob 41. De huiusmodi Scriptura dicit: *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.* Incudis quippe hoc proprium est, vt sequentibus ictibus cõcussa non emolliatur, sed magis induretur. Radij solis quum vitrum feriunt, ignem in eo non accendunt, quia ibi nõ sistunt, nec in ipso reuerberant, ac vero in speculo reflectẽtes statim ignem incendunt, quoniam vlterius non progrediuntur, sed ibi detinentur ac reflectuntur: sic diuina eloquia, quæ per vnam ingrediuntur aurem, per aliam vero exeunt, quum nullam vel in memoria, vel in affectu faciunt reflexionem, sed protinus vel obliuioni traduntur, vel etiam reiiciuntur, nullum diuini amoris ignem in animo accendunt, sed sunt velut radij solares vitrum pertranseuntes. Sed vide quid huiusmodi Pro. 29. hominibus Scriptura dicat. *Viro qui corripiẽtem dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.* Huius tanti mali caussa, & cur ad omnia Dei verba obdurescant homines, ac deteriores fiant,

Simile. Similia. Simile.

ratio est, animus rerum terrenarum cupiditatibus totus infixus. Quemadmodum enim cæmentum calceum fit de lapidibus in clibano coctis, & in puluerem redactis admixta aqua, atque, vt adhuc tenacius fiat, arena: sic cor impiorum durum, quasi lapis in clibano curarum mundi decoctum, in puluerem cupiditatis variæ atque minutissimæ dispergitur; cui aqua concupiscentiæ admixta, fit adhuc durius, magisque durabile, id est, in malo obstinatum sicut cæmentum: quibus tamen si arena temporalis abundantiæ accedat, iam penitus tenacissimum atque impenetrabile factum est. Hinc fit, vt nec pluuia, atque imbre diuini eloquij molliatur, instar cæmenti, nec vllis comminationum ictibus comminuatur, sed ad omnia pertinax & obstinatum maneat. Dicit de impiis Propheta; *Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente.* Cor impij obstinatum, dicitur clibanus à coquente succensus. Sicut enim accendens clibanum, eum nō intrat, sed exterius ignem facit & ministrat, nec ignis exit de clibano, sed gyrat interius, & clibanum ad coquendum panem calefacit: sic diabolus per suggestionem cor hominis accendit, non per essentiam ingrediens in illud; & ignis cupiditatum, à diabolo immissus, non procedit exterius, quousque succensum sit cor ad coquendum panem impietatis, totumque cor exustum sit. Panis impietatis est ipse homo, qui primo frāgitur in farinam per diuersos circuitus & curas huius mundi. Deinde farina aqua conspergitur, & fermento fermentatur. Aqua & fermentum, sunt superbia & concupiscentia propter quæ serpenti, qui coctor hic à Propheta vocatur, ab initio dictum est: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes.* Super pectus graditur, quia superbos facit, atque inflatus pectore: terram comedit, quia terrenarum rerum amorem suis persuadet. Huiusmodi enim clibani à diabolo succensi, hæc cæmenta in clibano cocta, homines diaboli opera & studio, mundi huius cupiditatibus toti immersi atque infixi, obdurati quoque & concreti, ex verbis Dei & sermonibus Christi adeo non emolliuntur aut emendantur, vt in ipsos suos magistros insurgant, eos, cum vi & facto non possunt, saltem in verbo capere, arguere, conuincere omni stu-

Simile.

Osea 7.

Simile.

Genes 3.

dio contendant. Hæc est, qua nulla fere maior, maleuolentia obstinata; quam horum Pharisæorum exemplo cauere & detestari docemur.

2. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.*

Concordia impiorum contra veritatem.

LOCVS moralis de concordia impiorum vnanimi ad pietatem & veritatem impugnandam. Hic enim Pharisæi & Herodiani, qui alioqui hostili se odio inuicem prosequebantur, quum libertatem & immunitatem populi Iudaici, quam isti Pharisæi in primis tuebātur. Herodiani, collectores tributi à Cæsare indicti maxime violarent, ideoq; in hac ipsa caussa, de qua Christum vnanimiter nunc adeunt, ipsi diuersa senserunt, nūc tamen ad Christum perdendum egregie conspirant. Veniunt Pharisæorum discipuli, immunitatis assertores; veniunt Herodiani, vectigalium exactores (Herodes enim à Tyberio huic tributo colligendo præfectus fuerat, vt qui eius beneficio regnum acceperat) vt Christum in caussa vectigalis caperent, & aliquo reatus vinculo irretirent. Sic omnia vitia cōtra vnam virtutem conspirāt, omnia falsa vnam veritatem impugnant. Nam vt à scopo multis modis aberratur, virtutis atque veritatis vnum est punctum; vnus est modus, quem vltra citraque nequit consistere rectum: sic vnius virtutis atque veritatis multi sunt aduersarij, hostes plurimi. Contra vnum Dei populū decem circumquaq; gentes vnanimiter cōspirasse, his verbis conqueritur Propheta: *Super populum tuum malignauerunt consilium, cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt: Venite & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltra. Quoniam cogitauerūt vnanimiter simul aduersum te testamentum disposuerant.* i. pactum inierunt, *Tabernacula Idumaeorum & Ismaelitæ, Moab & Agareni Gebal, & Ammon, & Amalec, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis Loth.* Omnes isti & moribus, & regno, & religione diuersi (suos.n. quisq; populus deos colebat) contra vnū populum Dei, filios Israel, conspirarunt. Herodes & Pilatus: vt Christum interficerent, amici facti sunt. Pharisæi, scribæ, & seniores populi Iudaici, vt Christum in cruce blasphe-

Exempla.
1.
Psal. 82.

2.
Luc. 23.
3.
Ioan. 19.

blasphemarent, Romanis militibus itidem blasphemantibus admixti stabant, suasq; simul horrendas voces mutuo vel accipientes, vel dantes in eum euomuerunt. Sadducæi quoq; & Pharisæi, sectæ Iudæorum diuersæ, & sibi inuicem aduersæ, ad tentandum atq; vexandum Christũ optime conspirarunt. Veniunt ad Christum discipuli Ioannis, & dicunt: *Quare nos & Pharisæi, ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant?* Cum discipulis Ioannis quæ societas Pharisæis, nisi quia contra Christũ iunxerat inuidia, quos disiunxerat disciplina? Idem fecerunt cõtra vnam Catholicam Ecclesiam, suo queq; tempore, hæreticorum sectæ. De Arrianis & Meletianis sic scribit Nicephorus: *Initio quidẽ Meletiani ab Arrianis valde dissidebant; vbi vero animaduertebant multitudinem Episcopos Catholicæ Ecclesiæ sequi, consensu coacto, fœdus inter se pepigere, communeq́; aduersus pium Alexandriæ Clerum suscipere bellũ. Et adeo criminationes simul & defensiones, ex æquo communiter decertantes protulere, vt tempore procedente Arriani vocarentur Meletiani & Meletiani Arriani. Meletiani quidem de Ecclesiarum præfecturis tantum decertabant* (erantq; meri schismatici) *Arriani autem male sentiebãt de Deo. Veruntamen quod sibi communiter inimicitias contra nos sumpserunt, consensum atq́; concordiam dissimulabant.* Hæc ille. Idem postea fecerũt & Arriani cum Eunomianis, vt his verbis idem Author cõmemorat: *Quũ Theodosius Catholicus Imperator hæreticos lege lata Ecclesiis expulit, Arriani, rerum suarum satagentes, Eunominianis* (blasphemabant illi cõtra Spiritum sanctũ, sicut alij contra Filiũ Dei) *se coniungunt.* Sic in Africa cõtra Catholicos cũ collatio ex Imperatoris mãdato institueretur, omnes Donatistarũ sectæ, Rogatiani, Maximinianistæ, & qui proprie vocabantur Donatistæ vt maiorẽ Episcoporũ numerũ ac multitudinẽ facerent, conuenire noluerunt. Sic in veteri populo cõtra vnum Iuda, qui Deũ in templo Hierosolymitano pure colebat, nõ Israel tantũ, sed & finitimæ gẽtes copias iunxerunt, vt est apud Esaiã: *dicit Dominus ad Esaiam: Egredere in occursum Achaz, & dices ad eum: Vide vt sileas, & noli timere, & cor tuum ne formidet à duab. caudis titionũ fumigantium istorũ in ira furoris Rasin Regis Syriæ,*

4. *Matth. 16.*

5. *Matth. 9.*

Locus cõtra hæreticos.

6. *Hist. Eccles. lib. 8. ca. 46.*

7. *Lib. 12. ca. 8.*

8.

9. *Esai. 7.*

ria, & filia Romelia, eo quod consilium inierit contra te Syria in malum, Ephraim (hoc est regnum Israel) *& filius Romelia,* (id est, Rex Damasci) *dicentes: Ascendamus ad Iudam, & suscitemus eum, & auellamus eum ad nos,* &c. Sampson
10. Iud. 15. vulpium caudas vultibus auersis coniunxit, vt Philistinorum segetes succenderét. Vera & certa est impietatis nota, quę sibi ipsis contraria sunt, contra vnum tertium cō-
11. spirare. Talis fuit iam dudum, authore Melanchthone, Lutheranorum & Zvvinglianorum, ad breue licet tēpus syncretismus, vt vnanimiter Catholicos oppugnarét: quē ante annum aut circiter Saxonum Princeps renouare co-
12. natus est, suis omnibus Lutheranis interdicēs, ne in Caluinistas aut verbo aut scripto amplius inuehantur, sed in solos Catholicos omnem ingenij atq; industrię suæ vim id est, omnem malitiam conuerterent.

Tho. Waldens. Doctr. fid. tom. 1. li. 2. cap. 16. Hanc sane prudentiam diabolicam sic suos Wicleff docuit, hęreticorum hodie alter Adam & primus parens, vt suaserit suis omnibus totam pugnam suam spiritualem contra diabolos conuertere in Ecclesiæ prælatos; vt quo odio diabolum prosequi solebant, eodem clerum Catholicum prosequātur: sic enim amplius apud Deum eos mereri posse, quod ad vnguem hodie Caluinistæ obseruarunt. Non enim contra peccatum pugnāt, *Vt dissol-*
1. Ioan. 3. *uant opera diaboli*; sed toti contra fidem pugnant, *Vt sol-*
2. Ioan. 4. *uant Iesum*, & corpus eius, quod est Ecclesia. Sed in toto
Anglocaluinistæ. hoc genere excellunt Anglocaluinistę, qui Puritanos, sectam maxime oppositam, tolerant, familiam amoris dissimulant. Illuminatos, qui vocantur, & Brotonæos non exagitant, externorum reformatas Ecclesias à se differētes admittunt, solos Catholicos omni crudelitatis genere persequuntur.

Actor. 4. Contra vero pij & veri fideles hoc proprium habent, vt sit *credentium multitudo, cuius est cor vnum, & anima vna*, non nisi in vnum bonum, atque ad vnam veritatem tuendam; omnemque impietatem & falsitatem absque
Exemplū. vllo malorum consortio persequantur. Cum Iuda Dominum Deum coleret, Israel autem excelsa Ieroboam, voluissetque Amasias Rex Iuda, contra filios Seir & Edom pugnaturus, centum millia de filiis Israel conducere, prohibuit eum vir Dei, dicens: *O Rex, ne egrediatur*

tecum

tecum exercitus Israel. Non est enim Dominus cum Israel, & cunctis filiis Ephraim. Cui verbo Dei obediens Rex Amasias, & conductum exercitum domum suam remittēs, etsi vehementer indignatum, etsi cum magna pecuniæ iactura, victoriam ab hoste amplam & gloriosam reportauit. Sufficit sibi veritas & virtus, quæ Deum protectorem habet. Iuuant se inuicem vitia & peccatores; qui vires non habent. Deique auxilio & iustitia destruuntur.

3. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces:* vsque ad illud: *Quid me tentatis hypocritæ?*

LOCVS moralis contra adulatores, vt etiam vera dicentes, acriter repellantur. Multa enim Pharisæorum discipuli & Herodiani in laudem Christi hoc loco dixerunt, quæ etiam verissima erant, & cœlesti Magistro digna, sed animo assentandi; ideoque & hypocritas eos vocat, qui laudibus etsi veris, animo tamen ficto, & ad adulandum composito, eum prosequebantur, & tentatores appellat, &, vt habet D. Lucas, insidiatores, qui sub specie boni ad malum tentabant, vt aliquid præter veritatem diceret, ac postremo acri sermone de hoc illos arguit. *Væ duplici corde,* (ait Scriptura) *labiis scelestis, manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis.* Sicut scorpiones ore blandiuntur, sed cauda pungunt; sic isti *loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Vno ore flare & sorbere volunt. In vna manu ferunt lapidem, in altera panem ostentant. In ore mel, in cauda aculeum, vt apes gestant. Deus veteri populo prohibuit esum cygni, quia pennas habet niue candidiores, carnem autem nigerrimam. Prohibet etiam mel adoleri in sacrificio, quia ab omni bono opere adulationem & simulatam charitatem longissime abesse vult. Odit Deus adulatores, verbis dulcibus imponentes. Vnde per Esaiam sic loquitur; *Popule meus, qui te beatum prædicant, ipsi te decipiunt.* Et, vt D. August. scribit, *plus nocet lingua adulatoris, quā manus persecutoris.* Quemadmodum speculum res omnes, atq; ipsas adeo intuentium imagines aliter repræsentat, quam sunt à par-

[Margin notes: Cōtra adulatores. — *Luc.* 20. — *Eccl.* 2. — *Similia.* — *Psal.* 14. — *Allegoria.* — *Leu.* 11. & 2. — *Esai.* 3. — *Enarrat. in Psal.* 69. — *Similie.*]

Adulator speculum. à parte rei, quia dextrum repręsentat sinistrum, sinistrum vero dextrum, & respicientem versus Orientem, refert respicientem versus Occidentem: sic adulator voce & vultu est speculum, si rides, ridet, si ploras, gemit; si ais, ait; si negas, negat; sed apud se omnia versat & demolitur, quia omnia sentit contraria; & quem pręsentem laudat, demulcet, palpat; eundem, vbi terga vertit, absentem rodit, irridet, mordet. De his Iacobus: *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio.* Iacob 3.

Hoc hominum genere vt nihil odiosius, sic & nihil perniciosum magis. Agricola clamans post aues, quæ in fundo eius ambulant, ac lapidibus petens nullum capit. Auceps vero dulci illice & voce ficta vocans, complures capit. Interrogatus Bion philosophus, inter animalia quod esset perniciosius, respondit, inter fera tyrannum, inter mansueta adulatorem esse. Sicut qui taurum viribus non potest, frontem molliter fricans capit & ligat, sic blādimentis capiuntur, quos nulla vis capere potuit, iuxta illud: *Molliti sunt sermones eorum, & ipsi sunt iacula.* Apud Hebræos verbum blandiendi, separare significat, חלק: quia quisquis blanditur, vere hominem à seipso separat ac diuidit, vt seipsum nec videat, nec cognoscat, sed alium esse putet quam est. Quemadmodum enim oleum flammantem ignem accendit; sic adulatio erroribus fomentum administrat. Quare Plato adulatorem appellat feram humano generi pestilentem, similemque esse asserit impuro dæmoni, animos incautos funestis epulis fouenti, & sordibus noxiis coinquinanti. Eum quoque præstigiatori comparat ac venefico. Rursum, separator est omnis adulator, quia & seipsum quoque diuidit, aliud habens in lingua promptum, aliud in pectore clausum: vt *de eodem foramine emanet dulcem aquam & amaram.* Quemadmodum ligna ignem nutriunt, ignis autem ea incendio deuorat: sic adulati sustentant adulatorem, adulator autem eos absumit. Sicut cicada oleo respersa moritur, aceto autem perfusa reuiuiscit: sic multos occidit adulatio, quos iusta sanat reprehensio. Vnde Scriptura: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem pecca-*

Margin notes: Simile. Apophthegma. Laert. lib. 2. Simile. Psal. 54. Simile. In Phædro & in Menexeno. Iacob 3. Similia. Psal. 140.

toris (quæ est adulatio) *non impinguet caput meum. Meliora quippe sunt vulnera diligentis, quam oscula fraudulenta odientis.* Cum pecora exultant, & inusitata lasciuia ludunt, oues, boues, capræ; certum est præsagium, teste Plinio, futuræ tempestatis: quod & experientia confirmat. Cantus quoque oloris, signum est imminentis sibi mortis. Sic omnino quum peccatores, adulatorum linguis deliniti, *laudantur in desideriis suis & benedicuntur*, ipsique propterea, quasi saltandi cupidi, ad primum musici instrumenti sonum *exultant in rebus pessimis, & lætantur cum malefecerint*, certum indicium est, & magnum illis à Deo exitium imminere. De huiusmodi Propheta dicit: *In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendaciis suis Principes.* Alexander Seuerus, optimus Imperator, salutabatur nomine, hoc est, *Aue imperator.* Si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, vel abiiciebatur, si loci eius qualitas pateretur: vel ridebatur ingẽti cachinno, si eius dignitas grauiori subiacere non posset iniuriæ, vt in eius vita scribit Ælius Lampridius. Nempe pestes sunt isti & Regum, & Rerumpublicarum. Nam nec ipsa virtus, plus quam oportet, laudari debet. Sicut enim merito reprehenduntur illi, qui vestem magnam ei qui corpore pusillo est, conficiunt: sic iure optimo reprehensione digni sunt, qui magnas laudes ei qui parua habet merita, attribuunt. Quare simiis isti adulatores merito comparantur. Sicut enim simia, cum nec domum possit seruare, more canis: nec onera gerere, quemadmodum equus; nec arare, sicuti boues: parasitatur ac risum mouet: sic adulator, cum in seriis ac grauibus rebus nesciat esse vsui, voluptatum ac blandimentorum minister est. Qui alunt belluam, primum accommodant se illius ingenio, & animaduertunt quibus rebus offendatur aut placetur, donec assuefacta fiat tractabilis: sic adulator omnibus amici studiis & affectibus sese accommodat. Ridiculum hoc & perniciosum hominum genus est. Sicut enim falsus Hercules in comœdiis introducitur, clauam gestans nõ robustam, nec solidam, sed inanem ac leuem, paleisque suffultam: sic tota adulatoris oratio ad speciem grauis & libera, re ipsa mollis & blanda inanis & fucata est. Sicut autem nihil insidiosius melle venenato, ita nihil

Prou. 27.
Simile.
Ose. 7.
Similium congeries.
1.
2.
Plutarch. in Moral.
3.
4.
5.

6. nihil magis cauendum quam blãdus hostis, qualis adulator est. Nam vt Hyæna vocem humanam imitatur, & nomen alicuius edilcit, quem euocatum lacerat: ita quidam obsequio blandiuntur, donec in perniciem trahãt. Quare quod oleũ est muscis, formicis, fereque reliquis
7. insectis, hoc est adulatio stultis mortalibus. Oleo peruncta moriuntur illa, assentatione deliniti pereunt isti. Vide plura in alia Dominica.

Do. 2. Adu. text. 7.

4. *Viam Dei in veritate doces.*

Boni prælati officium in docẽdo.

LOCVS moralis de boni doctoris, pastoris, prædicatoris in docendo integritate, constantia, ac fortitudine. Etsi assentandi animo hoc Christo dixerunt Pharisæi, tamen vera, iusta, & magna laus Christi fuit ab inimicorum eius ore profecta, quod non solum *Verax esset* in omnibus dictis & verbis suis, ea, semper dicens quæ senserat, nihil dissimulans; nec solum *Viam Dei doceret*, viam virtutis & salutis, qua ad Deum peruenitur, sed etiam *in Veritate* doceret; nihil in sua doctrina ad gratiam loquens, nihil aliud, quam quod veritas ipsa suggerebat, suis enuncians. Hanc Magistri sui integritatem imitatus Paulus, dixit: *Non possumus aliquid aduersus Veritatem, sed pro Veritate.* Et iterum alibi: *Non deficimus, sed abdicantes occulta dedecoris, nõ ambulantes in astutia, neque adulterantes Verbum Dei, sed in manifestatione Veritatis, commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.* Caupones & adulteratores sunt verbi Dei; qui non ex veritate, sed ex gratia loquuntur. Sicut enim adulter carnalis non prolem, sed voluptatem suam quærit: sic qui non fructum & emẽdationem auditorum sed suum honorem & commodum in verbi Dei prædicatione quærunt, adulterantur verbum Dei. Ambulant in astutia, qui non morbis, sed desideriis audientium verba sua accommodant, nec medicos, sed parasitos agunt, quod Politici doctores & pastores faciunt. Commendãt semetipsos non ad conscientiam hominum, sed ad gratiam; non coram Deo, sed coram hominibus, qui non vera, sed placentia loquuntur. Hos taxat vehementer Propheta: *Quasi Vulpes in deserto Prophetæ tui Israel erãt.* Astute enim suis commodis, deserta veritate, studebant. Vnde sub-

Exemplũ. *2. Cor. 13.* *2. Cor. 4.* *Simile.* *Ezech. 1.*

subiungit: *Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini.* Stationem veritatis deserunt, & quod in ignauo milite grauiter punitur, isti, qui duces se profitentur, facere non erubescunt. Viam Dei non in veritate, sed in formidine & ignauia docent. *Atqui* (vt scribit sanctus Chrysostomus) *non nauium gubernatorem, non ad bestias dimicantem, non ludo gladiatorio destinatum, non alium quempiam, omnino sic ad discrimina & mortes paratum oportet habere animum, vt eum qui prædicandi officium suscepit.* Quod rectè agnoscés S. Thomas Archiepis. Cantuarien. quum ad eum regiis iniustis legibus sese opponentem, Gillebertus Londinensis Episcopus scriberet, vt mollius cum Rege ageret, sapienter respondit: *Clauum teneo, & ad somnum me vocas?* Et iterum ad omnes Episcopos Angliæ, quum in exilio esset: *Multo tempore silui, expectans si fortè inspiraret vobis Dominus, vt resumeretis vires, qui conuersi estis retrorsum in die belli: si fortè saltem aliquis ex vobis ascenderet ex aduerso, & opponeret se murum pro domo Israel. Expectaui, non est, qui ascendat. Sustinui: non est, qui se opponat. Silui, non est, qui loquatur.* Tales erant alii quam plurimi SS. Episcopi, vt in alio Euangelio ostensum est, ad illa verba: *arundinem vento agitatam.* Nempe omnis pastor sicut olim Prophetæ, mittitur, de quorum vno Deus dixit: *Dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum super omnem terram.* Talem esse oportet, qui pastor esse vult, vt nihil formidet, vt viam Dei in veritate doceat. Dixit Sapiens: *Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates; ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua.* Cerui, quamdiu carent cornib. vel non habent illa adhuc solidata, non procedunt in publicum, nec de die, sed de nocte vadunt ad pascua, de die autem exponunt ea ad solem, vt indurētur: moxq; vbi indurata esse cornua cognoscunt, ad pabula in aperta procedunt. Similiter qui se carere cornibus sentiunt, animi fortitudinē non habent, ad publicæ doctrinæ pabulum administrandum prodire non debent; priuatam potius & obscuram vitā agāt, donec diuini amoris feruore solidentur. De veritatis doctore verificari debet, quod de doctorum omnium supremo Magistro Propheta dixit:

Homil. 6. de laudib. Pau.

S. Thomas Cant. martyr.

Dom. 2. Aduent. tex. 9.

Ierem. 1.

Eccl. 7.

Simile.

Abac.3. *ſplendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius.* Sic enim eos miſit, vt ipſe miſſus fuerat. Hinc etiã quatuor illa animalia in viſione Ezechielis; quæ vt quatuor Euangeliſtas, ſic omnes Eccleſiæ doctores aliquatenus figurabãt, Ezech.1. inflammata deſcribuntur quatuor modis, ad modum ſcintillarum, & modum carbonum, ad modum lampadarum, & fulgurum. Scintillæ ſunt, ſubtilitate doctrinæ; carbones ardentes, feruore prædicandi; lampades, luce & perſpicuitate, fulgura, quia verbi veritate & fortitudine terrent, illuminant, percutiunt, accendunt. Denique vt Eſa.56. ignaui doctores vocantur in Scripturis. *Canes muti, non valentes latrare:* ſic cordati & veri doctores ſunt ſicut generoſi canes, qui maximas beſtias audacter inuadunt: qualis ille erat, à Rege Albano Alexandro miſſus, qui primo in eius præſentia leonem occidit: tandem elephante Gemin. li.5. cap.98. deducto, videns eius magnitudinem, primo obriguit, & ingenti latratu inſonuit; quem tamen inuaſit, & tam diu afflixit, vt in terram tandem proſterneret. Sic ſancti prædicatores maximos tyrannos extimeſcere non debent. Dom.2. Aduent. tex.7. Plura de hoc argumento vide ſupra in alia Dominica.

5. *Non enim reſpicis perſonam hominum.*

Acceptio perſonarũ.

LOCVS moralis contra acceptionem perſonarum. Hæc enim altera virtus eſt boni magiſtri, doctoris, paſtoris, atque adeo cuiuſuis iudicis, magiſtratus, principis, vt ſine acceptione perſonarum vnicuique iuſtitia adminiſtretur. Reſpicere perſonam, eſt conſiderare externam aliquam hominum conditionem; eiuſque conſideratione, non autem ſecundum cauſſæ merita, de homine iudicare. Perſonæ vocabulo comprehenditur omnis externa hominis qualitas, quales ſunt diuitiæ, potentia, forma, nobilitas, ſexus, & id genus alia. Hæc omnia in iuſtitiæ adminiſtratione in nullam conſiderationem venire debent: quæ videlicet ęque pauperi ac diuiti, priuato ac potenti, deformi ac formoſo, ignobili & nobili, fœminæ ac viro proſus debetur. Hanc acceptionem perſonarum (vitium ſatis vulgare) vtraque ſacra pagina diſertiſſime condemnat. In veteri ſic legi- Leui.19. tur: *Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum poten-*

potentis. Iuste iudica proximo tuo. Vt id homini persuadeatur; Dei exemplum, cuius iustitiam imitari debemus, introducitur. Sic Moyses: *Deus Dominus vester, Deus Deorũ, & Dominus dominantiũ, Deus magnus, potens, & terribilis, qui personam non accepit, nec munera.* Sic S. Iob: *Deus non accipit personas principũ, nec cognouit tyrannum cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt vniuersi.* Sic denique suos iudices informat bonus Rex Iosaphat. *Nõ est* (inquit) *apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. Cuncta igitur cum diligentia facite. Non enim hominum iudicium exercetis, sed Domini.* In noua pagina sic D. Petrus pronunciat: *In veritate comperi, quia non est apud Deum acceptio personarum; sed in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est illi.* Sic & D. Paulus: *Vnusquisq; quod fecerit bonum: hoc recipiet à Domino siue seruus, siue liber: personarum enim acceptio non est apud Deum.* Sed clarius & vehementius D. Iacobus: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi.* Et paulo post: *Si diligis proximum tuum sicut teipsum, bene facis, si autem personam accipis, peccatum operaris, redargutus à lege.*

Deut.16.
Iob 34.
2.Par.19.
Actor.10.
Eph.6.
Iacob.2.

Veri Prophetæ Dei in veteri populo, veri Episcopi & Pastores in nouo, vt Verbum Dei in veritate docerent, personarum acceptores esse noluerunt Elisæus Propheta stans coram Ioram Rege Israel idololatra, & coram Iosaphat Rege Iuda Deum colente, vt pro illis Dominum consuleret, illum constanter redarguit, hunc reueretur. Ad Ioram enim dicit: *Quid mihi & tibi est: vade ad Prophetas patris tui.* (Achab) *& matris tuæ* (Iesabel). Et rursum: *Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto; quod si non vultũ Iosaphat, Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Elias non accepit personam Achab, quando eo dicente ad Eliam. *Tunc es ille qui conturbas Israel?* Respondit ei: *Non ego turbaui Israel, sed tu & domus patris tui, qui dereliquistis mandatũ Domini.* Propheta ille missus ad Amasiam, idola Seir colentem, quæ bello ipse ceperat, non respexit personam eius dicens: *Cur adorasti Deos, qui non liberauerunt populum suum de manu tua?* Cum enim Rex illi iratus diceret, *Num consiliarius Regis es tu? Quiesce ne interficiã te:* adiecit

Prophetæ non acceperunt personas.
Exempla sacra.
4.Reg.3.
3.Reg.18.
2.Paral.25.

tamen; *Scio quod cogitauerit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquieuisti consilio meo.* Sic cæteri Prophetæ, Esaias, Ieremias, Nathan, & alii, non respexerunt personas Regum suorum, legem Dei præuaricantium, Manassis, Sedechiæ, Dauid, quò minus, & peccata eorum arguerent, & Dei comminationes exponerent. Sic Ecclesiæ Catholicæ Episcopi, Athanasius, Hosius, Leontius, Hilarius, Chrysostomus, Ambrosius, Stanislaus, Thomas Cantuariensis, & alii innumeri Regum suorum, Constantii, Arcadii, Valentiniani Imperatorum, Boleslai Poloniæ, Henrici secundi Angiorum Regis vultus aut personas non respexerunt, quo minus leges Dei præuaricantes, & potestatis suæ limites excedentes, liberrimè arguerent. Azarias Pontifex personam Regis Osiæ, sacerdotalia sibi munera arrogantis, non respexit; sed & constanter admonuit, & postea non parentem, atque à Deo percussum, è templo eiecit. Sic D. Ioannes Baptista Herodis personam non respexit, quò minus ei liberè diceret, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Talis esse debet omnium sacerdotum Dei, pastorum, atque Episcoporum virtus, constantia, fortitudo, vt absque acceptione personarum, peccantes arguant, veritatem doceant, disciplinam conseruent.

2. Paral. 26.

Marc. 6.

Exempla profana.

Sed quia hanc libertatem Politici laici non ferunt, Politici sacerdotes non exercent; si sacra illos exempla non mouent, (quæ tamen inprimis, & maximè mouere debebant, & certissimè condemnabunt) moueant saltem exempla politica hominum gentilium, qui hanc administrandæ iustitiæ, & redarguendi peccati integritatem & constantiam, ad ipsam politiam, & rectam Reipub. administrationem pertinere iudicabant. Celebre est illud Traiani Imperatoris, qui tribuno militum renunciato strictum ensem in manus dans, ait: *Cape ferrum hoc: & siquidem rectè imperium gessero, pro me, sin aliter, contra me hoc vtere.* Themistocles, cùm ab eo Simonides, Chius poeta, præter æquum quiddam postulasset, *Neq; tu,* inquit, *bonus poeta esses, si modos & numeros in canendo contemneres; neq; ipse bonus prætor, si gratiam cuiusquam legibus præferrem.* Cùm Aristides aliquando quem-

Dio. Cassius M. in Traiano.

Plutarch. in Themist.

quempiam in iudicium vocasset, & hi qui rem illam iudicabant, post Aristidis accusationem reum caussam dicentem audire nollent, quin suffragia, quibus damnaretur, extemplò postularent; Assurgens Aristides, supplex apud iudices intercessit, vt illum, quemadmodum legibus statutum erat, audirent. Papinianus iussus à Caracallo occisi fratris Getæ facinus in senatu & apud populum diluere, recusauit, dicens, *non tam facilè parricidium excusari posse, quàm fieri.* In his exemplis nec Traianus, etsi Imperator esset; nec Aristides, etsi iustissimus, suæ personæ aliquam rationem habere, sed iustitiam & æquitatem præponderare volunt: nec Themistocles, etsi Athenis potentissimus, amici personam, nec Papinianus, etsi Iureconsultus disertissimus, Imperatorem orbis contra iustitiam respexit. Cleones vt primùm Rempublicam attingere destinauit, vocatis amicis omnibus, soluere se velle dixit amicitiæ vincula: subdiditque rationem, solere amicitias pleraque recta & iusta subuertere, quod homines Rempublicam administrantes, vtpote affectu & mollitie quadam occupatos, sæpenumerò à via deducit recti officii. Sed multo fortius Henricus quintus Anglorum Rex, qui defuncto patre sceptro potitus, sodales & familiares suos omnes, quibuscum viuente patre dissolutè vixerat, ad se vocatos, & quibusdam muneribus donatos, sic à se ablegauit, vt sub pœna capitis interdiceret, ne vnquam, nisi mores in melius mutarent, ad aulam regiam accederent; ne videlicet eorum corrupta familiaritate vel ipse corrumperetur, vel iudicium & iustitiam sæpè corrumperet. Phocion, Princeps Atheniensium, ne genero quidem suo Charillo repetundarum dicturo causam adesse sustinuit, inquiens: Equidem mihi generum, te hominem iustum & probum optaui. Quæ cùm dixisset, deserto genero, continuò inde sese proripuit. Quid, quod nec fratris personam in iustitia accipere voluerunt Ethnici, qui iustitiam coluerunt. Timoleon Corinthius, vbi fratrem, quò tyrannide abstineret, monitis atque precibus mouere ac persuadere nequiuit, his subinde nauauit operam, qui illum interemerunt, non fratris odio, sed Reipub. & iustitiæ amore. Antigonus Rex ad adolescentem quempiam, qui progna-

Plutarch. in Aristide.

Spartianus in Caracallo.

Plutarch. in Polit.

Annal. Aug.

Plutarch. in Polit.

Idem ibid. & in Timoleonte.

Idem in Polit.

tus quidem ex elegante viro belli duce, sed ipse ignauus ac mollis, postulabat tamen ob id cæteris anteferri: *Apud me*(inquit)*o adolescens, virorum, non parentum virtutibus præmia sunt.* In his exemplis videmus, nec amicorum, nec parentum, nec nobilitatis personam accipi, vbi iustitiæ ratio habenda est.

At sicut persona charior, aut nobilior, aut potentior respici non debet, sic nec infima aliqua persona negligi ac præteriri. Cuius præclarum exemplum edidit Adrianus Imperator. Transeuntem illum mulier quædam rogauit, vt se audiret. Cui cum ille respondisset, Otium mihi non est; illa deinde clamans ait, Noli ergo imperare. Tunc conuersus eam audiuit. Nec minus laudabiliter Philippus Macedonum Rex, qui Machetæ cuiusdam, pro tribunali sedens, caussam audiuit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem: itaque sententiam tulit aduersus Macheram. Verum cum is exclamasset, se ab ea sententia appellare: Rex iratus, Ad quem, inquit? Cui Machetes, Ad te ipsum, o Rex, si expergiscaris, & attẽtus caussam audias. At cum quidem surrexit Rex: & vbi, caussa attentius audita, Machetæ factam iniuriam intellexisset, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machetes ipse persoluit. Zaleucus, Locrẽsium Rex, sic personas respicere noluit, vt quum legem tulisset de adulterio vtroque oculo orbando, filiumque in adulterio deprehensum vtroque priuari populus non permitteret seipsum vno, filium altero oculo priuauerit, ne propter acceptionem personæ lex ab ipso lata violaretur. Sane vt sol non alius est pauperi, alius diuiti, sed omnibus communis; ita Principes personam spectare non debent, sed rem. Sicut eadem trutina eisdemque ponderibus aurum ponderatur & plumbum, sic eadem æquitate paruis & magnis iustitia administranda est.

Dion. Nicæus in Adriano.

Plutarch. in Reg. Apoph.

Valer. Max. lib. 6. cap. 5.

Simile.

6. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.*

Obedientia Principib. debita.

LOCVS moralis de obedientia principibus debita, in iis quæ ad Principum ac ciuilem potestatem pertinent. De censu pecuniario & tributo quærebant Pharisæi, an liceat id dare Cæsari, Christus autem osten-

ostenso numismate, in quo imago Cæsaris inscripta fuit, ideoque ex ipso numismate Cæsari se subditos esse constabat (nec enim nummus valere solet in regno, Regis signo non percussus) respondit, quia Cæsar dominus eorũ erat, esse id ei reddendum, quod ad domini ac Principis ius pertinet. Ius autem Regis est, vt alatur à regno, & quidem in pompa regali, tum vt ei regnum subministret omnia quæ necessaria fuerint, & ad bella gerenda & ad pacem conseruandam. Hæc à populo subsidia Regi debentur. Propter hæc necessaria Regi subsidia, census, vectigalia, tributa, & legitime à Rege exiguntur, & necessario à populo fideli soluuntur. Hæc iura Regum ac Principum, Christi prædicatio, lex Euangelica, obedientia Deo debita non tollit, non imminuit, sed magis roborat atque confirmat, Sic aliæ Scripturæ docent. Paulus in primis studiose & copiose. *Omnis*, inquit, *anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Et paulo post: *Dei minister est* (potestas publica) *tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine caussa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui male agit. Ideo necessitati subditi estote non solum propter iram* (vindicantis Principis) *sed etiam propter conscientiam* læsæ ordinationis diuinæ. *Ideo enim & tributa præstatis*, id est, vt vindicandi malum media ac vires Reges habeant, vos illis vectigalia soluitis. *Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsũ seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributũ: cui vectigal, vectigal: cui timorẽ, timorem: cui honorem, honorem.* Hæc sunt Cæsaris, Cæsari reddenda, tributum, vectigal, timor, honor. Tributum, vt debitum perpetuum ad regiam magnificentiam sustentandam, quod postea in certa dominica conuersum est. Vectigal de nouo impositum propter nouas occurrentes necessitates. Timor iustæ vindictæ, si malus es. Honor debitæ reuerentiæ, & amoris, si bonus es. His accedit obedientia iustis legibus præstanda. De qua alibi idẽ Apostolus: *Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.* Cui & subscribit S. Petrus: *Subiecti* (inquit) *estote omni humanæ crea-*

Rom. 13. Tit. 3. 1. Pet. 2.

creatura propter Deum: siue Regi, quasi præcellenti: siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est voluntas Dei. Quùm iure gentium & naturæ dubium hoc nemini esset, docent Apostoli, etiam Dei voluntatem hanc esse, vt Regib. etiam Ethnicis atque infidelibus (neque .n. alii tunc erant) ipsi pii & fideles obtemperarent. Sic Christus Cæsari, Petrus Neroni, obediendum docent.

Malis Principib. obediendum. Sed & malis alioqui Principibus, suaque potestate abutentibus, in iis, quæ ad iura pertinent Regalia, obediendum esse, Scriptura docet: *Obedite dominis* (ait Petrus) *non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis*, id est, duris, seueris, crudelibus. Nam & illorum quoque potestas à Deo ordinata est: & qui illis resistit, Dei ordinationi resistit. Sic per Prophetas suos Deus loquitur; *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea. Et rursum: Dabo pueros Principes eorum, & effœminati dominabuntur eis.* Et iterum: *Deus regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Hac de causa iubentur filii Israel in captiuitate positi, obedire tyranno Babylonio, & orare pro illo. Sic Ieremias: *Quærite pacem ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax vestra.* Sic Baruch: *Orate pro vita Nabuchodonosor Regis Babylonij, & pro vita Balthasar filij eius; vt sint dies illorum sicut dies cæli super terram.* Hoc est enim dare gloriam Deo, seruire tyranno propter peccata nostra, nobis dominanti, & dicere quod illi captiui dixerunt: *Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostra.* Quod vno verbo Petrus dixit: *Regem honorificate*; non honorem modò, sed & obedientiam, & subsidia ac tributa soluenda significat: sicuti in illo verbo, *Honora parentes*, non honor tantum ac reuerentia, sed etiam obedientia ac sustentatio parentum, quando ita res exigit, filiis imperatur. Officium subditorum erga Reges, apes docere possunt. Creant sibi Regem cæteris magnitudine excellentem, & mansuetudine clariorem; vnde & sine aculeo est & alas cæteris minores habet. Ex alueario non exeunt, nisi ipse egrediatur; eo exeunte, totum conglobatur examen, & Regem circundat vndique, vt videri vix possit. Singulæ se eius obsequio offerunt, & ei proximæ esse contendunt:

1. Pet. 2. *Osea 13.* *Esa. 3.* *Iob. 34.* *Ierem. 29.* *Baruch. 1.* *Ibidem.* *1. Pet. 2.* Simile. *Plin. lib. 11. c. 7.* *Geminian. lib. 4. c. 83.*

dunt: fessum humeris subleuant, aliquando & totum portant. Vbicunque rex sederit, ibi totus exercitus castra figit. Illo viso, totus animatur grex: eo amisso examen dilabitur. In alueario dum resident, Rex solus à labore immunis est, cæteræ omnes perpetuo mel colligunt, vel collectum disponunt. Circa Regem quædam semper adsunt apes, fortem aculeum habentes, & tanquam lictores Regem custodientes, quæ & offendentes, vel otiosas pungunt. Mortuo Rege, nisi corpus eius auferatur, cæteræ apes fame se necari permittunt potius, quàm vt ab eo recedant. Sola voce, quasi imperio, cæteras in officio continet, vnde & hanc cæteris magis vocalem habet. Iuxta hæc omnia subditorum erga Regem obedientia, honor, affectio, vt non obscurè designatur, sic merito doceri & informari potest.

7. *Et quæ sunt Dei, Deo.*

LOCVS moralis de Dei honore, obsequio, cultu imprimis obseruando. Christus Dominus sic Cæsaris censum approbat, sic Regibus, ea quæ regalia sunt, reddi iubet, vt simul ea, quæ Dei sunt, Deo reddantur, vt Deo interim debitus honor, cultus, obsequium nihil imminuatur, sartus tectus conseruetur. Vt illud de Cæsare libenter Herodiani, Politici, mundani audiunt; sic istud de Deo quisque pius & fidelis libentissimè audire debet. Sic Principibus & potestati sublimiori obediendum, vt nihil tamen contra Dei honorem admittatur. Sic in hunc locum Chrysostomus: *Tu cum audis reddenda esse Cæsari, quæ sua sunt, illa solum dici non dubita, quæ pietati & religioni nihil officiunt. Nam quod fidei & virtuti obest, non Cæsaris, sed diaboli tributum & vectigal est.* Hæc ille. Paulus, ne iniuriam à Iudæis pateretur, *ad Cæsarem appellans*, reddidit Cæsari, quæ erant Cæsaris, eius tribunali supremo se subiiciens. Sed idem Paulus *Romæ in suo conductu Euangelium prædicans*, & à Deorum cultu, quos Cæsar colebat, omnes quos potuit, abducens, reddidit Deo, quæ erant Dei, eius fidem & cultum, quantum in ipso erat, propagans. Petrus docens, *Regem honorificandum, eiq; tanquam præcellenti obediendum*, reddit Cæsari, quæ

Dei honos, obsequiũ, cultus.

Hom. 71. in Matth.

Exempla. *Actor. 25.* *Actor. 28.*

ri quæ erant Cæsaris. Sed idem Principibus Iudæorum fi-
Actor. 4. dei prædicationem interdicentibus respondens, *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*, reddidit Deo quæ sunt
De Verb. domini. Ser. 6. Dei. De hac re tota sapiēter Augustinus: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit Quid si illud iubeat potestas quod non debeas facere? Hic iam contemne potestatem. Timendo potestatem, ipsos humanarum rerū gradus aduerte. Si quid iusserit. Curator, nonne faciendum est? Tamen si contra Proconsul iubeat* (erant hæc Romanarum dignitatum officia, iam exoleta) *non vtiq; contemnis potestatē, sed eligis maiori seruire. Nec hic debet minor irasci, si maior prælata est. Rursum: si aliquid Proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator; nunquid dubitatur, illo contēpto, huic esse seruiendum? ergo si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum, esto mihi in obsequiū. Recte, sed non in idolo*, nō in hæresi, non in peccato. *Prohibet maior potestas. Da veniā Imperator: tu carcerem, ille gehennam minatur.* Hæc ille. Hoc est reddere Cęsari quę sunt Cęsaris, & Deo quę sunt Dei.

Luc. 12. Hanc distinctionem & alibi Christus docuerat, dicens: *Dico vobis amici mei, nolite timere eos qui corpus occidere possunt, & postea non habent quod agant: ostendam autem vobis quē timeatis. Timete eum, qui, postquam occiderit, habet potestatē mittere in gehennam Ita dico vobis, hunc time-*
Rom. 13. *te.* Vides quam serio Dei timorem inculcet; At Apostolus dicit: *Si malum feceris, time potestatē: non enim frustra gladium portat.* An ergo Christo contrarius est? iubet enim timere, qui corpus occidendi potestatem habet. Nequaquam; sed loquitur Apostolus de iis quę sunt Cęsaris: quę si illi non reddantur, merito timendus Cæsar, timenda potestas eius. Loquitur Christus de iis quæ Dei sunt: quæ si Deo reddimus, si fidem, si pietatem, si virtutē colimus,
Contra Cresc. lib. 3. cap. 51. Epist. 48. 50. & 166. & hæc Cæsari displicent, suisque legibus hæc interdicit; hic non est timendus Cæsar, sed est timendus Deus. Hoc est quod Augustinus scripsit: *Legibus malis probantur boni, legibus bonis emendantur mali.* Et iterum alio in loco: *Imperatores si in errore sunt, pro errore leges dant, per quas iusti probantur, & coronantur, non faciendo quod illi iubent, quia Deus prohibet, Sicut iussit Nabuchodonosor de aurea statua, in campo magno Babylonis erigenda. Quando autem veritatem tenent Reges, pro ipsa decernūt, quod qui con-*

tem-

temnit, iudicium sibi acquirit. Hanc distinctionem tenuerunt semper Catholici & Christiani, siue ab hæreticis, siue à paganis Imperatorib. infestati. Modestus, Valentis Ariani Imperatoris præfectus, quum ciues Edessenos cohortaretur, *Vt cum Imperatore communicarēt* (sic enim loquebatur) sapienter & facete Eulogius presbyter, cæterorum nomine, ei respōdit: *An iam Episcopatū noster nactus est Imperator? Nos enim Episcopū habemus, cui in sacris communicare docemur.* Cæsarem enim audiebat, non ea quæ sunt Cęsaris, sed ea quę Dei sunt, sibi arrogantem, & aliis præcipientem. Hanc distinctionem Euangelicā primus Imperator Christianus Constantinus Magnus probe tenuit, quum sic ad Episcopos loqueretur: *Ego quidem cōmunis quidam sum Episcopus; sed Vos eorum quæ sunt in Ecclesia, ego eorum quæ extra sunt, à Deo constitutus Episcopus,* seu speculator & superintendens, *videor.* Quam etiam distinctionem in Regum coronatione ipsi Reges ab Ecclesia accipiunt. Sic enim illis, quum ab Ecclesia inunguntur, dicit Pontifex: *Accipe coronam regni tui, quam sanctitatis gloriā & honorē, & opus fortitudinis intelligas significare, & per hanc te participē nostri ministerij non ignores: Vt sicut nos in interiorib. pastores, rectoresq; animarū intelligimur, ita & tu cōtra omnes aduersitates Ecclesiæ Christi defensor existas.*

Exempla. Theodoret. li. 4. cap. 16.

Euseb. de Vita Constan. l. 4. cap. 24.

In Pon. Rō.

Sed totam hanc huius Euangelij distinctionem, vt olim Christianismi persecutores ethnici, sic hodie Ecclesiæ persequutores hæretici, prorsus abolent & confundunt. Nam vt illi Christianos, *deorum immortalium hostes,* vocabant, & tanquam, *Reipub. perturbatores* occidebant, vt in Martyrio sanctorum Iuuentini & Maximi sub Iuliano ostendit Diuus a Chrysostomus, & b Gregorius Nazianzenus, sic hodie barbari Anglocaluinistæ Catholicos, non vt violatæ religionis, sed vt læsæ maiestatis reos, patriæq; perduelles hostes, persequuntur, spoliant, occidunt Cæsari non solum quod Cæsaris est, sed etiam quod Dei maxime proprium est, impie sacrilege, & barbare tribuunt. Totam doctrinæ veritatem, totam cultus ac religionis Christianæ rationem à regia authoritate, à decretis regiis dependere, fluere, & promanare docent, iurant, & omnes iurare compellunt. Sic apud eos non hæresis, non schismatis, non vio-

Locus contra hæreticos.

a In serm. de SS. illis, to. 3.
b Orat. 3. in Iulianum.

Anglocaluinistarum barbara impietas.

latæ

latæ religionis, non cultus & obſequii diuini negati, ſed rebellionis crimen eſt à vera religione (quam ſcilicet illi veram eſſe volunt) recedere. Sic iuxta eos fruſtra adiecit Chriſtus: *Et quæ ſunt Dei, Deo.* Satis erat dixiſſe. *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari:* quandoquidem iuxta eos omnia vni Cæſari debentur. Vnus Cæſar, vnus Rex, vel vna Regina, vnus puer; vna mulier (tales enim in Anglia, vt ſuprema Eccleſiæ Anglicanæ capita, regnauerunt) *Caput eſt, ac ſuprema gubernacula tenet, non ſecus in omnibus cauſis Eccleſiaſticis, quàm in cauſis ciuilibus.* Sic enim conceptis verbis iurant. Et propter hoc vnum iuramentum, non minùs barbarum quàm impium, nec ſecus abſurdum quàm ſacrilegum recuſatum, omnes illic Epiſcopi, Paſtores, Canonici, Doctores, Nobiles, ciues, qui Catholici eſſe & perſiſtere voluerunt, carcerem, rapinam bonorum, auxilium, mortem acerbam reſpectiuè paſſi ſunt. Plura hac de re in altero Promptuario Catholico dicta ſunt. Ad mores redeamus.

Quæ Dei ſunt, Deo reddere oportet. Et quid demum
1. Cor. 4. habemus, quod Dei non eſt? *Quid habes, quod non accepiſti?* vtique à Deo. Profitetur Dauid, omnes tẽpli ædifican-
1. Paral. 29. di impenſas colligens: *tua Domine ſunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, hæc dedimus tibi.* Quicquid ad ædificationem templi ſpiritualis conferimus, Dei eſt, Ingenii vires, corporis robur, voluntatis actio, natura noſtra
Pſal. 95. tota à Deo eſt, & Dei eſt: *Ipſe fecit nos, non ipſi nos.* Hæc ergo omnia ei reddenda, Chriſtus, vt cenſum Cæſari dandum doceret, *oſtendi iubet numiſmata cenſus*; rogat, *cuius eſt hæc imago & ſuperſcriptio?* Illis reſpondentibus, Cæſaris eſſe, infert. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris,* videlicet hoc numiſma cenſus, *Cæſari.* Similiter roget ſeipſum vnuſquiſque de ſe: Cuius tu es imago, & cuius ſuperſcriptio?
Geneſ. 1. Reſpondebit fides: *Factus ſum ad imaginem & ſimilitudinem Dei.* Redde ergo Deo, quod eſt Dei. Da te totum Deo, quia totus quantus quantus es, imago Dei es. Nec mundo, nec peccato, nec diabolo, nec ipſi Cæſari aliquid tuum da, quod Dei obſequio dandum eſt. Huc conferri poſſunt, quæ de Deo toto corde, &c. diligendo, iam in multis Euangeliis dicta ſunt. Hoc eſt enim reddere Deo, quæ ſunt Dei, totum cor, totam animam, totam men-

mentem, & quicquid puræ affectionis in homine est. Alia quidem diliguntur, proximi, cognati, amici, & Cæsar ipse, sed in ordine ad Deum. Si supremum amoris locum Deo seruamus, si primum quærimus regnum Dei, si eius cultum, honorem, obsequium, omnibus rebus etiam ipsi Cæsari anteferimus, reddimus, quæ sunt Dei, Deo. Hæc autem in multis iam Euangeliis tractata & explicata sunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ XXIII. POST PENTECOSTEN.

ECCE Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. Et surgens Iesus sequebatur eum, & discipuli eius. Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero. At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia. Fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cùm venisset Iesus in domum Principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dixit: Recedite. Non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cùm eiecta esset turba, intrauit: & tenuit manum eius, & surrexit puella. Et exiit fama hæc in vniuersam terram illam. Matth. 9.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Princeps vnus accessit ad Iesum & adorabat eũ.* De externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius.
2. *Filia mea modò defuncta est.* De mortis celeritate horaque incertissima perpetuò expectanda.

3. Ac-

3. *Accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius.* De verecundia & timore, quo peccatores accedere ad Deum par est, vt sanentur.

4. *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero.* De fiducia in Deum, eiusque bonitate.

5. *Et deridebant illum.* De mundi huius ludibriis circa pietatis opera prorsus contemnendis.

6. *Et exijt fama hac in vniuersam terram illam.* De operibus & beneficiis Dei summa laude prædicandis.

I. *Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.*

Externa corporis reuerentia.

LOCVS moralis de externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius. Princeps iste, & archisynagogus, vtcunq; apud suos honoratissimus, Christũ externo habitu, & vitæ ratione satis humilem, tamẽ quia Prophetam, & Dei altissimi amicum (neque enim adhuc pro Deo & vero Messia eum habebat) adorat pronus in terram, &, vt ait Lucas, *cecidit ad pedes eius:* & vt Marcus rem narrat, *adorauit procidens in terram ad pedes eius, & deprecabatur eum multum.* Placuit Christo hæc externa corporis humiliatio & reuerentia; ideoque, quod Regulo, viro quoque nobili rem similem petenti, sed similem venerationem non adhibenti, non facit: sed eum primo obiurgauit, & petitionem suam repetere coegit (vt in altera Dominica visum est) ad primam petitionem *surgens Iesus, sequebatur eum.* Sic Chananæam, diu multumque clamantem, Christus prius audire noluit, quam *veniens adoraret eum.* Sic Hæmorrhoissam, de qua in hoc Euangelio, ad beneficij furtim accepti confessionem euocauit, donec (vt habet Marcus) *venit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.* Sic Petrus, viso miraculo de multitudine piscium vna iactura comprehensa, *procidit ad genua Iesu dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum.* Quod ita singulariter Christo placuit, vt statim ei diceret, *ex hoc eris homines capiens.* Quod eius factum in alio Euangelio tractauimus. Debetur nempe Deo & sanctis eius externa hæc corporis veneratio, quasi internæ dilectionis & venerationis testimonium. Sicut enim cæteræ cæremoniæ, siue in Sacramentorum vsu, siue in to-

Luc. 8.
Marci 5.

Dom. 20. post Pent.
Exempl.
Matth. 15.

Marci 5.

Luca 5.

in toto cultu externo, signa & testimonia sunt, vel gratię & beneficiorum Dei erga nos, vel obsequij & reuerentiæ internę nostrę erga Deum (vt in altero Promptuario Catholico ex varia occasione docuimus) sic veneratio & honor externus interni argumentum est. Nimirum, vt scribit Reuchlin[9] vir doctissimus, graui nos mole corporis pressi, valde quidem egemus ad somnolenti animi excitationem commouentibus rebus: vt generosus equus longo iam itinere fatigatus, quum classicum personuit, in robur erigitur, stare loco nescit, micat auribus. In rebus spiritualibus eneruata virtus nostra externis & corporalibus incitamentis seu vocum, seu figurarum indiget, vt animi nostri vigor spirituali opera robustius instet, & contemplatio nostra tanto acrius in sublime prouehatur, quanto magis attoniti antea obstupuerimus. Et in hoc constat omnis cæremoniarum ratio, tam veteris, quam noui Testamenti. Ac propterea in veteri Testamento palmas tetenderunt, brachia expanderunt, genua flexerunt. In nouo testamento manus leuamus, orantes nunc stamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontē cruce signamus. Hæc ille. Quare, vt Deo ac sanctis honor ac reuerentia, timor & amor animo ac mente debentur, (sic enim, quoad sanctos, Aaron & filij Israel videntes splendorem faciei Moysi, timuerunt prope accedere, Saul cœpit timere Dauid, videns quod prudens esset nimis; & Herodes ipse timuit Ioannem Baptistam) sic etiam externa reuerentia neganda non est. Bonus Abdias occurrens Eliæ in via, *cum cognouisset eum, cecidit super faciem suam.* Principes quinquagenarij primus & secundus, quos ad Eliam Propheram in monte sedentem misit Ochozias Rex, quia ad eum venientes nullo honore exhibito iubent ex Regis mandato vt de monte descendat, igne de cœlo consumpti sunt, dicente Elia: *Si ego homo Dei sum, descendat ignis de cœlo, & deuoret te, & quinquaginta tuos.* Sed cū tertius quinquagenarius venisset & *curuās genua sua cōtra Eliā precatus esset, dicens, Homo Dei, noli despicere animam meam,* &c. descendit Elias cum eo & nihil detrimēti accepit. Leo Imperator, veniens ad Danielem Stylitem in columna perpertuo stantem vt eum videret, in eius con-

Dom. Palm. In festo Purifica. & sancti Matthias.

Reuchlinus de arte caballistica.

Simile.

Exod. 34.
1. Reg. 18.
Marc. 6.
Exempla.
11. Reg. 18.

4. Reg. 1.

In Vita S. Daniel apud Su. to. 9. pag. 856.

conspectu cadit cum equo supinus, diademate per terrā deiecto. Imperator autem hunc equi sui tam repentinum & insolitum casum sibi ipsi imputauit, quod sic ausus fuisset ante eius oculos equo vehi, & quod non pedes procul abiit à sacra columna. Sanctus Nicolaus Mirensis Episcopus, tres ciues iam in patibulo positos, & velata facie statim securi feriendos, sola voce seruauit, ita territo iudice, vt veniam ab eo iniquæ sententiæ supplex ac procidens ante pedes eius peteret. Docere nos hæc exempla possunt, quanta etiam externa viris sanctis in hac etiam vita veneratio debeatur, quantumq; ea vel collata DEO placeat, vel negata displiceat. De externa corporis reuerentia circa Dei cultum iam in alia Dominica diximus.

Ibi. pa. 805.

Dom. 3. post Epiph. tex. 1.

2. *Filia mea modò defuncta est.*

Mortis exspectatio.

Locvs moralis de mortis celeritate, horaq; incertissima perpetuò expectanda. Hæc enim Archisynagogi filia vnica illi erat, & annorum ferè duodecim, vt scribunt Lucas & Marcus, & tamen morbo correpta moritur. Nec ætas tenera; nec parentum fortuna lauta, nec educatio mollis, nec amicorum copia, à mortis iaculo eam defendere aut liberare potuerunt. Ecce alia mulier huius Euangelii totis duodecim annis ex profluuio sanguinis laborat: hæc vix duodecim annos nata moritur. Vtraq; eius nos monet, quod beatus Iob in medio dolorū suorum enunciauit: *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet.* In quæ verba D. Gregorius: *Quid sunt nati homines in mundo, nisi quidam flores in campo? Homo etenim more floris procedit ex occulto, & subito apparet in publico; qui statim ex publico per mortem retrahitur ad occultum. Et nunquam in eodem statu permanet, quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad iuuentutem, iuuentus ad senectutem, senectus tendit ad mortem, in cursu vitæ præsentis, ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur; & inde semper deficit, vnde se proficere in spatium vitæ credit.* Talis igitur hæc vita præsens est, vt potius cursus ad mortem, imò & mors ipsa, quam vita, dicenda

Luc. 8. Marc. 5.

Iob. 14.

Moral. lib. 11. c. 27.

Vita præsens mors quæ.

dicenda sit. Quod his verbis sapienter docet Augustinus: *Ipsum diu viuere quid aliud est, quam ad finẽ currere? Habuisti hesternum diem, habere vis & crastinum diem. Sed cum dies iste transierit & crastinus, minus illũ habes. Ideo optas vt lucescat dies, vt appropinquet tibi quo nõ vis peruenire. Optat tibi amicus multos annos, vis nẽpe vt veniant anni & anni, & non vis vt veniat finis annorum. Studia tua contraria sunt. Ambulare vis, & peruenire non vis. Ipsi dies non sunt, & quomodo tu cum illis vis stare?* Hæc ille. Morimur ergo viuendo, vt bene moriendo viuamus vere. Quare alibi de hac vita dicit: *Mortalem dicam vitam, an mortem vitalem, nescio.* Sed & in ipsis Scripturis sanctis hanc vitã mortem potius quam vitam vocari, idem sapientissimus Doctor animaduertit. Nam super illa Christi verba, *Et in iudicium non veniunt, sed transeunt de morte ad vitam*, dicit: *In hac vita, quæ nondum est vita, hinc transimus à morte ad vitam.* Quod mox ex aliis Christi verbis probat: *Si enim vita esset ista, non diceret Dominus cuidam. Si vis venire ad vitam, serua mandata. Non enim ait illi: Si vis venire ad vitam æternam, non addidit æternam; sed tantum dixit, vitam. Nec vita nominãda est, quæ non est vera vita. Quæ est vera vita, nisi quæ est æterna vita?* Quod & statim ex Apostoli verbis ostendit, vbi de diuitibus dicit: *Thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendat veram vitam. Profecto ista, in qua erant, falsa vita est. Nam vt quid velis apprehendere veram, si iam tenes veram? Si autẽ apprehendenda est vera, migrandũ est à falsa.* Hæc ibi ille.

dam perpetua.
De verbis Domini, Serm. 39.
Conf. lib. 1. cap. 6.
Ioan. 5.
Tract. 22. in Ioan.
Matth. 19.
1. Tim. 6.

Et ne quis existimet, vitam hanc præsentem ideo tantum à Scripturis & sancto Augustino negari, esse veram vitam, quia mala est, & peccatis fœdata, miseriisq; obnoxia; sed vt intelligamus, ideo præterea non esse veram vitam, sed falsam, ideoq; mortem potius quandam, quam veri nominis vitam, hanc quam præsentem vitam vocamus, quia momentanea est, fluxa, & perpetuus ad mortem cursus, vnde & ideo æternæ opponitur; ex alia S. Augustini disputatione ostendetur. Sic enim scribit: *Ex quo quisque in isto corpore morituro esse cœperit, nunquam in eo non agitur vt mors veniat: quoniam quicquid temporis viuitur, de spacio viuendi demitur, vt omnino nihil sit aliud tempus vitæ huius, quam cursus ad mortem, in quo nemo vel pau-*

Aug. de Ciu. Dei, libr. 13. cap. 10.

paululum stare, vel aliquanto tardius ire permittitur, sed omnes vrgente pari motu, nec diuerso impelluntur accessu; Neq; enim, cui vita breuior fuit, celerius vitam duxit quam ille cui longior; sed cum aqualiter aqualia momenta raperentur ambobus, alter habuit propius, alter remotius, quo nõ impari velocitate vterq; currebat. Aliud est autem amplius vita peregisse, aliud tardius ambulasse. Qui ergo vsq; ad mortem productiora spatia temporis agit, non lentius pergit, sed plus itineris conficit. Porro si ex illo quisque incipit mori, hoc est, esse in morte, ex quo in illo agi cœperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, quia cum detrahendo finita fuerit, post mortem iam erit non in morte, profecto ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. Hæc ille, manifeste probans, vitam hanc præsentem mortem quandam esse & vitam. *In vita enim* (inquit paulo post) *homo est in qua viuit, donec tota detrahatur: in morte autem, quia iam moritur, cui vita detrahitur. Si enim non est in vita, quid est quod detrahitur? si nõ est in morte, quid est ipsa vita detractio?* Est ergo hæc præsens vita, vita quędam falsa, sed non vera: quia adiunctam habet, quæ non omnibus apparet, perpetuam quandam mortem, id est, sui perpetuam diminutionem absq; noua reparatione. Vnde apposite D. Gregor. *Quid aliud est quotidiana nostra corruptionis defectus, quã quadam prolixitas mortis?* Si fons vnde flumen scaturit, perennis non esset flumen currendo aresceret, & quo velocius curreret, eo citius, & sic tale flumen vere dicitur fluere, vereque arescere & exiccari. Sed quia fontem perennem habet, vnde quod modo fluxit, statim reparatur, noua semper fluẽte aqua ideo flumina vere currunt, & non arescunt, vere viuunt, & non moriuntur, saltem stante hoc sæculo. Atqui hominis vita quia nihil perenne habet, vnde perpetuo restauretur, sed potius ex contrariis elementis & corruptibilibus constans, sui detrimẽti perpetui in se caussam habet, ideo viuit quidem, sed vita moriente, & ad vitæ terminum incessanter currente. Quare quum nemo vigilans & dormiens, languens, & sanus, dolens, & gaudẽs simul & semel & iuxta idem dici possit; quodam tamen naturæ miraculo, homo simul & viuens & moriens rectissime dicitur. Quamuis enim, iuxta communem loquendi modum, tria hæc vere dicantur, *homo viuens,*

Simile.

viuens, homo moriēs, & homo mortuus: quasi tria distincta, quia moriens non dicitur, nisi qui morti proximus animam exhalat, tamen etiam ipse moriens adhuc viuens est, nisi enim adhuc viueret, iam mortuus diceretur, non moriens. Viuendo ergo per totam vitam morimur: sed quia in fine vitæ id magis apparet; tunc demum mori communiter dicimur, vt quum dicimus: Ille moriens hoc legauit. Sed vt eleganter dixit Seneca, *sicut clepsydra non extremum stillicidium exhaurit, sed quidquid ante defluxit: sic vltima hora, qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat.* Est igitur hæc vita mors potius quædam, quam vita; & falsa vita, non vera: quia nihil habet firmum ac stabile; & in eodem statu non permanet. *August. ibi. cap. 11.* *Epist. 24.* *Simile.*

Sed & *quasi flos egreditur, & fugit velut vmbra*, ait S. Iob In vltimis verbis duo dicuntur. 1. quod fugit. 2. quod in modum vmbræ. Fugit, propter vitæ breuitatem in modū vmbræ, propter vmbraticas & falsas eius voluptates. Vtrumque his verbis docet S. Chrysost. *Dicit aliquis, Hominis illius magna est potentia: verum duratura in posterum vsque diem, & paulo post interitura: quod ita esse ex longe olim potentioribus patet, qui nusquam in præsenti apparent? Nec secus se habet hæc vita, quam somnium aliquod ac scena, qua sublata, rerum illæ omnes varietates dissoluuntur. Et vt radiante sole tolluntur insomnia, sic in fine vitæ cuncta euanescunt. Et arbor quidem plantata, domusque ædificata diutius perstant: faber autē qui ædificauit, & agricola qui plantauit, cito abeunt & corrumpuntur.* Hæc ille. Quare vt sapienter scripsit S. Augustinus, *ipsa longa hominis vita tāta breuitate constringitur, ad vniuersi sæculi latitudinē, quasi si vna gutta ad vniuersum mare comparetur.* Quid, quod vt sua natura, atque in tota sua latitudine, non nisi breues dies hominis sunt, & vita breuis, ita præterea ipsa vitæ breuitas, mille casibus breuior fiat, nec ad qualemcunque illam suam longitudinem pertingat, sed ea ipsa nihil sit incertius? Quemadmodum enim vasa fictilia æque sunt obnoxia periculo siue sint noua, siue diuturna: sic homines æqualiter sunt mortales, & interitus periculis expositi, siue sint adolescentes, & in ætate florenti, siue sint senes, & ætate progressi, Si in figuli- *Ser. de vani. & breui. vita tom. 5.* *Similia.* *De verb. Domini ser. 40.* *Similia.*

nam ingressus, videres mensam fictilibus vasis refertam, quibusdam recentibus, quibusdam vero antiquis, aliis magnis, aliis autẽ paruis, & à figulo quæreres, quodnam ex illis prius frangendum, certe tibi responderet, quod aliquo prius casu in terram decideret: ita ex hominibus ille prius à vita decedet, non qui fuerit antiquior, sed quẽ

Psal. 2. aliquis casus ad sepulchrum traxit. Nihil est aliud hoc

Esaia 30. sæculum totum quam figulina quædam, nosque in ea

2. Cor. 4. quædam vasa sumus fictilia, vt sæpe Scriptura loquitur.

Apoc. 2. Sic Propheta Regius: *Tanquam vas figuli confringes eos.*

Similia. Sic Esaias: *Comminuetur sicut conteritur lagena figuli.* Sic

1\. Apostolus: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Ac deniq; diuus Ioannes: *Tanquam vas figuli confringentur.* Nihil ergo hac vita incertius, sicut vasis fictilibus nihil fragilius. Quemadmodum qui iter faciunt, de solis occasu aliquando non cogitant, & eos nox opprimit incautos, sic mors multos aggreditur, de illa minime co-

2\. gitantes. Prudens est ille seruus, qui, quum se à domino dimittendum videt, prior ipse sponte recedit: hoc enim magis honestum, & rebus suis ita melius ac maturius consulet. Quum igitur hæc vita certissime nos deseret, & forte inopinatos; satius est, vt, eius amore deposito, ad eam relinquendam semper parati simus. Hoc enim & ho-

3\. nestius nobis erit, & saluti nostræ multo consultius. Si quis pecuniam creditam soluere creditori moleste ferat, eam præsertim cuius vsum gratuitum acceperit, nonne vir iniustus habebitur? Dedit tibi Deus vitæ spacium, & gratuito dedit, & ad vsum tuum dedit, & quidem ita, vt, ea si recte vtaris, vitam postea æternam consequaris. Si suo iure vsus, creditum, quando vult, & citius quam putabas, reposcit; nec inique ferre, nec prorsus mirari deberes, sed cum magna animi alacritate, naturæ authori,

4\. naturæ debitum reddere. Sicut apes, quum vehementer inter se tumultuantur, iactu pulueris componuntur: sic nos turbulentis passionibus concitati, memoria pulue-

In qq. fusè disput. resp. ad q. 6. ris in quem sumus conuertendi, & mortis recordatione omnes animi motus componere ac sedare poterimus. Quare sapienter diuus Basilius crucem Christi, vel crucem suam post Christum tollere, (quod omnes qui post Christum venire volunt, & ad gloriam, quam ipse intra-

uit,

nit; intrare, facere necesse est) definiuit esse *præparationem ad mortem, & ad hanc præsentem vitam affectum non esse, sed ad omne vitæ periculum, pro Christi nomine*, id est, pro omni iustitia, *suscipiendum sedato animo accedere*. Sed de mortis incertitudine ac memoria, huiusque recordationis varia vtilitate, iam in alia Dominica copiose diximus, quæ & huc conferri possunt. Hoc loco etiam ista adiicere, propter huius argumenti singularem fructum visum est. *Dom. 15. post Pent. tex. 2.*

3. *Accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius.*

LOCVS moralis de verecundia & timore, quo ad Deum peccatores accedere par est, vt sanentur. Hęc enim profluuio sanguinis laborans, graues peccatores denotat, & peccata peccatis addentes, iuxta illud Prophetæ: *sanguis sanguinem tetigit*. Hoc enim vt inferret, dixerat prius: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt.* Sanguinis ergo fluxū spirituale patitur, qui vel multis peccatis deditus est, ambulans post concupiscentias suas; vel vnius peccati cuiuspiam consuetudine victus, idem sæpe peccatum repetit. Vterque enim cupiditatis fluxum patitur. De vtroque verum est quod Scriptura dicit, *Transierunt in affectum cordis*: quia, pecudū more, non rationis ductum, sed cupiditatis impulsum sequuntur. Qui cæco impetu præcipites in flagitia rapiuntur, nec vllis doctrinæ medicamentis ab hac praua consuetudine reuocantur, isti cupiditatum fluxum patiuntur. Sic affecti, & qui nullis humanis medijs, nec institutis philosophicis, nec proprijs naturæ viribus, sanare poterunt, vt ad Christum animarum Medicum accedant, huius mulieris verecundiam ac timorem in principio conuersionis imitari debent. *Retro accedere*, non audacter Deum coram compellare: *Non enim iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Vultus enim Dei est super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.* A tergo vero, vt *scapulis suis obumbret nos, vt proiiciat post tergum suum omnia peccata nostra.* Si.n. peccator, *viderit faciē Dei, non erit sal-*

Verecunde ad Deū accedendum. *Osea 4.* *Psal. 72.* *Psal. 142. 33. 90.* *Esai. 38.*

Psal. 83. *ua anima eius.* Quare Dauid sic Deum orat: *Protector noster aspice Deus, & respice in faciem filij tui.* Sic Magdalena
Exempla. peccatrix, accessura ad Christum, retro pedes eius acces-
Luca 7. sit, eos osculans, lauans, inungens. Sic publicanus nō au-
Luca 18. debat ad cœlū oculos leuare, stetitq; à longe. Sic Dauid peccatores hortatur: *Effundite coram illo corda vestra.* Co-
Psal. 61. gnoscite vos vacuos, omniq; venia ac fauore indignos. Hoc est retro accedere. Deinde *tangere fimbriam vestimenti eius.* Nec Christum comprimere cum turba rudi & indeuota, nec ipsum tangere, nec totum vestimentum eius, sed fimbriam tantum, & extremam atque infimam
Serm. 6. de vestimenti partem. *Tāgit Christum fides paucorum, premit*
verb. dom. *eum turba multorū,* ait Aug. Tangit fides, tangit deuotio,
Mora in Iob tangit humilitas. *Multi Dominum comprimūt* (ait Grego-
lib. 3. cap. 5. rius) *& vna tangit: quia carnales quiq; in Ecclesia eum premunt, à quo longe sunt; & soli tāgunt qui huic veraciter humiles adiunguntur. Premit turba carnalium, & non tangit, quia & importuna est per præsentiam, & absens per vitam.* Tangit anima fidelis, humilis & deuota, quia & præsens est pietate, & grata est præsentia. Maior tamen humilitas peccatoris, qui, vt Christum confidentius tangat, eius so primum fimbriæ submittit. Quod quale sit, his verbis di-
Bernard. in uus Bernardus exponit: *Homini peccatori profluuium san-*
li. Allego. ad *guinis patienti nequaquam per seipsum conuenit ad Christū*
Luca 8. *accedere, sed tāgere si quam inuenerit eius fimbriam hoc est, considerare hominem quem humiliorem viderit in Ecclesia, quæ est vestis Christi. Eum, inquam, qui elegit abiectus esse in domo Dei, oportet considerare: quoniam is vere est fimbria posita, in ore vestimenti, ad quā spiritualis vnguenti descendēs à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficiis aliquibus, vel prece humili, aut confessione pura tetigerit, vt affectum eius erga se moueat ad compatiendū sibi habeat fidem, sine dubitatione saluabitur.* Hæc ille. Hunc superni Iudicis timorē
Iob 9. docuit sanctus Iob, dicens; *Verebar omnia opera mea, sciēs quod nō parceres delinquenti,* actu videlicet, & derelicta nō relinquenti. Debet hic timor, quasi ostiarius quidam, prauas cogitationes abigere, viam & aditum pœnitētię patefacere, & sicut acus filum, sic charitatem cæterasque virtutes, introducere. Optādum esset, eam nos peccatores humilitatem in peccatis nostris habere, quam sancti

in suis

in suis virtutibus habent. Centurio, vir tantæ fidei quantam in Israel Christus non inuenit, dixit: *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum.* Multo magis peccator hoc dicat, & sic per fimbriam vestis Christi, per iustorum intercessiones, aditum sibi ad Christum faciat. *Matth.8.*

4. *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero.*

LOCVS moralis de fiducia in Deum, eiusque bonitate. Singularis admodum fuit istius mulieris fiducia, spes admirabilis, fides robustissima, quæ nulla accepta promissione, nullo inuitata præcepto, nullo prouocata exemplo, ex solo fimbriæ Christi contactu saluam se fore non dubitabat. Postea quidem huius mulieris exemplo & beneficio admoniti alij, *obtulerũt Christo male habentes, & rogabant eũ, vt vel fimbriam vestimẽti eius tangerent.* Sed prima quæ hac fide ad Christum accessit, hæc mulier fuit. Vnde & eius hanc admirabilem fidem tres Euangelistæ diligenter descripserunt, alij postmodum imitati sunt, Christus non facto tantum, in momento illam sanat, ipsoque vt sperabat contactu suæ fimbriæ saluam faciens, verum etiam verbis misericordia plenis honorauit, dicens: *Confide filia. Fides tua te saluam fecit.* De hac fiduciæ in Deum virtute iam decies diximus. Tamen quia vna hæc est ex illis primariis virtutibus, quas frequenter commendat & inculcat Redemptor noster, aliqua hic addemus, prout Deus dabit. Scripturæ sacræ omnem fiduciam extra Deum acerrimis verbis reprehendunt, & damnant: & in Deum fiduciam amplissime commendant. Ne in diuitiis quisquam confidat (præterea quæ alias diximus) monet Sapiens, dicẽs: *Qui confidit in diuitiis suis, corruet.* Et alibi quum dixisset, non quid fieri debeat, dicens, sed quid fieri soleat narrans; *Substãtiã diuitis vrbs roboris eius, & quasi murus validus circumdans eum:* statim subiunxit: *Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; & antequã glorificetur, humiliatur.* Stulti in diuitiis confidentes, exaltantur, vt pereant: iusti confidentes in Deo, se humiliant, vt à Deo exaltentur. Mulier hæc Euangelica humiliauit se, per fidu-

Fiducia in Dei bonitatem.

Matth.14. Marc.6.

Vide Do. 4. post Pen. tex. 5. & loca illic annotata.

Fiduciæ falsæ.

Prou.11.

Prou.18.

Euseb. lib. 7. cap 14. hist. Eccl. fiduciam, vsque ad fimbriam vestimenti, & sana facta est. Sed opera medicorum duodecim annis vsa, & in diuitiis suis confisa (erat enim diues & nobilis, vt ex statua ænea, quam postea in huius beneficij memoriam illustrem erexit, coniici potest) sanari tanto tempore non potuit. Alij in magnatum fauore & gratia fiduciam ponunt. Sed de illis vide vt Scriptura loquitur: *Væ filij desertores, dicit Dominus, qui ambulatis sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Ægypti, & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia Ægypti in ignominiam.* Sane sicut paries nouus, & ex lapidibus politis, sibique inuicem apte cohærētibus, hederæ, vt in altum ei adhærens conscendat, sustentaculum non præbet; sed paries, per quem hedera crescat, rudis & inæqualis, rimis ac foraminibus plenus esse debet, vt experientia docet: sic omnino non iusti & timentes Deum, recti & simplices, sed rudes coram Deo & impoliti, scelerum rimis ac rupturis pleni sunt, per quos hederæ infructiferæ, alij homines impij fiduciam in illis habentes, ad opes, honores, & dignitates in hoc sæculo conscendunt. At horum hominum subsidia, qui Deo inimici sunt, firma ac stabilia esse non possunt. Quare iterum Scriptura ad huiusmodi dicit: *Noli confidere in Principibus, nec in filiis hominum, in quibus non est salus.* Rationem subiungit. *Exibit spiritus eius, & reuertatur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Solet elephas certis arboribus ad dormiendum inniti, quas obseruant venatores, & eo absente ita serra diuidunt, vt ad primum bestiæ nixum cadant; capto mox elephante, qui se subrigere nequit, quum neruos & iuncturas cæterorum animantium non habeat. Tales arbores sunt huius sæculi potentes (vt Nabuchodonosori in visione ostensum est) quibus stulti innitentes cadunt, Deo illas succidente; & ita cadunt, vt erigere se vix queant: quia veræ in Deum fiduciæ neruis, veroque charitatis diuinæ nexu carent. Quære veram & solidam fiduciam Propheta Regius mox in subsequentibus subnectit: *Beatus cuius Deus Iacob adiutor ipsius, spes eius in Domino Deo ipsius; qui fecit cælum, & terram, & omnia quæ in eis sunt;* id est, qui omnipotens est, & cuius potentia minui non potest

Margin notes: Esaiæ 30. — Simile. — Psal. 145. — Daniel. 5. — Vbi supra.

potest. *Qui custodit veritatem in sæculum*, verax & fideli' est in eo quod promisit. *Facit iudicium iniuriam patientibus*; ne, qui in eum confidunt, ab inimicis opprimantur. *Dat escam esurientibus*, necessaria subministrat. *Dominus soluit compeditos*, si forte aut carcere, aut peccati vinculo detineantur. *Dominus illuminat cæcos*, lumine gratiæ suæ. *Dominus erigit elisos*, in peccatum forte prolapsos. *Dominus diligit iustos*, amplissima virtutis præmia retribuit. Adeo nihil ei deesse potest, vel ad inopiam subleuandam, vel ad copiam suppeditandam, cuius Dominus spes ac fiducia est. Certe omnes pene hymni Dauidici hanc virtutem prædicant; & vix vllus reperitur, qui nō virtutis huius aut fructus, aut laudes, aut exempla cōtineat. Prorsus enim ita se res habet. Pro mēsura huius fiduciæ, sua nobis munera Deus largitur. Ait Esaias: *Seruabis pacem Domine; pacem, quia in te sperauimus*. Sic Dauid: *Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum sperauimus in te*. Et alibi: *In te sperauerunt Patres nostri: sperauerunt, & liberasti eos*. Hinc D. Cyprian. *Quantum vas fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inūdantis haurimus*. Huc illa promissio pertinet, (vt se credere affirmat D. Bern. *Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit*. Pede calcamus, quicquid firma fide ac fiducia in Deum apprehendimus. De Susanna ait Scriptura: *Erat cor eius fiduciam habens in Domino*. Vnde & mirabiliter liberata est.

Esa. 28. Psal. 32. & 21. Epist. ad Donatum. Serm. de 4. modis orandi. Deut. 11. Dan. 13.

Ratio autem cur tantum apud Deum fiducia valeat, hæc esse videtur, quia illa maxime virtute Deum glorificamus, multoque magis, quam vllis verborum præconiis. Qui ex fiducia in Deum ardua aggreditur, in pericula se coniicere non veretur, in rebus etiam deploratissimis optimam de eius bonitate ac potentia spem atque fiduciam concipit, ille profecto plus quam verbis vllis enarrari queat, Deum glorificat. Pharmacopola, qui theriacæ suæ virtutem, & efficaciam non verbis tantum cōmendat, sed deuorato coram serpente, moxque accepta theriaca, venenum expellit, suam procul dubio theriacam efficacissime commendauit: sic glorificatur à nobis Deus, quum de facto propter fiduciam eius nominis ardua aggredimur. Atqui Deus dicit: *Qui glorificauerit me, & ego glorificabo eum*. Sic è contrario Moyses, etsi Dei

Simile. 1. Reg. 2.

amicissimus tamen quia per vnam diffidentiam Deum apud aquas cõtradictionis inhonorauit, bis videlicet petrã percutiens,& prius populũ obiurgans quam percutiens,cum, si verbis Dei eam quam oportuit fidem habuisset, nec populum prius obiurgasset, & vnico ictu aquam eduxisset, ab ingressu terræ promissionis excluditur, di-
Num. 20. cente statim ad illum & Aaron Deo. *Quia non credidistis mihi,vt sanctificaretis me corã filijs Israel, nõ introducetis hos*
Simile. *populos in terrã quam dabo eis.* Sicut amantẽ patrem grauiter offendit filius,qui tristis semper & mœrens in familia incedit, de patris sui benignitate ambigens, & de rebus necessarijs diffidens: sic in Deum ille grauissime peccat,qui tristis & pusillanimis in Ecclesia Dei versatur, de eius bonitate diffidẽs. De huiusmodi Scriptura sic loqui-
Mich. 4. tur: *Et nunc quare mœrore contraheris? Nunquid non Rex est tibi,aut consiliarius tuus perijt,quia comprehẽdit te dolor*
Ierem. 8. *vt parturientẽ:* Dei potentia & prouidẽtia securos nos facere debet. Et per aliũ Prophetam: *Nunquid resina nõ est in Galaad,aut medicus nõ est ibi? Quare ergo nõ est obducta cicatrix filiæ populi mei?* Habemus Christum Medicum,&
Exemplũ. Sacramentorum eius resinam;de cicatricibus peccatorũ curandis dubitare nefas est:Ioram quidem Rex Israel, dũ
4.Reg.4. grauiter Samaria obsideretur,& ad eum mulier quædam clamaret; *Salua me o Rex,* respõdit; *In quo te possum saluare,de area, vel de torculari?* Omnia enim ei subsidia tã vini
Psalm. 146. quam frumenti defecerant. Talia sunt humana auxilia: Sed arca & torcularia Dei nostri non deficiunt, *qui parat*
Dom.14.post *terræ pluuiam, qui producit in montibus fœnum, & herbam*
Pent.tex.vt. *seruituti hominũ: qui dat iumentis escam ipsorum,* multo e-
Prou.vlt. nim fortius hominibus & maxime,cum colentibus, vt in alio Euangelio nos docuit,nosque explicauimus. Mulier fortis in Scripturis laudata, *misit manum suam ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum.* Colo implicatur stamen,quod adhuc torquendum manu seu ducendum est. Fuso circũdatur,quod iam ductum & extractũ,filumque factum est.Digiti ergo eius apprehendunt fusum, qui ex bonis operibus iam factis confidit in Deo. Colum cum penso tenet, qui cum proposito bene semper operandi sperat in Deo:& ille demum mittit manum ad fortia, pietatis opera heroica atque illustria producit.

Sed

Sed hoc in loco ne veræ fiduciæ loco vel hæretica fides specialis, vel (quod idem fere est) Epicurea præsumptio irrepat; obseruandum diligenter, fidem seu fiduciam hic à Christo, & in tot aliis Scripturis tam vehementer commendatam, nõ esse fidem aliquam mortuam, informem, aut cum peccati actu coniunctam, sed viuam esse, bonis operibus aut fæcundam, aut certe grauidam. De fiducia impetrandi à Deo quicquid petimus (quæ maxima pars eius est) dicit diserte D. Ioannes : *Si cor nostrum non reprehenderit nos*, id est, si secundum interiorem hominẽ non obedimus peccato & carni (vt exponit Augustinus) *fiduciam habemus ad Deum*; *& quicquid petierimus, accipiemus ab eo; quoniam mandata eius custodimus.* Vides huius generis fiduciæ conditionem bis luculenter positam. Sic Paulus, positis prius Hebræorum bonis operibus, de quibus dixit. *Vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis*, infert. *Nolite ergo amittere confidentiam vestram.* Rursum de fiducia salutis æternæ & gloria quum dixisset Apostolus, *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei*, & adiecisset; *Spes autem non confundit*; huius spei fundamentum & caussam subnectit: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, &c. Charitatis ergo præsentia, quæ opere probatur (*Diligere* enim *debemus non lingua & verbo tantum, sed opere & veritate*) fiduciæ fundamentum est. Hac de caussa D. Iacobus, *hominem inanem* vocat, cuius fides non habet opera. Quod explicans S. August. scripsit: *Discerne fidem tuam à fide dæmonum, qui timent, & spem non habẽt. Adde ergo fidei spem. Et quæ spes est; nisi de aliqua conscientia bonitate? Adde ergo spei charitatem.* Hęc ille, veram spem & fiduciam docens. Rursum Paulus, quum diuites iussisset *non sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum*; qualis hæc spes esse debeat: & in quo fundata, docet, subiungens; *diuites fieri in bonis operibus*, quod postea vocat, *thesaurizare sibi bonum fundamentum.* Sed & ad Titum scribit: *Vt curent bonis operibus praeesse qui credunt Deo*: alioqui videlicet frustra & inaniter crediturí. Quare & vetus scriptura dicit. *Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino.* Illud pręcedat, vt hoc sequatur. Sic B. Iob. *Quæ spes hypocritæ si auare raptat?* *Nun-*

Vera fiducia quæ.

1. Ioan. 3.

Lib. de perf. iustit.

Hebr. 10.

Rom. 5.

1. Ioan. 3.

Iacobi 2.

De verb. Apost. ser. 16.

1. Tim. 6.

Tit. 3.

Psalm. 4.

Iob. 27.

Praef. enarr. in Psal. 31.

1. Tim. 3.

Hemorrhoissae fiducia plena virtutibus.

Marc. 5.

Locus contra haereticos.

Nunquid Deus audiet clamorē eius? Quare necesse est fieri, quod scripsit iuxta tot Scripturas S. Augustinus: *Qui vult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam. Hanc vt habeat, credat, & operetur.* Quod enim de vno virtutis ac pietatis genere Paulus dixit; *Qui bene ministrauerint, gradum bonum acquirent, & multam fiduciam in fide, quae est in Christo Iesu*; hoc de omni pietatis opere intelligendum est. Mulier haec in isto Euangelio, vt Christum cum fiducia tāgeret, multas adiūctas virtutes habuit. Habuit verecundiam, timorem, humilitatem, *retro accedens.* Habuit operis laborem, vt per turbas ad fimbriae tactū perueniret. Habuit pudoris sui confessionem, quum *procidēs ad pedes Christi, omnē illi veritatem diceret*, vt scribit Marcus. Habuit de potentia & bonitate Christi fidem & charitatem, quae eam, vt sic accederet, cōpulerunt. Hac fiducia accessit, & hęc eam fides saluam fecit. Tam hęreticorum hodie fiducia & specialis fides, seu certitudo gratiae quam ponunt, quam quorumlibet impiorum Epicurea praesumptio, premit Christum cum turba, & nullū ex eo fructum capit. At fiducia Catholica, & orthodoxa, & pia cum timore & tremore, cum bonis operib. & vitae innocentia coniuncta, sic tangit Christum, vt virtutem ab illo exeūtem capiat. Talem fiduciam commendant Scripturae: & haec illa est, cui amplissimae promissiones de perpetuo Dei adiutorio repositae sunt.

Mundi ludibria despicienda.

Exempla.

5. *Et deridebant illum.*

LOCVS moralis de mundi huius ludibriis circa pietatis opera prorsus contemnendis. Isti tibicines, & reliqua turba popularis, quę exanime corpus circunstabant, audito Christi verbo, plane diuino ac mystico: *Non est puella mortua, sed dormit*, crasse rem intelligētes, quod ignorāt, deridēt. Christus nihilominus illis loco eiectis, quia non erāt margaritę proiiciēdę ante porcos, in pio suo opere progreditur, & puellā mortuam resuscitat. Ioseph à fratribus suis somniator, per cōtumeliam & irrisionem, vocatur. Is nihilominus in summa authoritate & rerum affluentia positus, indigentib. fratribus, diraque fame oppressis, liberaliter & amāter subuenire non destitit. Dauidem ante arcam Dei totis viribus

saltan-

saltantem, deridet Michol. At ille ei respondit: *Viuit Dominus, quia ludam, & vilior fiam, plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Populus alienigena Iudæos templum reædificantes derident, omnibus quibus possent modis impediunt. Illi tamē *vna manu opus faciebant, altera gladium tenebant.* Iusti enim vna manu operātur, altera patientiam tenent. Vox impiorum de iustis est: *Nos vitam eorum reputabamus insaniam.* Et apud Apostolum inter cæteras iustorum cruces hoc ponitur: *Alij ludibria & verbera experti.* Non est lucis vitium, quod lucifugæ illam fugiunt, sed laus. Temerarium est iudicare nō audita vtraque parte. Mundani voluptates & ineptias mūdanas præferunt continētiæ & grauitati spirituali, quia nihil adhuc de Spiritu gustauerūt. Si de Spiritu gustassent, *& eius voces audissent,* mundum certe maxime deriderēt, & pro spiritu contra carnem iudicarent. Nunc vero homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernēdi. Quare proprium est malorum, bonos irridere. Sic docet Scriptura. *Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo qui infami graditur via.* Et iterum: *Abominantur impij eos qui in recta via sunt.* Sed totum hoc nihili pendendum est. Nullam habet authoritatem illa censura, vbi, qui damnatus est, dānat. Quum mali bonos de recte factis irrident, idem est, ac si cæci videntes, claudi recte incedētes, ægroti sanos irriderent. Non est vituperium solis, si noctua eius lucem vel non aspiciat vel despiciat. Imo à populari turba & sæculi amatorib. laudari, vituperij loco vir sapiens habebit. Vnde Antisthenes Philosophus, quum se à populo vehemēter laudari, ab amicis intelligeret, respōdit. *Quid enim mali feci?* Ezechias Rex Iudæis præcipit, ne responderent Assyriis, qui irridebant Deum & populum eius, ne in grauiores blasphemias prolaberentur. Quemadmodum enim aqua frigida in ollam bullientem coniecta, eius æstum & feruorem comprimit; sic silentium & neglectus improperij irrisorum contumelias & blasphemorum malitiam intercludit. Vnde Ecclesiasticus: *Non incendas carbones peccatoris.* Et regius Propheta: *Cum consisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sū, & silui à bonis.* Nec enim sic Olympiæ porticus Hepraphonon dictus, suum

ccho

[Margin notes: 2. Reg. 6. — 1. Esdr. 4. — Sap. 5. — Heb. 11. — Similia. — Ioan. 3. — Prou. 14. — Prou. 29. — Similia. — Laer. lib. 6. Apophthegma. — Esaia 36. — Simile. — Eccl. 8. — Psalm. 38.]

echo septies replicat, sicut irrisor contumeliosus, nisi silentio comprimatur, maledictis maledicta congerit. Contemnenda igitur Impiorum hominum ludibria, nō solum quia vana sunt, sed etiam vt modus illis imponatur, paxque nostra conseruetur.

Exempla. Certè vt scientia neminem habet inimicum, nisi ignorantem; sic nec virtus, nisi vitiis indulgentē. Quū Christus de contemptu mundi & diuitiarū dissereret, *Pharisæi hæc audientes eum irridebant, quia auari erant.* Alias quoque, quum contra hypocrisim multa dixisset, & illi, *audito hoc Verbo, scandalizati essent*, dicit suis Christus: *Sinite illos; Cæci sunt, & duces cæcorum.* Rursum diserente eo de bono pastore & mercenario, ac de nouo ouili, dixerunt Iudęi: *Dæmonium habet, & insanit: quid eū auditis?* Quum Apostoli, accepto Spiritu sancto, loquerentur varijs linguis magnalia Dei, multi *irridentes, dicebant, quia musto pleni sunt isti.* Paulo coram Festo præside de Christo mediatore, & resurrectione mortuorum disputante. *Festus magna voce dixit: Insanis Paule, multa te litera ad insaniam adduxerūt.* Sed & de tota doctrina religionis Christianæ dicit Paulus. *Prædicamus Christū crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentilibus autem stultitiam.* Et iterū. *Verbum crucis pereuntibus quidē stultitia est.* Quare & ille Athenis in Areopago Christi fidem annuncians, & resurrectionem mortuorum docens à plerisq; irridetur, dicētibus: *Quid sibi vult seminiuerbius hic?* quasi dicas, nugator, garrulus. Deniq; propter superbas infidelium contumelias & irrisiones, scribens ad Romanos dixit: *Non erubesco Euangelium*, vtcunq, videlicet à permultis irrideatur. Quum Propheta à Deo missus ad Principem Iehu cū aliis magnatibus considentem veniret, eum in Regem vncturus; dicunt ei cæteri magnates à Propheta redeunti: *Quid venit insanus iste ad te?* Ita viri Dei huius mundi magnatibus insanire videntur. *Parentes & cognati Tobiæ irridebant vitam eius dicentes: Vbi est spes tua, qua eleemosynas & sepulturas faciebas?* Adeo verum est quod dixit S. Iob: *Deridetur iusti simplicitas*, sicut & ipse se dixit derisū ab amicis suis. Prorsus igitur contemnēt pii, si ab impiis deridentur, dicentes cum bono Tobia: *Nos filij sanctorū sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est* ijs, qui

(Margin: Luc. 16. Matth. 15. Ioan. 10. Act. 2. Act. 26. 1. Cor. 1. Rom. 1. Act. 17. 4. Reg. 9. Tob. 2. Iob 12. Tob. 2.)

ijs, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Ad hunc locum referri possunt, quæ de vano & temerario mundi iudicio, de contumeliis & maledictis patienter ferendis, de maleuolo impiorum iudicio, de lingua maledica & detractione, de cõuitiis proximo illatis, de hypocritica & maleuola reprehensione in variis iam Euangeliis deprompta sunt.

Dom. 3. Aduent. tex. 1. Dom. Pass. tex. 3. & 6. Dom. 3. post Pent. tex. 2. Dom. 5. post Pent. tex. 3. Dom. 16. post Pent. tex. 2.

6. *Et exiit fama hæc in vniuersam terram illam.*

LOCVS moralis de operibus & beneficiis Dei summa laude prædicandis. Christus quidem (vt est apud D. Lucam) suscitata à mortuis puella, *præcepit parentibus ne alicui diceret quod factum erat:* documentũ præbens, à nobis quidem gloriam fugiendam, vanęque laudis ostentationem omnibus modis abdicandam esse. Hic tamen apud Matthæum miraculi fama percrebuit, & Christi nomen ac laudem per vniuersam regionem illam publicauit: quo docemur, aliorum bona opera maximè autem Dei in nos beneficia accurate laudare, & quauis data occasione passim prædicare. Sic sanctus Dauid Dei beneficia & opera mirabilia, quæ maioribus suis in Ægypto, in deserto, in terra Chanaan; quæ sibi etiam affluenter contulerat, in variis Psalmis studiose commemorat, copiosè prædicat, & maximis extollit laudibus. Sed & alios ad id pietatis genus cohortatur. *Narrate,* inquit, *omnes mirabilia eius,* Et de se ipso ait: *Narrabo mirabilia tua.* Et iterum. *Narrabo nomẽ tuũ fratribus meis.* Et rursum: *Venite & audite omnes qui timetis Deũ, & narrabo quanta fecit animæ meæ.* Sic Moyses narrauit Ietro cognato suo omnia quæ fecerat Deus populo Israel. Sed & Deus Iudæis in mandatis dedit, vt narrarent mirabilia Dei, & præcepta eius filiis suis ac posteris suis. Sic Angelus Raphael ad Tobiam: *Vos autem benedicite Deum cœli, & narrate omnia mirabilia eius. Sacramentum enim Regis abscondere bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificatum est.* Paulus & Barnabas in cõcilio Apostolorum & Seniorum *narrabant quanta fecisset Deus signa & prodigia in Gentib. per eos.* Hinc & in Ecclesia Catholica sanctissima manauit consuetudo, vt passiones martyrum, & mirabilia opera eorum, tum in Eccle-

Dei opera laude prosequenda. Luc. 8.

Psal. 104. 9. 21. 65.

Exod. 18.

Deut. 9.

Tobiæ 12.

Actor. 15. Con. Carth. 4 Can. 4. Cypri. lib. 3. epist. 6.

Ecclesiis publice recitarentur, tum etiam certis ad hoc constitutis notariis in registris & scriniis Ecclesiæ publicis conseruarentur: quod Romana Ecclesia studiosissime semper obseruauit: quod suo tempore, & in sua diœcesi negligentius factum, à se correctum fuisse, scribit S. Augustinus: *Apud nos* (inquit) *hac nunc cœpit diligentia, vt libelli eorum qui beneficia percipiunt, recitentur in populo.* Cantica Moysis, & Mariæ sororis eius, Deboræ, Esaiæ, Ezechiæ, Annæ, Iudith, Tobiæ, Abacuc, Zachariæ, Simeonis, atque ipsius Beatissimæ Virginis, nihil aliud sunt, quam cantica laudum, & enarratio mirabilium Dei, quę ad eius amorem nos prouocent.

De Ciu. Dei, li. 22. c. 8.

EVANGELIVM DOMINICÆ XXIV. POST PENTECOSTEN.

VM videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto (qui legit intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga vestra in hyeme, vel in sabbatho. Erit enim tūc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna & prodigia, ita, vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire, ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vsque in Occidentem, ita erat & aduentus Filij hominis.

Matth. 24.

nis. Vbicũq; fuerit corpus, ibi congregabũtur & aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum illorũ sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum cõmouebuntur: & tũc parebit signum, Filij hominis in cœlo, & tunc plãgent omnes tribus terræ; & videbunt Filium hominis venientẽ in nubibus cœli cũ virtute multa & Maiestate. Et mittet Angelos suos cum tuba & voce magna: & congregabũt electos eius à quatuor ventis, à summis cœlorum vsq; ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolã. Cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas. Ita & vos: cùm videritis hæc omnia, scitote quia propè est in ianuis. Amen dico vobis, quia nõ præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* De bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationib. auxiliũ adfert opportunum.

2. *Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme, vel in sabbatho.* Contra frigidos & ignauos, qui persecutionis aut mortis tempore pereunt.

3. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsq; modo, neq; fiet.* De admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos.

4. *Surgent pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorẽ inducãtur, si fieri potest, etiam electi.* De fidei constantia in quauis persecutione, maxime hæreticorum & Antichristi, retinenda.

5. *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.* De Dei benignitate, quæ nos malorum ceruicibus nostris impendentium admonet.

6. *Et tunc parebit signum Filij hominis in cœlo, & tunc plãgent omnes tribus terræ.* De extremi iudicij apparatu, maxime in signo sanctæ Crucis, impiis terribili.

7. *Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute magna & maiestate.* De supremi Iudicis aduentu supremo.

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.*

Tribulatio ni auxiliũ adiungitur.

LOCVS moralis de bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationib. auxilium adfert opportunũ. Hęc enim verba Christus dixit ad consolationem & instructionem eorum, qui ex fidelibus Hierosolymis tunc atque in Iudæa essent, quando abominatio desolationis à Daniele prædicta staret in templo, id est, quãdo seditiosi Zelotæ, duce Eleazaro, templum armati occuparent, multaq; in eo indignissima ac nefanda perpetrarẽt, Gestio Romanorum duce cum suo exercitu Hierosolymam obsidẽte, vt late apud Iosephum videre licet: monet enim, vt tunc propter appropinquantem desolationem ciuitatis fugerent, vt ex verbis diui Lucæ hæc verba iuxta literam intelligenda esse manifeste patet. Ait enim apud Lucam Christus: *Cum videris circũdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quoniam appropinquauit desolatio eius.* Cestio. n. cum exercitu obsidẽte Ierusalem, sed incassum, & frustra, eo recedẽte seditiosorum creuit audacia, vt templum ipsum contra suos populares, quasi arcẽ occuparent, & Ananum summum Pontificem, inde eos cum populari manu exturbare volentem, occiderent: vnde paulo post à Tito sic obsidetur, at penitus excideretur. Sed de hoc medio tempore dicit Christus: *Tunc qui in Iudæa sunt* (vniuersam enim illam paulo post Vespasianus vastauit) *fugiant ad montes*: id est, ad terram montuosam vltra Iordanem, in ciuitate Pella, vbi Aggrippa, Iudæorum amicus, & Romanorum socius, dominabatur. In hac enim ciuitate seruati sunt, quotquot ex Iudæis seruabantur, seu iam Christianis, seu fortasse futuris. Docet ergo hic locus ad literam. Dei nostri bonitatem & prouidentiam suauiter omnia disponentem, quia sic iustos tentat, & ad tribulationes vocat, vt tamen remedia & consolationes, refugia & receptacula illis pa-ret. Sic quum bonus Iacob cum tota sua progenie numerosa, solus tunc Dei populus, in terra Chanaan fame periturus videretur, prospexit ei de Ioseph (quem periis-

De bello Iudaico, li. 2. c. 24. & lib. 4. ca. 5. & seq. Luc. 21.

Niceph. libr. 3. cap. 3. Euseb. lib. 3. cap. 5. & Epiph. lib. 3. hæres. vlt.

Exempla.

periisse putabat) qui in vniuersa Ægypto dominaretur, patremque suum, fratres, & paruulos eorum abunde pasceret. Hanc Dei bonitatem ipse Ioseph, à fratribus suis iniquissime venditus, illis exposuit. *Præmisit me* (inquit) *Deus, vt reseruemini super terram, & escas ad viuendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum; qui fecit me quasi Patrem Pharaonis, & dominum vniuersæ domus eius, ac principem in omni terra Ægypti.* Sic ipsi Iosepho, quum fratres eius Ismaelitis illum vendidissent, statim parauit Putipharem, virum nobilem, qui illum diligeret, & totam ei familiam committeret. Ionas quum in tribulationem & tempestatem incidit, parauit illi Dominus cete grande, vt illum exciperet & custodiret. Elia Iesabelem fugiente, & in speluncis se abdente, mandauit Deus coruo, qui pasceret eum. Dauidi potentiam Saulis per aliquot annos fugienti, nunquam defuerunt speluncæ, loca tuta, vires & auxilia, quibus se à potentissimo & acerrimo hoste tutaretur. Sed quod illi vni dixit prudens fœmina Abigail, de omnibus iustis afflictis verum est: *Erit anima tua custodita quasi in sacculo viuentium, apud Dominum* Deum *tuum: porro impiorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundæ.* Sicut enim corpora rotunda, quum sint figuræ sphæricæ in omni loco sedent & situm habent; sic iusto forti omne solum patria est. Deus enim manum ponit, vt sedem illi commodam faciat, iuxta illud Psalmistæ: *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Et rursum alius Propheta ait: *Dicite iusto, quoniam bene.* Siue in exilium siue in carcerem eat; siue æger, siue sanus sit; siue ab hominibus honoratus, siue despectus, dicite illi, quoniam bene cum eo agetur. *Diligentib. Deum omnia cooperantur in bonum.* Cum in Perside acerbissima esset persecutio Christianorum, in Oriente sub Imperatoribus Christianis tutissima perfugia habebant: ideo sane, vt quum fugitiuos suos à Theodosio iuniore Rex Persarum repeteret, non solum eos illi negaret Imperator Christianus, sed & bellũ ea in caussa contra Persas gereret, ac nobilissimas victorias reportaret. Cum in Oriente Imperatores hæretici Catholicos suis sedibus pellerent, in Occidente semper, quo se tuto reciperent, habebant; adeo sane, vt vnus

Genes. 45. *Genes. 37.* *Ionæ 1.* *3. Reg. 19.* *3. Reg. 10. & seqq.* *1. Reg. 25.* **Simile.** *Psalm. 36.* *Esa. 3.* *Rom. 9.* *Socrat. lib. 7. ca. 18. histor. Eccles.*

Paulus Dia. lib. 15. Symmachus Romanus Pontifex, Episcopos 220. Africa pulsos, in Sardinia suis sumptibus aleret. Quo in genere etiam illustre illud est, quod cum Hiericus II. Anglorum Rex in odium fortissimi pastoris S. Thomæ Cantuariēsis Archiepiscopi, tunc in Gallia, eo quod Regis iniquissimis legib. consensum negauerat, exultātis; vniuersam cognationem eius, etiam à paruulis vsq; ad senes, in exiliū eiecisset, omnibus reb. nudatos: *tamen, præstante Domino, omnibus sic prouisum est in breui, vt inter illos egens nullus esset, plurimi etiam facilius in exilio quam in patria degerent, ipso Archiepiscopo eos per diuersas prouincias ac personas per literas commendante, nemineque commendatos respuente.* *In Quadrilogo de vita eius, lib. 2. cap. 14.*

Matth. 10. Certe cum Christus in Euangelio suis dixerit, *Si persequuti vos fuerint de vna ciuitate, fugite in aliam:* prouidit haud dubie semper, ac prouidebit, ne vnquam aliqua ciuitas desit, ad quam fugerent. Nam & ideo subiunxit: *Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.* Quod vt de prædicatione verbi vsq; ad finem sæculi dilatanda, atq; prædicatorum persecutione intelligitur; ita de ciuitatib. refugij (illæ. n. sunt veræ ciuitates Israel, non secundum carnem, sed secūdum spiritum) intelligi debet. Certe de grauissima & vltima Ecclesiæ Dei sub Antichristo persecutione, docet nos D. Ioannes, nec tunc quidem ciuitates perfugij fidelibus defuturas. Ait enim: *Draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, &c. Et mulier fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi pascat eam diebus mille ducentis sexaginta.* *Apoc. 21.* Quod est trienniū cum dimidio persecutionis Antichristianę. Sub Caio Rom. Pont. plurimi Christiani cū Chromatio & Tiburtio viris potētibus secedebāt, persecutionem declinantes, quibus de necessariis Deus prospexit. *In Gestis eius.*

Greg. Nissen. In vita eius. Gregorius Thaumaturgus, Episcopus Neocæsariensis, cum graui oborta persecutione dira contra Christianos edicta emitterentur, populum suum in præaltum montē perduxit, vbi vsq; ad persecutionis remissionē diuina eos prouidentia aluit, & conseruauit. Idem legere licet in vita S. Lupi. Trecensis in Gallia Episcopi. Priuati Episcopi Gabalitani. Antiocho Epiphane in Iudæa sęuiente, gētilismum introducere conante, infinita Iudæorum examina (teste D. Hieronymo) cum Onia Pontifice in Ægyptum

ptum se receperunt, vbi eos Deus salua religione diu cõseruauit. Certe Danielem ex fidelium communi sententia sic interpretatur idem Doctor sapientissimus, quod Antichristus Idumæam & Moabitas, & filios Ammon, id est, Arabiam relinquet intacta, quia illuc sancti ad deserta confugient. Sane vna hodie Anglicana persecutio, iã per annos triginta sæuiens, documento esse potest, nunquã deesse montes, ad quos, qui in Iudæa sunt, fugiant; quum & in hoc Belgio, & in Gallia, & in Hispania, & in ipsa vrbe Roma Angli pro fide exules, sedes & domicilia sua, Deo prouidente, vtcunque posuerint. *Commẽt. in Dan. 11.*

2. *Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme vel in sabbatho.*

Contra ignauiam, & procrastinationem.

LOCVS moralis contra frigidos, & ignauos, qui persecutionis aut mortis tempore pereunt. Etsi enim Christus hæc verba proprie de fuga Iudæorum corporali ex ipsa Iudæa, imminẽte Ierosolymę obsidione loquutus est, monens eos, orandum, & diligenter curandũ esse, ne ad talem fugã imparati inueniãtur, vel ex incredulitate quadam, vel ex ignauia & torpore (hyemẽ enim & sabbathum prouerbialiter & parabolice Christus hic accipit, pro eo quod figuratiue significant (tamen & ad quamcunque persecutionem, afflictionem, maximeque mortem ipsam, quæ vltimum discrimen est in hac vita (sicut Hierosolymæ excidium vltimum illud fuit, à quo suos fugere Christus hic monuit) applicari illa possunt, sanctique Patres applicauerunt. Sic S. Hilarius, *Orandũ,* inquit, *ne in peccatorum frigore, aut in ocio bonorum operũ inueniamur, quia grauis vexatio incumbet.* Sic & S. Augustinus: *Orare nos iubet, ne in lætitia, vel tristitia rerum temporalium quis inueniatur in die illo.* ne vel amore habendi: vel tristitia amittendi bona temporalia teneamur. Tales enim ad fugam expediti esse nõ possunt. Sanctus Cyprianus causas commemorans, cur in graui sui temporis persecutione tã multi remanentes domi suæ, nec vel ab infideli Principe fugere, vel carcerem & tormenta manentes subire volentes, lapsi fuerint, Christum abiurantes, inter alia hæc dicit: *Dissimulanda fratres, veritas non est, nec vul-* *Can. 25. in Mat. Quæst. Euang. lib. 1. cap. 37.*

Serm. 5. de lapsis.

neris materia & caussa reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor cæcus. Nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt. Illa fuerunt remanentibus vincula; illa catenæ quibus & virtus retardata est, fides pressa, & mens vincta, & anima præclusa, vt serpenti, terram secundum Dei sententiam deuoranti, præda & cibus fierent, qui terrestribus inhærerent. Hæc ille. Qui ergo ad fugam persecutionis expeditus esse vult, in ipsa pace ad eam se comparare debet, vt in alia quadam Dominica latius deduximus.

Præparatio ad mortem necessaria.

Idem iudicium est de quauis tribulatione, qua in hac vita carere non possumus; & maxime de morte ipsa, ad quam nunquam imparati esse debemus: quæ & est iudicium cuiusq; particulare, cuius imago excidium Hierosolymitanum, de quo Christus hic loquitur, fuit. Vnde hæc Christi verba ad mortis necessariam præmeditationem S. Greg. sapienter vertit. *Nos* (inquit) *nunc sollicite cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cum iam compellimur de corpore exire. Mementote quid veritas dicat: Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbatho. Ac si aperte dicat: Videte ne tunc quæratis peccata vestra fugere, quando iam non licet ambulare. Per legis quippe mandatum ambulare longius sabbatho non licet. Hyems quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium, torpor frigoris astringit. Illud ergo tempus quo fugere non licet, modo debet cogitari dum licet.* Hæc ille. Et certe verbis proxime præcedentibus in nostro Euangelio, Christus idem insinuauit, dicens: *Væ prægnantib. & nutrientibus in illis diebus. Non enim* (ait S. Hilarius) *de fœtarum onere Dominum admonuisse credẽdum est, sed animarum peccatis repletarum ostendisse grauitatem. Illud quoque, Væ illis qui nutriẽtur, infirmitatem animarũ quæ ad cognitionem Dei, quasi lacte, educantur, ostendit. Et id circo væ ipsis erit, quia ad fugiendum graues, & ad sustinendum imperiti nec peccata effugerunt, nec cibum veri panis acceperunt.* Hæc ille. Vę igitur illis, qui instanti mortis agone, salutaris vitæ propositũ concipiunt, existimantes posse se in media hyeme indeuotionis frigidissimæ, & in summo otio atque torpore fugere a ventura Iudicis ira, fugere à peccato, fugere ex hac miseriæ valle ad portum beatæ mortis.

Hom. 12. in Euang.

Cant. 35. in Matth.

Ante

Ante oculos semper illa beati Iob sententia tenenda est. *Iob 9.*
Si repente interroget, quis respondebit ei: Repente Dominus interrogat, cum hominem in hora mortis imparatum, multisque sceleribus irretitum inuenit. Deinde vide an illud tempus ad fugam peccati, ad fugam sæculi, ad fugã cupiditatum tuarum idoneum esse possit, quando te tot malis habitibus præoccupatum, grauatum, atque deuictum horror mortis inuadet, dæmonum vexatio torquebit, conscientiæ apertus liber terribiliter accusabit, & ab altera parte vxor deflet, paruuli plangunt, familia perstrepit, amici gemunt, medici vadunt & redeunt, ingrediuntur, & egrediuntur, alia atque alia subinde medicamenta (quibus vana vitæ spes lactatur, & conuersionis necessitas retardatur) nihil profutura subministrant, corporis denique ipsius dolores, æstus, cruciatus, ipsaq; imbecillitas vsq; adeo mẽtem occupatam tenet, vt vix aliud cogitare possit, quam quod in præsenti acriter pungit. Quisquis hoc tempore peccatum deserere vult, is vere in sabbato atque in hyeme, hoc est, tempore valde difficili, fugam meditatur.

Accedit ad hæc omnia terribile Dei iudicium, qui in tali demum articulo pœnitentes plerunque iusto suo iudicio deserit, vt in aliis iam Dominicis dictum est. Sed huius nunc rei exemplum vnum aut alterum satis illustre subiiciam. Antiochus Epiphanes, Asiæ Rex, qui tot ac tanta mala Iudæis, Dei populo, intulerat, templum spoliauerat, religionem vniuersam, introducto Gentilismo, subuertere contenderat, acerbissimo tandem viscerum & internorum dolore à Deo percussus manifestamque Dei virtutem in seipso contestans, ita vt de miseri corpore vermes scaturirent, cum nec iam ipse fœtorem suum ferre posset, morti se appropinquare videns, in has pœnitentiæ voces erupit: *Iustum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Deinde, *Ierosolymam optat liberam reddere. Iudæos æquales Atheniensibus facere pollicetur, templum sanctum optimis donis ornaturum, sancta vasa multiplicaturum, pertinentes ad sacrificia sumptus de reditib. suis se præstaturũ, super hæc & Iudæum se futurũ, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.* Quid ad huius Regis pœnitẽtiam adiici posse vide-

Impœnitentes à Deo deseruntur.

2. Mach. 9.

videtur? Et tamē dicit sermo diuinus. *Orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Alterū exemplum ex D. Gregorio huc describam. *Rem* (inquit) *fratres charissimi, refero quam si attente audire vult charitas vestra ex consideratione illius vehemēter instruetur. Quidam vir nobilis in Valeria prouincia, nomine Chrisaurius, fuit vir valde idoneus, sed tam plenus vitijs quam rebus, superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in acquirēdis rebus auaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem imponere decreuisset, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora, qua iā de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer imminere, vt ad inferni claustra se raperent, cœpit tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumq́; suum, nomine Maximum (quem ipse iam monachus monachū vidi) nimijs & turbatis clamoribus vocare, Maxime curre, Maxime curre, nūquam tibi aliquid mali feci, in fidē tuā me suscipe. Turbatus mox Maximus, adfuit lugens, & perstrepēs familia conuenit. Eos autē quos ille insistētes sibi grauiter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant, sed eorū præsentiam in confusione, in tremore ac pallore illius qui trahebatur, videbant. Pauore autē tetræ eorum imaginis, huc illucq́; vertebatur in lectulo. Cumq́; cōstrictus nimis relaxari se iā posse desperaret, cœpit magnis vocib. clamare, dicens: Inducias vel vsque mane: Inducias vel vsq́; mane. Sed quum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo constat, quia pro nobis ista, non pro se viderit, vt eius visio nobis proficiat, quo adhuc diuina longanimitas patienter expectat.* Hæc ille. Quemadmodum miles, qui securitatis tempore, arma sua studuit & polita semper custodire, & ad manum parata habere, vocāte ad pugnam, vel ad inspectationem Ducis tūba, lętus & expeditus currit; qui vero secus facit, sonante tuba, serius festinat, quęritās vbi sit gladius, vbi lorica, vbi scutū, & tanquam inutilis à Principe exauctoratur: sic omnino malus Christianus, qui sanus adhuc & vegetus, non considerat opera sua, quid fecit quid nō facit, quomodo credat, quomodo ambulet, nec cogitat quia vēturus est dominus eius, vt malus & inutilis seruus exhæredetur. Qui coram iudice causam pendentem habet, non nocte, non die

Hom. 12. in Euang.

Similia.

die, non aliquo tẽporis articulo aliud cogitat, loquitur, agit, quã quomodo causa procedat & vt bonum terminũ consequatur. Tota hæc vita nobis cõceditur, vt de causa nostra cogitemus, quæ pendet *ante tribunal Christi, vbi astare oportet nos omnes.* Summa dementia est, tum primũ de causa cogitare, quando ad iudicium mors vocat. De hac re in aliis Dominicis vide plura. *2. Cor. 5.* *Dom. 20. post Pent. tex. 4. & aliis præcedentibus.*

3. ***Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet.***

LOCVS moralis de admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos. Christus enim hæc verba dixit de illa, post omnem hominum memoriam maxime admirabili, peneque incredibili Iudæorum strage & internecione per Romanos facta circa excidium vrbis Hierosolymitanæ, & totius gentis desolatione sempiterna consecuta, qualis & hodie toto passim orbe conspicitur. Hæc enim Iudæorum tribulatio talis, ac tanta fuit, qualis in illa gente (nam de illa sola adhuc loquitur) nec vnquam antea fuit, nec erit postea. Et tamen fuit hic populus longe Deo dilectissimus, & qui ab eo præ cunctis gentibus maxima acceperat beneficia. Quod totum ad nostram instructionem hoc loco breuiter expectandum est, tanquam diuinæ iustitiæ atq; vindictæ erga ingratos peccatores documentum sempiternum. Beneficia huic populo collata, ex his constare possunt, quod hunc solum ex omnibus aliis gratuito amore elegit, quod electum admirandis portentis conseruauit, quod sæpenumero delinquentem in gratiam recepit, quod diutissime terga vertentem & horrẽde peccantem sustinuit, quod amantissimis verbis suum erga eos amorem expressit, quod varios subinde Prophetas ad eorum correctionem misit, quod ex ipsis tandem nasci, & inter eos conuersari, omnemque cœlestis doctrinæ thesaurum effundere Dei filius voluit, quod postremo post omnem impietatem erga ipsum Messiam perpetratam totis adhuc quadraginta annis eorum emendationem exspectauit, & non nisi in clementissimi, atque adeo religiosissimi Ducis manus eos incidere

Vltio Dei contra ingratos.

Iudæis factæ gratiæ: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

permisit. Quæ singula paucis explicabo. Gratuitã vocationem Moyses illis his verbis expressit: *Te elegit Dominus Deus tuus, vt sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos Dominus, & custodiuit testamentum quod iurauit patribus vestris.* Et rursum alio in loco: *En, Domini Dei tui cælum est, & cælum cæli, terra, & omnia quæ in ea sunt, & tamen patribus tuis conglutinatus est dominus, & amauit eos, elegitq; semen eorum post eos, id est, vos de cunctis gentibus.* Hæc fuit gratuita electio. Portenta admirãda arctissimæ dilectionis signa innumera fuerunt. Tota terra Chanaan fame extrema laborante, prospexit eis de fratre Ioseph, qui dominaretur in Ægypto, quo solo in loco triticum inueniebatur. In Ægypto oppressos, vt ab illa seruitute eos liberaret in manu forti, & brachio extento, vastauit vniuersam terram Ægypti, & decem plagis percussit, quarum vltima erat, vt omnia eorum primogenita occideret: postea per mare rubrum sicco pede deduxit, Pharaone cum toto exercitu subuerso. In ipso deserto præcessit eos per diem in columna nubis, per noctem in columna ignis, & castrorum locum ipse metabat. Pluit illis manna de cœlo, eduxit aquam de petra, nobilissimas victorias dedit. In terram demum promissionis fluentem lacte & melle eiecto populo potentissimo, vt introduceret, perpetem Iordanis meatum in fontem retorsit, muros Iericho ipse diruit, missis de cœlo grandinis lapidibus pro eis dimicauit, solem in medio cœli stare fecit immotum, vt duci victoriam concederet amplissimam. Illud denique longe maximum & nullo satis sermone prædicandum beneficium fuit, quod cæteras gentes dimittens Deus ire vias suas, & in corrupto peneque extincto naturæ lumine volutari, huic soli populo legem suo digito scriptã dedit, *vt omnis qui faceret eam, viueret in ea*, vita vtique sempiterna, quod cæremonias, sacrificia, veriqueDei cognitionem tradidit. De hoc amplissimo beneficio sic ad eos Moyses: *Quæ est gẽs tam inclyta, quæ habeat cæremonias, iustaque iudicia, & vniuersam legem; quam ego proponam hodie coram oculis vestris? Non enim fecit taliter* omni

Deut. 7. 1.

Deut. 10.

2.

In Exod. & Iosue, per totum.

Deut. 4.

omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, ait David: *Et quae est natio tam grandis, quae habeat deos suos ita appropinquantes sibi, sicut adest Deus noster cunctis obsecrationibus nostris? Haec est enim vestra sapientia & intellectus coram populis, vt audientes vniuersi praecepta haec, dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna.* His verbis magnifice & merito Moyses hoc amplissimum huius populi beneficiũ exornauit. Sed & de aliis supra commemoratis beneficiis diuinissime dixit: *Circumduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expãdit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis.* Nihil significantius dici potuit. Iam vero quoties delinquentem, in gratiam tamen pœnitẽtem recepit, vix breuiter explicari potest. Primum in ipso deserto, fabricato vitulo aureo, & turpissime clamante populo, *Hi sunt Dii tui Israel*, &c. intercedente Moyse, pepercit eis Deus. Deinde toties cõtra Deum & Moysen murmurantem, per totos quadraginta annos Deum tentantem & prouocantem, non deseruit tamen, sed in promissam terram introduxit. Introductos per fortissimum Ducem Iosue, & post eius mortem cito ad cultum idolorum relapsos, tradidit Deus in manus Regis Mesopotamiae: sed post annos octo per Othonielem eos liberauit. Secundo relabentes occupat, & opprimit Eglon Rex Moab annis 18. Liberantur secundo per Aod, qui transfixit Eglon. Tertio peccantes Iabin per Chanaan sub iugo mittit annis viginti, donec per Deboram & Baiach eos Deus liberauit. Quarto idololatrantes Madianitae vastant annis septem & per Gedeon in integrum restituuntur. Adhuc peccantes à Philistaeis & filiis Ammon affliguntur annis octodecim & per Iephte liberantur. Redeuntes ad idololatriam Philistaeis subiiciuntur annis 40. vsque ad Sampsonem, qui eos in libertatem asseruit. Deinceps Sacerdotum iudicio subditi, non ita multo post grauiter Deum offendunt, Regem postulantes. Dixit enim Samueli, qui vltimus sacerdos iudicauit Israel: *Non te spreuerũt, sed me, ne regnem super eos: iuxta omnia opera sua, quae fecerunt à die qua eduxi eos de terra Aegypti vsque ad diem hãc, sicut dereliquerũt me, & seruierunt diis alienis, sic faciunt etiã tibi.*

Psal. 147.
Deut. 32.
3. Iudaei relapsi quoties recõciliati.
Iudic. 3.
Cap. 4.
Cap. 6.
Cap. 11.
Cap. 13.
1. Reg. 8.

Et ita-

Et tamen audiuit Deus vocem eorum, & dedit illis Reges, qui postea in maxima gloria regnauerunt. Nihilominus sub tribus tantum primis Regibus in Dei cultu persistentes, sub quarto Roboam filio Salomonis, decem tribus sub Ieroboa nouos sibi deos fabricant; & in sua idololatria ita perstiterunt, vt, etsi per Eliam & Elisæum aliosque Prophetas, per Baasa & Iehu ex noua stirpe Reges, ad veri Dei cultum illæ decem tribus subinde reuocarentur, ad saniorem tamen mentem redire noluerint: vnde in Assyrios decem illæ tribus sub Osee vltimo Rege Israel, translatæ sunt. Lege lib. 4. Regum, cap. 17.

4. Iudæi ad pœnitentiã expectari.

Sed nec duæ reliquæ tribus fratrũ adhuc exemplo caruerũt. Quare hic, quod quarto loco diximus, elucescit. Decem enim tribus à Regno Ieroboæ vsque ad regnum Osee perpetuo per annos 240. idolis seruiẽtes tolerauit, sustinuit, & ad pœnitentiam expectauit clementissimus Deus, *& testificatus est per manum omnium Prophetarum & videntium dicens: Reuertimini à viis vestris pessimis, & custodite præcepta mea*, &c. *sicut misi ad vos in manu seruorum meorum Prophetarum: qui non audierũt, sed indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem patrum suorũ, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.* Istis tandẽ abiectis, reliquas duas tribus, adhuc annis plurimis subinde ad idola similiter colenda relabentes, similiter, imo magis tolerauit, nobilissimis prophetis Esaia, Ieremia, Ezechiele, & aliis ad eos missis. De hac illorũ intolerabili duritie & peruicacia sic per suos Prophetas cõqueritur Deus: *Filios enutriui, & exaltaui; ipsi autẽ spreuerũt me. Omne caput lãguidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vsq; ad verticẽ capitis non est in eo sanitas. Bos cõgnouit possessorẽ suum, & asinus præsepe domini sui: populus autem meus me nõ cognouit.* Et iterum: *Quid debui facere vineæ meæ, & non feci? Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas.* Sed adhuc flebilius & acerbius apud Ieremiã: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatẽ, & vani facti sunt? Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiuscemodi. Si mutauit gẽs deos suos, & certe ipsi nõ sunt dij. Populus vero meus mutauit gloriam suã in idolum.* Lege sequentia. Et paulo post: *Nunquid vidisti*

4. Reg. 17. *Esaiæ 1.* *Esaiæ 5.* *Ierem. 2.* *Ierem. 3.*

quæ fecit auersatrix Israel? Abiit sibimet super omnem montē excelsum, & sub omni ligno frondoso, & prauaricata est ibi. Et dixi quum fecisset hæc omnia; Ad me reuertere, & non est reuersa. Et vidit prauaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod mœchata esset auersatrix Israel, dimisissem eā, & dedissem ei libellum repudij, & nō timuit prauaricatrix Iuda soror eius, sed abiit, & fornicata est etiā ipsa, & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mœchata est cū lapide & ligno. Et paulo post clamat per Prophetam. *Cōuertimini filiæ reuertentes, quia ego vir vester, & assumam vos,* & post multa huiusmodi, subiungit: *Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, ait Dominus.* Eandem Dei sustinentiam, populiq; durissimi extremam ingratitudinem multis verbis describit Ezechiel sub figura duarum sororum Ollę & Oolibę. Rursum per aliū Cap. 23. Prophetam: *Tota die expandi manus meas ad populum incredulum, qui graditur in via nō bona post cogitationes suas;* Esaia 65. Sic Deus hūc populum vsq; ad tædiū sustinuit. Vnde alicubi dicit: *Laboraui sustinens* & iterum: *Veruntamē seruire me fecisti in peccatis tuis, prabuisti mihi laborem in peccatis tuis.* Esa. 1. Esa. 43. Parum tamē hoc totum erat. A captiuitate Babylonica reuocauit: templum instaurauit: nouos duces ac Pontifices dedit, sub quibus diu floruerunt. Christus tādem ad ipsos ex ipsis venit. Docet in parabolis, quā mali essent Agricolæ, qui, occisis seruis Domini sui etiā filium ipsum ad eos missum occiderūt. Clamat disertis verbis: *Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas qui mittūtur ad te, quoties volui te congregare, sicut congregat gallina pullos suos sub alis suis, & noluisti:* Matth. 23. Rursum, *flet super ciuitatem,* dicens: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscōdita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabūt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & nō relinquetur lapis super lapidem: eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Luc. 19. Postremo & in hoc Euangelio prædicit, quanta illis mala impendent. Quantum ergo & quamdiu hunc populum terga semper vertentem Deus sustinuerit, ex his quę dicta sunt, aliquatenus constare potest.

5\. Verbis autem quam amantissimis suum erga eos amorem contestatus fuerit, ista declarāt. In Scripturis eos Iudæos vt

Deus amauerit.

Exod.19. *Deut.32.* *Esaia 5.*

vocat populum suum: *Popule meus, popule meus, quid feci tibi?* peculium & partem suam. *Eritis*, inquit, *in peculium mihi de cunctis populis.* Et Moyses de illis: *Pars autē Domini populus eius, iacob funiculus hæreditatis eius.* Vocat vineā suam, & germen delectabile. *Vinea domini exercituum domus Israel est: & vir Iuda germē eius delectabile.* Vocat Filium, eumq; primogenitum. Sic enim ad Pharaonē Moyses loqui iubetur

Exodi 4. *Ierem.2.* *1.Reg.2.*

Filius meus primogenitus Israel, Dimitte filiū meū vt seruiat mihi. Et Ieremias dicit: *Nūquid seruus est Israel, aut vernaculus?* Imo ad Dauidem Deus dicit: *Ego ero ei in patrem & ille erit mihi in filium.* Quid, quod etiam honorabilem filium, & tenerrime dilectum vocat? Sic enim apud Esaiam loquitur

Esaia 43. *Esaia 49.* *Ierem.12.*

Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus, ego dilexi te. Sed & plus quam paterna dilectione se eos prosequi profitetur: Ait enim: *Nunquid potest obliuisci mulier infantē suum, vt nō misereatur filio veteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamē nō obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te.* Sed quale istud est, quod hunc populum ipsam animam suam dilectam vocat? Sic enim apud Ieremiam loquitur. *Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, dedi dilectam animam meam in manum inimicorū eius.* Hæc Deus de futura Iudæorū captiuitate loquens. Nihil huic amori addi potest. Reliqua de Prophetis ad hunc populum subinde missis, de Filio Dei ad ipsos tandem veniente Christo redemptore nostro, de quadraginta annorum expectatione ante extremum excidium, partim ex præcedentibus patent, partim ex se: Sub Tito enim, & Vespasiano patre imperantibus, anno Christi septuagesimo tertio capta & direpta & vastata penitus Hierosolyma fuit. In qua tamen vastatione illud diuinę clementię erga hunc populum nō obscurum adhuc argumentum fuit, quod sub Tito clementissimo & religioso Imperatore obsessa vrbs fuit. Ille enim & ad se ex vrbe fugientes benignissime excepit; ita vt ex populo seruarentur plus quam quadraginta millia, &, ne vrbs diriperetur, multis orationibus & legationibus apud obsessos egit, ac demum, ne templum exureretur, omnia media tentauit, ac postremo, vastatione facta, reliquos toto orbe Iudæos in pace viuere, & antiquis priuilegiis vti frui permisit, vt apud Antiochiam à tota ciui-

Iosephus de bello Iudaic. l.6 ca.11.lib. 7 c.4. & 10. & 13 & 15. & 24.

tate multum, sed frustra sollicitat⁹, fecit. Quæ omnia vide apud Ioseph. Et sic quidem hunc populũ Deus dilexit: Hęc illi beneficia cõtulit, de quibus adhuc lege Eze. c. 16.

Sic tamen dilectos, toties in gratiã receptos, tot beneficiis auctos, in sua semper impietate persistẽtes, acerrime Deus castigat. Ac primum quidem hoc ita futurum à principio per Moysen prędixit: *Ignis accensus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima, deuorabitq; terram cum germine suo, & montium fundamẽta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Foris vastabit gladius, & intus pauor iuuenẽ simul ac virginem, lactantẽ cum homine sene. Et dixi, Vbinã sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriã eorum.* Expende hæc singula. Videbis tot fulmina quot verba. Atque in captiuitate quidem decem tribuum, hæc omnia ex magna parte cõpleta sunt, sic attestante Scriptura: *Quamobrem iratus vehementer Dominus Israeli, abstulit eos à conspectu suo. Proiecitq; Dominus omne semen Israel, & afflixit eos, & tradidit eos in manus diripientium, donec proijceret eos à facie sua.* Multo autem adhuc acerbius ad reliquas duas tribus loquitur, primum per Ierem. *Eiice illos à facie mea, & egrediãtur. Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Qui ad gladium, ad gladium, qui ad famẽ, ad famem; & qui ad captiuitatẽ, ad captiuitatem. Et visitabo super eos quatuor species: gladiũ ad occisionem, canis ac lacerandum, volatilia cæli & bestias terræ ad deuorandũ & dissipandum, & dabo eos in feruorem,* hoc est, in feruentem diuexationem *vniuersis regnis terræ.* Deinde per Ezechielẽ semel atq; iterũ: *In via sororis tuæ ambulasti & dabo calicem eius in manu tua. Calicem sororis tuæ bibes latum & profundum: eris in derisum, & in subsannationẽ quæ est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ. Et bibes illũ, & epotabis vsq; ad feces, & fragmenta eius deuorabis, vbera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus.* Hæc ille, verbis, opinor, satis significantibus. Nempe ita tandẽ, vt alia loquitur Scriptura. *Ascendit furor Domini in populum eius, & nulla est curatio.* Quod volens per Ieremiam Prophetam significantissime, quasiq; ad oculũ demonstrare Deus, sic ad illũ loquitur: *Vade & posside tibi lumbare lineũ, & pone illud super lumbos tuos, & in aquam*

Iudæorum castigatio.

Deut. 32.

4. *Reg.* 19.

Ierem. 15.

Ezech. 23.

2. *Paral.* 30.

Ierem. 13.

in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini, & posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secūdo dicens: Tolle lumbare quod possedisti quod est circa lūbos tuos, & surgēs vade ad Euphraten: & abscōde ibi illud in foramine petra. Et abij, & abscōdi illud in Euphrate, sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphratē, & tolle inde lūbare, quod praecepi tibi vt absconderes illud ibi. Et abij ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco vbi absconderā illud: & ecce computruerat lumbare, ita vt nulli vsui aptum esset. Et factum est verbū Domini ad me, dicēs: Sic putrescere faciam superbiam Iuda & superbiam Ierusalem multam; populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui, abieruntq; post Deos alienos, vt seruirent eis, & adorarent eos: & erunt sicut lumbare istud, quod nulli vsui aptum est. Sicut enim adhaeret lumbare ad lumbos viri; sic agglutinaui mihi omnem domum Israel, & omnem domum Iuda, vt essent mihi in populum, & in nomē, & in laudem, & in gloriam, & non audierūt. Hæc ibi. Docent hæc verba, quanto populus iste Deo, erat per gratiā coniunctio, tanto acerbius à Deo percussum fuisse propter incredibilem ingratitudinem.

Iudæorum clades.

Hæc autem omnia à Prophetis prædicta, vt partim in captiuitate illa Babylonica completa fuere, ita multo magis Iudæorum crescente contra Christum ipsum, eius doctrinam atque personam, varia impietate, incredulitate, inuidia, blasphemia, falsa demum accusatione & condemnatione atque in manus Gentium traditione; sic contriti & afflicti, & internecioni dati sunt, vt tanquā lūbare putridum nulli amplius essent vsui, nullam Rempubli. gerere aut administrare, nullum templum, nulla sacrificia habere toto orbe potuerint: illa demum adueniente tribulatione, qualis antea nunquam fuerat, & desolatione extrema. Nam post varias clades à Romanis Ducibus per totam Iudæam acceptas, à Cæstio, ab Albino, à Vespasiano, multisque interemptis millibus, tādem à Tito Imperatore obsessa Hierosolyma fuit ipso Paschali tempore, *quum velut in carcerem* (ait Iosephus) *tota gens fato conclusa est.* Colligit autem Iosephus ex hostiis in illo festo immolatis, fuisse in ciuitate *vicies cētena*

De bello Iudaico, lib. 7. cap. 17.

ac septuaginta millia hominum, omnes sanctos & puros absque iniquitate, qui sacrificia participare non poterant. Ex hoc toto numero recenset Iosephus *captiuorum quidem qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millia, mor-* 1.
tuorum verò per omne tempus obsidionis vndecies cētena mil- Ibid. c. 7. &
lia. Ad tantam stragem accessit varia & inaudita calami- 8.
tas. Ciuitas seditiosis & factiosis hominibus plena, *quorū* 2.
gladius multò plures quàm hostilis absumpsit: fames post Cap. 16.
hominum memoriam maxima, adeò vt matres suos libe- 3.
ros manducauerint: capta ciuitate, *inuenta sunt integra* 4.
mortuorum familia, & plena mortuis tecta, quos fames con- 5.
fecerat. Romani milites interficiendo defatigabantur. Tan- 6.
dem ex multitudine superstite, *latrones & seditiosi occi-* 7.
duntur. Iuuenes lecti procero atque formoso corpore triumpho 8.
seruantur: ex residua multitudine septem & decem maiores annis vincti ad Ægyptum mittuntur, operib. deputandi. Plu- 9.
rimos per prouincias Titus distribuit, in spectaculū ferro & 10.
bestiis consumendos. Qui infra decimū & septimū ætatis an- 11.
nū agerent, venditi sunt. Iisdem autem diebus, quibus ita secernebantur, mortui sunt fame viginti duo millia. His autē Lib. 6. c. 15.
omnibus accessit vix vnquā lecta calamitas. Ex transfugis in castra Romanorū, quam plurimi scissis ventribus, auri scrutandi causa à militibus occidūtur. *Et hac ego clade* (ait Iosephus) *nullam credo sæuiorem contigisse Iudæis. Vna denique nocte duorū millium patefacta sunt viscera.* Quid quod eodem ferè tempore, quasi totus orbis in Iudæorū necem conspirasset, variis quoque in locis extra Iudæam quasi pecora occiduntur. *Nam,* vt est apud Egesippum, *Cæsare* De excid.
enses repentino quodam impetu viginti millia Iudæorum de- vrbis Hiero-
leuerunt, omnes fugarunt, vt totam vrbem exinanirent. Idem sol. lib. 5. c.
per totam Syriam, maximè Scythopoli factum est. Damasce- 53.
ni, nulla existente causa, octo millia Iudæorū strauerūt: Ascalonitæ duo millia quingentos. In vrbe Ptolemaide, cæsa duo millia. In Alexandriam inductus exercitus Romanus, sexaginta Iudæorum millia intra vrbem fudit. Hęc ibi. Adeò verum fuit, quod Veritas hic dixit: *Erit tunc talis tribulatio* (Iudæis scilicet) *qualis antea nunquam fuit, neque fiet.*

Iudæorum excidiū vltio diuina.

Porrò ex sola Dei virtute ac potentia hanc tantæ vrbis direptionem Romanis cessisse, tùm Iosephus ostendit, Iudæus ipse, tùm victor Romanus falsus est. *Parte*

enim aliqua muri ciuitatis subruta, statim propugnatores eius diffugerunt, & timor tyrannos necessitate maior inuasit. Vnde & maximè quis virtutem Dei perspexerit contra iniustos. Hæc Iosephus. *Titus verò capta ciuitate intrò ingressus, ciuitatis munitiones, ac turriũ cautes miratus est, quas tyrãni per dementiã deseruerant. Cõspecta siquidẽ earum solida altitudine, itemq; magnitudine, subtiliq; lapidum cõpagine singulorum quantumcunq; paterent, vel quantum erigerentur, Deo, inquit, planè adiuuante, pugnauimus, & Deus erat, qui detraxit ab istis munimentis Iudaos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machina ad istas valerent.* Hæc Titus Imperator Romanus. Sed & ipsi Romanorum exercitui Deũ aquas miraculo suppeditasse, author est Iosephus. Sic enim in oratione de muro habita, Iudęos obsessos alloquitur: *Tito nunc fontes vberiores profluunt, qui vobis aruerant. Nã ante eius aduentũ scitis & Siloë, & omnes extra ciuitatẽ fontes adeo defecisse, vt ad vtrunq; aqua mercaretur; nunc autem ita hostibus nostris largi sunt, vt non modò ipsis & iumentis eorum, sed etiam hortis sufficiant.* Hæc fuit ergo populi Iudaici, populi olim ita Deo grati, totq; beneficiis cumulati propter impietatem & ingratitudinem acerbissima, sed iustissima vindicta, diuinitus inflicta.

Lib.7. ca.16.

Lib.6. c. 11.

Hæc omnia ad correptionem nostram facta sunt. *Propterea* (ait Apostolus) *abundantius oportet nos ea obseruare, quæ audiuimus, ne fortè pereffluamus. Si.n. qui per Angelos dictus est sermo,* (in veteri videlicet tradenda Lege, & pacto constituẽdo) *factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* Qui videlicet tanto Iudæis maiora à Deo beneficia accepimus, *in quanto melioribus repromissionibus testamentum nouum,* cuius nos filii sumus, *sancitum est,* quam illud vetus. *Si naturalibus ramis non pepercit,* multo minus nobis, qui oleastro inserti sumus, similiter præuaricantib parcet. *Ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum* (ait Deus) *ego incipio affligere, & vos eritis immunes? Non eritis immunes, ait Dominus.* Et iterum: *Ecce quib. non erat iudiciũ, vt calicem biberent, bibentes bibent; & tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes.* Hæc singuli sibi dicta putent, vt quorum ingratitudinem, & impietatem imitan-

Heb.2.

Heb.9.

Rom.11.

Ierem.25.

tantur, eorum exitus perhorrescant.

4\. *Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia; ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.*

LOCVS moralis, de fidei constantia in quauis persecutione, maximè hæreticorum & Antichristi, retinenda. Deceptio enim per hæreticos, & Antichristum, cuius illi præcursores sunt, tanta erit in huiusmodi signis & portentis, vt robustissimi de fide periclitentur, nisi, quod hic prædictum est, cauerint. Maximè quia tales *ante secundum aduentum Christi* (ait D. Chrys.) *erunt multo priorib. amariores*: sicut & hodie cernimus. Tot. n. ac tales horum temporum hæreses sunt, vt Antichristo proximæ meritò videri debeāt: quod & in oratione quadam de hoc argumento demonstrare conati sumus. Signa autem & prodigia, quæ dabunt pseudoprophetæ, vt maiorem electis tentationem inferant, sunt quidem ex parte opera miraculosa, de quibus Apostol. dicit, ipsum Antichristum venturum, *secundum operationem satanæ, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus*: vel sanè quia non vera, sed falsa erunt miracula, & potius miranda quam miracula, ac nil nisi præstigiæ atq; oculorum deceptiones, vel quia, etsi vera sint prodigia, quoad actus supernaturales, non nisi mendacia tamen erunt, quia non nisi mendacio seruient. Certè ad maiorem fidelium probationem (*ideo .n. hæreses sunt, vt, qui probati sunt, manifesti fiant*) etiam vera miracula non solum Antichristus ipse, eiusq; proximi præcursores, sed quilibet hæretici, non secus quam Magi Deo permittente operari poterunt. Quod super hæc Euangelii verba docet August. *Admonet*, inquit, *hic Dominus, vt intelligamus quadam miracula etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non possunt, nec tamen ideo potioris loci apud Deum putandi sunt. Non enim acceptiores erant Deo quàm populus Israel, magi Ægyptiorum, quia non poterat ille populus facere, quod illi faciebāt, quamuis Moyses in virtute Dei maiora potuerit. Sed ideò non omnib. sanctis ista attribuūtur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi existimātes in talib. factis maiora dona, quam in operib. iustitia, quib. vita æterna cōparatur. Cū ergo talia faciūt magi, qualia*

Fides in quauis persecutione retinenda.

Hom. 7. 77. in Matth.

In Ora. quod lib. 4. Præsen. hæres. proximas esse Antichristo.

2. Thess. 2.

1. Cor. 11.

Lib. 83. quæst. q. 79.

Hæreticorum miracula.

nunquam faciunt sancti; diuerso fine, & diuerso iure fiunt. Illi enim faciunt quærentes gloriam suam, isti quærentes gloriam Dei: & illi faciunt per quædam potestatib. (sic dæmones vocat) *concessa in ordine suo quasi priuata commercia vel beneficia (dæmonibus enim diuina lege sapè conceditur, vt eis, quos sibi secundum eorum merita subiugauerint, priuato illo iure etiam miraculorum aliquid præstent) isti aũt publica administratione, iussu eius, cui cuncta creatura subiecta est. Aliter enim cogitur possessor equum dare militi, aliter eum tradit emptori, vel cuilibet donat aut commodat. Et quemadmodum plerique mali milites, quos imperialis disciplina condemnat, signis imperatoris sui nonnullos possessores territant, & ab eis aliquid, quod publicè non iubetur, extorquent: ita nonnunquam mali Christiani, vel schismatici, vel hæretici, per nomen Christi, aut verba, aut Sacramenta Christiana exigunt aliquid à potestatibus, quibus honori Christi cedere indictum est. Cum autem malis iubentibus cedunt voluntate, ad seducendos homines cedunt, quorum errore lætãtur. Quapropter aliter magi faciunt miracula, aliter boni Christiani; aliter mali Christiani. Magi per priuatos contractus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Nec mirum est, quod hæc signa valent* (apud malos Christianos, schismaticos, hæreticos) *Cum ab eis adhibentur, quando etiam cum vsurpantur, ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam* Christi *militiam nõ dederunt, propter honorem tamen excellentissimi Imperatoris valent. Ex quib. fuit ille, de quo discipuli Domino nuntiauerũt, quod in nomine eius eijceret dæmonia; quamuis cum eis eum non sequeretur.* Hæc hactenus Augustinus, dilucidè explicans, quomodo Magi, mali & boni Christiani miracula faciant. Dant signa & prodigia pseudoprophetæ per operationem diaboli (permittẽte Deo) cui diabolo se per superbiã & errorem subdiderunt; vel quia in hac parte diabolus illis gratificari, & in errore magis cõfirmare ad pœnam peccati permittitur; vel quia ipso nomine Iesu Christi & Sacramentis eius (quãuis à transfuga sui ducis charactere adhuc tenente administrãtur) cogitur interdũ id præstare diabolus. Sic & in historia Ecclesiastica Nouatianorum miracula & apud Petrũ Damianum Simoniacos Episcopos miracula in Christi nomine fecisse legimus.

Similia.

Luc. 9.

Sozom. libr. 8. c. 24.

Epi. 15. c. 7.

Dona-

Donatistæ quoque sua miracula iactitabant, quib. sic respondet S. Aug. *Nemo dicat, Hoc ideo verum est, quia illa & illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius; aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum orant, & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingũt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilãs vidit, aut tale visum dormiẽs somniauit. Remoueantur ista vel figmenta mendaciũ hominũ, vel portẽta fallacium spirituum. Aut.n. non sunt vera, quæ dicũtur; aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cauere debemus: quod, cũ dixisset Dominus, quosdam futuros esse fallaces, qui nõnulla signa faciendo, ẽt electos, si fieri posset, fallerent; adiecit, vehementer cõmendans, & ait: Ecce prædixi vobis. Vnde & Apostolus admonet: Spiritus aũt manifestè dicit, quia in nouissimis tẽporibus recedent quidam à fide, intendentes spiritib. seductorib. & doctrinis dæmoniorum. Porrò si aliquis in hæreticorũ memoriis orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderij sui recipit siue malũ, siue bonum. Et multi Deo irato exaudiuntur, de qualib. Apostolus dicit: Tradidit illos Deus in desideria cordis ipsorum. Nõne legimus ab ipso Domino Deo nõnullos exauditos in excelsis montium Iudææ? quæ tamen excelsa ita displicebant Deo, vt Reges, qui ea non euerterent, culparẽtur, & qui euerterẽt, laudarentur: Vnde intelligitur, magis valere potẽtis affectum, quã petitionis locum. Audiant etiam quæ narrent pagani de diis suis & templis mirabiliter vel facta, vel visa: & tamen dij Gentiũ dæmonia; Dominus aũt cælos fecit. Exaudiuntur ergo multi; & multis modis, nõ solum Christiani Catholici, sed & pagani, & hæretici, & Iudæi varijs errorib. & superstitionib. dediti. Exaudiũtur autẽ vel à spiritib. seductorib. (qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur, Deo sublimiter iudicãte, quid cuiq; tribuendũ sit) vel ab ipso Deo, aut ad pœnam malitiæ, aut ad solatium miseriæ, aut admonitionem quærendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salutem ac vitam æternã nemo perueniet, nisi qui habet caput Christũ. Habere autẽ caput Christũ nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia.* Et paulò post: *Quæcunq; miracula in Catholica fiunt, ideo sunt approbãda, quia in Catholica fiũt: non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiũt.* Monet igitur Christus hoc in loco, & vehemẽter monet, ne ad signa & prodigia pseudoprophetarum animum

De vnitate Ecclesiæ c.16.

Matth. 24.

1. Tim. 6.

Rom. 1.

attendamus, sed in vna sola Catholica Ecclesia nos ipsos contineamus. Ideo adiecit, vt à partibus nos reuocaret: *Si quis dixerit: Hic est Christus, aut illic, aut in deserto, aut in penetralibus, nolite exire* (ab vnitate) *nolite credere* partiali falsitati: vt latius in altero Promptuario Catholico hæc Christi verba tractauimus. Quod de paganorum miraculis dixit Augustinus, vbi & multa commemorat; id de pseudoprophetarum & hæreticorum signis atque prodigiis dicendum est: *Piorum miracula vel maiora, certiora, clariora esse, vel ratione finis, quo discernuntur, incomparabiliter excellere.* Solebat Lutherus dicere, quia miracula edere non poterat, quum sæpius frustra tentaret; vt & Caluinus in suo Matthæo, Geneuæ verè mortuo, quum suscitandus pro mortuo viuus supponeretur, maximum suæ religionis atque doctrinæ miraculum esse, quod tot sectatores tam breui tempore haberet. Cui & sapienter & festiuè respondit Thomas Morus: *Ad propositam vita libidinosa licentiam populum ruere, id habet tantam miraculi speciem, quam saxa deorsum cadere.* Cui non absimile est, quod Castillæ meretrici Socrates respondit. Iactitante enim illa ac dicente, Tu neminem ex amatoribus meis à me potes abalienare; ego quum libitum est, tuos auditores omnes à te voco, respondit Socrates, Mirum hoc non est: tu siquidem ad decliuem voluptatis tramitem omnes rapis, ego ad arduum virtutis callem cogo. Sed talia miracula pleriq; omnes hæretici fecerunt. Arrius maximè, Manes, Nestorius, & Eutyches, quorum sectæ & latissimè sparsæ sunt & aliquot sæculis durauerunt, vt alio in loco ostendimus. Sed si aliqua fortè veri nominis miracula hæretici hodie proferre potuerunt ab ipsis facta, fugiendi nihilominus sunt seductores, propter ea, quæ iam dicta sunt: imo eo magis fugiendi; quo maior in eis conspicitur Satanæ operatio. De Ecclesiæ Catholicæ, & fidei orthodoxæ vnitate tenenda, in altero Promptuario latè diximus, quæ in hunc locum salubriter conferri possunt.

De ciui. Dei, lib. 10. c. 16. Staphylus à Polo priori. In Epist. aduersus Pom. Ælia. lib 13. Var. hist. Prin. fide li. 13. c. Dom. 2. post Pascha & Do. 24. post Pent. & Fer. 3. Pasch.

5. ***Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.***

LOcvs moralis de Dei benignitate, qua nos malorũ ceruicibus nostris impudentium admonet. Hæc enim omnia hic commemorata, *sunt* (vt D. Lucas scribit) *signa in sole, & luna, & stellis*: quibus adiiciuntur: *& in terris pressura gentium; præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & exspectatione superuenientes vniuerso orbi.* In his ergo terribilib. signis extremum iudicium proximè præcedentibus admonet benignè clementissimus Dominus futuros tunc peccatores, vt facta vitæ emendatione, mala imminentia ceruicibus suis depellant. Solennis Deo est hæc benignitas, & clementia, Peccatores multis signis admonet, vt peccare desinant. Tonitru præcedit fulmen, sed nos prius fulmen, quàm tonitru videmus. Prius nobis tonitrua mittit, ac si dicat: Caue, ne te fulmen interimat. Nos tamen vt negligentes prius à fulmine diuinæ iustitiæ ferimur, quam eius sentiamus exhortationes Priusquam Deus mundũ aquis diluuii destrueret, prædicauit Noe Gentibus, vt ad Deum conuerterentur, pœnitentiam agentes. Hæc fuit diuina misericordia, quæ homines tamen in peccatis obduratos nihil flectit. Comedentes & bibentes diluuium oppressit, Loth Sodomitis incendium illius ciuitatis nuntiauit. Sed ipsis videbatur quasi ludens loqui. Vides Dei misericordiam, & hominum pertinaciam. Priusquam Pharao cum toto suo exercitu in aquis periret, multis à Deo signis per Moysen admonitus fuit. Hanc Dei misericordiam Vates Regius prædicauit: *Dedisti*, inquit, *metuentibus significationem, vt fugiant à facie arcus.* Ac venator quidem non minatur leporem, nec terret: sed potius expectat, donec quiescat, vt sic cum sagitta transfigat. Deus verò arcum manu tenens (*Arcum enim suum tetendit, & gladium suum vibrauit*) clamat, comminatur, priusquam feriat, quia *non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat.* De hac Dei bonitate sic diuus Leo Papa: *Cum ideo denunciata sit seueritas, vt misericordia quæreretur, in diebus præsentibus cum misericordia est largitate viuendum: vt homini post periculosam negligentiam ad pietatis opera reuertẽti, possibile sit, ab hac sententia liberari. Hoc.n. agit potẽtia Iudicis, hoc gratia Seruatoris, vt relinquat*

Malorum admonet Deus.

Luc. 22.

Simile.

Genes. 6.

Genes. 10.

Exod. 4. & seqq.

Dissimile.

Serm. 4. de collectis & eleemosynis.

impius vias suas, & iniquitatis suæ consuetudine peccator abscedat. Hæc ergo signa licet in se terrorem adferant, tamen ex Dei misericordia ad fructum & salutem nostram destinantur. Hac de re in prima Dominica Aduentus plura diximus, ne imparati ad iudicium essemus.

Certè quem tanta & talia signa, tanto terrore plena, non mouent, extra omnem salutis spem & viam se esse liquidò demonstrat. Solent medici in grauiorib. morbis septimum quemq; diem diligenter obseruare, quem illi criticum appellãt, in quo aiunt naturam ipsam ad vim morbi repellẽdam acrius incitari. Quo fit, vt si eo die, quo aliquam spem salutis concipere poterant, æger nihil melius valeat, periculosissimè illum ægrotare dicant. Quos ergo tam terribilia extremi iudicii signa non visa modo, sed etiam audita & intellecta non mouent, vt eius pœnã atq; sententiam euitent, illos grauissimo, peneq; incurabili peccati morbo laborare dubitari non põt. Apposite hac de re & sapienter D. Grego. *Fluctus cum tumentes desuper imminent, cumq; eam, quam deferunt, mortem minantur, nulla tunc nauigantibus rerum cura temporalium, nulla carnis delectatio ad mentem reducitur: ea ipsa quoq; ex naui proijciunt, pro quibus longa nauigia sumpserunt. Cuncta res in despectum mentis veniunt amore viuendi. Tempestas aũt cum oritur, prius leues vnda, & postmodum maiora flumina concitantur* (&, vt nautarum experientia docet, ignei quidam globuli in superficie maris discurrere videntur, certa futuræ tempestatis magnæ prognostica) *ad extremum fluctus in se alta erigunt, & nauigantes quosq; ipsa sua altitudine submergunt. Sic nimirum extrema illa properat, quæ vniuersum mundum subruat, tempestas animarum. Nunc enim bellis & cladibus, quasi quibusdam vndis, sua nobis exordia ostendit; & quanto ad finem quotidie propinquiores efficimur, tanto grauiora irruere tribulationum flumina videmus. Ad extremum verò, commotis omnib. elementis superueniens Iudex, qui finem omnium apportat. Quam scil. tempestatem quia viri sancti vigilanter aspiciunt, quasi tumẽtes super se quotidie fluctus cum S. Iob. Deum expauescunt. Benè autem subijcitur apud Iob: Et pondus eius ferre non potui. Consideratione namq; tãti terroris metu animus palpitat: & cum superna Maiestatis vim ad iudicium venientis animus*

Simile.

Moral. in Iob. lib. 21. c. 16.

Simile.

conatur exquirere, mox ad semetipsum refugiens, sese expauescit inuenire. Quare veram vitam desiderans, omnia despicit, quæ hic possidendo portat. Nam velut tempestate deprehensi pondus nauis abijcimus, quando ab oppressa mente desideria terrena remouemus, fitq; vt subleuata nauis enatet, quæ mergebatur onerata. Hæc ille. Hanc vt in nobis mentem, curam, prouidentiam, cautelam, terribilia extremi iudicii signa operarentur, & excitarent, illa in hoc Euangelio Christus prædicere voluit.

6\. *Et tunc parebit signum Filii hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus terræ.*

LOCVS moralis de extremi iudicii apparatu, maximè in signo sanctæ Crucis terribili. Nã præter personã Iudicis, de qua mox; ipse aduentus eius apparatus, vt præcedens Crucis signum in mediis mundi tenebris (sole obscurato, luna non dante lumen suum, stellis retrahentib. splendorem suum) fulgentissimum, solisq; loco mundum illustrans, ineffabilem impiis terrorem adferet. *Sicut enim* (ait Orig.) *in dispensatione Crucis sole deficiente, tenebræ factæ sunt super terram; sic nunc signo Filij hominis apparente in cælo, deficient lumina solis, lunæ, & stellarum, quasi consumpta ex multa virtute signi illius. Signum enim Crucis hic intelligimus, vt videant, iuxta Zachariam & Ioannem. Iudæi quem cõpunxerant, & signum victoriæ* Sic & D. Chry. *Apparebit signum Crucis, vt Iudæorum inuerecundiã confutet. Adueniet enim Christus in iudicio, non vulnera solum, sed & mortem exprobratissimam ostendens. Vnde sequitur: Et tunc plangent se omnes tribus terræ. Visa enim Cruce considerabunt, quod mortuo eo nihil profecerunt, & quoniam crucifixerunt eum, quem adorari oportebat.* Hæc ille. Hoc igitur viso signo, non solum Iudæi, etsi illi maximè, sed omnes tribus terræ, omnes terreni & carnales homines, omnes infideles & impii fideles. Infideles quidem, quia Crucem Domini blasphemarunt; mali verò fideles, quia tanto hoc beneficio atque remedio vti noluerunt. *Tanto enim* (ait Euseb. Emissenus) *erunt grauiora humana delicta, quanto magis se extenderint diuina beneficia. Vnde credendum est, illam vocem resurrectionis Dominicæ, preciosa Crucis vestigia, potestatem, etiam in iudicio suo Dominũ ad vasa iniquitatis prolaturũ, atq; dicturũ: Infer huc digitũ tuum, & vide manus*

Iudicii extremi apparatus.

Ioel. 3.

Tract. 30. in Matth.

Hom. 77. in Matth.

Emissen. in lib. Allegor.

num meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & agnosce qua pro te, & à te, impietas humana, pertulerim. Ista vtique clauorum signa bonis salutaria, malis terribilia, quæ vsq; ad diem iudicij non videntur, sine dubio obijcienda seruantur, Hæc ille. Quidni enim plangant inimici Crucis Christi, cum ipsa splendẽtis Crucis lux, impietatis impios cõdemnabit? Qui lucentẽ Crucem videbunt, propriæ conscientiæ tenebras deplorabunt. Si Deus gladium flammeũ ante paradisum collocauit, vt homines ab eius ingressu arceret; quid mirum, si Crucem in cœlo, meliori paradiso, Deus collocat, in qua illius gladii flamma extincta, & acies hebetata est? Si Duces, cùm triumphant vrbe capta, victoriæ vexillum in summa arce constituunt; quid mirum, si Christus cœli arce capta per Crucem, Crucẽ in cœlo collocat, omnibus mortalib. conspicuam? Profectò conuenit clauis ianuæ. Quadrat Crux cœlo, per quam apertum nobis cœlum est. Deinde restituit Christus Cruci honorem, quem mundus ei abstulerat, &, vt potentem se ostendat, mundi honorem facit beatorum lætitiam. Hoc plangent omnes impii, quum cœlo collocari videbunt, quod illi vnicè despectui semper habuerunt. Virga Aaron in tabernaculo testimonii seruata est, in signum rebellionis filiorum Israel; sic Crux in iudicio apparet, in signum rebellionis peccatorum. Et sicut recta regula metimur obliquum lapidis: sic Crucis regula omnium opera mensurabuntur: ideoq; apparebit. Inter literas Hieroglyphicas, quæ in templo Serapidis Alexandriæ, sub Theodosio I. Imperatore plurimæ inuentæ sunt, fuit etiam in quibusdam signum Crucis lapidibus & lignis insculptum, quod si Ægyptiaci magistri interpretabuntur, significare allegoricè, *Vitam æternam*, addentes fore, vt templum illud destrueretur, quum hoc signum publicè appareret. Cuius prima in fide credentium apparitio sic præcognita fuit, postrema quoque inspectatio meritò gloriosa apparebit. De hac Crucis apparitione in mysterio Dauid: *De cœlo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quieuit.* Tremuerũt homines terreni propter peccata præterita: quieuerunt à futuris intellecto hæc Dei iudicio, per visam in cœlo Crucem. Tunc plangent omnes peccatores terræ, quia (vt ait Sapiens) *Venient in cognitione peccatorum suorum*

Paulus de Palatio in Matth. 24. *Genes. 3.* *Num. 17.* *Tripar. hist. lib. 9. c. 29.* *Pet. Crinit. lib. 7. c. 2.* *Psalm. 150.* *Sap. 4.*

rum timidi, & traducent illos ex aduerso cogitationes eorum. Nimirum iuxta illud Apostoli: *testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, in die cum iudicabit Dominus occulta hominum.* Tunc plangent omnes tribus terræ. Plangent increduli demētiam suam, quod toto mundo credente, ipsi credere noluerint. Plangent voluptuarii, quod momentanea voluptate pœnas æternas mercati fuerint. Plangent auari, quòd vnum nūmum in cœlo prætulerint. Plangent superbi, quòd Crucis humilitatem contempserint. Plangent hoc omnes, & maximè, quòd quum plangendi tempus fructuosum fuerat, plangere noluerint. Rom. 2.

7. **Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa & Maiestate.**

LOcvs moralis amplissimus, de supremi Iudicis aduentu terribili atque tremendo. Hic est ille aduentus, hoc illud tribunal, hoc iudicium, quod & semper ante oculos habere, & nunquam absque timore & tremore cogitare, omnes oportuit; sed maximè peccatores, vt peccare desinant. Si fratres Ioseph perterriti sunt valde, audientes eum dicere, & quidem in tanta potestate dicere, cùm dominaretur in tota Ægypto, vbi illa verba dixerat, *Ego sum Ioseph*, memores videlicet iniquitatis præteritæ, qua eum, fratrem suum, alienigenis vendiderant, etsi huius eos facti iam pœnituisset, (*neque enim poterant respondere nimio terrore perteriti:*) quid facient peccatores illi, qui toties Deum vna voluptatula, vno lucello, vna gloriola vendiderunt, quum Christum videant tot signis ac prodigiis non tam loquentē, quam tonantem (scribitur enim de hoc aduentu: *Intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam*) nec in Ægypto, sed in toto vniuerso dominantem in tanta gloria & maiestate, quum adhuc maneant peccatis onusti, quorum non pœnituerint? Si Hester corruit, & exanimata est in conspectu Regis Assueri; Daniel viso Angelo tremuit, custodes sepulchri in Christi resurrectione sunt territi, & facti sunt velut mortui; si Iudæi in hortum venientes armati, & ad capiendum Iesum, audita hac sola voce.

Aduentus Christi secundus terrore plenus. Collationes è Scripturis. 1. Gene. 45. Iudicis terror. Psal. 16. 2. 3. 4. 5. Hest. 14. Dan. 9. Matth. 28. Ioan. 18.

Ego sum, ceciderunt retrorsum: quid faciet peccator veniente Christo in nubibus cum potestate magna, vt puniat peccatores? Si, data Lege in monte Sina, propter

6. sonitum tubarum, tonitrua, & fulgura in monte audita, sic territus est totus Israel, hominum trecenta millia, vt trepidi ad Moysen clamarent, *Loquere tu nobis, ne loquatur nobis Deus, ne fortè moriamur*: quis in hoc iudicio sine ingenti horrore accederet ad Christum, non iam leges dantem, sed legum transgressores seuerissimè punientem? Si abscondit se Adam sub arbore, quum post primum peccatum ad iudicium a Deo vocaretur: vbi se

7. abscondent peccatores, aut sub qua arbore, omnibus iam in mundo succensis, quando ad tot peccatorum examen & iudicium venient. *Veniet cum potestate magna & Maiestate.* Veniet super nubem candidam, quemadmodum Apostoli, cæterique discipuli *eum viderant in cœlum euntem.* Veniet tota Angelorum curia comitatus, toto sanctorum agmine stipatus. Veniet cum luce immensa, & cum incredibili clangore tubarum; vt videant impii, quem contempserunt. Vnde D. Ioannes: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ, etiam Amen.* Plangent se super Christum Iudicem omnes impii, quia veritati & doctrinæ Christi per omnia contradixerunt. Planget se auarus, videns Iudicem diuitiarum contẽptorem. Planget se superbus, videns Iudicem, maximum humilitatis Magistrum. Planget se ambitiosus, videns Iudicem, qui fugit honores, & quum rapiendus in Regem esset. Planget se gulosus super Iudicem felle & aceto potatum. Planget se malitiosus & inuidus super Iudicem maximè mortalium omnium amantem, & misericordem. Planget se luxuriosus super Iudicem, virginitatis cultorem & hortatorem. Damnauit iam dudum Christus Iudex omnem auaritiam, superbiam, ambitionem, crapulam & ebrietatem, malitiam & odium, impudicitiam, & luxuriam. Qua ergo temeritate talem expectant Iudicem his vitiis contaminati, nec ea exuere omnibus modis festinant? Nullus litigator ita demens est, vt coram eo Iudice causæ suæ decisionem expectaret, quem certò sciret in simili causa omnes semper litigan-

Marginalia: *Exod. 19.* — *Genes. 3.* — *Actor. 1.* — *Apoc. 1.* — *Simile.*

tigantes condemnasse. Malam causam statim desereret, & alias vitæ suæ actiones institueret.

Sed vide, quomodo hunc Christi in Maiestate aduentum Esaias describat: *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir praliator suscitabit zelum, vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur. Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul.* Expendamus singula. De primo Christi aduentu dixerat ante in eodem capite Propheta: *Iudicem Gentibus proferet; non clamabit, nec audietur vox eius foris.* Non enim venerat tunc, *vt iudicetur mundus, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Nunc autem venit vociferaturus & clamaturus. Venit vt fortis, vt præliator. Quando Rex regnum ingreditur, veste regali indutus, vt vxorem ducat, vel ad festa celebranda, cum tota aula sua lætus iucundus ambulet, ciues pacificè alloquitur, omnes salutat, omnibus arridet. At verò, si ad rebellem vrbem deuastandam procedit Rex, armis stipatus incedit, vultu seuero & minaci, flamma & ferro viam sibi facit. Sic Christus in primo aduentu Ecclesiam sibi sponsam accepturus, venit mansuetus & humilis: canunt Angeli, *In terra pax hominibus bonæ voluntatis:* pastoribus in agro fausta noua annunciantur. Nunc verò in secundo aduentu venit armatus & fortis. *Ignis ante ipsum præcedit, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Vultum eius & aspectum minacem declarant præcedentia signa in sole, & luna, & stellis, in mari, & in terra; de quibus iam dictum est. Deinde dicit Propheta: *Tacui, silui, patiens fui.* Sanè sic nunc tacet, silet, ac patiens Deus est, vt multi quidem prouidentiam eius, & curam rerum humanarum impiè negent, (quales erant Epicurei, omnesq; *stulti illi & insipientes, qui dixerunt in corde suo, nō est Deus,* & iterum: *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?*) alii verò hanc eius prouidentiam valde dormitare conquesti sunt, etiam boni ipsi & pii. Quorum illa vox erat: *Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.* Et iterum: *Quare respicis contemptores, & taces conculcāte impio iustiorem se?* Sic nunc quidem: *Altissimus patiens est;* sed sequitur, *& redditor.* Sic in hoc loco, *Sicut parturiens loquar,* hoc est, silentium meum in rugitum ingentem exhibit.

Esa. 42.
Iudicium extremum terribile.
Ioan. 3.
Simile.
Luc. 2.
Psal. 96.
Psal. 13.
Psal. 21.
Psal. 72.
Abac. 1.

ibit. Sic enim de hoc aduentu Prophetæ loquuntur: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, & mouebuntur cæli & terra.* Et iterum: *Dominus de excelso rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit vocē suam; rugiens rugiet super decorē suum: celeusma quasi calcantiū concinetur aduersus omnes habitatores terræ.* Celeusma nautarum vox est ex longa nauigatione redeuntium: vel etiam agricolarum in messe sua, aut grana triturantium, aut vina calcantium. Dei longanimitas in furorē conuertetur. Quando Israelitæ profecti sunt ex Ægypto per desertum in terram promissionis; exiuit obuiam Amalec, animo dimicandi contra Dei populum. Tacuit tunc Deus, & Amalec delere noluit, etsi aliqua ex parte percusserit. Atqui post 400. annos dicit Sauli per Prophetam Samuelem: *Recensui, quæcunq; fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via, quando ascendebat de Ægypto. Nunc ergo vade & percute Amalech, & demolire vniuersa eius.* Sic parturiens loquebatur. Mulier, vbi primum se grauidam sentit, aliquos aduertit capitis vt stomachi dolores; cibosq; fastidit. Sed nihil hæc sunt præ illis, quæ parturiens tolerat. Deus etiā in hoc intermedio cursu peccata ex parte flagellat; sicut & hunc Amalech Moyses; iubente Deo, ex parte percussit, pugnans contra eum. At illa percussio, & huius vitæ castigationes, ludus & iocus sunt præ illis gemitibus, quos impii patientur, parturiente iram & vindictam suam Deo, sicuti parua illa erat Amalecitarum clades; præ illa, quam per Saulem, regno Israelis iam constituto, Deus intulit, vbi *vniuersa eius demoliri* iubet, *omniaq; interfici à viro vsq; ad mulierem, paruulū & lactantē, bouem & ouem, camelū & asinum.* Sic in hoc aduētu, *cum virtute multa & maiestate.* & in regno suo veniens Christus, peccatorum vniuersa demolitur. Omnia hactenus occultissima, toti mundo patefient, iuxta illud Prophetæ: *Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in Gentib. nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.* Quando Pharisæi mulierē adulteram in Christi conspectum afferebant, tacebat: sed interim in terra scribebat. Tacet nunc Deus, dissimulat, silet. Omnia nobis alba, omnia tuta videntur. Sed scribit interea Deus peccata nostra, & quidem in sacculo processum nostrum instructissimum tenet, dicente S. Iob: *Signasti*

Ioel. 3. Ierem. 25. Exempl. Exod. 17. 1. Reg. 15. Simile. Exod. 17. 1. Reg. 15. Naum. 3. Ioan. 8.

gnasti quasi in sacculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti. Vide plura ad hanc rem in 1. Dom. aduentus. *Iob. 14.*

Multa in Scripturis leguntur peccatorib. inflicta supplicia, sed illa omnia *ad virgam Dei vigilantem*, castigantem, & emendantẽ pertinent, quã primò vidit Ieremias. *Ierem. 1.*
Quæ nunc iratus iudex infert, *ad ollam succensam*, quam secundò vidit Propheta, spectant. Olla succensa, vas vndique calore inclusum, inferni & gehennæ ignes sempiternos significant. Tauri, antequã in arenam producantur; duobus tantum fustibus aut sudibus cædi solent, quasi ad ferociæ & patientiæ probationem. Atqui in arenam producti, non fustibus modò, sed & hastis & gladiis petuntur, omnibusque cruentis telis confodiuntur. In hac vita impii veluti tauri castigantur, vt, si fieri potest, emendentur. Istud quum non succedit, in die iudicii in arenam producuntur omnibus suppliciis conficiendi. *Simile.*
Sicut Noe iustus quum nudus iaceret in tabernaculo, impius filius Cham verenda patris detexit & irrisit, quæ boni filii texerunt, & fratris impietatem vigilanti patri narrauerunt, quam ille, de somno euigilans, acerbissimè vindicauit, dicens: *Maledictus Cham; seruus seruorum erit fratribus suis:* Sic Christi Redemptoris nostri crucem, patientiam, paupertatem, nuditatem, humilitatem, omnes impii, omnes auari, superbi, ambitiosi, contentiosi facto irrident, & (vt Apostolus loquitur) *Filium Dei ostentui habent*; cæteris piis & timentibus Deum, hanc fratrum suorum impietatem constanter arguentibus, & apud Christum accusantibus, *Zizaniaque eradicare cupientibus*; donec euigilans & exsurgens in iudicio DEVS, veniens nunc in virtute & Maiestate, omnem hanc impietatem acerrimè castigabit, dicens: *te maledicti in ignẽ æternum.* Hæc est enim *vox vigilis* apud Danielem *clamantis de cælo: Succidite arborem & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius.* Tũc enim omnis impiorum fortitudo succidetur, omnis decor præcidetur; omnia verba (etiam otiosa) excutientur; omnia opera, vt nullius pretii in ventum dispergentur. Huius aduentus Christus virtutem, Maiestatem, terrorẽ his verbis Propheta Regius describit: *Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum præcedet: & inflam-* *Exemplũ.* *Gene. 9.* *Heb. 6.* *Matth. 13.* *Matth. 25.* *Dan. 4.* *Psal. 96.*

inflammabis in circuitu omnes inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit & cõmota est terra. Aderũt ergo in iudicio nubes, fulgura, ignes, & quicquid ad terrorem ac tormentum facere poteſt. Sedebit correcturus in iuſtitia & iudicio, non iam amplius in miſericordia & miſeratione. Quare Apoſtolus, vbi dixiſſet, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnuſquiſq; propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum*: ſubiungit
2. Cor. 5. ſtatim: *Scientes ergo timorem Domini* (id eſt, timorem, quẽ veniens allaturus eſt) *hominibus ſuademus*, id eſt, bonum vitæ exemplum præbere contendimus: *Deo autem manifeſti ſumus.* Ecce tantum Apoſtolum timor futuri iudicii, ad vitæ totius innocentiam coram Deo & hominibus integerrimè ſeruandam, vehementer excitauit. Quale nẽpe erit ab illo atrociter condemnari, quem, ſi tibi proſpexiſſes, & aduocatum, & amicum, & fratrem habere potueras! *Quam lugubre homini erit, Deum videre & perdere, & ante pretij ſui perire conſpectum!* Tantali tormentum fingitur, aquis ante ora fluentibus, quas attingere non poteſt, perpetuò aſſidere: at hic videbunt impii gloriam & Maieſtatem Chriſti, per quem ſaluari poterant; nec ea frui licebit. Parum eſt frui non poſſe, parum eſt audire; *Ite, diſcedite à*
Matth. 15. *me*, additur *maledicti.* Nam ſi cum benedictione dimitterentur, aliqua conſolatio eſſet. Quid, quòd ita maledicti abeunt, vt *in ignem*, in ſupplicium acerrimum abeant; eumque non momentaneum, non breuem, non certa aliqua menſura prolixum, ſed *æternum*, qui nullum habiturus ſit finem? Additur ad mali cumulum, execranda ſocie-
Iob. 26. tas, *Cum diabolo & angelis eius.* Hæc eſt virtus, hæc poteſtas Iudicis, hæc eius Maieſtate & terrore plena ſententia. A magnitudine tonitrui huius quis non formidabit? *Aut quis poterit magnitudinem tonitrui illius intueri?*

Dominicarum Partis Æſtiualis Finis.

Laus Deo, qui dedit velle, & dedit perficere.

INDEX

INDEX SCRIPTVRARVM QVÆ IN SECVNDA PARTE HVIVS Promptuarij moralis aliquo modo elucidantur.

FINIS.

LOCORVM MORALIVM,

QVÆ IVXTA TEXTVS EVANGELICOS in hoc Promptuario Morali, super omnes Dominicas partis Æstiualis, late tractantur & explicantur.

Eleemo-

E.

F.

G.

H.

I.

FINIS.

Θεῷ δόξα.

APPROBATIO.

Promptuarium hoc morale super Euangelia Dominicalia totius anni, Auctore Magistro nostro THOMA STAPLETONO, *nihil à sana doctrina alienum, sed multa ad mores in melius formandos vtilia & accommodata complectitur. Quare non modo tuto, cæterum & vtiliter typis mandari posse iudico.*

Ego Balthasar Seulin, Ecclesiæ Collegiatæ D.Amati Decanus, nec non librorum Censor ordinarius.

Actum Duaci, Anno 1589. 9. *Septemb.*

SVMMA PRIVILEGII REGIS HISPANIARVM.

REGIS Priuilegio cautum eſt, ne quis citra voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpienſis imprimat, aut alicubi impreſſum importet, venalemue habeat librum cui titulus eſt, *Promptuarium Morale ſuper Euangelia Dominicalia totius anni, Authore THOMA STAPLETONO Anglo, S. Theologiæ Doctore, & Regio profeſſore Louanij*, à die impreſſionis abſolutę intra ſex annos. Qui ſecus faxit, confiſcationis librorum, & grauis multæ pœna multabitur. Vti latius continetur in literis datis Bruxellę, vigeſima Ianuarij, Anno 1590.

Signa.

I. De Buſchere.

PRIVILEGII CÆSAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, publico edicto cautum, & ſancitum eſt, ne quis cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis aut conditionis fuerit; quacumque ſacri Romani Imperii & ditionis eius fines patent, quæcunque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nõdum impreſſa, vel ab aliis quidem impreſſa, nouis autem deinceps ſcholiis, annotationibus, aut commẽtariis aucta, & illuſtrata, Christophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuerpienſis, primus typis procuderit, intra proximum ſexennium, à prima cuiuſque operis aut voluminis editione, vllo pacto eiuſdem vel diuerſi characteris forma excudat, aut excuſa ab aliis, intra eiuſdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, ſeu quouis modo diſtrahat, manifeſte vel occulte, ſub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fiſco Imperiali fraudis vindici, reſidua vero pars prænominato Plantino cedat; præter librorum ad imitationem impreſſorum amiſſionem, quos idem Plantinus, vbicunque locorum nactus fuerit, per ſe, vel ſuos, adiumento Magiſtratus loci, vel citra, propria auctoritate ſibi vindicare, inque ſuam poteſtatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipſi edicto manu ſubſcripſit, & ſigillum apponi iuſſit Cæſarea Maieſtas. Datum in ciuitate Viennæ Auſtriæ, die vigeſima prima menſis Februarij, Anno Domini M. D. LXV.

ſubſig.

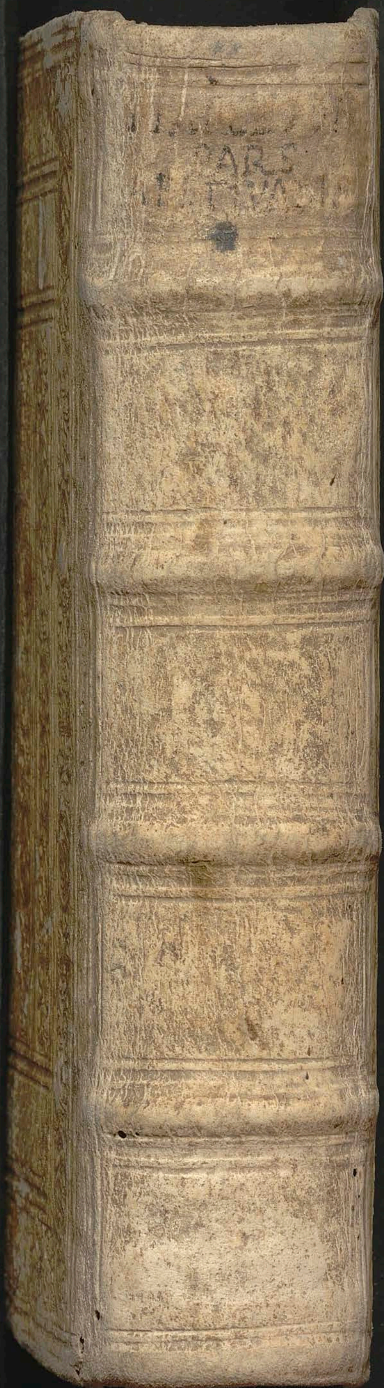
Maximilianus.

Ad mandatum ſacræ
Caſ. M. proprium.

Haller.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0030526

PARS